

Turun kaupungin toimintasuunnitelma

Vuoden 2025 talousarvio ja
vuosien 2025–2027 taloussuunnitelma

Seilo Ristimäki

Kaupunginhallitus 4.11.2024

Sisällysluettelo

Pormestarin katsaus	
1. Johdanto	
1.1 Turun kaupungin strateginen ohjaus.....	1
1.2 Toimintaympäristön kehitysnäkymät.....	3
1.3 Muut toimintaympäristön kehitysnäkymät.....	17
1.4 Turun kaupungin organisaatio ja Turku-konserni.....	19
1.5 Turun kaupungin kehittäminen ja kärkihankkeet.....	21
1.6 Yhteisvaikuttavat tavoitteet.....	23
1.7 Pormestariohjelman toimenpiteet.....	26
1.8 Ilmastotavoitteet.....	30
2. Talousarvio ja taloussuunnitelma	
2.1 Tuloslaskelma (ulkoiset erät).....	49
2.2 Tuloslaskelma (ulkoiset ja sisäiset erät).....	50
2.3 Verotulot ja valtionosuudet.....	51
2.4 Rahoitustuotot ja -kulut.....	51
2.5 Rahoituslaskelma.....	52
2.6 Investointiosa.....	55
2.7 Talousarvion sitovuustasot.....	58
3. Lautakuntien toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet	
Kaupunginvaltuusto.....	59
Tarkastuslautakunta.....	60
Keskusvaalilautakunta.....	62
Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunta.....	64
Konsernihallinto.....	68
Kaupunginhallitus.....	68
Kaupungin yhteiset toiminnot.....	68
Elinvoiman palvelukokonaisuus.....	84
Työllisyyspalvelut.....	91
Työllisyyslautakunta.....	94
Kasvatuksen ja opetuksen palvelukokonaisuus.....	95
Kasvatus- ja opetuslautakunta.....	95
Kulttuurin palvelukokonaisuus.....	101
Kulttuuri- ja nuorisolautakunta.....	101
Lasten ja nuorten palvelukokonaisuus.....	108
Kulttuuri- ja nuorisolautakunta.....	108
Liikunnan palvelukokonaisuus.....	117
Liikuntalautakunta.....	117

Kaupunkiympäristön palvelukokonaisuus	123
Kaupunkiympäristölautakunta	123
Rakennus- ja lupalautakunta	123
Turun kaupunkiseudun joukkoliikennelautakunta	123
Lounais-Suomen jätehuoltolautakunta	123
4. Konserniyhteisöt	
Blue Industry Park Oy	136
Business Turku Oy	138
Forum Marinum -säätiö	141
Kaarea Oy	144
Kuntec Oy	147
Lounais-Suomen Jätehuolto Oy	149
Turku 2029-säätiö sr.	152
Turku City Data Oy	154
Turku Energia -konserni	157
Turun Aikuiskoulutussäätiö	160
Turun Ammattikorkeakoulu Oy	163
Turun Kaupunginteatteri Oy	166
Turun Kaupunkiliikenne Oy	168
Turun Konservatorio Oy	170
Turun Satama Oy -konserni	173
Turun Seudun Puhdistamo Oy	176
Turun Seudun Vesi Oy	180
Turun Taiteen talo Oy	183
Turun TeknologiaKiinteistöt Oy	186
Turun Vesihuolto Oy	189
Turun Ylioppilaskyläsäätiö	193
TVT Asunnot Oy	196
Varsinais-Suomen Asumisoikeus Oy	200
Visit Turku Archipelago Oy	203
5. Laskelmat	
6. Liitteet	
Talousarvion noudattamista koskevat määräykset	
Valtuustoryhmien liite talousarvioon	
7. Oheismateriaalit	
Kärkihankkeiden toimintasuunnitelmat	

Pormestarin katsaus

Pormestarin talousarvioesitys: Kestävän Turun tulevaisuus tehdään nyt

Turku ja Turun seutu on viime vuosina rikkonut monia kasvuennusteita. Uuden väestöennusteen mukaan Turun väestö kasvaisi 40 000–59 000 henkilöllä vuosina 2024–2040. Samalla koko maan väestönkasvu keskittyy myös entistä vahvemmin pääkaupunkiseudun, Tampereen ja Turun muodostaman kasvukolmion kärkiin. Suuret kaupungit kantavatkin yhä suuremman vastuun Suomen taloudellisen kanto- ja investointikyvyn tulevaisuudesta. Kasvukolmion alueella tehdään esimerkiksi lähes 70 % Suomen TKI-investoinneista.

Turun vetovoima osoittaa, että kaupunki on päässyt positiivisen kasvun uralle. Tämä kasvu on pitkälti seurausta aiemmista päätöksistä ja strategisista suunnanmuutoksista, joiden myönteiset vaikutukset alkavat nyt näkyä. Samalla kasvu tuo mukanaan myös taloudellisia ja rakenteellisia haasteita, joihin varautuminen on niin kaupungin toiminnan kuin taloudenkin osalta keskeistä.

Nopeasti muuttuva toimintaympäristö edellyttääkin kaupunkimme päätöksenteolta poikkeuksellista pitkäjänteisyyttä ja näkemyksellisyyttä. Kohta 800 vuotta täyttävän kaupunkimme tulevaisuus luodaan tämän päivän kestäville valinnoilla. Kysymys on viime kädessä siitä, että kaupunki ei vain passiivisesti muutu, vaan sitä aktiivisesti muutetaan.

Kuntatalouden epävakaus jatkuu – suunnanmuutoksia tarvitaan edelleen

Suomessa talouden aallonpohja näyttää olevan saavutettu ja taloudessa on varovaisia piristymisen merkkejä inflaation hidastuessa ja korkojen kääntyessä laskuun. Kuntatalouden tilanne on kuitenkin edelleen vaikea ja erityisesti sen haasteet konkretisoituvat kasvavissa suurissa kaupungeissa, jotka kohtaavat lisääntyviä investointipaineita lakisääteisten tehtävien samanaikaisesti lisääntyessä ja valtionrahoituksen vähentyessä. Samalla kun kuntien tehtäväkenttä on murroksessa, myös kuntien erilaistuminen jatkuu.

Kuntatalouden pitkäjänteiselle kehittämiselle haasteita tuo muun muassa sote-uudistuksen mukanaan tuoma lisääntynyt kuntatalouden suhdanneherkkyys. Myös soten seurauksena leikkautuneet valtionosuudet haastavat talouden suunnittelua. Korona-ajan määräaikaisten tukien, Venäjän hyökkäyssodan aiheuttaman epävarmuuden ja monien hallinnollisten reformien takia kuntatalouden tulevaisuuskuva on ollut varsin sumuinen. Viime vuosien epävarmuuden takia heikentyneet yleiset talousnäkökymät ovat laskeneet myös verotulojen kasvuennusteita. On

myös odotettavissa, että kuntatalouden tulojen ja menojen epätasapaino syvenee edelleen lähivuosina.

Merkittävä kustannusten kasvua aiheuttanut tekijä on ollut myös viimeisin kunta-alan palkkaratkaisu, joka on nostanut henkilöstökuluja noin 26 miljoonalla eurolla viime vuosien aikana. Samalla henkilöstön käyttö on kasvanut suunniteltua nopeammin, mikä on lisännyt rakenteellista epätasapainoa.

Talousarvioesityksen vuoden 2025 alijäämä on -17,7 miljoonaa euroa. Vuosien 2025–2027 taloussuunnitelma on voimakkaasti alijäämäinen, mutta talouden tasapainoon pyritään vuoden 2027 päätteeksi.

Haastavan taloustilanteen takia myös pormestarin talousarvioesityksessä on jouduttu poikkeamaan pormestariohjelman talous- ja verolinjauksista, joiden mukaan lähtökohtaisesti pidättäydytään niin verojen korottamisesta kuin palvelujen määrän ja laadun leikkauksistakin. Talouden tasapainottamista on talousarvioesityksessä haettu sekä veronkorotusten että menojen sopeuttamisen kautta.

Talousarvioesityksessä kuntaveroa esitetään nostettavaksi 0,2 prosenttiyksiköllä 6,9:stä 7,1 prosenttiin. 0,2 prosenttiyksikön korotuksen arvioidaan lisäävän verotuloja 8,8 miljoonalla eurolla.

Turun kaupunki rahoittaa kasvua tukevat investointinsa velalla, mikä lisää myös rahoituskuluja. Taloudellista asemaa vahvistavilla toimenpiteillä vahvistetaan voimakkaasti kasvavan kaupungin investointikykyä. Tarkasti harkituilla ja kauaskantoisilla investoinneilla vahvistetaan myös kaupungin veropohjaa pitkäjänteisesti.

Kaupungin oman taseen kaikki investointimenot ovat taloussuunnitelmakaudella 2025–2027 yhteensä 1 062 miljoonaa. Infran osuus investointimenoista on 516,7 miljoonaa ja toimitilojen osuus 364,7 miljoonaa.

Suhteessa kansliapäällikön talousarvioesitykseen on muita sopeutus- ja tulokohteita löydetty siten, että kansliapäällikön esityksessä esitettyjä kohdentamattomia henkilöstösäästöjä voitiin vähentää 2,5 miljoonan euron edestä. Henkilöstöön liittyvä kohdentamaton sopeuttamistavoite oli alun perin 5 miljoonaa euroa. Lisäksi työterveyshuoltoon nyt kuuluva sairaanhoito säilyy henkilöstöllä jatkossakin.

Muutoksia suhteessa kansliapäällikön talousarvioluonnokseen on tuonut muun muassa tarkentunut arvio väestönkasvun mukanaan tuomista lisävaltionosuuksista, korkomenojen aleneminen sekä osingot.

Turku luo oman tulevaisuutensa investoimalla viisaasti

Lähes 800-vuotiaan kaupungin kehittäminen vaatii pitkäjänteisyyttä ja uskallusta, sillä harkitut ja kauaskantoiset investoinnit luovat perustan tulevaisuuden hyvinvoinnille. Turun investointitaso on viime vuosikymmenen ajan ollut verrokkikaupunkeja selkeästi matalampi ja siksi investointitason nousu on viime vuosien aikana ollut merkittävä.

Turun ja muiden suurten kaupunkien vastuulla on suunnitella tulevaisuutta kauaskantoisesti. Kestävissä investoinneissa tarkastellaan vuosikymmenten vaikutuksia, eikä päätöksiä tehdä vain lyhyen aikavälin perusteella. Jokainen investointi on punnittava huolellisesti, mutta ilman niitä kaupungin kasvu hidastuu ja tulopohja heikkenee.

Vuoden 2021 pormestariohjelmassa linjattiin useita strategisia kaupunkikehitysinvestointeja, joilla pyritään vahvistamaan Turun elinvoimaa ja asemaa kaupunkiseutujen kasvavan kilpailun keskellä. Johdonmukainen ja pitkäjänteinen investointipolitiikka ja kauaskantoinen kaupunkikehittäminen luo Turkuun vakaat investointiedellytykset myös yksityisen sektorin sijoittumista ajatellen. Siksi määränpäättä ei tule kadottaa sumuistenkaan taloudellisten aikojen keskellä.

Vuoden 2025 talousarvion laadinnan lähtökohtana onkin ollut panostaminen lasten ja nuorten tulevaisuuteen, vetovoimaisen kaupunkiympäristön kehittämiseen sekä kokonaiskestävään kasvuun. Näin Turku säilyy elinvoimaisena ja houkuttelevana kaupunkina myös kaupungin uudelle vuosisadalle siirryttäessä.

Suomen väestön ikääntyessä ripeää vauhtia, erityisen iloinen asia on, että myös lapsiperheiden määrä on Turussa kasvanut. Lapsimäärän positiivinen kehitys ja aiempi päiväkotij- ja koulukiinteistöjen mittavaksi paisunut korjausvelka aiheuttavat kuitenkin merkittäviä investointipaineita kasvatuksen ja opetuksen palveluverkkoon.

Kuvaavaa on, että esimerkiksi 1980-luvun lopusta vuoteen 2010 kaupungissa ei rakennettu yhtään uutta päiväkotia ja koulujakin korjattiin niiden kuntoon nähden täysin riittämättömästi. On ollut kaupungin päätöksentekijöiltä selkeä arvovalinta, että kuluneella kaudella lasten ja nuorten oppimiseen ja hyvinvointiin on haluttu panostaa myös terveellisten ja turvallisten tilojen osalta. Taloussuunnitelmakauden koulu- ja päiväkotihankkeiden investoinnit kohoavatkin 454 miljoonaan euroon.

Taloussuunnitelmakauden korjauskohteita ovat esimerkiksi Teräsrautelan koulu, Nummen koulu, Raunistulan koulu ja Kansainvälinen koulu sekä Kaskenmäen päiväkotia. Uudisrakennuksina toteutetaan Jäkärän koulu ja

päiväkotia, Karhunaukion yhtenäiskoulu ja S:t Olofskolan sekä päiväkodeista Skanssinkadun päiväkotia ja Oxvägenin päiväkotia.

Teemme taloussuunnitelmakaudella myös historiallisen suuren investoinnin ammatilliseen koulutukseen, kun kehittyvän Tiedepuiston alueelle sijoittuvan Taito-kampuksen rakennustyöt aloitetaan alkuvuodesta 2025. Lähiopetus mahdollistaa henkilökohtaisen ohjauksen ja tuen myös käytännön taitoja vaativiin ammatteihin valmistuville. Ammatillisen koulutuksen vetovoimaan panostaminen on kaupungilta myös kauaskantoinen investointi osaavan työvoiman saatavuuteen Turun alueella.

Vaikeampien aikojenkin keskellä panostamme vahvasti myös kulttuuriin, sillä uskomme, että kulttuuri ei ole vain hyvien aikojen luksusta, vaan hyvien aikojen luoja. Investoimme kulttuuriin, koska uskomme sen potentiaaliin luoda laajempaa toimeliaisuutta, elinvoimaa ja hyvinvointia turkulaisille ja koko seudulle.

Mittavin strategisista kulttuuri-investoinneista on Aurajoen rantaan vuonna 2026 valmistuva musiikkitalo Fuuga. Arkkitehtuuriltaan ja akustiikaltaan huipputasoinen Fuuga täydentää Aurajoen varren kulttuurirakennusten ketjua ja houkuttelee Turkuun entistä enemmän myös kansainvälisiä esiintyjä ja kävijöitä. Siellä järjestettävät kulttuuritapahtumat luovat ympärilleen merkittävää taloudellista aktiivisuutta.

Kasvavassa kaupungissa panostetaan vahvasti myös joukkoliikenteen kehittämiseen. Ensi vuoden alussa otetaan käyttöön laaja bussien runkolinjasto, jonka tavoitteena on parantaa matkustamisen sujuvuutta. Runkolinjan bussit liikennöivät niin tiuhaan, että pysäkillä voi käytännössä mennä aikatauluun katsomatta.

Turku panostaa erityisesti lapsiin ja nuoriin

Lasten ja nuorten hyvinvointi on keskeinen edellytys tulevaisuuden vahvalle ja kestäväälle kaupungille. Panostaminen lapsiin ja nuoriin on kaupungin keskeisin investointi. Päiväkoteihin ja kouluihin tehtävien merkittävien investointien lisäksi haluamme taata lasten ja nuorten hyvinvoinnin monin eri keinoin.

Perusopetuksen resursseja vahvistetaan ensi vuonna 1,5 miljoonan euron lisärahoituksella ja oppilaiden saamaa tukea lisätään. Nuorisotyön roolia koulujen arjessa laajennetaan tavoitteena tukea näin koko kouluyhteisöjen hyvinvointia.

Keväällä 2024 taide- ja toimintatalo Vimman yhteyteen avattu nuorisopalveluiden ja kolmen järjestön ylläpitämä nuorten yökahvila on osoittautunut toimivaksi nuorten kohtaamispaikaksi, ja sen rahoitus turvataan myös jatkossa.

Vuoden 2025 alussa Turku ottaa edelläkävijänä käyttöön myös lasten ja nuorten harrastekortin ja uudistaa liikunnan avustusjärjestelmän. Tavoitteena on vähentää liikkumattomuutta ja ehkäistä syrjäytymistä kannustamalla lapsia ja nuoria harrastamaan liikuntaa seuroissa tai yhdistyksissä säännöllisesti. Uudistus hillitsee myös harrastamisen kustannusten nousua tarjoamalla vuosittaisen taloudellisen tuen 7–19-vuotiaille turkulaisille. Tukea voi käyttää turkulaisen seuran tai yhdistyksen järjestämän ohjatun liikuntaharrastuksen maksuihin. Vuosina 2025–2026 tuki on 7–11-vuotiaille noin 160 euroa ja 12–19-vuotiaille noin 260 euroa vuodessa.

Arjen liikuntamahdollisuuksiin panostetaan myös muun muassa laajentamalla kaupunkilaisten keskuudessa suosittujen ulkojäkäkenttien toimintakautta.

Kokonaisvaltaista kaupunkikehitystä kärkihankkeilla

Vuonna 2021 laaditussa pormestariohjelmassa asetettiin kaupunkikehityksen tulevaisuuden kärkihankkeet, jotka vievät yhteistä visiota eteenpäin ja auttavat ennakoimaan maailman muutoksia aktiivisesti ja suunnitelmallisesti. Turun kaupungilla on viisi kaupunkistrategiasta ja pormestariohjelmasta juontuvaa kärkihanketta: Keskustan kehittäminen, Turun Tiedepuiston kärkihanke, Kulttuurin kärkihanke, Osaamisen kärkihanke sekä Yhteisöllisyyden, hyvinvoinnin ja asuinalueiden tasapainoisen kehityksen kärkihanke.

Jokaisella kärkihankkeella on kunnianhimoiset tavoitteet, joiden saavuttamiseksi työskennellään yhdessä sisäisten ja ulkoisten kumppanien kanssa. Laajoihin, monia toimijoita ja toimenpiteitä yhdistäviin kokonaisuuksiin kuuluvat muun muassa Kulttuuriranta sisältäen esimerkiksi Musiikkitalon, Taiteen talon ja Linnanniemen taidekaupunginosan sekä kampusyhteistyö, johon lukeutuvat Teknologiaakampus, Terveyskampus ja Kulttuurikampus.

Keskustan kärkihankkeella vahvistetaan keskustan elinvoimaa ja kehitetään kaupallista keskustaa, Aurajoen Kulttuurirantaa ja Vanhaakaupunkia. Kehittämistyön suunnannäyttäjäksi on laadittu Keskustavisio 2050 ja useita kohdekohtaisia suunnitelmia. Kauppatorin ollessa nyt lähes valmis, siirtyy kärkihankkeen painopiste muun muassa Turun Ratapihan kehittämiseen. Alueelle on suunnitteilla muun muassa areena- ja elämyskeskus, joka toteutuessaan loisi Turkuun uuden kansainvälisestikin kiinnostavan tapahtumakeskuksen.

Turun Tiedepuisto on kaupunkiseudun merkittävin kasvua tukeva kaupunkikehityskohde. Kärkihankkeen tavoitteena on kehittää alueesta kansainvälisesti kiinnostava ja monipuolinen innovaatio- ja osaamiskeskittymä, joka erottuu rohkeilla kokeiluilla ja hyvällä saavutettavuudellaan. Erinomainen sijainti ja vahvan osaamiskeskittymän

luoma potentiaali vahvistavat alueen kilpailukykyä ja vetovoimaa sekä houkuttelevat tälle edelläkävijäalueelle kansainvälisestikin merkittävää liiketoimintaa ja investointeja.

Osaamisen kärkihankkeen tavoitteena on nostaa turkulaisten koulutus- ja osaamistasoa sekä vahvistaa Turun alueen osaamis- ja innovaatiokykyä. Hankkeella vastataan työelämän osaajatarpeisiin jatkuvan oppimisen mahdollisuuksia kehittämällä. Panostamme myös kansainvälisten osaajien houkutteluun kehittämällä englanninkielistä koulupolkua sekä tukemalla työllisyyspalveluiden ja International House Turun toimintaa.

Yhteisöllisyyden kärkihanke tukee laaja-alaisesti kaupungin ja kuntalaisten hyvinvointia erilaisilla osallisuutta vahvistavilla toimilla. Muun muassa kaupungin alueellista toimijuutta ja yhteistyötä eri sidosryhmien kanssa vahvistavat alueolohuoneet (12 kpl) ovat syntyneet osana yhteisöllisyyden kärkihanketta. Kärkihanke pureutuu syrjäytymisen ehkäisyyn, alueiden välisen eriytymiskehityksen kääntämiseen, osallisuuteen sekä eriytyisesti nuorten hyvinvointiin Turussa. Kärkihankkeessa tehty pohjatyö tukee alueellisen selvityksen ja lähiövision kautta segregaaation kaupunkitasoisen toimintamallin jalkauttamista syksystä 2024 eteenpäin. Toimenpiteet ovat käynnissä ja jatkuvat osittain ulkoisen rahan tukemina myös tulevina vuosina.

Turulla on eurooppalaisen kulttuurikaupungin sydän. Kulttuurin kärkihanke tukee kaupunkilaisten hyvinvointia ja alueen elinvoimaa. Se vahvistaa ja edistää taiteen sekä kulttuurin toimintaedellytyksiä Turussa yhteistyössä alan toimijoiden kanssa niin taiteen vapaan kentän kuin instituutioidenkin kanssa.

Kärkihankkeiden toimintasuunnitelmat ja -mallit on luotu rinnakkain yhteisvaikuttavuuden periaatteiden mukaisesti, jotta toiminta tukisi mahdollisimman hyvin ja tehokkaasti pormestariohjelman tavoitteita. Hankkeet ovat edenneet suunnitelmien mukaisesti, ja valtaosa tavoitteista on jo saavutettu.

Valtuustokauden viimeinen vuosi on kärkihankkeille ratkaiseva. Vilkkaiden vuosien ja aktiivisen toiminnan jälkeen tavoitteena on saattaa kaikki suunnitelmat, valmistelut ja kokeilut päätökseen. Syksyllä 2024 ja talvella 2025 arvioidaan kärkihankkeiden toimintaa, toimintamallia ja vaikuttavuutta. Vuonna 2025 kärkihankkeet tukevat myös seuraavan valtuustokauden valmistelua sekä pyrkivät myös ennakoivasti hankkimaan mahdollisimman paljon ulkoista rahoitusta kaupungin uusien strategisten painoalueiden tavoitteiden tueksi.

Kaupunki valmistautuu jälleen uuteen reformiin

Kuntasektoria historiallisesti muuttavien uudistusten sarja jatkuu, kun julkisten työvoimapalveluiden järjestämisvastuu siirtyy valtiolta kunnille vuoden 2025 alussa. Uudistuksessa lakisääteiset työvoimapalvelut yhdistetään kuntien muihin työllisyys- ja yrityspalveluihin, mikä tuo mahdollisuuksia uudenlaiseen yhteistyöhön. Turku toimii vuoden alusta Suomen kolmanneksi suurimman työllisyysalueen vastuukuntana ja järjestää palveluita yhdessä 22 muun varsinaissuomalaisen kunnan kanssa. Samaan aikaan toteutettava kotoutumislain kokonaisuudistus siirtää kunnille vastuun sekä työnhakijana olevien että työvoiman ulkopuolella olevien maahanmuuttajien kotoutumisen edistämisestä.

Uudistuksen tavoitteena on parantaa työnhakijoiden ja työnantajien kohtaamista sekä tehostaa työllisyys-, koulutus- ja yrityspalveluiden yhteispeliä. Turku onkin pyrkinyt rakentamaan työllisyyspalvelurakenteen, joka tukee kaupunkilaisten työllistymistä ja vastaa yritysten työvoiman saatavuuden tarpeisiin, ja näin vahvistaa kaupungin elinvoimaa laaja-alaisesti.

Työllisyyspalvelu-uudistuksen lähtökohtana on ollut kustannusneutraaliteetti sekä siirtyvien palvelujen että kuntien kasvavan työttömyysturvan maksuosuuden osalta. Tähän tavoitteeseen ei näytetä pääsevän. Valtiolta siirtyvien tehtävien mukana siirtyvä rahoitus ei riitä kattamaan siirtyviä menoja. Valtionrahoituksen arvioidaan kattavan noin 98 % kustannuksista. Työllisyysalueen tasolla tehtävät siirtyvät valtiolta kunnille noin 4,2 miljoonaa euroa alirahoitettuina. Kuntataloutta rasittaa myös työttömyysturvan maksuvastuun laajeneminen koskemaan työmarkkinatuen lisäksi ansio- ja peruspäivärahojen perusosia.

Suhdanteista ja työllisyystilanteesta riippuen työttömyysturvamenojen pelätään kasvavan jopa 11,5 miljoonaa euroa vuoteen 2023 verrattuna. Valtionosuusmaksuna saatava kompensatio tälle kasvulle on sidottu vuoden 2023 tasoon, ja työmarkkinatilanteen muutosten takia riskinä on, että 8,2 miljoonan euron kompensatio on riittämätön kattamaan todellinen kustannusnousu.

Erityisenä huolena on lisäksi palveluvelka, joka vaikuttaisi siirtyvän kaupungille ilman lisärahoitusta. Palveluiden järjestämisen lisäksi kunnat osallistuvat jatkossa myös entistä enemmän työttömyysetuuksien rahoittamiseen, mikä toisaalta luo kannusteen palveluiden tehokalle järjestämiselle, mutta lisää jälleen yhtenä uutena elementtinä kuntatalouden suhdanneherkkyyttä.

Haasteista huolimatta uudistus tarjoaa Turulle mahdollisuuden rakentaa vahvempaa ja elinvoimaisempaa kaupunkia, jossa työllisyyspalvelut, yritykset ja koulutuspal-

velut toimivat paremmin yhdessä ja luovat perustan kasvulle ja hyvinvoinnille. Muutos onkin tilaisuus viedä Turun kehitystä eteenpäin ja vahvistaa kaupunkia vastaamaan tulevaisuuden työelämän tarpeisiin.

Turku on koti kaikille, jotka sen kodikseen valitsevat

Turku on avoin, toimelias ja kansainvälinen kaupunki, jossa erilaisten ihmisten, ideoiden ja aatteiden kohtaamisesta on jo vuosisatojen ajan syntynyt uutta. Näin haluamme, että on myös jatkossa.

Työllisyyspalveluiden lisäksi myös kotoutumispalvelut siirtyvät vuoden 2025 alusta kuntien vastuulle. Kasvavassa kaupungissa maahanmuuttajien kotoutumisen onnistuminen on erityisen tärkeää. Haluamme, että Turku on aidosti koti kaikille meille, jotka sitä kodiksemme valitsemme kutsua.

Huomionarvoista on myös, että Turkuun suuntautuvasta maahanmuutosta valtaosa koostuu työmarkkinoiden kannalta kaikkein tärkeimmistä ikäryhmistä, joten suomalaisen yhteiskuntaan ja työelämään integroitumisen onnistuminen on myös kasvun edellytys työvoimapolusta kärsiville yrityksille.

Turku käynnistääkin ensi vuonna kotoutumiskokeilun, jossa vanhempia, joilla on heikko suomen- tai ruotsinkielentaito, rohkaistaan osallistumaan päiväkodin ja koulun arkeen ja soveltuvin osin myös opetukseen lastensa rinnalla. Erityistä huomiota kiinnitetään myös maahanmuuttajaperheiden äitien kielenoppimisen tukemiseen.

Turkulaisista lapsista jo lähes joka neljäs on monikielinen. On tärkeää, että lasten oppimispolut heidän kieli- tai muusta taustastaan huolimatta ovat mahdollisimman moninaisia. Muunkieliset lapset ovat tällä hetkellä ali-edustettuina muun muassa kaupungin lukioissa. Asettämme kaupunkina tavoitteen äidinkieleltään muiden kuin suomen- tai ruotsinkielisten lukioon hakeutumisen osalta. Tavoitetta tullaan myös seuraamaan kotouttamisohjelman osana.

Turku kestävän kasvun tiellä

Turku suuntaa tulevaisuuteen, jossa sosiaalinen, taloudellinen ja ekologinen kestävyys kietoutuvat yhteen kaupungin kehityksen perustaksi. Nämä kestävyiden osa-alueet eivät ole irrallisia tavoitteita, vaan ne tukevat toisiaan muodostaen yhdessä kokonaisuuden, joka luo hyvinvointia ja turvaa kaupunkilaisille. Kestävä talous on paitsi tavoite myös väline, jonka kautta voimme edistää sosiaalista hyvinvointia ja vastata kasvun tuomiin haasteisiin – myös tämän talousarvion kautta.

Sosiaali- ja terveystyöpalveluiden siirryttyä hyvinvointialueelle olemme arvioineet, millainen Turku pystyy parhaiten vastaamaan uusiin haasteisiin. Tähän liittyen

olemme kehittäneet ”*Uuden Turun*”-toimintamallin, jonka keskiössä on ihmislähtöisyys: toimintakulttuuri, joka vastaa sekä kuntalaisten että yritysten tarpeisiin ja luo kestävä elinympäristön. Pyrimme kohti yhteisvaikuttavaa johtamista, jossa jokainen toimenpide tukee Turun kokonaisvaltaista kehitystä – aina yksilöiden arjesta yritysten toimintaedellytyksiin.

Toimintamallin alkupainotus on ollut erityisesti lapsissa ja nuorissa, joiden palvelut muodostavat noin 75 prosenttia kaupungin budjetista. Yhtenäisen ja kattavan tukiverkoston luomiseksi on tärkeää, että kaikki lasten ja nuorten palvelut toimivat saumattomassa yhteistyössä.

Kaupunkikonsernin toiminnan ja investointien on myös oltava linjassa kaupungin ilmasto- ja ympäristötavoitteiden kanssa. Turun tavoite on olla hiilineutraali kaupunki vuonna 2029. Kunnianhimoisen tavoitteen saavuttaminen vaatii pitkäjänteistä sitoutumista ja tieteeseen perustuvia toimenpiteitä. Vuonna 2023 Turun alueen kasvihuonekaasupäästöt olivat vähentyneet jo 63 prosenttia vuoden 1990 tasosta ja edellisestä vuodesta 16 prosenttia. Asukaskohtaiset päästömme olivat myös Suomen suurimmista kaupungeista alhaisimmat.

Turku on ollut edelläkävijä ilmastobudjetoinnissa, jossa ilmasto- ja ympäristötavoitteet yhdistetään taloudellisiin päätöksiin – näin varmistetaan resurssien tehokas käyttö. EU:n kestävä rahoituksen taksonomialuokitusta hyödyntävä ilmastobudjetti mahdollistaa vihreän rahoituksen hyödyntämisen sekä kestävä kehityksen moniulotteisen tarkastelun.

Vuoden 2025 ilmastobudjetin valmistelussa olemme syventäneet konserniyhtiöiden investointien arviointia: kaikki yli miljoonan euron investoinnit arvioidaan nyt taksonomiakelpoisuuden sekä teknisten arviointikriteerien

mukaisuuden pohjalta talousarviokaudella 2025–2028. Näin varmistamme, että kaupunkikonsernin jokainen investointi tukee kokonaisvaltaista kestävä kasvua. Tällä taloussuunnitelmakaudella Turun kaupungin ja sen konserniyhtiöiden ilmasto- ja ympäristöinvestoinnit ovat yhteensä 1,7 miljardia euroa.

Kohti tulevaisuuteen uskovaa ja kasvavaa Turkua

Yhdysvaltalainen sosiologi **Richard Sennett** on kuvannut kaupunkeja osuvasti. Hänen mukaansa ”*kaupungit ovat paikkoja, joissa tuntemattomat tapaavat*”. Määritelmä ei tarkastele kaupunkeja niiden koon, väkiluvun tai infrastruktuurin kautta, vaan korostaa sitä, että kaupungit ovat ensisijaisesti paikkoja, joissa syntyy merkityksellisiä kohtaamisia – ihmisten välisiä yhteyksiä, jotka muovavat sekä kaupungin että sen asukkaiden elämää.

Kestävä hyvinvointi syntyykin arjen toimivuuteen panostamalla ja sen edellytyksiä parannamme myös tämän talousarvion kautta.

Tulevaisuus on tulosta siitä, uskallammeko katsoa kohti huomista ja toimia sen mukaisesti tässä ja nyt. Rohkeudellamme ja nyt tehtävillä kauaskantoisilla päätöksillä määritellään se, miltä tuo tulevaisuus Turun osalta näyttää.

Kiitän osaltani valtuustoryhmiä siitä, että olemme myös haastavien aikojen keskellä sitoutuneet luomaan Turkua, joka uskoo tulevaisuuteen ja myös rohkeasti luo sitä.

Minna Arve

Turun pormestari

JOHDANTO

1. Johdanto

1.1 Turun kaupungin strateginen ohjaus

Johtamisen keskeisenä välineenä on strategia. Strategiaa päivitetään valtuustokausittain. Valtuusto hyväksyi 14.2.2022 kaupungin päivitetyn strategian. Tulevaisuuteen katsova kaupunkistrategia vastaa kysymyksiin: miltä Turku näyttää 2030-luvulla, mitä keskeisiä tavoitteita kaupunki toiminnalleen asettaa ja mihin arvoihin kaupungin henkilöstö sekä luottamushenkilöt lupaavat toiminnassaan sitoutua.

Turku siirtyi tällä valtuustokaudella pormestarihallintaan. Samalla kaupungin ohjausmallia päivitettiin. Strategian toimeenpanoa tukevat valtuustokausittain sovittava pormestariohjelma ja kaupungin ohjausasiakirjat. Strategian ja pormestariohjelman toimeenpanoa tehdään kärkihankkeissa.

Lyhyen aikavälin toiminnan tavoitteet ovat vuosittain laadittavissa toiminta- ja palvelusuunnitelmissa.

Kaupunkistrategia ja pormestariohjelma

Turku 2030-luvulla -kaupunkistrategia tiivistää miltä Turku näyttää ensi vuosikymmenellä ja mitä keskeisiä tavoitteita kaupunki toiminnalleen asettaa. Strategia on tarkoitettu paitsi Turun kaupungin organisaation toimintaa ohjaavaksi työkaluksi myös laajemmin koko kaupungin käyttöön. Se on asiakirja, johon myös kaupunkilaiset ja sidosryhmät voivat sitoutua. Sen keskeisenä tavoitteena on kaupunkilaisten hyvinvoinnin sekä kaupungin elinvoiman ja kilpailukyvyen edistäminen kestäväällä tavalla.

Tämän valtuustokauden strategian keskeiset tavoitteet ovat 1) kestävä kehitys, 2) sujuva arki, 3) hyvinvoivat asukkaat, 4) elinvoimainen ja kasvava kaupunki, 5) luontokaupunki Turku, 6) laadukas koulutus, 7) aktiivinen kulttuurikaupunki ja 8) kansainvälinen Turku. Strategisten tavoitteiden etenemistä seurataan mittareilla. Mittarit päivittyvät vuosittain ja niistä raportoidaan kaupungin tilinpäätöksen yhteydessä.

Kaupunkistrategian tavoitteiden toteuttamista tukevia asiakirjoiksi ovat kaupungin valtuuston hyväksymät pormestariohjelma ja strategiset ohjausasiakirjat.

Pormestariohjelma määrittää Turun valtuustokauden 2021–2025 painopisteet ja priorisoinnit.

Kaupunkitasoiset ohjausasiakirjat tarkentavat strategisten tavoitteiden toteuttamista. Niitä ovat mm. omistajapolitiikka, yleiskaava, rakennusjärjestys, ilmasto- ja ympäristöohjelma, henkilöstöohjelma, tietohallintostrategia, hankintastrategia, tilastrategia, asunto- ja maankäyttöohjelma, maankäytön, asumisen ja liikenteen sopimus (MAL-sopimus) ja vesihuollon kehittämissuunnitelma.

Ohjausasiakirjat tullaan määrittelemään strategian hyväksynnän yhteydessä ja ne pääsääntöisesti päivittyvät kerran valtuustokaudessa.

Seuraavaa valtuustokautta 2025–2028 varten arvioidaan kaupunkistrategian ja pormestariohjelman suhdetta. Kaupunkistrategia on antanut pitkän aikavälin ylätasoon tavoitteita, kun taas pormestariohjelma on ohjannut päivittäistä työtä valtuustokauden tavoitteiden saavuttamiseksi. Strategian ja pormestariohjelman tavoitteet ovat yhtenäiset, vaikka painotuksissa on ollut eroja. Alkavalla valtuustokaudella kaupunginvaltuuston tuleekin arvioida näiden asiakirjan ohjauksen vaikuttavuutta.

Toimeenpano toiminnan ja talouden suunnittelulla ja kärkihankkeilla

Vuosittain päivitettävä toimintasuunnitelma toteuttaa kaupungin strategiaa ja pormestariohjelmaa. Niiden linjaukset näkyvät toimintasuunnitelmassa palvelukokonaisuuksien toimenpiteinä. Toimenpiteiden pohjalta laaditaan palvelusuunnitelma ja vuosittainen talousarvio. Toimintasuunnitelma aikajänne on 1+3 vuotta ja palvelusuunnitelmien on 18 kk. Kärkihankkeilla toteutetaan kaupungin kannalta kaikkein keskeisimpiä tavoitteita.

Kuva 1 kaupungin ohjausmalli.

Henkilöstöstrategia 2022–2025

Henkilöstöstrategia uudistettiin uudistetun kaupunkistrategian pohjalta. Lähtökohtana oli, että Turku, kuten muukin julkissektori, on suurien muutosten edessä hyvinvointialueiden muodostuttua 2023. Jotta tämä muutos on hallittua, tulee johtamisen ja osaamisen päivittyä jatkuvasti

vastaamaan ympäristön, organisaation monimuotoisuuden ja henkilöstön tarpeita.

Turulla on suurena työnantajana vastuu siitä, että sen toiminta on vastuullista ja että se tukee kestävästä kehityksen tavoitteita, oli se sitten sosiaalista, taloudellista tai ekologista. Tämän saavuttamiseksi Turun tulee etsiä tapoja mahdollistaa yksilölliset tarpeet huomiovien työskentelymalleja ja hyödyntää teknologian tuomia mahdollisuuksia joustavasti työolosuhteiden parantamiseksi. Inhimillinen työnantaja huomioi yksilöt ja mahdollistaa oman elämän ja työn joustavan yhteensovittamisen. Tämä on julkissektorin mahdollisuus arvojen muutoksessa. Palkitsemis- ja kannustinjärjestelmämme toimivuutta tarkastellaan ja kehitetään, jotta se pysyy muutosten ja sopimusten mukana.

Työnantajana Turku pyrkii olemaan herkkä tapahtuville muutoksille ja tukitarpeille, ja tämän varmistamiseksi isojen vuosittaisten kyselyiden rinnalla kehitetään ja aktiivisesti hyödynnetään kuumemittarimaisia pienkyselyitä osana työhyvinvoinnin edistämistä tiedon avulla.

Turku on sekä veto- että pitovoimainen työnantaja, jonka palveluksessa jokainen pystyy saavuttamaan oman potentiaalinsa ja kokee tulevaisuutensa arvostetuksi.

Henkilöstöstrategiassa on 3 painopistettä, joita edistämme keskitetyin sekä palvelukokonaisuuksien kohdistetuvin toimin:

1. Työ lisää hyvinvointia
2. Osaaminen ja uudistuminen
3. Parempi johtaminen

Henkilöstöstrategian toteutumisen raportointi tapahtuu keskitetysti henkilöstöraportin osana kaupunkitasoisesti.

Riskienhallinta

Riskienhallintaprosessi perustuu riskien arvioitsijoiden keskeisten toimintojen ja näitä uhkaavien merkittävimpien riskien tunnistamiseen sekä parhaiden riskienhallintakeinojen valitsemiseen ja toteuttamiseen. Riskin merkittävyyttä arvioidaan riskimatriisin avulla todennäköisyyden ja seurauksen tulona. Mitä todennäköisempää riskin toteutuminen on ja mitä vakavampi on sen vaikuttavuus, sitä merkittävämmästä riskistä on kysymys.

Palvelukokonaisuudet ja vastualueet sekä keskeiset strategiset yhteisöt laativat vuosittain riskien arvioinnin riskienhallinta -työkalun avulla, joka pohjautuu COSO

ERM -viitekehykseen ja ISO 31000 -standardiin. Kokonaisvaltaisen riskienhallintatyökalun käyttö yhtenäistää riskienhallintaprosessia sekä parantaa riskien arvioinnin ja riskienhallinnan raportointia. Arvioitavat riskit on jaettu operatiivisiin riskeihin, vahinkoriskeihin, taloudellisiin riskeihin sekä strategisiin riskeihin. Kaupungin vastuulle jäävien omaisuus- tai muiden vahinkojen korvaamiseen on osaltaan varauduttu vahinkorahaston avulla.

Riskienhallinta ja sen kehittäminen on osa strategiaa. Tarvittavat tiedot raportoidaan johdolle ajantasaisesti. Toiminnan kehittämistä ja strategiaa painopisteitä mietittäessä riskienhallinta tulee katsoa osana kokonaisuutta. Riskienhallintaa kehitetään siten, että pystytään vastaamaan muuttuvan toimintaympäristön haasteisiin, hyödyntämällä riskienhallinnasta ja sisäisestä valvonnasta annettuja ohjeita.

Turun kaupungin lähtökohtana tietoturvan ja tietosuojan toteuttamisessa on riskilähtöisyys. Kaupunki tai sen alainen organisaatioyksikkö henkilötietojen rekisterinpitäjänä arvioi henkilötietojen käsittelyyn liittyvät riskit ja valitsee arvioidun riskitason mukaan tarvittavat hallintatoimenpiteet. Tietosuoja- ja tietoturvariskien hallinta on osa Turun kaupungin riskienhallintaprosessia, jolloin erityisesti merkittävän tason riskit raportoidaan johdolle saakka. Riskilähtöisyys ohjaa organisaation henkilötietojen käsittelyä ja on erittäin tärkeä osa rekisterinpitäjän lakisääteisen osoitusvelvollisuuden toteuttamista.

Turun kaupunki toteuttaa riskilähtöisen toimintaperiaatteen varmistamiseksi tietosuojan vaikutustenarviointeja sellaisen henkilötietojen käsittelytoimille, joiden kohdalla on todennäköistä, että käsittelytoimiin liittyy yksilöiden oikeuksien ja vapauksien kannalta merkittäviä riskejä. Vaikutustenarvioinnin tuloksia käytetään niiden hallintakeinojen määrittelemisessä, joilla pyritään pienentämään henkilötietojen käsittelyn riskitasoa. Samalla varmistetaan EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen vaatimusten toteutuminen.

Turun kaupungin toiminnassa toteutetaan sisäänrakennetun ja oletusarvoisen tietosuojan periaatetta. Tietosuoja otetaan huomioon monipuolisesti perustoiminnan yhteydessä mm. johtamisessa, hankinnoissa, kehitystyössä sekä toimintaprosesseissa. Tietosuojan ja tietoturvan oikeanlainen toteutuminen varmistetaan myös käyttämällä tilannekohtaisesti parhaita mahdollisia teknisiä ja organisatorisia riskiarvioon perustuvia ratkaisuja.

1.2 Toimintaympäristön kehitysnäkymät

Talouden suhdannenäkymät 2024–2028

Lyhyen aikavälin näkymät 2024–2026

Suomen talous näyttäisi selittäneen taantumaa. Bruttokansantuote (BKT) supistuu vielä 0,2 prosenttia vuonna 2024, mutta kasvu on käynnistynyt vuoden alkupuoliskolla. Loppuvuotta kohden talouden toipumisen odotetaan vahvistuvan. Inflaation hidastuminen ja korkojen lasku tukevat kulutusta ja investointeja. Vuosina 2025 ja 2026 kasvu nopeutuu ja on 1,7 ja 1,5 prosenttia vuodessa. Julkisiin menoihin kohdistuvat säästöt ja verojen korotus hidastavat kotimaisen kysynnän kasvua ja nostavat hintoja ennustejakson alussa, kun taas työllisyystoimet kasvattavat työn tarjontaa läpi ennustejakson.

Suomen talouden kehitys on ollut viime vuosina selvästi heikompaa kuin euroalueella keskimäärin. Suomessa tuotanto laski vuoden 2022 toisen neljänneksen jälkeen vuoden 2023 loppuun mennessä yhteensä noin 2,5 prosenttia. Tuotannon laskun takana olivat hintojen ja korkojen nousu sekä Venäjän hyökkäyssodan suorat vaikutukset Suomen talouteen. Sekä sodan että korkojen nousun epäsuorat vaikutukset ovat olleet Suomessa suuremmat kuin euroalueen maissa keskimäärin. Venäjän talouden ja kaupan merkitys Suomelle oli ennen hyökkäystä suurempi kuin useimmille euroalueen maille. Korkojen nousun vaikutus on ollut muita maita voimakkaampi, koska Suomessa asuntoluotoista 94 prosenttia on vaihtuvakorkoisia ja korkojen nousu on välittynyt reaalityönteeseen nopeasti.

Keskipitkän aikavälin näkymät 2027–2028

Keskipitkällä aikavälillä kokonaistuotannon arvioidaan kasvavan kohtalaisesti. Vuonna 2027 bruttokansantuotteen arvioidaan kasvavan noin 1,3 prosenttia ja vuonna 2028 kasvun arvioidaan olevan noin 1,2 prosenttia. Bruttokansantuotteen

kehitystä tukee muun muassa yksityisten investointien kasvu, joiden arvioidaan elpyvän markkinakorkojen laskun ja vihreään siirtymään liittyvien panostusten seurauksena. Suomen talouden arvioidaan olevan yhä normaalikapasiteettinsa alapuolella vuonna 2027. Tuotanto kuitenkin lähestyy arvioitua potentiaalisen tuotannon tasoa ja tuotantokuilu umpeutuu tarkastelujakson lopulla vuonna 2028.

Työllisyysasteen (15–64-vuotiaat) arvioidaan kasvavan maltillisesti vuosina 2027 ja 2028. Vuonna 2027 työllisyysaste nousee 75,0 prosenttiin ja on vuonna 2028 75,8 prosenttia. Työllisyyden positiiviseen kehitykseen vaikuttaa suhdannekehityksen lisäksi hallituksen rakennepoliittiset työllisyystoimet. Työttömyysasteen arvioidaan puo-

lestaan laskevan ja työttömyyskuilun oletetaan sulkeutuvan vuonna 2028. Vuonna 2028 työttömyysasteen arvioidaan olevan 6,5 prosenttia.

Kuluttajahintojen kasvun arvioidaan saavuttavan Euroopan keskuspankin keskipitkän aikavälin inflaatiotavoitteen vuonna 2028. Vuonna 2027 kuluttajahintojen muutoksen arvioidaan olevan 1,8 prosenttia ja 2 prosenttia vuonna 2028.

Keskipitkän aikavälin kehitysarvio perustuu arvioon potentiaalisen tuotannon kehityksestä, sillä sen ajatellaan määrittävän talouden kasvuedellytykset lyhyen aikavälin jälkeen. Potentiaalinen tuotanto viittaa talouden pitkän aikavälin kasvu-uraan tai kestäväan, vakaan inflaation takaavaan tuotannon tasoon, joka on saavutettavissa talouden kapasiteetin ollessa normaalikäytössä. Vuosien 2024–2028 aikana potentiaalisen tuotannon arvioidaan kasvavan keskimäärin noin 0,7 prosenttia vuodessa.

Potentiaalisen tuotannon kehitys riippuu työpanoksen, pääomakannan ja kokonaistuottavuuden kehityksistä. Vuosien 2024–2028 aikana työpanoksen keskimääräisen kasvukontribuution arvioidaan olevan noin 0,2 prosenttia vuodessa. Työpanoksen kasvukontribuutiota heikentää työllistä kohden laskettujen työtuntien kasvuvaihtuksen jo pitkään jatkunut negatiivinen kehitys. Myös työikäisen väestön supistuminen heikentää työpanoksen kasvuvaihtuusta, etenkin tarkastelujakson lopulla.

Työpanoksen lisäksi talouden tuotantoedellytyksiin vaikuttaa pääomakanta. Pääomakannan kasvu lisää potentiaalisen tuotannon kasvua vajaalla puolella prosentilla vuosittain vuosina 2024–2028. Pääomakannan kasvukontribuutio on pysynyt verrattain vakaana koko 2000-luvun.

Kolmas potentiaalisen tuotannon kasvun lähde on kokonaistuottavuus. Sen kasvun arvioidaan vahvistuvan hieinan tarkastelujakson lopulla verrattuna 2020-luvun alkuvuosiin. Kokonaistuottavuuden kasvu on kuitenkin heikkoa verrattuna 2000-luvun alkuvuosiin. Heikompaa kasvua selittää mm. talouden rakennemuutos. Korkean tuottavuuden toimialojen tuotanto on supistunut ja koko talouden rakenne on palveluvaltaistunut. Hidas tuottavuuden kasvu on ollut yleistä myös muualla kehittyneissä talouksissa. Vuosina 2024–2028 kokonaistuottavuuden kasvuvaihtuksen arvioidaan olevan keskimäärin vain noin 0,1 prosenttia vuodessa, kun 2000-luvun alkupuolella kasvuvaihtuus ylsi keskimäärin noin kahteen prosenttiin vuodessa.

Vientimarkkinoiden elpyminen lisää vientiä

Euroalueella ja erityisesti Saksassa talouden kasvu on heikkoa vielä tänä vuonna. Euroalueella kasvu on kuitenkin käynnistynyt jo kuluvan vuoden alkupuoliskolla ja ensi

vuodesta alkaen myös kasvun odotetaan nopeutuvan. Talouden piristymisen taustalla on inflaation hidastuminen ja korkojen lasku. Yhdysvalloissa talouden kasvu jatkuu, vaikka vauhti hieman hidastuukin ensi vuonna. Maailmankaupan ennustetaan toipuvan vauhdikkaammin kuin maailmantalouden, mikä hyödyttää Suomen tavara-vientiä. Suomen kustannuskilpailukyky on säilynyt kohtuullisen hyvänä ja tukee vientiä, kun kysyntä vientimarkkinoilla elpyy.

Inflaatio on hidastunut ja kulutus kasvaa

Yksityinen kulutus on kasvanut läpi koko sen ajan, kun hintojen ja korkojen nousu ovat heikentäneet kotitalouksien ostovoimaa. Inflaation nopea hidastuminen ja korkojen lasku helpottavat kotitalouksien taloudellista tilannetta. Yksityinen kulutus kasvaa lähes prosentin vuonna 2024, vaikka sosiaalietuuksien leikkaukset ja arvonlisäveron nosto syyskuussa hidastavatkin kulutuksen toipumista. Vuonna 2025 kulutuksen kasvu nopeutuu, kun korot laskevat edelleen ja työllisyys kasvaa.

Inflaatio on hidastunut selvästi ja myös jatkossa varsinkin kotimaiset hintapaineet ovat vähäisiä. Arvonlisäveron korotus nostaa hintoja ja hidastaa inflaation laskua erityisesti ensi vuonna. Hallituksen keväällä kehysriihessä ja aiemmin päättämien välillisen verotuksen muutosten arvioidaan kiihdyttävän inflaatiota suoraan yhteensä noin 0,9 prosenttiyksikköä vuosina 2024–2026. Tästä huolimatta inflaatio on pysymässä matalana. Inflaatio laskee 1,8 prosenttiin tänä vuonna. Vuosina 2025 ja 2026 inflaatio on 1,4 ja 1,3 prosenttia.

Rakentaminen toipuu ja tuotannollisten investointien kasvu jatkuu

Rakentaminen on ollut jyrkässä laskussa, mutta lasku näyttäisi nyt pysähtyneen. Korkojen lasku piristää asuntomarkkinoita, varsinkin kun maan sisäinen muuttoliike ja maahanmuutto ovat kasvattaneet asuntojen kysyntää. Asuntorakentamisen toipuminen kestää kuitenkin aikansa ja asuntorakentamisen odotetaan kasvavan vasta ensi vuonna. Muussa rakentamisessa lasku on ollut pienempi ja toipuminen alkaa asuntorakentamista aikaisemmin.

Kone- ja laiteinvestoinnit ovat kasvaneet taantumasta huolimatta. Investointeja ovat kasvattaneet energiamurros ja etenevä digitalisaatio. Erityisesti energiantuotantoon liittyvät investoinnit ja halpaa sähköä hyödyntävä tuotanto ovat kasvaneet. Investoinnit näille aloille tulevat jatkumaan myös tulevina vuosina, sillä investointisuunnitelmia Suomeen on ennätysellisen paljon. Investointeja lisäävät myös puolustukseen liittyvät valtion investoinnit. Merkittävimmät näistä ovat F-35 -hävittäjät, joista ensimmäiset luovutetaan Suomen käyttöön vuonna 2025. Kokonaisuudessaan investoinnit vähenevät tänä vuonna, mutta kasvavat lähes 6 prosenttia vuonna 2025.

maiset luovutetaan Suomen käyttöön vuonna 2025. Kokonaisuudessaan investoinnit vähenevät tänä vuonna, mutta kasvavat lähes 6 prosenttia vuonna 2025.

Työllisyys toipuu ensi vuonna

Työllisyys vähenee tänä vuonna reilulla 10 000 hengellä tuotannon laskun vanavedessä. Voimakkainta työllisyyden väheneminen on ollut rakentamisessa. Sen sijaan palveluissa työllisyys on edelleen noussut. Ensi vuonna, kun talous toipuu, työllisyys alkaa kasvaa ja kasvu jatkuu myös vuonna 2026. Hallituksen työllisyystoimet sekä maahanmuutto lisäävät työvoiman tarjontaa ja luovat työllisyydelle tilaa kasvaa, kun tuotanto elpyy.

Työttömien määrä kasvoi alkuvuonna laaja-alaisesti, mutta kesällä työttömyyden kasvu näyttäisi pysähtyneen. Vuonna 2024 työttömyysaste nousee kahdeksaan prosenttiin. Ensi vuodesta alkaen työttömyys vähenee, mutta jää 7,2 prosenttiin vuonna 2026. Tämä ylittää edelleen rakenteellisen työttömyyden tason Suomessa.

Pitkittynyt matalasuhdanne rasittaa julkista taloutta toista vuotta peräkkäin

Pitkittynyt matalasuhdanne rasittaa julkista taloutta jo toista vuotta peräkkäin. Sen lisäksi vuosien 2022–2023 nopea inflaatio ja siitä seuranneet kustannuspaineet heikentävät julkista taloutta vielä lähivuosina. Hallituksen päättämistä sopeutustoimista huolimatta julkisyhteisöjen alijäämät pienenevät hitaasti.

Julkisyhteisöjen rahoitusaliijäämä oli 2,9 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2023. Vuoden lopulla voimistunut laskusuhdanne leikkasi verotuloja, samalla kun julkisten alojen nopea palkkojen ja muiden kustannusten nousu kasvatti menoja. Kasvavat korkomenot sekä varautumiseen ja turvallisuuteen liittyvät menot painoivat valtion taloutta. Myös hyvinvointialueiden ensimmäinen toimintavuosi alkoi syvästi alijäämäisenä.

Valtion- ja paikallishallinnon alijäämät eivät pienene tänä vuonna. Valtion menot kasvavat tänä vuonna erityisesti varautumiseen ja turvallisuuteen tehtävien investointien myötä, kun inflaation ja palkankorotusten vaikutukset vähitellen vaimenevat. Heikkoon talouden suhdannetilanteeseen nähden verotuloja kertyy kohtalaisesti. Hyvinvointialueiden elokuussa raportoimat tiedot ennakoivat, että alueilla menojen kasvu jatkuu nopeana tänäkin vuonna ja alijäämät pysyvät suurina. Tilanne on ollut samansuuntaista kuntahallinnossa. Suuret indeksikorotukset kasvattavat työeläkelaitosten menoja reilusti vielä tänä vuonna, mutta työeläkelaitokset pysyvät silti tukevasti ylijäämäisinä. Muissa sosiaaliturvarahastoissa puolestaan kasvanut työttömyys on kasvattanut menoja samalla, kun tulot supistuvat mm. työttömyysvakuutusmaksun laskun myötä. Julkisen talouden alijäämä asettuu tänä vuonna 3,7 prosenttiin suhteessa BKT:hen.

Ennusteeseen liittyy monia riskitekijöitä

Euroalueen ja maailmantalouden elpyminen saattaa toteutua odotettua hitaammin. Erityisesti miten Saksan ja Kiinan taloudet luovivat ulos pitkittyneistä ongelmistaan pitää yllä epävarmuutta. Suomessa rakentamisen lama voi olla pidempi ja työllisyyden kuoppa syvempi kuin mitä ennusteessa on oletettu. Jos näin käy, kulutus toipuu ennustettua hitaammin. Hallituksen toimien vaikutus kysyntään voi poiketa ennusteessa arvioidusta, varsinkin jos talouden muu toipuminen on odotettua hitaampaa. Investointihankkeiden toteutumisen liittyy suurta epävarmuutta kumpaankin suuntaan.

Jos talous kasvaa ennustettua heikommin, julkisen talouden alijäämät kasvavat ennustettua suuremmiksi. Sama tapahtuu, jos sopeutustoimien vaikutukset viivästyvät tai osoittautuvat arvioitua tai suunniteltua vähäisemmiksi. Korkeiden nopeiden liikkeitä puolestaan haastavat erityisesti työeläkelaitosten omaisuustulojen ennustamista. Lisäksi lähivuosina toteutetaan suuria puolustusinvestointeja, joiden ajoittuminen vaikuttaa merkittävästi valtion menoihin ja alijäämään.

Toisaalta hallituksen 9 miljardin euron pysyvästä toimenpidekokonaisuudesta on ennusteessa mukana noin 8 miljardia euroa vuoden 2027 tasolla. Mikäli kokonaisuus toteutuu suunnitellussa laajuudessa ja aikataulussa, alijäämät pienenevät ja velkaantuminen hidastuu ennustetusta. Vastaava vaikutus syntyisi, jos esim. toimet, joilla hallitus tukee investointeja, kantaisivat hedelmää nopeasti ja talous alkaisi kasvaa ennustettua nopeammin.

Edellä kuvatut julkisen talouden ja reaalityalouden epävarmuudet kulminoituvat julkiseen velkaan suhteessa BKT:hen.

Talousskasvuennusteen epävarmuutta voidaan kuvata menneisiin ennustevirheisiin perustuvilla luottamusväleillä ennusteen ympärillä. Luottamusvälit kuvaavat väliä, jolle toteutunut kehitys on aiemmissa ennusteissa osunut 80 prosentin todennäköisyydellä. Nämä luottamusvälit sisältävät kuitenkin vain normaalin ennusteisiin liittyvän epävarmuuden, eivätkä ne ota huomioon kullakin ennustekierroksella olevia erityisiä riskitekijöitä.

	2022	2023	2024*	2025*	2026*	2027*	2028*
BKT markkinahintaan, volyymin muutos, %	1,3	-1,2	-0,2	1,7	1,5	1,3	1,2
Bruttokansantuote, arvo, mrd. euroa	268	275	279	290	301	312	323
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	7,1	6,2	1,8	1,4	1,3	1,8	2,0
Työttömyysaste, %	6,8	7,2	8,0	7,6	7,2	6,6	6,5
Työllisyysaste, %	73,8	73,6	72,8	73,1	74,1	75,0	75,8
Tuotantokuilu, % potentiaalisesta tuotannosta ¹	-0,2	-2,0	-2,8	-1,7	-0,8	-0,4	0,0
Potentiaalisen tuotannon kasvu, % ¹	1,0	0,7	0,5	0,6	0,6	0,8	0,8
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, suhteessa BKT:hen, %	-0,4	-2,9	-3,7	-3,2	-2,6	-2,3	-2,1
Valtio	-1,4	-3,2	-3,2	-3,7	-3,1	-2,9	-2,6
Kuntahallinto ²	-0,2	-0,5	-0,5	-0,6	-0,6	-0,7	-0,6
Hyvinvointialueet	-	-0,6	-0,7	-0,2	-0,2	-0,3	-0,5
Sosiaaliturvarahastot	1,2	1,4	0,6	1,4	1,4	1,6	1,6
Rakenteellinen jäämä, suhteessa BKT:hen, %	-0,2	-1,7	-2,0	-2,2	-2,1	-2,1	-2,1
Julkisyhteisöjen velka, suhteessa BKT:hen, %	73,5	76,6	81,7	84,0	84,8	85,2	86,0
Valtionvelka, suhteessa BKT:hen, %	52,9	56,8	60,5	62,3	62,8	63,0	63,1

¹Arvioitu EU:n yhteisellä menetelmällä

²Paikallishallinto vuoteen 2022 saakka

Taulukko 1 talouden keskeisiä tunnuslukuja. Lähde: Valtiovarainministeriö (Taloudellinen katsaus, syksy 2024).

Kansainvälinen talous

Epävarmuus maailmantaloudessa on kasvanut viime kuukausina. Syynä tähän on ennen kaikkea ollut geopoliittisten jännitteiden kiristyminen. Rahoitusmarkkinoiden levottomuus kesällä 2024 näyttäisi jääneen lyhytaikaiseksi, mutta protektionismin nousu keskeisten talouksien välillä voi hidastaa kasvua. Toisaalta hidastuva inflaatio ja laskevat korot kasvattavat reaalitylöjä monessa taloudessa. Talouskasvu painottuu yhä Yhdysvaltoihin ja nouseviin talouksiin. Euroalueen talouskehitys on vaatimatonta. Maailmantalous kasvaa vuonna 2024 3,1 prosenttia, ja kasvu hidastuu kolmeen prosenttiin vuonna 2025.

Euroalueen talouskasvu käynnistyi kuluvan vuoden alkupuoliskolla viime vuoden loppupuolen nollakasvun jälkeen, mutta näkymät ovat ennakoivien indikaattoreiden perusteella yhä haastavat. Etenkin Saksan teollisuuden tilanne aiheuttaa huolta. Ranskan näkymiä tukee palveluiden piristyminen. Kuluttajien luottamus on vahvistumassa inflaation hidastuessa ja reaalitylöjen kasvaessa. Finanssipolitiikan odotetaan olevan lievästi kiristävää 2024 ja 2025. Euroalueen talous kasvaa vuonna 2024 0,7 prosenttia, ja kasvu kiihtyy 1,5 prosenttiin vuonna 2025.

Yhdysvaltojen talouden vahva veto jatkuu. Talous kasvoi voimakkaasti kuluvan vuoden toisella neljänneksellä yksityisen kulutuksen tukemana. Palveluiden ennakoivat indikaattorit viittaavat kasvun jatkumiseen, mutta teollisuuden osalta heikompaan kehitykseen. Työmarkkinat ovat jäähtymässä, mikä edesauttaa rahapolitiikan keventämistä syksyllä. Talouden ns. pehmeän laskun odotetaan toteutuvan tänä ja ensi vuonna. Talouskasvu hidastuu kuluvan vuoden 2,6 prosentista 1,9 prosenttiin vuonna 2025.

Kiinan talousnäkymät ovat haastavat. Kokonaistuotannon kasvu hidastui vuoden toisella neljänneksellä. Kotimaisen kulutuksen kasvu on vaimeaa kuluttajien luottamuksen ollessa alamaissa. Talouskasvua pyritään kiihdyttämään elvyttävällä finanssipolitiikalla. Heikko juna tukee viennin kilpailukykyä. Talous kasvaa 4,5 prosenttia 2024, ja kasvu hidastuu 4,2 prosenttiin vuonna 2025.

Nopea talouskasvu jatkuu Intiassa erityisesti palveluiden kannattelemana. Kokonaistuotanto kasvoi Japanissa kuluvan vuoden toisella neljänneksellä, mutta rahapolitiikan kiristävän syklin alkaminen aiheuttaa epävarmuutta. Ison-Britannian näkymät ovat kirkastuneet kesällä 2024 erityisesti rakentamisen vetämänä. Ruotsin tilanne on haastava, ja keskuspankki keventää nopeasti rahapolitiikkaa talouden tukemiseksi. Rakennusteollisuuden odo-

tetaan elpävän vuodesta 2025 lähtien. Sotatalouden olojen vallitessa Venäjällä inflaatio on kiihtynyt nopeasti. Taloutta vaivaa ankara työvoimapula.

Maailmanlaajuisten rahoitusmarkkinoiden tilannetta leimasi loppukesällä 2024 voimakas myllerrys, mikä liittyi ns. carry trade -ilmiöön Japanin pääomamarkkinoihin liittyen. Markkinoilla on otettu lainaa Japanista matalien korkojen vallitessa ja sijoitettu pääoma tuottavampiin instrumentteihin. Korkokannan nousu Japanissa ja samanaikaiset odotukset Yhdysvaltain keskuspankin korkopolitiikan keventämisestä madalsivat odotettua korkoeroa talouksien välillä ja aiheuttivat myyntiaallon. Tästä seurasi hetkellisesti voimakas osakemarkkinoiden maailmanlaajuinen volatilitteetti. Tilanne kuitenkin rauhoittui nopeasti. Rahapolitiikan keventäminen on alkanut euroalueella ja Yhdysvalloissa vuonna 2024, mikä heijastuu aleneviin lyhyihin ja pitkiin korkoihin.

Energiamarkkinoiden tilanne on melko vakaa huolimatta Lähi-idän kriisiin liittyvistä riskeistä. Raakaöljyn hinta on laskenut hienoisesti kesän 2024 aikana, ja hinnan odotetaan laskevan edelleen ennustejaksolla. Maakaasun hinta pysyttelee maltillisena, mutta on yhä korkeampi kuin ennen Venäjän hyökkäyssodan alkamista. Sähkötuurit ovat lievässä nousussa lähikuukausien aikana, mutta laskevia ennustejakson loppupuolella. Myös teollisuuden raaka-aineet ovat kallistuneet, mutta ne pysyvät suhteellisen vakaana lähivuosina.

Ulkomaankauppa

Maailmankaupan tahmeus hidastaa Suomen ulkomaankaupan elpymistä vuonna 2024. Suomen vientikysyntä on heikkoa, kun päämarkkinat, Yhdysvaltoja lukuun ottamatta, eivät ole vielä lähteneet odotettuun kasvuun. Varovaisia viitteitä ulkomaankaupan piristymisestä voidaan kuitenkin nähdä uusien tilausten noususta sekä korkotason virkistävästä vaikutuksesta. Ulkomaankaupan suhdanteen pohjalukemat on jo koettu ja maailmankaupan ja siten myös Suomen ulkomaankaupan odotetaan piristyvän etenkin vuoden 2024 toisella vuosineljänneksellä kiihtyen loppuvuotta kohti. Keskeistä onkin, ehtiikö ulkomaankaupan elpyminen täysimittaisena vielä vuodelle 2024 vai siirtykö elpyminen pääosin vuodelle 2025. Geopoliittiset jännitteet kuitenkin luovat alasuuntaisia riskejä, jotka voivat pahimmassa tapauksessa kuihduttaa varovaisen kasvunäkymän.

Vaikka vienti lähtee vuoden 2024 loppupuolella nousuun, vetää alkuvuoden viennin heikkous kuitenkin vuosimuu- tokseen negatiiviseksi tavaroiden vetämänä. Alkuvuoden kehityksen taustalla ovat lakot ja vientimarkkinoiden huono kehitys. Myös tilauskanta on ollut vaisua vielä alkuvuonna. Valonpilkkahdus on kuitenkin toisella vuosinel-

jänneksellä viety risteilijä. Loppuvuonna tavaroiden viennin odotetaan vauhdittuvan. Palveluiden vienti elpyy vuonna 2024 vuoden 2023 heikosta kehityksestä. Ulkomaankauppa elpyy vuonna 2025, kun vientimarkkinoiden kysyntä piristyy selvästi. Laaja-alaista elpymistä nähdään niin palveluissa kuin tavaroissakin. Lisäsykäyksen elpymiselle tuovat risteilijätoimitukset. Vuonna 2026 vientikysyntä ja vienti tasaantuvat lähelle maailmankaupan kasvua. Suomen hintakilpailukyky pysyy keskimääräisellä tasolla, mikä osaltaan tukee myös vientiä.

Tuontia tukevat koko ennustejakson ajan isot investoinnit mm. datakeskuksiin ja vihreään siirtymään sekä hävittäjätoimitukset. Toisaalta kotimaisen kysynnän ja viennin heikko kehitys vielä vuonna 2024 tuottaa alasuuntaisia paineita tuonnille. Vuodesta 2025 lähtien myös viennin piristyminen tukee etenkin tavaroiden tuontia.

Ulkomaankaupan hinnat laskevat vielä vuonna 2024, mutta selvästi vuotta 2023 vähemmän. Syynä hintojen laskuun ovat talouden matalasuhdanne sekä yleinen hintatason laskun jatkuminen korjauksena vuoden 2022 hintanousuun. Hintojen laskua vuonna 2024 vetää etenkin tavaroiden hinnat. Yläsuuntaisena riskinä on rahtiliikenteen hintojen mahdollinen odotettua rajumpi nousu, kun laivaliikenne joutuu kiertämään Afrikan mantereeseen Suezin kanavan kriisin takia. Palveluiden hinnat lähtevät jo vuonna 2024 varovaiseen kasvuun palkankorotusten ansiosta. Vuonna 2025 hinnat kääntyvät nousuun ja 2026 jatkavat nousua, kun vienti- ja tuontituotteiden kysynnät kasvavat maailmantalouden piristyessä.

Vaihtotase vuodelle 2023 on noin 3 mrd. alijäämäinen. Vaihtotase pysyy alijäämäisenä koko ennustejaksolla etenkin palveluiden taseen voimakkaan alijäämän takia. Tavaroiden taseen odotetaan olevan ylijäämäinen koko ennustejakson. Vaihtotaseen alijäämä tasoittuu vuosina 2025 ja 2026 noin 2,9 mrd. euroon.

Kotimainen kysyntä

Yksityinen kulutus kasvoi selvästi vuoden 2024 ensimmäisellä neljänneksellä. Kasvua siivittivät etenkin lyhytikäiset tavarat, mikä voi olla seurausta edellisvuotta kylmemmän talven aiheuttamasta sähkön ja kaukolämmön kulutuksen kasvusta.

Kuluvana vuonna reaali-palkkojen ennakoidaan kääntyvän kasvuun ansiotason noustessa, vaikka työllisyystilanne onkin selvästi heikentynyt. Korkeat lainakorot pannaavat yhä asuntovelallisia, mutta EKP:n koronlaskujen käynnistyttyä vuoden euribor-korko on laskenut jo selvästi huippulukemistaan, ja asuntolainakannan keskikorkokin on kääntynyt laskuun.

Kotitalouksien käytettävissä olevien nimellistulojen kasvu hidastuu viime vuodesta, mutta inflaation hiipussa kotitalouksien reaalitytulot kasvavat nopeammin kuin

vuonna 2023, mikä tukee kulutuksen kasvua. Yksityinen kulutus kasvaa lähes prosentin vuonna 2024, vaikka sosiaalietuuksien leikkaukset ja arvonlisäveron nosto syyskuussa hidastavatkin kulutuksen toipumista.

Vuonna 2025 yksityisen kulutuksen kasvu nopeutuu edelleen, kun korkotason lasku vähentää asuntovelallisten velanhoitorasitetta ja työllisyys kääntyy jälleen kasvuun.

Kuluttajien luottamus koheni kesällä hieman, mutta oli edelleen keskimääräistä heikompaa. Kuluttajat näkevät Suomen talouden tilanteen erityisen synkkänä, mutta enemmistö vastaajista odottaa kuitenkin oman taloutensa tilanteen paranevan vuoden sisällä.

Kestokulutustavaroiden kulutus laski selvästi kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä ja oli matalammalla kuin kertaakaan vuoden 2015 jälkeen. Henkilöautojen ensirekisteröinnit ovat pysyneet vaisuina. Kestokulutustavaroiden ostoaikeet kuluttajien luottamuskyseleissä ovat kuitenkin hieman kohentuneet kesällä, mistä johtuen kestokulutustavaroiden kulutuksen odotetaan piristyvän loppuvuodesta 2024. Vuositasolla kasvurulle päästään vuonna 2025.

Lyhytikäisten tavaroiden, kuten elintarvikkeiden, energian ja polttoaineiden kulutus kasvoi voimakkaasti kuluvan vuoden ensimmäisellä ja sitä edeltävällä neljänneksellä. Edellisvuotta kylmempi talvi lisäsi osaltaan energiankulutusta, mutta sähkösopimusten hintojen laskiessa sähkön kulutuksen ennakoidaan kasvavan muutoinkin. Elintarvikkeiden hinnat ovat kääntyneet laskuun alkuvuonna, mikä saattaa osaltaan tukea lyhytikäisten tavaroiden kulutuksen kasvua kuluvana vuonna kuluttajien siirtäessä kulutustaan laadukkaampiin elintarvikkeisiin.

Palveluiden kulutuksen kasvu jatkui maltillisena kuluvan vuoden alkupuolella. Kasvua on ollut etenkin matkailussa, jossa ulkomaan vapaa-ajanmatkojen määrä on kasvanut viidenneksellä viime vuoteen verrattuna. Vuonna 2024 palveluiden kulutuksen kasvu on edellisvuotta hitaampaa, mutta vuonna 2025 kasvun ennakoidaan jälleen nopeutuvan työllisyystilanteen paranemisen ja kuluttajien luottamuksen kohentumisen myötä.

Kotitalouksien säästämisaste oli hieman negatiivinen viime vuonna, kun kotitalouksien kulutus kasvoi taantumasta ja korkojen noususta huolimatta. Säästämisasteen ennakoidaan kääntyvän kuluvana vuonna positiiviseksi kulutuksen kasvaessa käytettävissä olevia tuloja hitaammin.

Kotitalouksien velkaantumisaste laski hyvin nopeasti vuonna 2023, kun uusien asuntolainojen nostot vähenivät. Kotitalouksien lainakanta ei ole alkuvuonna kääntynyt kasvuun, mistä johtuen velkaantumisaste laskee sel-

västi myös vuonna 2024. Velkaantumisaste kasvaa hieman vasta vuonna 2025 kun korkotaso on laskenut jo selvästi ja asuntolainojen kysyntä piristyy.

Kotitalouksien yhteenlaskettua ostovoimaa mittaava käytettävissä oleva reaalityulo kasvoi hieman vuonna 2023 etupäässä palkkasumman ja saatujen sosiaalietuuksien kasvun myötä. Kotitalouksien maksamat korot kasvoivat voimakkaasti, mutta korkotason nousulla ei kuitenkaan ollut suurta vaikutusta käytettävissä oleviin tuloihin, sillä kotitalouksien saamat omaisuustulot kasvoivat lähes saman verran.

Kotitalouksien yhteenlasketun ostovoiman arvioidaan parantuvan myös vuosina 2024 ja 2025 inflaation hidastuessa edelleen. Vuonna 2024 ansiotulojen verotus kevenee hieman työttömyysvakuutusmaksun laskiessa, mikä parantaa palkansaajien ostovoimaa. Toisaalta työllisyyden heikkeneminen vaikuttaa negatiivisesti palkansaajien reaalityuluihin. Sosiaalietuuksien kasvu jatkuu vahvana myös vuonna 2024 eläkkeiden suurten indeksikorotusten takia. Toisaalta muiden sosiaalietuuksien leikkaukset heikentävät pienituloisten ostovoimaa ennustejaksolla. Yksityisen kulutuksen hintojen arvioidaan nousevan 1,3 prosenttia vuonna 2024 ja 2 prosenttia vuonna 2025.

Julkinen kulutus

Julkinen kulutus kasvoi 3,4 prosenttia vuonna 2023. Julkisen kulutuksen kasvun arvioidaan hidastuvan kuluvana vuonna n. 0,5 prosenttiin ja supistuvan vuonna 2025 0,5 prosenttia ja vuonna 2026 0,1 prosenttia. Kulutusmenojen kehitystä jarruttavat mm. hallituksen säästöt. Lisäksi kulutusmenojen kehitystä hidastavat hyvinvointialueiden omat pysyvät sopeutustoimet.

Julkisen kulutuksen arvoa nostaa ennustevuosina pääasiassa hintojen kasvu. Julkisen sektorin ansiokehitystä vauhdittavat kunta- ja hyvinvointialueille sovitut palkkausjärjestelmien kehittämissuunnitelmat sekä hyvinvointialueiden palkkojen yhtenäistämiseen liittyvä sopimus. Näiden sovittujen kehittämissuunnitelmien oletetaan pitävän paikallishallinnon ansiokehityksen yleistä ansiokehitystä riippämpänä vuoteen 2027 saakka.

Investoinnit

Kuva investointien laskusta viime vuonna synkeni selvästi kesäkuun vuositilinpidon julkistuksessa. Investoinnit vähenivätkin jopa 8,8 prosenttia vuonna 2023 ja lasku jatkui myös vuoden 2024 ensimmäisellä neljänneksellä. Suurin lasku investoinneissa on asuinrakentamisessa ja myös muut rakennusinvestoinnit ovat vähentyneet. Rakentamisen osalta vuosi 2024 on edelleen erittäin heikko, mutta näyttäisi siltä, että rakentamisen pohja on saavutettu ja rakentaminen alkaa toipumaan ensi vuonna.

Muut investoinnit ovat sen sijaan olleet kohtuullisen reippaassa kasvussa vuodesta 2020 lähtien. Kone- ja laiteinvestointien kasvu jatkuu ja nopeutuu energiasiirtymän ja puolustusinvestointien vetämänä. Vuonna 2024 investoinnit vielä vähenevät 1,3 prosenttia. Ensi vuonna investoinnit kasvavat 5,7 prosenttia ja vuonna 2026 2,8 prosenttia.

Asuinrakennusinvestoinnit ovat vähentyneet huipustaan vuoden 2022 alussa noin 35 prosenttia. Markkinaehtoisien asuinrakentamisen aloitukset ovat edelleen erittäin vähissä ja asuntojen uudisrakentamista pitää yllä tällä hetkellä valtion korkotuettu asuntorakentaminen. Jo vuonna 2023 se kattoi lähes puolet uusista asuntoaloituksista ja myös tänä vuonna korkotuettu ARA-rakentamisen rooli on merkittävä. Koko asuntorakentamista tukee myös korjausrakentaminen, vaikka sekin on vähentynyt.

Merkkejä paremmasta on kuitenkin jo näkyvissä. Asuntomarkkinoiden odotetaan elpävän loppuvuonna, kun korkojen lasku jatkuu. Asunnoille on kysyntää maan sisäisen muuttoliikkeen ja maahanmuuton seurauksena ja tällä hetkellä rakennetaan vähemmän kuin pidemmän aikaväliin tarve on. Asuntorakentamisen toipuminen kuitenkin kestää, sillä valmiita asuntoja on edelleen myymättä viime vuosien vilkkaan rakentamisen jäljiltä.

Muun rakentamisen tilanne on parempi kuin asuinrakentamisen, vaikka myös se on vähentynyt selvästi. Erityisesti laskussa on ollut julkinen rakentaminen. Lupien ja aloitusten perusteella muussa rakentamisessa voidaan odottaa käännettä parempaan aiemmin kuin asuntorakentamisessa. Erityisesti teollisuusrakentaminen on säilynyt vilkkaana, samoin maa- ja vesirakentaminen.

Rakentamisen toipumista vauhdittaa myös energiasiirtymään liittyvä rakentaminen. Vihreän siirtymän investointisuunnitelmia on tiedossa lähes 270 mrd. euron edestä Suomeen. Suurin osa näistä suunnitelmista jää toteutumatta, mutta erityisesti ensi vuodelle on tiedossa varsin paljon hankkeita, joista merkittävä osa on jo aloitettu tai päätetty. Toteutuviin hankkeisiin kuuluu erityisesti datakeskus, tuulivoima- ja akkuinvestointeja.

Kone- ja laiteinvestoinnit ovat olleet yllättävän vahvassa kasvussa viime vuosina, vaikka tuotanto on laskenut ja korkokustannukset ovat olleet korkealla. Kasvu on ollut jopa vahvempaa kuin tilastoista voisi päätellä, sillä luvut sisältävät myös merkittävät negatiiviset investoinnit, kun puolustusmateriaalia on lahjoitettu Ukrainaan. Kasvun taustalla ovat vihreään siirtymään, yhä etenevään digitalisaatioon ja tekoälyn hyödyntämiseen liittyvät satsaukset. Edullinen energia on tehnyt Suomesta houkuttelevan investointikohteen, vaikka talouden kannalta merkittäviä investointihankkeita Suomi onkin hävinnyt muille maille.

Tutkimus- ja tuotekehitysinvestoinnit sekä ohjelmisto- ja tietokantainvestoinnit ovat olleet kasvutrendillä, vaikka viime vuonna nähtiinkin väliaikainen lasku. Kasvu on myös jatkumassa, sillä Suomella on tavoite nostaa T&K-rahoitus 4 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuoteen 2030 mennessä. Tavoitetta tukevat julkisen T&K-rahoituksen kasvu, vuoden 2023 alussa voimaan tullut T&K-menojen verovähennysoikeus sekä EU:n elpymis- ja palautumistukivälineestä maksettavat tuet ja lainat. Tutkimus- ja tuotekehitystä lisää myös teknologian kehitys, joka lisää yritysten panostuksia tutkimus- ja tuotekehitykseen.

Julkiset investoinnit kasvavat tänä vuonna, vaikka alijäämät rajoittavat valtion ja kuntien investointimahdollisuuksia. Valtion investointeja pitää yllä kyberturvallisuuden, rajavalvonnan ja maanpuolustuksen vahvistaminen sekä EU:n investointirahoitus. Lisäksi T&K-rahoituslaki lisää tuntuvasti valtiohallinnon investointeja vuodesta 2024 alkaen aina vuoteen 2030 saakka. Vuonna 2025 ensimmäiset ilmavoimien monitoimihävittäjien luovutukset kasvattavat julkisia investointeja huomattavasti aiemmasta ja ne jäävät korkealle tasolle useaksi vuodeksi.

Paikallishallinnossa investointipaineet pysyvät korkealla tasolla väestön muuttoliikkeen ja rakennuskannan korjaustarpeiden vuoksi. Sosiaali- ja terveydenhuollon investointihankkeiden investointipaineet ovat merkittävät, mutta kohonneet kustannukset ja rahoituskulut hidastavat investointeja. Hallituksen päätökset voivat vaikuttaa huomattavasti julkisten investointien kehitykseen tulevina vuosina.

Työvoima

Työmarkkinat vaikuttaisivat olevan käännepisteessä. Työllisten määrän trendi ei ole laskenut kesäkuukausina ja työttömien määrän trendikin vaikuttaa tasaantuneen. Vuoden ensimmäisellä puoliskolla työllisten määrä supistui prosentin viime vuodesta. Lasku tuli kokonaan yrittäjien määrän vähentymisestä, sillä palkansaajien määrä ei supistunut. Merkittävimmin yrittäjien lukumäärä supistui sote-palveluissa, kaupan alalla sekä teollisuudessa. Voimakkainta työllisten määrän lasku oli rakennusalalla, mutta muussakin jalostustoiminnassa työllisten määrä supistui. Palvelualoilla työllisten määrä lisääntyi 0,6 prosenttia. Erityisesti sote-palveluissa ja finanssi- sekä kiinteistöpalveluissa oli vuoden takaista enemmän työllisiä. Työtuntien määrä supistui työllisten määrää vähemmän, vaikka osa-aikaisten työllisten määrä supistui.

Vuonna 2024 työllisten määrä vähentyy puoli prosenttia, sillä työvoiman kysyntä on heikkoa talouden taantuman vuoksi. Avoimia työpaikkoja on tänä vuonna ollut viime vuotta vähemmän palveluissa ja teollisuudessa. Lisäksi elinkeinoelämä suunnittelee työllistävänsä selvästi vä-

hemmän ihmisiä varsinkin jalostustoimialoilla. Rakennustoiminnassa työllisiä on yhä selvästi vuotta 2023 vähemmän. osaavan työvoiman yleinen puute saa yritykset kuitenkin pitämään jossain määrin kiinni työntekijöistään, sillä taantuma näyttää jäävän lyhytaikaiseksi ja on todennäköistä, että lomautuksiin sekä muihin työvoimajoukoihin turvaudutaan pikemmin kuin irtisanomisiin. Lisäksi paikallishallinto työllistää lisää varsinkin terveydenhuoltoon. Työllisyyden laskun ja lomautusten suuren määrän vuoksi työtuntien määrä supistuu selvästi koko taloudesta.

Vuosina 2025 ja 2026 talouden kasvu on julkisen talouden sopeutuksesta huolimatta varsin vahvaa ja työllisyys lisääntyy keskimäärin lähes prosentin verran vuosittain. Työllisyyden kasvu on laaja-alaista ja sitä tukee myös hallituksen työvoiman tarjontaa lisäävät toimet, joista ensimmäiset astuvat voimaan vuonna 2024. Vuonna 2026 toimet lisäävät työllisten määrää oletusten mukaan muutamalla kymmenellä tuhannella. 15–64-vuotiaiden työllisyysaste nousee päälle 74 prosenttiin ja on korkein vuosikymmeniin.

Työttömien määrä lisääntyi alkuvuonna laaja-alaisesti ja varsinkin rakennus- sekä asiantuntija-ammateissa. Miesten työttömyys kasvoi hieman naisten työttömyyttä enemmän. Erityisesti 35–44-vuotiaiden ikäryhmässä miesten työttömyys lisääntyi paljon samoin kuin naisten ikäryhmässä 25–34-vuotiaat. Työmarkkinoilla on siten paljon työvoimaa, noin 14 000 enemmän kuin vuosi sitten. Työvoiman määrää on kasvattanut myös vilkas maahanmuutto.

Työttömyyden nousu jatkuu vuonna 2024. Erityisesti rakentamisen supistuminen lisää jalostuksen toimialan työttömyyttä. Myös teollisuudessa työllisyys supistuu korkealta tasolta. Työttömyysaste nousee kahdeksaan prosenttiin koko taloudesta vuonna 2024.

Talouden ja työllisyyden kääntäminen kasvuun vuosina 2025 ja 2026 vähentää työttömyyttä, mutta ammattitaitoisen työvoiman osaamisvaatimukset hidastavat työttömyyden laskua. Työttömyysaste jää vuonna 2026 päälle seitsemään prosenttiin, joka on noin puoli prosenttiyksikköä enemmän kuin EU:n yhteisellä menetelmällä arvioitu rakenteellisen työttömyyden taso Suomessa.

Palkat

Nimellispalkkojen nousuvauhti hidastui kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä 3,9 prosenttiin viime vuoden lopun 4,9 prosentista. Tulorekisterin tietojen mukaan keskimääräinen nimellispalkkojen nousuvauhti hidastui edelleen huhti-kesäkuussa runsaan prosenttiyksikön. Hidastuminen oli seurausta sopimuspalkkojen nousuvauhdin pienenemisestä, sillä palkkaliikumukset suurenivat. Li-

säksi viime vuonna maksetut kertapalkkiot nostavat vertailuajankohdan palkkoja. Erityisesti kuntasektorilla sopimuspalkkojen nousuvauhti hidastui, mutta muillakin julkisen ja yksityisen sektorin toimialoilla maksettiin loppuvuotta pienempiä sopimuspalkkoja. Toimialoista etenkin tekstiili- ja kemianteollisuuden, vakuutusalan sekä sosiaalipalvelujen ansioiden nousuvauhti hidastui loppuvuoteen verrattuna. Reaalipalkat nousivat talvella prosentin, sillä ansiotason nousu ylitti inflaation toisena peräkkäisenä vuosineljänneksenä.

Kaksivuotiset työehtosopimukset ulottuvat yksityisellä ja julkisella sektorilla pääsääntöisesti loppuvuoteen 2024. Solmittujen sopimusten korotukset olivat vuonna 2023 yleisimmin noin neljä ja puoli prosenttia vuositasolla. Siis selvästi suurempia kuin edellisenä vuonna ja suurimmat 14 vuoteen. Lisäksi kunta- ja hyvinvointialalla palkankorotukset ylittävät tämän, koska sopimukset sisältävät ns. yleisen linjan lisäksi palkkarakenneohjelman ja palkkojen yhteensovittamisen kustannuksia. Paikallishallinnosta muodostuukin tämän sopimuskierron palkkajohtaja.

Vuonna 2024 sopimuskorotusten vuosivaikutus on noin puolitoista prosenttiyksikköä, sillä edellisenä vuotena maksettuja kertapalkkioita ei sisälly enää sopimuksiin. Lisäksi ansioita nostaa lisääntyvä palkkaliukuma. Monella alalla sopimuskorotukset ajoittuvat vuotta 2023 aikaisemmiksi. Paikallishallinnossa korotukset ovat muuta taloutta selvästi suurempia myös vuonna 2024. Näin nimellisansiot nousevat vuonna 2024 lähes kolme prosenttia.

Reaalinen ansiotasokuilu ei kuroudu vielä umpeen. Vuosille 2025 ja 2026 ei ole montakaan työehtosopimusta voimassa, joten reaaliansioiden nousuoletus koko taloudessa kytkeytyy ennustettuun, vaimeaan tuottavuuden kasvuun. Paikallishallinnon korotukset jatkuvat suurina vuonna 2025. Nimellisansioiden ennustetaan lisääntyvän runsaat kolme prosenttia vuodessa vuosina 2025 ja 2026. Rakenteelliset tekijät viittaavat maltillisiin nimellispalkkaineisiin, sillä työttömyys näyttäisi olevan rakenteellista tasoaan suurempaa.

Palkkasumma lisääntyi alkuvuonna puolitoista prosenttia. Palkkasummaa nostivat käytännössä pelkästään ansioiden kohentuminen, sillä työllisten määrä supistui. Nopeinta palkkasumman nousu oli julkisella sektorilla, varsinkin paikallishallinnossa. Yksityisellä sektorilla palkkasumma lisääntyi rahoitus- ja vakuutuspalveluissa, mutta supistui rakentamisessa työllisyyden laskun vuoksi.

Palkkasumman kehitykseen vaikuttaa nimellisansioiden lisäksi työllisyyden kokonaiskehitys ja sen uudelleenkohdentuminen eri aloille. Työllisyyden supistuessa palkkasumman ennakoidaan vuonna 2024 lisääntyvän noin kaksi prosenttia, samalla kun nimellisansioiden nousu-

vauhdin odotetaan hidastuvan. Vuosina 2025 ja 2026 ansioiden nousuvauhdin odotetaan nopeutuvan tästä vuodesta ja työllisyyden kääntyvän kasvuun, joten palkkasumma lisääntyy runsaat neljä prosenttia vuodessa vuosina 2025 ja 2026.

Kuluttajahinnat

Inflaation hidastuminen on jatkunut vuoden 2024 aikana. Inflaatiota ylläpitävät enää omistusasuminen ja palvelut, sillä tavaroiden ja elintarvikkeiden hinnat ovat lähes samalla tasolla kuin vuosi sitten ja energian hintojen lasku on jatkunut. Hidastuminen on hyvin laaja-alaista energian ja muiden tuotannontekijöiden hintojen laskun välityksessä muihin hintoihin. Lisäksi kysyntä on ollut heikkoa korkeiden hintojen ja korkojen edelleen painaessa kulutusta ja työllisyyden heiketessä.

Inflaatio kuitenkin kiihtyy syksyn mittaan. Ensin elokuussa energian negatiivinen vaikutus pienenee, kun sähkön hintaindeksin vuodentakaisen korjauksen vaikutus poistuu. Tämä pohjavaikutuksesta johtuva nousu elokuussa ei siis näy kuluttajan lompakossa, vaikka inflaatiolukema teknisistä syistä pomppaakin. Sen sijaan välillisten verojen (erityisesti arvonlisäveron korotus syyskuussa) korotukset kiihdyttävät inflaatiota ennustejaksolla ja näkyvät myös kuluttajille. Kaikkien välillisten veromuutosten suora vaikutus inflaatioon on vuosina 2024–2026 kumulatiivisesti noin 0,9 prosenttiyksikköä. Ennusteissa on oletettu, että lähes kaikki veromuutokset menevät suoraan hintoihin. Yritykset eivät välttämättä kuitenkaan pysty siirtämään veromuutoksia täysin hintoihin, jolloin vaikutus inflaatioon jäisi pienemmäksi.

Lukuun ottamatta veronkorotuksista johtuvia inflaatiopaineita, ennakoivat indikaattorit viittaavat edelleen maltillisiin hintapaineisiin sekä kotimaassa että kansainvälisesti. Kotimaassa tuottajahinnat laskevat edelleen maataloudessa ja teollisuudessa vuodentakaiseen verrattuna. Palveluissa tuottajahintojen nousu on hidastunut ja yritysten myyntihintaodotukset ovat laskussa. Heikko työmarkkinatilanne ei tue kysynnän nopeaa elpymistä.

Raaka-aineiden maailmanmarkkinahinnat ovat kevään nousun jälkeen laskeneet. Öljyn hinnassa ei ole nähty suurta muutosta suuntaan tai toiseen. Ruoan maailmanmarkkinahinnat ovat edelleen laskussa vuodentakaiseen nähden, vaikka yksittäisten tuotteiden hinnat ovatkin nousseet (mm. kahvi ja appelsiinimehu). Toisaalta raatihinnat Aasiasta Eurooppaan ovat nousseet, mikä näkyy vähitellen myös teollisuuden tuonti- ja tuottajahinnoissa, ja lopulta tavaroissa.

Palvelut ylläpitävät inflaatiota eniten ennustejaksolla. Elintarvikkeiden ja tavaroiden hintojen nousu on hidasta, joskin tavaroiden hintojen ei odoteta palaavan aiemmalle laskevalle trendille. Energian vaikutus inflaatioon pysyy

negatiivisena ennustejaksolla, kun sähkön kuluttajahinnat jatkavat maltillista laskua ja öljyn hinnassa ei tapahdu suuria käännteitä.

Asuntolainojen ja kulutusluottojen korkojen nousun vaikutus on viimeisen vuoden aikana korostunut kansallisessa kuluttajahintaindeksissä (KHI). Vaikutus on kuitenkin jo pienentynyt ja kääntyy vähitellen negatiiviseksi keskikorkojen laskiessa. Korkojen vuoksi KHI:llä mitattu inflaatio on vielä tänä vuonna yhdenmukaistetulla indeksillä (YKHI) mitattua nopeampaa. Toisaalta loppuvuonna, ja vuosina 2025 ja 2026 korkojen laskiessa vaikutus on päinvastainen, YKHI:llä mitattu inflaatio on nopeampaa kuin KHI:llä mitattu.

Vuonna 2024 inflaatio on keskimäärin 1,8 prosenttia KHI:llä mitattuna. Vuonna 2025 inflaatio on keskimäärin 1,4 prosenttia, ja vastaavasti vuonna 2026 1,3 prosenttia. Inflaation hidastuminen ensi vuonna on seurausta omistusasumisen vaikutuksen kääntymisestä negatiiviseksi korkojen laskiessa. Sen sijaan YKHI:llä mitattu inflaatio kiihtyy, kun mm. energian negatiivinen vaikutus pienenee, välillisten verojen korotukset kiihdyttävät inflaatiota ja muiden hyödykkeiden kysyntä elpyy vähitellen.

Riskit hintakehityksen suhteen ovat lyhyellä aikavälillä melko tasapainossa, mutta painottuvat pitkällä aikavälillä ylös. Korkea hintataso, odotettua pidempään korkealla pysyvät korot, arvonlisäveron nousu, ja heikko työllisyystilanne saattavat vähentää kysyntää odotettua enemmän. Lisäksi yritykset eivät välttämättä pysty siirtämään veromuutoksia täysin hintoihin, jolloin vaikutus inflaatioon jäisi ennustettua pienemmäksi. Toisaalta yläsuuntaisina riskeinä lyhyellä aikavälillä ovat edelleen palkkojen nousun vaikutus sekä geopoliittisista jännitteistä seuraavat hintavaikutukset. Lisäksi rahtihintojen pysyminen korkealla voi välittyä hintoihin enemmän kuin ennustettu. Pidemmällä aikavälillä on mahdollista, että globalisaation hidastuminen edelleen, kauppakiistat, tuotantoketjujen kriisivarmuuden parantaminen, sekä ilmastonmuutoksen torjunta ja sen vaikutukset nostavat hintoja totuttua enemmän tulevina vuosina.

Julkinen talous

Julkisen talouden alijäämä on muodostunut syväksi heikon suhdanteen, nopean inflaation, korkomenojen kasvun sekä varautumismenojen kasvun takia. Alijäämä kuitenkin alkaa parantua hitaasti myöhemmin, kun talous toipuu ja sopeutustoimet alkavat vaikuttaa täysipainoisesti.

Tänä vuonna julkisen talouden alijäämä syvenee edelleen, yltäen 3,7 prosenttiin BKT:hen suhteutettuna. Alijäämä syvenee, kun heikko suhdannetilanne jatkuu, verotulojen kasvu on vaimeaa ja sosiaaliturvamaksujen

tuotot supistuvat. Syyskuun alussa voimaan tullut arvonlisäveron korotus kasvattaa verotuloja, mutta menoja lisäävät kulutusmenojen sekä korko- ja eläkemenojen kasvu. Hallituksen päättämät sopeutustoimet alkavat parantaa julkisen talouden tilannetta, mutta eivät vielä käännä kehityksen suuntaa. Työttömyysvakuutusmaksun merkittävä alentaminen heikentää entisestään julkisen talouden rahoitusasemaa.

Vuonna 2025 julkisen talouden alijäämä pienenee 3,2 prosenttiin. Vaikka menoja kasvattavat muun muassa suuret puolustushankinnat, hallitusohjelmassa ja kevään 2024 kehysriihessä päätetyt sopeutustoimet vähentävät menoja ja lisäävät tuloja merkittävästi. Tulevina vuosina rahoitusasema paranee edelleen ja asettuu 2,1 prosenttiin vuonna 2028.

Valtionhallinnon alijäämä pysyy tänä vuonna edellisvuoden tasolla 3,2 prosentissa. Vuonna 2025 alijäämä heikkenee 3,7 prosenttiin. Sopeutustoimista huolimatta menot kasvavat edelleen nopeasti. Menojen kasvulle on monia syitä: hävittäjähankinnan menot alkavat rasittaa kansantalouden tilinpidon mukaista alijäämää, kun koneiden toimitukset alkavat. Lisäksi vuonna 2025 korkomenojen kasvu jatkuu ja hyvinvointialueiden rahoitus kasvaa yli 2 mrd. euroa ja on kokonaisuudessaan jo lähes 29 mrd. euroa.

Kuntahallinnon alijäämä kasvoi merkittävästi vuonna 2023. Tänä vuonna rahoitustilanne säilyy ennallaan, mutta vuonna 2025 se heikkenee jälleen. Hyvinvointialueiden tilanne pysyy haastavana tänäkin vuonna, ja niiden rahoitusasema heikkenee entisestään viime vuoteen verrattuna. Vuonna 2025 tilannetta helpottaa huomattavasti valtion rahoituksen merkittävä kasvu.

Työeläkelaitosten ylijäämä oli vuonna 2023 noin 1,0 prosenttia suhteessa BKT:hen. Työeläkemenot jatkavat kasvuaan vuonna 2024 suurten indeksikorotusten myötä. Menojen nopeasta kasvusta huolimatta työeläkelaitokset pysyvät ylijäämäisinä. Vuonna 2025 ylijäämä paranee noin 1,5 prosenttiin. Ylijäämän kasvun tulevina vuosina mahdollistaa erityisesti sektorin saamat omaisuustulot, joiden arvioidaan kasvavan entisestään kohonneen korkotason myötä.

Vuonna 2023 muut sosiaaliturvarahastot olivat ylijäämäisiä noin 0,4 prosenttia suhteessa BKT:hen. Sektori painuu alijäämäiseksi vuonna 2024, kun työttömyysvakuutusmaksua alennettiin reippaasti. Vuonna 2025 alijäämä paranee noin 0,1 prosenttiin. Muut sosiaalirahastot pysyvät ennustejaksolla alijäämäisinä, mutta lähellä tasapainoa.

Kuntatalousohjelma vuodelle 2025

Kuntatalouden tilannekuva

Kuntien ja kuntayhtymien yhteenlaskettu tilikauden tulos vahvistui lähes 0,5 mrd. eurolla 1,75 mrd. euroon vuonna 2023. Vuosikate riitti kattamaan sekä poistot että nettoinvestoinnit. Vaikka vuosikatteet ja tulokset ovat olleet vahvoja koko 2020-luvun, vasta vuonna 2023 toiminnan ja investointien rahavirta kääntyi koko kuntataloudessa positiiviseksi. Tuloksen paranemisen taustalla olivat pääosin sote-uudistukseen liittyvät kertaluonteiset erät. Sote-uudistuksen johdosta talouden volyymien supistumisen lisäksi myös tulo- ja menorakenteissa tapahtui merkittäviä muutoksia. Sote-uudistus myös vaikeuttaa talouden tunnuslukujen muutostenvertailua aiempiin vuosiin.

Myös kuntakohtaisesti tarkasteluna vuoden 2023 tulokset olivat varsin vahvoja. Vahvimmat vuosikatteet ja tulokset olivat suurissa yli 100 000 asukkaan kunnissa, kun taas heikoin tilanne oli pienissä alle 2 000 asukkaan kunnissa. Negatiivisen vuosikatteen kuntien määrä, 15, oli edellisvuosien tapaan alhainen.

Emokuntien talouden vahvistuminen pääosin sote-uudistuksen kertaluonteisten erien johdosta vahvisti myös kuntakonsernien taloutta. Kuntakonsernien yhteenlaskettu tulos vahvistui vajaalla 0,5 mrd. eurolla 2,1 mrd. euroon. Negatiivisten tilikauden tulosten määrä lähes puoliintui edellisvuodesta määrän ollessa 53, kun vuonna 2022 määrä oli 99 kuntakonsernia.

Kuntakonsernien yhteenlaskettu lainamäärä väheni huomattavasti vuodesta 2022. Vähennystä oli kaikkiaan lähes 4,8 mrd. euroa lainamäärän ollessa 38,8 mrd. euroa. Väheneminen johtui sairaanhoitopiirien ja erityishuolto-
piirien lainojen siirtymisestä hyvinvointialueille. Nettoluotonanto eli toiminnan ja investointien rahavirta oli kuitenkin noin 0,5 mrd. euroa negatiivinen, joten investointeja on jouduttu rahoittamaan lainoilla ja kertyneillä rahavaroilla. Aiempien vuosien tavoin suurilla kaupungeilla oli selvästi suurimmat asukaskohtaiset lainamäärät ja pienillä kunnilla pienimmät. Sairaanhoitopiirien ja erityishuolto-
piirien lainojen siirtyminen kuntayhtymiltä hyvinvointialueille lisäsi tätä eroa entisestään.

Kuntayhtymien eri vuosien välinen vertailtavuus on heikkoa, sillä sote-uudistuksen myötä sairaanhoitopiirit ja erityishuolto-
piirit lakkasivat ja niiden toiminta siirtyi hyvinvointialueille. Myös useiden vapaaehtoisten sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymien toiminta päättyi tai ne vaihtoivat toimialaa.

Kuntayhtymien yhteenlaskettu tilikauden tulos oli 24 miljoonaa euroa positiivinen, ja niiden vuosikate riitti kattamaan poistot ja nettoinvestoinnit. Sairaanhoitopiirien lakkua ja niiden toiminnan siirryttyä hyvinvointialueille

kuntayhtymien nettoinvestoinnit laskivat ja lainakanta pienentyi merkittävästi. Negatiivisen vuosikatteen kuntayhtymiä oli 28. Taseessa oli kertynyttä alijäämää 17 kuntayhtymällä yhteensä 14,3 miljoonaa euroa.

Kuntayhtymiä, jotka eivät ole kattaneet alijäämäänsä kuntalain edellyttämässä määräajassa, oli kolme. Näissä ei kuitenkaan käynnistetä arviointimenettelyä, sillä yksi kuntayhtymistä on jo purettu ja kaksi muuta ovat tehneet suunnitelman alijäämän kattamiseksi.

Hallituksen kuntataloutta koskevat linjaukset

Valtion talousarvioesitys sisältää lukuisia kuntatalouteen vaikuttavia toimenpiteitä, joista useimpien nettovaikutus kuntatalouteen on lähellä neutraalia tai hieman vahvistava. Valtion toimenpiteiden yhteisvaikutusten arvioidaan vahvistavan kuntataloutta kokonaisuudessaan noin 270 milj. euroa suhteessa edellisen vuoden talousarvioon.

Vuonna 2025 valtio osoittaa kuntien valtionapuihin noin 5,6 mrd. euroa. Tästä summasta on noin 4,7 mrd. euroa laskennallisia valtionosuuksia, noin 0,5 mrd. euroa kuntien verotulomenetysten korvauksia ja loput 0,4 mrd. euroa muita valtionapuja. Laskennalliset valtionosuudet kasvavat edeltävään vuoteen nähden noin 970 milj. euroa ja valtionavustukset kunnille alenevat muun muassa valtionalouden säästöjen seurauksena noin 230 milj. eurolla.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuus on vuonna 2025 noin 3,4 mrd. euroa. Valtionosuus kasvaa vuoden 2024 varsinaiseen talousarvioon verrattuna noin 875 milj. eurolla ennen kaikkea vuoden 2025 alussa voimaan tulevan TE-palvelu-uudistuksen ja kotoutumislain kokonaisuudistuksen seurauksena.

Ensi vuonna valtionosuutta lisää myös sote-uudistuksen valtionosuusvaikutuksia lieventävä valtionosuuden lisäys, 277 milj. euroa. Valtionosuutta nostavat myös indeksikorotus ja kustannustenjaon tarkistus. Valtionosuutta puolestaan vähentävät muun muassa sote-uudistuksen siirtolaskelmien tarkentuminen, vuodelle 2024 tehdyn määräaikaisen valtionosuuslisäyksen poistuminen ja hallitusohjelman mukainen indeksikorotuksen 1 %-yksikköä vastaava vähennys.

Hallitus uudistaa esi- ja perusopetuksen tuen, johon kohdennetaan peruspalvelujen valtionosuuden lisäyksenä 38,2 milj. euroa vuonna 2025. Perusopetusta vahvistetaan myös lisäämällä tuntijakoon kolme vuosiviikkotuntia. Tähän osoitetaan 8,6 milj. euroa peruspalvelujen valtionosuuden lisäyksenä.

Peruspalvelujen valtionosuuden tasoon vaikuttaa vuonna 2025 myös palkkatuen myöntämiseen kunnille ja kuntayhtymille valmisteltu muutos, jonka mukaan palkkatuen myöntäminen vähentyisi 37 milj. eurolla vuodessa.

Muutos otetaan huomioon vähennyksenä kunnan peruspalvelujen valtionosuudessa. Kunnan työllistämisveloitetta koskeva sääntely kumotaan, mikä vähentää kuntien valtionosuutta 18,7 milj. euroa ja tuo kuntien omaa rahoitusta vastaavan noin 31 milj. euron säästön. Kuntien roolia kotoutumisen edistämässä vahvistetaan 1.1.2025 voimaan tulevalla kotoutumislailalla. Kunnille myönnettävä valtionosuus on noin 12,6 milj. euroa.

Kuntien normien keventämisen ja kokeilujen ohjelma pyrkii vahvistamaan kuntien toimintaedellytyksiä purkamalla normeja ja edistämällä kokeiluja. Ohjelmassa kerättiin kunnilta satoja norminpurku ehdotuksia, joista 160 on käsiteltävänä eri säädös- ja kehittämishankkeissa. Lisäksi hallitus päätti kevään 2024 kehysriihen yhteydessä kuntien tehtävien ja velvoitteiden vähentämisestä julkisen talouden vahvistamiseksi. Osana kokonaisuutta kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen kohdistetaan 22,7 milj. euron valtionosuuden vähennys vuonna 2025.

Kunnallisverotuksen efektiivisyyttä lisätään poistamalla tulosta tehtävä ansiotulovähennys ja kasvattamalla vastaavasti ensisijaisesti valtion verosta tehtävää työtulovähennystä. Tämä vauhdittaa kunnallisverotulojen kasvua vuonna 2025, mutta kuntien verotulomenetysten korvauksia alennetaan kunnallisverotuoton kasvua vastaavasti. Kuntien verotulomenetysten korvaukset ovat 540,5 milj. euroa vuonna 2025.

Kiinteistöverouudistusta koskeva hallituksen esitys on suunniteltu annettavaksi syksyllä 2024. Uudistuksen tavoitteena on päivittää rakennusten ja maapohjien verotusarvot vastaamaan niiden todellisia arvoja. Tarkoituksena ei ole vaikuttaa kiinteistöverotuksen tasoon, vaan kunnat voivat asettaa kiinteistöveroprosenttinsa siten, että verokertymä pysyy aiempien vuosien tasolla.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan valtionosuudet kunnille ovat vuoden 2025 talousarvioesityksessä arviolta 1,3 mrd. euroa. Ne kasvavat edellisen vuoden varsinaiseen talousarvioon verrattuna 91 milj. euroa. Hallinnonalan valtionavustuksista kunnille kohdistuu arviolta 208 milj. euroa.

Hallinnonalalla valtionavustusten tasoa alennetaan hallituksen päätösten mukaisesti yhteensä 70 milj. euroa vuonna 2025 ja 145 milj. euroa vuodesta 2026 lukien. Vuoden 2025 kuntiin vaikuttavat uudet säästötoimet kohdistuvat pääasiassa esittävän taiteen ja museoiden käyttökustannusten valtionosuuksiin sekä kuntien liikunta- paikkarakentamisen avustusten vähentämiseen.

Ammatillisen koulutuksen rahoitusta vähennetään yhteensä 120 milj. eurolla vuodesta 2025 alkaen. Valtionosuuden vähennys on 62,6 milj. euroa, josta noin 40,7 milj. euroa arvioidaan kohdistuvan kuntiin.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalta kunnille korvataan pakolaisten vastaanotosta aiheutuvia kustannuksia laskennallisen perusteen tai todellisten kustannusten mukaan. Vuonna 2025 korvauksia arvioidaan maksettavan kunnille yhteensä noin 98,1 milj. euroa. Pakolaiskiintiö vuosina 2025–2028 on hallitusohjelman mukaisesti 500 henkilöä/vuosi. Laskennallisia korvauksia maksetaan vuodesta 2025 lähtien aiempaa lyhyemmältä ajalta. Lisäksi kotoutumisen laskennallisiin korvauksiin tehdään 58 milj. euron vähennys vuonna 2025.

Sosiaaliturvarahastojen säästöjen kanavointi ja sairauspäivärahan laskukaavan muutokset ovat kokonaisuutena kuntataloutta vahvistavia muutoksia. Vuoden 2025 alusta voimaan tulevaksi esitetty kanavoitintarkaisu vahvistaisi kuntataloutta vuositasolla noin 89 milj. eurolla.

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla kuntia koskevia toimenpiteitä ovat julkisen henkilöliikenteen ostojen tukeminen, MAL-sopimusmenettelyiden jatkaminen sekä valtionrahoituksen ohjaaminen kuntien kävelyä ja pyöräilyä edistäviin hankkeisiin. Ympäristöministeriön hallinnonalalla rahoitusta kohdennetaan pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseen ja asumisneuvonnan kehittämiseen vuodelle 2025. Oikeusministeriön hallinnonalaan kuuluvana toimenpiteenä uudistetaan lunastuslain korvauserusteet. Uudistuksella on vaikutusta kunnan maanhankinnan edellytyksiin.

Kuntatalouden tulojen ja menojen epätasapaino syvenee lähivuosina

Kuntatalouden tilanne heikkenee vuonna 2024 jyrkästi, kun viime vuoteen kohdistuneet poikkeukselliset verorahoituserät poistuvat vahvistamasta kuntataloutta. Kuntatalouden toiminnan ja investointien rahavirran arvioidaan heikkenevän vuonna 2024 noin miljardi euroa negatiiviseksi.

Kuntatalouden tulojen ja menojen epätasapaino syvenee edelleen lähivuosina erityisesti kasvavien kustannusten, investointipaineiden ja sote-uudistukseen liittyvien valtionosuuksien täsmäytysten ja takaisinperinnän seurauksena. Hallituksen päätösten nettovaikutus on kokonaisuudessaan kuntataloutta hieman vahvistava, vaikka kuntien tehtävien ja velvoitteiden purkamisesta arvioituja säästöjä onkin maltillistettu aiemmin arvioidusta. Kuntatalouden toiminnan ja investointien rahavirta uhkaa heikentyä vuosina 2025–2028 noin 1,9–2,1 mrd. euroa negatiiviseksi.

Vuonna 2023 kuntatalouden lainakanta oli noin 19,9 mrd. euroa, ja painelaskelmassa se uhkaa nousta tarkastelujakson lopulla 28,0 mrd. euroon. Tulojen ja menojen merkittävä epätasapaino edellyttää palveluiden sopeuttamista käytettävissä oleviin tuloihin.

Laskennallinen talouden sopeutuspainetta kasvaa kehyskauden lopussa kaikissa kuntakoryhmissä

Kuntatalousohjelmassa kuntien rahoitusaseman muutosta arvioidaan koko maan näkymien ohella myös kuntakoryhmittäin. Kevään 2024 kuntatalousohjelmaan verrattuna kuntatalouden lähivuosien kehitysnäkymät ovat heikentyneen koko maan tasolla ja kuntakoryhmittäin.

Kunnallisveron laskennallinen korotuspaine kasvaa tarkastelukauden loppua kohden mentäessä koko maan tasolla, mutta vuonna 2028 tilanne tasoittuu vuoden 2023 valtionosuuksien takaisinperinnän ja hallitusohjelman mukaisen peruspalvelujen valtionosuuden indeksijarrun poistuessa. Erityisesti pienemmissä kuntakoryhmissä laskennallinen veroprosentin korotuspaine kasvaa joinakin vuosina merkittävästi. Laskennallinen korotuspaine näkyy myös negatiivisena vuosikatteenä ja tilikauden tuloksena. Veropohjan rapautuminen voi olla kasvava uhka varsinkin pienemmissä kuntakoryhmissä, jos kehitys jatkuu väestöennusteen mukaisesti.

Tarkastelujakson aikana toiminnan ja investointien rahavirta laskee koko maan tasolla ja kaikissa kuntakoryhmissä negatiiviseksi. Heikkenevää toiminnan ja investointien rahavirtaa tarkasteluperiodilla selittävät merkittävältä osin nettoinvestointien pysyminen korkealla tasolla erityisesti suurissa kaupungeissa sekä sote-uudistuksen verohäntien poistuminen.

Vuonna 2024 negatiivisen vuosikatteen kuntia on arvon mukaan 16, mikä on hieman enemmän kuin edeltävänä vuonna. Negatiivisen vuosikatteen kuntien lukumäärä kasvaa kuitenkin merkittävästi tarkastelukauden loppua kohden. Negatiivisen vuosikatteen kunnista suurin osa on alle 10 000 asukkaan kuntia, mutta kauden lopussa mukana on myös yksi yli 100 000 asukkaan kaupunki.

Kuntakoryhmittäisiin ja kuntakohtaisiin arvioihin tulee suhtautua varauksella ja pitkälle meneviä tulkintoja välttäen, mutta tarkastelulla voidaan saada suuntaa erikoisten kuntien talouden kehitykselle.

Vero- ja maksuperustemuutosten vaikutus kuntatalouteen

Kunnallisvero

Kunnallisveron tuoton arvioidaan olevan vuonna 2025 noin 10,3 mrd. euroa, mikä on noin 0,5 mrd. euroa enemmän kuin vuonna 2024. Kunnallisveron tuottoon vaikuttavat kehyskaudella hallitusohjelmaan ja julkisen talouden sopeutukseen liittyvät veromuutokset sekä tulo- ja työllisyyskehitys. Palkkatulojen osuus kunnallisveron veropohjasta on keskimäärin noin 68 prosenttia, eläkkeiden noin 24 prosenttia ja muiden tulojen, kuten esimerkiksi

päivärahatulojen ja yritystulojen, osuus on noin 8 prosenttia. Tulorakenteessa on kuitenkin suuret erot kuntien välillä. Väestörakenteen ja työllisyyden kehitys vaikuttavat yksittäisten kuntien veropohjaan ja siten tulojen muodostumiseen.

Kunnallisverotuksen efektiivisyyttä parannetaan poistamalla ansiotulovähennys ja korottamalla vastaavasti työtulovähennystä. Kehyskaudella jatketaan hallitusohjelman mukaisten indeksitarkistusten tekemistä ansiotuloveroperusteisiin kaikilla tulotasoilla lukuun ottamatta vuotta 2025, jolloin indeksitarkistus jätetään tekemättä valtion tuloveroasteikon kahdessa ylimmässä tuloluokassa. Ansiotuloveroperusteiden indeksitarkistus sisältyy teknisenä oletuksena myös vuoden 2028 ennusteseen. Lisäksi työn verotusta kevennetään asteittain painottaen pieni- ja keskituloisia ja työtulovähennykseen tehdään lapsikorotus. Yksityishenkilöiden lahjoitusvähennystä laajennetaan, ja nollapäätöisten työsuhteutojen verotuen voimassaoloa jatketaan vuodesta 2026 neljällä vuodella. Työsuhdeautoihin liittyvä verotuki vaikuttaa myös yhteisöveron tuottoon. Osana julkisen talouden sopeuttamista eläketulovähennystä kiristetään siten, että pienempien eläkkeiden verotus ei kiristy, vapaaehtoisen eläkesäästämisen verotuki poistetaan ja kotitalousvähennystä supistetaan. Kunnallisveron tuottoa vuonna 2025 kasvattavat noin 82 miljoonalla eurolla vakuutusmaksujen muutokset, jotka liittyvät työllisyysrahaston säästöjen kanavointiin kuntien ja valtion velkaantumisen vähentämiseksi. Eräiden tilapäisten verotukien poistuminen kehyskaudella lisää hieman kunnallisveron tuottoa.

Yhteisövero

Kuntien yhteisöveron tuotoksi arvioidaan 1,8 mrd. euroa vuonna 2025. Yhteisöveron maksuunpanon mukaisen kokonaistuoton arvioidaan kasvavan vuosina 2025–2028 keskimäärin noin 4 prosenttia vuodessa. Yhteisöveron tuoton ennustamisen lähtökohtana on viimeisimmän valmistuneen verotuksen mukainen yhteisövero, jota muutetaan arvioidun tuloskehityksen mukaisesti. Tuloskehityksen muutosta arvioidaan lähinnä kansantalouden tilinpidon toimintaylijäämän muutoksen avulla. Toimintaylijäämän arvioidaan kasvavan keskimäärin noin 3,7 prosenttia vuosina 2025–2028. Osana julkisen talouden sopeuttamista poistetaan työnantajan koulutusvähennys. Muutos kompensoidaan kunnille yhteisöveron jako-osuuksia muuttamalla, joten vaikutus on kuntien rahoitusaseman näkökulmasta neutraali. Yhteisöveron tuottoa pienentävät vakuutusmaksujen muutokset, jotka liittyvät työllisyysrahaston säästöjen kanavointiin. Muutosta ei kompensoida kunnille.

Kiinteistövero

Kiinteistöveron tuotto on noin 2,4 mrd. euroa vuonna 2025, mikä on noin 39 milj. euroa enemmän kuin vuonna 2024. Kehyskaudella veron tuoton arvioidaan kasvavan keskimäärin noin 2,3 prosentin vuosivauhtia.

Kaivosmineraalivero

Uuden kaivosmineraaliveron tuoton arvioidaan olevan noin 32 milj. euroa vuonna 2025. Tästä kaivosten sijaintikuntien osuus on 60 prosenttia eli noin 19 milj. euroa. Kaivosmineraaliveron tuottoon vaikuttavat kehyskaudella hallitusohjelmaan ja julkisen talouden sopeutukseen liittyvät veromuutokset. Kehyskaudella veron tuoton arvioidaan kasvavan keskimäärin noin 18,5 prosentin vuosivauhtia.

	2025	2026	2027	2028
Ansiotuloveroperusteiden indeksitarkistus	-40	-38	-37	-37
Ansiotulovähennyksen korvaaminen työtulovähennyksellä	338			
Työtulovähennyksen kasvattaminen pieni- ja keskituloisia painottaen	-7	-7	-9	
Työtulovähennyksen lapsikorotuksen käyttöönotto	-3			
Kotitalousvähennyksen pienentäminen	4			
Eläketulovähennyksen pienentäminen	32			
Vapaaehtoisen eläkesäästämisen verotuen poisto			2	
Yksityishenkilöiden lahjoitusvähennyksen laajentaminen		-4		
Työsuhdesähköauton huojennettu verotusarvo			-1	-1
Maatalouden vuokratulojen verotuskohtelun yhtenäistäminen	-8			
Kaivosmineraaliveron korotus			6	6
Arvonlisäverotuksen alarajahuojennuksen poistaminen	-5			
Aikaisemmin päätettyjen muutosten vaikutukset kunnallisveron tuottoon kehyskaudella	-3,5	12,5	1	1
Yhteensä	307,5	-36,5	-38	-31

Taulukko 2 Keskeisten veroperuste muutosten vaikutus kuntien verotuottoon vuositasolla (milj. euroa).

Lisätietoa verojen muutoksista löytyy valtiovarainministeriön julkaisemasta kuntatalousohjelmasta:

[Kuntatalousohjelma \(syksy 2024, kohta 2.3\)](#)

Kuntien valtionavut

Valtio osoittaa kuntien valtionapuihin noin 5,6 mrd. euroa vuonna 2025, ja valtionavut kasvavat noin 8 prosenttia vuodesta 2024. Laskennalliset valtionosuudet ovat noin 4,7 mrd. euroa, kuntien verotulomenetysten korvaukset noin 0,5 mrd. euroa ja muut valtionavut noin 0,4 mrd. euroa. Valtionapujen rakenne muuttuu: Laskennalliset val-

tionosuudet kasvavat pääasiassa työvoimapalvelu-uudistuksen seurauksena noin 970 milj. eurolla ja valtionavustukset kunnille alenevat muun muassa valtiontalouden säästöjen seurauksena noin 230 milj. eurolla.

Lisätietoa valtionapujen muutoksista löytyy valtiovarainministeriön julkaisemasta kuntatalousohjelmasta:

[Kuntatalousohjelma \(syksy 2024, kohta 2.1\)](#)

	2023 TA + LTA:t	2024 TA	2025 TAE
Laskennalliset valtionosuudet	4 021	3 701	4 668
VM	2 772	2 490	3 367
OKM	1 249	1 211	1 302
josta kuntayhtymät	1 095	1 112	1 084
Valtion korvaus kunnille veroperustemuutoksista aiheutuvista verotulojen menetyksistä	851	848	541
Valtionavustukset:	558	636	406
OM	11	32	0
VM	11	11	11
OKM	290	247	208
MMM	4	4	4
LVM	44	31	31
TEM	124	228	102
STM	74	57	32
YM	30	25	17
Valtionavut yhteensä	5 460	5 185	5 615

Taulukko 3 Valtionosuudet ja -avut (milj. euroa).

Valtion toimenpiteiden vaikutus kuntatalouteen

Valtion talousarvioesitys sisältää lukuisia kuntatalouteen vaikuttavia toimenpiteitä, joista useimpien nettovaikutus kuntatalouteen on lähellä neutraalia tai hieman vahvistava. Uusiin tai laajentuviin tehtäviin ja velvoitteisiin osoitetaan 100 prosentin valtionosuus, ja valtion päättämien veroperustemuutosten vaikutukset kompensoidaan kunnille. Osana keväällä 2024 linjattuja säästöpäätöksiä joitain kuntien tehtäviä ja velvoitteita poistetaan.

Pääministeri Orpon hallituksen linjaamien toimenpiteiden yhteisvaikutus vahvistaa kuntataloutta noin 270 milj. eurolla vuonna 2025 vuoteen 2024 verrattuna. Vuoden 2025 talousarvioesityksessä kuntataloutta vahvistaa 277 milj. euron valtionosuuslisäys, jolla lievennetään sote-uudistuksen siirtolaskelman valtionosuusvaikutuksia. Toisaalta pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmassa kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen kohdistetaan yhden prosenttiyksikön indeksikorotusta vastaava vähennys myös vuonna 2025. Lisäksi kuntien valtionosuuksiin kohdistuu noin 20 milj. euron säästö, koska kuntien tehtävien ja velvoitteiden karsimisen toimenpidekokonaisuus on

jäämässä keväällä 2024 hallituksen linjaamasta tavoitteesta. Myös kuntien saamia laskennallisia korvauksia kotoutumisesta ehdotetaan laskettavaksi vuonna 2025.

Sosiaaliturvaetuuksien indeksijäädetyksillä ja säästöillä on erisuuntaisia vaikutuksia kuntatalouteen. Ne vähentävät suoraan kuntien menoja, mutta lisäävät toisaalta toimeentulotuen tarvetta ja pienentävät verokertymää. Pidemmällä aikavälillä toimien arvioidaan lisäävän työllisyyttä, mikä puolestaan lisääisi kuntien verotuloja.

1.3 Muut toimintaympäristön kehitysnäkymät

Hallitusohjelmasta erityisesti huomioitavat asiat

Maan hallituksen hallitusohjelmaan liittyvä julkisen talouden toimeenpano tapahtuu julkisen talouden suunnitelman (JTS) ja sen osana olevan kuntatalousohjelman (KTO) kautta. Edellä mainitut ovat osa valtion tulo- ja menoarvioesitystä.

Osa toimenpiteistä ei sisällä välittömiä talousarviovaikutuksia, mutta ne liittyvät muutoin merkittävästi kuntatalouden kehitysnäkymiin tai kuntien tehtävien järjestämiseen.

Hallitusohjelman kuntatalouteen vaikuttavat toimenpiteet ministeriöittäin:

Oikeusministeriö:

- Lunastuslain korvauserusteiden uudistaminen

Valtiovarainministeriö:

- Kunnan peruspalvelujen valtionosuus vuonna 2025–2027
- Verotulomenetysten korvaukset
- Kuntien peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän uudistaminen
- Kiinteistöverouudistus
- Kuntien normien keventämisen ja kokeilujen ohjelma

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

- Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus sekä vapaa sivistystyö
- Ammatillinen koulutus ja lukiokoulutus

Liikenne- ja viestintäministeriö:

- Julkisen henkilöliikenteen ostot
- MAL-sopimukset ja liikenteen infra-avustukset
- Kävelyn ja pyöräilyn olosuhteiden parantaminen

Työ- ja elinkeinoministeriö:

- Työvoimapolkuja koskevia uudistuksia
- Kotoutuminen

Sosiaali- ja terveysministeriö:

- Työttömyysetuuksien rahoitusvastuun muutokset
- Kanavointiratkaisu

Ympäristöministeriö:

- Ohjelma pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseen
- Asumisneuvonnan kehittäminen ja laajentaminen

Lisätietoa toimenpiteistä löytyy valtiovarainministeriön julkaisemasta kuntatalousohjelmasta:

[Kuntatalousohjelma \(syksy 2024, kohta 3\)](#)

TE-uudistus ja valtionosuudet

Julkisten työvoimapolkujen järjestämisvastuu työ- ja elinkeinotoimistoilta siirtyy kunnille 1.1.2025. Suomeen muodostuu uudistuksen myötä 45 työllisyysaluetta, jotka ovat vastuussa työvoimapolkujen hallinnollisesta järjestämisestä. Työvoimapolkuista tulee osa kunnan peruspalveluja ja niiden rahoitus kohdennetaan kunnille peruspalveluiden valtionosuuden kautta. Uusiin ja laajeneviin valtionosuustehtäviin myönnetään 100 prosentin valtionosuus koko maan tasolla, mutta rahoituksen kohdentuminen kustannuksia vastaavasti voi vaihdella kunnittain.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuus on vuonna 2025 noin 3,4 mrd. euroa, josta 10 milj. euroa varataan kuntien valtionosuuden harkinnanvaraiseen korottamiseen. Valtionosuus kasvaa vuoden 2024 varsinaiseen talousarvioon verrattuna noin 875 milj. eurolla.

Valtionosuuden kasvua selittävät ennen kaikkea vuoden 2025 alussa voimaan tulevat TE-uudistus ja kotoutumislain kokonaisuudistus. Uudistusten yhteydessä valtionosuuteen tehtävät siirrot ovat yhteensä noin 874 milj. euroa, josta TE- ja kotoutumispalveluihin liittyvät siirrot ovat noin 658 milj. euroa ja työttömyysetuuksien laajenevaan rahoitusvastuuseen liittyvät siirrot noin 216 milj. euroa. Valtionosuutta kasvattaa myös indeksikorotus, joka on 3,4 prosenttia ja josta aiheutuva valtionosuuden lisäys noin 86 milj. euroa. Hallitusohjelman mukaisesti peruspalvelujen valtionosuuden indeksikorotukseen tehdään kuitenkin yhtä prosenttiyksikköä vastaava vähennys vuosina 2024–2027. Vuonna 2025 vähennys pienentää valtionosuutta noin 25 milj. euroa.

Vuoden 2025 talousarvioesityksessä kunnille siirtyvien työvoima- ja kotoutumispalveluiden rahoitus on noin 658 milj. euroa. Kun huomioidaan myös uudet, vuodesta 2025 voimaantulevat tehtävä- ja rahoitusmuutokset, muodostuu summaksi 607 milj. euroa. Rahoitus perustuu tasoon, jolla valtio olisi budjetoanut määrärahaa palveluihin tilanteessa, jossa valtio olisi vastannut palveluiden järjestämisestä vielä vuonna 2025.

Työvoima- ja kotoutumispalveluiden valtionosuusrahoitus kohdentuu kuntiin kolmen eri kriteerin kautta. Työvoimapolkuna järjestettävään kotoutumiskoulutukseen sekä kotoutumispalveluihin siirtyvä rahoitus kohdennetaan vieraskielisyyskriteerin kautta (noin 64 milj. euroa). Loput työvoimapolkujen rahoituksesta kohdennetaan työikäisen väestön määrän (272 milj. euroa) sekä työttömien määrän mukaan (272 milj. euroa).

Rahoitusmalliin sisältyy työvoimapolkujen rahoituksen osalta kahden vuoden siirtymäaika, jonka aikana osa

rahoituksesta määräytyy kuntakohtaisen kustannustiedon perusteella. Loput rahoituksesta määräytyy laskennallisen valtionosuuden mukaan. Vaiheittainen siirtymä antaa kunnille mahdollisuuden sopeutua muutokseen.

Uudistuksen yhteydessä kunnille siirtyy nykyistä laajempi vastuu työttömyysturvan rahoituksesta. Laajeneva rahoitusvastuu korvataan kunnille pysyvällä valtionosuuden lisäyksellä. Korvaus määritetään poikkileikkaustilanteen mukaan vuonna 2023 maksettujen työttömyysetuuksien maksatuksesta työttömyyskassoille ja Kansaneläkelaitokselle vuoden 2023 loppuun mennessä kertyneiden tietojen perusteella. Korvaus tarkistetaan vuosittain kansaneläkeindeksillä. Kansaneläkeindeksi on kuitenkin jäädytetty vuosille 2024–2027.

Vuonna 2023 työmarkkinatuen etuusmenot olivat yhteensä noin 1,7 mrd. euroa, josta kuntien rahoitusosuus oli 479 milj. euroa. Uuden lainsäädännön mukaisessa tilanteessa kuntien osuus työmarkkinatuesta olisi vuoden 2023 tasossa noin 591 milj. euroa, eli noin 112 milj. euroa korkeampi. Lisäksi uutta rahoitusvastuuta peruspäivärahasta olisi vuoden 2023 tasossa noin 24 milj. euroa ja ansiopäivärahasta noin 79 milj. euroa. Muutos kuntien rahoitusvastuussa on siis yhteensä 216 milj. euroa. Vastavaa summa maksetaan kunnille korvauksena valtionosuuden kautta vuodesta 2025 alkaen.

1.4 Turun kaupungin organisaatio ja Turku-konserni

Turun Kaupungin organisaatio

Turun kaupungin ylintä päätösvaltaa käyttää kaupunginvaltuusto. Valtuutetut ja heidän varajäsenensä valitaan joka neljäs vuosi toimitettavissa kunnallisvaaleissa. Turun kaupunginvaltuustossa on kaudella 2021–2025 yhteensä 67 valtuutettua. Valtuutettujen määrä on kunnallisissa sidottu kaupungin asukaslukuun.

Kaupunginvaltuuston puheenjohtajana toimii Mika Maaskola (SDP), 1. varapuheenjohtajana Muhis Azizi (Kok.), 2. varapuheenjohtajana Timo Furuholm (Vas.), 3. varapuheenjohtajana Mikael Miikkola (PS) ja 4. varapuheenjohtajana Saara Ilvessalo (Vihr.).

Kaupunginhallitus vastaa kaupungin hallinnosta ja taloudenhoidosta sekä valtuuston päätösten valmistelusta, täytäntöönpanosta ja laillisuuden valvonnasta. Kaupunginhallitus valvoo kaupungin etua ja, jollei laissa toisin säädetä tai hallintosäännössä toisin määrätä, edustaa kaupunkia ja käyttää sen puhevaltaa laajakantoisissa ja koko kaupunkia koskevissa asioissa.

Kaupunginhallituksessa on 14 jäsentä, joista jokaisella on henkilökohtainen varajäsen. Valtuusto valitsee kaupunginhallituksen jäsenet kahdeksi vuodeksi kerrallaan.

Kaupunginhallituksen puheenjohtajana toimii pormestari Minna Arve (Kok.), 1. varapuheenjohtajana apulaispor-

mestari Piia Elo (SDP), 2. varapuheenjohtajana apulaispormestari Elina Rantanen (Vihr.) ja 3. varapuheenjohtajana apulaispormestari Mirka Muukkonen (Vas).

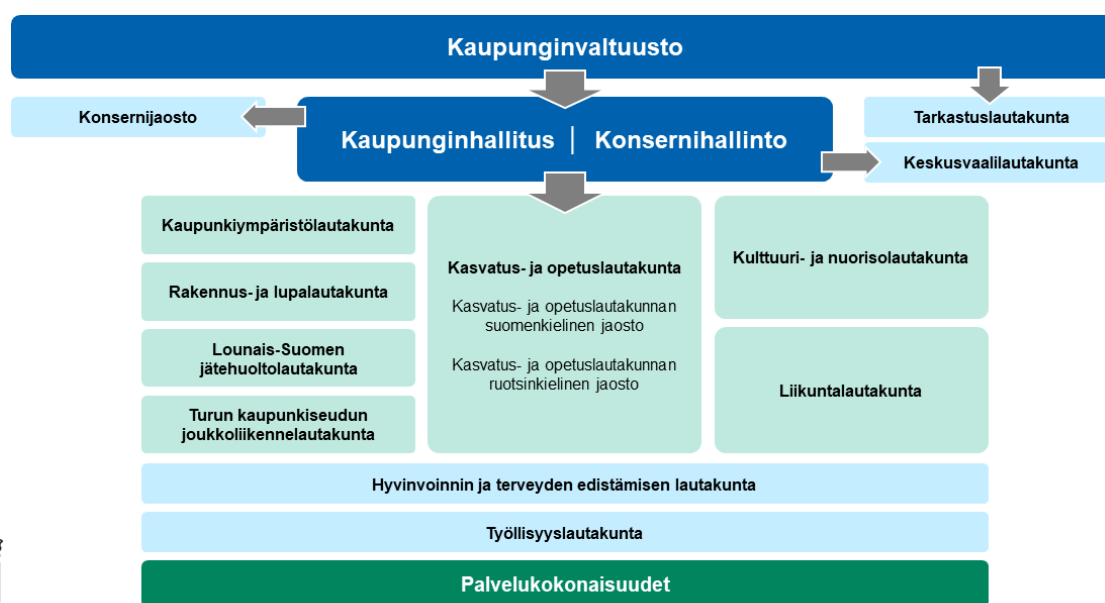
Turku siirtyi kesäkuusta 2021 lähtien pormestarien aikaan: kaupunkia johtavat pormestari ja kolme apulaispormestaria.

Malli vahvistaa demokratiaa antamalla kuntalaisille mahdollisuuden vaikuttaa merkittävästi aiempaa suuremmin kaupungin ylimmän poliittisen johdon valintaan.

Kaupunginvaltuuston ja – hallituksen poliittiset voimasuhteet vuoden 2024 syksyllä:

	Valtuusto	Hallitus
Kansallinen kokoomus ja Suomen Kristillisdemokraatit	19	4
Suomen sosialidemokraattinen puolue	13	3
Vihreä liitto	10	2
Vasemmistoliitto	9	2
Perussuomalaiset	7	2
Ruotsalainen kansanpuolue	3	1
Suomen Keskustapuolue	3	0
Järjen ääni	1	0
Kaupunginvaltuutettu Elina Sandelin	1	0
Kaupunginvaltuutettu Johannes Yrttiaho	1	0

Turun kaupungin toimielimet

Kuva 2 Turun kaupungin toimielimet.

Turku-konserni

Kaupunkikonsernia johtaa ja ohjaa kaupunginhallituksen konsernijaosto. Hallintosäännön luvun 2 kohdan 5 mukaan kaupunginhallituksen konsernijaosto huolehtii kaupunkikonsernin konserniohjauksen ja -valvonnan täytännönpanosta sekä niiden toimivuudesta. Konsernijaosto tekee esityksiä omistajapolitiikan linjauksista ja konserniohjauksen periaatteista, tytäryhteisöille ja -säätiöille asetettavista toiminnallisista ja taloudellisista tavoitteista sekä muista yhteisöjen sekä säätiöiden toimintaan ja talouteen liittyvistä asioista. Lisäksi konsernijaosto ohjaa, seuraa ja valvoo kaupungin tytäryhteisöjen ja -säätiöiden toimintaa sekä niille asetettujen tavoitteiden toteutumista.

Konsernin yhtiöt jaetaan strategisiin ja operatiivisiin yhtiöihin.

Kuntaliiton antaman talousarvio ja -suunnitelma suosituksen mukaan ”Valtuuston tulee ohjata asettamillaan tavoitteilla myös tytäryhteisöjä niiden omassa tavoitteenasettelussa. Valtuuston ohjaus ei kuitenkaan sido oikeudellisesti tytäryhteisöjä. Tavoiteasettelu tässä tarkoituksessa on luonteeltaan välillistä, pääomistajan tahdon esiintuomista. Valtuuston tavoiteasettelu voi koskea tytäryhteisön asemaa, toiminnan laajuutta ja toimintaedellytyksiä (mm. investoinnit) tai palvelun laatua, hinnoitteluperiaatteita taikka pääoman tuottovaatimuksia. Tytäryhteisölle asetettavat tavoitteet tulee pääsääntöisesti ottaa kunnan ja kuntayhtymän voimassa olevaan talousarvioon ja -suunnitelmaan. Valtuusto asettaa talousarviossa tytäryhteisöille toiminnan ja talouden tavoitteita, jotka on johdettu kuntastrategiasta ja siihen liittyvästä omistajapolitiikasta sekä yhteisön liiketoiminnasta.”

Strategiset yhteisöt vuonna 2025 ovat:

Strategiset tytäryhteisöt

Blue Industry Park Oy
 Business Turku Oy
 Forum Marinum -säätiö
 Koy Turun Monitoimitilat
 Kuntec Oy
 Oy Turku Energia – Åbo Energia Ab
 Turku 2029 -säätiö
 Turku City Data Oy
 Turun Aikuiskoulutussäätiö
 Turun Ammattikorkeakoulu Oy
 Turun Kaupunginteatteri Oy

Turun Kaupunkiliikenne Oy
 Turun Konservatorio Oy
 Turun Satama Oy
 Turun seudun puhdistamo Oy
 Turun Seudun Vesi Oy
 Turun Taiteen talo Oy
 Turun Vesihuolto Oy
 Turun Ylioppilaskyläsäätiö
 TVT Asunnot Oy
 Varsinais-Suomen Asumisoikeus Oy
 Visit Turku Archipelago Oy

Strategiset osakkuusyhtiöt

Kaarea Oy
 Lounais-Suomen Jätehuolto Oy
 Turun TeknologiaKiinteistöt Oy

Organisaatiomuutokset ja omistusjärjestelyt

Turku-konserniin kuuluu Turun kaupunki emoyhteisönä sekä 68 tytäryhteisöä, joista kaupungin suorassa määräysvallassa on 37 osakeyhtiötä ja seitsemän säätiötä.

Kaupunginhallituksen konsernijaoston toimivallassa on 22 strategista tytäryhteisöä sekä kolme osakkuusyhteisöä.

Kaupungilla on suoria omistuksia 12 osakkuusyhtiössä, joista kolme on konsernijaoston toimivallassa olevaa strategista yhtiötä: Turun TeknologiaKiinteistöt Oy (konsernin omistusosuus 47,9 %), Lounais-Suomen Jätehuolto (22,5 %) sekä Kaarea Oy (46,0 %).

Turku-konsernin konsernitiilinpäätökseen yhdistellään lisäksi kaksi kuntayhtymää, Turun kaupunkiseudun kuntayhtymä sekä Varsinais-Suomen Liitto.

Turku Touring Oy purettiin selvitystilamenettelyn jälkeen ja yhtiökokous päätti lopputilityksestä 27.6.2024. Green Industry Park Oy purettiin selvitystilamenettelyn jälkeen ja yhtiökokous päätti lopputilityksestä 8.4.2024.

Kaupunginhallituksen konsernijaosto päätti 16.9.2024 § 64, että Koy Turun Monitoimitilat muutetaan operatiivisesta strategiseksi yhteisöksi, jolloin strategisten yhteisöjen määrä on 25.

Kaupunginhallituksen 27.5.2024 § 177 mukaisesti perustettiin kaupungin 100 % omistamaksi operatiiviseksi yhteisöksi Artukaisten Harjoitusjäähalli Oy, jonka tarkoituksena on toteuttaa Artukaisiin kaksiratainen harjoitusjäähalli.

1.5 Turun kaupungin kehittäminen ja kärkihankkeet

Turun kaupungin kehittämisen lähtökohtana toimii kaupunkistrategia. Pormestariohjelma ja vuosittain päivitetävä toimintasuunnitelma toteuttavat kaupunkistrategian tavoitteita.

Kaupungilla on käytössä kehittämisen salkunhallinnan toimintamalli, jota päivitetään 2024–2025 huomioimaan Turun kaupungin uuden organisaation rakennetta ja tarvetta. Kehittämissalkkujen hallinta ohjaa kaupungissa tapahtuvaa kokonaiskehittämistä hyötyjen ja resurssien käytön näkökulmasta.

Kehittämissalkussa olevat hankkeet ja projektit arvioidaan, valmistellaan ja toteutetaan yhtenäisillä parhaisiin käytäntöihin perustuvilla projektihallinnan menetelmillä ja työvälineillä. Kaupungin kannalta kaikkein keskeisimpiä tavoitteita toteutetaan kehittämismallin mukaisesti Pormestarihallinnon kärkihankkeissa.

Kärkihankkeet

Turun vuonna 2021 laaditussa pormestariohjelmassa linjattiin kaupunkikehityksen tulevaisuuden kärkihankkeet. Kärkihankkeet ovat tapa viedä yhteistä näkemystä laaja-alaisesti eteenpäin ja reagoida etupainotteisesti maailman muutoksiin. Turun kaupungilla on viisi kaupunkistrategiasta ja pormestariohjelmasta juontuvaa kärkihanketta: Keskustan kehittäminen, Turun Tiedepuiston kärkihanke, Kulttuurin kärkihanke, Osaamisen kärkihanke sekä Yhteisöllisyyden, hyvinvoinnin ja asuinalueiden taapainoisen kehityksen kärkihanke.

Kaikilla kärkihankkeilla on kunnianhimoisia tavoitteita, joiden eteen tehdään työtä niin sisäisten kuin ulkoistenkin kumppanien kanssa. Laajoja, useita toimijoita ja toimenpiteitä yhdistäviä kokonaisuuksia ovat mm. Kulttuuriranta (mm. Musiikkitalo, Taiteen talo, Linnanniemen taidekaupunginosa) ja kampusyhteistyö (Teknologiakampus, Terveyskampus ja Kulttuurikampus).

Keskustan kärkihankkeessa vahvistamme sen elinvoimaa ja kehitämme kaupallista keskustaa, Aurajoen kulttuurirantaa ja Vanhaa kaupunkia. Kehittämistyön suunnannäyttäjäksi on laadittu Keskustavisio 2050 ja useita kohdekohtaisia suunnitelmia. Kauppatorin ollessa nyt lähes valmis, siirtyy kärkihankkeen painopiste muun muassa Turun Ratapihan kehittämiseen. Alueelle on suunnitteilla areena- ja elämyskeskus, joka toteutuessaan loisi Turkuun uuden kansainvälisestikin kiinnostavan taapantumakeskuksen.

Aurajoen itärannalle on valmistumassa Musiikkitalo Fuuga, joka on osa laajempaa Kulttuuriranta-konseptia. 2025 vuoden aikana ratkaistaan myös kansainvälinen arkkitehtikilpailu Linnanniemen alueelle kaupungin 800 -

vuotisjuhlavuoden 2029 kunniaksi rakentuvalle Historian- ja tulevaisuuden museolle. Lisäksi kehitetään keskustan pysäköintiratkaisut mukaan lukien pyöräilyn kehittämissuunnitelman mukaiset toimenpiteet. Junien asemapaikkojen kehitystä multimodaaliseksi liikkumisen solmukohtiksi tuetaan nojautumalla loppuvuonna 2024 valmistuneeseen Asemapaikkojen palvelutasotarkasteluun (mukaan lukien Tiedepuisto, Aninkainen / Matkakeskus ja Ferry Terminal).

Turun Tiedepuisto on kaupunkiseudun merkittävin kasvua tukeva kaupunkikehityskohde. Kärkihankkeella tavoitellaan alueen kehittymistä kansainvälisesti kiinnostavana ja rohkean kokeilevana osaamiskeskittymänä, joka on toiminnoiltaan monipuolinen ja logistisesti vetovoimainen. Tiedepuiston kärkihankkeen mukaisella kehittämisellä tähdätään ennen kaikkea siihen, että Tiedepuiston sijainnin poikkeukselliset lähtökohdat ja monipuolisen osaamiskeskittymän luoma potentiaali saadaan mahdollisimman täysimääräisesti hyödyntämään kokonaisvaltaista kehitystä. Kehittämisen painopistealueet luovat pohjan alueen kilpailukyvyyn ja vetovoiman vahvistamiselle paitsi monipuolisena koulutus- ja tutkimuskeskittymänä myös kansainvälisesti merkittävänä osaamisintensiivisen yritystoiminnan keskuksena ja vetovoimaisena asuinympäristönä. Tiedepuiston kehittämisen pitkän tähtäimen suunnitelma (PTS) on jatkuva, osallistava prosessi, koostuen alla luetelluista yhteistyöfoorumeista. Yhteistyöfoorumien kautta tarkennetaan vuosikellon mukaisesti Tiedepuiston tavoitteistoa sekä saadaan kehitysehdotuksia eri päätöksentekofoorumien priorisoitavaksi. Priorisoidut kehittämissuunnitelmat hankkeistetaan ja toimeenpannaan tehtävien päätösten mukaisesti. Tiedepuiston kärkihankkeella tuetaan vuonna 2025 Kupittaaan kärjen kumppanuushankkeen allianssin etenemistä siten että hanke ja siihen kytkettyvät kaupungin investoinnit toteuttavat parhaalla mahdollisella tavalla kokonaisvaltaisen kaupunkikehityksen tavoitteita.

Osaamisen kärkihankkeen tavoitteena on nostaa turkulaisten koulutustasoa sekä vahvistaa Turun alueen osaamis- ja innovaatiokykyä. Hankkeella vastataan työelämän osaajatarpeisiin jatkuvan oppimisen mahdollisuuksia kehittämällä. Panostamme myös kansainvälisten osaajien houkutteluun kehittämällä englanninkielistä koulupolkua sekä tukemalla International House Turun toimintaa. Parannetaan kyvykkyyttä reagoida joustavammin ja nopeammin työelämästä tuleviin osaamistarpeisiin. Tarkoituksena on nostaa uusia kehittämisen aiheita tehdyn työn pohjalta jatkokehitykseen. Osa työstä on integroitavissa perustoimintaan resurssien niin sallissa. Tämä toimenpidekokonaisuus on sellainen, jonka ympä-

rillä on ilmennyt suuri tarve jatkokehittämiseen. Osaamisen kehittäminen ja osaamistason nostaminen (elinikäinen oppiminen) on tavoitekokonaisuus, jota jatketaan koko vuoden 2025.

Yhteisöllisyyden, hyvinvoinnin ja asuinalueiden tasapainoisen kehityksen kärkihanke pureutuu syrjäytymisen ehkäisyyn, alueiden välisen eriytymiskehityksen kääntämiseen, osallisuuteen sekä erityisesti nuorten hyvinvointiin Turussa. Korona-aikana lisääntynyttä nuorten pahoinvointia ja häiriökäyttäytymistä ehkäistään laajalla ja moniammatillisella yhteistyöllä. Lisäksi tavoitteena on liikuttaa kaiken ikäisiä turkulaisia kehittämällä lähiliikuntamahdollisuuksia sekä uudistamalla liikuntaseurojen avustusjärjestelmä (1.1.2025-) entistä tasapuolisemmaksi sekä investointeihin kannustavammaksi.

Turulla on eurooppalaisen kulttuurikaupungin sydän. Kulttuurin kärkihanke tukee kaupunkilaisten hyvinvointia ja alueen elinvoimaa. Se vahvistaa ja edistää taiteen sekä kulttuurin toimintaedellytyksiä Turussa yhteistyössä

alan toimijoiden kanssa niin taiteen vapaan kentän kuin instituutioidenkin kanssa.

Kärkihankeiden toimintasuunnitelmat ja toimintamallit ovat luotu rinnakkain yhteisvaikuttavan toiminnan periaatteiden mukaisesti, jotta toiminta tukisi mahdollisimman hyvin ja tehokkaasti Pormestariohjelman tavoitteita. Kärkihankeet ovat edenneet toimintasuunnitelmien mukaisesti ja suurin osan tavoitteista on saatu valmiiksi.

Valtuustokauden viimeinen vuosi on Kärkihankeille tärkeä. Viikkaiden vuosien ja toiminnan jälkeen tavoitellaan kaikkien suunnitelmien, valmistelujen ja kokeilujen loppuun viemiseksi: Syksyllä 2024 ja talvella 2025 evaluoidaan Kärkihankeiden toiminta, toimintamallia ja vaikuttavuutta. 2025 osallistutaan seuraavan valtuustokauden valmisteluun ja ennakoidusti myös hakemaan mahdollisimman paljon ulkoista rahoitusta tukemaan kaupungin kehitystä ja uutta Pormestariohjelman tavoitteita.

1.6 Yhteisvaikuttavat tavoitteet

Johtamisjärjestelmän uudistaminen

Vuoden 2025 kuntavaalien myötä kaupungin luottamus- ja virkaorganisaatiota uudistetaan syksystä 2025 alkaen. Hyvinvointialueen perustamisen myötä kuntien rooli muuttui merkittävästi. Turussa muutos huomioitiin mm. virkamiesten toiminta- ja johtamisjärjestelmää uudistamalla 2023. Vuonna 2025 kunnan vastuulla olevien toimintojen ympärille rakennetaan kunnan vastuulla olevia toimintoja palvelevat luottamuselin- ja virkaorganisaatiot.

Johtamisjärjestelmän uudistusta on toteutettu hallintosäännön muutoksin (Kv18.5.2020 § 60, Kv 14.12.2020 § 214, Kv 17.5.2021 § 103, Kv 17.4.2023, Kv 17.6.2024)

Pormestarimallin vaikutuksia ja onnistumista on arvioitu ja johtamisjärjestelmän jatkotyöstäminen vuoden 2025 kuntavaaleja seuraavaan aikaan käynnistettiin vuonna 2024.

Uuden Turun toiminta- ja johtamismalli

Sosiaali- ja terveystalouden uudistuksen ja Hyvinvointialueen muodostamisen myötä vuoden 2023 alussa syntynyt ”Uusi Turku” edellytti myös johtamisjärjestelmän sekä organisaation uudelleen tarkastelua. Uuden Turun toimintamallin ytimessä on ihmiskeskeisyys: ihmisten ja yritysten tarpeet sekä näitä tukeva elin- ja toimintaympäristö.

Turku siirtyy vaiheittain kohti yhä enemmän yhteisvaikuttavaa johtamista ja toimintakulttuuria, jossa ytimenä ovat

kuntalaisille ja yrityksille resurssiviisaasti tuotettava arvo. Tavoitteena on parantaa Turun strategisten tavoitteiden toimenpanokykyä. Samalla selkeytetään johtamissuhteita ja tiivistetään kaupunkitasoista johtamista. Muutoksilla on valmistauduttu vuoden 2025 kuntavaalien jälkeiseen poliittisen johtamismalliin uudistamiseen.

Toiminta- ja johtamismallista päätettiin helmikuussa 2023 (2.2.2023 Dnro 791-2023). Mallia päivitettiin 2024 alussa, jolloin vuonna 2023 toimineiden johtamisfoorumien: hyvinvoinnin-, kaupunkiympäristön- ja elinvoiman johtoryhmien lisäksi neljäntenä aloitti kansliapäällikön johtoryhmä.

Aikamatka uuteen Turkuun

Matka vuonna 2025 tehtäviin luottamus- ja virkaorganisaation muutoksiin on alkanut yli kymmenen vuotta sitten. Ihmis- ja asiakaslähtöisyys sekä integraatiojohtaminen vievät kohti yhteisvaikuttavaa ja horisontaalista johtamista, jossa voidaan linjaorganisaation rinnalla johtaa ja ohjata poikkihallinnollisia ilmiöitä ja kokonaisuuksia kuten ikäkaaren tai ilmiön mukaisia kokonaisuuksia.

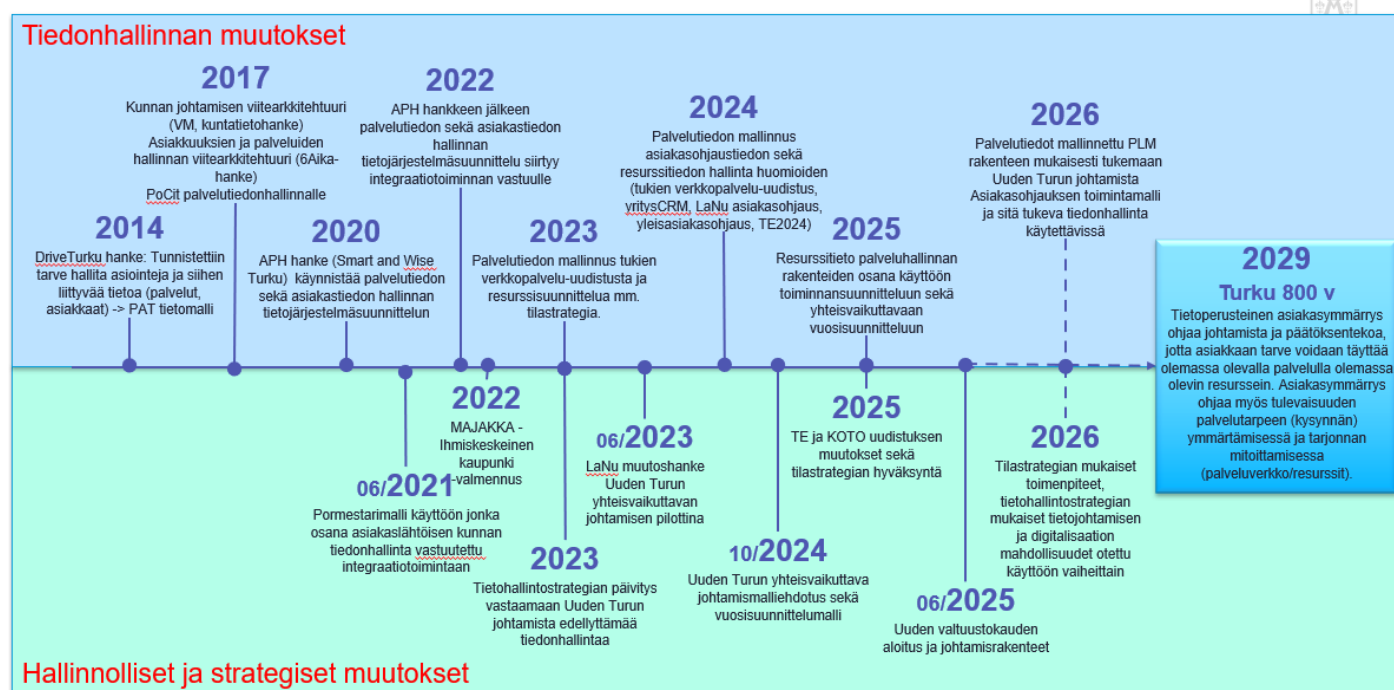
Vuoden 2023 aikana yhteisvaikuttavaa ja poikkialaista toimintaa vahvistamaan perustettiin myös elinvoiman sekä lasten ja nuorten palvelukokonaisuudet. Vuoden 2025 alussa alkaa työ- ja elinkeinopalvelu-uudistus ja palvelut siirtyvät Turun vastuulle.

”Me ylläriivomme aina muutoksen, joka tapahtuu seuraavan kahden vuoden kuluessa. Me aliarvioimme muutoksen, joka tapahtuu seuraavan 10 vuoden kuluessa”

- Bill Gates

Turun muutoksen aikamatka

Kuva 3. Uuden Turun aikamatka

Integraation ytimessä kaupunkitasoiset ydinprosessit

Integraatiojohtaminen sovittaa yhteen kaupunkitasolla hyvinvoinnin, elinvoiman ja rakennetun ympäristön näkökulmat. Integraatio tukee palvelukokonaisuuksia huomioidaan oman palvelutuotannon lisäksi myös kaupungin ulkopuolisten palveluntuottajien (yhdistykset ja muut kolmannen sektorin toimijat sekä yritykset) arvon asukkaille.

Integraatiotoiminto vahvistaa palvelujen ja toimintojen asiakas- ja ihmislähtöisyyttä ja varmistaa, että kaupunki toimii kokonaisuudessaan tietoon ja asiakasymmärrykseen perustuen. Tässä hyödynnetään kaikkia asiakasta palvelevia keinoja: heidän tarpeitaan vastaavan tarkoituksenmukaisen asiakkuuksien ja asiointien hallinnan sekä ohjauksen kehittämiseksi. Tässä keskeisiä ovat resurssien hallinta, toiminnan ohjaus sekä palveluverkon ja palvelutuotannon näkökulmat.

Yhteisvaikuttavuuden ja integraation tavoitteena on, että palveluita tuotetaan linjaorganisaation lisäksi horisontaalisesti paitsi kaupungin oman organisaation kesken myös Turun keskeisten verkostojen kanssa, jotta asiakkaat saavat parhaat palvelut ja resursseja käytetään ja jaetaan tarkoituksenmukaisesti. Palveluiden, palveluverkon ja palveluresurssin suunnittelussa keskeistä on asiakastarpeen ymmärtäminen.

Integraatiotoimintoon kuuluvat kaupunkitasoiset ydinprosessit sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuualue. Kaupungin ydinprosesseilla ja tiedolla johtamisella varmistetaan, että kaikki toimet ovat hallittuja ja yhdenmukaisesti ohjattuja.

Palvelujen hallinta mahdollistaa kaupungin palveluiden yhdenmukaisen suunnittelun ja ylläpidon kaikissa palvelukokonaisuuksissa. Tavoitteena on, että palvelut ovat asiakaslähtöisiä ja parhaat ideat ja asiakkaiden tarpeet kehitetään tuotteiksi ja palveluiksi niin, että ne ovat saatavissa oikeaan aikaan oikeassa paikassa. Tätä tuetaan yhdenmukaisella palvelujen elinkaaren hallinnan prosessilla. Käytännön työvälineenä tässä toimii PLM.

Palveluverkko tarkoittaa fyysistä ja digitaalista toimintaympäristöä, jossa palvelut toteutuvat sovitulla aukioloajoilla ja resursseilla. Palveluverkkosuunnittelun kautta kehitetään esimerkiksi päiväkotien, koulujen ja kaupungin muiden palvelujen verkostoa sekä tilojen sijaintia ja palvelujen saavutettavuutta kasvavan kaupungin tarpeisiin. Palveluverkon hallinnan tavoitteena on muodostaa kokonaiskuva palveluverkosta sekä sen tulevaisuuden muutos- ja kehitystarpeista. Työvälineenä on muun muassa kaupunkitietomalli.

Asiakasohjauksen tavoitteena on, että asiakas löytää tarvitsemansa palvelut helposti ja saa oikeat palvelut oi-

keaan aikaan oikeassa paikassa. Asiakkaan ohjausprosessi kattaa palveluiden markkinoinnin ja viestinnän sekä asiakaspalvelun bottien ja chattien välityksellä, puhelimitse ja kasvokkain. Asiakasohjaus kehittää ohjausprosessia koko kaupungin tasolla. Asiakkaiden tarpeiden ymmärtäminen ja ohjaus palveluihin heidän tarpeidensa mukaisesti on keskeistä. Asiakasohjausta kehitetään ensimmäisen yhteydenoton periaatteella.

Toiminnanohjaus tukee kaupungin palvelutuotantoa ja niihin tarvittavien resurssien suunnittelussa tuottamalla tietoa johtamista ja päätöksentekoa varten. Resurssien suunnittelussa tarkastellaan esimerkiksi henkilöstöä, tiloja ja materiaaleja, joita palvelun tuottaminen vaatii. Päätöksentekoa varten luodaan vaihtoehtoisia resurssilaskelmia, joissa tarkastellaan erilaisia mahdollisuuksia tuottaa palveluita ja täyttää asiakkaiden tarpeet. Suunnitelma on osa palveluiden elinkaaren hallintaa.

Integraatiotoimintoon kuuluu **Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen** vastuualue. Se toteuttaa toimintaa laajassa yhteistyössä palvelualueiden ja sidosryhmien kanssa. Vastuualueen perustehtäviin kuuluvat mm. osallisuuden edistäminen, hyvinvointitiedon hyödyntäminen, aluetyö, ehkäisevä päihde- ja mielenterveystyö, yhdenvertaisuus- ja tasa-arvotyö, vaikuttajaryhmien koordinaatio ja tuki, ruoka-apukoordinaatio, asukasbudjetin koordinaatio, järjestöyhteistyö, seudullinen esteettömyystyö ja tietyt avustukset.

Yhteisvaikuttavat pilotit

Uuden Turun toiminta- ja johtamiskokonaisuutta rakennetaan vaiheittain yhteisvaikuttavuutta ja poikkialaisuutta toteuttavien pilottien kautta. Yhteisvaikuttavat pilotit ovat:

1. Lasten ja nuorten palvelukokonaisuus ja muutoshanke
2. Segregaation ja sen vaikutusten vähentäminen
3. Työllisyys- ja kotoutumispalvelu-uudistus (TE2024 ja KOTO24)
4. Ilmasto/vihreä siirtymä,
5. Osallisuuden toimintamalli

Ensimmäisenä pilottina perustettiin kesällä 2023 Lasten ja nuorten palveluiden palvelukokonaisuus ja muutoshanke. Muutoshankkeen tehtävänä on pilotoida yhteisvaikuttavaa toiminta- ja johtamismallia lasten ja nuorten ikäkaareissa. Muutoshanke päättyy 31.7.2025. Yhtenä konkreettisena tavoitteena muutoshankkeessa on edistää tilojen monitoimijaisuutta. Osana tätä kehittämistä on myös piha-alueiden kehittäminen eri-ikäisten liikkumisen ja leikin mahdollistajina. Toiminta on kuvattu tarkemmin osana palvelukokonaisuuden toimintasuunnitelmaa

Segregaation ja sen vaikutusten vähentämisen toimintamallin rakentamisesta päätettiin kesällä 2024 (kh 10.6.2024). Toimintamallin strategiset näkökulmat ovat:

lasten ja lapsiperheiden sekä koulusegregaation ehkäisy, alueellinen tarvelähtöisyys palveluiden laadussa ja saatavuudessa alueiden erityispiirteet huomioiden, hyvä asuinalueiden koettu laatu kaikilla asuinalueilla, kaupunkitasoinen mahdollisuuksien asuntopoliittikka ja muunkielisten ja muista kulttuureista Turkuun tulevien alkuvaiheen riittävän tuen varmistaminen. Segregaation toimintamallin edellä kuvatuille näkökulmille on nimetty omistajat, jotka yhdessä muodostavat ydinryhmän segregatioon ehkäisemiseksi.

Työllisyys- ja kotoutumispalvelu-uudistusta (TE2025 ja KOTO24) toteutetaan osana elinvoiman palvelukokonaisuutta ja muuttaa merkittävästi kaupungin tehtäviä ja vastuita vuodesta 2025 alkaen. Taustalla ovat työllisyys- ja kotoutumislakien muutokset. Kuvattu tarkemmin osana Elinvoiman palvelukokonaisuutta.

Ilmastopoliittikkaa ja vihreän siirtymän edistämistä on Turussa tehty pitkään ja ansiokkaasti. Osana Uuden Turun yhteisvaikuttavia pilotteja ilmastojohtamista näkökulmasta kehitetään erillisessä projektissa, joka on alkanut 2024. Turun tavoitteena on saavuttaa 75 % päästöväh-

ennystavoite ja olla hiilineutraali vuonna 2029. Ilmastojohtamista ja sen tavoitteita sekä raportointia on kuvattu tarkemmin osana Elinvoiman palvelukokonaisuuden toimintasuunnitelmaa.

Vuonna 2025 laaditaan kaupunkitasoinen osallisuuden johtamisen toimintamalli osaksi Uuden Turun pilottikokonaisuutta. Osallisuus ja sen edistäminen on keskeistä kaikessa kaupungin toiminnassa suunnittelusta toteutukseen. Aukkaiden osallisuutta tukevia toimintatapoja on systemaattisesti viime vuosina vahvistettu kaupungin toiminnassa muun muassa asukasbudjetin kokonaisuudessa, kansalaispaneelin kehittämistyössä sekä asuinalueiden toiminnassa. Erityisen tärkeää osallisuus on osana segregaaion ja sen vaikutusten vähentämisen toimintaohjelmaa.

Vuoden 2025 aikana yhteisvaikuttavaa suunnittelua, kehittämistä ja johtamista pyritään laajentamaan myös muihin ikäkausiiin ja ilmiöihin. Toiminnallisten tavoitteiden vuosisuunnitteluun luodaan toimintatapa, jolla yhteiset, poikkialaiset tavoitteet tehdään näkyväksi, jolloin niitä on helpompi myös toteuttaa, johtaa ja seurata.

Yhteisvaikuttavat tavoitteet/painopisteet

	Yhteisvaikuttavat painopisteet	Teema / sisältö
	Lasten ja nuorten palvelukokonaisuuden muutoshanke	
1	Monitoimijaiset tilat	Kaupungin tilojen monitoimijaisuuden ja yhteiskäytön laajentaminen. "Koulu alustana" -toimintamalli.
2	Kaikki mukaan	Lasten ja nuorten turvallisuuden, hyvinvoinnin ja syrjäytymisen ehkäisy lisäämällä alueellisia harrastamisen mahdollisuuksia ja tukemalla lukutaidon kehittämistä.
3	Systeeminen muutos	Olemassa olevien palveluiden ja rakenteiden hyödyntäminen, olemassa olevien resurssien uudelleen ohjaus sekä toiminnan vaikuttavuuden arviointi.
	Segregaation ja sen vaikutusten vähentäminen	
1	Lasten ja lapsiperheiden segregaaion ehkäisy sekä koulusegregaaion ehkäisy	Tarkentuu ja täydentyy 2025.
2	Alueellinen tarvelähtöisyys palveluiden laadussa ja saatavuudessa alueiden erityispiirteet huomioiden.	Tarkentuu ja täydentyy 2025.
3	Hyvä asuinalueiden koettu laatu kaikilla asuinalueilla.	Tarkentuu ja täydentyy 2025.
4	Kaupunkitasoinen mahdollisuuksien asuntopoliittikka.	Tarkentuu ja täydentyy 2025.
5	Muunkielisten ja muista kulttuureista Turkuun tulevien alkuvaiheen riittävän tuen varmistaminen	Tarkentuu ja täydentyy 2025.

1.7 Pormestariohjelman tavoitteet

Turun kaupungin pormestariohjelman Pormestarien Turku – toiminnan vuosikymmen on poliittinen sopimus, joka hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa 23.8.2021 § 180. Ohjelmassa määritellään kaupungin arvot, valtuustokauden tärkeimmät painopisteet, toimintatavat ja talousraami valtuustokaudelle 2021–2025.

Pormestariohjelman ohjaa kaupungin virkavalmistelua sekä poliittista päätöksentekoa. Sen toimeenpano ja seurannan sisältö on jalkautettu toimenpiteiksi ja niihin liittyviksi tavoitteiksi taloussuunnitelmakauden ajalle.

Pormestariohjelmaa toimeenpaneavat toimenpiteet hyväksytään talousarviopäätöksellä ja toimenpiteiden toteutumista seurataan talousarvioseurannan yhteydessä.

Tavoitteisiin vastaavat toimenpiteet talousarviovuoden 2025 osalta löytyvät palvelukokonaisuuksien yhteydestä.

Nro	Tavoite	Teema
1	Lääkekehityskeskukseen saaminen Turkuun vahvistamaan lääke- ja diagnostiikka-alan kehittämistä Suomen yhdeksi talouden kivijalaksi	Edunvalvonta
2	Saaristomeren suojelun toteuttaminen ja siihen riittävän rahoituksen saaminen, jotta maailman herkimmän, kauneimman ja saastuneimman saariston tila paranee ja jotta se säilyy myös tulevien sukupolvien ilona ja vahvistaa alueemme luonnon monimuotoisuutta.	Edunvalvonta
3	Tunnin junan toteuttaminen ja investointipäätös uudelle ratayhteydelle siten, että junayhteys on otettavissa käyttöön 2030	Edunvalvonta
4	Huomioidaan kaupungin ilmastotavoitteet erityisesti maankäyttöä, energiaa, rakentamista ja liikkumista koskevassa päätöksenteossa.	Hiilineutraali ja resurssiviisas Turku
5	Edistetään siirtymää kohti kiertotaloutta ja laaditaan toimenpideohjelman sen tueksi.	Hiilineutraali ja resurssiviisas Turku
6	Selvitetään päästöbudjetointia tavoitellen sen ottamista osaksi talousarvioprosessia.	Hiilineutraali ja resurssiviisas Turku
7	Toteutetaan tehtyjä päätöksiä koskien Turun hiilineutraalisuus 2029 –ohjelmaa. Päivitetään toimenpideohjelman huomioiden, että suhteellisesti suurin päästövähennystavoite kohdistuu tulevalla kaudella liikenteeseen.	Hiilineutraali ja resurssiviisas Turku
8	Toteutetaan tehtyjä päätöksiä luonnon monimuotoisuuden vahvistamiseksi (LUMO-ohjelma). Asetetaan valmistelun pohjalta luontotavoite.	Hiilineutraali ja resurssiviisas Turku
9	Perustetaan Mälikkälän-Kuninkojan alueelle uusi luonnonsuojelualue.	Hiilineutraali ja resurssiviisas Turku
10	Koulu- ja päiväkotitilojen tulee olla terveitä ja turvallisia. Päivitetään koulu- ja päiväkotiverkko vastaamaan asuinalueiden tarpeita ja laaditaan korjaus- ja uudisrakentamissuunnitelma väistötilatarpeineen. Vahvistetaan tilojen käyttöä koulun ulkopuolella.	Hyvinvoinnin edistäminen ja palveluiden kehittäminen – Hyvinvoiva Turku
11	Kaupunkilaisten valinnanvapautta lisätään.	Hyvinvoinnin edistäminen ja palveluiden kehittäminen – Hyvinvoiva Turku
12	Laaditaan palvelustrategia, jossa määritellään millaista laatua palveluilta odotetaan ja mitkä tuottamisen tavat voivat olla mahdollisia.	Hyvinvoinnin edistäminen ja palveluiden kehittäminen – Hyvinvoiva Turku
13	Selvitetään mahdollisuudet koota ruotsinkieliset palvelut yhteen kokonaisuuteen.	Hyvinvoinnin edistäminen ja palveluiden kehittäminen – Hyvinvoiva Turku
14	Yhteistyössä kolmannen sektorin kanssa luodaan kokonaisvaltainen hyvinvoinnin edistämisen toimintamalli vuoden 2023 alkuun mennessä.	Hyvinvoinnin edistäminen ja palveluiden kehittäminen – Hyvinvoiva Turku
15	Leikkipaikkojen yhteyteen suunnitellaan aikuisten lähiliikuntaa tukevia toimintoja. Liikuntapaikkarakentamisessa huomioidaan ikäihmisten liikkumisen tarpeet.	Hyvinvoinnin edistäminen ja palveluiden kehittäminen – Hyvinvoiva Turku
16	Edistetään nuorisotyön ja kolmannen sektorin yhteistoimintaa ja vuoropuhelua, jotta kolmas sektori olisi aktiivisesti edistämässä nuorten oloja koronasta toipumisessa.	Hyvinvoinnin edistäminen ja palveluiden kehittäminen – Hyvinvoiva Turku
17	Kouluihin toteutetaan luontaiseen liikkumiseen innostavia kokeiluja, joiden suunnittelussa kuunnellaan lapsia ja nuoria.	Hyvinvoinnin edistäminen ja palveluiden kehittäminen – Hyvinvoiva Turku
18	Tavoitteena on, että jokaisella turkulaisella on mahdollisuus osallistua ja tehdä sekä kokea kulttuuria iästä tai elämäntilanteesta riippumatta.	Hyvinvoinnin edistäminen ja palveluiden kehittäminen – Hyvinvoiva Turku
19	Perustetaan Turkuun Taiteiden talo –konsepti.	Hyvinvoinnin edistäminen ja palveluiden kehittäminen – Hyvinvoiva Turku
20	Valtuuston hyväksyttäväksi tuodaan liikuntaverkkoselvitys.	Hyvinvoinnin edistäminen ja palveluiden kehittäminen – Hyvinvoiva Turku
21	Kulttuuri on osa hyvää elämänlaatua ja jatkuvaa oppimista, ja kulttuurilla on erityinen merkitys hyvinvoinnin edistämässä ja yksinäisyyden torjumisessa	Hyvinvoinnin edistäminen ja palveluiden kehittäminen – Hyvinvoiva Turku

Nro	Tavoite	Teema
22	Turkulaiset taiteilijat ovat kulttuurikaupungin vahvuus ja luovien alojen merkitys kasvaa myös taloudellisessa mielessä koko ajan.	Hyvinvoinnin edistäminen ja palveluiden kehittäminen – Hyvinvoiva Turku
23	Laajennetaan peruskoulun erikoisluokkatoimintaa. Lisätään kielipainotteisen varhaiskasvatuksen tarjontaa.	Hyvinvoinnin edistäminen ja palveluiden kehittäminen – Hyvinvoiva Turku
24	Selvitetään varhaiskasvatushenkilöstön mahdollisuudet täydennyskoulutukseen.	Hyvinvoinnin edistäminen ja palveluiden kehittäminen – Hyvinvoiva Turku
25	Turku on Suomen paras toisen asteen kouluttaja. Jokainen nuori valmistuu vähintään 2. asteen tutkintoon. Selvitetään lukiokoulutuksen laajentamista, jotta entistä useammalla turkulaisnuorella on mahdollisuus lukiopintoihin Turussa.	Hyvinvoinnin edistäminen ja palveluiden kehittäminen – Hyvinvoiva Turku
26	Työskennellään tinkimättä turvallisen koulunkäynnin eteen mm. ehkäisten koulukiusaamista ja –väkivaltaa.	Hyvinvoinnin edistäminen ja palveluiden kehittäminen – Hyvinvoiva Turku
27	Vahvistetaan oppilaiden oppimisen tukea ja oppilashuoltoa. Huolehditaan ns. positiivisen diskriminaation rahoituksesta tavoitellen jatko-opinnot mahdollistavan kielitaidon oppimista kaikille. Vahvistetaan vanhempien ja oppilaiden osallisuutta koulupolkuun	Hyvinvoinnin edistäminen ja palveluiden kehittäminen – Hyvinvoiva Turku
28	Siirretään sote-palveluiden painopistettä voimakkaasti oikea-aikaisuuteen. Tunnistetaan henkilöt, jotka käyttävät paljon palveluita ja luodaan heille yksilöllinen hoitosuunnitelma ja nimetään omalääkäritiimi.	Hyvinvoinnin edistäminen ja palveluiden kehittäminen – Hyvinvoiva Turku
29	Toteutetaan terapiatakuu	Hyvinvoinnin edistäminen ja palveluiden kehittäminen – Hyvinvoiva Turku
30	Tärkein tavoite on hallittu sosiaali- ja terveystalouden järjestämisvastuun siirtäminen hyvinvointialueille vuoden 2023 alusta alkaen.	Hyvinvoinnin edistäminen ja palveluiden kehittäminen – Hyvinvoiva Turku
31	Määritetään lääkäreille oikeankokoinen väestövastuu. Jokainen turkulainen saa halutessaan valita ensisijaisen lääkäriinsä. Omalääkärimallin rakentamisessa priorisoidaan yli 60-vuotiaita sekä työterveyshuollon ulkopuolella olevia lääkäreiden saatavuuden puitteissa. Toteutusmalli hoitopääsylle valmistellaan syksyn 2021 aikana	Hyvinvoinnin edistäminen ja palveluiden kehittäminen – Hyvinvoiva Turku
32	Osaamisen kärkihankkeessa asetetaan tavoitteet koulutus- ja osaamistason nostolle sekä toimenpideohjelman sen toteuttamiseen.	Hyvinvoinnin edistäminen ja palveluiden kehittäminen – Hyvinvoiva Turku
33	Selvitetään vanhusten asumispalveluiden lisäämisen mahdollisuudet. Arvioidaan vanhusten koti- ja asumispalveluiden kokonaistilanne ulkoisella arvioinnilla.	Hyvinvoinnin edistäminen ja palveluiden kehittäminen – Hyvinvoiva Turku
34	Vahvistetaan palveluohjausta, erityisesti vanhuspalveluissa ja lasten ja nuorten palveluissa ja selvitetään perhekeskumallin laajentamista huomioiden sote-uudistuksen tavoitteet	Hyvinvoinnin edistäminen ja palveluiden kehittäminen – Hyvinvoiva Turku
35	Korona-aikana muodostuneet hoito- ja palveluvelat sekä oppimisvajeet selvitetään ja niiden korjaamiseksi laaditaan hankkeistus ja toimenpideohjelmat.	Hyvinvoinnin edistäminen ja palveluiden kehittäminen – Hyvinvoiva Turku
36	Taide, kulttuuri ja luovat alat vahvistavat hyvinvointia sekä alueen elinvoimaa.	Hyvinvoinnin edistäminen ja palveluiden kehittäminen – Hyvinvoiva Turku
37	Liikunnan tulee olla osa lasten päivää myös kouluissa. Koulujen opetustilojen, pihojen ja koulumatkojen tulee innostaa luontaiseen liikkumiseen	Hyvinvoinnin edistäminen ja palveluiden kehittäminen – Hyvinvoiva Turku
38	Edistetään hyvää tiedolla johtamisen kulttuuria. Perustetaan yhteistyössä alueen yliopistojen kanssa arviointipaneeli arvioimaan kärkihankkeiden toimenpideohjelmia, toteutumista ja vaikuttavuutta.	Jatkuvasti parempi Turku
39	Luodaan Turkuun asiointitili, jota kautta on helppo hoitaa asioita sujuvasti ajasta ja paikasta riippumatta. Hyödynnetään digitaalisuutta ja dataa myös osana kaavoitusta, luvitusta, katujen ja katuverkon kunnossapitoa ja opastuksia.	Jatkuvasti parempi Turku
40	Rakennuttamisessa siirrytään malliin, jossa rakennuttaminen ja uusien kaupungin tilojen omistaminen siirretään perustettavaan tai olemassa olevaan yhtiöön. Yhtiö ottaa vastuulle myös kiinteistöjen ylläpidon.	Jatkuvasti parempi Turku
41	Resursoidaan ja vakiinnutetaan asukkaiden osallisuuteen liittyviä toimintamalleja, kuten kansalaispaneelit. Asukasbudjetoinnin osuutta kasvatetaan. Huolehditaan erityisesti nuorten osallisuudesta.	Jatkuvasti parempi Turku
42	Varmistetaan, että ikäkaarimallin mukainen palveluajattelu tulee osaksi toimintaa.	Jatkuvasti parempi Turku
43	Seurataan johtamisjärjestelmän muutoksen vaikutuksia ja onnistumista säännöllisesti valtuustokauden aikana ja asetetaan muutokselle tarkempia osatavoitteita.	Jatkuvasti parempi Turku
44	Tavoitteena on, että Turku on vetovoimainen työnantaja. Henkilöstön osaamista arvostetaan ja kannustetaan ja tuetaan oman osaamisen kehittämiseen. Panostetaan henkilöstön hyvinvointiin.	Jatkuvasti parempi Turku

Nro	Tavoite	Teema
45	Toiminnan kantavana periaatteena on asukas- ja asiakaslähtöisyys, jonka tuloksena turkulaisten ja Turussa toimivien tulee saada parempaa palvelua nopeammin.	Jatkuvasti parempi Turku
46	Toteutetaan omistajapolitiikan linjauksia määrätietoisesti ja loogisesti siten, että yhtiöt voivat toimia tehokkaasti valitulla toimintatavalla toimintaympäristön haasteet huomioiden.	Jatkuvasti parempi Turku
47	Koronan aikana olemme osoittaneet olevamme tarvittaessa nopea ja ketterä toimija	Jatkuvasti parempi Turku
48	Huolehditaan kansainvälisen koulun jatkosta ja siirrosta keskustan lähistölle (esimerkiksi Itäharjulle).	Kansainvälisyys ja verkostot – Turku, kokoaan suurempi maailmalla
49	Toimitaan aktiivisesti sellaisissa kansainvälisissä verkostoissa, jotka tukevat Turun omien tavoitteiden saavuttamista.	Kansainvälisyys ja verkostot – Turku, kokoaan suurempi maailmalla
50	Turku on kansainvälinen kaupunki ja toivotamme kaikki uudet asukkaat tervetulleiksi. Huolehditaan uusien maahanmuuttajataustaisten turkulaisten kotoutumisesta kotouttamisohjelman mukaisesti.	Kansainvälisyys ja verkostot – Turku, kokoaan suurempi maailmalla
51	Kaupunkia tiivistetään täydennysrakentamalla hyvien joukkoliikenneyhteyksien varrelle, huomioidaan lähiluonnon ja viheralueiden merkitys ja tarkastellaan palveluverkkoa uudet asuinalueet huomioiden. Lisätään erityisesti houkuttelevilla alueilla olevien pientalo- ja kerrostalotonttien tarjontaa ja laaditaan koko kaupungin kattava täydennysrakennus selvitys.	Kestävän kasvun Turku
52	Huolehditaan, että kaupungissa liikkuminen on sujuvaa ja että keskusta säilyy saavutettavana kaikilla liikennemuodoilla.	Kestävän kasvun Turku
53	Huomioimme kaupungin rakentamisessa turvallisuuden tärkeänä osana sekä inhimillistä kestävyyttä että viihtyvyyttä.	Kestävän kasvun Turku
54	Annetaan palvelulupaus kumppanuushankkeille, kaavoitusaloitteiden käsittelylle sekä luvituksen käsittelylle. Kumppanuuskaavoituksen tulee olla pienehköissä, yksityisissä aloitteissa ensisijainen vaihtoehto. Huolehditaan, että kaavoituksen ja luvituksen resurssit ovat riittävät.	Kestävän kasvun Turku
55	Laaditaan visio Merellisen Turun kehittämistä huomioiden erityisesti Länsi-Turun alue. Huomioidaan yleiskaavoituksessa läntisten alueiden uudet asumisviihtyvyyttä parantavat ja asumista lisäävät tavoitteet sekä merellisyyden	Kestävän kasvun Turku
56	Varmistetaan, että Turussa toteutuu alueittain asumisen monipuolisuus. Puretaan aktiivisesti segregatiota asunto- ja maapolitiikalla.	Kestävän kasvun Turku
57	Toteutamme muutosta kulkutapajakaumaan toteuttamalla pyöräteitä, lisäämällä kävelyn houkuttelevuutta ja aloittamalla runkobussijärjestelmän toteutuksen.	Kestävän kasvun Turku
58	Hankintaperiaatteiden päivittämisen yhteydessä varmistetaan, että pk-yrityksillä on mahdollisuus osallistua kilpailutuksiin.	Korkeakouluysteistyö, yritykset ja työllisyys – Onnistuva Turku
59	Resursoidaan työllisyyskokeilu ja asetetaan vaikeimmin työllistyville selkeä työllistymistavoite.	Korkeakouluysteistyö, yritykset ja työllisyys – Onnistuva Turku
60	Tehdään päätöksenteon yhteydessä yritysvaikutusten arviointi, kun asia koskettaa elinkeinoelämää. Kaikessa valmistelussa ja päätöksenteossa huomioidaan asiakaslähtöisyys. Selkeytetään kaupunkiorganisaation vastuut ns. yhden luokun periaatteen mukaisesti.	Korkeakouluysteistyö, yritykset ja työllisyys – Onnistuva Turku
61	Turulle yhteistyö on tärkeää ja asetamme alueen yhteiset isot elinkeinopolitiikan tavoitteet yhdessä eri toimijoiden kanssa.	Korkeakouluysteistyö, yritykset ja työllisyys – Onnistuva Turku
62	Vaikutetaan aktiivisesti osaavan työ- ja koulutusperäisen maahanmuuton edistämiseen.	Korkeakouluysteistyö, yritykset ja työllisyys – Onnistuva Turku
63	Valmistellaan uusi työllisyyden hanke varmistamaan, että Turku hyödyntää työllisyyden kokeilua tuloksekkaasti ja valmistautuu työllisyyspalveluiden järjestämistä vastuun siirtoon vuonna 2024.	Korkeakouluysteistyö, yritykset ja työllisyys – Onnistuva Turku
64	Vaikutamme aktiivisesti osaavan työ- ja koulutusperäisen maahanmuuton edistämiseen alueen yritysten osaamistarpeisiin vastaamisen varmistamiseksi.	Korkeakouluysteistyö, yritykset ja työllisyys – Onnistuva Turku
65	Tiedepuiston kärkihanke, Olemassa oleva kärkihanke jatkuu, päivitetään toimenpidesuunnitelma valtuustokaudelle.	Kärkihankkeet
66	Keskustan kehittämisen kärkihanke, Olemassa oleva kärkihanke jatkuu, päivitetään toimenpidesuunnitelma valtuustokaudelle.	Kärkihankkeet
67	Osaamisen kärkihanke, Valmistellaan uusi Osaamisen kärkihanke, jonka tavoitteena on Turun seudun alueellisen kilpailukykyyn vahvistaminen pitkäjänteisesti osaamiseen ja tutkimukseen panostamalla sekä vastaaminen megatrendeihin kuten digitalisaatioon, kaupungistumiseen sekä ilmastomuutokseen.	Kärkihankkeet

Nro	Tavoite	Teema
68	Yhteisöllisyyden, hyvinvoinnin ja asuinalueiden tasapainoisen kehityksen kärkihanke, Kärkihankkeen alla toteutetaan yksinäisyyden vähentämisen ja mielenterveyden tukemisen toimenpideohjelman valtuustokaudelle. Varmistetaan, että kotouttamis- ja syrjäytymisen ehkäisyn ohjelmilla on oikeat mittarit ohjelman tulokselliseksi toteuttamiseksi.	Kärkihankkeet
69	Yhteisöllisyyden, hyvinvoinnin ja asuinalueiden tasapainoisen kehityksen kärkihanke, Lähiöiden kehittämisen ensisijaiseksi tavoitteeksi vahvistetaan segregaaion vähentäminen. Vahvistetaan kaupunkilaisten yhteisöllisyyttä ja osallistumista kaupungin kehittämiseen.	Kärkihankkeet
70	Yhteisöllisyyden, hyvinvoinnin ja asuinalueiden tasapainoisen kehityksen kärkihanke, Asetetaan liikkumisen toimenpideohjelman tavoitteet yhdessä seurojen ja järjestöjen kanssa. Ohjelmaan yhdistetään kaikkien lasten harrastamismahdollisuuden tavoite ja seurojen avustusten uudistaminen lajien välisen-, sukupuolten-, ja alueiden tasa-arvon turvaamiseksi.	Kärkihankkeet
71	Kulttuurin kärkihanke; Valmistellaan uusi kulttuurin ja laajemmin hyvinvoinnin edistämiseen liittyvä kärkihanke, jonka toteuttamisen tueksi laaditaan toimenpideohjelma valtuustokaudelle.	Kärkihankkeet
72	Matkailun toiminnossa tavoitellaan laajempaa seudullista yhteistyötä ja tavoitteet ja rakenteet kytketään aiempaa paremmin kansalliseen Visit Finland –kokonaisuuteen.	Matkailu ja saavutettavuus – Tapahtumien Turku
73	Tavoitellaan, että kiinnostavia, vahvoja tapahtumia niin kulttuurin, urheilun kuin tieteen aloilla on ympäri vuoden.	Matkailu ja saavutettavuus – Tapahtumien Turku
74	Turku panostaa matkailun kehittämiseen voimakkaasti ja siinä onnistumiseksi houkuttelee alan toimijoita yhteen. Lentoaseman ja satamatoimintojen kilpailukyvyistä tulee huolehtia. Kansainvälisen matkailun kasvattaminen on yksi elinkeinopolitiikan keskeisistä tavoitteista.	Matkailu ja saavutettavuus – Tapahtumien Turku
75	Kaupungin 800-vuotisjuhlavuosi 2029 on alusta koko vuoden kestäväälle tapahtumalle ja sille asetetaan selkeät tavoitteet.	Matkailu ja saavutettavuus – Tapahtumien Turku
76	Kulttuuri on merkittävä osa kiinnostavaa ja vetovoimaista Turku.	Matkailu ja saavutettavuus – Tapahtumien Turku
77	Jo päätetty sopeutusohjelma toteutetaan.	Turun talousraami 2021–2025 – vahvana 2030-luvulle
78	Raitiotien kustannus- ja kannattavuusarvion pohjalta tehdään päätökset kaupunkikehityksen kannalta merkittävästä joukkoliikenneratkaisusta.	Turun talousraami 2021–2025 – vahvana 2030-luvulle
79	Investointien tehokas ajallinen ja taloudellinen hallinta sekä osaava ja huolellinen rakennuttaminen ovat avainasemassa, jotta investointeja voidaan toteuttaa kestävästi.	Turun talousraami 2021–2025 – vahvana 2030-luvulle
80	Rakennamme uuden konserttitalon aikataulussa, joka mahdollistaa orkesterin siirtymisen suoraan uusiin tiloihin, tavoitteena vuosi 2025.	Turun talousraami 2021–2025 – vahvana 2030-luvulle
81	Toteutamme Kupittaa kansihankkeen mahdollistamaan tiedepuiston kärkihanketta ja luomaan uuden yhdistetyn Kupittaa-Itäharjun kaupunginosan vahvan joukkoliikenteen- ja työpaikkakeskittymän äärelle. Toteutamme TAITO-kampuksen.	Turun talousraami 2021–2025 – vahvana 2030-luvulle
82	Turku tavoittelee tulopohjan vahvistamiseksi merkittävää lisärakentamista.	Turun talousraami 2021–2025 – vahvana 2030-luvulle
83	Kaupungin taloutta ja hallintoa sopeutetaan uudistusta vastaavien siirtävien tehtävien verran (sote-uudistus)	Turun talousraami 2021–2025 – vahvana 2030-luvulle
84	Talouden kestävä perusura	Turun talousraami 2021–2025 – vahvana 2030-luvulle
85	Valmistautuminen sote-uudistuksen vaikutuksiin kaupunkitaloudessa	Turun talousraami 2021–2025 – vahvana 2030-luvulle
86	Turku tavoittelee työttömyysasteen laskua 11,2 prosenttiin.	Turun talousraami 2021–2025 – vahvana 2030-luvulle
87	Menettelytapa yllättävässä negatiivisessa poikkeustilanteessa	Turun talousraami 2021–2025 – vahvana 2030-luvulle
88	Velkakatto	Turun talousraami 2021–2025 – vahvana 2030-luvulle
89	Verolinjaus	Turun talousraami 2021–2025 – vahvana 2030-luvulle

1.8 Ilmastotavoitteet

Turun ilmastobudjetti

Hiilineutraali, ilmastokestävä, monimuotoinen ja resurssiviisas Turku

Turku on pormestarisopimuksen mukaisesti kehittänyt ja ottanut kattavasti käyttöön ilmastobudjetoinnin osana ilmasto- ja kestävyystavoitteiden toteuttamista ja seurantaan. Turun tavoitteena on hiilineutraali kaupunkialue vuoteen 2029 mennessä ja ilmastopositiivinen siitä eteenpäin – eli alueen nettovaikutuksen muuttaminen ilmakehää lämmittävästä sitä viilentäväksi. Samanaikaisesti päästöjen vähentämisen kanssa Turku varautuu ilmastomuutokseen mahdollisimman kattavasti ja kaupunkia kehitetään muutoksen paremmin kestäväksi.

Turun kaupunkistrategian mukaisena tavoitteena on myös, että vuonna 2030 Turku on yksi maailman johtavista ilmasto- ja luontokaupungeista, jolloin kaupungin luonnon monimuotoisuus on kääntynyt kasvuun. Ilmastomuutoksen hillinnän, sopeutumisen ja luonnon monimuotoisuuden tavoitteita edistetään resurssiviisauden keinoin ja Turku pyrkii olemaan kiertotalouden mukainen kaupunkialue vuoteen 2040 mennessä.

Turun kaupunkialueen päästöjen ja hiilinielujen kehitys

Turun päästöennusteita tavoitevuosille 2025, 2029 ja 2035 on tarkasteltu ilmastoraporttia 2023 varten uusimman päästökemityksen sekä ilmastopolitiikan toimintaympäristön muutosten pohjalta. Ennusteen perusteella vuosien 2025 (-75 %) ja 2029 (-90 %) tavoitteista jäätäisiin muutamia prosentteja ilman lisätoimenpiteitä. Tämä osoittaa, että nykyiset toimenpiteet eivät vielä riitä täyttämään asetettuja ilmastotavoitteita.

Ilmastosuunnitelman mukaisesti Turun alueen päästöjen vähentämisen rinnalla myös Turussa tapahtuvan toiminnan/kulutuksen aiheuttamia alueen ulkopuolisia päästöjä seurataan ja pyritään vähentämään. Yksittäisen vuoden sijaan hankkeiden hiilijalanjäljen ja -kädenjäljen sekä kustannusten arvioinnissa on tällöin mielekäästä tarkastella koko elinkaarta. Laskentarutiinien kehittyessä ja tietopohjan karttuessa otetaan käyttöön tarkempia tavoitteita ja raja-arvoja erityyppisille hankkeille.

Päästöjen vähentämisen lisäksi hiilineutraaliuden saavuttaminen edellyttää, että loput vuoden 1990 tason päästöistä (noin 123 kt CO₂-ekv) sidotaan hiilinieluihin tai muuten hyvitetään. Turun ilmastosuunnitelman mukaiset tavoitteet hiilinieluille ovat 15 kt CO₂-ekv (2025) ja 30 kt CO₂-ekv (2029). Turun metsäomaisuuden hiilitasetta seurataan vuosittain. Vuonna 2023 Turun omistamien metsien nettohiilinielu oli noin 9,7 kt CO₂-ekv.

Nielu ja -kompensaatiotoimien pelisäännöt, laskenta ja määrittely kehittyvät jatkuvasti. Turku on kehittänyt hiilitaseen ja nieluja lisäävien toimien laskentaa ja määrittelyä sekä keinovalikoimaa päästöjen hyvittämiseen esimerkiksi KUNTANIELU-hankkeessa sekä seuraa ja osallistuu aktiivisesti keskusteluun pelisääntöjen muotoilusta.

Vaikka Turku on edistynyt ilmastotoimissaan, kunnianhimoisten ilmastotavoitteiden saavuttaminen edellyttää edelleen merkittäviä lisätoimia, erityisesti tie- ja katuliikenteen päästöjen vähentämisessä ja hiilinielujen vahvistamisessa.

Turun kaupunkialueen päästöjen kustannukset ympäristölle ja yhteiskunnalle

Turku pilotoi hiilen varjohinnan käsitettä ilmastotyötä tukevana työkaluna. Hiilen varjohinnan avulla voidaan havainnollistaa kasvihuonekaasupäästöjen yhteiskunnalle aiheuttamia ulkoiskustannuksia. Se pyrkii ilmentämään ne haitat, kuten ilmastomuutoksen vaikutukset, jotka aiheutuvat päästöistä ja jotka jäävät markkinahintojen ulkopuolelle. Hiilen varjohinnan avulla voidaan arvioida, mikä olisi päästöjen todellinen hinta, jos kaikki niiden aiheuttamat haitat otettaisiin huomioon. Tätä arvoa voidaan käyttää esimerkiksi päätöksenteossa, kun halutaan arvioida päästövähennystoimien taloudellista järkevyyttä suhteessa päästöjen aiheuttamiin yhteiskunnallisiin kustannuksiin. Euroopan investointipankki on arvioinut hiilidioksiditon varjohinnan olevan 80 euroa vuonna 2020, 250 euroa vuonna 2030 ja nousevan 800 euroon vuoteen 2050 mennessä (European Investment Bank Group Sustainability Report 2021).

Hiilen varjohintaa voidaan käyttää laskennallisena apuna päästövähennys- ja hiilinielutoimenpiteiden kustannuksia ja hyötyjä arvioitaessa sekä tulevaisuudessa soveltaa hiilineutraaleiden hankkeiden budjetoinnissa. Turun alueen vuoden 2023 päästöjen varjohinta oli noin 60 €/v, ja päästövähennystoimien ansiosta sen tulisi merkittävästi alentua suunnitelmakaudella.

Taulukko 1 esittää hiilen varjohinnan Turun kaupunkialueen ennustetuille ja tavoitetilan mukaisille päästöille. Esitettyjen lukujen mukaan, jos päästövähennystavoitteet saavutetaan, kaupunkialueen päästöjen yhteiskunnalle aiheuttamat ulkoiset kustannukset olisivat 29 miljoonaa euroa vuonna 2029. Jos päästötavoitteista jäätäisiin Ilmastoraportissa 2023 ennustetun kehityskulun mukaisesti, nousisivat nämä hiilen varjohinnalla esitetyt ulkoiskustannukset 36 miljoonaan euroon.

Ilmastotyöhön investoiminen on erityisen kannattavaa pitkällä aikavälillä, sillä se vähentää tulevaisuuden haittavaikutuksia ja niistä aiheutuvia kustannuksia. Vähentä-

mällä päästöjä nyt, Turku voi merkittävästi pienentää yhteiskunnalle aiheutuvia ilmatoriskejä ja taloudellisia tapoita tulevaisuudessa.

Hiilen varjohinta Turun kaupunkialueen ennustetuille ja tavoitetilan mukaisille päästöille

Vuosi	Hiilen varjohinta per hiilidioksiditonni (EIB 2021)	Toteutuman/ennusteiden mukaan	Päästövähennystavoitteiden mukaan
2023	131 eur	60,6 M€	
2025	165 eur	59,0 M€	50,6 M€
2029	233 eur	36,3 M€	28,6 M€

Taulukko 1. Hiilen varjohinnalla arvioidut Turun kaupunkialueen päästöjen yhteiskunnalle aiheuttamat kustannukset ilmastoreportin 2023 päästöennusteiden ja ilmastosuunnitelman 2022 päästövähennystavoitteiden mukaan.

Turku käyttää hiilen varjohintaa myös yhtenä peruskaupungin toimitala- ja infrahankeiden ilmasto- ja ympäristövaikutuksia kuvaavana indikaattorina. Tällöin varjohinta kuvaa hankkeiden yhteiskunnalle aiheuttamia piilo-kustannuksia. Hankkeiden indikaattorit esitetään jäljempänä ilmastobudjetissa.

Ilmastobudjetointi vahvistaa kaupunkikonsernin investointien ilmasto- ja kestävyysvaikutuksia

Kaupunkikonsernin toiminnan ja investointien tulee olla kokonaisvaltaisesti linjassa kaupungin ilmasto- ja ympäristötavoitteiden kanssa. Turun ilmastobudjetoinnin malli integroi ilmasto- ja ympäristötavoitteet kaupungin taloudellisiin päätöksiin, edistäen kestävä ja tehokasta resurssien käyttöä.

Ilmastobudjetointi muodostaa myös perustan Euroopan hiilineutraalien kaupunkien mission mukaiselle Turun hiilineutraaliuden investointisuunnitelmalle, jonka Euroopan Komission on hyväksynyt maaliskuussa 2024. Turku käyttää Ilmastobudjetin arviointikehikkona EU:n kestävä rahoituksen taksonomialuokitusta, joka mahdollistaa kaupunkistrategiaan kirjattujen ilmastotavoitteiden moniulotteisen tarkastelun ja vihreän rahoituksen hyödyntämisen.

Ilmastobudjetin kehitystyön tukena toimi Ympäristöministeriön rahoittama VÄKI-hanke, joka tuli päätökseensä 2024. Turun kannattaa turvata ilmastobudjetin pitkäjänteinen kehitystyö tulevina vuosina kaupungin johdon ja päätöksentekijöiden vahvalla sitoutumisella sekä varmistamalla riittävät taloudelliset ja henkilöstöresurssit ilmastobudjetin ylläpitoon ja kehittämiseen. Ilmastobudjetin jatkuvuuden turvaaminen on tärkeää, jotta ilmasto- ja ympäristötavoitteet pysyvät johdonmukaisesti mukana kaupungin taloudellisessa suunnittelussa ja päätöksenteossa ja Turun alueen vihreää siirtymää voidaan vauhdittaa Euroopan Unionin hiilineutraalien kaupunkien mission tuella.

Turku toteuttaa Euroopan 100 hiilineutraalin kaupungin missiota vahvassa yhteistyössä alueen yritysten, korkeakoulujen, julkisen sektorin toimijoiden ja kansalaisyhteiskunnan kanssa.

EU-mission mukainen Turun ilmastokaupunkisopimus sisältää investointisuunnitelman toimenpiteiden rahoittamiseksi vuoteen 2030 saakka. Investointisuunnitelman pohjana on käytetty kaupungin ilmastobudjettia. EU-komissio arvioi lausunnossaan Turun ylittäneen ilmastomission tavoitteet monilla eri tavoilla, kuten liittämällä mukaan ilmastobudjetin, jossa on innovatiivisesti sovellettu EU:n kestävä rahoituksen taksonomiaa.

Turun ilmastobudjetti tarkastelee kaupunkikonsernin investointeja kahdesta näkökulmasta:

- Investointiohjelman ilmasto- ja ympäristöinvestoinnit:** Kuinka hyvin investointiohjelma toteuttaa kaupungin ilmasto- ja ympäristötavoitteita.
- Investointien kestävyys:** Ovatko investointihankkeiden suunnittelu ja toteutus linjassa ilmasto- ja ympäristötavoitteiden kanssa.

Kaupunkikonsernin investointihankkeita tarkastellaan suunnittelu- ja päätösprosesseissa kokonaisvaltaisesti koko elinkaaren yli huomioiden ilmasto- ja ympäristövaikutukset. Investoinneissa ja hankinnoissa pyritään edistämään kiertotalousratkaisuja ja vähentämään luonnonvarojen kulutusta. Hankkeet toteutetaan EU:n taksonomialuokitus huomioiden. Ilmastobudjetti esittää investointihankkeiden EU-taksonomian mukaisuuden sekä hankkeiden muiden ympäristöindikaattorien, kuten hiilijalanjaljen, tiedot.

Ilmastonmuutoksen hillintä

Ilmastonmuutokseen sopeutuminen

Kiertotalouteen siirtyminen

Biologisen monimuotoisuuden ja ekosysteemien suojeleminen ja ennallistaminen

Vesivarojen ja merten luonnonvarojen kestävä käyttö

Ympäristön pilaantumisen ehkäiseminen ja vähentäminen

Toiminta on EU-taksonomian mukaista, mikäli se edistää yhtä taksonomian kuudesta päätavoitteesta eikä aiheuta merkittävää haittaa muille ympäristötavoitteille (eng. Do no significant harm, DNSH).

Lisäksi taksonomian mukaisuus edellyttää, että toiminta täyttää vähimmäistason vaatimukset koskien ihmisoikeuksia, työelämän peruseriaatteita ja oikeuksia sekä yritystoimintaa.

Kuva 2. EU-taksonomian periaatteet.

Hankkeiden taksonomian mukaisuus arvioidaan ensin kaava- ja suunnitteluvaiheessa. Kriteerien edellytykset sisällytetään kaavaan sekä hanke- ja toteutussuunnitelmiin yhteistyössä hankkeen toimihenkilöiden ja asiantuntijoiden kanssa. Vaatimukset tullaan sisällyttämään entistä selkeämmin urakoitsijoiden kilpailutusasiakirjoihin.

Hankkeiden valmistuttua tehdään toinen arviointi, jossa tarkastetaan, kuinka hyvin suunnitteluvaiheen tavoitteet on saatu toteutettua. Suunnittelu- ja toteumavaiheen arvioinnissa käytetään oheista liikennevalomallia.

Kuva 3. Turun kaupunkikonsernin investointien taksonomian mukaisuuden arvioinnissa käytettävä liikennevalomalli.

Turun ilmastobudjetoinnin mallia on haluttu täydentää hankkeiden tosiasiallisia ympäristövaikutuksia kuvaavilla indikaattoreilla (esim. hankkeiden hiilijalanjälki). Taksonomian kriteereiden mukaisuus ja indikaattorit yhdessä kuvaavat yhdessä, ovatko hankkeet linjassa Turun kaupungin ilmastotavoitteiden kanssa.

Ilmastobudjetissa esitetään toimenpidesuosituksia, joita pyritään sisällyttämään toiminnan tavoitteisiin. Budjetin lopussa esitetään myös kehitystavoitteet taloussuunnitelmakaudelle 2025–2030. Nämä tavoitteet ohjaavat investointiprosessia ja ilmastobudjetin kehitystä.

Toimenpidesuositus 1

Ilmastobudjetoinnin ja -investointien jatkuvuus sekä vihreän rahoituksen edellytykset turvataan riittävillä talous- ja henkilöstöresursseilla ilmastobudjetin ylläpitoon ja kehittämiseen.

Investointiohjelman ilmasto- ja ympäristöinvestoinnit

Kaupungin ilmasto- ja ympäristötavoitteiden saavuttaminen edellyttää, että kaikki tehtävät investoinnit tukevat siirtymää hiilineutraaliuuteen ja kiertotalouden mukaiseen luontokaupunkiin. Yksittäisten ilmasto- ja ympäristöinvestointien sijaan Turun ilmastobudjetti esittää investointeja laajemmista kokonaisuuksista, jaoteltuna ilmastosuunnitelman, kiertotalouden tiekartan ja LUMO-ohjelman mukaisiin toiminta-alueisiin (taulukko 2). Toiminta-alueet ja niiden keskeiset tavoitteet ovat seuraavat:

- **Vähähiilinen liikkuminen ja kestävä kaupunkirakenne:** Tie- ja katuliikenteen päästöjä pyritään vähentämään vähintään 50 prosenttia vuoden 2015 tasosta vuoteen 2029 mennessä. Kestävien kulkumuotojen osuus on yli 66 prosenttia vuonna 2030.

- **Vähähiilinen rakentaminen:** Talo-, infra- ja esirakentamisessa toteutetaan vähähiilistä rakentamista.
- **Hiilineutraali energiajärjestelmä:** Turun alueella käytettävä lämpö, jäähdytys, höyry ja sähkö tuotetaan hiilineutraalisti viimeistään vuonna 2029.
- **Luonnon monimuotoisuuden ja hiilinielujen vahvistaminen:** Luonnon monimuotoisuus ja ekologinen verkosto Turun alueella vahvistuu. Alueen hiilinieluja lisätään.
- **Siirtyminen kiertotalouteen:** Turku on päästötön, jätteetön ja kuluttaa globaalisti kestävästi vuoteen 2040 mennessä.

Hiilineutraaliuden saavuttaminen edellyttää Turun alueen hiilinielujen lisäämistä. Kasvillisuuden ja maaperän hiilensidontakyvyn lisääminen on tehokas ja kustannuksiltaan edullinen ilmastotoimi, jolla on myös muita merkittäviä positiivisia vaikutuksia. Turun ilmastosuunnitelma 2029 korostaa metsien roolia tässä kokonaisuudessa, ja sen puitteissa kaupungin metsäomistuksia tulisi kasvat- ta paitsi metsityksen myös maahankintojen kautta. Tämä toimenpidesuositus on nostettu esiin, koska Turun hiilineutraaliustavoitteiden saavuttaminen vuoteen 2029 mennessä edellyttää välittömiä ja konkreettisia toimia hiilinielujen vahvistamiseksi. Kaupungin nykyiset metsitystoimet eivät yksin riitä vastaamaan kasvaviin tarpeisiin, joten maahankintojen kautta toteutettavat hiilinielujen laajennukset ovat kiireellinen ja välttämätön askel.

Toimenpidesuositus 2

Turun Ilmastosuunnitelma 2029 edellyttää kaupungin metsäomistuksien kasvattamista metsityksen lisäksi maahankinnoin.

Selvitetään vuoden 2025 aikana tehokas mekanismi hiilinielujen kasvattamiseksi maahankintojen avulla ja pääte- tään sen käyttöönottamisesta kaupungin hiilineutraaliusta- voitteiden saavuttamiseksi.

Taulukko 2. Kaupunkikonsernin ilmasto- ja ympäristöinvestointisuunnitelmat vuosina 2025–2030.

Toimenpidekokonaisuus	Investoinnit	2025–2030	Toteuttaja
 Vähähiilinen liikkuminen ja kestävä kaupunkirakenne	Kävely- ja pyöräilyverkoston kehittäminen	70,3 M€	Peruskaupunki
	Raitiotie ja muu raideliikenne	104,9 M€*	Peruskaupunki ja konserniyhtiöt
	Meriliikenteen supra- ja infrastruktuuri	33,0 M€	Konserniyhtiöt
	Yhteiskuntarakenteen tiivistäminen	137,4 M€	Peruskaupunki
	Sähköbussit ja runkolinjasto	22,3 M€	Peruskaupunki ja konserniyhtiöt
 Vähähiilinen rakentaminen	Uudet energiatehokkaat toimitilarakennukset	91,5 M€	Peruskaupunki
	Uudet energiatehokkaat toimitilarakennukset	147,5 M€	Konserniyhtiöt
	Toimitilarakennusten peruskorjaus- ja energiatehokkuusinvestoinnit	313,8 M€**	Peruskaupunki
	Energiatehokkaat asuinrakennukset	385,0 M€	Konserniyhtiöt
	Muut konserniyhtiöiden omistamat rakennukset	63,8 M€	Konserniyhtiöt
	Sähköiset työmaakoneet	19,2 M€	Konserniyhtiöt
 Hiilineutraali energiajärjestelmä	Uusiutuvan energian tuotanto	5,1 M€	Konserniyhtiöt
	Kaukokylmän ja -lämmön varastointi	17,0 M€	Konserniyhtiöt
	Uusiutuvan energian siirto ja jakelu	85,3 M€	Konserniyhtiöt
	Hiilidioksidin talteenotto	3,5 M€	Konserniyhtiöt
 Luonnon monimuotoisuuden ja hiilinielujen vahvistaminen	Puistot ja viheralueet	20,5 M€	Peruskaupunki
	Ympäristön pilaantumisen ehkäiseminen	3,0 M€	Konserniyhtiöt
	Vesivarojen ja merten luonnonvarojen kestävä käyttö	116,2 M€	Konserniyhtiöt
 Siirtyminen kiertotalouteen	Jätehuollon ja kierrätyksen kehittäminen	23,5 M€	Konserniyhtiöt
	Kaatopaikkakaasun jatkojalostus	3,0 M€	Konserniyhtiöt
	Jätevesihuoltoverkoston kehittäminen	1,3 M€	Konserniyhtiöt
Investoinnit yhteensä		1 667,1 M€	

* Raitiotien investointipäätös kaupunginvaltuustossa vuoden 2025 loppuun mennessä, minkä jälkeen kustannukset täydentyvät päätöksen mukaisesti.

** Osassa peruskorjaushankkeita toteutusmuoto (peruskorjaus vs. uudiskohde) vielä epävarmaa

Toimitilainvestointien kestävyys

Toimitilainvestointien ilmasto- ja ympäristötavoitteet

Kaupungin toimitilahankkeiden ilmasto- ja ympäristötavoitteet keskittyvät korkeatasoisen ympäristöluokituksen saavuttamiseen (RTS 4 tähteä) ja innovatiivisten energia- sekä kestävä kehityksen ratkaisujen toteuttamiseen. Yli miljoonan euron hankkeet pyritään toteuttamaan EU-taksonomian mukaisina.

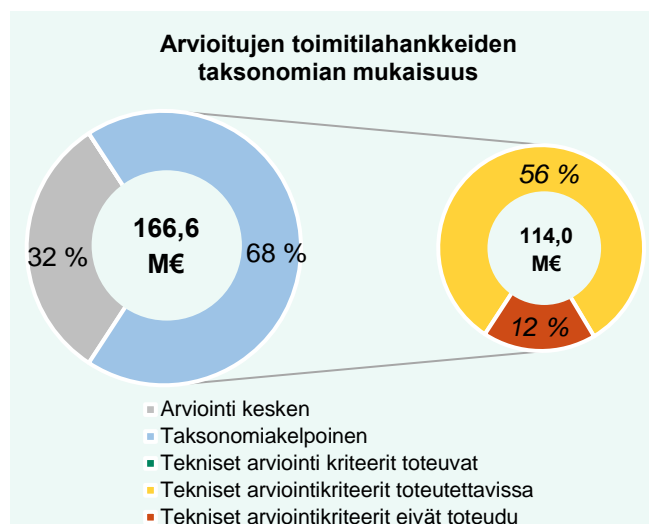
Kaupungin toimitilahankkeiden ilmastotavoitteiden keskiössä ovat rakennusten energiatehokkuus sekä elinkaaren hiilijalanjälki. Uudisrakennukset suunnitellaan A-energialuokkaan ja vanhan rakennuskannan energiatehokkuutta pyritään parantamaan edistämällä samalla uusiutuvan energian investointeja rakennushankkeissa. Kaikille uudisrakennushankkeille ja suurille korjaushankkeille tehdään elinkaaritarkastelu sisältäen hiilijalanjäljen, hiilikädenjäljen ja kustannukset.

Toimitilahankkeiden kiertotaloustavoitteisiin kuuluu rakennusten korjausvelan alentaminen sekä tilojen käyttöasteen parantaminen. Hankkeiden suunnittelussa ja toteutuksessa painotetaan materiaalitehokkuutta, tilojen muuntojoustavuutta sekä rakennus- ja purkujätteen tehostunutta uudelleenkäyttöä ja kierrätystä.

Toimitilahankkeiden pihasuunnittelussa pyritään entistä vahvemmin panostamaan monimuotoisen luonnon lisäämiseen ja ekologisen verkoston ylläpitämiseen ja ennallistamiseen.

Toimitilahankkeiden EU-taksonomian mukaisuus

Kaikki kaupungin toimitilahankkeet ovat lähtökohtaisesti taksonomiakelpoisia ja ne on arvioitu taksonomian ilmastotoasetuksen (2021/2139) kriteerien mukaan. Jotta toimitilahankkeiden taksonomian mukaisuus täytyisi, tulee hankkeiden merkittävästi edistää ilmastonmuutoksen hillintää tai ilmastonmuutokseen sopeutumista sekä olla aiheuttamatta merkittävää haittaa kiertotaloudelle, luonnon monimuotoisuudelle, vesivarojen ja merten luonnonvarojen kestäväälle käytölle sekä ympäristön pilaantumiselle. Arvioitujen toimitilahankkeiden taksonomiakelpoisuus ja taksonomian mukaisuus on esitetty kuvassa 3.

Kuva 4. Arvioitujen toimitilahankkeiden taksonomian mukaisuus.

Toimitilahankkeiden taksonomian mukaisuus on arvioitu hankkeiden suunnitteluvaiheessa. Teknisten arviointikriteerien toteuma tarkastetaan ja tarvittaessa päivitetään hankkeiden valmistuttua. Suunnitteluvaiheen arvioinnissa havaittiin, että erityisesti ilmastonmuutoksen hillinnan ja ympäristön pilaantumisen ehkäisyn kriteerien vaatimukset täyttyivät lähes poikkeuksetta kaupungin toimitilahankkeissa. Sen sijaan sopeutumisen, kiertotalouden, biologisen monimuotoisuuden sekä vesivarojen kestävä käytön kriteereiden täyttymisessä havaittiin enemmän epävarmuutta. Näiden kriteerien vaatimukset ovat sekä haastavammin toteutettavissa että niiden arvioimiseksi tarvittava tieto on ollut organisaatiossa rajallista.

Ilmastonmuutokseen sopeutumisen DNSH- ja pääkriteerien arviointi on havaittu erityisen haastavaksi johtuen tarvittavasta asiantuntijuuden tasosta ja laajuudesta. DNSH-kriteerien täytyminen edellyttää kattavaa, tulevaisuuden skenaarioihin perustuvaa hankkeille olennaisten ilmatoriskien tunnistamista sekä sopeutumistoimenpiteitä riskien vaikutusten pienentämiseksi. Lisäksi hankkeiden tulee varmistaa, että ne eivät heikennä ilmastonmuutokseen sopeutumista muilla alueilla tai hankkeissa. Sopeutumisen 'merkittävän edistämisen' -kriteeristö vaatii lisäksi myös muun muassa sopeutusratkaisujen toimivuuden seuranta erinäisin mittarein.

Turku toimii ohjausryhmän jäsenenä Rakennusteollisuuden Koulutuskeskuksen (RATEKO) hankkeessa, jossa kehitetään soveltamisohjeita taksonomian kriteereille. Hankkeen tavoitteena on luoda selkeitä ja käytännönläheisiä ohjeita, jotka auttavat rakennusalan toimijoita noudattamaan taksonomian vaatimuksia. Yhtenä keskeisenä tuotoksena hankkeessa laaditaan tulkinta kiinteistöjen ilmatoriskien olennaisuuden arvioinnille sekä sopeutusratkaisuille, mikä tukee kiinteistöjen kestävyttä ja vähentää ilmastonmuutoksen aiheuttamia riskejä pitkällä aikavälillä.

Kiertotalouden DNSH-kriteerin osalta ilmenee epävarmuuksia, koska suunnitteluvaiheen arviointi tehdään ennen kuin tarkat tiedot jätevirroista ovat saatavilla. Tämä luo haasteita varmistaa, että hankkeet todella täyttävät kriteerit. Tämän vuoksi on välttämätöntä kehittää yhtenäiset pelisäännöt ja raportointikeinot jätevirtojen hallintaan, jotta voidaan luoda selkeä ja ennustettava arviointiprosessi.

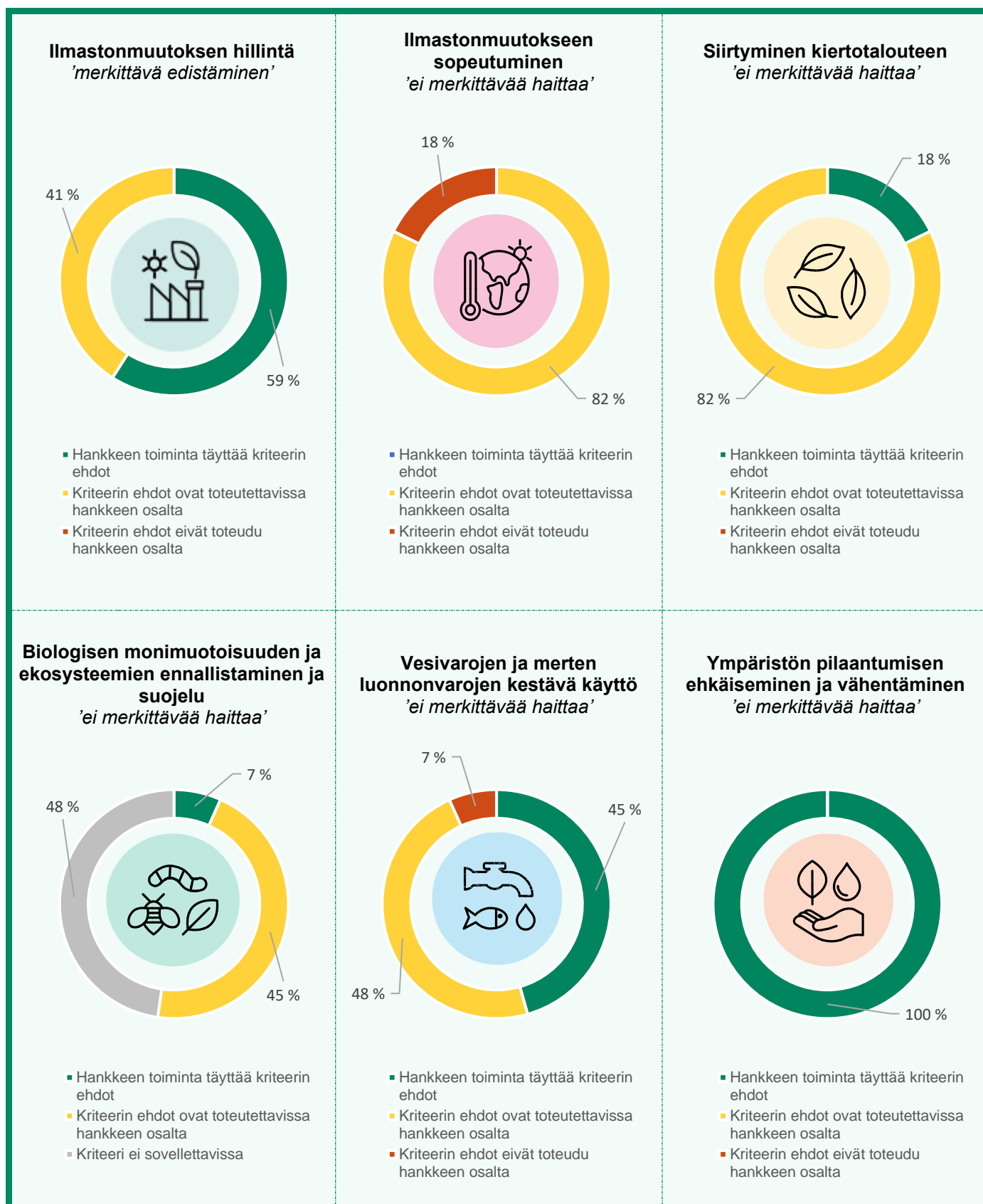
Hankkeissa pyritään johdonmukaisesti resurssiviisautta korostavaan toimintaan sekä 70 prosentin rakennus- ja purkujätteen kierrätys- ja uudelleenkäyttöasteeseen. Suomessa tämän tavoitteen saavuttamista vaikeuttaa erityisesti puujätteen suuri määrä, sillä puu päätyy usein polttoon sen sijaan, että sitä käytettäisiin uudelleen tai kierrätettäisiin. Tämän haasteen vuoksi on tärkeää seurata tarkasti rakennusjätteen biohiililaitosten pilotointeja, jotka voivat tarjota uusia ja kestävämpiä ratkaisuja puujätteen hyödyntämiseen.

Biologisen monimuotoisuuden sekä vesivarojen ja meren luonnonvarojen kestävä käytön kriteerien täyttämiseksi on erityisen tärkeää varmistaa, että kriteerien täyttymiseen vaadittavat selvitykset, kuten luontoselvitykset, tehdään oikea-aikaisesti ja että niiden tulokset ovat käytettävissä suunnitteluprosessin aikana. Tämä on

erityisen merkittävää niiden paikkojen tai toimien osalta, jotka sijoittuvat haavoittuville alueille tai niiden läheisyyteen, kuten alueet, jossa esiintyy uhanalaista lajistoa tai luontotyypppejä. Näissä tapauksissa on tehtävä asianmukainen arviointi ja tarvittaessa toteutettava lieventävät toimenpiteet arvioinnin johtopäätösten mukaisesti.

Toimitilahankkeissa biologisen monimuotoisuuden ja vesiensuojelun kriteerien täytyminen edellyttää tiivistä yhteyttä kaavoitukseen, sillä tontin sijainnilla on merkittävä vaikutus kriteerien toteutumiseen. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää tiivistä yhteistyötä ympäristönsuojelun asiantuntijoiden kanssa, erityisesti suunnittelun ja työmaavalvonnan osalta. Asiantuntijayhteistyö on olennaista, jotta biologisen monimuotoisuuden ja vesiensuojelun vaatimukset voidaan integroida tehokkaasti hankkeiden kaikkiin vaiheisiin ja varmistaa niiden toteutumisen käytännössä.

Ympäristötavoitteisiin liittyvien teknisten arviointikriteerien tarkempi toteuma on esitetty kuvassa 4 seuraavalla sivulla. Ilmastobudjetin lopussa on esitetty taloussuunnitelmakauden kehitystavoitteet EU-taksonomian mukaisuuden saavuttamiselle kaupunkikonsernin investointihankkeissa.

Kuva 5. Arvioitujen toimitilahankkeiden (114,0 milj. euroa) teknisten arviointikriteerien toteuma suunnitteluvaiheen arvioinnin perusteella.

Toimitilahankkeiden kestävyysindikaattorit

Toimitilahankkeiden kestävyttä kuvataan taksonomian mukaisuuden lisäksi erilaisilla indikaattoreilla, jotka tarjoavat kattavan näkymän hankkeen ympäristövaikutuksista. Tällä hetkellä käytössä olevia indikaattoreita ovat rakennuksen hiilijalanjälki, hiilen varjohinta, siniviherkerroin, rakennus- ja purkujätteen uudelleenkäyttöprosentti, hankkeen vaikutus ekologisiin yhteyksiin sekä hankkeen vaikutus uhanalaisten luontotyyppien ja uhanalaisten eliölajien elinympäristöjen pinta-alaan. Näiden indikaattoreiden avulla voidaan arvioida hankkeiden kokonaisvaltaista kestävyttä ja ohjata päätöksentekoa ympäristön kannalta parempiin ratkaisuihin. Suunnitteluvaiheen arviointi indikaattoreista oltiin elokuussa 2024 tehty yhdeksän toimitilahankkeen osalta. Arviointi etenee jatkuvasti, ja suunnitteluvaiheen arvioita päivitetään hankkeiden toteuduttua.

Ilmastonmuutoksen hillinnän indikaattorit

Toimitilahankkeiden ilmastonmuutoksen hillinnän indikaattoreina toimivat rakennuksen hiilijalanjälki sekä koko hankkeen nettohiilijalanjäljelle laskettu hiilen varjohinta. Kaupungin uusille toimitilarakennuksille tehdään elinkaaritarkastelu osana RTS-ympäristöluokituksen mukaista suunnittelua ja toteutusta. Hiilijalanjäljen laskennassa on käytetty ympäristöministeriön kehittämää laskentatapaa. Menetelmä huomioi rakennuksen elinkaaren kaikki vaiheet, mukaan lukien rakennusmateriaalien valmistuksen, kuljetuksen, rakentamisen, käytön aikaiset energiankulutukset sekä rakennuksen käytöstä poiston ja purkamisen. Indikaattorissa on huomioitu ainoastaan rakennuksen hiilijalanjälki (Kg CO₂/m²/vuosi).

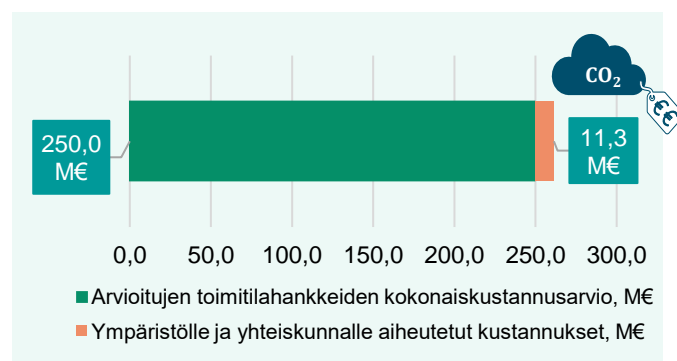
Kuva 6. Arvioitujen toimitilarakennusten hiilijalanjälkien keskiarvo sekä maksimi- ja minimiarvot.

RTS-luokituksessa hiilijalanjälki pyritään minimoimaan, ja rakennushankkeille annetaan ohjeita ja suosituksia, miten ympäristövaikutuksia voidaan vähentää. Luokitus ei kuitenkaan aseta rakennuksen hiilijalanjäljelle varsinaista raja-arvoa.

Kaupungin toimintasuunnitelman 2024 talousarviolausekkeeseen kirjattiin tavoite selvittää ohjausmekanismi rakennusten hiilijalanjäljen vähentämiseen ja päättää sen käyttöönotosta. Rakennusten hiilijalanjäljen raja-arvo koskee tällä hetkellä vain uusia asuinrakennuksia. Turku seuraa ympäristöministeriön Rakennuksen ilmastot selvitys -asetuksen valmistelua (YM027:00/2021) ja keskustelua rakennusten hiilijalanjäljen raja-arvosta ope- tusrakennusten ja muiden rakennustyyppien osalta.

Toimitilahankkeille on laskettu nettohiilijalanjäljen avulla myös hiilen varjohinta. Hiilen varjohinta kuvaa hankkeiden ulkoisia kustannuksia, jotka eivät sisälly hankkeen perinteiseen kustannusarvioon. Se on työkalu, jonka avulla voidaan havainnollistaa ympäristölle ja yhteiskunnalle koituvia kustannuksia, jotka johtuvat kasvihuonekaasupäästöistä. Hankkeiden hiilen varjohinta on laskettu Euroopan investointipankin (EIP) määrittämien kertoimien perusteella. Laskennassa hankkeen nettohiilijalanjälki on kerrottu rakennusvuoden hiilen varjohinnalla. EIP on arvioinut hiilidioksiditonin varjohinnan olevan 80 euroa vuonna 2020, 250 euroa vuonna 2030 ja nousevan 800 euroon vuoteen 2050 mennessä (European Investment Bank Group Sustainability Report 2021).

Kuva 6 esittää arvioitujen toimitilahankkeiden kokonaiskustannusarvioksi 250,0 miljoonaa euroa. Samassa kuvassa on esitetty hankkeiden hiilen varjohinnaksi 11,3 miljoonaa euroa, mikä kuvastaa hankkeiden päästöjen yhteiskunnalle aiheuttamia ulkoisia kustannuksia. Hiilen varjohinta on kerättyjen tietojen perusteella noin viisi prosenttia hankkeiden kokonaiskustannuksista. Hiilen varjohintaa voidaan hyödyntää erityisesti hankkeiden suunnitteluvaiheessa, kun vertaillaan erilaisia vaihtoehtoja ja pyritään valitsemaan ilmastovaikutuksiltaan ja taloudelliselta kestoiltaan parhaat ratkaisut. Tämä mahdollistaa entistä tarkemman ja kestävämmän päätöksenteon.

Kuva 7. Arvioitujen toimitilahankkeiden hiilen varjohinta.

Ilmastonmuutoksen sopeutumisen indikaattorit

Ilmastonmuutoksen sopeutumisen indikaattorina toimitilahankkeille käytetään hankkeiden siniviherkerrointa. Si-

nivierkerroin on menetelmä, jolla vihertehokkuutta eritellään ja mitataan tonttitasolla. Sinivierkertoimen arvoon vaikuttavat pihan kasvillisuus, pinnat ja mahdolliset hulevesirakenteet. Näiden vaaditut tasot on määritetty uusissa asemakaavoissa sekä rakennustyypeittäin Turun rakennusjärjestyksessä. Huleveden viivyttämisen ohella hyvällä vihertehokkuudella on mikroilmastoa säätelevä sekä luonnon monimuotoisuutta ja käyttäjien terveyttä tukeva vaikutus. Kaupungin toimitilahankkeiden keskimääräinen sinivierkertoimen saavutettu taso indikoi näin ollen moniulotteisesti sopeutumisen tavoitteiden toteutumista hankkeissa.

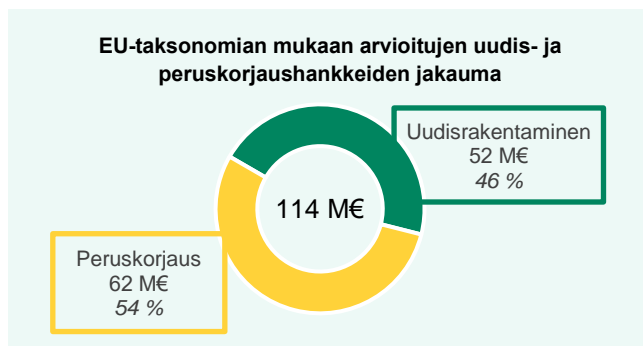
Toimitilahankkeiden osalta sinivierkertoimen tavoite-taso on asetettu 0,7:ään. Suunnitteluvaiheen arvion mukaan 100 % arvioituista toimitilahankkeista täyttää tämän tavoitetason. Arvio päivitetään toteumalla hankkeiden valmistuessa.

Kiertotaloutteen siirtymisen indikaattorit

Toimitilahankkeiden kiertotalouden indikaattorina käytetään hankkeiden jätejakaumaa. Kiertotalouden DNSH-kriteerin mukainen vähimmäistavoite rakennus- ja purkujätteen kierrätys- ja uudelleenkäytölle on 70 prosenttia. Hankkeiden jätejakaumaa vertaillaan tähän tavoitetasoon, ja suunnitteluvaiheen arvion mukaan 100 % hankkeista saavuttaa 70 % tavoitteen. Arvio päivitetään hankkeiden valmistuttua.

Toimitilahankkeiden toisena kiertotalouden indikaattorina käytetään uudisrakentamisen suhdetta korjausrakentamiseen. Tämä indikaattori on kuvaava, koska se mittaa, kuinka hyvin hankkeet hyödyntävät olemassa olevaa rakennuskantaa uudisrakentamisen sijaan. Korjausrakentaminen edistää kiertotaloutta vähentämällä materiaalien kulutusta, jätemääriä ja hiilijalanjälkeä, mikä tekee siitä usein uudisrakentamista kestävämmän vaihtoehdon. Indikaattori auttaa arvioimaan, kuinka tehokkaasti kaupungin hankkeet edistävät resurssiviisautta.

Kuva 8. EU-taksonomian mukaan arvioitujen uudis- ja peruskorjaushankkeiden jakauma.

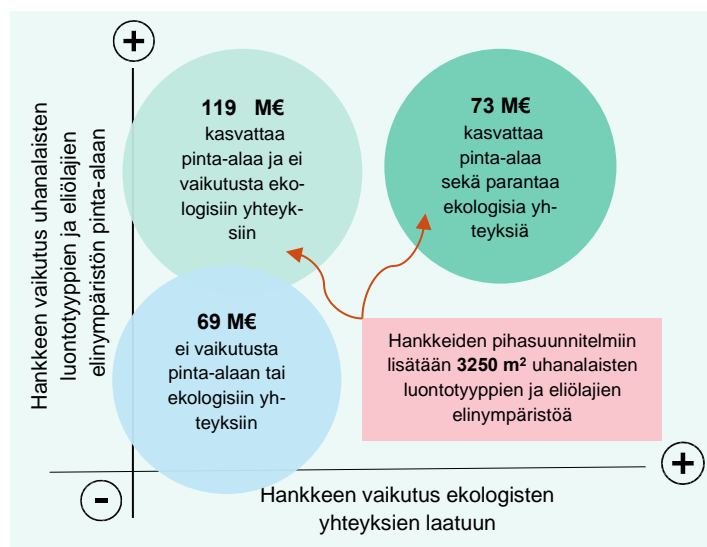
Biologisen monimuotoisuuden indikaattorit

Toimitilahankkeiden vaikutuksia luonnon monimuotoisuuteen tarkastellaan kahdella indikaattorilla: 1) uhanalaisten luontotyyppien ja uhanalaisten eliölaajien elinympäristöjen pinta-alalla sekä 2) ekologisten yhteyksien laadulla. Luontotyyppien ja lajien uhanalaistumiskehitys on ollut jatkuvaa ja monimuotoisuustyön tärkein tehtävä on pysäyttää tämä kehitys. Uhanalaistumisen yksi tärkeimmistä syistä on elinympäristöjen pirstoutuneisuus ja niiden heikko kytkeytyneisyys.

Toimitilahankkeiden vaikutukset luonnon monimuotoisuuteen on arvioitu hankkeiden suunnitteluvaiheessa yhteistyössä hankkeiden toimihenkilöiden ja ympäristönsuojelun kanssa. Arvioinnissa käytetään kolmiportaista asteikkoa, joka kuvaa hankkeen vaikutusta:

- -1 (pienentää pinta-alaa tai heikentää ekologisten yhteyksiä)
- 0 (ei vaikutusta pinta-alaan tai ekologisiin yhteyksiin)
- +1 (suurentaa pinta-alaa tai parantaa ekologisia yhteyksiä).

Arvioinnin tulokset on esitetty kuvassa 8. Jopa 76 % toimitilahankkeiden investointikustannuksista allokoitui hankkeille, joissa uhanalaisten luontotyyppien ja lajien elinympäristöjen pinta-alaa pyritään kasvattamaan. Hankkeiden pihasuunnitelmien perusteella elinympäristöjen pinta-alaa kasvatetaan 3250 m². Elinympäristöjä lisätään muun muassa rakennusten ja pihakatosten viherkatoille sekä muille viherrakenteille. Vaikka nämä toimenpiteet ovat askel oikeaan suuntaan, on selvää, että luonnon monimuotoisuuden ja elinympäristöjen lisäämiseen tarvitaan laajempia strategioita ja pitkäjänteisiä toimia (kaupungin LUMO-ohjelma). Indikaattori antaa kuitenkin hyvän perustan jatkokehitykselle ja auttaa ohjaamaan tulevia hankkeita entistä kestävämpään suuntaan.

Kuva 9. Biologisen monimuotoisuuden indikaattorit.

Infrainvestointien kestävyys

Infrahankkeiden ilmasto- ja ympäristötavoitteet

Tie- ja katuliikenteen osalta tavoitteena on kasvihuonekaasupäästöjen puolittaminen vuoden 2015 tasosta vuoteen 2029 mennessä. Kestävien kulkutapojen osuutta pyritään nostamaan yli 66 % vuoteen 2030 mennessä, edistäen erityisesti kävelyä, pyöräilyä ja joukkoliikennettä. Kaavoituksessa ja suunnittelussa pyritään vahvistamaan ekologisia verkostoja sekä säilyttämään olemassa olevat metsät ja puut.

Kaupungin infrahankkeiden ilmasto- ja ympäristötavoitteet keskittyvät kestävien ja ympäristöystävällisten ratkaisujen toteuttamiseen huomioiden EU-taksonomian kuusi ympäristötavoitetta. Yli miljoonan euron infrahankkeet pyritään toteuttamaan EU-taksonomian mukaisina.

Kaikille infrahankkeille lasketaan hiilijalanjälki, mikä auttaa arvioimaan niiden ympäristövaikutuksia ja tukee kestävien ratkaisujen valintaa. Turun infrahankkeiden hiilijalanjäljen laskennassa on vuodesta 2024 alkaen hyödynnetty infrahankkeiden kustannuslaskentajärjestelmää ja -palveluallianssia, Ihkua.

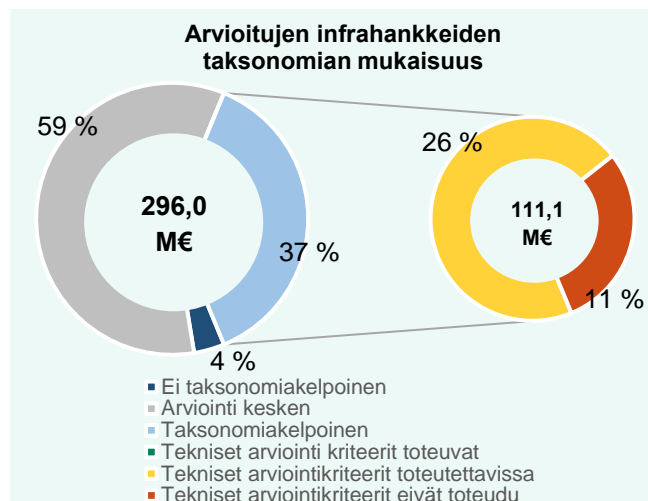
Lisäksi Turku on sitoutunut päästöttömien työmaiden Green Deal -sopimukseen. Sopimukseen liittyneet kunnat ja organisaatiot laativat työmaille yhteiset hankintakriteerit, jotka otetaan vaiheittain käyttöön 2021–2030 aikana. Ratkaisuihin ovat mm. fossiilittomat käyttövoimat ja työmaasähkö, energiatehokkuuden lisääminen teknisillä ratkaisuilta ja henkilöstön koulutuksella sekä konekannan uusiminen.

Infrahankkeiden EU-taksonomian mukaisuus

Kaikki kaupungin yli 1 miljoonan euron arvoiset infrahankkeet arvioidaan taksonomiakelpoisuuden ja taksonomian mukaisuuden osalta ilmastoasetuksen kriteerein. Kaikki kaupungin infrahankkeet eivät ole taksonomiakelpoisia. Esimerkiksi kaupunkipuistot eivät ilmastoasetuksessa täytä taksonomiakelpoisuuden vaatimuksia, mikä rajoittaa niiden sisällyttämistä taksonomiaan. Taksonomian kriteeristö ei tältä osin huomioi kaupunkien hankkeiden erityispiirteitä, mikä tekee suurten kaavahankkeiden arvioinnista haastavaa. Tämä puute voi johtaa siihen, että osa kaupunkien merkittävistä infrahankkeista, jotka ovat keskeisiä kestävän kaupunkikehityksen kannalta, eivät täytä taksonomiakelpoisuuden vaatimuksia, vaikka ne edistäisivätkin pitkän aikavälin ympäristötavoitteita.

Arvioitujen infrahankkeiden taksonomiakelpoisuus ja taksonomian mukaisuus on esitetty kuvassa 9. Ei-taksonomiakelpoisiin hankkeisiin kuuluu muiden puistojen

ohella Skanssin biodiversiteettipuisto. Biodiversiteettipuisto on uudenlainen lähestymistapa vastata luontokatoon ja lisätä luonnon monimuotoisuutta kaupunkien viheralueilla. Biodiversiteettipuisto eroaa perinteisistä luonnonsuojelualueista siten, että siellä monimuotoista luontoa ei vain suojella vaan myös lisätään aktiivisesti.

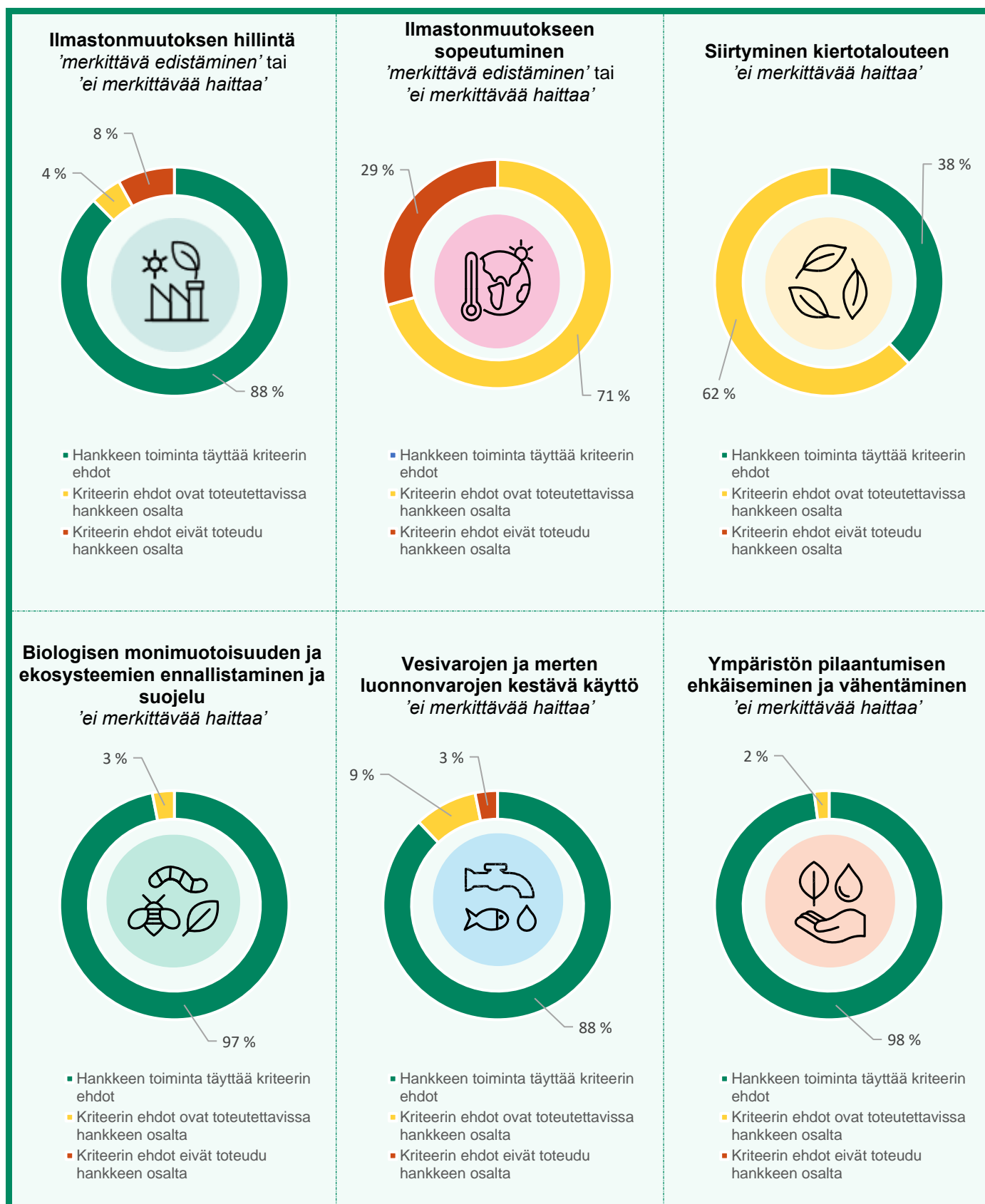

Kuva 10. Kaupungin infrahankkeiden taksonomiakelpoisuus ja taksonomian mukaisuus.

Infrahankkeet on arvioitu suunnitteluvaiheessa, ja arvioinnin mukaan hillinnän, biologisen monimuotoisuuden, vesivarojen kestävän käytön ja ympäristön pilaantumisen kriteerit täyttyvät hyvin. Sen sijaan sopeutumisen ja kiertotalouden kriteerien täyttymisessä on enemmän epävarmuutta. Syyt kriteerien haastavuudelle infrahankkeissa ovat pitkälti samat kuin toimitilahankkeiden osalta. Sopeutumisen DNSH-kriteerien täyttäminen vaatii kattavaa asiantuntemusta ja ilmatoriskien skenaariotarkastelua, samalla kun kiertotalouden kriteerien arvioinnissa on epävarmuutta jätevirtojen tietojen rajallisuuden vuoksi. Näiden haasteiden vuoksi on tärkeää kehittää selkeät pelisäännöt ja raportointikeinot, erityisesti jätevirtojen hallintaan.

On myös tärkeää huomioida, että vaikka biologisen monimuotoisuuden ja vesivarojen kestävän käytön kriteerit täyttyvät suunnitteluvaiheen arvion mukaan, toteuma vaatii tehostunutta kommunikointia urakoitsijoille erinäisistä ympäristötavoitteista sekä tehokasta työmaavontaa.

Ympäristötavoitteisiin liittyvien teknisten arviointikriteerien tarkempi toteuma on esitetty kuvassa 10 seuraavalla sivulla. Ilmastobudjetin lopussa on esitetty taloussuunnitelmakauden kehitystavoitteet EU-taksonomian mukaisuuden saavuttamiselle kaupunkikonsernin investointihankkeissa.

Kuva 11. Arvioitujen infrahankkeiden (111,1 milj. euroa) teknisten arviointikriteerien toteuma suunnitteluvaiheen arvioinnin perusteella.

Infrahankkeiden kestävyysindikaattorit

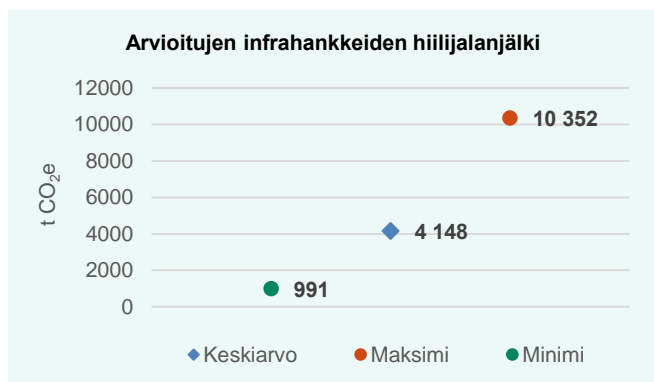
Infrahankkeiden kestävyttä kuvataan taksonomian mukaisuuden lisäksi erilaisilla indikaattoreilla, jotka tarjoavat kattavan näkymän hankkeen ympäristövaikutuksista. Infrahankkeiden osalta indikaattorien kehitys- ja arviointityö on vielä käynnissä, ja indikaattoreita sekä arviointimenetelmiä tarkennetaan ja laajennetaan jatkuvasti. Tällä hetkellä käytössä olevia indikaattoreita infrahankkeiden osalta ovat hiilijalanjälki, hiilen varjohinta, rakennus- ja purkujätteen uudelleenkäyttöaste, hankkeen vaikutus ekologisiin yhteyksiin sekä hankkeen vaikutus uhanalaisten luontotyyppien ja eliöeläinten elinympäristöihin. Indikaattoritietoja oltiin elokuussa 2024 kerätty 7 hankkeen osalta.

Ilmastonmuutoksen hillinnän indikaattorit

Ilmastonmuutoksen hillinnän indikaattorina toimii hankkeiden hiilijalanjälki ja hiilen varjohinta. Turun Infrahankkeiden hiilijalanjäljen laskennassa on käytetty infrahankkeiden kustannuslaskentajärjestelmä ja -palveluallianssia eli Ihkua vuoden 2024 alusta. Ihkun päästölaskenta on kustannuslaskennan tapaan panospohjaista. Ihku huomioi rakentamisen aikaiset elinkaarivaiheet, eli vaiheet A1-A5. Laskentapalvelussa käytettävät päästökertoimet perustuvat SYKE:n kehittämään ja ylläpitämään infrapäästötietokantaan. Päästöjen kattavuus vaihtelee hanketyypin ja erityisesti hankkeen sisällön mukaan. Testihankkeiden perusteella rakennusosien kustannuksista noin 80–100 prosentille on voitu osoittaa päästötieto.

Toisin kuin rakennusten hiilijalanjäljet, joita mitataan yksikkönä kg CO₂e/m²/vuosi ja ovat siten vertailukelpoisia, infrahankkeiden hiilijalanjäljet eivät ole suoraan vertailtavissa johtuen hankkeiden suurista kokoluokkaeroista. Infrahankkeiden hiilijalanjäljet esitetään kuvassa 11 muodossa t CO₂e.

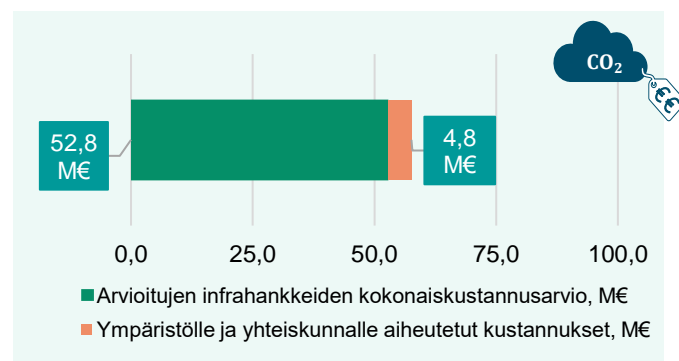

Kuva 12. Arvioitujen infrahankkeiden hiilijalanjälki.

Myös infrahankkeille lasketaan hiilen varjohinta. Infrahankkeiden hiilen varjohinta kuvaa hankkeiden ulkoisia

kustannuksia, jotka eivät sisälly perinteiseen kustannusarvioon, ja se havainnollistaa ympäristölle ja yhteiskunnalle koituvia kustannuksia kasvihuonekaasupäästöistä. Infrahankkeiden osalta hiilen varjohinta on laskettu nettohiilijalanjäljen sijaan hiilijalanjäljen perusteella, koska hiilikädenjälkitietoja eivät ole vielä saatavilla. Tämä poikkeaa toimitilahankkeiden laskentatavasta, jossa hiilen varjohinta määritetään nettohiilijalanjäljen avulla. Hiilen varjohinta infrahankkeille on laskettu Euroopan investointipankin (EIP) määrittämien kertomien perusteella, joissa hankkeen hiilijalanjälki on kerrottu rakennusvuoden hiilen varjohinnalla.

Kuva 12 esittää arvioitujen infrahankkeiden kokonaiskustannusarvioksi 52,8 miljoonaa euroa. Samassa kuvassa on esitetty hankkeiden hiilen varjohinnaksi 4,8 miljoonaa euroa, mikä kuvastaa hankkeiden päästöjen yhteiskunnalle aiheuttamia ulkoisia kustannuksia. Hiilen varjohinta on kerättyjen tietojen perusteella noin yhdeksän prosenttia hankkeiden kokonaiskustannuksista.

Kuva 13. Arvioitujen infrahankkeiden hiilen varjohinta.

Ilmastonmuutokseen sopeutumisen indikaattorit

Turun kaupungin infrahankkeilla ei ole tällä hetkellä käytössä siniviherkertoimen kaltaista työkalua, jota voitaisiin käyttää ilmastonmuutokseen sopeutumisen indikaattorina. Kaupunki toimii kuitenkin liitännäispartnerin roolissa ARVO-hankkeessa, jonka tavoitteena on viherrakenteen vahvistaminen tiiviisti rakennetuissa kaupungeissa ilmastonmuutokseen varautumisen ja sopeutumisen edistämiseksi. Hanke kehittää yleis- ja asema-kaavoitusta ohjaavaa suunnittelutyökalua, joka soveltuu kaupunkien viherrakennetavoitteiden arviointiin, toteuttamiseen ja mittaamiseen. Turku tutkii työkalun mahdollisuuksia infrahankkeiden sopeutumisen indikaattorin tuottamisessa.

Kiertotalouteen siirtymisen indikaattorit

Infrahankkeiden kiertotalouden indikaattorina käytetään hankkeiden jätejakaumaa. Kiertotalouden DNSH-kritee-

rin (Do No Significant Harm) mukainen vähimmäistavoite rakennus- ja purkujätteen kierrätys- ja uudelleenkäytölle on 70 prosenttia. Hankkeiden jätejakaumaa vertaillaan tähän tavoitetasoon, ja suunnitteluvaiheen arvion mukaan 100 % hankkeista saavuttaa 70 % tavoitteen. Arvio päivitetään hankkeiden valmistuttua.

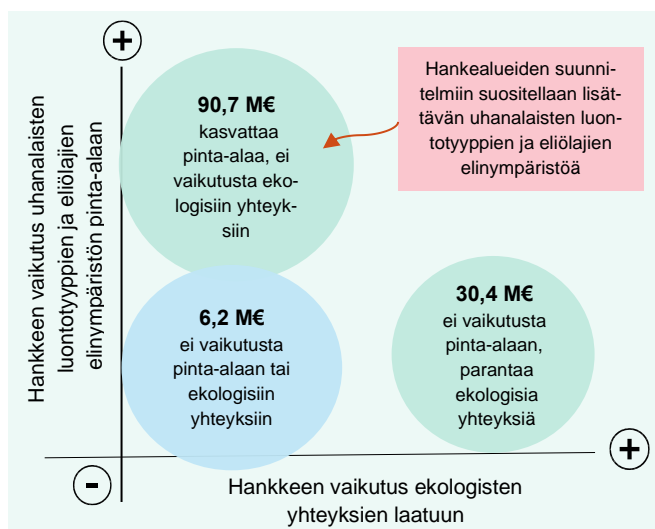

Biologisen monimuotoisuuden indikaattorit

Myös infrahankkeiden vaikutuksia luonnon monimuotoisuuteen tarkastellaan kahdella indikaattorilla: 1) uhanalaisten luontotyyppien ja uhanalaisten eliöeläinten elinympäristöjen pinta-alalla sekä 2) ekologisten yhteyksien laadulla. Arvioinnissa käytetään kolmiportaista asteikkoa, joka kuvaa hankkeen vaikutusta:

- -1 (pienentää pinta-alaa tai heikentää ekologisten yhteyksiä)
- 0 (ei vaikutusta pinta-alaan tai ekologisiin yhteyksiin)
- +1 (suurentaa pinta-alaa tai parantaa ekologisia yhteyksiä).

Arvioinnin tulokset on esitetty kuvassa 13. Jopa 71 % arvioitujen infrahankkeiden investointikustannuksista allokoitui hankkeille, joissa uhanalaisten luontotyyppien ja lajien elinympäristöjen pinta-alaa pyritään kasvattamaan. Hankealueiden suunnitelmiin suositellaan lisättävän uhanalaisten luontotyyppien ja eliöeläinten elinympäristöä.

Kuva 14. Biologisen monimuotoisuuden indikaattorit infrahankkeille.

Konserniyhtiöiden investointien kestävyys

Konserniyhtiöiden yhteiset ilmasto- ja ympäristötavoitteet

Strategiset konserniyhteisöt ovat vuodesta 2019 alkaen kirjanneet tuloskortteihin ilmastotavoitteet, joiden mukaan yhteisöt toteuttavat Turun Ilmastosuunnitelmaa

omilla toimillaan tavoitellen samalla myös oman toimintansa kehittämistä hiilineutraaliksi vuoteen 2029 mennessä. Yhteisenä tavoitteena nämä yhteisöt ovat sitoutuneet kehittämään liikkumisratkaisunsa ja/tai työmaansa hiilineutraaleiksi jo vuoteen 2025 mennessä.

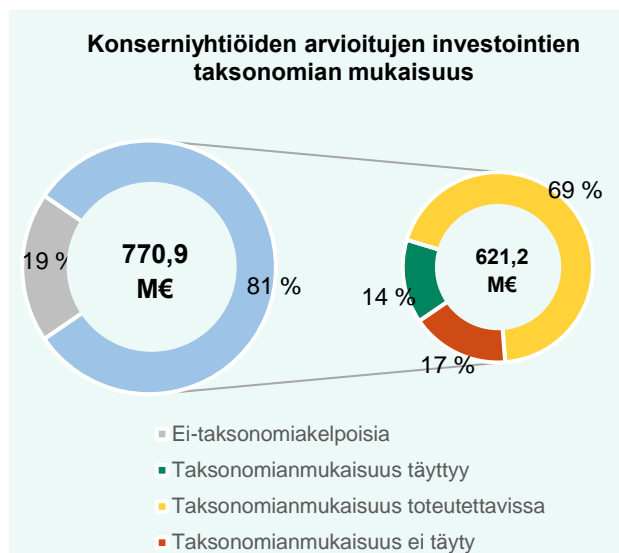
Ilmastotavoitteiden lisäksi konserniyhteisöt ovat kirjanneet vuodesta 2024 alkaen tuloskortteihinsa myös luonto- ja kiertotaloustavoitteet. Tuloskortteihin kirjatun mukaisesti yhteisöt sitoutuvat suunnittelemaan ja raportoimaan luontotavoitteet, joiden avulla toiminnan, tuotteiden ja palveluiden aiheuttamat välittömät negatiiviset luontovaikutukset voidaan välttää tai niitä voidaan lieventää; ja/tai joiden avulla voidaan vahvistaa ja turvata erityisesti paikallista luonnon monimuotoisuutta. Jos toiminnan, tuotteiden ja palveluiden aiheuttamaa merkittävää negatiivista luontovaikutusta ei ole mahdollista välttää, yhteisöt suunnittelevat toimenpiteitä aiheutetun haitan hyvittämiseksi ekologisen kompensaation periaatteiden mukaisesti. Yhteisöt sitoutuvat myös suunnittelemaan ja raportoimaan kiertotaloustavoitteet, joiden avulla niiden toiminnassa, tuotteissa ja palveluissa ressurssiviisauden periaatteet toteutuvat.

Yhteisöt myös osallistuvat investoinneillaan konsernin yhteiseen ilmastobudjetoinnin kehitysohjelmaan pyrkien toteuttamaan vihreää siirtymää EU-taksonomian mukaisesti.

Konserniyhtiöiden investointien EU-taksonomian mukaisuus

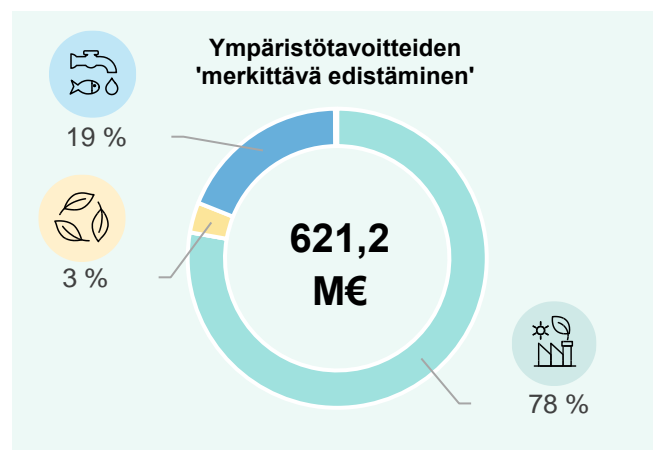
Talousarvion 2023 ja 2024 osalta tehty konserniyhtiöiden ilmastoinvestointien luokittelu perustuu investointien ensisijaiseen taksonomian mukaiseen tavoitteeseen. Näitä investointeja ei vielä systemaattisesti arvioidu taksonomian teknisten arviointikriteerien avulla.

Vuoden 2025 ilmastobudjetin valmistelun yhteydessä konserniyhtiöiden investointien arviointia on syvennetty. Yhtiöt ovat arvioineet talousarviokauden 2025–2028 aikana toteutettavien yli 1 miljoonan euron suuristen investointien taksonomiakelpoisuuden sekä taksonomian mukaisuuden teknisten arviointikriteerien ehdoin. Arvioinnissa tarkastellaan pääkriteerin edellytysten lisäksi DNSH-kriteerien ehtoja. Kaupunki on järjestänyt arvioinnin tueksi taksonomiaklinikoita sekä arviointipalaveria.

Kuva 15. Konserniyhtiöiden arvioitujen investointien taksonomian mukaisuus.

Konserniyhtiöiden taksonomian mukaan arvioituja investointeja on yhteensä 770,9 miljoonaa euroa. Näistä investoinneista 19 % ei ole taksonomiakelpoisia, kun taas 81 % täyttää kelpoisuuskaavat. Yhtiöt ovat arvioineet taksonomian mukaisiksi katsottavia investointeja olevan 14 % (88,4 milj. €) taksonomiakelpoisista investoinneista. Arviointien tuloksena 69 % (429,2 milj. €) taksonomiakelpoisista investoinneista voidaan toteuttaa taksonomian mukaisina. Taksonomiakelpoisista investoinneista 17 % (103,6 milj. €) eivät tule täyttämään taksonomian mukaisuutta. Tulokset korostavat, että suurin osa investoinneista on potentiaalisesti sopeutettavissa taksonomiavaatimuksiin, vaikka osassa investoinneista on vielä kehittämistarpeita.

Kuva 16. Konserniyhtiöiden arvioitujen investointien ympäristötavoitteiden 'merkittävän edistämisen' jakauma.

Konserniyhtiöt ovat arvioineet investointiensä edistävän merkittävästi useita ympäristötavoitteita. Suurin osuus, 78 % (483 milj. €), kohdistuu ilmastonmuutoksen hillintään, mikä korostaa vahvaa sitoutumista päästöjen vähentämiseen. Vesivarojen ja merten luonnonvarojen kestävä käyttöön on allokoitu 19 % (116 milj. €) ja siirtymiseen kiertotalouteen 3 % (20 milj. €). Lisäksi ympäristön pilaantumisen ehkäisemiseen on osoitettu 0,2 % (1,5 milj. €). Investointeja ei ole kohdennettu ilmastonmuutokseen sopeutumisen tai biologisen monimuotoisuuden suojelun ja ennallistamisen merkittävään edistämiseen. Nämä ympäristötavoitteet on kuitenkin huomioitu DNSH-kriteerien kautta. Lisäksi on huomioitava, että taksonomian määrittelemät ympäristötavoitteet eivät välttämättä aina vastaa sitä tavoitetta, jonka yhtiöt itse näkevät parhaiten kuvaavan investointiaan.

Taloussuunnitelmakauden kehitystavoitteet EU-taksonomian mukaisuuden saavuttamiselle kaupunkikonsernin investointihankkeissa			
EU-taksonomian ympäristötavoite	Peruskaupunki	Edistyminen	Lisätietoja
	Hiilen varjohinta sisällytetään systemaattisesti osaksi hankkeiden suunnitteluprosessia.	Aloitettu	
	Olennaisten ilmatoriskien arvioinnin helpottamiseksi kehitetään paikkatietoaineistoja, jotka tukevat sekä kaavoitusta että hankesuunnittelua.	Ei aloitettu	Hankkeelle haetaan rahoitusta syksyllä 2024.
	Ilmastonmuutokseen sopeutumisen tueksi otetaan käyttöön kaupunkitasoisia indikaattoreja, jotka mahdollistavat sopeutumistoimien tehokkuuden seurannan ja arvioinnin.	Ei aloitettu	Hankkeelle haetaan rahoitusta syksyllä 2024.
	Materiaalivirtojen seuranta tulee tehostaa luomalla hankkeille yhteinen raportointitapa, joka sisällytetään purku- ja rakennushankkeiden kilpailutukseen.	Aloitettu	Raportointitapaa pilotoidaan syksyllä 2024 tila- ja infra-hankkeiden osalta.
	Taksonomia-arvioinnissa tarvittavien tietojen, kuten luontoselvityksen, oikea-aikaisuuden ja saatavuuden kehittäminen.	Ei aloitettu	
	Ilmastobudjetoinnin tueksi otetaan käyttöön tietoaalusta. Kehitettävä tietoaalusta pyrkii vastaamaan investointiprosessin kehityskohtiin ja varmistamaan asetetut ympäristötavoitteet kaupungin rakennushankkeissa.	Ei aloitettu	Hankkeelle haetaan rahoitusta syksyllä 2024.
EU-taksonomian ympäristötavoite	Konserniyhtiöt	Edistyminen	Lisätietoja
	Taksonomia-arviointiin tarvittavan asiantuntijatuen kehittäminen sekä arviointiprosessin jatkuvuuden varmistaminen.	Aloitettu	Vuoden 2025 ilmastobudjettiin tehtävän arvioinnin tuki resursoitiin VÄKI-hankkeen avulla.

Taulukko 3. Taloussuunnitelmakauden kehitystavoitteet EU-taksonomian mukaisuuden saavuttamiselle kaupunkikonsernin investoinneissa

TALOUSARVIO JA TALOUSSUUNNITELMAT

LUKUOHJEET:

TULOSLASKELMA

TOIMINTAKATE ilmoittaa paljonko käyttötalouden kuluista jää katettavaksi verotuloilla ja valtionosuuksilla.

VIKATE osoittaa tulo-rahoituksen, joka jää käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainan lyhennyksiin. Vuosikate on keskeinen kateluku arvioitaessa tulo-rahoituksen riittävyyttä. Perusoletus on, että mikäli vuosikate on siitä vähennettävien suunnitelmajoistojen suurin, kunnan tulo-rahoitus olisi riittävä.

TILIKAUDEN TULOS on tilikaudelle jaksotettujen tulojen ja menojen erotus, joka lisää tai vähentää kunnan vapaaehtoisia varauksia tai omaa pääomaa. Tilikauden tuloksen jälkeen esitetään poistoeron, vapaaehtoisten varausten ja rahastojen muutokset.

Tuloslaskelman tunnuslukujen laskentakaavat

Toimintatuotot/Toimintakulut, %

Määritelmä: $100 \times \text{toimintatuotot} / (\text{toimintakulut} - \text{valmistus omaan käyttöön})$

Vuosikate %:a poistoista:

Määritelmä: $100 \times \text{vuosikate} / \text{poistot}$

RAHOITUSLASKELMA

TOIMINNAN RAHAVIRTA osoittaa, missä määrin kunta on pystynyt tilikauden aikana toiminnan (käyttötalouden) avulla saamaan rahavaroja toimintaedellytysten säilyttämiseen, uusien investointien tekemiseen ja lainojen takaisinmaksuun ulkopuolisiin rahoituslähteisiin turvautumatta.

Vuosikate saadaan suoraan tuloslaskelmasta ja vuosikatteen korjaukset esitetään rivillä Tulo-rahoituksen korjaukset. Korjaukset ovat pysyvien vastaavien hyödykkeiden myyntivoitot, mikäli ne on esitetty toiminnan muissa tuotoissa sekä toiminnan muihin kuluihin merkityt pysyvien vastaavien hyödykkeiden myyntitappiot.

INVESTOINTIEN RAHAVIRTA osoittaa sen rahavarojen käytön, jonka kunta on käyttänyt palvelutuotannon edellytyksien järjestämiseen ja tulevan rahavirran kerryttämiseksi pitkällä aikavälillä.

Investoinneilla tarkoitetaan rahoituslaskelmassa pysyviin vastaaviin käytettyjä varoja tilivuoden aikana. Investointimenot ja niihin saadut rahoitusosuudet esitetään rahoituslaskelmassa bruttomääräisinä. Investointimenot ovat sekä osakkeiden ja osuuksien ostoja että aineettomia ja aineellisia pysyvien vastaavien hyödykkeiden investointeja. Investointien rahavirta -nimikkeen alla esitetään myös investointien rahoitusosuudet ja pysyvien vastaavien hyödykkeiden myyntihintaiset luovutustulot.

RAHOITUKSEN RAHAVIRTA osoittaa antolaina- ja muiden saamisten, toimeksiantojen varojen ja pääomien, vaihtomaisuuden sekä oman ja vieraan pääoman muutokset tilikauden aikana.

Rahoituslaskelmasta tulee erikseen käydä ilmi rahoituksen rahavirta. Sitä varten rahoituksen rahavirtalaskelmassa esitetään ensin antolainojen ja lainakannan muutokset. Maksuvalmiuden muutoksiin vaikuttavat myös toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset, vaihto-omaisuuden, pitkä- ja lyhytaikaisten saamisten ja korottomien pitkä- ja lyhytaikaisten velkojen muutokset.

Toiminnan ja investointien sekä rahoituksen rahavirtojen yhteenlaskettu muutos vastaa taseesta laskettua rahavarojen muutosta.

Rahoituslaskelman tunnuslukujen laskentakaavat

Investointien tulo-rahoitus, %

Määritelmä: $100 \times \text{vuosikate} / \text{investointien omahankintamenot} (= \text{käyttöomaisuusinvestointien hankintameno} - \text{investointien rahoitusosuudet})$

Lainakanta 31.12.

Määritelmä: Vieras pääoma - (saadut ennakot + ostovelat + siirtovelat + muut velat)

2. Talousarvio ja taloussuunnitelmat

Talousarvion tuloksen muodostuminen

Kaupungin taloussuunnittelun tärkeänä ohjaavana tekijänä toimii pormestariohjelma, jonka yhtenä osa-alueena on Turun talousraami 2021–2025 – vahvana 2030-luvulle.

Pormestariohjelmaan on kirjattu neljä olennaista talouden kohdistuvaa tavoitetta:

- Talouden kestävä perusura
  - toimintakatteen kasvu vuosina 2024–2025 enintään 2,4 %
- Menettelytapa yllättävässä negatiivisessa poikkeustilanteessa
  - vuosikate painuu negatiiviseksi
  - kertyneet ylijäämät laskevat alle 80 miljoonan euron
- Velkakatto
  - kaupunkieman antolainoilla oikaistu lainakanta voi olla vuoden 2025 päätteeksi enintään 3 390 euroa / asukas
- Verolinjaus
  - lähtökohtaisesti pidättydytään kunnallis- ja kiinteistöveron muutoksista

Pormestariohjelmassa on myös tavoitteita kaupungin investointeihin ja kaupunkikehittämiseen liittyen. Tavoitteet on huomioitu talousarvion ja taloussuunnitelman valmistelussa. Kaupungin taloudellisen aseman seurauksena joistain tavoitteista joudutaan poikkeamaan. Käytännössä vuoden 2024 tulorahoituksen tasolla ei kyetä tuottamaan nykyisiä palveluja ilman kasvavaa alijäämää. Kaupungin tulee toteuttaa toimenpiteitä, joiden kautta kyetään hillitsemään toimintamenojen kehitystä sekä lisäämään tulorahoitusta. Näiden toimenpiteiden seurauksena tavoitellaan kestävämpää talouden perusrataa.

Toiminnan nettomenot = toimintakate

Toimintaympäristö on muuttunut oletettua voimakkaammin pormestariohjelman tavoitteiden kirjaamisen jälkeen. Olennaisimpina tekijöinä ovat olleet palkkaratkaisu sekä soteuudistuksen seurauksena tehdyt ja seuraavina vuosina tehtävät leikkaukset kaupungin tulorahoitukseen. Kaupungin kasvu on ollut vahvaa viimeisten vuosien aikana ja tämä on kasvattanut palvelutarvetta.

Pelkästään palkkaratkaisu on kasvattanut kaupungin henkilöstömenoja n. 24 miljoonaa euroa. Tämän lisäksi henkilöstön käytön kasvu on luonnollisesti lisännyt kustannuksia.

Näiden lisäksi inflaatio sekä korkotaso ovat olleet viimeisten vuosien aikana oletettua korkeammat. Nämä tekijät tulevat vaikuttamaan myös tuleviin vuosiin. Ensimmäiset inflaatiota voimistaneet tekijät liittyivät kysynnän

ja tarjonnan epätasapainoon. Energian hinnannousu kiihdytti inflaatiota hyvin laaja-alaisesti ja heijastui läpi toimialojen. Hinnannousun seurauksena väestön ostovoima laski, mikä heijastui osaltaan palkkaratkaisuun.

Kuluvan vuoden aikana energian hintapaineet ovat hellittäneet ja jopa laskeneet inflaatiota. Kysyntään ja suhdanteisiin liittyvät inflaatiotekijät muuttuvat, mutta palkkaperusteinen inflaatio taso ei muutu ilman henkilöstön käytössä tapahtuvia muutoksia. Kokonaisuutena inflaation arvioidaan asettuvan aiempaa korkeammalle tasolle ja tällä on oma heijasteensa kaupungin menojen kehitykseen.

Kuluvan vuoden toisen taloussuunnusteen mukaan nettokäyttömenoja kuvaava toimintakate on ylittymässä toimintakatteen osalta erityisesti kasvatuksen ja opetuksen palvelukokonaisuudessa, jossa sekä henkilöstömenot että palvelujen ostot ovat kasvaneet oletettua voimakkaammin. Taustalla on niin palvelutarpeen kasvu ja palkkaratkaisu, joka heijastuu myös muille palvelukokonaisuuksille.

Ennusteen mukaan tilanne on parantunut kaupunkiympäristön palvelukokonaisuudessa, jossa joukkoliikenteen tuotot ovat kehittyneet lupaavasti matkustajamäärän kasvun myötä.

Yleisen taloussuhdanteen heikentyminen on näkynyt kaupungin rakentamiseen liittyvien tulo-odotusten kehityksessä. Tilannetta ja suhdanteen kehitystä seurataan aktiivisesti. Rakentamisella on merkittävä työllistävä vaikutus ja onkin toivottavaa, että suhdanteen heikentyminen jää lieväksi ja lyhytkestoiseksi. Viitteitä suhdanteen kääntymisestä kasvu-uralle on havaittu vuoden 2024 aikana, mutta toistaiseksi kasvun odotetaan jäävän maltilliselle tasolle.

Viimeiset vuodet ovat olleet talouden ennustamisen osalta erittäin haasteellisia ja vertailukelpoisuus vuosien välillä on valitettavan heikko.

Vuosi 2023 oli Suomen julkisessa hallinnossa ja myös kuntataloudessa historiallinen vuosi, sillä pitkään valmisteltu sote-uudistus astui voimaan vuoden alusta. Käytännössä tämä tarkoitti sitä, että sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtävät siirretään hyvinvointialueille ja niitä vastaava rahoitus valtiolle. Muutoksessa kuntien tulot ja menot lähes puolittuvat.

Valtion tavoitteena on ollut toteuttaa uudistus koko maan tasolla kustannusneutraalisti, mutta kuntakohtaisesti uudistus kohteli kuntia eri tavoin. Erittäin haasteelliselta tilanne vaikuttaa kasvavien keskuskaupunkien näkökulmasta. Kuntien rahoitusjärjestelmään ja peruspalvelujen

valtionosuuksiin kohdistettujen muutosten seurauksena Turun kaupungille on muodostunut sopeutuspainetta.

Kaikki tukipalvelut eivät skaalautu täysimääräisesti ja tämä nostaa jäljelle jäävien toimintojen yksikkökustannuksia. Työ kustannusten skaalautumiseksi on jatkuvaa, mutta joidenkin palvelujen osalta muutos tapahtuu vasta sopimuskauden vaihtuessa.

Uudistus on vaikuttanut merkittävästi kaupungin tuloihin ja menoihin. Turun kaupungille kohdentuvia lopullisia vaikutuksia ei ole vielä tiedossa. Lopulliset siirtolaskelmat tehtiin vuoden 2023 aikana, kun vuoden 2022 verotus valmistui marraskuussa. Kuntien valtionosuuksiin kohdennettiin lisäleikkaus, jota kunnat vastustivat voimakkaasti ja tämän seurauksena vaikutusta ei kohdennettu vielä vuodelle 2024. Vuodesta 2027 eteenpäin pysyvä sote-erien vaikutus Turulle on -22,3 miljoonaa valtionosuuksia vähentävä.

Valtiovarainministeriössä on käynnissä kuntien rahoitusjärjestelmän uudistamiseen tähtäävä valmistelu. Uudistaminen on tarpeen ja nykyistä vahvasti historiaan sidonnaista järjestelmää olisi syytä kääntää enemmän toimintaympäristön kehitystä huomioivaksi järjestelmäksi. Järjestelmä tarvitsisi uudelleenrakentamista, mutta viimeisten tietojen mukaan suurempia rakenteellisia muutoksia ei olla tässä vaiheessa toteuttamassa.

Uudistustyön tuloksia käsitellään ensimmäisen kerran syksyllä 2024. Kansalliseen päätöksentekoon uudistus mennee vuoden 2025 aikana ja uudistetun järjestelmän pitäisi tulla voimaan vuoden 2027 alusta.

Turun taloussuunnitelmaa leimaa epävarmuus, joka johtuu kansallisista muutoksista ja globaalista tilanteesta. Talousarvion johtolankana on pyrkiä varmistamaan, että kaupungin eri toiminnoilla on riittävät resurssit palvelujen järjestämiseen.

Turku haluaa turvata kuntalaisten hyvinvoinnin laadukaiden palvelujen kautta sekä vahvistaa alueen elinvoimaisuutta. Turku tarjoaa runsaasti maakunnallisia palveluja ja vahvistaa koko seutukunnan elinvoimaetua erityisesti kehittymistä kiihdyttävien investointien avulla

Heikentyvä taloustilanne havaittiin jo vuoden 2022 aikana ja tästä syystä vuoden 2023 aikana valmisteltiin useita taloutta tasapainottavia toimenpiteitä, joiden täytäntöönpano käynnistyi viipymättä kaupunginvaltuuston talousarviopäätöksen jälkeen. Toimenpiteitä on edistetty kuluvan vuoden aikana, mutta niiden voima ei riitä tasapainottamaan kaupungin taloutta.

Keväällä käynnistettiin uusien sopeuttamistoimenpiteiden valmistelu. Samalla todettiin, että pormestariohjelman tavoitteista jouduttaneen poikkeamaan joiltain osin. Kaupungilla taloudellinen asema ei mahdollista palvelu-

tuotannon laadun parantamista tai kaupungin rahoitusvastuulla olevien palvelujen lisäämistä. Taloussuunnitelman kirjattujen tavoitteiden saavuttaminen edellyttää tiukan taloudenpidon lisäksi rakenteellisten ja tuottavuutta parantavien muutosten toteuttamista.

Verotulot

Arviot verotulojen kehityksestä perustuvat lokakuussa käytettävissä oleviin tietoihin. Käytännössä valtiovarainministeriön ja Kuntaliiton julkaisemiin ennusteisiin. Soteuudistuksen seurauksena kaupungista on tullut aiempaa suhdanneherkempi, mikä on seurausta yhteisöverotulojen suhteellisen osuuden kasvusta. Valtio päätti vahvistaa kuntataloutta eriyttämällä yleisestä kiinteistöverosta maapohjan ja asettamalla tälle lakisääteisen alarajan 1,30. Viime vuonna päätetty muutos kasvattaa kiinteistöverotuloja ja siten parantaa ennakoitavuutta.

Taloussuunnitelmakaudella verotettavien ansiotulojen arvioidaan kehittyvän keskimäärin 3,6 % vuodessa. Yhteisöverojen osalta verotettavien tulojen arvioidaan kasvavan +4,9 % vuonna 2025, mutta kasvu selittyy vuoden 2024 oletettua heikommasta kehityksestä. On kuitenkin syytä huomioida, että suhdanteen heikentyminen voi kiihtyessään heijastua oletettua negatiivisemmin ja siten heikentää verotulo-odotuksia.

Vuodesta 2024 lähtien kunnallisveroprosenttia voi muuttaa yhden kymmenyksen tarkkuudella. Kunnallisveroon esitetään 0,2 prosenttiyksikön korotusta, minkä seurauksena kaupungin tuloveroprosentti on 7,1 vuonna 2025. Muutoksen arvioidaan lisäävän verotuloja n. 8,8 miljoonalla eurolla.

Muihin veroprosentteihin ei esitetä muutoksia ja tällä halutaan osaltaan turvata kuntalaisten taloudellista asemaa vallitsevassa tilanteessa. Tämän lisäksi halutaan säilyttää kaupungin vetovoima myös verorahoituksen näkökulmasta.

Turun veroprosentit 2025

	2024	2025
Tuloveroprosentti:	6,9	7,1
Kiinteistöveroprosentit:		
Yleinen veroprosentti	1,30	1,30
Maapohjan veroprosentti	1,30	1,30
Vakituinen asuinrakennus	0,45	0,45
Rakentamaton rakennuspaikka	4,00	4,00
Muu kuin vakituinen asuinrakennus	1,10	1,10
Yleishyödyllinen yhteisö		

Valtionosuudet

Soteuudistuksella on merkittäviä vaikutuksia kaupungin talouteen. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtävät siirrettiin vuoden 2023 alusta hyvinvointialueille ja niitä vastaava rahoitus valtiolle. Siirtyvien toimintojen kustannuskehitys oli viimeisten vuosien aikana voimakasta. Tähän vaikuttivat palvelutarpeen ja oman toiminnan lisäksi myös koronapandemia. Siirtyneiden toimintojen kustannuksen olivat merkittävä osa kaupungin kokonaiskustannuksista ja tämän seurauksena pormestariohjelmassa asetetut tavoitteet ovat ylittyneet vuosien 2021–2022.

Sosiaali- ja terveydenhuollon kustannustaso oli oletettua korkeampi myös kansallisella tasolla. Siirtyvien toimintojen välittömät toimintatulot ja kustannukset on nyt jälkikäsitelty. Kansallisella tasolla siirtolaskelma heikentyi kevään arviosta vielä 102 miljoonalla. Tämä on kuntien näkökulmasta negatiivista poikkeamaa, joka tullaan kohdentamaan lisäleikkauksena kuntien valtionosuuksiin.

Verotuksen valmistuttua marraskuussa 2023 tarkistettiin tulojen siirtoon liittyvät siirtolaskelmat. Tulorahoituksen erät eivät yltäneet aiemmin käytettyihin arvioihin ja tästä syystä siirrettäviä tuloja ei muodostunut riittävästi. Tästä syystä valtio päätti kohdentaa kunnille lisäleikkauksen. Ensimmäisten tietojen perusteella leikkaus olisi kohdistettu kunnille välittömästi vuodesta 2024 alkaen, mutta myöhäisen ilmoitusajankohdan vuoksi kunnille ei olisi lainkaan reagointiaikaa tasapainottavien toimenpiteiden päättämiseksi. Valtio päätti tasapainottavista tukitoimista, joilla vuoden 2024 leikkaus oikaistiin.

Kokonaisuutena Turun kaupungin valtionosuuksiin kohdistuvien sote-erien vaikutus on -29,9 miljoonaa vuonna 2025 ja vuodesta 2027 eteenpäin -22,3 miljoonaa euroa.

Valtionosuusjärjestelmän tavoitteena on kuntien vastuulla olevien julkisten palvelujen saatavuuden varmistaminen tasaisesti koko maassa siten, että kansalaiset voivat saada tietyn tasoiset peruspalvelut asuinpaikastaan riippumatta kohtuullisella verorasituksella. Se tehdään tasaamalla kuntien välisiä eroja palvelujen järjestämiskustannuksissa ja tulopohjassa.

Kuntien itsehallinnon varmistamiseksi Suomessa noudatetaan ns. rahoitusperiaatetta, eli valtio takaa kunnille riittävät voimavarat antaessaan kunnille tehtäviä. Kuntien tehtäviä koskevissa hallituksen esityksissä tulee tarkastella rahoitusperiaatteen toteutumista. Kuntalain perusteella asiaa tulee arvioida myös kuntatalousohjelmassa.

Syksyllä julkaistussa uusimmassa kuntatalousohjelmassa todetaan, että toiminnan ja investointien rahavirta heikkenee vuonna 2024 kaikissa kuntakokoryhmissä, kun sote-uudistuksen verohännät poistuvat ja valtion-

osuuksiin tehdään sote-uudistuksen siirtolaskelman tarkentumisen edellyttämä vähennys takautuvasti vuodelta 2023. Vuosina 2025–2027 toiminnan ja investointien rahavirta heikkenee edelleen. Tämän lisäksi todetaan, että kunnallisveroprosenttiin kohdistuu nousupainetta kaikissa kuntakokoryhmissä vuosina 2024–2027.

Toiminnan ja investointien rahavirtaa tarkasteltaessa on huomioitava, että kuntien kyky rahoittaa lakisääteiset tehtävänsä perustuu pitkän aikavälin tulojen ja menojen tasapainopyrkimykseen. Lyhyemmällä aikavälillä kuntien nettoinvestointitarpeet voidaan kuitenkin rahoittaa nettolainanotolla, joten toiminnan ja investointien rahavirran negatiivisuus ei välttämättä suoraan kerro siitä, ettei rahoitusperiaate toteutuisi. Kuntien taloudellinen kantokyky ja maksukyky ovat kuitenkin pidemmällä aikavälillä uhattuna, jos toiminnan ja investointien rahavirta on pysyvästi negatiivinen.

Viimeisimmät valtionosuuslaskelmat eivät takaa riittäviä voimavaroja erityisesti kasvaville keskuskaupungeille, kuten Turulle ja Tampereelle. Nykyinen valtionosuusjärjestelmä ei tunnista kuntien erilaista ja muuttunutta tehtäväkenttää. Kuntiin kohdistuu erilaisia tarpeita ja tämä olisi jo aika tunnustaa myös valtionosuusjärjestelmän osalta. Tarve valtionosuusjärjestelmän uudistamiselle on suuri ja muutoksia tulisi tehdä pikaisesti, jotta kaupunkien toimintakyky turvataan kestäväällä tavalla.

Kaupungin taloussuunnitelmaan kirjatut valtionosuudet perustuvat syyskuussa julkaistuun ennakkolaskelmaan ja arvioon sen kehityksestä taloussuunnitelmavuosille. Laskelma sisältää sekä soteuudistuksen loppulaskelman että TE-uudistuksen ennakkolaskelman vaikutukset.

Lopulliset tiedot peruspalvelujen valtionosuudesta sekä opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuudesta saadaan loppuvuoden aikana.

Rahoituserät

Korkotuottojen ja -menojen sekä rahoitustuottojen ja -kulojen nettomääräksi vuodelle 2025 arvioidaan 28,3 milj. euroa. Rahoituserien nettoluku heikkenee voimakkaasti vuosien 2025–2027 aikana johtuen korollisen lainamäärän voimakkaasta kasvusta sekä yleisen korkotasoon noususta. Lähtökohtana rahoituskulujen arvioinnissa on käytetty 2,7 prosentin keskimääräistä korkotasoa, mikä vastaa tällä hetkellä kaupungin varainhankintahintaa sekä lyhyessä että pitkässä maturiteetissa sisältäen kaupungin varainhankintamarginaalin.

Korkotulot ja korkomenot

Vuoden 2025 talousarviossa korkotuloja arvioidaan kertyvän tytäryhtiöiden antolainoista sekä muista korkotuloista noin 24,6 milj. euroa, riippuen siitä toteutuvatko antolainojen nostot lainavarausten mukaisesti ja kuinka

paljon korkotuloja saadaan kaupungin kassavaroista. Suurimmat korkotulot tulevat TVT Asunnot Oy:stä, Oy Turku Energiasta, Turun Vesihuolto Oy:stä ja Turun Satama Oy:stä. Tytäryhtiöiden lainojen korkoehdot aiheuttavat epävarmuutta ennusteisiin, koska osaltaan tytäryhtiöiden lainojen korkoihin vaikuttaa tytäryhtiöiden tuloskehitys mm. Turun Sataman osalta. Taloussuunnitelmakauden 2026–2027 osalta korkotulot antolainoista nousevat lähinnä Turun Monitoimitiloille ja Kupittaaan Taito kampukselle myönnettävien tililimiittien korkotulon johdosta. Tämä nostaa vastaavasti Tilapalveluiden maksamaa rahoitusvastiketta yhtiölle eli kyseessä on täysin sisäinen rahoituserä, jonka nettovaikutus kaupungin tulokseen on nolla. Nostettavien lainojen määrä ja korkoehdot vaikuttavat merkittävästi saatavaan antolainojen korkotuloon. Vahinkorahastosta saatavaa korkotuloa on arvioitu kertyvän noin 2,4 milj. euroa.

Vuoden 2025 talousarviossa ulkoisia korkomenoja arvioidaan olevan 24,7 milj. euroa, sisältäen ottolainojen ja korkosuojausten kustannukset. Korkomenot vuonna 2025 ovat vielä maltilliset, mutta ovat kasvussa vuosien 2026–2027 aikana, koska kaupungin rahoitustarve on voimakkaassa kasvussa kyseisenä aikana ja uudet lainat joudutaan nostamaan keskimäärin noin 2,7 prosentin korkotasossa (laskentaoletus). Lyhyet viitekorot ovat laskeneet vuoden 2024 kuluessa noin 2,6–3,1 prosentin tuntumaan ja niiden oletetaan edelleen laskevan. Pitkät viitekorot ovat noin 2,4 %:n tasolla. Tämä vaikuttaa ottolainoista maksettavaan korkotasoon sitä mukaa kun vanhoja korkosuojauksia erääntyy ja uusia lainoja joudutaan nostamaan markkinakorkotasolla.

Muut rahoitustulot ja rahoitusmenot

Muita rahoitustuloja arvioidaan kertyvän vuonna 2025 noin 29,3 milj. euroa. Määrästä suurin osa eli 20 milj. euroa on arvio Oy Turku Energian maksamasta osingosta. Muiden osinkotulojen saamiseen liittyy epävarmuutta, mutta vuoksi niitä on budjetoitu saatavaksi 9,3 milj. euroa

vuonna 2025. Lisäksi tuloja voi muodostua rahastojen saamista osingoista ja arvopaperien myyntivoitoista ja muista satunnaisista tuottoeristä. Vuosien 2026–2027 aikana muiden rahoitustulojen arvioidaan olevan 25,1 milj. euroa ja Turku Energian osingon arvioidaan säilyvän 20 milj. euron tasolla. Muut kaupungin saamat osinkotulot ovat verrattain vähäiset ja epävarmat. Vahinkorahaston arvonkehityksen ja tuoton odotetaan olevan maltillinen, noin 2,4 milj. euroa vuodessa ja noudattavan sijoitusperiaatteissa asetettua linjaa. Muita rahoituskuluja arvioidaan taloussuunnitelmakaudella 2025–2027 olevan noin 0,9 milj. euroa vuosittain, mitkä koostuvat lähinnä pankki, konsernitili, maksuliikenne ja käteiskassakustannuksista. Vahinkorahaston osalta ei ole huomioitu mahdollisesti syntyviä vahinkoja, jotka saattavat tulla katetuksi rahastosta.

Vuosikate

Vuoden 2025 vuosikate on 38,8 miljoonaa euroa, joka on euromäärä, joka tulorahoituksesta jää investointien, lainanlyhennysten ja muiden pitkävaikutteisten menojen kattamiseen. Kaupungin vuosikate on heikko taloussuunnitelmakauden ensimmäisinä vuosina. Vuosikate parantuu suunnitelmakauden loppua kohden. Vuosikateen olisi hyvä kattaa poistot, mutta tästä tasosta jäädään merkittävästi koko taloussuunnitelmakaudella. Tasapainoon pyritään sopeuttamisohjelmatyön avulla.

Satunnaiset erät

Taloussuunnitelma ei sisällä satunnaisia eriä vuosina 2025–2027.

Tilikauden yli-/alijäämä

Vuoden 2025 tilikauden alijäämäksi muodostuu -17,7 miljoonaa euroa. Taloussuunnitelma on voimakkaasti alijäämäinen vuosina 2025–2026. Talouden tasapaino pyritään saavuttamaan taloussuunnitelmakauden loppuun mennessä.

2.1 Tuloslaskelma, 1 000 € (ulkoiset erät)

	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 yhteensä	Talousarvio 2025	Talous- suunnitelma 2026	Talous- suunnitelma 2027
Myyntitulot	63 773	63 006	72 010	77 208	77 208
Maksutulot	24 401	32 314	38 739	41 051	33 051
Tuet ja avustukset	29 558	25 565	20 341	20 659	20 659
Vuokratulot	60 835	59 631	62 767	66 556	63 556
Muut toimintatulot	27 379	25 031	39 033	39 526	36 526
TOIMINTATULOT	205 947	205 547	232 889	245 000	231 000
VALMISTUS OMAAN KÄYTTÖÖN	1 771	1 910	1 910	1 910	1 910
Henkilöstömenot	329 295	332 970	350 274	328 079	322 457
Palvelujen ostot	269 487	282 901	329 194	327 048	321 500
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	45 622	37 024	36 549	45 685	44 902
Avustukset	45 047	46 561	60 360	62 950	61 871
Muut toimintamenot	58 690	55 679	58 254	56 547	55 578
TOIMINTAMENOT	748 141	755 135	834 632	820 309	806 308
TOIMINTAKATE	-540 423	-547 678	-599 833	-573 399	-573 398
Verotulot ja valtionosuudet	599 994	560 353	610 283	620 000	643 625
Rahoitustulot- ja menot	37 030	19 142	28 301	12 137	3 492
VUOSIKATE	96 601	31 817	38 750	58 738	73 719
Poistot ja arvonalentumiset	66 127	57 501	58 192	63 253	70 320
Satunnaiset tulot ja menot	0	0			
TILIKAUDEN TULOS	30 474	-25 685	-19 442	-4 515	3 399
Varausten ja rahastojen muutokset	2 034	1 953	1 703	1 703	1 703
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	32 508	-23 732	-17 739	-2 812	5 102

Tuloslaskelman tunnusluvut	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 yhteensä	Talousarvio 2025	Talous- suunnitelma 2026	Talous- suunnitelma 2027
Toimintatulot - muutos-% ed. vuodesta		-0,2 %	13,3 %	5,2 %	-5,7 %
Toimintamenot - muutos-% ed. vuodesta		0,9 %	10,5 %	-1,7 %	-1,7 %
Toimintakate - muutos-% ed. vuodesta		1,3 %	9,5 %	-4,4 %	0,0 %
Toimintatuotot / toimintakulut	27,5 %	27,2 %	27,9 %	29,9 %	28,6 %
Verorahoitus - muutos-% ed. vuodesta		6,6 %	8,9 %	1,6 %	3,8 %
Vuosikate / poistot -%	146,1 %	55,3 %	66,6 %	92,9 %	104,8 %
Vuosikate / asukas	478,5	155,8	187,5	280,9	348,5
Asukasmäärä 31.12.	201 889	204 234	206 644	209 073	211 524

2.2 Tuloslaskelma, 1 000 € (ulkoiset ja sisäiset erät)

	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 yhteensä	Talousarvio 2025	Talous- suunnitelma 2026	Talous- suunnitelma 2027
Myyntitulot	83 670	85 637	73 010	77 208	77 208
Maksutulot	24 599	32 314	38 739	41 051	33 051
Tuet ja avustukset	29 558	25 845	20 341	20 659	20 659
Vuokratulot	156 903	154 434	63 367	66 556	63 556
Muut toimintatulot	27 905	25 091	39 113	39 526	36 526
TOIMINTATULOT	322 635	323 322	234 569	245 000	231 000
VALMISTUS OMAAN KÄYTTÖÖN	1 771	1 910	1 910	1 910	1 910
Henkilöstömenot	329 295	335 352	350 274	328 079	322 457
Palvelujen ostot	300 313	313 589	330 274	327 048	321 500
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	45 726	37 024	36 549	45 685	44 902
Avustukset	45 047	46 561	60 360	62 950	61 871
Muut toimintamenot	144 448	140 384	58 854	56 547	55 578
TOIMINTAMENOT	864 829	872 910	836 312	820 309	806 308
TOIMINTAKATE	-540 423	-547 678	-599 833	-573 399	-573 398
Verotulot ja valtionosuudet	599 994	560 353	610 283	620 000	643 625
Rahoitustulot- ja menot	37 030	19 142	28 301	12 137	3 492
VUOSIKATE	96 601	31 817	38 750	58 738	73 719
Poistot ja arvonalentumiset	66 127	57 501	58 192	63 253	70 320
Satunnaiset tulot ja menot	0	0			
TILIKAUDEN TULOS	30 474	-25 685	-19 442	-4 515	3 399
Varausten ja rahastojen muutokset	2 034	1 953	1 703	1 703	1 703
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	32 508	-23 732	-17 739	-2 812	5 102

Tuloslaskelman tunnusluvut	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 yhteensä	Talousarvio 2025	Talous- suunnitelma 2026	Talous- suunnitelma 2027
Toimintatulot - muutos-% ed. vuodesta		-0,2 %	-27,5 %	4,4 %	-5,7 %
Toimintamenot - muutos-% ed. vuodesta		0,9 %	-4,2 %	-1,9 %	-1,7 %
Toimintakate - muutos-% ed. vuodesta		1,3 %	9,5 %	-4,4 %	0,0 %
Toimintatuotot / toimintakulut	37,3 %	37,0 %	28,0 %	29,9 %	28,6 %
Verorahoitus – muutos-% ed. vuodesta		6,6 %	8,9 %	1,6 %	3,8 %
Vuosikate / poistot -%	146,1 %	55,3 %	66,6 %	92,9 %	104,8 %
Vuosikate / asukas	478,5	155,8	187,5	280,9	348,5
Asukasmäärä 31.12.	201 889	204 234	206 644	209 073	211 524

2.3 Verotulot ja valtionosuudet, 1 000 €

	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 yhteensä	Talousarvio 2025	Talous- suunnitelma 2026	Talous- suunnitelma 2027
VEROTULOT JA VALTIONOSUUDET	599 994	560 353	610 283	620 000	643 625
Verotulot	519 220	493 122	509 775	522 000	546 625
Kunnan tulovero	325 659	306 955	333 800	339 000	355 500
Kiinteistövero	73 263	77 000	84 975	87 500	90 125
Osuus yhteisöveron tuotosta	120 298	109 167	91 000	95 500	101 000
Valtionosuudet	80 774	67 231	100 508	98 000	97 000
Kunnan peruspalvelujen valtion- osuus (ilman tasausta, vuosi 2025 sisältää TE-rahoituksen)	9 307	-4 220	34 362		
Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus	-2 686	-3 017	-2 307		
Opetus- ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet	42 811	42 266	46 495		
Verotulomenetysten korvaus	31 341	32 202	21 959		

2.4 Rahoitustuotot ja -kulut, 1 000 €

	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 muutoksin	Talousarvio 2025	Kaupunki	Vahinko- rahasto
RAHOITUSTUOTOT	49 105	46 690	53 948	51 348	2 600
RAHOITUSKULUT	12 075	27 548	25 648	25 448	200
NETTO	37 030	19 142	28 301	25 901	2 400
Muutos %		-48,3 %	47,8 %		
Korkotuotot	22 027	23 660	24 622	22 222	2 400
Muut rahoitustuotot	27 078	23 030	29 326	29 126	200
Korkokulut	11 501	26 646	24 747	24 747	0
Muut rahoituskulut	574	902	901	701	200

2.5 Rahoituslaskelma

Rahoituslaskelma, 1 000 €

	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 yhteensä	Talousarvio 2025	Talous- suunnitelma 2026	Talous- suunnitelma 2027
Vuosikate	96 601	31 817	38 750	58 738	73 719
Satunnaiset tuotot ja kulut	0	0	0	0	0
Tulorahoituksen korjaukset	17 630	18 384	32 784	13 870	9 360
TOIMINNAN RAHAVIRTA	78 971	13 433	5 966	44 868	64 359
Investointimenot	182 342	232 731	331 581	373 492	356 733
Valtionosuudet ja muut rahoitusosuudet	10 087	12 035	9 360	8 060	7 960
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	22 172	19 700	76 394	15 000	10 000
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	-150 083	-200 996	-245 827	-350 432	-338 773
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	-71 112	-187 564	-239 861	-305 564	-274 414
Antolainauksen muutokset	10 779	-39 787	-52 268	-27 838	5 227
Antolainasaamisten lisäykset, -	18 802	60 000	70 000	48 000	48 000
Antolainasaamisten vähennykset, +	29 581	20 213	17 732	20 162	53 227
Lainakannan muutokset	146 805	196 000	294 455	336 048	271 868
Pitkäaikaisten lainojen lisäys, -	130 000	200 000	265 000	288 000	220 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys, +	54 240	4 000	46 600	76 600	76 600
Lyhytaikaisten lainojen muutos	71 045	0	76 055	124 648	128 468
Muut maksuvalmiuden muutokset	-82 095				
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA	75 489	156 213	242 187	308 210	277 095
VAIKUTUS MAKSUVALMIUTEEN	4 377	-31 351	2 326	2 645	2 680

Rahoituslaskelman tunnusluvut	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 yhteensä	Talousarvio 2025	Talous- suunnitelma 2026	Talous- suunnitelma 2027
Asukasmäärä 31.12.	201 889	204 234	206 644	209 073	211 524
Investointien omahankintameno, M€	172,3	220,7	322,2	365,4	348,8
Investointien tulorahoitus, %	56 %	14 %	12 %	16 %	21 %
Lainakanta 31.12., M€	832	950	1 370	1 806	2 167
Lainat € / asukas	4 121	4 652	6 630	8 638	10 245

Antolainauksen muutokset

Vuoden 2025 aikana jatketaan keskitettyä konsernirahoitusta eli antolainojen myöntämistä kaupungin tytäryhtiöille. Kaikki talousarvioon merkityt rahoitustarpeet ovat luonteeltaan varausmäärärahoja (eivät sitovia määrärahoja) ja rahoitustarpeet voivat muuttua merkittävästi periodin aikana. Yhteensä antolainojen lisäykset vuonna 2025 ovat 70 milj. euroa ja vähennykset 17,7 milj. euroa, nettomääräisesti lisäystä yhteensä 52,3 milj. euroa.

TVT Asunnot Oy:lle on varattu kaupungin antolainoja vuodelle 2025 yhteensä 30 milj. euroa, joka koostuu seuraavista lainoista: 10 milj. euroa vanhojen erääntyvien lainojen uudelleen lainoitukseen, 4 milj. euroa tertiärlainat ARA uudiskohteiden omarahoitusosuuksien lainoitukseen ja 16 milj. euroa uudiskohteiden ja perusparan-

nusten rahoitukseen. Taloussuunnitelmavuosille on arvioitu tertiärlainoille varauksena 4 milj. euroa, uudis- ja perusparannuskohteisiin 16 milj. euroa ja jälleen rahoitukseen 8 milj. euroa per vuosi.

Oy Turku Energialle on varattu 30 milj. euroa antolainaa pääasiassa yhtiön uusien investointien rahoittamiseen vuodelle 2024 ja siitä eteenpäin 10 milj. euroa per vuosi. Kohdentamattomia antolainoja on varattu yhteensä 10 milj. euroa.

Turun Monitoimitilat Oy:n ja Kupittaaan Taito Kampus Oy:n rahoitus talousarviossa on ratkaistu konsernitilin liimiillä käytöllä ja se näkyy kohdassa muiden lyhytaikaisten lainojen lisäys. Vuodelle 2025 on yhtiölle merkitty yhteensä 76 milj. euroa lyhytaikaista rahoitusta. Hankkeiden rakennusaika rahoitetaan konsernitilin tililiimiillä,

joka konvertoidaan yhtiön pitkäaikaiseksi velaksi hankkeiden valmistuttua, joista ei vielä ole tarkkaa tietoa.

Kaupungin tytäryhteisöille voidaan kaupungin kassavaroista myöntää edellä olevien lainojen lisäksi lyhytaikaisia (tai konsernitilin) luottolimiittejä yhteensä enintään 300 milj. euroa talousarviovuonna. Kaupungin antolainaus tytäryhtiöille säilyy tulevinakin vuosina korkealla tasolla erityisesti, jos kaupungin suuret kehityshankkeet to-

teutetaan yhtiömuotoisesti (mm. raitiotie ja kupittaaan kansihanke) ja rahoitetaan konsernin sisäisellä antolainauksella tai tililimiitillä tulevina vuosina. Mainituista hankkeista tai niiden rahoitustavasta ei ole kuitenkaan vielä lopullisia päätöksiä tehty. Antolainojen myöntäminen tytäryhtiöille aiheuttaa sen, ettei kaupungin nettovelka kasva yhtä nopeasti kuin emokaupungin bruttovelka. Konserninelka kasvaa joka tapauksessa, koska kaupungin ulkoinen velkaantuminen kiihtyy.

	Ennuste 2024	Talousarvio 2025	Talous- suunnitelma 2026	Talous- suunnitelma 2027	Talous- suunnitelma 2028
ANTOLAINAUKSEN MUUTOKSET	19 205	52 268	27 838	-5 227	17 933
Antolainasaamisten lisäykset	40 000	70 000	48 000	48 000	43 000
TVT Asunnot Oy	15 000	30 000	28 000	28 000	28 000
Oy Turku Energia	15 000	30 000	10 000	10 000	5 000
Muut kohdentamattomat	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000
Antolainasaamisten vähennykset	20 795	17 732	20 162	53 227	25 067
TVT Asunnot Oy	15 436	12 268	13 799	14 124	13 090
Oy Turku Energia	0	0	1 000	2 000	7 000
Muut velkakirjojen mukaiset lyhennykset	5 359	5 464	5 363	37 103	4 977

Lainakanta, konserninelan suojaaminen sekä kaupungin rahoitustoiminnan ja riskienhallinnan muut valtuudet ja rajat

Konserninelan korkoriskin hajauttaminen on entistä tärkeämpää velkamäärän ja korkotason noustessa voimakkaasti. Kaupungin korkoriskiä hallitaan hajauttamalla lainoja eri viitekorkoperusteisiin sekä käyttämällä tarvittaessa koronvaihtosopimuksia korkoriskin hallinnassa. Korkosuojausta toteutetaan myös nostamalla kaupungin ottolainat kiinteäkorkoisina sidottuna pitkään viitekorkoon, mikäli tämä on markkinatilanne huomioiden mahdollista ja kustannustehokasta. Lisäksi voidaan tarvittaessa solmia koronvaihtosopimuksia, jolla pyritään pitämään kaupungin maksaman rahoituskulun kasvun mallillisena korkojen mahdollisesti noustessa. Kaupunki nostaa rahoitusta hyödyntäen useita rahoituslähteitä, kuten Euroopan Investointipankki (EIP) ja Euroopan neuvoston kehitys pankki (CEB). Kotimaisista rahoittajista Kuntarahoitus on kaupungille merkittävä ja kilpailukykyinen rahoittaja. Kaupunginhallitus päättää hyväksyessään lainannosto- ja sijoitussuunnitelmassa tarkemmin rahoituksen nostoajankohdista ja suojausasteesta.

Kaupunki hajauttaa konserninelan korkoriskiä eri korkoperusteisiin solmimalla tarvittaessa talousarviovuoden aikana uusia valuutan- ja koronvaihtosopimuksia enintään 400 milj. euroa. Mikäli pitkäaikainen laina nostetaan muuna valuuttana kuin euron, niin valuutta- ja korkoriski muutetaan valuutan- ja koronvaihtosopimuksella euromääräiseksi. Muiden tase-erien tai taseen ulkopuolisten

vastuiden (esim. (leasing)sopimukset) korkoriskiä tai muuta riskiä voidaan muuttaa enintään 100 milj. euroa talousarviovuoden aikana.

Kaupungin tytäryhteisöille voidaan kaupungin kassavaroista myöntää edellä olevien lainojen lisäksi lyhytaikaisia (tai konsernitilin) luottolimiittejä yhteensä enintään 300 milj. euroa. Kaupunki ylläpitää vähintään 500 milj. euron kuntatodistuslimiittejä tai muita ei-sitovia limiittejä, joita voidaan käyttää tarvittaessa täysimääräisesti lyhytaikaisen maksuvalmiuden turvaamiseksi tai korvaamaan pitkäaikaisia lainoja.

Lainarahoituksen muutokset

Kaupungin korollisen velan arvioidaan olevan vuoden 2025 alussa noin 950 milj. euroa, joista pitkäaikaisia lainoja noin 800 milj. euroa, lyhytaikaisia lainoja (kuntatodistuksia) enintään 50 milj. euroa, ja yhtiöiden talletuksia noin 100 milj. euroa. Vuonna 2025 arvioidaan nostettavan pitkäaikaista lainaa enintään 265 milj. Euroa ja 76 milj. euroa tililimiitin käyttöä. Lyhytaikaista lainaa eli kuntatodistuksia käytetään aktiivisesti kassanhallinnan välineinä ja kaupunginhallituksen hyväksymän lainannosto- ja sijoitussuunnitelman mukaisesti. Pitkäaikaisia lainoja eräännty 46,6 milj. euroa vuoden 2025 aikana.

Yhtiöiden talletusten oletetaan keskimäärin olevan 120 milj. Euron tasolla, mutta yhtiöiden talletusten määrään liittyy huomattavaa epävarmuutta. Näin ollen korollinen velka (lainakanta) lisääntyisi nettomääräisesti 274 milj.

euroa vuonna 2025. Pitkäaikaisen kokonaisvelan arvioidaan kasvavan voimakkaasti vuosina 2025–2027. Korollisen velan määrä arvioidaan olevan 2,2 miljardia euroa vuoden 2027 lopulla. Kokonaisvelan kasvuun liittyy huomattavaa epävarmuutta, koska kaupunkikonsernin suurten investointihankkeiden ajalliseen etenemiseen liittyy merkittäviä epävarmuuksia. Lisäksi mainittu velkamäärä ei sisällä suuria raidehankkeita kuten Länsirata Oy:n pääomitusta tai Turun Raitiotie Oy:n rahoitusta, koska mainituista hankkeista ei ole lopullisia toteutuspäätöksiä.

Kassavarannon muutokset ja maksuvalmius

Kassavarannon ennustetaan olevan 25–50 milj. euron tasolla vuoden 2025 alussa, millä tasolla se pyritään myös pitämään vuoden 2025 aikana. Kaupunki saa kassavaroilleen maltillista sijoitustuottoa, joka alittaa kuitenkin vieraan pääoman kustannuksen, minkä vuoksi ylimääräisiä kassavaroja ei ole tarkoituksenmukaista pitää. Kuntatodistuksia käytetään aktiivisesti kassanhallinnan välineinä ja ne ovat kaupungille tärkeä ja kustannustehokas lyhytaikaisen rahoituksen varainhankinnan väline. Koko taloussuunnitelmakaudella eli vuosien 2026–2027 aikana kaupungin rahoitusaseman odotetaan säilyvän hyvänä ja kaupunki saa markkinoilta velkarahoitusta kustannustehokkaasti.

2.6 Investointiosa

Kaupungin toteuttamat investoinnit

Turun kaupungin toimintasuunnitelman mukaisesti kaupungin investointimenojen määrärahaesitys suunnitelmakaudella 2025–2028 on yhteensä 1 298,9 miljoonaa. Investointimenojen rahoitusosuuksien tavoite suunnitelmakaudella on yhteensä 30,6 milj. euroa. Investointien omarahoitusosuudeksi jää erotus 1 268,3 milj. euroa.

Talousarviovuoden 2025 investointiosaan esitetyt määrärahat investointimenoihin ovat yhteensä 331,6 milj. euroa. Rakennuttamisen tila- ja infrainvestointiohjelmien määrärahojen osuus on yhteensä 293,2 milj. euroa, josta infrainvestointien osuus on 202,5 milj. euroa ja tilainvestointien 90,7 milj. euroa.

Jäljelle jäävä vuoden 2025 investointimäärärahojen osuus 38,4 milj. euroa jakautuu osakkeisiin ja osuuksiin 22,3 milj. euroa, tietojärjestelmien ja toiminnan kehittämissen osuuteen 6,8 milj. euroa, koneet ja kalusto sekä muut aineelliset hyödykkeet 5,8 milj. euroa ja maa- ja ve-sialueiden hankinta 3,5 milj. euroa.

Kaupunginhallituksen investointimäärärahat ovat yhteensä 328,4 milj. euroa, joka jakautuu kaupungin omaisuudenhallinnan osuuteen 322,0 milj. euroa ja konsernihallinnon osuuteen 6,4 milj. euroa. Kasvatuksen ja opetuksen investointimäärärahojen osuus on 1,2 milj. euroa, kulttuurin ja nuorison 0,7 milj. euroa, liikunnan 0,5 milj. euroa, ja kaupunkiympäristön 0,4 milj. euroa ja Turun kaupunkiseudun joukkoliikenteen 0,4 milj. euroa.

Kaupungin investointiohjelmat ja investointitasot

Kaupunginhallitus antaa erilliset määräykset siitä, miten toimintasuunnitelmiin kirjatut sitovat tavoitteet ja toimenpiteet sitovat kaupungin viranomaisia kaupunginhallitukseen nähden.

Kaupunginhallituksen omaisuudenhallinnan talousarvion määrärahoihin sisältyy lisäksi kaupungin osakkeiden ja osuuksien hankintaan liittyvät investointimäärärahat ja investointien tuloerät, joiden toteutuksesta ja raportoinnista Konsernihallinto vastaa (1600 KH/osuudet ja käyttökorkvaukset).

Investointiohjelmien ja kiinteän omaisuuden myyntitavoitteiden toteutusta varten kaupunginhallituksen omaisuudenhallinnan tulosityksiköille (1602 KH/maaomaisuus, 1603 KH/Infraomaisuus, 1604 KH/Tilaomaisuus) on varattu investointiosaan ja käyttötalousosaan talousarvion määrärahat. Kaupunkiympäristön palvelukokonaisuus vastaa kokonaisuuden toteutuksesta ja raportoinnista.

Tilapalvelut vastaavat tilahankkeiden hankesuunnittelusta, jossa kerätään tilahankkeen lähtötiedot investointipäätöstä varten. Samassa yhteydessä päätetään hankkeen toteutusmuodosta ja rahoitusmallista. Tilahankkei-

den päivitetty hankesuunnitteluohje on hyväksytty kaupunginvaltuustossa 22.1.2024 § 10. Tilakonseptointi toimii suunnittelijoiden käsikirjana, joka nopeuttaa hankesuunnitteluprosessia. Suunnittelun käsikirjat saavat liitteeksi kalustekonseptit. Tilapalveluiden toimitilajohtaminen vastaa kohteiden ensikertaisesta kalustamisesta toteutuksesta ja raportoinnista. Kalustemäärärahat sisältyvät kaupunginhallituksen omaisuudenhallinnan talousarvion määrärahoihin (KH/Ensikertainen kalustaminen).

Kaupunkiympäristön palvelukokonaisuus vastaa infrainvestointiohjelman laadinnasta. Infrahankkeiden tarveselvitys- ja hankesuunnittelun menettelyohje on hyväksytty kaupunginvaltuustossa 13.2.2023 § 32. Talousarviossa 2024 kiinteistökehityshankkeiden ja kärkihankkeiden kaava-ajotusten muutokset ja vaikutukset infrainvestointiohjelmaan on sovitettu yhteen. Investointien aikataulutaminen tehdään kokonaisarvioinnin pohjalta, joissa huomioidaan tehokkuus, kannattavuus, välttämättömyys, käyttötalous ja kasvun mahdollisuudet.

Kaupunkiympäristön infrarakennuttamisen ja kaupungin toimitilarakennuttamisen oman toteutuksen investointimenot talousarviovuonna 2025 ovat yhteensä 293,2 milj. euroa. Taloussuunnittelukaudelle 2025–2028 esitetyt kaupungin infra- ja tilainvestointikohteiden oman toteutuksen investointimenot ovat yhteensä 1 092,7 milj. euroa.

Kaupungin infrainvestointiohjelman määrärahaesitys taloussuunnitelmakaudelle 2025–2028 on yhteensä 604,3 milj. euroa. Infrainvestointihankkeiden rahankäyttöesitys vuodelle 2025 on 202,5 milj. euroa. Määrärahan jako pääluokkiin on esitetty taulukossa Infrainvestointiohjelma. Investointimäärärahoista kohdistuu strategiaan kärkihankkeisiin 129,0 milj. euroa, kiinteistökehityshankkeisiin 37,0 milj. euroa, korjausvelkaa alentaviin 16,8 milj. euroa ja loput 19,7 milj. euroa asukasviihtyvyyttä parantaviin, liikenteen toimivuutta ja turvallisuutta parantaviin sekä toimintoja tukeviin hankkeisiin ja aikaistettuun toteutussuunnitteluun.

Taloudellisesti ja strategisesti merkittäviä infrainvestointikohteita ovat Keskustan kehittämisen ja Turun Tiedepuisto kärkihankkeet sekä kiinteistökehityskohteisiin tehtävät yleisten alueiden infrainvestoinnit. Talousarviovuonna 2025 tällaisia kohteita ovat mm. Kupittaaan kärjen kumppanuushanke, Turun ratapihat ja Kupittaaan kaksoisraide -hanke, runkobussilinjaston järjestelyt, kaupungin rahoitusosuus satamahankkeesta sekä yleisten alueiden infrainvestoinnit kiinteistökehityskohteisiin kuten Linnakaupungin, Skanssin ja Pihlajaniemen kaava-alueet.

Kaupungin tilainvestointiohjelman määrärahaesitys taloussuunnitelmakaudella 2025–2028 on yhteensä 488,5 milj. euroa. Tilainvestointiohjelman rahankäyttöesitys vuonna 2025 on 90,7 milj. euroa, joista pienten hankkei-

den, joiden kustannusarvio on alle 3 miljoonaa euroa, yhteenlaskettu arvo on 11,2 milj. euroa ja energiatehokkuusinvestointien yksi miljoona euroa. Jaottelu on esitetty taulukossa Tilainvestointiohjelma.

Peruskaupungin taseelle tehtävä merkittävä uudisrakennuskohde on Turun musiikkitalo Fuuga. Peruskorjauskohteista taloudellisesti merkittävimmät ovat Nummen koulutalon tekninen peruskorjaus, Kaupungintalon pihaan rakennusten osittainen peruskorjaus ja paalutus sekä Wäinö Aaltosen museon tekninen peruskorjaus.

Toimintasuunnitelman liitteenä olevat infra- ja tilainvestointiohjelmat sisältävät hankkeiden kustannusarviot, määrärahojen jakautumisen toteutusajalle ja valmistusvuosivaihtoehdon sekä toteutusmuodon. Osa tilainvestointiohjelman yli 3 milj. euron hankkeista on kuitenkin vielä suunnittelu-/valmisteluvaiheessa, jolloin lähtötiedot ovat vielä vaillinaisia, eikä hankkeiden toteutusmuotoa ole päätetty.

Turku-konsernin toteutusratkaisut ja konsernin ulkoisten vuokrahankkeiden toteuttaminen

Kaupungin investointitasoja on pyritty keventämään muun muassa tilahankkeiden osalta hyödyntämällä Turku-konsernin toteutusratkaisuja. Kaupunki voi antaa hankkeille rakennusaikaisen väliaikaisen rahoituksen konsernitilin limitin kautta tai antaa omavelkaisen takauksen hankkeiden rahoitukselle. Kaikki uudet tilakohteet tehdään pääsääntöisesti Kiinteistö Oy Turun Monitoimitilat -taseeseen, päätös tehdään kuitenkin hankekohtaisesti. Turku toteuttaa vuosien 2026–2029 aikana päiväkotien uudistushankkeen elinkaari- ja vuokramallilla.

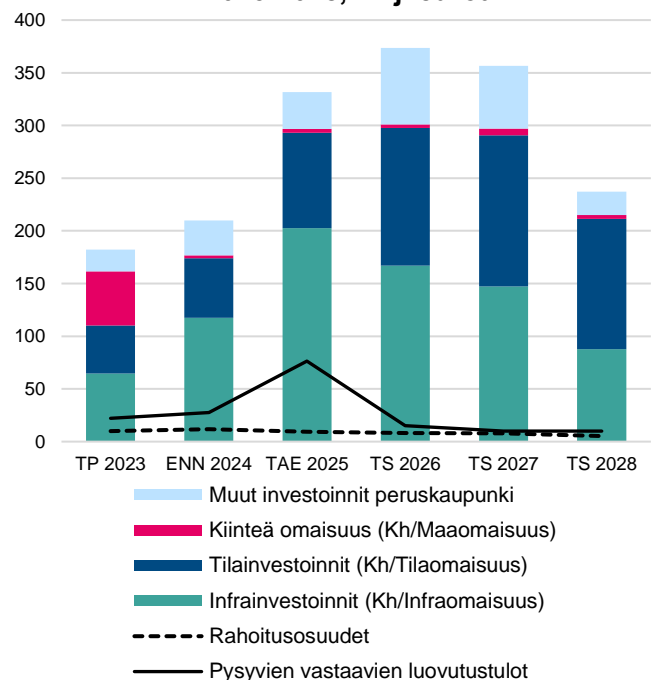
Tilainvestointiohjelmissa taloussuunnitelmakaudelle 2025–2028 on käynnissä olevien ja suunniteltujen kaupungin taseeseen tehtävien tilahankkeiden lisäksi yhtiömuotoisia tilahankkeita kustannusarviolta noin 420,6 milj. euroa, joista on suunnitelmakaudelle jokin päätös sekä pitkäkestoisia vuokraohteita noin 139,4 milj. euroa. Kustannukset näistä jakautuu vuokran muodossa vuokraajalle. Osa tilainvestointiohjelman mahdollisista yhtiömuotoisista yli 3 milj. euron hankkeista on kuitenkin vielä suunnittelu-/valmisteluvaiheessa, jolloin lähtötiedot ovat vielä vaillinaisia, eikä hankkeiden toteutusmuotoa ole päätetty. Summat eivät pidä sisällään leasinghankkeita.

Investointitulot ja rahoitusosuudet

Investointiosan pysyvien vastaavien myyntitulojen osuus vuodelle 2025 on 76,4 milj. euroa, josta myyntivoittotavoite on 32,4 milj. euroa. Suunnittelukaudella 2025–2028 luovutustuloja on budjetoitu yhteensä 111,4 milj. euroa ja myyntivoittoja 63,9 milj. euroa. Tonttien myyntien sijaan on kaupungin tavoitteena enenevässä määrin siirtyä tonttien vuokraukseen (Kv 13.2.2023 § 29). Tämä vaikuttaa arvioon myyntitulojen, ja niistä saatavien myyntivoittojen osuuteen taloussuunnitelmakaudella ja vuokratulojen kasvuodotuksiin pidemmällä aikavälillä.

Valtionosuuksien ja muiden rahoitusosuuksien määräksi vuodelle 2025 esitetään yhteensä 9,4 milj. euroa. Taloussuunnitelmakaudella 2025–2028 rahoitus- ja valtionosuudet ovat yhteensä 30,6 milj. euroa. Valtionosuuksia myönnetään muun muassa raideliikenteen ja kevyen liikenteen kuten pyöräteiden rakentamiseen. Kuvaajassa on esitetty investointien rahavirtalaskelma vuosille 2023–2028. Mukana ovat kaupungin oman taseen investoinnit ilman yhtiömuotoisia toteutuksia tai vuokrahankkeita sekä rahoitusosuudet ja pysyvien vastaavien luovutustulot.

Investointien rahavirtalaskelma vuosille 2023–2028, milj. euroa

Investointimäärärahat ja investointien tuloerät, 1 000 €

Talousarvio 2024 muutoksin sisältää kaupunginvaltuuston elokuun 2024 loppuun mennessä tekemät talousarviomuutokset.

Turku, yhteensä	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 muutoksin	Talousarvio 2025	Taloussuunnitelma 2026	Taloussuunnitelma 2027	Taloussuunnitelma 2028
Investointimenot	-182 342	-232 731	-331 581	-373 492	-356 733	-239 500
Valtionosuudet ja muut rahoitusosuudet	10 087	12 035	9 360	8 060	7 960	5 260
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	22 172	19 700	76 394	15 000	10 000	10 000
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	-150 083	-200 996	-245 827	-350 432	-338 773	-221 830
Muutos-%		33,9	22,3	42,6	-3,3	-34,5

Kaupungin investointiohjelmat osana talousarviota**Infrainvestointiohjelma jaettuna pääluokkiin, 1 000 €**

Pääluokat	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 muutoksin	Talousarvio 2025	Taloussuunnitelma 2026	Taloussuunnitelma 2027	Taloussuunnitelma 2028
Strategiset kärkihankkeet	30 503	69 270	128 990	111 680	99 134	46 180
Kiinteistökehitys	14 146	43 267	37 032	30 370	23 900	19 350
Toimintoja tukevat	1 367	2 750	4 385	1 045	845	45
Korjausvelkaa alentavat	12 613	13 765	16 815	13 365	13 365	14 365
Liikenteen toimivuutta & turvallisuutta parantavat	798	3 700	8 150	7 150	5 070	3 150
Asukasviihtyisyyttä parantavat	5 031	4 560	6 900	3 150	4 600	4 250
Aikaistettu toteutussuunnittelu	249	250	250	250	250	250
Infrainvestointiohjelma yhteensä	64 745	137 562	202 522	167 010	147 164	87 590

Tilainvestointiohjelma jaettuna pääluokkiin, 1 000 €

Pääluokat	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 muutoksin	Talousarvio 2025	Taloussuunnitelma 2026	Taloussuunnitelma 2027	Taloussuunnitelma 2028
Nimetyt tilainvestointihankkeet > 3 miljoona euroa	40 998	57 743	78 500	118 350	131 200	111 600
Tilainvestointihankkeet < 3 miljoona euroa	4 538	11 200	11 200	11 200	11 200	11 200
Energiatehokkuushankkeet	0	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000
Tilainvestointiohjelma yhteensä	45 536	69 943	90 700	130 550	143 400	123 800

2.7 Talousarvion sitovuustasot

	Sitovuus
KÄYTTÖTALOUSOSA (ulkoiset erät)	
Kaupunginvaltuusto	Toimintakate
Keskusvaalilautakunta	Toimintakate
Tarkastuslautakunta	Toimintakate
Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunta	Toimintakate
Työllisyyslautakunta	Toimintakate
Kaupunginhallitus	Toimintakate
Kulttuuri- ja nuorisolautakunta	Toimintakate
Liikuntalautakunta	Toimintakate
Kasvatus- ja opetuslautakunta	Toimintakate
Kaupunkiympäristölautakunta	Toimintakate
Turun kaupunkiseudun joukkoliikennelautakunta	Toimintakate
Rakennus- ja lupalautakunta	Toimintakate
Lounais-Suomen jätehuoltolautakunta	Toimintakate (ulkoiset ja sisäiset)
TULOSLASKELMAOSA	
Verotulot	
Valtionosuudet	
Rahoitustuotot ja -kulut	Netto
Satunnaiset erät	Netto
INVESTOINTIOSA	
Kaupunginhallitus	Investointimenot
	Rahoitusosuudet
	Luovutustulot
Kulttuuri- ja nuorisolautakunta	Investointimenot
	Rahoitusosuudet
	Luovutustulot
Liikuntalautakunta	Investointimenot
	Rahoitusosuudet
	Luovutustulot
Kasvatus- ja opetuslautakunta	Investointimenot
	Rahoitusosuudet
	Luovutustulot
Kaupunkiympäristölautakunta	Investointimenot
	Rahoitusosuudet
	Luovutustulot
Turun kaupunkiseudun joukkoliikennelautakunta	Investointimenot
	Rahoitusosuudet
	Luovutustulot
RAHOITUSOSA	
Lainakannan muutokset	Netto

Osavuositarkastuksissa ja tilinpäätöksessä raportoidaan kaupunginvaltuustolle talousarvion määrärahojen ja tuloerien poikkeamat ja niiden muutokset.

LAUTAKUNTIEN TOIMINNALLISET JA TALOUDELLISET TAVOITTEET

Kaupunginvaltuusto

Lyhyt kuvaus toiminnasta

Ylintä päätäntävaltaa kaupungin toiminnassa käyttää asukkaiden valitsema kaupunginvaltuusto. Valtuusto valitaan neljäksi vuodeksi kerrallaan neljän vuoden välien järjestettävillä vaaleilla.

Turun kaupunginvaltuustossa on kaudella 2021–2025 yhteensä 67 valtuutettua, joiden määrä on kuntalaissa sidottu kaupungin asukaslukuun.

Kunnassa on valtuusto, joka vastaa kunnan toiminnasta ja taloudesta sekä käyttää kunnan päätösvaltaa. Kaupunginvaltuuston tehtävät on määrätty kuntalaissa. Sen mukaan valtuusto päättää:

1. kuntastrategiasta;
2. hallintosäännöstä;
3. talousarviosta ja taloussuunnitelmasta;
4. omistajaohjauksen periaatteista ja konserniohjeesta;
5. liikelaitokselle asetettavista toiminnan ja talouden tavoitteista;
6. varallisuuden hoidon ja sijoitustoiminnan perusteista;
7. sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista;
8. palveluista ja muista suoritteista perittävien maksujen yleisistä perusteista;
9. takaussitoumuksen tai muun vakuuden antamisesta toisen velasta;

10. jäsenten valitsemisesta toimielimiin, jollei jäljempänä toisin säädetä;
11. luottamushenkilöiden taloudellisten etuuksien perusteista,
12. tilintarkastajien valitsemisesta;
13. tilinpäätöksen hyväksymisestä ja vastuuvapaudesta;
14. muista valtuuston päätettäviksi säädetyistä ja määrättyistä asioista.

Kaupunginvaltuutettujen paikkajako puolueittain (tilanne 9.9.2024):

Kansallinen Kokoomus ja Kristillisdemokraatit	19
Suomen Sosialidemokraattinen puolue	13
Vihreä Liitto	10
Vasemmistoliitto	9
Perussuomalaiset	7
Ruotsalainen Kansanpuolue	3
Suomen Keskusta	3
Järjen ääni	1
Valtuustoryhmä Elina Sandelin	1
Valtuustoryhmä Johannes Yrttiaho	1

Kaupunginvaltuuston määrärahoista maksetaan valtuutettujen kokouspalkkiot sekä valtuustoryhmien tuet.

Talouden tavoitteet

Käyttötalouden määrärahat ja tuloarviot, 1 000 € (ulkoiset erät)

Käyttötalousosa sitovuustaso toimintakate	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 muutoksin	Talousarvio 2025
Toimintatulot			
Valmistus omaan käyttöön			
Toimintamenot	343	601	564
TOIMINTAKATE	-343	-601	-564
Muutos-%		75,2 %	-6,2 %

Käyttötalouden toimintatulot ja -menot yhteensä, 1 000 € (ulkoiset ja sisäiset erät)

Käyttötalousosa	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 muutoksin	Talousarvio 2025
Toimintatulot			
Valmistus omaan käyttöön			
Toimintamenot	835	1 072	1 034
TOIMINTAKATE	-835	-1 072	-1 034
Muutos-%		28,4 %	-3,5 %

Tarkastuslautakunta

Tilivelvollinen viranhaltija: kaupunginrevisori Kari Koivuluhta

Lyhyt kuvaus toiminnasta

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on

- järjestää hallinnon ja talouden tarkastus ja arviointi
- huolehtia kaupungin ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta
- tuottaa kaupungin ja sen strategisen johtamisen ja toiminnan kehittämisen tueksi luotettavaa ja olennaista arviointitietoa
  - valtuustolle ja muille päätöksentekijöille
  - kuntalaisille ja ympäröivälle yhteiskunnalle
  - kaupungin henkilöstölle
- arvioida valtuuston asettamien strategisten tavoitteiden ja talousarvion tavoitteiden toteutumista koko kuntakonsernissa ja sitä, onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla
- valvoa kuntalain 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi
- muita kuntalaissa lautakunnan tehtäväksi annettuja asioita.

Arviointi- ja tarkastustoiminnan tavoitteena on varmistaa kaupunkikonsernin toiminnan tarkoituksenmukaisuus ja tuloksellisuus sekä kuntalaisten etujen toteutuminen.

Toimintaympäristön muutostekijät

Tarkastuslautakunnan tehtäväkenttään vaikuttavat vaatimukset talouden tasapainottamisesta, tasapainottamista koskevien suunnitelmien sisällön ja toimenpiteiden toteutuksen ja riittävyyden arvioinnin tarve.

Toimintaan vaikuttavat myös kuntakonsernin toiminnan ja palvelutuotannon organisointi, järjestämistapa ja johtaminen sekä näissä tapahtuvat muutokset.

Lisäksi lautakunnan toiminnassa tulee ottaa huomioon kulloinkin voimassa olevien ohjausasiakirjojen rakenne ja sisältö sekä ne muutostekijät, jotka vaikuttavat kaupunkikonsernin ja sen eri osien toimintaan ja tulokseen. Toimintaympäristössä tapahtuu jatkuvia muutoksia muun muassa lainsäädännöstä sekä lisääntyvästä kuntarajat ylittävästä yhteistyöstä johtuen.

Toiminnan kehittäminen

Tarkastuslautakunnan tavoitteena on tukea valtuuston päättämien strategisten tavoitteiden toteutumista toiminta-ajatuksensa mukaisesti. Tavoitteiden toteutumista tuetaan arviointitoiminnalla, jossa tarkastellaan asetettujen tavoitteiden toimeenpanoa, toteutumista ja vaikutuksia organisaation eri tasoilla ja toiminnoissa. Arviointitoiminnalla pyritään kattamaan olennaisimmiksi katsotut asiakokonaisuudet tai toiminnot valtuustokauden aikana. Arviointitoiminnan tuloksista raportoidaan kulloinkin tarkoituksenmukaisella tavalla.

Tarkastuslautakunnan toiminnan sisältöön vaikuttavat muun muassa toimintaympäristössä ja kaupungin omassa toiminnassa tapahtuvat muutokset ja kulloinkin asetetut tavoitteet. Tarkastuslautakunnan toimintatapoja ja toiminnan sisältöä kehitetään jatkuvasti vastaamaan eteen tulevia haasteita.

Talouden tavoitteet

Käyttötalouden määrärahat ja tuloarviot, 1 000 € (ulkoiset erät)

Käyttötalouso- sivuustaso toimintakate	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 muutoksin	Talousarvio 2025
Toimintatulot			
Valmistus omaan käyttöön			
Toimintamenot	428	506	484
TOIMINTAKATE	-428	-506	-484
Muutos-%		18,2 %	-4,3 %

Käyttötalouden toimintatulot ja -menot yhteensä, 1 000 € (ulkoiset ja sisäiset erät)

Käyttötalousosa	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 muutoksin	Talousarvio 2025
Toimintatulot			
Valmistus omaan käyttöön			
Toimintamenot	459	547	533
TOIMINTAKATE	-459	-547	-533
Muutos-%		19,1 %	-2,6 %

Keskusvaalilautakunta

Tilivelvolliset viranhaltijat: Keskusvaalilautakunnan sihteerit, kaupunginjuristi Noora Syysvirta ja juristi Katariina Jokinen

Lyhyt kuvaus toiminnasta

Vaalilain mukaan valtuuston on asetettava toimikaudekseen keskusvaalilautakunta. Keskusvaalilautakunta on vaalilakiin perustuva lakisääteinen toimielin, jonka keskeisin tehtävä on vaalien toimittaminen. Keskusvaalilautakunta toimii alue- ja kuntavaaleissa sekä valtiollisissa vaaleissa. Keskusvaalilautakunnan tehtävä on ylläpitää valmiutta vaalien ja kansanäänestysten järjestämiseen, vastata vaalien ja kansanäänestysten järjestämisestä sekä suorittaa alue- ja kuntavaaleissa tuloksen laskenta valtakunnallisten ohjeaikojen puitteissa.

Keskusvaalilautakuntaan kuuluu puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja kolme muuta jäsentä sekä tarpeellinen määrä varajäseniä, joita on kuitenkin oltava vähintään viisi. Keskusvaalilautakunta on ottanut sihteeiksi kaupunginjuristin ja juristin Turun kaupungin konsernihallinnon lakipalveluiden yksiköstä.

Keskusvaalilautakunta päättää kokousaikatauluistaan. Keskusvaalilautakunta kokoontuu muun ohella vaalilaissa säädetyinä aikoina sekä lautakunnan puheenjohtajan kutsusta tarvittaessa.

Toimintaympäristön muutostekijät

Alue- ja kuntavaalit toimitetaan samanaikaisesti sunnuntaina 13.4.2024. Vuosi 2026 on vaaliton vuosi, jolloin säännönmukaisia vaaleja ei toimiteta. Eduskuntavaalit toimitetaan 18.4.2027.

Alue- ja kuntavaaleissa kunnan keskusvaalilautakunta huolehtii molempia vaaleja koskien kaikista äänestysjärjestelyistä kunnassa. Vaalilain 188 §:n mukaan kunta vastaa kunnan keskusvaalilautakunnan, vaalilautakuntien, vaalitoimikuntien, yleisten ennakköäänestyspaikkojen vaalitoimitsijoiden ja kotiäänestyksen vaalitoimitsijoiden toiminnasta aiheutuneista sekä muista kuin 1 momentissa tarkoitetuista vaalien toimittamisesta aiheutuneista kustannuksista. Eduskuntavaaleissa, presidentinvaalissa ja europarlamenttivaaleissa oikeusministeriö suorittaa kunnalle kertakorvauksena ministeriön vahvistaman euromäärän jokaiselta vaaleissa äänioikeutetulta kunnan asukkaalta. Alue- ja kuntavaaleissa valtio ei siis suorita kertakorvausta. Aluevaaleissa hyvinvointialue korvaa kunnalle ne kustannukset, jotka aiheutuvat pelkästään aluevaaleista.

Lisäksi keskusvaalilautakunnan tulee huomioida toiminnassaan erilaiset tavara- ja palveluhankinnat ja henkilöstön palkkaukseen liittyvät kustannukset huomioiden kulloinkin vallitsevat poikkeusolosuhteet.

Toiminnan kehittäminen

Keskusvaalilautakunta käyttää samoja asianhallinta- ja tiedonvälitysjärjestelmiä kuin muutkin toimielimet ja noudattaa vaalilaista johtuvia poikkeuksia lukuun ottamatta samoja kokous- ja muita käytäntöjä.

Talouden tavoitteet

Käyttötalouden määrärahat ja tuloarviot, 1 000 € (ulkoiset erät)

Käyttötalousosa sitovuustaso toimintakate	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 muutoksin	Talousarvio 2025
Toimintatulot	400	1 097	
Valmistus omaan käyttöön			
Toimintamenot	500	1 921	833
TOIMINTAKATE	-101	-824	-833
Muutos-%		715,8 %	1,1 %

Käyttötalouden toimintatulot ja -menot yhteensä, 1 000 € (ulkoiset ja sisäiset erät)

Käyttötalousosa	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 muutoksin	Talousarvio 2025
Toimintatulot	400	1 097	
Valmistus omaan käyttöön			
Toimintamenot	549	1 971	910
TOIMINTAKATE	-149	-874	-910
Muutos-%		486,6 %	4,1 %

Lisätietoja:

2025 Alue- ja kuntavaalit

2026 Vaaliton vuosi, ei säännönmukaisia vaaleja

2027 Eduskuntavaalit

2028 Vaaliton vuosi, ei säännönmukaisia vaaleja

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunta

Kuvaus toiminnasta

Sosiaali- ja terveystalvuu-uudistukseen liittyvässä lain-säädännössä hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on todettu sekä hyvinvointialueen että kunnan tehtäväksi. Niillä on yhteinen vastuu alueen asukkaiden hyvinvoinnista.

Hyvinvointia ja terveyden edistämistä tehdään Turussa kaikissa palvelukokonaisuuksissa ja -alueilla: liikunta-, kulttuuri-, kaupunkiympäristö-, kasvatus ja opetus-, elinvoima- sekä yhteisvaikuttavassa lasten ja nuorten palvelukokonaisuuksissa sekä niiden alaisilla palvelualueilla. Konsernihallinnon integraatiotoiminnossa on Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuualue.

Kaupungissa on usean vuoden ajan toiminut kaupunkitasoinen hyvinvoinnin ohjausryhmä. Sen kokoonpanoa on uudistettu Uusi Turku toimintamallin myötä poikkihallinnolliseksi Hyvinvoinnin johtoryhmäksi keväällä 2023.

Vuosi 2025 on hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunnan kolmas toimintavuosi. Sen rooli on poikkihallinnollinen ja siten erityislaatuinen muihin lautakuntiin verrattuna. Se pilotoi osaltaan Uuden Turun yhteisvaikuttavaa toimintamallia. Lautakunnalla ei ole alaistaan organisaatiota, mutta se seuraa ja voi osaltaan käsitellä muiden palvelukokonaisuuksien toteuttamaa hyvinvointia ja terveyttä edistävää toimintaa. Kaupungin luottamuselin- ja virkaorganisaation uudistamista on valmisteltu vuoden 2024 aikana toteutettavaksi vuoden 2025 kuntavaalien myötä. Se tuonee muutoksia myös hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunnalle.

Voimassa olevan hallintosäännön (KV 17.4.2023) mukaan lautakunnan tehtävänä on huolehtia lainsäädännössä hyvinvoinnin edistämisestä määrätyistä tehtävistä sekä muista erikseen määrätyistä tehtävistä ja toimii ehkäisevästä päihdetyöstä vastaavana kunnan monijäsenenä toimielimenä. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunta vastaa kuntatasoisesta hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ja yhteistyön ohjauksesta, kunnan päätöksenteon vaikutusten ennakoarviointimenetelyn ohjauksesta ja ohjeistuksesta hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen näkökulmista sekä kuntalaisvaikuttamisen ohjauksesta.

Lisäksi hallintosäännön 49§ määrittää tarkemmin lautakunnan toimivalta:

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunta toimii sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) 6 §:n mukaisena monijäsenenä toimielimenä. Se päättää mm. osaltaan avustusten myöntämisestä järjestöille ja muille yhteisöille kaupunginhallituk-

sen määrittämien periaatteiden mukaisesti, antaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyvät lausunnot ja selvitykset, valmistelee vuosittain valtuustolle annettavan raportin kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä, hyväksyy tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman ja asukasbudjetin kaupunginhallituksen määrittämien periaatteiden mukaisesti. Lautakunta päättää kuolinpesien säästörahaston ja sosiaalirahaston varojen käyttämisestä, vastaa kuntalaisaloitteiden käsittelystä tehtävälueellaan, vastaa kuntalaispalautteiden käsittelystä ja kokonaiskuvan muodostamisesta hyvinvoinnin ja terveyden näkökulmasta. Lisäksi lautakunta edistää hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien järjestöjen ja yhteisöjen toimintaedellytyksiä ja vaikutusmahdollisuuksia.

Kuntavaalien (2025) jälkeen tapahtuvaksi valmistellut organisaatiomuutokset eivät vaikuta kunnan vastuulla olevaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävään. Vuoden 2023 arviointikertomuksessa tarkastuslautakunta suosittelee, että hyvinvointiin liittyvät kaupungin lakisääteiset vaatimukset ja tehtävät tulee ottaa huomioon päivitettäessä tavoiteasiakirjoja ja organisaatiota uudelle valtuustokaudelle.

Toimintaympäristössä tapahtuvat muutokset

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunnan ja kaupunginvaltuuston hyväksymässä hyvinvointikertomuksessa kuvataan keskeinen turkulaisten hyvinvointiin ja terveyteen liittyvä tilannekuva sekä keskeiset toimenpiteet havaittuihin haasteisiin vastaamiseksi. Toimintaympäristössä tapahtuvien muutosten tietolähteenä käytetään kansallisia selvityksiä, kuten Kouluterveyskysely, Terve Suomi ja Moni Suomi -tutkimukset ja PYLL-tulokset (ennenaikaisesti menetetyt elinvuodet), joista tilataan sekä Turku-kohtaisia että asuinalueille meneviä tarkempia tietoja. Tietoja hyödynnetään osana toiminnan suunnittelua ja toteutusta.

Turkulaisten oma kokemus hyvinvoinnista on kehittynyt monilla indikaattoreilla mitattuna kielteiseen suuntaan ja suurten kaupunkien vertailussa Turku pärjää heikosti monessa asiassa. Toki positiivistakin kehitystä on tapahtunut, esimerkiksi päihteiden ja tupakoinnin vähenemisessä. Hyvinvointitietoa analysoidessa on tärkeää muistaa, että valtaosa turkulaista voi hyvin ja he ovat aktiivisia ja toimeliaita työssä ja vapaa-ajalla ja heillä on opiskelu-, työ ja toimintakyky kunnossa.

Turun elinvoimaisuuden mahdollistaa väestön jatkuva kasvu. Mitä parempi turkulaisten hyvinvointi ja terveys on, sitä parempi mahdollisuus myös elinvoimaisuuden kasvulle on olemassa. Tarkasteltaessa ns. kovinta hyvinvoinnin ja terveyden mittaria, kuolleisuutta, voidaan nähdä, että ennenaikaisten menetettyjen elinvuosien

(PYLL) määrät ovat pienentyneet Turussa jo pitkään yli 20-vuoden tarkastelujakson perusteella. Toisaalta kunnan suurimman kaupungin vertailussa Turun vältettävissä olevat menetykset ovat vertailun suurimmat ja kehitys muita epäsuotuisampaa. Tämä näkyy erityisesti alkoholiin, huumeisiin ja väkivaltaan liittyvissä ennenaikaisissa kuolemissa.

Väestön kehityksen jatkuvan positiivisen nousun myötä vieraskielisten osuus on yhä kasvanut. Yksinasuvien osuus asutuskunnista on yhä kasvussa, ollen jopa 56 %. Osallisuuden kokemus on työikäisillä miehillä heikkoa ja alueelliset erot ovat suuria. Toisaalta Moni Suomi –aineistossa maahanmuuttajilla on parempi kokemus osallisuudesta.

Turussa on yhden vanhemman lapsiperheitä selvästi maan keskiarvoa enemmän. Turussa on koko maahan verrattuna korkea pienituloisuusaste, mikä näkyy myös lapsiperheillä ja nuorilla aikuisilla. Myös tuloerot ovat edelleen olleet kasvussa ja koko Suomeen verrattuna suuremmat. Perustoimeentulotukea saaneiden määrä ollut laskussa, myös pitkäaikaistuen osalta. Maksuhäiriömerkinnöissä on ollut pientä laskua, mutta suurta alueellista vaihtelua Turun eri osien välillä.

Työttömyys on edelleen laskenut, myös nuorten osalta. Huolestuttavaa on, että pitkäaikaistyöttömien osuus työttömistä on kasvanut 41 %:iin. Työllisten määrä väestöstä on kuitenkin paranemassa koronaa edeltävälle tasolle.

Peruskoululaisista n. 40 %:lla toimintakyky on sellaisella tasolla, että heillä saattaa olla arjesta selviytymisen haasteita. Terveysliikuntasuosituksen mukaan liikkuu aikuisista hieman useampi. Sen sijaan kaiken ikäisten ylipainon ja lihavuuden kehitys jatkaa nousuaan.

Monilla mittareilla arvioituna niin fyysisen kuin psyykkisen terveydentilan arviot ovat olleet laskusuunnassa. Erittäin paljon on havaittavissa erilaisia mielen hyvinvoinnin haasteita. Tämä näkyy mm. yksinäisyyden lisääntymisenä sekä koululaisten uupumuksen ja ahdistuneisuuden kasvuna ja myös kasvaneena rikollisuutena. Kaikkiaan kuitenkin koettu terveys valtaosalla turkulaisista on hyvä. Riippuen ikäluokasta terveys koetaan keskitasoa parempana nuorimpien peruskoululaisten 89 %:sta yli 65-vuotiaiden 52 %:iin.

Eläkkeelle siirrytään hieman aiempaa myöhemmin. Kotona asuu 92 % 75 vuotta täyttäneistä turkulaisista. Lonkkamurtumat ovat vähentyneet ja kaatumisten ja puutoamisten hoitajakoissa on selvää alenemaa.

Toiminnan kehittämissuunnitelma ja strategiset painopisteet

Edellä kuvatussa toimintaympäristön analyysissä ja Hyvinvointikertomuksessa nostetaan kaupunkilasten terveyteen ja hyvinvointiin peilaten tarttumis-, kehittämis- ja

parantamiskohteita. Näitä ovat mm. lasten ja nuorten fyysinen ja henkinen hyvinvointi ja terveys, ympäristön viihtyisyys ja turvallisuus, yksinäisyyden kokeminen, huolta aiheuttava päihteiden käyttö, sekä hyvinvoinnin kokeminen.

Turussa hyvinvoinnin edistämistä toteutetaan laajasti kaikkien palvelukokonaisuuksien ja -alueiden toiminnassa ja niiden välisessä yhteistyössä sekä yhteistyössä muiden sidosryhmien, kuten Varhan, järjestöjen, tutkimuslaitosten, oppilaitosten ym. kanssa. Näitä toimenpiteitä on kuvattu sekä osana Hyvinvointikertomusta että palvelukokonaisuuksien ja -alueiden toiminta- ja palvelusuunnitelmia.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämällä on oleellinen taloudellinen merkitys: ennaltaehkäisevät toimet ovat hoitavaa ja korjaavaa edullisempia. Esimerkiksi kaupunkisuunnittelun toimenpiteillä voidaan mm. vähentää kaatumisia, tukea esteettömyyttä ja vahvistaa mielen hyvinvointia tukevaa ympäristön viihtyisyyttä.

Konsernihallinnon Integraatiotoiminnon hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuualueen tehtävä on kaupunkitasoisesti osaltaan koordinoita hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuualue Turussa toteuttaa toimintaa laajassa yhteistyössä palvelualueiden ja sidosryhmien kanssa. Perustehtäviin kuuluvat mm.

- osallisuuden edistäminen,
- hyvinvointitiedon analysointi
- aluetyö,
- ehkäisevä päihde- ja mielenterveystyö,
- hyvinvointitieto
- yhdenvertaisuus- ja tasa-arvotyö,
- vaikuttajaryhmien koordinaatio ja tuki,
- ruoka-apukoordinaatio,
- asukasbudjetin koordinaatio,
- järjestöyhteistyö,
- seudullinen esteettömyystyö,
- tietyt avustukset.

Vastuualueella kehitetään systemaattisesti yllä mainittua perustoimintaa. Kehittämishankkeita on meneillään yhteistyössä lasten ja nuorten palvelukokonaisuuden sekä yhteisöllisyyden kärkihankkeen kanssa. Hankkeiden tavoitteena on mm. syrjäytymisen ja yksinäisyyden vähentäminen sekä mielenterveyden tukeminen. Ulkoista rahoitusta on saatu vuosille useille hankkeille mm. ruoka-aputoiminnan koordinoitiin (STM), nuorten häiriökäytökseen puuttuminen ja rikollisuuden ehkäisy (OKM), Nuorisotyöllä turvallisempi Turku (OKM) ja Nuorten jengiytyminen ja rikollisuuden ehkäiseminen sekä hyvinvointi- ja turvallisuusosaamisen vahvistaminen toisen asteen oppilaitoksissa (OPH).

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunta seuraa osaltaan HyTe vastuualueen sekä yllä mainittujen projektien ja toimintojen etenemistä. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunnan seuraa osaltaan myös muita merkittäviä kaupunkitasoisia toimenpiteitä, kuten ruokaavun ja lasten ja nuorten harrastamisen tukemista ja kehittämistyötä. Lautakunnalle tuodaan myös säännöllisesti tiedoksi Lasten ja nuorten palvelukokonaisuuden toiminnan edistyminen.

Järjestämislain mukaisesti hyvinvointialue (Varha) kutsuu vuosittain alueen kunnat neuvottelemaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteista. Kunnalla on velvoite osallistua neuvotteluihin. Yhteistyötä Varhan kanssa tehdään useissa ei yhteistyöryhmissä, järjestöille annettavien avustusten valmistelussa sekä yhteistyöfoorumeissa ja projekteissa. Tavoitteena on saada Turun erityiskysymykset, kuten maahanmuuttajien asiat, riittävästi näkyviin Varhan hyvinvoinnin suunnittelussa ja seurannassa.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ei ole riippuvainen organisaatorakenteista. Vastuut ja tehtävät säilyvät kaupungilla, vaikka organisaatorakenne muuttuisi.

Toiminnan tavoitteet

Lautakunta edistää ja seuraa Hyvinvointikertomuksesta nousseiden haasteiden ratkomisen toimenpiteitä. Se vahvistaa osaltaan tiedolla johtamista ja riittävän seudullisen sekä alueellisen kuvan muodostumista ja tutkitun tiedon parempaa hyödyntämistä. Toimintasuunnitelman painopisteissä jatketaan vuoden 2024 teemoja ja uusia teemoja otetaan mukaan vain hillitysti, koska jo sovitut painopisteet ovat pitkäkestoisia. Toiminnassa huomioidaan vuoden 2025 talouden sopeuttamistavoitteet.

Lautakunta tukee, edistää ja seuraa vuonna 2025 omalta osaltaan erityisesti seuraavia asioita:

1. Segregaation ja sen vaikutusten vähentämisen kokonaisuus: mm.
  - a. asunottomuuden kehitys sekä asumis-/asuntopolitiikka,

- b. asuinalueiden välisten hyvinvointierojen seuranta
  - c. panostaminen heikommassa ja haavoittuvassa asemassa olevien tunnistamiseen,
  - d. päihteiden ja muiden riippuvuuksien tilannetta (ehkäisevä päihdetyö).
2. Osallisuuden kokonaisuuden vahvistaminen: erityisesti yhteisöllisyyden merkityksen huomiointi sekä vaikuttajaryhmien kuuleminen
3. Järjestöyhteistyö ja sen merkitys: kumppanuutta järjestöjen kanssa vahvistetaan ja huolehditaan lautakunnan avustustoiminnan kehittämisestä ja avustusyhteistyöstä Varhan kanssa.
4. Lasten ja nuorten palvelukokonaisuuden eteneminen.
5. Työikäisten, erityisesti miesten, sekä ikääntyvien hyvinvointi.
6. Ruoka-aputoiminnan kestäväälle pohjalle saattaminen (talousarviolauseke).
7. Liikunta ja liikkuminen arjessa sekä liikkumattomuus (uusi painopiste) -aiheen tärkeyden nostamisen avulla lautakunta haluaa osaltaan tukea liikuntalautakunnan ja liikunnan palvelukokonaisuuden tavoitteita

Poikkileikkaavia teemoja lautakunnan tavoitteissa ovat viestintä, tiedolla johtaminen, seudullisen yhteistyön vahvistaminen sekä yksinäisyyden ja syrjäytymisen torjunta.

Lautakunta painopisteenä on tavoitteellisuus Varhan kanssa tehtävässä yhteistyössä. Yhteistyötä ja yhdyspintoja Varhan kanssa edistetään ja tuetaan lakisääteisten vuosittaisen neuvottelijan ohella myös muilla lisääntyvillä yhteistyötavoilla.

Pormestariohjelman teemat ja linjaukset ja niitä toteutettavat toimenpiteet on vastustettu eri palvelukokonaisuuksille, -alueille ja vastuuhenkilöille. Pormestariohjelman teema Hyvinvoiva Turku kohdistuu suoraan lautakunnan toimialueeseen, mutta myös muut teemat tukevat hyvinvointia ja terveyttä tukevia tekijöitä. Lautakunnan tehtävänä on osaltaan seurata pormestariohjelman toteutusta.

Toiminnan tavoitteet

Pormestariohjelman toimenpiteet

Lautakunta seuraa omalta osaltaan pormestariohjelman hyvinvointiin ja terveyden edistämiseen liittyviä tavoitteita ja toimenpiteitä osavuositarkastusten yhteydessä.

Talouden tavoitteet

Käyttötalouden määrärahat ja tuloarviot, 1 000 € (ulkoiset erät)

Käyttötalousosa sitovuustaso toimintakate	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 muutoksin	Talousarvio 2025
Toimintatulot			
Valmistus omaan käyttöön			
Toimintamenot	1 257	1 279	1 645
TOIMINTAKATE	-1 257	-1 279	-1 645
Muutos-%		1,8 %	28,6 %

Käyttötalouden toimintatulot ja -menot yhteensä, 1 000 € (ulkoiset ja sisäiset erät)

Käyttötalousosa	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 muutoksin	Talousarvio 2025
Toimintatulot			
Valmistus omaan käyttöön			
Toimintamenot	1 258	1 279	1 645
TOIMINTAKATE	-1 258	-1 279	-1 645
Muutos-%		1,7 %	28,6 %

Konsernihallinnon toimintasuunnitelma 2025

Kaupunginhallitus

Kaupungin yhteiset toiminnot

Kuvaus toiminnasta

Kaupunginhallitus vastaa kaupungin hallinnosta ja taloudenhoidosta sekä kaupunginvaltuuston päätösten valmistelusta, täytäntöönpanosta ja laillisuuden valvonnasta. Kaupunginhallituksessa toimii myös konsernijaosto.

Strategisten yhteisöjen osalta kaupunginhallitus on delegoinut toimivaltansa konsernijaostolle, joka huolehtii kaupunkikonsernin konserniohjauksen ja -valvonnan täytäntöönpanosta sekä niiden toimivuudesta. Konsernijaosto tekee esityksiä omistajapolitiikan linjauksista ja konserniohjauksen periaatteista, tytäryhteisöille ja -säätiöille asetettavista toiminnallisista ja taloudellisista tavoitteista sekä muista yhteisöjen sekä säätiöiden toimintaan ja talouteen liittyvistä asioista. Lisäksi konsernijaosto ohjaa, seuraa ja valvoo kaupungin tytäryhteisöjen ja -säätiöiden toimintaa sekä niille asetettujen tavoitteiden toteutumista.

Kaupunginvaltuuston valitsema pormestari johtaa kaupunginvaltuuston ja kaupunginhallituksen asettamien strategisten tavoitteiden toteuttamisen edellyttämää poliittista prosessia, toimii kaupunginhallituksen ja kaupunginhallituksen konsernijaoston puheenjohtajana sekä vastaa kuntalaisten osallisuuden ja vuorovaikutuksen toteutumisesta. Pormestari edustaa kaupunkia koti- ja ulkomaisissa sidosryhmätilaisuuksissa. Pormestari ohjaa strategian ja talousarvion sekä muiden esittelyynsä ottamien asioiden valmistelua.

Pormestarin lisäksi on kolme apulaispormestaria, joista yksi toimii hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunnan, toinen kasvatus- ja opetuslautakunnan, sekä kolmas kaupunkiympäristölautakunnan puheenjohtajana sekä kaikki kaupunginhallituksen varapuheenjohtajina kaupunginhallituksen määräämässä sijaan tulojärjestyksessä.

Kansliapäällikkö johtaa pormestarin alaisuudessa kaupunkikonsernin toimintaa ja vastaa sen kehittämisestä.

Kaupunginhallituksen alaisuudessa toimii 1.6.2023 alusta konsernihallinto, elinvoiman palvelukokonaisuus, lasten ja nuorten palveluiden yhteisvaikuttavan kokonaisnäkömyksen palvelukokonaisuus sekä konsernin työt ja yhteisöt.

Konsernihallinto

Konsernihallinto vastaa kaupungin toimielinten päätöksenteon valmistelusta ja päätösten täytäntöönpanosta

sekä avustaa pormestaria ja kansliapäällikköä kaupungin hallinnon, talouden ja toiminnan johtamisessa. Konsernihallintoon kuuluvat integraatiotoiminto, strategiatoiminto ja yhteiset palvelut sekä kansliapäällikön välittömässä alaisuudessa sisäinen tarkastus ja riskienhallinta.

Integraatiotoiminto

Integraatiotoiminnon tehtävänä on tukea ja ohjata kaupunkitasoisia yhteisiä palvelujen- ja palveluverkkojenhallinnan, asiakasohjauksen, asiakkuuksien ja asiointien hallinnan sekä toiminnanohjauksen prosessien toteutumista. Integraatiotoiminto koordinoi kaupunkitasoista hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä, osallisuuden edistämistä, sekä toiminta-arkkitehtuuria ja yhteisvaikuttavaa toimintaa.

Vuonna 2025 vahvistetaan integraation kaupunkitasoisten ydinprosessien näkökulmaa yhteisvaikuttavassa johtamisessa ihmislähtöisesti ja tarpeiden pohjalta.

Strategiatoiminto

Syksyllä 2024 aloittavan strategiatoiminnon toiminta muotoutuu vuoden 2025 aikana. Strategiatoiminnon sisältöalueita ovat; strategisen tiedon johtaminen, päätöksentekoviestinnän johtaminen, edunvalvonta, päätöksenteon tuki ja kaupunkistrategia.

Yhteiset palvelut

Yhteiset palvelut tukevat palvelukokonaisuuksia huolehtimalla talouteen, henkilöstöasioihin, hankintoihin, tilasioihin, viestintään ja markkinointiin, kehittämiseen- ja tietopalveluihin, lakiasioihin, asiakaspalveluun, tietohallintoon, tietoturvaan ja tietosuojaan, työterveyshuoltoon, sekä muuhun yleishallintoon liittyvistä kaupungin yhteisistä palveluista.

Uusi Turku toiminta- ja ohjausmalli

Turun johtamisfoorumeita uudistettiin Uuden Turun johtamis- ja toimintamalli myötä vuonna 2023 toteuttamaan vahvemmin ihmiskeskeistä ja yhteisvaikuttavaa ja poikialaista toimintaa. Toimintamallin mukaisesti perustettujen johtoryhmiä (hyvinvointi, kaupunkiympäristö ja elinvoima) täydennettiin kansliapäällikön johtoryhmällä 2024. Vuoden 2025 kuntavaalien jälkeen tulee voimaan laajempi luottamuselin- ja virkaorganisaation uudistus. Tätä muutosprosessia ohjaa puheenjohtajatoimikunta.

Yhteisvaikuttavan toiminta- ja johtamiskokonaisuuden pilotteja ovat vuodesta 2023 olleet lasten ja nuorten muutoshanke, TE2024 uudistus ja segregaaion ja sen vaikutusten vähentäminen. Vuoden 2024 aikana neljänneksi

tuotiin ilmaston ja vihreän siirtymisen kokonaisuus ja vuonna 2025 osallisuuden kaupunkitasoisen toimintamallin rakentaminen.

Toimintaympäristöön liittyvät muutokset

Väestö ja väestörakenne

Turun väestö ylitti 200 000 asukkaan rajan vuoden 2023 aikana ja Tilastokeskuksen mukaan kaupungissa asui vuoden 2023 lopussa 201 863 asukasta. Koronavuosien (2020–2021) hitaan väestönkehityksen jälkeen Turun väestönkasvu on ollut ennätyksellisen suurta ja väestö on kasvanut 6726 asukkaalla viimeisen kahden vuoden aikana, ja tästä kasvusta 3963 viimeisen vuoden aikana. Väestön ennakkotietojen perusteella voidaan arvioida, että kasvu jatkuu kovana myös vuonna 2024. Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan Turussa asuu toukokuussa 2024 yhteensä 202 479 henkeä ja kasvua edellisen toukokuusta on 4159 asukasta.

Turun väkiluku on kasvanut lähes 9000 asukkaalla viimeisen viiden vuoden aikana (2019–2023) ja tästä kasvusta 90 prosenttia johtuu muun kuin suomen tai ruotsinkielisen väestön kasvusta. 15,3 prosenttia turkulaisista puhui äidinkielenään jotain muuta kuin suomea tai ruotsia vuonna 2023 ja joka neljäs alle kouluikäinen (0–6-vuotiaat) turkulainen on muunkielinen.

Luonnollinen väestökasvu on ollut Turulle tappiollinen vuodesta 2017 alkaen. On luonnollista, että väestön ikääntyessä myös kuolleisuus kasvaa, mutta myös syntyvyys on ollut laskussa. Vuoden 2023 syntyvyys oli historiallisen alhainen, vuoden aikana syntyi 1 507 lasta, joka oli vähemmän, kuin kertaakaan lähes 80 vuoteen. Vuonna 2023 Turussa kuoli 590 henkeä enemmän kuin syntyi.

Turun kasvun taustalla on muuttoliike muualta Suomesta ja erityisesti ulkomailta. Turku sai vuoden 2023 aikana muuttovoittoa muista Suomen kunnista yhteensä 1 599 asukasta ja kuntien välisessä muuttoliikkeessä on palattu, ellei jopa ylitetty koronaa edeltäneiden vuosien kehitys. Maahanmuutto on ollut viimeiset kaksi vuotta ennätyksellisen korkeaa. Vuoden 2023 aikana Turkuun muutti ulkomailta 4559 asukasta ja nettomaahanmuutto oli 3 135, eli 1270 ihmistä enemmän kuin vuotta aiemmin. Vuonna 2022 nettomaahanmuutto oli 1 865, mikä oli lähes 900 enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Kiihtynyttä maahanmuuton kasvua selittää osin ukrainalaisten hakeumat kotikuntaoikeudet, mutta se ei yksistään selitä kasvua. Vuoden 2024 toukokuun ennakkotietojen mukaan nettomaahanmuutto on samalla tasolla, kuin samalla vuotta aiemmin ajanjaksolla.

Turun haasteena koulutetun työvoiman muuttaminen pääkaupunkiseudulle ja lapsiperheiden muuttaminen Turun ympäryskuntiin. Ennakkotietojen mukaan kuitenkin

vuonna 2023 työllisten nettomuutto oli heikosti positiivinen ensimmäistä kertaa viiteen vuoteen. Turku menettää erityisen paljon väestöä naapurikuntiin. Vuoden 2023 aikana Turusta muutti muualle Turun seudulle 441 henkeä enemmän kuin muualta Turun seudulta muutti Turkuun. Vuoden 2023 aikana Turku sai muuttovoittoa eniten Salosta (147), Raumalta (124), Porista (104) ja Vaasasta (99). Turku taas kärsi muuttotappiota eniten Helsinkiin (-603), Kaarinaan (-255), Raisioon (-188) ja Liettoon (-92). Muualle seudulle muutto oli kuitenkin huomattavasti pienempää kuin edellisinä vuosina. Turun seudun lisäksi Turku kärsi muuttotappiota lähinnä Helsingin seudulle (-131).

Yli puolet Turun asutokunnista (56 %) oli vuoden 2023 lopussa yhden henkilön asutokuntia ja yhden hengen asutokuntien osuus oli Suomen kunnista korkein. Turkulaiset asutokunnat olivat muuta Suomea useammin yhden henkilön asutokuntia. Yhden hengen asutokuntien määrä on kasvanut viimeisten kymmenen vuoden aikana nopeammin kuin kaikkien asutokuntien määrä.

Turussa asui vuoden 2023 lopussa 16 946 lapsiperhettä eli perhettä, jossa asui vähintään yksi alle 18-vuotias lapsi. 36 prosenttia kaikista turkulaisista perheistä oli lapsiperheitä ja kaikista lapsiperheistä 29 prosenttia oli yhden huoltajan perheitä.

Työllisyys ja maahanmuutto

Turku on TE-palvelut 2024-uudistuksen myötä 1.1.2025 alkaen työllisyysviranomaisen ja Turun työllisyysalueen vastuukunta. Samaan aikaan voimaan astuvan kotoutumislain kokonaisuudistuksen myötä kunnilla on kokonaisvastuu kotoutumisen edistämisestä. Osana uudistusta kuntien maksuosuus työttömyysturvasta (ns. sakkomaksu) tulee nousemaan merkittävästi; samalla työttömyysturvallain muutokset vähentävät oleellisesti kuntien mahdollisuuksia vaikuttaa sakkomaksujen kertymiseen omilla työllistämistoimillaan.

Voimakkaasta kausivaihtelusta huolimatta työttömyys on Turussa ollut aikavälillä 2013–2023 loivassa laskussa koronapandemian aiheuttamasta äkillisestä työttömyyden kasvusta huolimatta. Myös työllisyysaste on samalla aikajaksolla noussut, ja se ylitti 70 % rajapyykin vuonna 2023. Hyvästä pitkän aikavälin kehityskulusta huolimatta ajanjaksolla 2013–2023 pitkäaikaistyöttömien määrä on lisääntynyt yli 1 000 hengellä. Pitkäaikaistyöttömien määrän vuoden keskiarvo vuonna 2023 oli lähes 4 400. Koko maan tavoin myös Turun työttömyysaste on ollut nousussa vuoden 2023 viimeisestä neljänneksestä alkaen.

Matala koulutustaso lisää työttömyysriskiä merkittävästi. Vuoden 2022 lopussa Turussa olleista 11 300 työttömästä 3 500 oli vailla perusasteen jälkeistä tutkintoa. Koulutuksen ja työllisyyden yhteyden vuoksi on tärkeää pitää jokainen turkulainen nuori perusasteen jälkeen

jatko-opintoihin ja työelämään vievällä polulla ja taittaa vuoden 2024 aikana alkanut nuorisotyöttömyyden kasvu. Myös ulkomaalaisten työttömyystilanne Turussa on ollut pitkään heikko; kuudesta suurimmasta kaupungista Turussa on korkein ulkomaalaisten työttömyysaste (26 %). Kaupungin elinvoiman, osaavan työvoiman saatavuuden ja työllisyyden edistämisen näkökulmasta maahanmuutto ja muunkielisten turkulaisten määrän kasvu on kuitenkin mahdollisuuksia luova ja väestön ikääntymisen vaikutuksia hillitsevä tekijä. Muuttoliikkeen myötä ulkomaisen työvoiman määrä on kasvanut vuodessa 15 %. Tällä hetkellä Turun työikäisestä väestöstä muunkielisiä on noin 16 %, ja osuuden ennustetaan nousevan yli viidennekseen vuosikymmenen loppuun mennessä.

Työttömyydestä huolimatta työvoimapulaa esiintyy edelleen aloittain. Perinteisiä työvoimapula-aloja ovat sosiaali- ja terveysalat sekä varhaiskasvatus, mutta pulaa osaajista on myös ravintola-alalla ja eräissä tekniikan ammateissa. Uusina osaamistarpeina ovat nousseet esiin koodaus- ja tekoälyosaaminen. Turun kauppakamarin kesällä 2024 tekemän Varsinais-Suomen kilpailukykykyselyn mukaan rekrytointivaikeuksista kärsivien yritysten määrä on edellisvuosista pudonnut merkittävästi, mutta kysynnän elpymässä osaajapulan odotetaan pahe-nevan. Osaavan työvoiman saatavuuden varmistaminen ja työmarkkinoiden kohtaannon parantaminen ovat myös jatkossa ensiarvoisen tärkeitä kaupungin kilpailukyvyille ja elinvoimalle.

Asuminen ja rakentaminen

Vuoden 2023 toteutuneista rakennusinvestoinneista toimitilarakentaminen keskittyi Kupittaa-Itäharju alueelle asuinrakentamisen ollessa vilkkainta Kirstinpuistossa, Herttuankulmassa ja Pääskylvuoressa. Kaikki nämä ovat alueita, joissa rakentaminen myös jatkuu voimakkaana vuoden 2024 aikana ja vuoden 2024 asuinrakentamisen luvuissa tulee nousemaan näiden lisäksi myös Pukkilan alue. Rakentamisen suhdanne tulee kuitenkin näkymään vuoden 2024 aikana toteutumismääränsä selvänä laskuna aiempiin vuosiin verrattuna.

Hyvinvointi

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävä kuuluu sekä Turun kaupungille että Varsinais-Suomen hyvinvointialueelle. Tätä varten kaupungin ja alueen välillä on useita yhdyspintatyöryhmiä liittyen esimerkiksi elintapaohjaukseen ja kaavoitukseen.

Toimintaympäristössä tapahtuvia muutoksia hyvinvoinnissa seurataan useilla eri tavoilla. Vuosittainen hyvinvointikertomus kokoaa yhteen keskeiset haasteet ja kehittämiskohteen. Tietolähteinä käytetään kansallisia selvityksiä, kuten Kouluterveyskysely, Terve Suomi -tutkimus ja PYLL-tulokset (ennenaikaisesti menetetyt elin-

vuodet), joista tilataan sekä Turku-kohtaisia että asuin-alueille meneviä tarkempia tietoja. Kaupunginvaltuuston hyväksymässä Hyvinvointikertomuksessa on kuvattu sekä turkulaisten hyvinvoinnin haasteita ja niihin puuttamisen keinoja ja toimintaa.

Valtaosa turkulaisista voi hyvin. Haasteita ovat kuitenkin tyttöjen ahdistuneisuus, lasten ja nuorten huono fyysinen kunto, työikäisten huonoksi koettu työkyky ja ikäihmisten kokemus yksinäisyydestä. Hyvinvoinnin tilaa, toimintaympäristöä ja tavoitetta on kuvattu tarkemmin Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunnan toimintasuunnitelmassa. Konsernihallinnon integraatiotoiminnossa on hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuu-alue.

Ilmasto & Vihreä siirtymä

Turku toteuttaa Pariisin ilmastopimuksen tavoitetta rajoittaa maapallon lämpeneminen 1,5 asteeseen ja mahdollistaa tämän mukaista kestävä elämää ja vauhdittaa vihreää siirtymää yhdessä korkeakoulujen, kansalaisten, yritysten ja yhteisöjen kanssa. Turun kaupunginvaltuusto hyväksyi päivitetyn Ilmastosuunnitelman 2029 yksimielisesti 16.5.2023 § 103. Tavoitteena on hiilineutraali alue vuoteen 2029 mennessä ja ilmastopositiivinen siitä eteenpäin sekä kattava varautuminen ilmastomuutoksen aiheuttamiin riskeihin ja vaikutuksiin. Kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisen rinnalla tavoite vaatii hiilen sidonnan lisäämistä ja uusiutuvan energian ylituotantoa suhteessa alueen omaan kulutukseen sekä kiertotalouden ja vähähiilisen innovaatiotoiminnan vahvistamista.

Talous

Talousarvion ja toimintasuunnitelmien valmistelu on ollut viimeisten vuosien aikana poikkeuksellisen haastavaa. Kaupungin talouteen on kohdistunut vaikutuksia, joiden ennakointi on ollut vaikeaa. Inflaation aiheuttamat suorat ja välilliset vaikutukset, sopimusperusteiset indeksitarkistukset sekä palkkaratkaisu ovat kasvattaneet toimintamenoja voimakkaasti. Samaan aikaan verotulot ja erityisesti valtionosuudet ovat pienentyneet.

Synkkenevä kuntatalouden tilanne asettaa haasteita taloudenpidolle ja vaatii huolellista suunnittelua ja toimenpiteitä tulevaisuuden varalle. Kuntatalouden menot voivat osoittautua arvoitua maltillisemmiksi, mikäli kunnat pystyvät sopeuttamaan sekä palveluverkkoaan että toimintaansa vastaamaan pienenevää palvelutarvetta ja rahoitusta. Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksesta huolimatta kuntataloudessa vallitsee edelleen tulojen ja menojen välillä rakenteellinen epätasapaino, joka uhkaa syventyä lähivuosina ilman uusia toimenpiteitä. Kunnilla on tehtäväkentän supistuttua aiempaa vähemmän mahdollisuuksia menosopeutukseen, joten sopeutuspa-

kohdistuu aiempaa enemmän veroprosenttien korotuksiin. On hyvä tiedostaa, että palvelutuotannon välittömillä toimintatuotoilla katetaan vain noin 35 % toimintameinoista. Valtaosa katetaan valtionosuuksilla ja verotuloilla, joilla pitäisi pystyä kattamaan myös investointimenot. Viimeisten vuosien toimintakatteen kestävämmän voimakas kehitys on heikentänyt kaupungin investointikykyä. Toimintakatteen kehityksen hidastaminen ja kasvun palauttaminen kestäväälle uralle vaatii voimakkaita ja nopeita palvelukokonaisuuksissa toteutettavia toimenpiteitä. Verorahoituksen heikentyneet ennusteet muodostavat lisäsopeutuspaineen käynnistyvälle taloussuunnitelmakaudelle.

Tammikuussa 2023 aloitettu sopeuttamisohjelmantyon prosessi on edennyt suunnitelman mukaan. Sopeuttamisohjelmantyon kohteena on koko kaupunkikonserni. Tavoitteena on tunnistaa merkittäviä teemoja ja keinokokonaisuuksia, jotka voidaan kirjata seuraavan taloussuunnitelmakauden toiminnan tavoitteiksi. Sopeuttamisohjelman tavoitteena on hillitä toimintakatteen kasvua 30 miljoonalla eurolla vuoden 2026 loppuun mennessä. Toimintakatteen kasvua tulee pystyä hillitsemään ja kokonaisuutta on tasapainotettu kohdentamalla sopeutustavoitetta toimintakatteeseen siten, että tilikauden yli-/alijäämä on palautettu voimassa olevan taloussuunnitelman tasolle. Viime vuoden aikana valmistellut ja hyväksytyt talouden tasapainottamiseen tähtäävät toimenpiteet ovat käynnissä. Näiden toimenpiteiden vaikutusarviot eivät riitä kattamaan talousarviolityksestä aiheutuvan toimintakatteen kasvun ja verorahoituksen heikentymisestä aiheutuvaa vajetta.

Uusia sopeutusmahdollisuuksia kartoitetaan parhaillaan koko kaupungin tasolla aktiivisesti. Kaikkia tarpeita tullaan tarkastelemaan kriittisesti. Tuottavuutta ja kustannustehokkuutta on kyettävä parantamaan. Kasvu on yksi vaivattomimmista lääkkeistä talouden epätasapainoon. Tästä syystä toimintasuunnitelmassa tulee priorisoida erityisesti kasvua tukevia toimenpiteitä. Kevään aikana on kartoitettu palvelualuekohtaisesti talouteen kohdistuvia tarpeita. Valmistelussa on havaittu runsaasti toimintakatetta heikentäviä toimintamenojen lisäyksiä ja toimintatulojen vähennyksiä. Menoja vähentäviä tai tuloja lisääviä tekijöitä tunnistettiin maltillisesti. Kaupunginhallituksen toimielimessä määräraharahatarvetta ovat kasvattaneet erityisesti palkkaratkaisun sopimusperusteiset muutokset sekä tilakustannusten kasvu.

Henkilöstö

Uuden Turun toiminta- ja johtamismalli, sitä tukevan organisaation muodostuminen sekä työllisyyspalveluiden siirtyminen kuntien vastuulle vuoden 2025 alussa ovat muutoksia, joilla on oleellista vaikutusta koko organisaatioon. Lähivuosina uudistusten myötä korostuvat erityi-

sesti uuden organisaatiokulttuurin muodostuminen ja yhteensovittaminen sekä lähijohtajatyön tukeminen muutostilanteessa. Jotta muutos on hallittua, tulee johtamisen ja osaamisen päivittyä vastaamaan ympäristön, organisaation monimuotoisuuden ja henkilöstön tarpeita. Keskeisenä tavoitteena on olla sekä veto- että pitovoimainen työnantaja, jonka palveluksessa jokainen pystyy saavuttamaan oman potentiaalinsa ja kokee tulevansa arvostetuksi.

Organisaatiossa tarvittavan osaamisen ja kyvykkyyksien tunnistaminen ja kehittäminen haastava taloustilanne huomioiden tulee olemaan lähitulevaisuuden haasteena. Lisäksi keskeisessä roolissa on vaihtuvuuden haltuunotto niin, että sen tuomat mahdollisuudet hyödynnetään organisaation muutoksessa tulevaan, mutta niin ettei se kuormita henkilöstöä kohtuuttomasti eikä aiheuta riskejä tiedon hallitsemattoman poistuman myötä. Lähitulevaisuudessa ennakoivan ja kestäväen henkilöstösuunnittelun rooli tulee korostumaan osana kaupungin talouden tasapainottamista.

Turulla on jatkossakin suurena työnantajana vastuu siitä, että sen toiminta on vastuullista ja että se tukee kestäväen kehityksen tavoitteita. Keskiöön nousevat muun muassa yksilölliset tarpeet huomioivien työskentelymallien mahdollistaminen ja teknologian tuomien mahdollisuuksien hyödyntäminen joustavasti työolosuhteiden parantamiseksi.

Turvallisuus ja riskienhallinta

Globaali turvallisuusympäristö on jatkuvassa muutoksessa. Israelin ja Palestiinan välisen konfliktilla ja Venäjän hyökkäyssodalla Ukrainaan on edelleen valtavat globaalit vaikutukset. Turvallisuusympäristön muutos, energian hinnan muutokset, kohonnut korkotaso, julkisen talouden tasapaino-ongelmat ja suhdannetilanne vaikuttavat negatiivisesti mm. kuntalaisten kriisinkestävytyteen. Samalla myös hybridihaikuttaminen Suomea kohtaan on lisääntynyt, minkä vuoksi tarvitaan myös paikallistason ennaltaehkäisyä.

Sisäministeriö ja valtionvarainministeriö ovat käynnistäneet selvityksen alueellisen varautumisen ja tilannekuva-toiminnan kehittämistarpeista. Tavoitteena on yhdenmukainen toimintamalli ja käytännöt erilaisten normaaliolojen häiriötilanteiden ja poikkeusolojen hallintaan

Turun kaupunkikonsernin varautumista ohjaa valmiusohje. Kaupungin palvelukokonaisuudet ja kaupunkikonserniin kuuluvat yhteisöt laativat tätä ohjetta tarkentavat valmiussuunnitelmansa vastuullaan olevien elintärkeiden tehtäviensä hoitamiseksi kaikissa oloissa.

Kaupungin tavoitteena on häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin varautumisella suunnitelmien ja harjoittelun avulla luoda valmius välttämättömän palvelutuotannon jatkuuudelle kaikissa oloissa. Lisäksi on varauduttava huo-

lehtimaan lakisääteisistä erityistehtävistä poikkeusoloissa, joita ovat kunnissa väestönsuojelu ja erilaiset säännöstelytehtävät paikallistasolla.

Riskienhallinnan tavoitteena on puolestaan saada kohtuullinen varmuus organisaation tavoitteiden saavuttamisesta sekä toiminnan jatkuvuudesta ja häiriöttömyydestä. Kunnan palveluiden turvaaminen (jatkuvuudenhallinta) perustuu siihen, että suurimmasta osasta normaaliolojen häiriötilanteita voidaan selviytyä jokaisen organisaation omilla voimavaroilla.

Riskienhallinnan avulla tunnistetaan kaupungin toimintaan mahdollisesti vaikuttavat tapahtumat ja saatetaan tapahtumien riskit kaupungin hyväksymälle tasolle. Turun kaupungissa riskienhallinta kattaa strategiset, operatiiviset, talous- ja vahinkoriskit.

Palvelukokonaisuudet ja tytäryhteisöt kokoavat vuosittain omiin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan selontekoihinsa arvionsa yksikkönsä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä, toimeenpanosta, havaituista puutteista sekä kehittämissuunnitelmista.

Hankinnat

Hankinnoilla on suuri toiminnallinen ja taloudellinen merkitys Turun kaupungissa. Kuntalaisille järjestettävien ja sisäisten palvelujen, aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden ostot sekä investoinnit muodostavat merkittävän osan Turun kaupungin menoista. Palveluhankintojen arvo on ollut selvässä kasvussa viime vuosina. Vuonna 2022 alkanut Ukrainan sota sekä sen seurauksena syntynyt talous- ja energiakriisi on johtanut joidenkin hankintojen hinnannousuun ja aiheuttanut toimitusvaikeuksia. Vuonna 2023 ostolaskujen arvonlisäveroton arvo oli yhteensä n. 447 milj. euroa. *). Hankinta- ja ostoprosessien tehostamisella kaupungin kaikissa yksiköissä sekä strategisella että operatiivisella tasolla on tärkeä rooli kaupungin talouden tasapainottamisessa. Merkittävimpiä säästöjä voidaan saada aikaan pyrkimällä vaikuttamaan

euromäärältään suurimpiin hankintoihin. **) Varsinais-Suomen hyvinvointialueen muodostuminen vähensi kaupungin ostovolyymiä. Volyymien kasvattamiseksi seudullisia hankintoja lisätään ja pyritään siihen, että konserniyhtiöt osallistuvat yhä laajemmin yhteishankintoihin.

Turun kaupungin hankintojen toteuttamista ohjaa kaupungin hankintastrategia. Hankintastrategiassa painopisteinä ovat taloudellinen, sosiaalinen ja ekologinen vastuullisuus sekä hankintojen vaikuttavuus. Hankintastrategian vaikuttavuuden tavoitteilla ja toimenpiteillä tuetaan Turun kaupunkistrategiaa, strategisia ohjelmia ja kaupungin palvelurakenteen kehittymistä. Toimenpiteillä edistetään hankintojen kustannustehokkuutta sekä laadukkaiden ja vaikuttavien julkisten palvelujen hankintoja Turun kaupungin asukkaille. Strategiatavoitteiden saavuttaminen edellyttää mm. strategista tiedolla johtamista sekä hankinta- ja innovaatio-osaamiseen panostamista ja hankintariskien hallintaa. Tulevalla suunnitelmakaudella keskitytään hankintojen kustannustehokkuuden parantamiseen erityisesti infran ja toimitilojen kunnossapidon osalta.

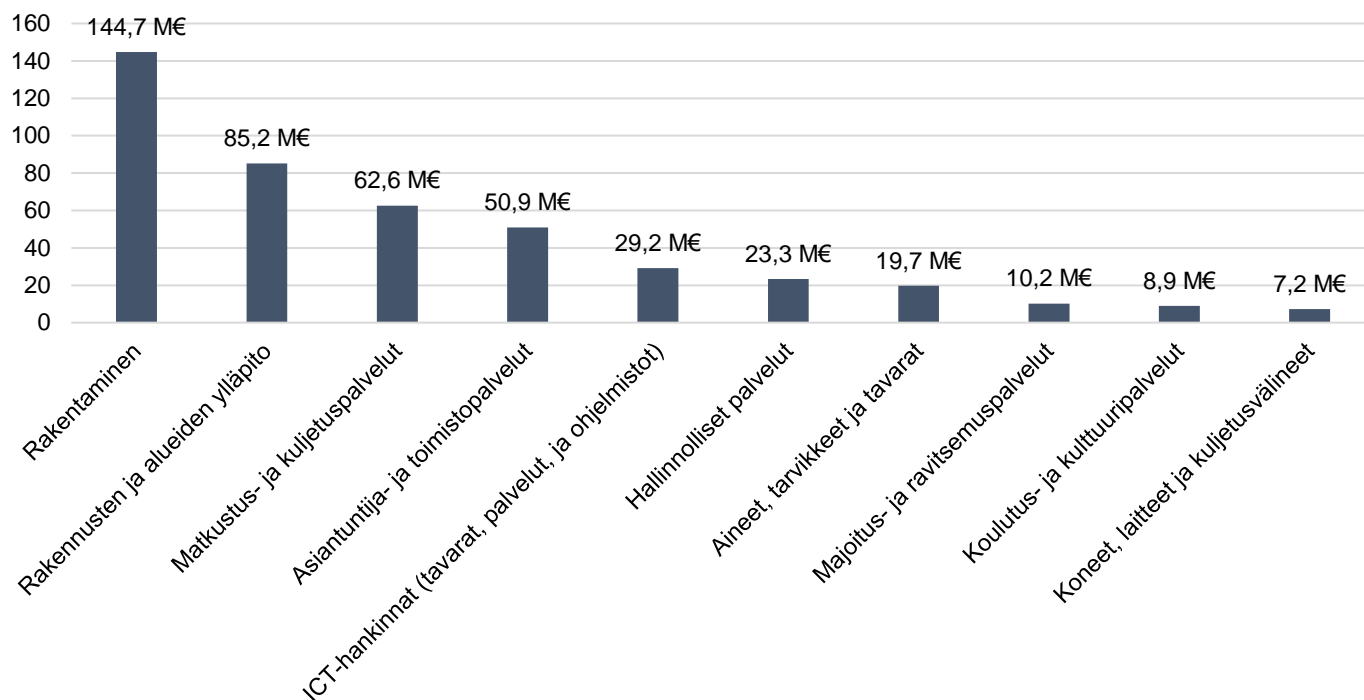
Hallitusohjelmakirjauksiin perustuen hankintalakia ollaan muuttamassa. Tavoitteena on lisätä kilpailua ja esim. asettaa sidosyksikön omistukselle vähimmäisomistusprosentti. Vaatimus todennäköisesti pikemmin nostaisi kustannuksia. Vähimmäisomistusprosentin mahdollinen toteutuminen aiheuttaa tarpeen eräiden in-house-yhtiöiden omistusten uudelleenjärjestelyihin. Lisäksi eräissä yhtiöissä on tarpeen muuttaa osakassopimuksia/yhtiöjärjestyksiä vastaamaan paremmin in-house-yhtiöiltä vaadittavaa kaikkien omistajan riittävän määräysvallan vaatimusta.

*) 447 milj. euroa perustuu Hansel Oy:lle toimitetun ostolaskuaineiston analyysiin.

**) Turun kaupungin 10 euromäärältään merkittävintä hankintakategoriaa v. 2023 ostolaskutietoihin perustuen.

Ostolaskut (€) hankintakategorioittain Turun kaupunki 2023, Top 10

Lähde: Hansel Oy, Turun kaupungille tuotettu tunnuslukuanalyysi v. 2023 ostolaskuista. Kategorioiden muodostamisessa on hyödynnetty julkisen sektorin hankintakategoria-luokittelumallia, jonka taustalla on JHS192-suositus.

Toiminnan kehittämissuunnitelma ja strategiset painopisteet

Konsernihallinnon kehittämisen lähtökohtana on keväällä 2022 hyväksytty kaupunkistrategia ja syksyllä 2021 hyväksytty pormestariohjelma. Kaupunkistrategian painopisteet ovat:

Kestävä tulevaisuus

Toimimme kestävänsä kehityksen periaatteiden mukaisesti kaikessa. Turku uudistuu ja kasvaa niin, että luomme hyvinvointia nykyisille ja tuleville asukkaille luontoa kunnioittaen

Sujuvaa arkea

Kaupunkilainen tai matkailija löytää häntä kiinnostavat palvelut helposti ja oikeaan aikaan. Turkulaiset kokevat, että he ovat tärkeitä. Erilaiset palvelut ohjaavat kaupunkilaisia kohti heidän tavoitteitaan – vaikkapa uuden opiskelu- tai työpaikan löytämistä. Ketään ei jätetä yksin, arki on sujuvaa ja vaivatonta.

Hyvinvoivat asukkaat

Kuuntelemme ja kohtaamme nykyisiä ja tulevia kaupunkilaisia sekä tarjoamme aitoja keinoja osallistua ja vaikuttaa palveluihin ja päätöksentekoon. Osallisuuden keinoja kehitetään jatkuvasti ja niitä ovat esimerkiksi asukasbudjetti, kansalaisraadit tai lapsivaikutusten arviointi. Hyvinvointialue ja kolmas sektori ovat tärkeitä yhteistyökumppaneitamme.

Elinvoimainen ja kasvava kaupunki

Turun menestys perustuu yhteistyölle. Koulutuksen, tutkimuksen ja yritystoiminnan avulla luomme menestyvää elinkeinotoimintaa, työllisyyttä sekä hyvinvointia. Työttömyysasteemme on maan suurten kaupunkien keskiarvoa matalampi, ja taloutta hoidetaan harkiten ja sääntillisesti. Tavoitteenamme on, että Turku ja Turun seutu kasvavat vähintään samaa vauhtia muiden suurten kaupunkiseutujen kanssa.

Luontokaupunki Turku

Turku on vuonna 2030 yksi maailman johtavista ilmasto- ja luontokaupungeista. Olemme hyvässä vauhdissa kohti tilannetta, jossa elämme tasapainossa maapallon kantokyvyn kanssa ja jossa jätettä ja hukkaa ei synny.

Laadukasta koulutusta

Tarjoamme laadukkaan ja houkuttelevan kasvatuksen ja koulutuksen polun varhaiskasvatuksesta korkeakouluihin. Haluamme, että turkulaiset koululaiset voivat olla maailman onnellisimpia. Turvallinen varhaiskasvatus, laadukas perusopetus, vahva yleissivistävä lukiokoulutus, työelämän tarpeisiin vastaava ammatillinen koulutus sekä huippuluokan monipuolinen korkeakoulutus houkuttelevat lapsiperheitä ja nuoria Turkuun ja mahdollistavat kaikkien turkulaisten ja Turkuun muuttavien kasvun, oppimisen ja osaamisen kehittymisen.

Aktiivinen kulttuurikaupunki

Olemme pohjoismaiden pääkaupunkien vertaisena tunnettu kulttuuri-, liikunta-, tapahtuma- ja matkailukaupunki. Yhdessä kaupunkilaisten kanssa laadittu kulttuurilupaus ohjaa tietä tulevaisuuteen.

Kansainvälinen Turku

Ajamme omia tavoitteitamme suoran kansainvälisen työn avulla. Näitä tavoitteita ovat esimerkiksi Turun tunnettuuden lisääminen ja imagon vahvistaminen, aktiivisuus ilmastotyössä, merkittävien tapahtumien järjestäminen, sekä edunvalvonta meille tärkeissä asioissa, kuten kestävässä kaupunkikehityksessä, liikenteessä, kulttuurissa ja koulutuksessa.

Infra- ja tilainvestoinnit sekä ensikertainen kalustaminen

Investointiohjelmien ja kiinteän omaisuuden myyntitavoitteiden toteutusta varten kaupunginhallituksen omaisuudenhallinnan tulosityksiköille (1602 KH/maaomaisuus, 1603 KH/Infraomaisuus, 1604 KH/Tilaomaisuus) on varattu investointiosaan ja käyttötalousosaan talousarviomäärärahat. Kaupunkiympäristön palvelukokonaisuus vastaa kokonaisuuden toteutuksesta ja raportoinnista.

Tilapalvelut vastaavat tilahankkeiden hankesuunnittelusta, jossa kerätään tilahankkeen lähtötiedot investointipäätöstä varten. Samassa yhteydessä päätetään hankkeen toteutusmuodosta ja rahoitusmallista. Tilahankkeiden päivitetty hankesuunniteluohje on hyväksytty kaupunginvaltuustossa 22.1.2024 § 10. Tilakonseptointi toimii suunnittelijoiden käsikirjana, joka nopeuttaa hankesuunnitteluprosessia. Suunnittelun käsikirjat saavat liitteeksi kalustekonseptit. Tilapalveluiden toimitilajohtaminen vastaa kohteiden ensikertaisesta kalustamisesta toteutuksesta ja raportoinnista. Kalustemäärärahat sisältyvät kaupunginhallituksen omaisuudenhallinnan talousarviomäärärahoihin (KH/Ensikertainen kalustaminen).

Kaupunkiympäristön palvelukokonaisuus vastaa infrainvestointiohjelman laadinnasta. Infrahankkeiden tarveselvitys- ja hankesuunnittelun menettelyohje on hyväksytty kaupunginvaltuustossa 13.2.2023 § 32. Talousarviossa 2024 kiinteistökehityshankkeiden ja kärkihankkeiden kaava-ajoitusten muutokset ja vaikutukset infrainvestointiohjelmaan on sovitettu yhteen. Investointien aikataulutaminen tehdään kokonaisarviointin pohjalta, joissa huomioidaan tehokkuus, kannattavuus, välttämättömyys, käyttötalous ja kasvun mahdollisuudet.

Kehittäminen

Osana Uuden Turun kehittämistä on vuoden 2024 aikana perustettu tietohallinnon vastuualue kokoamaan

yhteen tietohallinnon elementit. Tietohallinnon tehtävänä ovat IT- ja tietoturvapalvelut, digikehittämispalvelut/ tietotekninen tukipalvelu, kaupungin vastuulla olevien tietojärjestelmien ylläpito ja kehittäminen, tietoteknisen osaamisen kehittämisvastuu kaupunkitasolla ja ICT-arkkitehtuuri

Tietohallinnon merkittävänä tehtävänä on edistää kaupungin digitalisaatiota. Yksi näkyvimmistä painopisteitä on automatisaation lisääminen ja tekoälyn hyödyntäminen kaupungin eri tehtävissä. Tekoälyn käyttö on aloitettu vuoden 2024 aikana ja sitä laajennetaan merkittävästi vuoden 2025 aikana. Tekoälyn hyödyntämisen tavoitteena on tehtävien automatisointi, laadun ja kustannustehokkuuden parantaminen.

Kaupungin kärkihankkeet

Pormestariohjelmaan nostettiin yhteensä viisi kärkihanke: Tiedepuiston kärkihanke, Keskustan kehittämisen kärkihanke, Osaamisen kärkihanke, Kulttuurin kärkihanke sekä Yhteisöllisyyden, hyvinvoinnin ja asuinalueiden tasapainoisen kehityksen kärkihanke.

Kärkihankkeiden toimintasuunnitelmat ja toimintamallit ovat luotu rinnakkain ja yhdessä, jotta toiminta tukisi mahdollisimman hyvin ja tehokkaasti Pormestariohjelman tavoitteita. Kärkihankkeet ovat edenneet toimintasuunnitelmien mukaisesti ja suurimman osan tavoitteista on saatu valmiiksi. Valtuustokauden viimeinen vuosi on Kärkihankkeille tärkeä. Viikkaiden vuosien ja toiminnan jälkeen tavoitellaan kaikkien suunnitelmien, valmistelujen ja kokeilujen loppuun viemiseksi: Syksyllä 2024 ja talvella 2025 evaluoidaan Kärkihankkeiden toiminta, toimintamallia ja vaikutettavuutta. 2025 osallistutaan seuraavan valtuustokauden valmisteluun ja ennakoitusti myös hakemaan mahdollisimman paljon ulkoista rahoitusta tukemaan kaupungin kehitystä ja uutta Pormestariohjelman tavoitteita.

Henkilöstö

Henkilöstöstrategia on yksi kaupungin strategisista ohjauksiakirjoista, joka tukee koko kaupungin strategian ja vision toteuttamista. Kaupunginvaltuusto hyväksyi 11.4.2022 henkilöstöstrategian vuosille 2022–2025. Henkilöstöstrategian visiona on: Turku on vetovoimainen työnantaja. Visiota toteutetaan henkilöstöstrategiassa kolmen painopisteen kautta (työ lisää hyvinvointia, osaaminen ja uudistuminen sekä parempi johtaminen). Toimintaympäristön muuttuessa lähitulevaisuudessa keskitytään erityisesti siihen, että jokaisen perustehtävä on selkeä ja merkityksellinen, tavoitteellisuus säilytetään muutoksessa ja johtaminen koetaan oikeudenmukaiseksi.

Toiminnan tavoitteet

Pormestariohjelman toimenpiteet

Teema: Edunvalvonta

Nro	Tavoite	Talousarvio 2025
1	Lääkekehityskeskukseen saaminen Turkuun vahvistamaan lääke- ja diagnostiikka-alan kehittymistä Suomen yhdeksi talouden kivijalaksi.	Tavoite toteutunut.
2	Saaristomeren suojelun toteuttaminen ja siihen riittävän rahoituksen saaminen, jotta maailman herkimmän, kauneimman ja saastuneimman saariston tila paranee ja jotta se säilyy myös tulevien sukupolvien ilona ja vahvistaa alueemme luonnon monimuotoisuutta.	Jatketaan vaikuttamista, jotta hallitusohjelmaan kirjatut toimet Saaristomeren ja sen valuma-alueen ravinnekierron parantamiseksi toteutetaan täysimääräisesti ja niille varataan riittävät kohdennetut määrärahat valtion talousarviossa. Vaikutetaan siihen, että Saaristomeren tila huomioidaan myös Suomen kansallisessa ennallistamissuunnitelmassa. Tehostetaan edunvalvontaa yhteistyössä Varsinais-Suomen ELY-keskuksen ja Varsinais-Suomen liiton kanssa painottaen kansallisen edunvalvonnan lisäksi myös keskeisiä EU-instrumentteja, kuten CAP-valmistelua. Osallistutaan Saaristomeri-ohjelman alueelliseen yhteistyöhön ja pyritään varmistamaan alueellisten toimien vaikuttavuus ja skaalautuvuus.
3	Tunnin junan toteuttaminen ja investointipäätös uudelle rautayhteydelle siten, että junayhteys on otettavissa käyttöön 2030.	Jatketaan vaikuttamista yhteistyössä muiden yhteysvälin kuntien kanssa Länsiratahankkeen riittävän rahoituksen varmistamiseksi, jotta hanke voi siirtyä rakentamisvaiheeseen vuoden 2025 aikana.

Teema: Hiilineutraali ja resurssiviisas Turku

Nro	Tavoite	Talousarvio 2025
4	Huomioidaan kaupungin ilmastotavoitteet erityisesti maankäyttöä, energiaa, rakentamista ja liikkumista koskevassa päätöksenteossa.	Ilmastosuunnitelmaa (päivitetty kv 16.5.2022 § 103) toteutetaan koko kaupunkikonsernissa ja siinä asetetut tavoitteet huomioidaan edelleen tehostetusti valmisteltavissa maankäytön, energian, rakentamisen ja liikkumisen suunnitelmissa ja toimenpiteissä. Investointeja vahvistetaan hyödyntäen EU:n hiilineutraalien kaupunkien mission ilmastokaupunkisopimuskokonaisuutta ja yhteistyötä. Valmistelussa sovelletaan kattavasti EU:n Vihreän rahoituksen taksonomiaa (ml. ilmastomuutoksen hillinnän ja sopeutumisen kriteerejä).
5	Edistetään siirtymää kohti kiertotaloutta ja laaditaan toimenpideohjelma sen tueksi.	Kiertotalouden tiekarttaa (kh 22.11.2021 § 518) toteutetaan koko konsernissa ja resurssiviisautta edistetään laajassa yhteistyössä alueellisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti. Samanaikaisesti arvioidaan tiekartan toteutumista ja päivitetään tarvittaessa sen tavoitteita, lähestymistapaa ja sisältöä niin, että mahdollinen päivitetty tiekartta voidaan tuoda päätöksentekoon viimeistään vuoden 2026 aikana. Kiertotalousratkaisulla tavoitellaan vaikuttavuutta ilmastomuutoksen hillintään, luonnon monimuotoisuuteen sekä alueen vetovoimaan ja kilpailukykyyn. Turun roolia kiertotalouden kansainvälisessä yhteistyössä vahvistetaan erityisesti osallistamalla vahvasti ICLEI-verkoston työhön ja ohjaukseen.
6	Selvitetään päästöbudjetointia tavoitellen sen ottamista osaksi talousarvioprosessia.	Ilmastoperusteet tuodaan edelleen tehostetusti valmisteltaviin maankäytön, energian, rakentamisen ja liikkumisen suunnitelmiin, investointeihin ja esityksiin/päätöksiin hyödyntäen ilmastobudjetointia ja soveltamalla EU:n Vihreän rahoituksen taksonomiaa. Ilmastobudjetoinnin ylläpidon ja kehittämisen edellytykset turvataan ja vihreän siirtymän investointeja vauhditetaan aktiivisesti yhteistyössä kumppanien kanssa. Turun Ilmastosuunnitelma 2029 edellyttää kaupungin metsäomistuksien kasvattamista metsityksen lisäksi maahan kinnoin. Selvitetään vuoden 2025 aikana tehokas mekanismi hiilinielujen kasvattamiseksi maahankintojen avulla ja päätetään sen käyttöönottamisesta kaupungin hiilineutraaliustavoitteiden saavuttamiseksi.

Nro	Tavoite	Talousarvio 2025
7	Toteutetaan tehtyjä päätöksiä koskien Turun hiilineutraalisuus 2029 –ohjelmaa. Päivitetään toimenpideohjelma huomioiden, että suhteellisesti suurin päästövähennystavoite kohdistuu tulevalla kaudella liikenteeseen.	Ilmastosuunnitelmaa toteutetaan koko konsernin toimesta kaupunginhallituksen ja –valtuuston seurannassa. Samanaikaisesti suoritetaan ilmastosuunnitelman valtuustokausittainen laaja arviointi- ja päivitystyö, jonka tuloksena tuodaan tehostetut toimet kohti vuotta 2029 sisältävä päivitetty ilmastosuunnitelma valtuuston päätettäväksi viimeistään kevään 2026 aikana. Kansalaisten, yritysten, yhteisöjen ja kehityskumppanien osallistumista vahvistetaan hyödyntäen EU:N hiilineutraalien kaupunkien missiota ja ilmastobudjetointia kehitetään edelleen ja vihreän siirtymän investointeja vahvistetaan ja vauhditetaan. EU:n Vihreän rahoituksen taksonomiaa sovelletaan kattavasti konsernin ilmastoinvestointien ilmasto-, luonto- ja kiertotalousvaikuttavuuden arviointiin ja vahvistamiseen.
8	Toteutetaan tehtyjä päätöksiä luonnon monimuotoisuuden vahvistamiseksi (LUMO-ohjelma). Asetetaan valmistelun pohjalta luontotavoite.	Luontopositiivisen kasvavan kaupungin lähestymistapaa kehitetään ja vahvistetaan. Luontotoimia kehitetään ja toteutetaan koko konsernissa sekä vahvassa yhteistyössä ja vuorovaikutuksessa kansalaisten, yritysten ja yhteisöjen kanssa niin, että luonnon monimuotoisuus ja ekologinen verkosto Turun alueella vahvistuu. Edistymistä seurataan, uusia toimenpiteitä luodaan jatkuvasti ja toteutuksesta viestitään aktiivisesti ja osallistavasti.

Teema: Hyvinvoinnin edistäminen ja palveluiden kehittäminen – Hyvinvoiva Turku

Nro	Tavoite	Talousarvio 2025
10	Koulu- ja päiväkotitilojen tulee olla terveitä ja turvallisia. Päivitetään koulu- ja päiväkotiverkko vastaamaan asuinalueiden tarpeita ja laaditaan korjaus- ja uudisrakentamissuunnitelma väistötilarapeineen. Vahvistetaan tilojen käyttöä koulun ulkopuolella.	Koulu- ja päiväkotiverkkosuunnittelua edistetään systemaattisesti. Toisen asteen koulutuksen verkon tulevaisuuden tarpeet erityisessä tarkastelussa. Verkkoratkaisuja tulevia koulu- ja päiväkotihankkeiden hankesuunnitelmia laaditaan ja saatetaan päätöksentekoon. Tilastrategiasta päätetään ja koulu alustana konseptia pilotoidaan ja kehitetään edelleen.
11	Kaupunkilaisten valinnanvapautta lisätään.	Palvelustrategian linjauksista ja sisällöistä on päätetty ja niitä ehdotetaan osaksi uutta pormestariohjelmaa.
12	Laaditaan palvelustrategia, jossa määritellään millaista laatua palveluilta, odotetaan ja mitkä tuottamisen tavat voivat olla mahdollisia.	Palvelustrategian linjauksista ja sisällöistä on päätetty ja ne tulevat osaksi uutta pormestariohjelmaa.
13	Selvitetään mahdollisuudet koota ruotsinkieliset palvelut yhteen kokonaisuuteen.	Tavoite toteutunut. Liittyy sosiaali- ja terveystalouden toimintaan ja toteutui osana Varhan käynnistämistä.
14	Yhteistyössä kolmannen sektorin kanssa luodaan kokonaisvaltainen hyvinvoinnin edistämisen toimintamalli vuoden 2023 alkuun mennessä.	Järjestöjen ja Varhan kanssa on sovittu yhteistyökäytänteet ja toimintaa kehitetään osana perustoimintaa. Hyte-avustusten uudistuksen toimivuutta seurataan.

Teema: Jatkuvasti parempi Turku

Nro	Tavoite	Talousarvio 2025
38	Edistetään hyvää tiedolla johtamisen kulttuuria. Perustetaan yhteistyössä alueen yliopistojen kanssa arviointipaneeli arvioimaan kärkihankkeiden toimenpideohjelmia, toteutumista ja vaikuttavuutta.	Toimenpide aloitettu ja valmistuu 2025 alussa.
39	Luodaan Turkuun asiointitili, jota kautta on helppo hoitaa asioita sujuvasti ajasta ja paikasta riippumatta. Hyödynnetään digitaalisuutta ja dataa myös osana kaavoitusta, luvitusta, katujen ja katuverkon kunnossapitoa ja opastuksia.	Työstetään pilottiratkaisu (MVP) asiointitilistä edellisen vaiheen ja kansliapäällikön jorin tekemän skenaariolinjauksen ja päätöksen mukaisesti vuonna 2025. Tehdään kilpailutus, edellisen vaiheen määrittelyjen tarkennettujen tuotosten mukaisesti. Palvelun kehittämisen käynnistäminen ja kehittäminen valitun kumppanin ja asiakkaiden kanssa. Ensimmäisen version käyttöönotto vuonna 2025.
40	Rakennuttamisessa siirrytään malliin, jossa rakennuttaminen ja uusien kaupungin tilojen omistaminen siirretään perustettavaan tai olemassa olevaan yhtiöön. Yhtiö ottaa vastuulle myös kiinteistöjen ylläpidon.	Kaupunginhallitus on päättänyt, että uudisrakennushankkeet toteuttaa lähtökohtaisesti Koy Turun Monitoimitilat ja toteutus vahvistetaan kunkin hankesuunnitelman hyväksymispäätöksen yhteydessä. Konsernijaosto päättää yhtiön strategisuudesta ja hallituksen kokoonpanosta 9/2024, minkä jälkeen yhtiö rekrytoi toimitusjohtajan. Yhtiö toimii asetetun tavoitteen mukaisesti vuonna 2025.

Nro	Tavoite	Talousarvio 2025
41	Resursoidaan ja vakiinnutetaan asukkaiden osallisuuteen liittyviä toimintamalleja, kuten kansalaispaneelit. Asukasbudjetoinnin osuutta kasvatetaan. Huolehditaan erityisesti nuorten osallisuudesta.	Päivitetään osallisuuden toimintamalli. Järjestetään kaksi kansalaispaneelia, lisätään puntaroivien menetelmien osamista työntekijöiden keskuudessa, pilotoidaan eva-mallia ja toteutetaan asukasbudjetin läpimenneet hankkeet.
42	Varmistetaan, että ikäkaarimallin mukainen palveluajattelu tulee osaksi toimintaa.	Uuden Turun yhteisvaikuttaviin toimintoihin sisällytetään lasten ja nuorten sekä muiden pilottihankkeiden lisäksi edistetään toimintamallin rakentamista muille ikäryhmille. Työikäisten osalta toimintamalli rakentuu osana TE-uudistusta ja hyvinvointikertomukseen ja -suunnitelmaan sisällytetään ikäihmisten osuus.
43	Seurataan johtamisjärjestelmän muutoksen vaikutuksia ja onnistumista säännöllisesti valtuustokauden aikana ja asetetaan muutokselle tarkempia osatavoitteita.	Toiminta- ja johtamisjärjestelmän viimeistely keväällä ja toteutus kuntavaalien jälkeen.
44	Tavoitteena on, että Turku on vetovoimainen työnantaja. Henkilöstön osaamista arvostetaan ja kannustetaan ja tuetaan oman osaamisen kehittämiseen. Panostetaan henkilöstön hyvinvointiin.	Kunta 10 -tulosten sekä omien kyselyiden pohjalta tuetaan työhyvinvointitoimia kaupunkitasoisesti sekä palvelualueilla niin, että tavoite ”työ lisää hyvinvointia” on elävä kirjaus. Osaamisen kehittämisessä ensisijaiset välineet ovat päivitetty koulutussuunnitelma ja tavoite- ja kehityskeskustelu, jossa tavoitteet tekemiselle ja osaamisen kehittämislle sidotaan kaupungin strategiaan tavoitteisiin. Varmistetaan uuden KEVAN pulssikyselyn avulla ajantasainen työhyvinvoinnin tilannekuva ja tukeminen palvelualueilla.
45	Toiminnan kantavana periaatteena on asukas- ja asiakaslähtöisyys, jonka tuloksena turkulaisten ja Turussa toimivien tulee saada parempaa palvelua nopeammin.	Integraation ydinprosessien toimintamallien vahvistaminen kaupungin toiminnassa. Toimintamallia rakennetaan ja vahvistetaan seuraavissa projekteissa yritysasiakkuuksien ja -asiointien hallinnan hanke, asiointitilin kehittäminen, nuorten asiakasohjauksen hanke, kaikkikanavaisen neuvonnan projekti ja asiakasymmärryksen lisääminen kaupunkitasolla.
46	Toteutetaan omistajapolitiikan linjauksia määrätietoisesti ja loogisesti siten, että yhtiöt voivat toimia tehokkaasti valitulla toimintatavalla toimintaympäristön haasteet huomioiden.	1–12/2025 jatkuva tavoite.

Teema: Kansainvälisyys ja verkostot – Turku, kokoaan suurempi maailmalla

Nro	Tavoite	Talousarvio 2025
48	Huolehditaan kansainvälisen koulun jatkosta ja siirrosta keskustan lähistölle (esimerkiksi Itäharjulle).	Kiinteistössä toteutetaan omistajan toimesta suunnitellut muutostyöt, jotta tilat voidaan ottaa käyttöön 2026.
49	Toimitaan aktiivisesti sellaisissa kansainvälisissä verkostoissa, jotka tukevat Turun omien tavoitteiden saavuttamista.	Kaupunki jatkaa aktiivista toimintaa eri kansainvälisissä verkostoissa ja hakee verkostojen kautta edunvalvontaa etua, yhteistyökumppaneita, sparrausta sekä yhteistyöhankkeita. Kaupunki evaluoi jatkuvasti kansainvälisten verkostojen toimintaa ja tavoitteita erityisesti muuttuneen kansainvälisen poliittisen tilanteen takia.
50	Turku on kansainvälinen kaupunki ja toivotamme kaikki uudet asukkaat tervetulleiksi. Huolehditaan uusien maahanmuuttajataustaisten turkulaisten kotoutumisesta kotouttamisohjelman mukaisesti.	Uuden 1.1.2025 voimaan tulevan kotoutuslain mukaan tehdään kotoutumisohjelma, jossa kuvataan kotoutumisen palvelupolut. Tämä uusi ohjelma on sovittu tehtävän työllisyysalueelle yhteisesti siten, että siihen tulee myös kuntien omat palvelut. Turun ohjelma kotoutumisen edistämiseksi on strateginen asiakirja ja voimassa vuoden 2025 loppuun asti. Se voidaan jatkossa yhdistää kaupungin johonkin muuhun strategiseen ohjelmaan.

Teema: Kestävän Kasvun Turku

Nro	Tavoite	Talousarvio 2025
55	Laaditaan visio Merellisen Turun kehittämisestä huomioiden erityisesti Länsi-Turun alue. Huomioidaan yleiskaavoituksessa läntisten alueiden uudet asumisviihtyvyyttä parantavat ja asumista lisäävät tavoitteet sekä merellisyyden	Vuonna 2024 valmistuneen vision toteutuksen toimenpiteiden ohjelmointi valmistellaan. Ensimmäiset toimenpiteet käynnistetään.
56	Varmistetaan, että Turussa toteutuu alueittain asumisen monipuolisuus. Puretaan aktiivisesti segregatiota asunto- ja maapolitiikalla.	Valmistellaan päätöksentekoon kokonaisvaltainen Turun Asuntopolitiikan asiakirja.

Teema: Korkeakouluysteistyö, yritykset ja työllisyys – Onnistuva Turku

Nro	Tavoite	Talousarvio 2025
58	Hankintaperiaatteiden päivittämisen yhteydessä varmistetaan, että pk-yrityksillä on mahdollisuus osallistua kilpailutuksiin.	Vastuullinen hankkija -koulutuksen avulla varmistetaan, että Turun kaupunki ottaa huomioon hankintastrategiaan kirjatut

Nro	Tavoite	Talousarvio 2025
		tavoitteet ja toimenpiteet mm. terveen kilpailun edistämiseksi. Koulutukseen osallistuneiden määrää seurataan.
60	Tehdään päätöksenteon yhteydessä yritysvaikutusten arviointi, kun asia koskettaa elinkeinoelämää. Kaikessa valmistelussa ja päätöksenteossa huomioidaan asiakaslähtöisyys. Selkeytetään kaupunkiorganisaation vastuut ns. yhden luukun periaatteen mukaisesti.	Arvioidaan tarve ja prosessi uudestaan yhdessä Business Turun, hankintayksikön ja Varsinais-Suomen Yrittäjien kanssa.
61	Turulle yhteistyö on tärkeää ja asetamme alueen yhteiset isot elinkeinopolitiikan tavoitteet yhdessä eri toimijoiden kanssa.	Varmistetaan lahjoitusprofessuurien jatkoa. Toteutetaan kansainvälinen kiihdyttämö Kestävän kehityksen teemalla kohteena meriklusteri. Tarkastellaan elinkeinopolitiikan painopisteet vastaamaan tulevaisuudentarpeita yhdessä korkeakoulujen, elinkeinoelämän ja Business Turun kanssa. Painotetaan kärkialojen yritysten osaaajatarpeita tukien Kansainvälisten osajien työllistymistä ja työelämävalmiuksien parantamista toiminnassa.
62	Vaikutetaan aktiivisesti osaavan työ- ja koulutusperäisen maahanmuuton edistämiseen.	Tehdään toimenpidesuunnitelma ja resursoidaan tekeminen yhteistyössä työllisyysalueen sekä palvelualueiden kanssa ja toimeenpannaan suunnitelmaa mahdollisuuksien mukaan.
64	Vaikutamme aktiivisesti osaavan työ- ja koulutusperäisen maahanmuuton edistämiseen alueen yritysten osaamistarpeisiin vastaamisen varmistamiseksi.	Jatketaan toimintamallien kehittämistä ja yhteistyötä erityisesti jatkuvaan oppimiseen kytkeytyen yhdessä työllisyysalueen kanssa erityisenä kohderyhmänä kv-osaaajat.

Teema: Kärkihankkeet

Nro	Tavoite	Talousarvio 2025
65	Tiedepuiston kärkihanke, Olemassa oleva kärkihanke jatkuu, päivitetään toimenpidesuunnitelma valtuustokaudelle.	Tiedepuiston kiertotalouden tiekartan toimeenpano yhteistyössä alueen toimijoiden kanssa. Circular Tiedepuiston toimenpiteiden toteutus. Kupittaan kärjen kumppanuushankkeen tuki TTT Oy:n ja kaupungin palvelusopimuksen mukaisesti. Muiden yhteistyöfoorumien valmistelu ja tätä kautta nousevat toimenpiteet ja hankkeet.
66	Keskustan kehittämisen kärkihanke, Olemassa oleva kärkihanke jatkuu, päivitetään toimenpidesuunnitelma valtuustokaudelle.	Keskustan kehittämistä jatketaan viidellä painopisteellä: Kaupallinen keskusta / Vanhakaupunki / Merellinen Turku ja Kulttuuriranta / Matkakeskuksen ja ratapihan alue / Kestävä liikkuminen keskustassa.
67	Osaamisen kärkihanke, Valmistellaan uusi Osaamisen kärkihanke, jonka tavoitteena on Turun seudun alueellisen kilpailukyvyyn vahvistaminen pitkäjänteisesti osaamiseen ja tutkimukseen panostamalla sekä vastaaminen megatrendeihin kuten digitalisaatioon, kaupungistumiseen sekä ilmastonmuutokseen.	Saatetaan loppuun suunnitellusti kärkihankkeen toimienpidekokonaisuus. Maan paras oppimispolku -prosessin ensimmäinen vaihe on valmis keväällä 2025 minkä jälkeen tulee laatia toimenpidesuunnitelma jatkokehitystä varten laajassa yhteistyössä. Kevään 2025 aikana pyritään tunnistamaan ne kehittämistoimet, jotka voidaan liittää osaksi peruspalvelutoimintaa esimerkiksi maahanmuuton, yrityspalvelujen tai kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuuksissa. Käydään keskustelua strategisesta yhteistyöstä myös korkeakoulujen kanssa. Työkäisväestön osaamistason nostamisen kehittämiskokonaisuutta tulee jatkaa ja tunnistaa kehittämisen suuntaviivat vuoropuhelussa erityisesti työllisyysalueen kanssa.
68	Yhteisöllisyyden, hyvinvoinnin ja asuinalueiden tasapainoisen kehityksen kärkihanke, Kärkihankkeen alla toteutetaan yksinäisyyden vähentämisen ja mielenterveyden tukemisen toimenpideohjelmat valtuustokaudelle. Varmistetaan, että kotouttamis- ja syrjäytymisen ehkäisyn ohjelmilla on oikeat mittarit ohjelman tulokselliseksi toteuttamiseksi.	Työ on käynnissä ja juurruttaminen keväällä 2025 tehdään yhdessä Integraatiotoimintojen maahanmuuton ja hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen yksiköiden kanssa sekä Lanu-muutoshankkeen kanssa.
69	Yhteisöllisyyden, hyvinvoinnin ja asuinalueiden tasapainoisen kehityksen kärkihanke, Lähiöiden kehittämisen ensisijaiseksi tavoitteeksi vahvistetaan segregaatoin vähentäminen. Vahvistetaan kaupunkilaisten yhteisöllisyyttä ja osallistumista kaupungin kehittämiseen.	Segregaation kaupunkitasoinen toimintamalli hyväksytty (KH 6/2024). Toimintamallin jalkauttamistyötä viedään eteenpäin viidessä painopistealueessa kaupungin Integraatiotoimintojen johtamana syksyn 2024 ja kevään 2025 aikana. Kärkihanke tukee kokonaisprosessia omistajan ohjauksessa.
70	Yhteisöllisyyden, hyvinvoinnin ja asuinalueiden tasapainoisen kehityksen kärkihanke, Asetetaan liikkumisen toimenpideohjelman tavoitteet yhdessä seurojen ja järjestöjen kanssa. Ohjelmaan yhdistetään kaikkien lasten harrastamismahdollisuuden tavoite ja seurojen avustusten uudistaminen lajien välisen-, sukupuolten-, ja alueiden tasa-arvon turvaamiseksi.	Toimenpideohjelma kärkihankkekaudelle on laadittu ja sen toteuttaminen ikäryhmäkohtaisesti etenee kohti hyväksi havaittujen ja vaikuttavien toimenpiteiden jatkon varmistamista. Toimenpiteiden jatkon resurssoinnissa hyödynnetään kaupungin ulkoisia rahoituskanavia mahdollisimman kattavasti. Liikuntapalveluiden avustusjärjestelmän uudistus (Boostii, 1/2025-) otetaan käyttöön 1.1.2025. Uudistuksesta

Nro	Tavoite	Talousarvio 2025
		viestitään kattavasti seura- ja kuntalaiskentällä koko käyttöönotovuoden aikana. Boostii -edun (harrastekortti) sähköisen järjestelmän ensimmäinen versio julkaistaan heti vuoden 2025 alussa ja järjestelmäkehitystä jatketaan koko kalenterivuoden ajan. Kehitystyössä hyödynnetään Suomi Liikkeelle -ohjelman innovaatorahoitusta.
71	Kulttuurin kärkihanke; Valmistellaan uusi kulttuurin ja laajemmin hyvinvoinnin edistämiseen liittyvä kärkihanke, jonka toteuttamisen tueksi laaditaan toimenpideohjelma valtuustokaudelle.	Kulttuurihyvinvointipalveluita ja -tuotteita kehitetään edelleen ja kokonaisuutta ja viestintää yhtenäistetään. Etsivälle kulttuuritoiminnalle luotu toimintamalli otettu käyttöön. Kulttuurin saavutettavuutta eri kohderyhmille sekä kulttuurin esteettömyyttä on edistetty usein toimenpitein. Alueellista yhteistyötä ja asukkaiden hyvinvointia on vahvistettu tuomalla kulttuuria ja taidetta lähiöihin. Asukkaiden osallisuutta edistetty eri kohderyhmissä esim. yhteisötaiteen keinoin. Turun ensimmäinen purkutaideprojekti Runosmäessä valmis ja avattu yleisölle. Kulttuuri kotoutumisen tukena –teemaa edistetty. Lasten ja nuorten kulttuurin harrastamista lisätty pilotoimalla paja-tilojen käyttöönottoa ja avaamalla tiloja harrastuskäyttöön. Kulttuurin ja taiteen kohtaamista vahvistettu tuomalla kulttuuria ja taidetta kaupunkitilaan. Kulttuurin kutsuvieras -toimintamalli (Kulttuurilähete 2.0) siirretty tuetusti kulttuurin edistämisen vastuualueelle. Edistetty Linnanniemen kehittämiskonseptia ja taideohjelmaa kumppanuuksien kautta. Mahdollistettu Linnanniemeä kehittävät väliaikaiset kokeilut, taide ja tapahtumat. Kulttuurirannan konsepti valmistuu ja toimenpiteitä edistetty yhdessä Keskustan kärkihankkeen ja muiden toimijoiden kanssa. Itäisen Rantakadun taide-elementtien toteutus suunniteltu käynnistetty. Tuettu ilmastotavoitteiden saavuttamista edistämällä kestävä kulttuuria. Osallistuttu juhlavuoden 2029 valmisteluun.

Teema: Matkailu ja saavutettavuus – Tapahtumien Turku

Nro	Tavoite	Talousarvio 2025
72	Matkailun toiminnossa tavoitellaan laajempaa seudullista yhteistyötä ja tavoitteet ja rakenteet kytketään aiempaa paremmin kansalliseen Visit Finland –kokonaisuuteen.	Matkailun toiminnossa tavoitellaan laajempaa seudullista yhteistyötä ja tavoitteet ja rakenteet kytketään aiempaa paremmin kansalliseen Visit Finland –kokonaisuuteen. Paimio on mahdollisesti tulossa mukaan VTA:han, jonka toimintaa kehitetään edelleen strategian mukaisesti.
73	Tavoitellaan, että kiinnostavia, vahvoja tapahtumia niin kulttuurin, urheilun kuin tieteen aloilla on ympäri vuoden.	Tapahtumastrategia valmistuu vuoden 2024 aikana ja yhden painopistealueista on ympärivuotinen ja monipuolinen tapahtumatarjonta. Työ on hyvässä vaiheessa ja useita tavoitteen mukaisia tapahtumia on jo tapahtumakalenterissa.
74	Turku panostaa matkailun kehittämiseen voimakkaasti ja siinä onnistumiseksi houkuttelee alan toimijoita yhteen. Lentotaseman ja satamatoimintojen kilpailukyvyistä tulee huolehtia. Kansainvälisen matkailun kasvattaminen on yksi elinkeinopolitiikan keskeisistä tavoitteista.	Kehittämistoiminta etenee suunnitelmien mukaisesti. Fokusta siirretään erityisesti majoitus- ja lentoliikennetoiminnan puolelle, koska ne ovat edellytyksiä lisääntyneelle matkailulle. Paikallisista matkailuneuvontaa tarvitaan lisää eri tavoilla.

Teema: Turun talousraami 2021–2025 – Vahvana 2030-luvulle

Nro	Tavoite	Talousarvio 2025
79	Investointien tehokas ajallinen ja taloudellinen hallinta sekä osaava ja huolellinen rakennuttaminen ovat avainasemassa, jotta investointeja voidaan toteuttaa kestävästi.	Laaditaan investointikokonaisuuden kannattavuuslaskelmat pormestariohjelmassa linjattujen periaatteiden mukaisesti ja tehdään tarvittavat päätökset investointien aikatauluttamisesta.
83	Kaupungin taloutta ja hallintoa sopeutetaan uudistusta vastaavien siirtyvien tehtävien verran (sote-uudistus).	Henkilötyövuosien määrää vähennetään aktiivisen henkilöstösuunnittelun avulla suunnitellusti osana sopeuttamisohjelman toimenpiteitä.
84	Talouden kestävä perusura	Kaupungin taloussuunnitelmaan on kirjattu uusia taloudellista asemaa parantavia toimenpiteitä. Tavoitteena on palauttaa kehitys lähemmäs alkuperäistä perusuraa.
85	Valmistautuminen sote-uudistuksen vaikutuksiin kaupunkitaloudessa	Vuonna 2022 yksilöittäin välittömät vaikutukset. Vuoden 2023 osalta on havaittu tarpeita vielä eräiden it-palvelujen osalta. Toimintamalli näiden osalta on sovittu yhteistyössä Varhan kanssa. Joidenkin toimintojen osalta on jouduttu toteamaan, että kustannusten siirtäminen tai skaalaaminen ei onnistu täysimääräisesti suunnitellulla tavalla. Henkilöstösuunnitelmalla on merkittävin vaikutus.

Nro	Tavoite	Talousarvio 2025
87	Menettelytapa yllättävässä negatiivisessa poikkeustilanteessa	Talousennuste laaditaan jokaisen osavuositarkastuksen yhteydessä, minkä lisäksi joulukuussa laaditaan tilinpäätöksenennuste. Talouteen liittyviä riskejä arvioidaan osana jatkuvaa toimintaa. Yksityiskohtaiset selvitykset käsitellään toimielimissä osana osavuositarkastusta. Ennustetarkkuutta pyritään jatkuvasti parantamaan. Talousarvion mukaan vuoden 2025 aikana ei päädytä yllättävään negatiiviseen poikkeamaan.
88	Velkakatto	Talousennuste laaditaan jokaisen osavuositarkastuksen yhteydessä, minkä lisäksi joulukuussa laaditaan tilinpäätöksenennuste. Talouteen liittyviä riskejä arvioidaan osana jatkuvaa toimintaa. Yksityiskohtaiset selvitykset käsitellään toimielimissä osana osavuositarkastusta. Ennustetarkkuutta pyritään jatkuvasti parantamaan. Talousarvion mukaan vuonna 2025 pysytään asetetun velkakaton raameissa.
89	Verolinjaus	Kaupungin taloudellisen aseman parantamiseksi talousarvio sisältää verolinjauksesta poikkeavan esityksen. Vuoden 2025 tuloveroprosentiksi esitetään 7,1. Tämä tarkoittaa 0,2 prosenttiyksikön korotusta voimassa olevaan. Muutoksella vastataan erityisesti kasvaviin investointitarpeisiin sekä velkaantumisen seurauksena kasvaviin rahoituskustannuksiin. Verolinjaus huomioidaan talouden suunnittelussa.

Talousarviolausekkeet

Toimielin	Lauseke	Vaikutus käyttötalouteen/ investointiosaan, 1 000 €
Kaupunginhallitus	Sotekiinteistöjen myynti omalle yhtiölle.	-12 500
Kaupunginhallitus	Maanmyyntitulojen kasvattaminen - kaupunkiympäristö toteuttaa.	-3 000
Kaupunginhallitus	Uusien kiinteistöjen ja osakkeiden myynti.	-1 000
Kaupunginhallitus	Henkilöstösuunnitelman tarkistaminen.	-600
Kaupunginhallitus	Tilojen kunnossapidosta karsitaan.	-500
Kaupunginhallitus	Ulkoisesta vuokratilasta luopuminen / toiminnan tiivistäminen omiin tiloihin.	-300
Kaupunginhallitus	Osallistuvan budjetoinnin toimintamallin arviointi.	0
Kaupunginhallitus	Tyky rannekkeen käyttö pelkästään kaupungin omiin palveluihin.	-200
Kaupunginhallitus	Sairaanhoidon leikkaus työterveysluollossa (rajataan lakisääteiseen).	-200
Kaupunginhallitus	Matkustusohjeita tarkennetaan kaupunkitasolla ja ohjataan edullisimpien vaihtoehtojen suosimiseen.	-150
Kaupunginhallitus	Henkilöstösidonnaisten erien vähennys.	-43
Kaupunginhallitus	Toteutettu aktiivinen menorakenteen tarkastelu (ICT).	-500
Kaupunginhallitus	Oppilaiden laitteiden elinkaaren pidentäminen ja/tai käytön aloituksen viivästyttäminen.	-100
Kaupunginhallitus	SAP SF järjestelmän käytön lopettaminen.	-50
Kaupunginhallitus	Monitorin puhelinvaihteen ohjelmistosta luopuminen.	-5
Kaupunginhallitus	Työpaikkailmoitusten painopiste sähköisissä kanavissa.	-50
Kaupunginhallitus	Ekotuella ulkoinen rahoitus.	-50
Kaupunginhallitus	Lippumyynnin komission periminen.	-20
Kaupunginhallitus	Kaupungin yhteisten koulutusten järjestelykustannukset (ulkopuoliset tilat, tarjoilut).	-35
Kaupunginhallitus	Integraatiotoiminnan sopeuttaminen ulkoisista ostoista.	-153
Kaupunginhallitus	Henkilöstömenojen vähentäminen kaupunkitasoisesti.	-5 000
Kaupunginhallitus	Sijoitetun vapaan pääoman (SVOP) jaksotusten muutokset vuosille 2025–2027.	-12 395
Kaupunginhallitus	Infrainvestointimenojen vähennys (Kiinteistökehitys hankkeet, kh) muutokset vuosille 2025–2026.	-500

Toimielin	Lauseke	Vaikutus käyttötalouteen/ investointiosaan, 1 000 €
Kaupunginhallitus	Infrainvestointimenojen vähennys (Korjausvelkaa alentavat hankkeet, kh) muutokset vuosille 2026–2028.	0
Kaupunginhallitus	Infrainvestointimenojen vähennys (Asukasviihtyvyyttä tukevat hankkeet) muutokset vuosille 2025–2026.	-560
Kaupunginhallitus	Tilainvestointimenojen (Nimetyt hankkeet > 3 M€) jaksotusten muutokset vuosille 2025–2026.	5 000
Kaupunginhallitus	Turun kaupunki edistää yhteistyössä valtion kanssa Itäharjun ja Kupittaaan yhdistävän joukkoliikenneyhteyden toteuttamista. Infrainvestoinnit rahoitusosuus (MAL-sopimus).	2 900
Kaupunginhallitus	VR-ratapiha-alueen kauppahinta, pysyvien vastaavien luovutustulojen lisäys.	44 894
Kaupunginhallitus	VR-ratapiha-alueen pysyvien vastaavien luovutustulojen myyntivoiton osuus (korkotulot).	- 2 409
Kaupunginhallitus	Kohdentamattomien henkilöstösäästöjen pienentäminen. Kaupunginhallitus päättää lopullisesta säästöjen kohdennuksesta.	2 500
Kaupunginhallitus	Työterveyshuollon sairaanhoidon säilyttäminen.	200
Kaupunginhallitus	Varaus yökahvilatoiminnan jatkamiseen ja mahdollisiin kolmannen sektorin tarpeisiin.	200
Kaupunginhallitus	Yökahvila toiminnan jatkuvuus turvataan joka tapauksessa, ensisijaisesti samoin ehdoin kuin nyt, ulkoisella rahoituksella.	0
Kaupunginhallitus	Tuetaan kaupunginteatterin lippujen hankintaa tyky-rannekkeella puolet lipun hinnasta.	0

Talouden tavoitteet

Käyttötalouden määrärahat ja tuloarviot, 1 000 € (ulkoiset erät)

Kaupunginhallitus yhteensä

Käyttötalousosa sitovuustaso toimintakate	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 muutoksin	Talousarvio 2025
Toimintatulot	82 833	82 942	86 926
Valmistus omaan käyttöön	105		
Toimintamenot	249 436	249 504	261 511
TOIMINTAKATE	-166 498	-166 562	-174 585
Muutos-%		0,0 %	4,8 %

Kh, Konsernihallinto

Käyttötalousosa	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 muutoksin	Talousarvio 2025
Toimintatulot	39 621	37 126	35 143
Valmistus omaan käyttöön	90		
Toimintamenot	168 108	163 022	164 504
TOIMINTAKATE	-128 397	-125 896	-129 361
Muutos-%		-1,9 %	2,8 %

Kh, Elinvoiman palvelukokonaisuus

Käyttötalousosa	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 muutoksin	Talousarvio 2025
Toimintatulot	5 140	5 050	1 788
Valmistus omaan käyttöön			
Toimintamenot	32 901	39 006	25 745
TOIMINTAKATE	-27 760	-33 956	-23 957
Muutos-%		22,3 %	-29,4 %

Kh, Kaupungin yhteiset toiminnot

(sisältää kaupungin yhteisiä menoja sekä maa-, tila- ja infraomaisuuteen liittyvät menot ja tulot)

Käyttötalousosa	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 muutoksin	Talousarvio 2025
Toimintatulot	38 072	40 766	49 996
Valmistus omaan käyttöön	15		
Toimintamenot	48 428	47 476	71 263
TOIMINTAKATE	-10 341	-6 710	-21 268
Muutos-%		-35,1 %	217,0 %

Käyttötalouden toimintatulot ja -menot yhteensä, 1 000 € (ulkoiset ja sisäiset erät)

Kaupunginhallitus yhteensä

Käyttötalousosa yhteensä	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 muutoksin	Talousarvio 2025
Toimintatulot	197 082	200 657	86 926
Valmistus omaan käyttöön	105		
Toimintamenot	251 381	249 663	140 761
TOIMINTAKATE	-54 194	-49 006	-53 835
Muutos-%		-9,6 %	9,9 %

Kh, Konsernihallinto

Käyttötalousosa yhteensä	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 muutoksin	Talousarvio 2025
Toimintatulot	153 394	152 112	35 143
Valmistus omaan käyttöön	90		
Toimintamenot	171 908	166 790	55 641
TOIMINTAKATE	-18 424	-14 678	-20 498
Muutos-%		-20,3 %	39,7 %

Kh, Elinvoiman palvelukokonaisuus

Käyttötalousosa yhteensä	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 muutoksin	Talousarvio 2025
Toimintatulot	5 295	5 050	1 788
Valmistus omaan käyttöön			
Toimintamenot	35 266	41 123	26 539
TOIMINTAKATE	-29 972	-36 073	-24 751
Muutos-%		20,4 %	-31,4 %

Kh, Kaupungin yhteiset toiminnot

(sisältää kaupungin yhteisiä menoja sekä maa-, tila- ja infraomaisuuteen liittyvät menot ja tulot)

Käyttötalousosa yhteensä	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 muutoksin	Talousarvio 2025
Toimintatulot	38 394	43 495	49 996
Valmistus omaan käyttöön	15		
Toimintamenot	44 206	41 750	58 581
TOIMINTAKATE	-5 798	1 745	-8 585
Muutos-%		-130,1 %	-592,0 %

Investointien määrärahat ja tuloarviot, 1 000 €

Kaupunginhallitus yhteensä

Investointiosa sitovuustaso brutto	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 muutoksin	Talousarvio 2025
Investointimenot	178 253	224 069	328 368
Rahoitusosuudet	10 087	11 785	9 100
Luovutustulot	22 171	19 700	76 394
NETTO	-145 995	-192 584	-242 874
Muutos-%		31,9 %	26,1 %

Kh, Konsernihallinto

Investointiosa	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 muutoksin	Talousarvio 2025
Investointimenot	5 388	6 242	6 350
Rahoitusosuudet			
Luovutustulot			
NETTO	-5 388	-6 242	-6 350
Muutos-%		15,9 %	1,7 %

Kh, Kaupungin yhteiset toiminnot

(sisältää kaupungin yhteisiä menoja sekä maa-, tila- ja infraomaisuuteen liittyvät menot ja tulot)

Investointiosa	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 muutoksin	Talousarvio 2025
Investointimenot	172 866	217 827	322 018
Rahoitusosuudet	10 087	11 785	9 100
Luovutustulot	22 171	19 700	76 394
NETTO	-140 608	-186 342	-236 524
Muutos-%		32,5 %	26,9 %

Kaupungin yhteiset toiminnot, omaisuuden hallinnan talousarviomäärärahaehdotukseen sisältyy kaupunkiympäristön rakennuttamiseen liittyvät infran, tilojen ja kiinteän omaisuuden hankinnan ja pysyvien vastaavien myynteihin liittyvät käyttötalouden ja investointien määrärahat vuodelle 2025. Kaupunkiympäristön palvelukokonaisuuden toimintasuunnitelmaan on lisätty kaupunginhallituksen palvelutilaus, mikä pitää sisällään talousarviomäärärahan kohdistamisen kaupunginhallituksen omaisuudenhallinnan tulosyksiköiltä (1602 KH/Maaomaisuus, 1603 KH/Tilaomaisuus, 1604 KH/Infraomaisuus) kaupunkiympäristön palvelukokonaisuudelle. Kaupunkiympäristön palvelukokonaisuus vastaa edellä mainittujen kokonaisuuksien toteutuksesta ja raportoinnista. Kaupungin yhteiset, omaisuuden hallinnan talousarviomäärärahoihin sisältyy lisäksi kaupungin osakkeiden ja osuuksien hankintaan liittyvät investointimäärärahat, joiden toteutuksesta ja raportoinnista vastaa konsernihallinto.

Elinvoiman palvelukokonaisuuden toimintasuunnitelma 2025

Kuvaus toiminnasta

Elinvoiman palvelukokonaisuuden tehtävänä on vahvistaa kaupunkia kilpailukykyisenä ja houkuttelevana toimintaympäristönä yrityksille sekä johtaa kaupunkikonsernin yrityspalveluita. Palvelukokonaisuus johtaa koulutus-, osaamis- ja innovaatiotoimintojen yhteistyötä ja kehittämistä koko koulutuspolun alalla -edistää osaavan työvoiman saatavuutta ja johtaa kaupungin työllisyyden edistämisen toimintoja.

Palvelukokonaisuus johtaa kaupunkiseudun ulkoista markkinointia ja strategista viestintää sekä matkailijoille suunnattuja palveluja sekä edistää kaupungin vetovoimaisuutta ja johtaa suurtapahtumatoimintaa.

Elinvoiman palvelukokonaisuuden palvelualueet:

1. Yrityspalvelut

- Vahvistaa kaupunkia kilpailukykyisenä ja houkuttelevana toimintaympäristönä yrityksille ja johtaa kaupunkikonsernin yrityspalveluita.
- Ohjaa ja edistää koulutus-, osaamis- ja innovaatiotoimintojen yhteistyötä ja kehittämistä koko koulutuspolun alalla.
- Koordinoi osaamisen kehittämistä erityisesti aikuisten suhteen.
- Johtaa yritysten sijoittautumispalveluita tontinluovutusten ja toimitilaratkaisujen kautta.
- Johtaa lupaprosessia katujen, puistojen, torien ja muiden yleisten alueiden luovuttamisesta tilapäiseen käyttöön yleisötilaisuuden ja ulkoilmataapahtuman järjestämiseksi.
- Koordinoi kaupunkiseudun ulkoista markkinointia ja matkailijoille suunnattuja palveluja.
- Edistää osaavan työvoiman saatavuutta ja ohjata kaupungin työllisyyden edistämisen toimintoja.
- Kehittää ja uudistaa kaupunkikonsernin yrityspalveluita.
- Ohjata työllisyyspalveluiden uudistamista.

2. Kärkihankkeet

Kärkihankkeiden palvelualueen tehtävänä on koordinoita ja valvoa kaupungin elinvoimaan liittyvien kärkihankkeiden etenemistä ja jalkautumista. Vastuualue tukee kaupungin johtoa hankkeiden strategisessa suunnittelussa ja tavoitteiden asettamisessa ja johtaa erikseen määritellyjä kärkihankkeita. Kärkihankkeille on erillinen toimintasuunnitelma.

Tarkempi kuvaus kärkihankkeiden toiminnasta omassa toimintasuunnitelmassa.

3. Strateginen maankäyttö, liikkuminen ja asuntopoliitiikka

Strategisen maankäytön, liikkumisen ja asuntopoliittikan palvelualueen tehtävänä on tukea kaupungin johtoa strategisen maankäytön ja kiinteistökehityksen johtamisessa, huolehtia kaupungin logististen toimintojen ja logistisen aseman kehittämisestä ja koordinaatiosta sekä huolehtia kaupungin asuntopoliittikan valmistelusta, koordinaatiosta ja ohjauksesta.

Tehtävänä on tukea strategista johtamista, edunvalvontaa sekä kaupunkisuunnittelua luoden tilannekuva tutkimusdataan pohjautuen ja siten luoda edellytyksiä tutkimuksellisen tiedon vaikuttavuuden vahvistamiselle. Palvelualue on keskeisessä roolissa uusien ratkaisujen kehittämisessä, Turun strategisen viestinnän tukemisessa ja koko seutukunnan elinvoiman ja kilpailukykyyn edistämässä.

4. Vihreä siirtymä

Vihreän siirtymän palvelualueen tehtävänä on porostarin ohjauksessa edistää ilmasto-, energia- ja ympäristöpolitiikan ohjausta kaupunkikonsernissa sekä resurssiviisautta ja kiertotaloutta yhteistyössä kumppanien ja sidosryhmien kanssa.

5. Tapahtumapalvelut

Tapahtumapalvelualue johtaa, koordinoi ja edistää kaupungin tapahtumatoimintaa ja elämyksellistä vetovoimaa tapahtumastrategian sekä strategisten vetovoiimateemojen mukaisesti (Merellisyys, Kulttuuri, Sportti ja Ruoka).

Elämyksellistä vetovoimaa vahvistetaan edistämällä kaupunkilaisia aktiivisia ja matkailijoita houkuttelevia tapahtumia, elämyksiä, alan palveluita ja kaupunkikulttuuria sekä niiden tunnettuutta, saavutettavuutta, kannattavuutta, kestävyyttä, kansainvälisyyttä ja toimijoiden välistä yhteistyötä. Toiminnan tavoitteena on kaupungin elävöittäminen, positiivisten mielikuvien vahvistaminen sekä toiminnan alueelloudellisten- ja matkailuvaikutusten kasvattaminen.

6. Työllisyyspalvelut

Työllisyyspalveluiden palvelualue edistää työllistymistä, koulutukseen ohjautumista ja osaavan työvoiman saatavuutta sekä työkykyisyyttä Turun kaupungissa. Työllisyyspalveluiden vastuualueita ovat työllisyyden ja työllistymisvalmiuksien edistäminen. Palvelualue ohjaa ja koordinoi sen vastuualueisiin liittyvää yhteistyötä eri sidosryhmien kanssa.

Tarkempi kuvaus työllisyyspalveluiden toiminnasta omassa toimintasuunnitelmassa.

Toimintaympäristössä tapahtuvat muutokset

Yrityspalvelut

Talouden edelleen jatkuva kriisi haastaa myös kasvuhankkeita. Samalla kuitenkin globaali kilpailu osajista pitää huolen siitä, että resursseja on käytettävä kasvuun ja rakenteellisia muutoksien tekemiseen. Turun korkeakoulut jatkavat kasvuaan tuoden koko ajan uusia osajia kaupunkiin ja yritysten käyttöön. Opiskelijoiden jääminen kaupungin talousalueelle valmistumisen jälkeen on ensisijaisen tärkeää sekä nyt että jatkossa. Kansainväliset, alueelle muuttaneet osajat ovat tärkeitä ja kaupungin tulee olla houkutteleva tälle kohderyhmälle myös jatkossa. Turku on Suomen portti länteen ja erityisesti Tukholman alueelle lisäen erilaisten saavutettavuuteen liittyvien hankkeiden merkitystä.

Tiedolla johtamisen merkitys korostuu kuten myös asiakaslähtöisten 247 –saatavilla olevien digitaalisten yrityspalveluiden kehittämisen ja tarjoamisen tarve. Tämä luo painetta yrityspalveluiden kokonaisvaltaiselle uudistamiselle sekä palveluportfolion viestinnälle kaikille kohderyhmille.

Start-up ekosysteemi ei ole koskaan käynnistynyt Turun alueella samassa mittakaavassa kuin muissa isoissa kaupungeissa. Uusien yritysten perustaminen, kasvuyrityksistä huolehtiminen sekä tiivis yhteistyö korkeakoulujen tutkimuksen kanssa ovat elintärkeitä Turun elinvoiman kasvulle.

Vihreä siirtymä

Ilmastokriisi, luontokato ja luonnonvarojen ylikulutus murentavat saavutetuista merkittävistä kansainvälisistä sopimuksista huolimatta edelleen tulevaisuutemme perustaa. Venäjän jatkama kokonaisvaltainen hyökkäyssota on uhka koko Euroopalle. Turun vahvat ilmasto- ja energiatoimet ovat vahvistaneet alueen kestokykyä ja energiauudistuksemme on jatkunut tuloksellisesti. Turku on jo vähentänyt alueensa kasvihuonekaasupäästöjä 63 prosentilla vuoden 1990 tasosta. Saavuttamamme päästö-taso on Suomen suurista kaupungeista alhaisin myös asukaskohtaisesti laskettuna. Vihreään siirtymään kohdistuva innovaatiotoiminta, politiikkatoimet ja rahoitus ovat vahvistuneet sekä Euroopassa että Suomessa ja uudet innovaatiot luovat jatkuvasti uusia mahdollisuuksia kestäviin ratkaisuihin ja tuottavaan liiketoimintaan.

Tapahtumapalvelut

Tapahtumatoiminnan kokonaisvolyymit ovat palautuneet koronaa edeltävälle tasolle, joskin ostopäätökset tehdään varsin myöhäisessä vaiheessa. Perinteisesti vahva ja pitkä tapahtumakesä vahvistuu ja pitenee entisestään.

Myös ydinesongin ulkopuolisille ajankohdille on saatu uusia avauksia.

Kaikki kaupungit ovat kirjanneet strategisiksi tavoitteiksi sekä matkailun ja erityisesti kansainvälisen matkailijoiden ympärivuotisen kasvun sekä profiloitumisen vetovoimaisina, houkuttelevina tapahtuma- ja elämyskaupunkina. Kilpailu kaupunkien ja alueiden välillä kiristyy. Lisäksi kilpailu kuluttajien mielenkiinnosta ja vapaa-ajasta kiristyy entisestään. Kiristyvään kilpailuun on vastattava oikein kohdennetuilla investoinneilla, paremmalla yhteistyöllä ja uusilla palveluinnovaatioilla.

Työllisyyspalvelut

Työttömyystilanne on suhdanneherkkä ja vaihtelee laajasta työttömyydestä työvoimapulaan. Molempia ilmiöitä esiintyy samanaikaisesti; osaavasta työvoimasta on pulaa mm. työväestön ikääntymisen seurauksena sekä uusilla ja kehittyvillä aloilla, esimerkiksi tekniikan alalla ja terveystalouteen tarjoavissa organisaatioissa. Kohtaanto-ongelman vähentämiseksi tarvitaan räätälöityjä palveluita ja monipuolisia keinoja, kuten koulutusta, työnhakupalveluita, henkilökohtaista ohjausta ja ennen kaikkea toimivaa yhteistyötä työnantajien kanssa.

Työllisyys- ja yrityspalvelu-uudistus

Osaavan työvoiman saatavuus on kriittistä yritysten toimintaedellytysten ja kasvumahdollisuuksien kannalta. Sillä on suora yhteys yritysten investointihalukkuuteen sekä kaupungin vetovoimaan sijoittajien ja uusien osajien silmissä. Osaavan työvoiman saatavuuden varmistaminen edellyttää nykyistä parempaa työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaantoa. Onnistumisen edellytyksenä on saumaton työllisyyspalvelujen, osaamis- ja koulutuspalvelujen sekä yrityspalveluiden yhteistoiminta. Turku tarvitsee myös lisää työvoiman maahanmuuttoa. Tavoitteena on, että turkulaiset työllistyvät potentiaalinsa mukaisesti mahdollisimman korkean tuottavuuden työpaikkoihin ja kaupunkilaisten osaaminen kehittyi toimialojen ja työmarkkinoiden muutoksessa. Työnantajat voivat luottaa siihen, että osajia ja tukea osajien löytämiseen on tarjolla nyt ja tulevaisuudessa.

Teknologian, työn sekä työikäisen väestön määrälliset ja rakenteelliset muutokset vaikuttavat työmarkkinoiden toimintaan ja sitä kautta jo lähiajan työllisyys- ja yrityspalvelutarpeisiin. Lakisääteisten julkisten työvoimapalvelujen siirto kuntiin yhdessä kotoutumislain kokonaisuudistuksen kanssa mahdollistaa työllisyys-, yritys- ja koulutuspalvelujen yhteensovituksen uudeksi vaikuttavaksi elinvoimapalvelukokonaisuudeksi. Erityistä huomiota on kiinnitettävä siirtymien vauhdittamiseen ylitarjonta aloilta työvoimapula-aloille sekä kasvavaan maahanmuuttoon. Kohtaannon parantamiseksi ja työllistymisen nopeuttamiseksi yritys- ja työnantajapalvelujen roolia julkisissa

työvoimapalveluissa on vahvistettava nykyisestä. Jatkossa myös koulutuspalvelujen pitää tukea työllisyyden hoitoa entistä tehokkaammin.

Tekoälypohjaiset ratkaisut, digitalisaatio ja näiden kautta tapahtuva omien palveluiden jatkuva parantaminen ja kehittäminen ovat keskiössä. Datan avulla asiakkaille tarjottavia palveluita voidaan kohdentaa aiempaa paremmin ja osaltaan ratkaista kohtaanto-ongelmaa. Työllisyyspalveluiden pääfokus siirtyy työttömyyden hoidosta aktiiviseen työllistämiseen, jossa käytetään apuna moderneja teknologiaratkaisuja. Tässä työssä korostuvat työnhakijoiden osaamisen ja preferenssien tunnistaminen sekä jo työssäkäyvien ihmisen osaamisen kehittämisen tarpeen tiedostaminen.

Yritysasiakkuuksien hallinnan kehittämishanke

Kehitämme Turun kaupungin yrityspalveluita entistä asiakaslähtöisemmiksi ja läpinäkyvämmiksi. Uusi toimintamalli ja -työkalut otetaan käyttöön vaiheittain vuoden 2025 loppuun mennessä. Työkalujen ensisijainen tarkoitus on kerätä entistä paremmin tietoa alueen yritysten rekrytointitarpeista sekä tarjota yritysasiakkaille proaktiivisesti relevantteja, potentiaalisten rekrytoitavien henkilöiden osaamisprofiileja. Samalla pyritään identifioimaan ns. Piilotyöpaikkoja ja tuomaan yritykset osaksi työllisyyspalveluiden ekosysteemiä. Haluamme pitää Turun vetovoimaisena toimipaikkana yrityksille jatkossakin. Siksi meidän on tunnistettava nykyisten asiakkaidemme tarpeet ja vastattava niihin sujuvalla palvelukokemuksella, joka rakentaa pitkäkestoista luottamusta kaupunkia kohtaan.

Toiminnan kehittämissuunnitelma ja strategiset painopisteet

Kaupungin kasvu perustuu elinvoimaisiin ja kasvaviin yrityksiin. Rakennamme yrityksillemme ja uusille yrityksille maailman parasta toimintaympäristöä, jossa korostuvat asiakaslähtöiset palvelut, laajamittainen yhteistyö sidosryhmien kanssa sekä tiedolla johtaminen. Palvelemme yritysasiakkaita ensimmäisen luukun periaatteella, joka kattaa työllisyys- ja kasvupalvelut, rakennusluvut ja maankäytön, koulutuspalvelut sekä tapahtumapalvelut luvituksineen. Suuri osa palveluista tarjotaan digitaalisesti ja ns. strategisille yritysasiakkaille tarjotaan ns. key account management –palvelu, jolla varmistetaan tarjoamme palvelun nopeus ja relevanttius.

Tiedepuisto, Kulttuuriranta, Linnanniemi ja Ratapihahankkeet toteutetaan ja perusrakentamisen lisäksi korostetaan erittäin paljon sisällön merkitystä. Lentoliikenteen kehittäminen 1–2 uudella yhteydellä (Lontoo, Saksa) varmistetaan ja laivaliikenteen pitkän aikavälin kilpailukyky varmistetaan.

Yritysten, korkeakoulujen ja kaupungin välistä yhteistyötä kehitetään edelleen. Fokus strategisissa kumppanuuksissa on konkreettisissa tuloksissa ja vaikuttavuudessa. Vähemmän on enemmän. Kansainvälisten osaajien kiinnittyminen alueelle on yhteinen päämäärämme, jossa kehitämme edelleen maahanmuuttajille suunnattuja palveluita, yrittämisen aloittamiselle suunnattua osaamisen kehittämisen ja palveluiden tarjontaa sekä start-up ekosysteemin luomista Turkuun. Osana tätä sekä kasvuyritysten palveluita edistämme paikallisen venture capital rahaston perustamisesta Turkuun.

Osaamisen kehittäminen on yksi tärkeimmistä kehitysalueista. Haluamme luoda Turusta osaamisen pääkaupungin, jossa osaaminen kehittäminen ja työelämätaitojen oppiminen lähtee liikkeelle jo varhaiskasvatuksesta ja jatkuu eläkeikään asti. Oppiminen ja osaamisen kehittäminen luo elinvoimaa ja parantaa elämän laatua.

Vihreä siirtymä

Turku on yksi aktiivisimmista ja tunnetuimmista ilmasto-yhteistyötä tekevistä kaupungeista maailmassa. Turun alueen vihreää siirtymää toteuttavaa yhteistyötä vahvistetaan edelleen käyttäen tehokkaasti Euroopan 100 fiksun ja hiilineutraalin kaupungin mission luomia mahdollisuuksia. Missioon kuuluvaa Turun ilmastokaupunkisopimusta vahvistetaan ja sen ympärille luodaan alueen keskeisten toimijoiden vahva yhteinen ilmastokokonaisuus, jossa kaikki ovat sitoutuneet yhteisiin tavoitteisiin ja niitä edistäviin toimiin. Erityisenä painopisteenä vahvistetaan ilmasto- ja kestävyystoimien rahoitusta sekä edistetään innovaatio-, koulutus- ja liiketoimintaa yhteistyössä mission rahoituskumppanien sekä Euroopan Komission, Suomen valtion, rahoituslaitosten ja alueen yritysten ja yhteisöjen kanssa.

Kaupunkistrategian mukaista johtavan ilmasto- ja luontokaupungin tavoitetta toteutetaan koko kaupunkikonsernissa ja vahvassa vuorovaikutuksessa alueen korkeakoulujen, yritysten ja yhteisöjen sekä kansallisen tason ja kansainvälisten verkostojen ja kumppaneiden kanssa. Ilmasto-, luonto- ja kiertotalousinvestointien edellytyksiä vahvistetaan viemällä EU:n Vihreän rahoituksen taksonomian käyttö kattavasti läpi palvelukokonaisuuksien lisäksi myös konserniyhteisöissä. Kaupunkikonsernin ilmasto-, luonto- ja kiertotaloustoimia tehostetaan ja alueen yrityksiä ja muita kumppaneita kannustetaan aktiivisesti mukaan yhteisiin tavoitteisiin ja toimiin. Ilmastojohtamisen edellytyksiä vahvistetaan luomalla ja jakamalla tilannekuvaa uusien digitaalisten ratkaisujen avulla. Globaalilla tasolla vahvistetaan Turun roolia ICLEI:n ilmasto-, kiertotalous- ja luontotyön yhteisessä kehittämisessä ja ohjaamisessa, tukien ja hyödyntäen pormestarin tehtävää ICLEI:n globaalien hallituksen 1. varapuheenjohtajana.

Tapahtumapalvelut

Tapahtumapalvelualueen toiminnan painopisteinä on tapahtumastrategian mukaisesti edistää ympärivuotisuutta, positiivisia aluetaloudellisia ja matkailuvaikutuksia, parantaa kokonaisvaltaista asiakaskokemusta, vahvistaa medianäkyvyyttä ja sen hyödyntämistä sekä edistää monialaista vastuullisuutta. Tapahtumapalvelualue koordinoi kaupungin tapahtumajärjestäjille tuotettavien palveluita, niiden laatua ja oikea-aikaisuutta.

Tapahtumatoiminnassa jatkuu yhdessä sidosryhmien kanssa kootun tapahtumastrategian täytäntöönpano. Osana prosessia on koottu arvioinnin ja tiedolla johtamisen konsepti, jonka pohjalta jatkuvat tiedolla johtamisen toimenpiteet yhdessä toimijoiden kanssa. Käytännön toimina lisäksi tehostetaan tapahtumakalenterin hyödyntämistä ja vahvistetaan toimijoiden välistä yhteistyötä.

Palveluopastamista edistetään kaupunginhallituksen linjapäätöksen mukaisesti ja vahvistetaan palveluiden saatavuutta digitaalisin keinoin.

Elämyksellisen vetovoiman edistämisen keskeisinä toimina on rakentaa vetovoimateemoihin perustuva kehittämissalkku ja tehostaa ulkoisen rahoituksen kohdentumista vetovoiman edistämiseen. Merellisyyden, kulttuurin ja historian sekä ruoan teemoista koottujen ohjelmien toteuttamista jatketaan ja tehostetaan. Liikunnan ja urheilun osalta kootaan ympärivuotisen tapahtumatoiminnan, sporttimatkailun sekä urheiluun ja liikuntaan perustuvien elämys- ja oheispalveluiden verkostoa.

Työllisyys- ja yrityspalvelu-uudistus

Työllisyys- ja yrityspalvelu-uudistuksen tavoitteena on työllisyys-, yritys- ja koulutuspalvelujen yhteensovitus tavalla, joka parantaa osaavan työvoiman saatavuutta ja kohtaantoa. Lisäksi uudistuksen tehtävänä on kuntien

järjestämisvastuulle 1.1.2025 siirtyvien lakisäateisten työvoimapalvelujen hallittu siirto ja näiden palvelujen kustannusvaikuttavuuden ja tehokkuuden lisääminen.

Työllisyyspalveluissa aloitetaan syksyllä 2024 tiedolla johtamiseen ja analytiikan käyttöön liittyvät pilotit, joiden tarkoituksena on todentaa miten digitaalisen TE-palvelukanavan luominen ja myöhempi laaja käyttö sekä parantaa eri asiakasryhmille (työnhakijat, yritykset) tarjottavia palveluita sekä kustannustehokkuutta. Vaikuttavuuden mittaamisen ja analysoinnin merkitys korostuu kaikessa toiminnassa.

Osaamisen kehittäminen integroidaan kiinteäksi osaksi työllisyyspalveluita ja yhteistyötä varhaiskasvatuksen kanssa lisätään merkittävästi. Työllisyyspalvelut luo Turkuun ja Turun työllisyysalueelle ekosysteemin, jossa jokainen osallistuva tahoa hyötyy dataan perustuvien palveluiden saatavuudesta, mikä lisää osaltaan esimerkiksi yritysten kiinnostusta olla aktiivisesti mukana yhteistyössä.

Henkilöstö

Henkilöstöstrategia on yksi kaupungin strategisista ohjausasiakirjoista, joka tukee koko kaupungin strategian ja vision toteuttamista. Kaupunginvaltuusto hyväksyi 11.4.2022 henkilöstöstrategian vuosille 2022–2025. Henkilöstöstrategian visiona on: Turku on vetovoimainen työnantaja. Visiota toteutetaan henkilöstöstrategiassa kolmen painopisteen kautta (työ lisää hyvinvointia, osaaminen ja uudistuminen sekä parempi johtaminen). Toimintaympäristön muuttuessa lähitulevaisuudessa keskitytään erityisesti siihen, että jokaisen perustehtävä on selkeä ja merkityksellinen, tavoitteellisuus säilytetään muutoksessa ja johtaminen koetaan oikeudenmukaiseksi.

Toiminnan tavoitteet

Pormestariohjelman toimenpiteet

Teema: Kestävän kasvun Turku

Nro	Tavoite	Talousarvio 2025
55	Laaditaan visio Merellisen Turun kehittämisestä huomioiden erityisesti Länsi-Turun alue. Huomioidaan yleiskaavotuksessa läntisten alueiden uudet asumisviihtyvyyttä parantavat ja asumista lisäävät tavoitteet sekä merellisyyden.	Merikaupunkivision toteutumisen ensivaiheiden sekä kokonaisuuden ohjelmoinnin edistäminen.

Teema: Korkeakoulu yhteistyö, yritykset ja työllisyys – Onnistuva Turku

Nro	Tavoite	Talousarvio 2025
59	Resursoidaan työllisyyskokeilu ja asetetaan vaikeimmin työllistyville selkeä työllistymistavoite.	Työllisyyskokeilut päättyvät 31.12.2024 TE-palvelujen siirryessä kuntien vastuulle. Samalla kuntien mahdollisuudet työllistää itse vaikeimmin työllistyviä esim. palkkatuella vähenevät oleellisesti. Turun työllisyys- ja yrityspalvelu-uudistuksen yhteydessä kehitetään vaikeimmin työllistyville ja pitkäaikaistyöttömille uusia palvelu- ja ohjaukselle sekä omalla että ulkoisella rahoituksella. Työpisteen tuotannon

Nro	Tavoite	Talousarvio 2025
		toiminta uudistetaan vastaamaan toimintaympäristössä tapahtunutta muutosta.
63	Valmistellaan uusi työllisyyden hanke varmistamaan, että Turku hyödyntää työllisyyden kokeilua tuloksettaasti ja valmistautuu työllisyyspalveluiden järjestämisvastuun siirtoon vuonna 2024.	Turku aloittaa 1.1.2025 Turun työllisyysalueen vastuukuntana. Työllisyys- ja yrityspalvelu-uudistuksen myötä tehtävää palvelujen uudistamista jatketaan. Palvelujen tuloksettaasti ja kustannusvaikuttavuuden seuranta kehitetään sekä omana toimintana että osana valtakunnallista yhteistyötä (C6-allianssi, KEHA-keskus).

Teema: Matkailu ja saavutettavuus – Tapahtumien Turku

Nro	Tavoite	Talousarvio 2025
73	Tavoitellaan, että kiinnostavia, vahvoja tapahtumia niin kulttuurin, urheilun kuin tieteiden aloilla on ympäri vuoden.	Tapahtumatoimintaa edistetään syksyn 2024 aikana vahvistettavan tapahtumastrategian ja siihen sisältyvien toimeenpanosuunnitelmien mukaisesti. Painopisteenä on ympäristömatkailu- ja aluevaikutuksia edistävän tapahtumatoiminnan merkittävä lisääminen sekä vahvan pitkän kesäsesongin kilpailukyvyyn säilyttäminen. Toiminnassa valmistaudutaan Fuugan, Ratapihan areenan sekä uusien kaupunkialueiden tuomien mahdollisuuksien hyödyntämiseen. Toimintaa edistetään ja johdetaan uuden tiedollajohtamisen mallin mukaisesti.
74	Turku panostaa matkailun kehittämiseen voimakkaasti ja siinä onnistumiseksi houkuttelee alan toimijoita yhteen. Lentoaseman ja satamatoimintojen kilpailukyvyystä tulee huolehtia. Kansainvälisen matkailun kasvattaminen on yksi elinkeinopolitiikan keskeisistä tavoitteista.	Kehittämistoiminta etenee suunnitelmien mukaisesti. Fokusta siirretään erityisesti majoitus- ja lentoliikennetoiminnan puolelle, koska ne ovat edellytyksiä lisääntyneelle matkailulle. Paikallisista matkailuneuvontaa tarvitaan lisää eri tavoilla.

Teema: Turun talousraami 2021–2025 – Vahvana 2030-luvulle

Nro	Tavoite	Talousarvio 2025
86	Turku tavoittelee työttömyysasteen laskua 11,2 prosenttiin.	Turku aloittaa 1.1.2025 Turun työllisyysalueen vastuukuntana. Työllisyys- ja yrityspalvelu-uudistuksen myötä tehtävää palvelujen uudistamista jatketaan. Palvelujen tuloksettaasti ja kustannusvaikuttavuuden seuranta kehitetään sekä omana toimintana että osana valtakunnallista yhteistyötä (C6-allianssi, KEHA-keskus).

Talousarviolausekkeet

Toimielin	Lauseke	Vaikutus käyttötalouteen/ investointiosaan, 1 000 €
Kaupunginhallitus	Henkilöstösidonnaisten erien sopeuttaminen, säästö 80 €/HTV.	-10
Kaupunginhallitus	AI työkalu TE-erityisasiantuntijoiden käyttöön.	-200
Kaupunginhallitus	BTKU yritysneuvonnan järjestelyt ja tekoälykeskuksen rahoituksen muutos.	-275
Kaupunginhallitus	Yhteistyöverkostojen tarkastelu.	-20
Kaupunginhallitus	Kärkihankkeiden käyttötalouden väheneminen (ei sis. palkkoja).	-732
Kaupunginhallitus	Kaupunkitutkimus.	-50
Kaupunginhallitus	Fraunhofer yksikön päättymisen.	-160
Kaupunginhallitus	Lahjoitus 100-vuotiaalle Turun yliopistolle loppuu.	-240
Kaupunginhallitus	Työpisteen palvelutuotannon tarkastelu.	-2 000
Kaupunginhallitus	Konserniyhtiöiden palvelusopimusten sopeuttaminen.	-2 160

Talouden tavoitteet

Käyttötalouden määrärahat ja tuloarviot, 1 000 € (ulkoiset erät)

Kh, Elinvoiman palvelukokonaisuus yhteensä

Käyttötalousosa	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 muutoksin	Talousarvio 2025
Toimintatulot	5 140	5 050	1 788
Valmistus omaan käyttöön			
Toimintamenot	32 901	39 006	25 745
TOIMINTAKATE	-27 760	-33 956	-23 957
Muutos-%		22,3 %	-29,4 %

Kh, Elinvoima

Käyttötalousosa	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 muutoksin	Talousarvio 2025
Toimintatulot	1 160	700	638
Valmistus omaan käyttöön			
Toimintamenot	17 084	21 962	14 354
TOIMINTAKATE	-15 924	-21 262	-13 716
Muutos-%		33,5 %	-35,5 %

Työllisyyspalvelut

Käyttötalousosa	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 muutoksin	Talousarvio 2025
Toimintatulot	3 980	4 350	1 150
Valmistus omaan käyttöön			
Toimintamenot	15 817	17 045	11 391
TOIMINTAKATE	-11 838	-12 695	-10 241
Muutos-%		7,2 %	-19,3 %

Käyttötalouden toimintatulot ja -menot yhteensä, 1 000 € (ulkoiset ja sisäiset erät)

Kh, Elinvoiman palvelukokonaisuus yhteensä

Käyttötalousosa	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 muutoksin	Talousarvio 2025
Toimintatulot	5 295	5 050	1 788
Valmistus omaan käyttöön			
Toimintamenot	35 266	41 123	26 539
TOIMINTAKATE	-29 972	-36 073	-24 751
Muutos-%		20,4 %	-31,4 %

Kh, Elinvoima

Käyttötalousosa	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 muutoksin	Talousarvio 2025
Toimintatulot	1 161	700	638
Valmistus omaan käyttöön			
Toimintamenot	17 393	21 991	14 503
TOIMINTAKATE	-16 232	-21 291	-13 865
Muutos-%		31,2 %	-34,9 %

Työllisyyspalvelut

Käyttötalousosa	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 muutoksin	Talousarvio 2025
Toimintatulot	4 134	4 350	1 150
Valmistus omaan käyttöön			
Toimintamenot	17 873	19 132	12 036
TOIMINTAKATE	-13 740	-14 782	-10 886
Muutos-%		7,6 %	-26,4 %

Työllisyyspalvelujen toimintasuunnitelma 2025

Kuvaus toiminnasta

Työllisyyspalvelujen palvelualue uudistuu vuoden 2025 alussa samalla, kun julkisten työvoimapalvelujen järjestämisvastuu siirtyy valtiolta kunnille. Samaan aikaan kunnille siirtyy kokonaisvastuu kotoutumisen edistämisestä. Siirtyvät tehtävät kiinnitetään kaupungin muihin elinvoimapalveluihin. Lakisääteisten palvelujen rinnalla Turku tarjoaa täydentäviä osaavan työvoiman saatavuutta, työllisyyttä ja kotoutumista edistäviä palveluja.

Lakisääteisten tehtävien järjestämiseksi Turku on päättänyt muodostaa yhdessä 22:n varsinaissuomalisen kunnan kanssa Turun työllisyysalueen. Turku toimii työllisyysalueen vastuukuntana. Työllisyysaluetta koskevan yhteistoimintasopimuksen mukaisesti toimivaltaa delegoidaan työllisyysalueen muiden kuntien viranhaltioille kuntalain 54 §:n mukaisella sopimuksella. Sopimus koskee työllisyysalueen lähipalvelutehtäviä. Turku vastuu kuntana tuottaa työllisyysalueen keskitetyt ja tukipalvelut kaikille kunnille. Lisäksi Turku vastaa lähipalveluista kaupungin omille työnhakija- ja työnantaja-asiakkaille. Työllisyysaluelautakunta toimii kuntalain 51 §:n mukaisesti osana Turun kaupungin organisaatiota työvoimapalveluiden lakisääteisten tehtävien järjestämisessä sopimuksen osapuolten yhteisenä monijäsenisenä toimielimenä ja työllisyysalueen työvoimaviranomaisena.

Lakisääteisten tehtävien muuttuessa työllisyyspalvelujen palvelualue uudistuu. Vuoden 2025 alusta alkaen työllisyyspalvelujen palvelualue vastaa osaavan työvoiman saatavuuden sekä työllisyyden ja kotoutumisen edistämisestä. Työvoimaviranomaiselle kuuluvien tehtävien lisäksi palvelualue vastaa Turun täydentävistä työllisyyspalveluista ja kotoutumisen edistämisen palveluista työvoiman ulkopuolella oleville. Muutosten takia työllisyyspalveluissa korostuvat tarpeet henkilöstön perehdytykseen ja koulutukseen sekä yhteisen uuden organisaatiokulttuurin luomiseen.

Toimintaympäristössä tapahtuvat muutokset

Voimakkaasta kausivaihtelusta huolimatta työttömyys on Turussa ollut aikavälillä 2013–2023 loivassa laskussa koronapandemian aiheuttamasta äkillisestä työttömyyden kasvusta huolimatta. Myös työllisyysaste on samalla aikajaksolla noussut, ja se ylitti 70 % rajapyykin vuonna 2023. Hyvästä pitkän aikavälin kehityskulusta poiketen ajanjaksolla 2013–2023 pitkäaikaistyöttömien määrä on

lisääntynyt yli 1 000 hengellä. Lisäksi koko maan tavoin myös Turun työttömyysaste on ollut nousussa vuoden 2023 viimeisestä neljänneksestä alkaen.

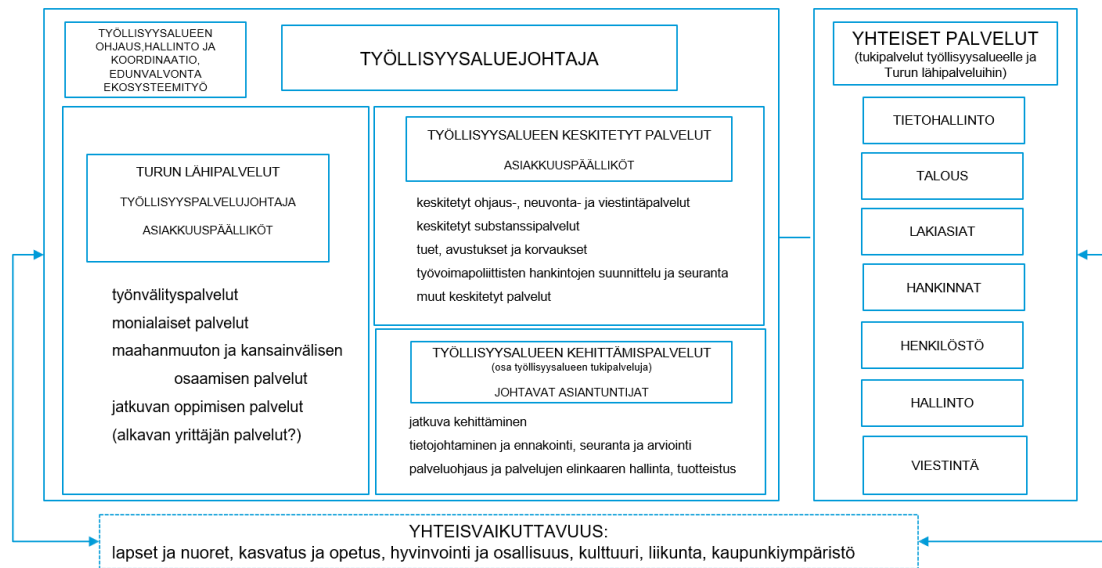
Turun työikäisen väestön kasvu syntyy maahanmuutosta. Ulkomaalaisten työttömyystilanne Turussa on kuitenkin ollut pitkään heikko; kuudesta suurimmasta kaupungista Turussa on korkein ulkomaalaisten työttömyysaste (26 %). Kaupungin elinvoiman, osaavan työvoiman saatavuuden ja työllisyyden edistämisen näkökulmasta maahanmuutto ja muunkielisten turkulaisten määrän kasvu on silti mahdollisuuksia luova ja väestön ikääntymisen vaikutuksia hillitsevä tekijä. Muunkielisen väestön kasvu on viime vuosina voimistunut; tällä hetkellä Turun työikäisestä väestöstä muunkielisiä on noin 16 %, ja osuuden ennustetaan nousevan yli viidennekseen vuosikymmenen loppuun mennessä.

Työttömyydestä huolimatta työvoimapulaa esiintyy edelleen aloittain. Perinteisten työvoimapula-alojen (sosiaali- ja terveysalat, varhaiskasvatus, myös ravintola-ala ja eräät tekniikan ammatit) rinnalle on noussut uusia, poikialaisia osaamistarpeita (esim. koodaus- tai tekoälyosaaminen). Turun kauppakamarin kesällä 2024 tekemän Varsinais-Suomen kilpailukykykyselyn mukaan rekrytointivaikeuksista kärsivien yritysten määrä on edellisvuosista pudonnut merkittävästi, mutta kysynnän elpessä osaajapulan odotetaan pahenevan monilla aloilla.

Työllisyyspalvelujen kehittämisessä on huomioitava, että kuntien vastuu työttömyysturvan rahoituksesta alkaa 1.1.2025 voimaan astuvien lakimuutosten myötä nykyistä aiemmin ja kasvaa portaittain. Tämän lisäksi olennaista on, että jatkossa kuntien työttömyysetuuksien maksuosuus ei katkea palveluihin ohjaamisella. Vain työssäoloehdon täytyminen nollaa etuuskuluihin liittyvän päivälaskurin. Tämä vaikuttaa erityisesti palkkatukityöllistämiseen, jota Turun työllisyyspalveluissa on käytetty runsaasti sekä työttömien aktivointikeinona että kaupungin oman palvelutuotannon tukena.

Työvoimapalvelujen osalta hallitusohjelman mukaiset lainsäädäntömuutokset toteutuessaan toisivat kunnille lisää liikkumavaraa palveluprosessien ja palvelujen uudistamiseen ja kohdentamiseen. Hallitusohjelmaan kirjatut tavoitteet kotoutumislain ja -järjestelmän uudistamiseksi lisäisivät tulijan velvollisuuksia ja omaa vastuuta. Näitä tavoitteita koskevat lainsäädäntömuutokset vaikuttaisivat toteutuessaan kuntien tehtäviin.

Työllisyyspalvelujen organisaatio 1.1.2025- (LUONNOS)

Toiminnan kehittämissuunnitelma ja strategiset painopisteet

Työllisyyspalvelujen tärkein tehtävä on saattaa yhteen työnantaja ja työntekijä. Lakisääteinen henkilöasiakkaan palveluprosessi yhdessä työttömyysturvatehtävien ja valtion vanhentuneiden tietojärjestelmien kanssa eivät kuitenkaan ole mahdollistaneet tosiasiallisen työllisyyspalvelun tarjoamista. Lisäksi työnantaja-asiakkaiden työllisyys on eriytetty henkilöasiakkaan palveluprosessista, mikä on osaltaan heikentänyt toimintaedellytyksiä kestäväen kohtaannon edistämiseen.

Turun kaupunginhallituksen 7.3.2022 asettaman (108 §, 2655–2022) työllisyyden muutosryhmän linjauksen mukaisesti uudistuvat palveluprosessit on rakennettava osin ns. puhtaalta pöydältä ja lakisääteisten palvelujen rinnalle on tuotava täysin uudenlaisia, kaupungin itse tuottamia työvoiman kysynnän ja tarjonnan kestävää kohtaantoa nopeuttavia ratkaisuja.

Palvelujen uudistamisen suurin rajoite on tiedon puute asiakkaista, heidän palvelutarpeistaan ja tarjottujen palvelujen kustannusvaikuttavuudesta. Työllisyys- ja yritys- palvelujen järjestäminen ja kohdentaminen mahdollisimman tehokkaalla tavalla edellyttää seuranta- ja vaikuttavuuden mittaamista sekä omissa palvelutuotannossa että ostopalveluissa. Palveluja, joilla ei ole kysyntää ja/tai vaikuttavuutta ei jatkossa ole mahdollista tarjota.

Turun kaupunkistrategian tavoitteena on maan suurten kaupunkien keskiarvoa matalampi työttömyysaste. Tätä tavoitetta silmällä pitäen työllisyyspalvelut kiinnittää erityistä huomiota maahanmuuttajien, nuorten ja pitkäaikaistyöttömien palveluihin. Turun kaupungin väestönkasvu perustuu maahanmuuttoon, ja 2040-luvulla joka neljännen työikäisen turkulaisen ennustetaan olevan muunkielinen.

Talouden tavoitteet

Käyttötalouden määrärahat ja tuloarviot, 1 000 € (ulkoiset erät)

Työllisyyspalvelut

Käyttötalousosa	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 muutoksin	Talousarvio 2025
Toimintatulot	3 980	4 350	1 150
Valmistus omaan käyttöön			
Toimintamenot	15 817	17 045	11 391
TOIMINTAKATE	-11 838	-12 695	-10 241
Muutos-%		7,2 %	-19,3 %

Käyttötalouden toimintatulot ja -menot yhteensä, 1 000 € (ulkoiset ja sisäiset erät)

Työllisyyspalvelut

Käyttötalousosa	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 muutoksin	Talousarvio 2025
Toimintatulot	4 134	4 350	1 150
Valmistus omaan käyttöön			
Toimintamenot	17 873	19 132	12 036
TOIMINTAKATE	-13 740	-14 782	-10 886
Muutos-%		7,6 %	-26,4 %

Työllisyyslautakunta

Tilivelvollinen viranhaltija: työllisyysaluejohtaja Pipa Turvanen

Lyhyt kuvaus toiminnasta

Turun työllisyysaluelautakunta toimii kuntalain 51 §:n mukaisesti osana Turun kaupungin organisaatiota työvoimapalveluiden lakisääteisten tehtävien järjestämisessä Turun työllisyysalueen yhteistoimintasopimuksen osapuolten yhteisenä monijäsenisenä toimielimenä ja Turun, Auran, Kaarinan, Kemiönsaaren, Kustavin, Laitilan, Liedon, Loimaan, Maskun, Mynämäen, Naantalin,

Nousiaisten, Oripään, Paimion, Paraisten, Pyhärannan, Pöytyän, Raision, Ruskon, Sauvon, Taivassalon, Uudenkaupungin ja Vehmaan muodostaman Turun työllisyysalueen työvoimaviranomaisena. Työllisyysalueen tavoitteena on tarjota henkilö-, yritys- ja työnantaja-asiakkaille kattavat ja kustannusvaikuttavat palvelut asiakkaiden kielelliset ja muut tarpeet huomioiden. Sen palvelut tähtäävät osaavan työvoiman saatavuuden varmistamiseen sekä työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaantoon.

Talouden tavoitteet

Käyttötalouden määrärahat ja tuloarviot, 1 000 € (ulkoiset erät)

Käyttötalousosa sitovuustaso toimintakate	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 muutoksin	Talousarvio 2025
Toimintatulot			12 306
Valmistus omaan käyttöön			
Toimintamenot			40 037
TOIMINTAKATE			-27 730
Muutos-%			

Käyttötalouden toimintatulot ja -menot yhteensä, 1 000 € (ulkoiset ja sisäiset erät)

Käyttötalousosa	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 muutoksin	Talousarvio 2025
Toimintatulot			12 306
Valmistus omaan käyttöön			
Toimintamenot			40 567
TOIMINTAKATE			-28 261
Muutos-%			

Kasvatuksen ja opetuksen palvelukokonaisuuden toimintasuunnitelma 2025

Kasvatus- ja opetuslautakunta

Kuvaus toiminnasta

Kasvatuksen ja opetuksen palvelukokonaisuuden tavoitteena on toteuttaa korkeatasoisia ja laadukkaita kasvatusta- ja opetuspalveluja kaupunginvaltuuston hyväksymän strategian sekä pormestariohjelman mukaisesti. Laadukkaan kasvatuksen ja opetuksen perustana on henkilöstö, joten sen osaamista vahvistetaan ja osaamisen kehittämiseen kohdennetaan resursseja.

Varhaiskasvatusta järjestetään kaupungin omissa päiväkodeissa, perhepäivähoidossa ja avoimena varhaiskasvatuksena. Kaupungin ohjaamaa ja valvomaan yksityistä varhaiskasvatusta hankitaan pääsääntöisesti palvelusetelillä. Yksityiset palveluntuottajat tuottavat varhaiskasvatusta päiväkodeissa, ryhmäperhepäivähoitoa ja perhepäivähoitoa. Esiopetusta järjestetään päiväkodeissa ja koulujen yhteydessä. Esiopetusta ostetaan myös yksityisiltä palveluntuottajilta.

Perusopetusta järjestetään perusopetuslain ja opetussuunnitelman mukaisesti oppivelvollisille. Turun kaupungissa on erikoisluokkatoimintaa mm. kielissä, matematiikassa, liikunnassa, musiikissa ja kuvataiteessa.

Perusopetuksen järjestämisessä keskeistä on lähikouluperiaatteen toteutuminen, joka näkyy esimerkiksi uusien koulurakennusten sijoittamisessa asuinalueille. Tämä vähentää merkittävästi koulukuljetusten määrää ja vaikuttaa osaltaan lasten ja nuorten hyvinvointiin.

Lukiokoulutusta järjestetään lukiolain ja opetussuunnitelman mukaisesti. Lukiokoulutusta annetaan suomenkielisenä Turun kaupungin viidessä päivälukiassa sekä Turun iltalukiassa, ruotsinkielisenä Katedralskolan i Åbossa ja englanninkielisenä Turun kansainvälisessä koulussa. Erityinen koulutustehtävä Turun lukioilla on Kerttulin lukiossa (urheilu- ja ICT-linjat), Puolalanmäen lukiossa (musiikkilinja), Turun klassillisessa lukiossa (ilmaisinlinja) ja Turun Suomalaisen Yhteiskoulun lukiossa (meri- ja luonnontiedelinjat) sekä lisäksi Turun Normaalikoulussa (IB-linja).

Ammatillinen koulutus (Turun ammatti-instituutti) tarjoaa perus-, ammatti- ja erikoisammattitutkintokoulutusta sekä niiden osia ja muuta koulutusta suomeksi. Ruotsiksi tarjotaan kahta perustutkintokoulutusta. Turun ammatti-instituutille on myönnetty tutkinnon järjestämislupa myös englanninkieliseen ravintola- ja catering-alan perustutkintoon sekä pudistuspalvelualan tutkintoon. Lisäksi ammatillinen koulutus tarjoaa tutkintoon valmistavaa koulutusta, aikuisten perusopetusta ja vankilaopetusta.

Yhteistyössä Axxellin kanssa toteutetaan ruotsinkielistä lähihoitajakoulutusta sekä urheiluopisto Vierumäki Oy:n kanssa liikuntaneuvojakoulutusta. Palvelualue on myös seudun suurin oppisopimuskoulutusten solmija.

Turun työväenopistoissa tarjotaan vapaan sivistystyön lain mukaisesti opetusta suomeksi ja muilla kielillä Turun suomenkielisessä työväenopistossa ja Åbo svenska arbetarinstitutissa ruotsin kielellä.

Turussa toimii lisäksi muita koulutuksen järjestäjiä, jotka tarjoavat perusopetusta tai toisen asteen opetusta ja osaltaan tukevat kaupungin koulutustehtävää. Yhteistyö turkulaisten korkeakoulujen kanssa on tiivistä.

Toimintaympäristön muutokset

Toimintaa rahoitetaan kaupungin omin varoin ja valtionosuuksilla. Taloudellisten resurssien riittävyyden ja kohdentamisen haasteina kasvatusta- ja opetuspalveluja järjestettäessä ovat kaupunginosien eriarvoistuminen ja väestörakenteen alueelliset muutokset. Varhaiskasvatuksen henkilöstön saatavuus on valtakunnallinen ongelma ja se vaikeuttaa perustehtävän toteuttamista.

Kaupungin asukasluvun ennustetaan jatkavan kasvuaan etenkin maahanmuuton seurauksena. Tämä tulee lisäämään kasvatusta- ja opetuksen palveluiden kysyntää oppilas- ja opiskelijamäärien kasvaessa etenkin perusopetuksessa ja toisella asteella. Alueen työllisyystilanne sekä työvoima- ja elinkeinoudistus vaikuttavat asukasluvun kasvun lisäksi ammatillisen koulutuksen kysyntään.

Kouluja ja päiväkoteja peruskorjataan edelleen laajasti, jonka seurauksena moni koulu ja päiväkotitoiminta joutuu toimimaan väistötiloissa myös lukuvuosina 2024–2025 ja 2025–2026. Peruskorjaukset ja niistä mahdollisesti aiheutuvat väistöratkaisut nostavat merkittävästi palvelukokonaisuuden kustannuksia. Toimivien tilojen puute ja korjaustarve vaikuttavat arjen sujuvuuteen aina varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle.

Huonokuntoisia koulu- ja päiväkotirakennuksia korvataan myös uudisrakennuksilla. Osa rakennuksista tulee olemaan monitoimitaloja, jotka mahdollistavat varhaiskasvatusta- ja opetuspalvelujen tarjoamisen samoissa tiloissa alueen asukkaiden hyvinvointia tukevien muiden palvelujen, kuten esimerkiksi kirjasto- ja liikuntapalvelujen, kanssa. Tiloihin rakennettavien oppimisympäristöjen tulee vastata niin erilaisten lasten ja nuorten tarpeisiin kuin uusille rakennuksille asetettuihin ympäristö-

energiansäästö- ja turvallisuusvaatimuksiinkin. Tavoitteena on, että tilat ovat monikäyttöisiä ja mahdollistavat esimerkiksi lasten ja nuorten harrastus- ja kerhotoiminnan iltaisin päiväkotien ja koulupäivän jälkeen. Tiloja suunnitellaan yhdessä päiväkotien ja koulujen henkilöstön, rakennuttajien sekä kaupungin ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa.

Turun ammatti-instituutin uuden TAITO-kampuksen hankesuunnittelu ja rakentaminen etenee osana Kupittaa kärjen kehittämishanketta. Kampuksen toimintaympäristöä ja -kulttuuria suunnitellaan yhteistyössä koulutusyksiköiden ja yhteisten palveluiden kanssa.

Perusopetuksen valinnaisainetarjontaa on arvioitu uudelleen ja tarjontaa yhdenmukaistettu koulujen välillä. Painotusopetuksen uusi jäsennellympi valinnaisainerakenne otetaan käyttöön 1.8.2025 alkaen. Oppilaalle tarjottavien painotuspolkujen teemat ovat: Taiteet ja luovuus, liikunta ja hyvinvointi, kielet ja vaikuttaminen ja tiedot ja teknologia.

Tarve on edelleen kehittää toimivia malleja tehdä yhteistyötä Varsinais-Suomen hyvinvointipalveluiden kanssa. Työtä tehdään erityisesti osana eri kouluasteiden yhteisöllisen opiskeluhuollon alueellisten toimintamallien kehittämistä.

Kasvatuksen ja opetuksen palvelukokonaisuus sekä erityisesti ammatillinen koulutus tekee tiivistä koulutus- ja oppimisympäristöyhteistyötä alueen yritysten ja korkeakoulujen kanssa vastatakseen työelämän osaamistarpeisiin alueen elinvoimaisuuden vahvistamiseksi. Ammatillisella koulutuksella on keskeinen rooli työvoima- ja elinkeinoudistuksen (TE2025) toteuttamisessa. Voidakseen täysimittaisesti toteuttaa tarvittavaa koulutusta on rahoitus sitä varten osoitettava kasvatuksen ja opetuksen palvelukokonaisuudelle.

Kansainvälisyys otetaan huomioon kaikilla palvelualueilla mm. kieliluokka- ja kielikylypytoimintaa uudistamalla sekä lisäämällä erilaisia mahdollisuuksia opiskella vieraita kieliä. A1-kielen (englanti, saksa, ranska, ruotsi) opetus aloitetaan jo perusopetuksen ensimmäisellä luokalla. Kansainvälisen koulun opetustoiminta siirtyy elokuussa-25 Turun yliopistolta kaupungin ylläpidettäväksi. Uusi kansainvälinen koulu valmistuu tammikuussa 2026. Turun ammatti-instituutti on saanut järjestämisluvan kahden englanninkieliseen ammatilliseen tutkintoon ja pystyy näin vastaamaan entistä paremmin muunkielisen väestön koulutustarpeisiin. Uusia englanninkielisiä järjestämislupia haetaan ja kansallisen englanninkielisen yliopilastutkinnon mahdollistamista edistetään yhdessä muiden suurten kaupunkien kanssa. Muuta kuin suomea tai ruotsia äidinkielenään puhuvien oppilaiden ja

opiskelijoiden määrä on voimakkaassa kasvussa kaikilla kouluasteilla.

Digitaalisen opetuksen laajentaminen vaatii edelleenkin uusia investointeja uudenaikaisiin tiloihin, laitteisiin ja opettajien koulutukseen. Tietoturvallisen toimintaympäristön varmistamiseksi turvataan henkilökohtaisten laitteiden riittävä määrä niin henkilöstölle kuin oppilaille ja opiskelijoillekin. Kasvatuksen ja opetuksen tietojärjestelmiä kehitetään voimakkaasti muiden suurten kaupunkien kanssa, ja Turku on mukana DigiOne- ja eVaka-verkostohankkeissa. Oppilas- ja opiskelijalaitteet sekä eVaka ovat siirtyneet jatkuvaksi palveluksi ja osaksi normaalia toimintaa. Edelleen eVaka-palvelua kehitetään vastaamaan aina paremmin kaupungin, asiakkaiden ja käyttäjien tarpeita. DigiOnessa perusopetuksen versiota palvelusta kehitetään ja 2025 tavoitteena on saada palvelusta ensimmäinen tuotantokelpoinen versio sekä aloitettua käyttöön otot toimet.

Toiminnan kehittämissuunnitelma ja strategiset painopisteet

Kaupungin johtamisjärjestelmän muutos ”Pormestarien Turku” -malliin vuonna 2021 vaikuttaa kasvatuksen ja opetuksen palvelukokonaisuuden vuoden 2025 kehittämissuunnitelmaan ja painopisteisiin. Strategiset tavoitteet on linkitetty Pormestariohjelman linjauksiin. Pormestariohjelman tavoitteiden saavuttamiseksi on käynnistetty mm. Osaamisen ja Yhteisöllisyyden kärkihankkeet, joiden osana suurin osa kasvatuksen ja opetuksen palvelukokonaisuuden kehittämisestä tapahtuu. Samoin vuoden 2022 alussa hyväksytyssä kaupunkistrategiassa on kasvatusta ja opetusta koskevia tavoitteita. Uusi pormestariohjelma käynnistyy syksyllä 2025.

Tavoitteena on, että kaupunki siirtyy vahvemmin ihmiskeskeiseen ja ilmiökeskeiseen palveluiden kehittämiseen ja tuottamiseen. Vuonna 2022 käynnistyi nuorten palveluiden kokonaisuuden kehittäminen ja vuonna 2023 käynnistyi Lasten ja nuorten horisontaalinen palvelukokonaisuus. Kasvatuksen ja opetuksen palvelukokonaisuuden toimenpiteet ja tavoitteet kytkeytyvät tähän poikkihallinnolliseen kokonaisuuteen. Palvelualueet ottavat myös omissa palvelusuunnitelmissaan ja toimintansa suunnittelussa huomioon poikkihallinnollisen ja yhteisvaikuttavan kehittämisen.

Osaamisen kärkihankkeessa jatketaan toimenpiteitä kaupungin Osaamisen vision tulevaisuudessa vuonna 2040 tarvittavasta osaamisesta saavuttamiseksi. Hankkeen tavoitteena on vahvistaa alueen osaamista, hyödyntää olemassa olevaa osaamispotentiaalia täysimittaisesti ja samalla parantaa kaupungin reagoitukykyä vastata työmarkkinoiden ja elinkeinoelämän

osaamistarpeisiin. Tavoitteena on Turun kehittäminen kansallisesti ja kansainvälisesti vetovoimaisena ja pito-voimaisena opiskelu- ja korkeakoulukaupunkina.

Osaamisen kärkihankkeessa valmistuu kesään-25 mennessä Maan parhaan oppimispolun kehittämissuunnitelma, johon kirjataan kasvatuksen ja opetuksen palvelukokonaisuuden keskeiset kehittämisen tulevien vuosien suuntaviivat. Sen tekemiseen ovat vuosina 2023–24 osallistuneet kaikkien kasvatuksen ja opetuksen palvelualueiden johdon, opetus- ja ohjaushenkilöstön, oppilaiden ja opiskelijoiden edustajat. Osaamisen kärkihankkeen toimenpiteinä käynnistetään kaikilla kasvatuksen ja opetuksen palvelualueilla toimenpiteet lukutaidon ja koulu-segregaation vaikutusten vähentämiseksi, vahvistetaan perustaitoja ja monikielisten lasten ja nuorten opintopolkua sekä kehitetään toisen asteen oppimisen tuen käytäntöjä. Kehittämistyön taustalla ovat uusimmat lasten ja nuorten oppimistulosten ja etenkin lukutaidon heikentymisestä sekä koulujen kasvavasta eriarvoistumiskehityksestä kertovat tutkimustulokset sekä kaikilla kouluasteilla kasvanut tuen tarve.

Lasten ja nuorten sekä opetus- ja ohjaushenkilöstön hyvinvoinnin edistäminen ja yhteisöllisen toimintakulttuurin vahvistaminen kaikilla kasvatuksen ja opetuksen palvelualueilla ovat palvelukokonaisuuden kehittämisen keskiössä ja osa Yhteisöllisyyden kärkihankkeen toimintaa. Työtä tehdään erityisesti yhteisöllisen opiskeluhuollon koulu- ja oppilaitoskohtaisten sekä alueellisten toimintamallien kehittämiseksi. Koska kasvatus ja opetus ei yksin pysty vastaamaan kaikkiin lasten, nuorten ja heidän perheidensä tuen tarpeisiin ja haasteisiin, yhteistyötä muiden palvelukokonaisuuksien sekä mm. Varsinais-Suomen hyvinvointialueen, ankkuripoliisin ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa tiivistetään entisestään.

Uusimpien kouluterveyskyselyjen ja Move!-mittausten tulosten sekä harrastustoimintaa koskevien kartoitusten mukaan kasvava määrä turkulaisista lapsista ja nuorista liikkuu koulupäivän aikana ja vapaa-ajalla terveyden ja hyvinvoinnin ylläpidon näkökulmasta huolestuttavan vähän. Tästä syystä liikettä ja liikunnallista toimintaa lisätään päiväkotien ja koulupäivien yhteyteen sekä vahvistetaan 7.-luokalta alkavaa Urheilijan polkua. Lisäksi pyritään lisäämään lapsille ja nuorille suunnattua harrastus- ja kerhotoimintaa koulutiloissa sekä koulujen piha-alueilla koulupäivän jälkeen. Jotta olemassa olevia lasten ja nuorten liikunta- ja harrastustoiminnan resursseja voitaisiin kohdentaa parhaalla mahdollisella tavalla, kehitetään uudenlaisia palvelumalleja tiiviisti yhdessä mm. liikunta-, kulttuuri-, kirjasto-, tila- ja nuorisopalveluiden sekä harrastustoimintaa tarjoavien seurojen kanssa.

Lounais-Suomen poliisin tilastojen perusteella tarve kehittää ennaltaehkäiseviä toimia yhteistyössä koulujen ja oppilaiden kanssa lasten ja nuorten häiriökäyttäytymiseen puuttumiseen, jengiytymisen ehkäisemiseen sekä jo rikoksilla ja väkivallalla oireilevien nuorten auttamiseen on kasvanut Turun seudulla merkittävästi. Uusimpien kouluterveyskyselyn tulosten mukaan myös yhä useampi nuori kokee kiusaamista. Kaikilla kouluasteilla kehitetään, kokeillaan ja otetaan käyttöön toimiviksi arvioituja malleja vähentää lasten ja nuorten kokemaa yksinäisyyttä ja koulupoissaoloja sekä ehkäistä kiusaamista, syrjintää, häirintää, häiriökäyttäytymistä ja väkivaltaista käytöstä. Lisäksi vahvistetaan opetus- ja ohjaushenkilöstön turvallisuusosaamista sekä koulujen ja oppilaitosten turvallisuuskulttuuria. Palveluita kehitetään alueellisesti ja niiden vaikuttavuutta seurataan mm. hyödyntämällä eri tietovarastoista saatavaa lasten ja nuorten hyvinvoinnista kertovaa tietoa.

Opetus- ja ohjaushenkilöstön pedagogista osaamista, tieto- ja viestintätekniikan valmiuksia sekä työelämäyhteyksiä vahvistetaan kaikilla palvelualueilla ja henkilöstöä tuetaan omaehtoiseen oman osaamisensa kartuttamiseen. Samalla kehitetään oppimisympäristöjä ottamalla huomioon opetuksen ja varhaiskasvatuksen digitalisaation mukana tuomat uudistukset sekä opetussuunnitelmista nousevat toimintakulttuurin muutokset ja kehittämistarpeet. Kehittämissyhteistyötä tehdään tiiviisti eri sidosryhmien kanssa paikallisesti, valtakunnallisesti ja kansainvälisesti.

Kaikilla palvelualueilla tavoitteena on tarjota monikielisille oppijoille riittävästi oikeanlaisia suomen ja ruotsin kielen opintomahdollisuuksia, mikä osaltaan tukee maahanmuuttajien kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Opetuksen tueksi kehitetään etenkin perusopetuksessa erilaisia ohjaus- ja tukipalveluita, jotta oppiminen ja kotoutuminen mahdollistuvat.

Kasvatuksen ja opetuksen palvelukokonaisuus vahvistaa niin lasten ja nuorten kuin myös oman henkilöstönsä kansainvälisyyttä ja monikulttuurisuutta tarjoamalla omissa oppilaitoksissaan mahdollisimman laajan kielivalikoiman, uudistamalla kielikyly- ja kielirikasteista opetusta ja kasvatusta sekä tukemalla koulujen globaalikasvatusta.

Kotien kanssa tehtävä yhteistyö on osa perustyötä sekä varhaiskasvatuksessa että kaikilla kouluasteilla ja sitä edistetään kaikin mahdollisin keinoin. Kehittämisen painopisteenä on etenkin toimivien yhteistyömuotojen löytäminen monikielisten perheiden kanssa tehtävään yhteistyöhön.

Koska alueella on erityisesti tarvetta tekniikan alan osaajista, on yhtenä strategisena painopisteenä STEAM

Turku -toiminta kaikilla kouluasteilla lasten ja nuorten kiinnostuksen lisäämiseksi luonnontieteiden ja matemaatiikan oppimista ja jatko-opiskeluja kohtaan. STEAM Turku -toiminnan aikana syntyneiden hyvien käytäntöjen levittämistä kouluihin sekä opetushenkilöstön kouluttamista toimintamallien käyttöön jatketaan kesään 2025. Tämän jälkeen arvioidaan, miten toiminta palvelualueilla jatkuu ja mitkä ovat palvelualueiden STEAM Turku 2 -toiminnan tulevat painopisteet.

Turku on maailmanlaajuisesti ilmastopolitiikan edelläkävijä. Kestävän ilmaston ja energian toimintasuunnitelma (kv 11.6.2018 § 142) ohjaa kaupunkikonsernin toimia ilmastomuutoksen hillitsemiseksi ja varautumiseksi. Kasvatuksen ja opetuksen palvelukokonaisuus vastaa

omassa toiminnassaan ilmastosuunnitelman tavoitteisiin ja luo valmiuksia kestävään elämäntapaan ja vähähiiliseen talouteen. Arjen ilmasto- ja kestävyyskasvatuksen vahvistamiseksi kehitetään koulujen toimintakulttuuria ja oppimisympäristöjä sekä osallistetaan oppilaita. Työn tukena ovat vuonna 2024 päättyneiden perusopetuksen ja toisen asteen kehittämisprojektien tuloksena syntyneet kestävyys- ja ilmastokasvatuksen tiekartat ja toimintasuunnitelmat. Ilmastotavoitteita edistetään etenkin suunniteltaessa uusia päiväkotij- ja koulurakennuksia ja peruskorjattaessa vanhoja.

Lisäksi kasvatus ja opetus on sitoutunut Agenda 2030 toteuttamiseen ja yhteiskuntasitomukseen 2050.

Toiminnan tavoitteet

Pormestariohjelman toimenpiteet

Teema: Hyvinvoinnin edistäminen ja palveluiden kehittäminen – Hyvinvoiva Turku

Nro	Tavoite	Talousarvio 2025
23	Laajennetaan peruskoulun erikoisluokkatoimintaa. Lisätään kielipainotteisen varhaiskasvatuksen tarjontaa.	Toteutetaan lautakunnan 2/2024 päätöksen mukaisesti. Varhaiskasvatuksessa kehitetään yhteistyötä Turun yliopiston kanssa, jolloin yliopiston opiskelijat pitävät esiopetusryhmissä kielisuihkutusta/interventioita; espanja, saksa ja ranska.
24	Selvitetään varhaiskasvatushenkilöstön mahdollisuudet täydennyskoulutukseen.	Jatketaan toimenpiteitä tukea varhaiskasvatuksen henkilöstön osallistumista tutkintoon johtavaan koulutukseen kaupunginhallituksen päätöksen (Kh 19.12.2022 § 521) mukaisesti. Varhaiskasvatusta ja sen erilaisia työllistymismahdollisuuksia tehdään tunnetuksi työllisyysvalmentajien sekä OMA-valmentajien ja muiden asiakastyötä tekevien kanssa, lisäksi kehitetään viestintää. Tuetaan varhaiskasvatuksen henkilöstön osallistumista täydennyskoulutukseen.
25	Turku on Suomen paras toisen asteen kouluttaja. Jokainen nuori valmistuu vähintään 2. asteen tutkintoon. Selvitetään lukiokoulutuksen laajentamista, jotta entistä useammalla turkulaisnuorella on mahdollisuus lukio-opintoihin Turussa.	Turun ammatti-instituutin palveluverkkotyö ja Taito-kampuksen rakentaminen ovat käynnissä. Kouluissa huolta-aiheuttavien oppilaiden tilannetta sekä toisen asteen läpäisyä seurataan säännöllisesti osana oppivelvollisuuden toteuttamista.
26	Työskennellään tinkimättä turvallisen koulunkäynnin eteen mm. ehkäisten koulukiusaamista ja -väkivaltaa.	Toimintamalli käytössä ehkäistä kiusaamista, syrjintää, häirintää, häiriökäyttäytymistä ja väkivaltaista käytöstä varhaiskasvatuksessa ja kaikilla kouluasteilla. Koulujen ja oppilaitosten turvallisuutta edistävät työkalut ovat käytössä.
27	Vahvistetaan oppilaiden oppimisen tukea ja oppilashuoltoa. Huolehditaan ns. positiivisen diskriminaation rahoituksesta tavoitellen jatko-opinnot mahdollistavan kielitaidon oppimista kaikille. Vahvistetaan vanhempien ja oppilaiden osallisuutta koulupolkuun.	Oppimisen tuen strategioiden sekä yhteisöllisen opiskelu-huoltosuunnitelman toteuttamista tukevat toimintamallit ovat käytössä eri kouluasteilla ja niiden toteuttamista seurataan säännöllisesti. Jatketaan positiivisen erityiskohtelun rahoituksella tehtävien toimien toteuttamista sekä seurataan uudistetun rahoitusmallin vaikuttavuutta.

Talousarviolausekkeet

Toimielin	Lauseke	Vaikutus käyttötalouteen/ investointiosaan, 1 000 €
Kasvatus- ja opetuslautakunta	Esiopetuskokeilun päätyminen.	-500
Kasvatus- ja opetuslautakunta	Harkinnanvaraisten koulutusten, matkojen ja tilaisuuksien vähentäminen.	-200
Kasvatus- ja opetuslautakunta	Perusopetuksen ryhmäkokojen tarkastelu.	-1 100
Kasvatus- ja opetuslautakunta	Perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen henkilöstörakenteen tarkastelu.	-750
Kasvatus- ja opetuslautakunta	Varhaiskasvatuksen käyttöasteen kasvattaminen ja huoltajien parempi poissaoloista ilmoittaminen.	-400
Kasvatus- ja opetuslautakunta	Varhaiskasvatuksen täyttöasteen kasvattaminen, ml. palvelusetelikäytön väheneminen.	-400
Kasvatus- ja opetuslautakunta	Temporelta hankittujen palveluiden vähentäminen.	-600
Kasvatus- ja opetuslautakunta	Palvelusetelin indeksijäädytys.	-500
Kasvatus- ja opetuslautakunta	Varhaiskasvatuksen tukitoimintojen järjestelytavan tarkastelu.	-300
Kasvatus- ja opetuslautakunta	Palvelusetelien käytön väheneminen ikäluokkien pienentyessä alle 3-vuotiaiden osalta.	-400
Kasvatus- ja opetuslautakunta	Kunnallisen päivähoiton käytön väheneminen ikäluokkien pienentyessä erityisesti alle 3-vuotiaiden osalta.	-900
Kasvatus- ja opetuslautakunta	Henkilöstösidonnaisten erien vähennys.	-150
Kasvatus- ja opetuslautakunta	TAI / Taitaja 2025 -kilpailuihin osallistumisessa ulkoisen rahoituksen hyödyntäminen toimintakuluja vähentäen.	-250
Kasvatus- ja opetuslautakunta	TAI / hankintojen vähentäminen.	-230
Kasvatus- ja opetuslautakunta	TAI / palvelujen ostojen vähentäminen.	-180
Kasvatus- ja opetuslautakunta	TAI / opetuksen vähentäminen.	-150
Kasvatus- ja opetuslautakunta	Suomenkielisen varhaiskasvatuksen toimintarakenteen tarkastelu.	-200
Kasvatus- ja opetuslautakunta	Suomenkielisen perusopetuksen toimintarakenteen tarkastelu.	-200
Kasvatus- ja opetuslautakunta	Ruotsinkielisen perusopetuksen toimintarakenteen tarkastelu.	-50
Kasvatus- ja opetuslautakunta	Suomenkielisen lukiokoulutuksen toimintarakenteen tarkastelu.	-50
Kasvatus- ja opetuslautakunta	Ammatillisen koulutuksen toimintarakenteen tarkastelu.	-400
Kasvatus- ja opetuslautakunta	Koululaislipputulot ja koululaisten ilmaiset kuljetukset koulupäivän aikana, siirretään sisäiseksi eräksi.	-1 000
Kasvatus- ja opetuslautakunta	Opetusresurssin vahvistamiseen ja oppilaiden tukeen +1,5 M€. Pitää sisällään perusopetuksen valinnaisainarakenteen käyttöönoton (0,1 M€) jatkamisen, erityisesti eriytyneillä alueilla.	1 500
Kasvatus- ja opetuslautakunta	Peruskouluissa tehtävään nuorisotyöhön, joka koordinoidaan lasten ja nuorten muutoshankkeen kautta huomioiden yhteisvaikuttavuus.	300
Kasvatus- ja opetuslautakunta	Ammatillisen koulutuksen lähiopetuksen turvaaminen.	400

Talouden tavoitteet

Käyttötalouden määrärahat ja tuloarviot, 1 000 € (ulkoiset erät)

Kasvatus- ja opetuslautakunta

Käyttötalousoosa sitovuustaso toimintakate	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 muutoksin	Talousarvio 2025
Toimintatulot	25 509	22 379	27 917
Valmistus omaan käyttöön	24		
Toimintamenot	320 459	313 873	331 718
TOIMINTAKATE	-294 927	-291 494	-303 801
Muutos-%		-1,2 %	4,2 %

Käyttötalouden toimintatulot ja -menot yhteensä, 1 000 € (ulkoiset ja sisäiset erät)

Kasvatus- ja opetuslautakunta

Käyttötalousoosa	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 muutoksin	Talousarvio 2025
Toimintatulot	25 670	22 439	27 997
Valmistus omaan käyttöön	24		
Toimintamenot	403 301	399 808	419 513
TOIMINTAKATE	-377 608	-377 369	-391 516
Muutos-%		-0,1 %	3,7 %

Investointien määrärahat ja tuloarviot, 1 000 €

Kasvatus- ja opetuslautakunta

Investointiosa sitovuustaso brutto	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 muutoksin	Talousarvio 2025
Investointimenot	2 778	5 880	1 210
Rahoitusosuudet			
Luovutustulot			
NETTO	-2 778	-5 880	-1 210
Muutos-%		111,7 %	-79,4 %

Kulttuurin palvelukokonaisuuden toimintasuunnitelma 2025

Kulttuuri- ja nuorisolautakunta

Kuvaus toiminnasta

Kulttuurin palvelukokonaisuus edistää Turun kaupungin elinvoimaa, vetovoimaa ja hyvinvointia kaupungin strategian, pormestariohjelman sekä lain ja asetusten mukaisesti. Kulttuurin palvelukokonaisuuteen kuuluvat kirjastopalvelut, museopalvelut, Turun filharmoninen orkesteri (TFO) sekä kulttuurin edistämisen vastuualue. Kaupungin omistamat yhtiöt Turun kaupunginteatteri ja Taiteen talo työskentelevät tiiviisti palvelukokonaisuuden kanssa. Palvelukokonaisuuden tehtäviin kuuluu myös avustusten myöntäminen taiteen ja kulttuurin vapaan kentän toimijoille sekä ammattitaitelijoiden toimintaedellytysten edistäminen.

Kulttuurista vastaavan toimielimen tehtävä on määritelty kuntien kulttuuritoiminnasta annetussa laissa (166/2019), laissa yleisistä kirjastoista (1490/2016), museolaissa (314/2020), laissa esittävän taiteen edistämisestä (1082/2020) sekä taiteen perusopetuksesta annetussa laissa (633/98).

Laki kuntien kulttuuritoiminnasta tuli voimaan 2019. Sen mukaan kunnan tehtäviin kuuluu mm. edistää kulttuurin ja taiteen yhdenvertaista saatavuutta ja monipuolista käyttöä; luoda edellytyksiä ammattimaiselle taiteelliselle työlle ja toiminnalle; edistää kulttuurin ja taiteen harrastamista sekä tarjota mahdollisuuksia myös tavoitteelliseen taide- ja kulttuurikasvatukseen; edistää kulttuuriperinnön ylläpitämistä; edistää kulttuuria ja taidetta osana asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä sekä edistää kulttuurista vuorovaikutusta ja kansainvälistä toimintaa.

Laki yleisistä kirjastoista (1492/2016) tuli voimaan 2017. Se määrittelee yleisen kirjaston tehtävät seuraavasti: tarjota pääsy aineistoihin, tietoon ja kulttuurisisältöihin; ylläpitää monipuolista ja uudistuvaa kokoelmaa; edistää lukemista ja kirjallisuutta; tarjota tietopalvelua, ohjausta ja tukea tiedon hankintaan ja käyttöön sekä monipuoliseen lukutaitoon; tarjota tiloja oppimiseen, harrastamiseen, työskentelyyn ja kansalaistoimintaan sekä edistää yhteiskunnallista ja kulttuurista vuoropuhelua. Yleiset kirjastot ovat maksuttomina perus- ja lähipalveluja.

Turun kirjastopalvelut koordinoi Vaski-kirjastojen yhteistyötä. Lisäksi se toimii Lounais-Suomen alueellisena kehittämiss kirjastona OKM:n erillisrahoituksella.

Museolain (314/2019) mukaan museotoiminnan tehtävänä on ylläpitää ja vahvistaa väestön ymmärrystä kulttuuristaan, historiastaan ja ympäristöstään. Museoiden tulee edistää kulttuuri- ja luonnonperintöä koskevan tiedon saatavuutta tallentamalla ja säilyttämällä aineellista

ja visuaalista kulttuuriperintöä tuleville sukupolville, harjoittamalla siihen liittyvää tutkimusta, opetusta ja tiedonvälitystä sekä näyttely- ja julkaisu toimintaa.

Turun museopalvelut toteuttaa annettua tehtävää lain mukaisesti kokoelmatyöllä, tutkimuksella, museopedagogiikalla sekä näyttely- ja julkaisu toiminnallaan. Museo- palvelut toimii myös alueellisena vastuumuseona.

Laissa esittävän taiteen edistämisestä (1082/2020) esittävällä taiteella tarkoitetaan yleisölle suunnattua teatterii-, sirkus- ja tanssitaiteen, musiikin ja muuta tiettyssä hetkessä tapahtuvaa elävää taiteellista esitystoimintaa. Lain tavoitteena on edistää korkeatasoista ja ammattimaista esittävää taidetta; väestön yhdenvertaisia mahdollisuuksia sivistykseen sekä hyvinvointia, yhteisöllisyyttä ja osallisuutta. Turun filharmonisen orkesterin (TFO) päätehtävänä on musiikkikulttuurin vaaliminen, edistäminen ja julkisten konserttien järjestäminen.

Turun kaupunginteatteri Oy:n tehtävänä on näyttämötaiteen tuottaminen, kehittäminen, edistäminen ja teatteriesitysten tuottaminen. Teatteriyhtiön tehtävä laajenemassa, sillä vuonna 2026 se alkaa hallinnoida myös musiikkitalo Fuugaa, joka rakennetaan kaupunginteatterin ja Wäinö Aaltosen museon (WAM) väliin. Teatterin, musiikkitalon ja WAM:n fyysinen läheisyys lisäävät merkittävästi synergian mahdollisuuksia erilaisten yleisöjen tavoittamisessa.

Turun Taiteen talo Oy on vetovoimainen eri taiteenlajeja yhdistävä kohtaamispaikka, jossa voidaan tuottaa ja ylläpitää monipuolista, laajan kohdeyleisön huomioivaa kulttuuritarjontaa. Taiteen talossa on työskentelytiloja taiteilijoille sekä kulttuurialan yhteisöille. Se tekee laajaa sidosryhmäyhteistyötä sekä huolehtii aktiivisesti omalta osaltaan kulttuuri- ja taidetoiminnan ylläpitämisestä ja kehittämisestä Turussa.

Vuoden 2024 alussa astui voimaan organisaatiomuutos, jonka myötä kulttuurin palvelukokonaisuuteen syntyi uusi kulttuurin edistämisen vastuualue. Sen tehtävänä on osaltaan varmistaa, että kulttuurin palvelukokonaisuus vastaa lakiin kuntien kulttuuritoiminnasta (166/2019). Kulttuurin edistämisen vastuualueetta johdetaan linjassa palvelukokonaisuuden tavoitteiden kanssa. Kulttuurin edistämisen vastuualueen painopisteet ovat kulttuurin saavutettavuus ja kulttuurihyvinvointi, kulttuurin kumppanuudet (ml. taiteen ja kulttuurin avustukset) sekä lasten ja nuorten kulttuuri.

Toimintaympäristön muutokset

Nykyinen pormestariohjelma sekä päätös kulttuurin kärkihankkeesta osoittavat, että Turun kaupunki haluaa erottautua tulevaisuudessa kulttuurin avulla. Kehitystä ovat vauhdittaneet isot investointipäätökset, kuten vuonna 2021 käynnistynyt Taiteen talon toiminta, musiikkitalo Fuugan rakentaminen, taidemuseo WAM:n peruskorjaus ja uudistuminen, uusi kokoelmakeskus kulttuurihistoriallisille ja taidekokoelmille, Historian ja tulevaisuuden museo sekä Kulttuurirannan ja Linnaniemen taidekaupunginosan kehittäminen. Turun kaupungin 800-vuotisjuhlavuoden suunnittelu on käynnistynyt, ja sille luodaan konsepti vuoden 2025 aikana.

Kaupungin tekemät strategiset päätökset vaikuttavat merkittävästi myös kulttuurin palvelukokonaisuuden johtamiseen.

Palveluihin vaikuttavat merkittävästi myös julkisen talouden muutokset, kustannusten nousu sekä hyvinvointialueen sekä TE-uudistuksen taloudelliset vaikutukset kuntatalouteen ja sitä kautta kulttuurin palveluiden taloudellisiin toimintaedellytyksiin edelleen vuonna 2025. Uusi hallitus on päättänyt 150 miljoonan euron leikkauksista OKM:n hallinnonalalle vuosina 2025–2026. Leikkaukset tulevat vaikuttamaan vapaan taiteen kentän toimijoiden sekä museoiden ja esittävän taiteen valtionosuuksiin.

Uudessa hallitusohjelmassa luovien alojen työllisyys- ja kasvupotentiaali on tunnustettu, minkä seurauksena hallitus tulee toteuttamaan kulttuuripoliittisen selonteon sekä luovien alojen poikkihallinnollisen kasvustrategian. OKM:n ja TEM:n välille pyritään luomaan pysyviä käytänteitä. Kulttuurihyvinvoinnin osalta halutaan vahvistaa OKM:n ja STM:n yhteistyötä. Tapahtuma-alaan, lippujen hintoihin ja kirjoihin aiemmin kohdistunut arvonnäköalaveron alennus 10 % nousee 14 prosenttiin, mikä vaikuttaa kulluttajien käyttäytymiseen.

Lasten ja nuorten vapaa-aikaan kohdistetut toimenpiteet koskevat myös kulttuurin palvelukokonaisuutta. Taiteen perusopetuksen lainsäädäntö tullaan uudistamaan, lasten ja nuorten lukutaitoa halutaan vahvistaa sekä harrastamisen mahdollisuuksia ja saavutettavuutta lisätä.

Toiminnan kehittämissuunnitelma ja strategiset painopisteet

Turun kaupungin tahto erottautua kulttuurikaupunkina sekä tulevaisuuden investoinnit ohjaavat kulttuurin palvelukokonaisuuden kehittämiskohteita ja strategisia painopisteitä. Palvelukokonaisuuden kehittämistoimenpiteet ovat seuraavia:

1. Kulttuuri-investointien ja niiden toimintaprofiilien menestyksekkäs toteuttaminen

Taiteen talon toiminnan vakiinnuttaminen, Musiikkitalo Fuuga rakentaminen, Wäinö Aaltosen museon peruskorjaus ja laajennus, Kulttuuriranta-konseptin kehittäminen, uuden kokoelmakeskuksen rakentaminen, Historian ja tulevaisuuden museon suunnittelu, Linnaniemen taidekaupunginosan luominen sekä Turun kaupungin 800-vuotisjuhla ovat merkittäviä kokonaisuuksia, joita valmistellaan laajassa ja moniammatillisessa yhteistyössä kaupunkiorganisaation sisällä sekä sidosryhmien kanssa.

Erityisen tärkeää olisi täsmentää musiikkitalo Fuugan profiili, Historian ja tulevaisuuden museon konsepti sekä kummankin liiketaloudelliset toimintamallit.

2. Taide ja kulttuuri viestinnän, markkinoinnin, matkailun ja elinvoiman strategisena kumppanina

Kulttuurin johtoryhmä on aloittanut yhteistyön viestinnän ja markkinoinnin sekä Visit Turku Archipelagon kanssa. Turun kaupungin tarinan, viestinnän ja markkinoinnin sekä matkailun sisältöjä rakennetaan mm. kulttuurin kärjellä, mikä edellyttää palveluilta yhteistä näkemystä, uusien toimintatapojen kehittämistä sekä huomion kiinnittämistä matkailijoihin. Yhteistyössä on mukana myös kaupungin tapahtumapalvelut.

3. Lasten ja nuorten kulttuurinen osallisuus

Kulttuurikaupungin kestävyden varmistaa se, että uusilla sukupolvilla on mahdollisuus kasvaa taiteen ja kulttuurin kokijoiksi ja tekijöiksi. Kaikki palvelualueet toteuttavat paljon lapsille ja nuorille suunnattuja sisältöjä ja tapahtumia osana vuotuista toimintaa. Palveluita tarkastellaan kokonaisvaltaisesti yhteistyössä lasten ja nuorten palvelukokonaisuuden kanssa.

Toiminnan tavoitteet

Pormestariohjelman toimenpiteet

Teema: Hiilineutraali ja resurssiviisas Turku

Nro	Tavoite	Talousarvio 2025
7	Toteutetaan tehtyjä päätöksiä koskien Turun hiilineutraalisuus 2029 –ohjelmaa. Päivitetään toimenpideohjelma huomioiden, että suhteellisesti suurin päästövähennystavoite kohdistuu tulevalla kaudella liikenteeseen.	Lounais-Suomen kirjastojen kestävä kehityksen tiekartan ja kestävyyslupauksen toteuttaminen. Henkilökunnan ehdotuksen mukainen ilmastoteko.
7	Toteutetaan tehtyjä päätöksiä koskien Turun hiilineutraalisuus 2029 –ohjelmaa. Päivitetään toimenpideohjelma huomioiden, että suhteellisesti suurin päästövähennystavoite kohdistuu tulevalla kaudella liikenteeseen.	Museopalvelut kehittää omaa toimintaansa kestävämpään suuntaan Ekokompassi-ympäristöjärjestelmän avulla. Alueellisessa vastuumuseotoiminnassa edistetään museoiden ilmastotyön vaikuttavuutta. Museopalveluiden Kohti ekologisesti kestävämpää julkista taidetta -hanke vahvistaa julkisen taiteen toimijoiden vuoropuhelua ja lisää kestävyysosaamista myös valtakunnallisella tasolla.

Teema: Hyvinvoinnin edistäminen ja palveluiden kehittäminen – Hyvinvoiva Turku

Nro	Tavoite	Talousarvio 2025
18	Tavoitteena on, että jokaisella turkulaisella on mahdollisuus osallistua ja tehdä sekä kokea kulttuuria iästä tai elämäntilanteesta riippumatta.	Kirjasto: Monikielisten asukkaiden tavoittaminen palveluiden pariin. Pikkuväen taidepolun, Elämyspolun ja toiselle asteelle suunnattujen kokonaisuusien toteuttaminen suunnitelman mukaisesti. Museo: Valtuusto päätti 2024 kokoelmakeskuksen ja kaupunginarkiston päätearkiston toteuttamisesta omalla kiinteistöyhtiöllä. Kokoelmien valmistelu muuttoon jatkuu vuonna 2025. Kokoelmakeskuksen tiloja suunnitellaan yhdessä kaupunginarkiston ja tilapalveluiden kanssa. Museon kokoelmat on suljettu. TFO: Pikkuväen taidepolku ja Elämyspolku ovat osa perustoimintaa. Uusien yleisöjen tavoittaminen ja konserttikynnyksen madaltaminen yleisötyön kehittämisen myötä, uusi asiakashankintaan tähtäävien kampanjoiden luominen, tuotepakettien räätälöinti ja yhteistyöprojektit. Yleisötyölle ja jalkautumiselle korvamerkityt viikot sekä kevät- että syyskaudella.
19	Perustetaan Turkuun Taiteiden talo –konsepti.	Taiteiden talon ensimmäinen peruskorjausvaihe on valmistunut ja tilat ovat täysimääräisesti käytössä. Toinen laajempi peruskorjauskokonaisuus käynnistyy syksyllä. Tapahtumamäärä kasvaa merkittävästi vuonna 2024 avautuneiden Kriittisen Gallerian, Galleria Askin, Kino Killan ja WAMin operoiman Kilta gallerian myötä.
21	Kulttuuri on osa hyvää elämänlaatua ja jatkuvaa oppimista, ja kulttuurilla on erityinen merkitys hyvinvoinnin edistämisessä ja yksinäisyyden torjumisessa	Kirjasto: Lukutaitotyö lukutaitostrategian tavoitteiden mukaisesti, varhaisen lukutaidon tukeminen (Kirjasto täynnä lapsia -projekti). Demokratiatyön painopisteitä ovat kunta-vaalit ja demokratia-vaalien huomioiminen.
22	Turkulaiset taiteilijat ovat kulttuurikaupungin vahvuus ja luovien alojen merkitys kasvaa myös taloudellisessa mielessä koko ajan.	Taiteen- ja kulttuurintekijöiden työ- ja toimintaedellytyksiä vahvistettu esim. osaamisen lisäämisen toimenpitein sekä näkyvyyttä lisätty tuomalla taidetta kaupunkitilaan. Taidekentän työ- ja toimintaedellytyksiä edistetty ja uusia yhteistyömuotoja kartoitettu kansainvälistymisen ja matkailun näkökulmasta. Työllisyyttä edistetty vahvistettu verkostoyhteistyöllä ja –toiminnalla sekä valtakunnallisella Kulttuuri-pankki-verkkopalvelun käyttöönotolla Turussa ja maakunnassa. Luovan alan ja elinkeinoelämän välistä vuoropuhelua vahvistettu ja kartoitettu uusia yhteistyömalleja. Yhteisfoorumeja taide- ja kulttuurikentän kanssa jatkettu ja erilaisia verkostoitumistilaisuuksia järjestetty. Tilojen avaamisen kokeiluja käynnissä luovien tilaratkaisujen avulla. Kulttuurin välitilat ja Pop up Turku ohjelmahaku -toimintamallit siirretty tuetusti kulttuurin edistämisen vastuualueelle. Tuettu ilmastotavoitteiden saavuttamista edistämällä kestävä kulttuuria ja osallistamalla alueen taide- ja kulttuuritoimijoita kiertotalouden edistämiseen.

Nro	Tavoite	Talousarvio 2025
36	Taide, kulttuuri ja luovat alat vahvistavat hyvinvointia sekä alueen elinvoimaa.	<p>Museopalvelut: WAMin peruskorjaus ja laajennustyö on käynnissä. Näyttely- ja yleisötyötä toteutetaan Taiteen talon Kilta Galleriassa. Kuvataiteen toimintoja kehitetään vastaamaan asiakkaiden tarpeisiin sekä kansainvälisesti verkostoituneessa taidemaailmassa toimimiseen.</p> <p>Historian ja tulevaisuuden museo: museon alueen kaavaehdotus on valmisteluvaiheessa. Ehdotus tulevasta organisaatiomallista viedään päätöksentekoon. Tehdään päätös hankkeen toisesta toteutusvaiheesta ja määräraharavauksesta.</p> <p>TFO: Musiikkitalo Fuugaan siirtymisen valmistelu- ja suunnittelutyö talon operaattorin kanssa, laaja-alaisesti erilaisille kohderyhmille suunnatun kansainvälisen tason konsertti- ja tapahtumatoiminnan tuottaminen ja ylläpitäminen.</p>

Teema: Jatkuvasti parempi Turku

Nro	Tavoite	Talousarvio 2025
47	Koronan aikana olemme osoittaneet olevamme tarvittaessa nopea ja ketterä toimija	<p>Kirjasto: kirjaston palautusautomaation ja sisälogistiikan uudistaminen ja tehostaminen.</p> <p>TFO: digitaalisilla palveluilla turvataan alueellisia kulttuuripalveluita sekä ihmisten osallisuutta ja osallistumista. Säännöllisten liveverkkolähetysten toteutus, digitaalisten konserttien verkkokirjaston ylläpitäminen sekä uusien yleisöyökonserttitallenteiden tuotanto.</p>

Teema: Kärkihankkeet

Nro	Tavoite	Talousarvio 2025
71	Kulttuurin kärkihanke; Valmistellaan uusi kulttuurin ja laajemmin hyvinvoinnin edistämiseen liittyvä kärkihanke, jonka toteuttamisen tueksi laaditaan toimenpideohjelma valtuustokaudelle.	<p>Kulttuurihyvinvointipalveluita ja -tuotteita kehitetty edelleen ja kokonaisuutta ja viestintää yhtenäistetty. Etsivälle kulttuuritoiminnalle luotu toimintamalli otettu käyttöön. Kulttuurin saavutettavuutta eri kohderyhmille sekä kulttuurin esteettömyyttä on edistetty usein toimenpitein. Alueellista yhteistyötä ja asukkaiden hyvinvointia on vahvistettu tuomalla kulttuuria ja taidetta lähiöihin. Asukkaiden osallisuutta edistetty eri kohderyhmissä esim. yhteisötaiteen keinoin. Turun ensimmäinen purkutaideprojekti Runosmäessä valmis ja avattu yleisölle. Kulttuuri kotoutumisen tukena –teemaa edistetty. Lasten ja nuorten kulttuurin harrastamista lisätty pilotoimalla pajatilojen käyttöönottoa ja avaamalla tiloja harrastuskäyttöön. Kulttuurin ja taiteen kohtaamista vahvistettu tuomalla kulttuuria ja taidetta kaupunkitilaan. Kulttuurin kutsuvieras (Kulttuurilähete 2.0) -toimintamalli siirretty tuetusti kulttuurin edistämisen vastuualueelle. Edistetty Linnanniemen kehittämiskonseptia ja taideohjelmaa kumppanuuksien kautta. Mahdollistettu Linnanniemeä kehittävät väliaikaiset kokeilut, taide ja tapahtumat. Kulttuurirannan konsepti valmistuu ja toimenpiteitä edistetty yhdessä Keskustan kärkihankkeen ja muiden toimijoiden kanssa. Itäisen Rantakadun taide-elementtien toteutussuunnittelu käynnistetty. Tuettu ilmastotavoitteiden saavuttamista edistämällä kestävää kulttuuria. Osallistuttu juhlavuoden 2029 valmisteluun.</p>

Teema: Matkailu ja saavutettavuus – Tapahtumien Turku

Nro	Tavoite	Talousarvio 2025
75	Kaupungin 800-vuotisjuhlavuosi 2029 on alusta koko vuoden kestäväille tapahtumalle ja sille asetetaan selkeät tavoitteet.	Turku 800 -juhlavuoden sidosryhmätyö käynnistyy. Juhlavuodelle luodaan konsepti, ja Turku 800 -ilmiön rakentaminen alkaa.
76	Kulttuuri on merkittävä osa kiinnostavaa ja vetovoimaista Turku.	Museopalvelut: WAMin peruskorjaus ja laajennustyö on käynnissä. Näyttely- ja yleisötyötä toteutetaan Taiteen talon Kilta Galleriassa. Kuvataiteen toimintoja kehitetään vastaamaan asiakkaiden tarpeisiin sekä kansainvälisesti verkostoituneessa taidemaailmassa toimimiseen.

Nro	Tavoite	Talousarvio 2025
		Historian ja tulevaisuuden museo: museon alueen kaavaehdotus on valmistelussa. Ehdotus tulevasta organisaatiomallista viedään päätöksentekoon. Tehdään päätös hankkeen toisesta toteutusvaiheesta ja määräraharauksesta. TFO: Musiikkitalo Fuugaan siirtymisen valmistelu- ja suunnittelutyö talon operaattorin kanssa, laaja-alaisesti erilaisille kohderyhmille suunnatun kansainvälisen tason konserttitoiminnan tuottaminen ja ylläpitäminen. Tulevaisuustyö orkesterin tunnettuuden ja ohjelmistosuunnittelun kehittämiseksi uuteen taloon siirryttäessä.

Talousarviolausekkeet

Toimielin	Lauseke	Vaikutus käyttötalouteen/ investointiosaan, 1 000 €
Kulttuuri- ja nuorisolautakunta	Museopalveluiden pääsylippuhintojen korotus Luostarinmäki ja Turun linna.	-90
Kulttuuri- ja nuorisolautakunta	Kirjastopalveluiden maksujen korotus.	-30
Kulttuuri- ja nuorisolautakunta	Orkesterin lipuhintojen korotus ja konserttitalon vuokrahintojen korotus.	-135
Kulttuuri- ja nuorisolautakunta	Sijaistusten vähentäminen museossa ja kirjastossa.	-75
Kulttuuri- ja nuorisolautakunta	Orkesterin tilapäisen työvoiman ja muiden palkkioiden vähennys.	-40
Kulttuuri- ja nuorisolautakunta	Museopalvelut vähentää tilapäisen työvoiman palkkausta.	-60
Kulttuuri- ja nuorisolautakunta	Tarkastellaan museopalveluiden aukioloaikoja.	-25
Kulttuuri- ja nuorisolautakunta	Henkilöstösidonnaisten erien vähennys.	-30
Kulttuuri- ja nuorisolautakunta	Pääkirjaston kuljettimen huoltosopimuksen irtisanominen.	-50
Kulttuuri- ja nuorisolautakunta	Kirjaston tarvikehankinnat.	-35
Kulttuuri- ja nuorisolautakunta	Asiantuntijapalveluiden, markkinoinnin ja majoituspalveluiden käytön vähentäminen ja muita pienempiä leikkauksia.	-112
Kulttuuri- ja nuorisolautakunta	Museopalveluiden hankinnat ja matkustuskulut.	-70
Kulttuuri- ja nuorisolautakunta	Palvelukokonaisuuden yhteisten menojen leikkaaminen, kaupunginteatterin osuus 200 000 €.	-250
Kulttuuri- ja nuorisolautakunta	Palkkatukityöllistettyjen työpanoksen korvaaminen.	400

Talouden tavoitteet

Käyttötalouden määrärahat ja tuloarviot, 1 000 € (ulkoiset erät)

Kulttuuri- ja nuorisolautakunta

Käyttötalouden sitovuustaso toimintakate	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 muutoksin	Talousarvio 2025
Toimintatulot	6 188	5 732	6 252
Valmistus omaan käyttöön			
Toimintamenot	40 566	40 224	42 387
TOIMINTAKATE	-34 378	-34 492	-36 135
Muutos-%		0,3 %	4,8 %

Kulttuuripalvelut

Käyttötalousosa	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 muutoksin	Talousarvio 2025
Toimintatulot	5 566	5 061	5 531
Valmistus omaan käyttöön			
Toimintamenot	34 115	33 332	35 659
TOIMINTAKATE	-28 550	-28 271	-30 127
Muutos-%		-1,0 %	6,6 %

Nuorisopalvelut

Käyttötalousosa	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 muutoksin	Talousarvio 2025
Toimintatulot	623	671	721
Valmistus omaan käyttöön			
Toimintamenot	6 450	6 892	6 728
TOIMINTAKATE	-5 828	-6 222	-6 007
Muutos-%		6,8 %	-3,5 %

Käyttötalouden toimintatulot ja -menot, 1 000 € (ulkoiset ja sisäiset erät)

Kulttuuri- ja nuorisolautakunta

Käyttötalousosa	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 muutoksin	Talousarvio 2025
Toimintatulot	6 338	5 732	6 252
Valmistus omaan käyttöön			
Toimintamenot	52 289	52 204	54 911
TOIMINTAKATE	-45 951	-46 472	-48 658
Muutos-%		1,1 %	4,7 %

Kulttuuripalvelut

Käyttötalousosa	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 muutoksin	Talousarvio 2025
Toimintatulot	5 699	5 061	5 531
Valmistus omaan käyttöön			
Toimintamenot	43 131	42 693	45 521
TOIMINTAKATE	-37 432	-37 632	-39 989
Muutos-%		0,5 %	6,3 %

Nuorisopalvelut

Käyttötalousosa	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 muutoksin	Talousarvio 2025
Toimintatulot	639	671	721
Valmistus omaan käyttöön			
Toimintamenot	9 157	9 511	9 390
TOIMINTAKATE	-8 519	-8 840	-8 669
Muutos-%		3,8 %	-1,9 %

Investointien määrärahat ja tuloarviot, 1 000 €

Kulttuuri- ja nuorisolautakunta

Investointiosa sitovuustaso brutto	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 muutoksin	Talousarvio 2025
Investointimenot	602	982	700
Rahoitusosuudet			
Luovutustulot	0	0	0
NETTO	-602	-982	-700
Muutos-%		63,1 %	-28,7 %

Kulttuuripalvelut

Investointiosa	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 muutoksin	Talousarvio 2025
Investointimenot	565	982	700
Rahoitusosuudet			
Luovutustulot	0	0	0
NETTO	-565	-982	-700
Muutos-%		73,8 %	-28,7 %

Nuorisopalvelut

Investointiosa	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 muutoksin	Talousarvio 2025
Investointimenot	38	0	0
Rahoitusosuudet			
Luovutustulot	0	0	0
NETTO	-38	0	0
Muutos-%			

Lasten ja nuorten palvelukokonaisuuden toimintasuunnitelma 2025

Kulttuuri- ja nuorisolautakunta

Kuvaus toiminnasta

Uuden Turun toiminta- ja johtamismalli astui voimaan helmikuussa 2022. Uusi Turku -muutosprosessin taustalla on Turun kaupungissa 2021 käyttöön otettu pormestarihallinnallinen malli sekä vuoden 2023 alusta voimaan tullut Sosiaalinen ja terveystalouden uudistus. Näiden muutosten myötä kaupunki on halunnut uudistua myös organisaationa. Uusi Turku on merkittävä muutosprosessi, jossa tavoitteena on ottaa käyttöön ihmiskeskeinen ja yhteisvaikuttavan johtamisen toimintamalli ja toimintatapa. Poikkialaista ja yhteisvaikuttavaa toiminta- ja johtamismallia pilotoidaan heinäkuussa 2023 käynnistyneessä Lasten ja Nuorten palvelukokonaisuuden muutoshankkeessa.

Lasten ja nuorten palvelukokonaisuuden tavoitteena on tuoda yhteen ja näkyväksi lapsiin ja nuoriin kohdistuvat resurssit, joita tullaan jatkossa ohjaamaan ja johtamaan kaupunkitasoisesti. Tämä edellyttää toiminnan ja talouden suunnittelua kaikkien palvelukokonaisuuksien ja -alueiden yhteisenä tekemisenä. Tavoitteena, että tuloksena syntyy yhteisvaikuttavaa, yhteensovitettua toimintaa, joka parhaalla mahdollisella tavalla huomio lasten ja nuorten monenlaiset tarpeet. Integraatiotoiminto tukee muutosprosessia resurssineen ja heinäkuulle 2025 käynnissä olevat kärkihankkeet – erityisesti Osaamisen kärkihanke, Yhteisöllisyyden kärkihanke ja Kulttuurin kärkihanke – kytkeytyvät tiiviisti muutoksen toteutukseen ja resursointiin.

Tavoitteena on, että uuden palvelukokonaisuuden muutoshanke kasvattaa kaupungin kyvykkyyttä tukea lasten ja nuorten hyvinvointia sekä tarttua haasteisiin ketterämmin uudella ja innovatiivisella tavalla. Muutoshankkeessa luotavassa toimintamallissa tullaan kuvaamaan, miten kasvatuksen ja opetuksen, kaupunkiympäristön, liikunnan, kulttuurin sekä nuorisopalveluiden palvelukokonaisuudet suunnittelevat, johtavat ja raportoivat sekä resursoivat palvelutuotantoon yhdessä ja yhteisvaikuttavasti. Hankkeen fokus on koko kohderyhmässä ja ekosysteemissä – ei vain esimerkiksi nuorisopalveluja käyttävissä tai urheiluseurojen toimintaan osallistuvissa.

Palvelukokonaisuuteen kuuluu nuorisopalveluiden palvelualue. Nuorisopalvelut luo edellytykset nuorisotyölle ja -toiminannalle järjestämällä ja tuottamalla nuorille suunnattuja palveluja ja tiloja sekä tukemalla nuorten osallisuutta yhteiskunnassa ja yhteisöissä. Tavoitteena on vähentää yksinäisyyttä ja ulkopuolisuuden tunnetta sekä vahvistaa nuorten asemaa eri yhteisöissä ja yhteiskunnassa.

Toimintaympäristön muutokset

Taustaa

Lasten ja nuorten palvelukokonaisuuden muutoshanke käynnistettiin (asettamispäätös 22.6.2023), koska haasteena on, että nykyisellään ei ole saatavissa yhteen koottua kokonaiskuvaa, paljonko ja minkälaisia resursseja lasten ja nuorten palveluihin käytetään eikä myöskään kokonaisvaltaista tietoa, mitä kaikkea tehdään.

Vuoden 2023 alussa osa kaupungin palveluista siirtyi Varsinais-Suomen hyvinvointialueelle. Muutoksen jälkeen lasten ja nuorten palvelut (ml. kasvatusta ja opetusta) ovat noin 75 prosenttia kaupungin budjetista. Tarkempaa tietoa palveluiden kustannuksista ja erityisesti vaikuttavuudesta ei ole. Haasteena on myös, että lasten ja nuorten asioiden omistajuus kaupungin sisällä jakautuu monelle taholle eikä kokonaisnäkemyksiä siten ole muodostunut. Tämä edellyttää uudenlaista toimintamallia ja yhteisvaikuttavaa johtamista.

Hallitusohjelmassa (2023) nuorten hyvinvoinnin edistäminen on monin tavoin esillä ja hallitus osoittaa kokonaisvastuun nuorten hyvinvointityön johtamisesta opetus- ja kulttuuriministeriöön. Tämäkin muutos edistää Lasten ja Nuorten palvelukokonaisuudessa pilotoitavaa yhteensovitettamista.

Hallitus laati keväällä 2024 toimenpideohjelman nuorisolaajuisuuden ehkäisemiseksi ja torjumiseksi vuosille 2024–2027. Tällä ohjelmalla on merkitystä myös Lasten ja Nuorten palvelukokonaisuuden muutoshankkeelle, koska palvelukokonaisuuden omistajuuteen on siirretty käynnissä olevat jengiytymisen ja häiriökäyttäytymisen hankkeet. Myös Turussa herättää huolta nuorten häiriökäyttäytyminen ja mahdollinen jengiytyminen. Yhtenä merkittävänä taustatekijänä häiriökäyttäytymiselle nähdään lukutaidon puute ja sen myötä haasteet integroitua yhteiskuntaan ja esimerkiksi koulutuksen kautta työelämään. Tämän vuoksi tavoitteena on vaikuttaa myös ongelman taustalla oleviin juurisyyhin.

Hallitusohjelmassa korostetaan harrastamisen merkitystä nuorten syrjäytymisen ehkäisijänä ja yhteiskunnallisen osallisuuden edistäjänä: Hallitus turvaa, että jokaisella lapsella ja nuorella on mahdollisuus vähintään yhteen mieluisaan harrastukseen. Samaan asiaan on tartuttu myös Lasten ja Nuorten palvelukokonaisuudessa. On myös tunnustettu, että osalle lapsista ja nuorista keskustassa tai omalta asuinalueelta olevat harrastusmahdollisuudet estävät harrastamisen. Tämän vuoksi tavoitteena on lisätä harrastamisen mahdollisuuksia alueilla

olevissa kouluissa ja muissa yhteiskäytön mahdollistavissa tiloissa.

Valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma VANUPO on lakisääteinen, valtioneuvoston nelivuotiskausittain hyväksymä poikkiallinen ohjelma, jonka tavoitteena on edistää nuorten kasvu- ja elinoloja. Ohjelmassa määritellään tärkeimmät nuoria koskevat valtionhallinnon tavoitteet ja toimenpiteet tulevina vuosina. Uusi, vuosille 2024–2027 laadittu ohjelma valmistui keväällä 2024.

Toiminnan kehittämissuunnitelma ja strategiset painopisteet

Kaupungin johtamisjärjestelmän muutos ”Pormestarien Turku” vuonna 2021 on edeltänyt Lasten ja nuorten palvelukokonaisuuden syntymistä ja vaikuttaa palvelukokonaisuuden kehittämissuunnitelmaan ja painopisteisiin. Strategiset tavoitteet on linkitetty Pormestariohjelman linjauksiin.

Lasten ja nuorten palvelukokonaisuuden muutoshankkeen tavoitteena on kehittää ja pilotoida:

1. Kaupunkitasoinen lasten ja nuorten palvelukokonaisuuden johtamismalli, jossa koko ikäryhmään liittyvää toimintaa johdetaan kokonaisvaltaisesti huomioiden sekä kaupungin, että muiden toimijoiden palvelut. Tämä yhteisvaikuttava ja toimintoja integroiva johtaminen kattaa koko lasten ja nuorten palvelujen ekosysteemin. Tavoitteena on, että johtamismalli mahdollistaa ketterän reagoinnin muuttuvan maailman tarpeisiin ja elää näin ajassa.
2. Resurssien suunnittelun ja kohdistamisen toimintamalli, jolla voidaan varmistaa, että lasten ja nuorten palvelut ovat ennaltaehkäiseviä, aidosti hyvinvointia tukevia sekä oikea-aikaisia ja -paikkaisia. Toimintamalliin liittyvän tiedon keruun ja tietojohdamisen avulla lapsiin ja nuoriin käytettävien resurssien vaikuttavuus saadaan näkyväksi. Näin henkilö- kuin myös budjettiresurssia pystytään käyttämään tehokkaammin ja liittämään osaksi vuosijohtamista. Tavoitteena on, että kaikki poikkialainen lasten ja nuorten palveluihin suunnattu kehittämisresurssi johdetaan

muutoshankkeen myötä syntyvässä palvelukokonaisuudessa.

3. Palvelutuotannon toimintamalli (sis. palveluverkon), joka pitää sisällään sekä kaupungin linjaorganisaation palvelut että poikkialaiset, yhteisvaikuttavat, palvelut. Tavoitteena on, että palvelutuotannon toimintamalliin saataisiin kuvattua myös hyvinvointialueen ja kolmannen sektorin palvelut soveltuvin osin.

Kaikkien kolmen kokonaisuuden suunnittelu ja pilotointi sekä edelleen kehittäminen perustuu kaupunkitason tietoon, mutta myös kansallisista tietolähteistä saatavaan tietoon. Näitä olemassa olevia tietoja hyväksikäyttäen lasten ja nuorten palveluiden suunnittelun pohjaksi on koottu Lasten ja nuorten hyvinvoinnin mittaristo. Tämä mittaristo koostuu eri hyvinvoinnin ulottuvuuksia mittavista mittareista ja niiden analyyseista, joissa näkyy myös kentältä saatava kokemustieto. Tavoitteena on, että lasten ja nuorten palveluiden vuosisuunnittelu, ml. resurssien suunnittelu, pohjaa tälle tiedolle.

Lasten ja nuorten muutoshankkeen etenemisen tueksi on perustettu Lasten ja nuorten muutoshankkeen ydinryhmä (Lanu-ydinryhmä). Ydinryhmässä ovat lasten ja nuorten palveluista vastaavat palvelualuejohtajat, työllisyys- ja yrityspalvelu-uudistuksen asiantuntija sekä sovitusti muita asiantuntijoita. Tavoitteena on, että ryhmään tulee edustus myös lastensuojelujärjestöistä ja Varsinais-Suomen hyvinvointialueelta.

Ydinryhmän tehtävänä on yhteensovittavan johtamisen kehittäminen ja uusien toimintamallien käyttöönoton tukeminen, yhteisvaikuttavan vuosijohtamisen kehittäminen sekä yhteisen kehittämisen resurssisuunnittelu.

Vuonna 2025 pilotoidaan ensimmäisen kerran palvelualueiden yhteistä yhteisvaikuttavaa toimintasuunnitelmaa. Palvelukokonaisuuden toiminnan suunnittelun pohjana on lasten ja nuorten hyvinvointitieto (Lasten ja nuorten hyvinvoinnin mittaristo) sekä päätetyt kolme painopistettä. Tästä kokonaisuudesta muodostaa samalla Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman. Yhteisvaikuttava palveluiden suunnittelu ja toteuttaminen on osa kaupungin vuosijohtamista ja sen edistymisestä raportoidaan osavuosisikatsausten yhteydessä.

Lasten ja nuorten ydinryhmä päätti vuoden 2025 kehittämisen painopisteiksi kolme kokonaisuutta:

1. Tilojen käyttö

Tavoitteena laajentaa kaupungin tilojen monitoimijaisuutta ja yhteiskäyttöä. Tämä vaatii paitsi tilojen avaamista myös toimintakulttuurin muutosta. Tavoitteena konseptoida ”Koulu alustana” -toimintamalli, jossa alueen koulu olisi alueen yhteisöllisyyden ja monitoimijaisuuden keskus.

Toimenpiteet	Mittarit	Vastuupalvelualue
<p>Koulu alustana –mallin pilotoiminen: Konseptoidaan ”Koulu alustana” -toimintamalli, jossa alueen koulu olisi alueen yhteisöllisyyden ja monitoimijaisuuden keskus.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Vähintään tunnin päivässä liikkuvat Harrastaa jotakin ainakin kerran viikossa Voi ilmaista mielipiteensä oppitunnilla Opettajat kiinnostuneita kuulumisista Ei koe olevansa tärkeä osa koulu- ja luokkayhteisöä Osallistunut koulun asioiden suunnitteluun Tyytyväinen elämäänsä Tuntee itsensä yksinäiseksi Ei yhtään läheistä ystävää Koulukiusattuna säännöllisesti Tehdään oma erillinen kysely näiden mittareiden pohjalta Pansiossa, seurantakysely keväällä 2025 ja keväällä 2026. Toimenpiteiden toteutuminen 	<ul style="list-style-type: none"> varhaiskasvatus, perusopetus, liikunta, kulttuuri, hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, nuoriso, tilapalvelut, kaupunkiympäristö
<p>Tilojen yhteiskäytön tehostaminen: Kehitetään tiloja monikäyttöisimmiksi, jotta mahdollistetaan esimerkiksi lasten ja nuorten harrastus- ja kerhotoiminnan järjestäminen iltaisin. Vahvistetaan samoissa tiloissa alueen asukkaiden hyvinvointia tukevien muiden palvelujen järjestämistä. Tehostetaan kaupungin omien tilojen laajempaa sisäistä käyttöä esimerkiksi harrastustoiminnan järjestämiseen.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Aistiestettömyyden toteutuminen Toimenpiteiden toteutuminen 	<ul style="list-style-type: none"> varhaiskasvatus, perusopetus, lukiokoulutus, ammatillinen koulutus, liikunta, kulttuuri, hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, nuoriso, tilapalvelut, kaupunkiympäristö
<p>Koulujen ja päiväkotien pihojen ja puistojen parempi hyödyntäminen: Kehitetään liikkumis- ja leikkipaikkoja ja koulujen pihoja eri palvelukokonaisuuksien/-alueiden välisellä yhteistyöllä.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Lähivirkistysalueiden osuus pinta-alasta Toimenpiteiden toteutuminen 	<ul style="list-style-type: none"> varhaiskasvatus, perusopetus, liikunta, hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, kaupunkiympäristö

2. Kaikki mukaan

Tavoitteena lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja jaksamisen edistäminen sekä syrjäytymisen ehkäisy lisäämällä alueellisia harrastamisen mahdollisuuksia ja tukemalla lukutaidon kehittymistä. Erityinen huomio kiinnitetään monikielisiin lapsiin, nuoriin ja lapsiperheisiin sekä olemassa olevan tiedon perusteella esiin nousevaan ahdistuneiden nuorten (erityisesti tytöt) ryhmään.

Toimenpiteet	Mittarit	Vastuupalvelualue
<p>Lukutaito-ohjelman toimenpiteiden käynnistäminen kaikilla kouluasteilla: Lukutaitostrategia-projektin tuloksena</p>	<ul style="list-style-type: none"> Toimenpiteiden toteutuminen eri kouluasteilla 	<ul style="list-style-type: none"> varhaiskasvatus, perusopetus, lukiokoulutus, ammatillinen koulutus, kirjastopalvelut

Toimenpiteet	Mittarit	Vastuupalvelualue
syntyvän lukutaito-ohjelman toimenpiteiden käynnistäminen eri palvelualueilla lasten ja nuorten lukutaidon parantamiseksi.		
<p>Lasten ja nuorten harrastustoiminnan kehittäminen:</p> <p>Kehitetään harrastustoimintaa yhdessä kolmannen sektorin ja esim. urheiluseurojen toimijoiden kanssa sekä sen resursointia ja koordinoitua. Luodaan harrastamisen koordinaatioryhmä, joka ohjaa lasten ja nuorten harrastamisen kokonaisuutta resurssiviisaasti sekä yhteisövaikuttavasti erilaiset asuinalueiden tarpeet huomioiden.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Nuoret, joiden fyysinen toimintakyky on heikko Vähintään tunnin päivässä liikkuvat Harrastaa hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan 1 h viikossa Harrastaa jotakin vähintään kerran viikossa Toimenpiteiden toteutuminen 	<ul style="list-style-type: none"> perusopetus, liikunta, kulttuuri, nuorisotoiminta, tilapalvelut, kaupunkiympäristö
<p>Liikkeen ja liikunnallisen toiminnan lisääminen päiväkotien ja koulupäivien yhteyteen: Lasten ja nuorten hyvinvointia edistetään lisäämällä liikettä ja liikunnallista toimintaa päiväkotien ja koulupäivien (ml. liikunnallinen harrastus- ja kerhotoiminta koulutiloissa ja piha-alueilla koulupäivän jälkeen) yhteyteen liikunnan ja kasvatuksen ja opetuksen palvelualueiden yhteistyönä.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Nuoret, joiden fyysinen toimintakyky on heikko Vähintään tunnin päivässä liikkuvat Harrastaa hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan 1 h viikossa Harrastaa jotakin vähintään kerran viikossa Toimenpiteiden toteutuminen 	<ul style="list-style-type: none"> varhaiskasvatus, perusopetus, liikunta, kaupunkiympäristö
<p>Lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin edistämisen ja ehkäisevän päihdetyön mallin pilotoiminen: Pilotoidaan Selvästi JEES! –projektissa kehitetty päihdekasvatusmalli. Päihdekasvatukseen sisällytetään tunnekasvatukseen ja mielen hyvinvoinnin tukemisen sisältöjä. Lisätään vanhempien tietoisuutta lasten ja nuorten päihdeidenkäytöstä. Toteutetaan päihdekasvatusta suunnitelman mukaisesti.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa Käyttää päivittäin jotain tupakkatuotetta tai sähkösavuketta Toimenpiteiden toteutuminen 	<ul style="list-style-type: none"> hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, perusopetus, lukiokoulutus, ammatillinen koulutus, nuorisotoiminta
<p>Koulusegregaation vaikutusten vähentäminen: Koulusegregaation vähentämisen tiekartta ja sen toimenpiteiden käyttöönotto kaikilla kouluasteilla yhteisöllisyyden lisäämiseksi.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Erittäin heikko osallisuuden kokemus Voi ilmaista mielipiteensä oppitunnilla Opettajat kiinnostuneita kuulumisista Hyvät vaikutusmahdollisuudet koulussa Ei koe olevansa tärkeä osa koulu- ja luokkayhteisöä Osallistunut koulun asioiden suunnitteluun Pystyy vaikuttamaan elämänsä kulkuun Tyytyväinen elämäänsä Itsensä yksinäiseksi tuntevat Ei yhtään läheistä ystävää 	<ul style="list-style-type: none"> kaikki palvelualueet

Toimenpiteet	Mittarit	Vastuupalvelualue
	<ul style="list-style-type: none"> Nuorisopalveluiden yksilöllisesti kohtaamat nuoret Toimenpiteiden toteutuminen 	
<p>Turvallinen Turku lapsille ja nuorille – toimintamallin kehittäminen: Vahvistetaan opetus- ja ohjaushenkilöstön turvallisuusosaamista sekä koulujen ja oppilaitosten turvallisuuskultuuria. Vahvistetaan ja kehitetään ennaltaehkäisyä ja puuttumisen malleja kiusaamisen, syrjinnän, häirinnän, häiriökäyttäytymisen ja väkivallan vähentämiseksi. Kehitetään Varsinais-Suomen sovittelutoimiston kanssa mata-lankynnyksen toimintamalli lasten- ja nuorten riita-asioiden sovittelulle.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Koulukiusattuna säännöllisesti, koulukiusattuna vähintään kerran viikossa Kokenut seksuaalista häirintää koulussa Kokenut fyysistä uhkaa Kokenut vanhempien tai muiden huolta pitävien aikuisten henkistä ja fyysistä väkivaltaa Kokenut seksuaalista väkivaltaa Rikoksista syylliseksi epäillyt Kaupungin tekemien sovittelualoitteiden määrä Raportoidut määrät kiusaamis-, häirintä- ja väkivaltilanteista Toimenpiteiden toteutuminen 	<ul style="list-style-type: none"> hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, kaikki palvelualueet

3. Systeeminen muutos

Tavoitteena muuttaa nykyistä tieto- ja resurssihoitamisen mallia enemmän ihmis- / tarvelähtöiseksi. Tavoitteena ei ole lisätä palveluita vaan lisätä olemassa olevien palveluiden ja rakenteiden hyödyntämistä ja ymmärrystä palveluiden ja toiminnan vaikuttavuudesta.

Toimenpiteet	Mittarit	Vastuupalvelualue
<p>Päätösten vaikutusten ennakoarvioinnin (EVA) päivitetyn mallin käyttöön ottaminen sekä asukasbudjetin hankkeiden toteuttaminen ja mallin kehittäminen (lapsibudjetoinnin kehittäminen): Vaikutusten ennakoarviointi on lakisääteistä. Ennakkovaikutusten (ja lapsivaikutusten) arvioinnin ohjeistusta päivitetään ja otetaan käyttöön.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Toimenpiteiden toteutuminen 	<ul style="list-style-type: none"> hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, kaikki palvelualueet
<p>Yhteisövaikuttavuustyön aloittaminen: Turun kaupungin, Varsinais-Suomen hyvinvointialueen (Varha) ja Varsinais-Suomen Lastensuojelujärjestöjen (VSLJ ry) kanssa aloitetaan yhteisövaikuttavuus-toimintamallin suunnittelu ja jalkauttaminen Itsenäisyyden juhluvuoden lastensäätiön (Itla) tukemana. Sovitaan yhteisistä tavoitteista ja toisiaan vahvistavista toimista, jaetuista mittareista, jatkuvasta vuoropuhelusta ja toiminnasta lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin vahvistamiseksi.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Toimenpiteiden toteutuminen 	<ul style="list-style-type: none"> kaikki palvelualueet
<p>Boostii-edun (harrastekortin) käyttöön ottaminen: Turku panostaa lasten ja nuorten hyvinvointiin ottamalla 1.1.2025 käyttöön 7–19-vuotiaille turkulaisille koh-</p>	<ul style="list-style-type: none"> Boostii-edun käyttöaste Vaikutukset lasten ja nuorten harrastamiseen 	<ul style="list-style-type: none"> liikunta, tietopalvelut

Toimenpiteet	Mittarit	Vastuupalvelualue
distettavan taloudellisen tuen. Vuosittainen tuki toimii taloudellisena tukena ohjattun liikunnan harrastamiseen turkulaisissa seuroissa/yhdistyksissä. Uusi kehittyvä toimintamalli kannustaa liikkumiseen, ehkäisee syrjäytymistä, edistää saavutettavuutta ja tasavertaisuutta eri ikäryhmien, sukupuolien, asuinalueiden ja eri liikuntalajien harrastusmahdollisuuksien näkökulmasta, turvaa jokaiselle lapselle/nuorelle mahdollisuuden harrastaa liikuntaa seurassa sekä tukee kotitalouksia harrastuskuluissa. Boostii-edun taustalle rakennettava sähköinen ratkaisu parantaa tiedolla johtamista. Raportointitietojen avulla kaupunki voi suunnata resurssit oikein.		
Yhteisöllisen opiskeluhuollon kehittäminen: Kehitetään yhteisöllisen opiskeluhuollon toimintamalleja. Otetaan käyttöön koulupoissaoloja vähentäviä toimintamalleja.	<ul style="list-style-type: none"> Turun kaupungin opiskeluhoitosuunnitelma on käytössä Oppilaitoskohtainen opiskeluhoitosuunnitelma on käytössä kaikissa oppilaitoksissa Perusopetuksen oppilaat, joiden poissaoloista (yli 100 tuntia poissaoloja) rehtori on huolissaan Luvattomia poissaoloja vähintään viikoittain 	<ul style="list-style-type: none"> varhaiskasvatus, perusopetus, lukiokoulutus, ammatillinen koulutus

Yhä vahvemmin Lasten ja nuorten palvelukokonaisuudessa tullaan nostamaan esille turvallisuutta läpileikkävänä teemana ja punaisena lankana. Tavoitteena olevalla lasten ja nuorten hyvinvoinnin, yhteisöllisyyden ja osallisuuden lisäämisellä on suora vaikutus turvallisuuden ja sen myötä yhteiskuntarauhaan. Tätä kehittämistä tullaan konkretisoimaan ja viemään eteenpäin erityisesti koulu alustana -toimintamallin käyttöönotolla sekä lasten ja nuorten harrastamisen edistämällä.

Syksyllä 2023 perustettiin kansalaispaneeli vuosille 2024–2025 ja kaupunginhallitus asetti aiheeksi talouden lasten ja nuorten palvelukokonaisuuden näkökulmasta. Tämän vuoksi vuoden 2025 toiminnan suunnittelussa otetaan huomioon talouden ja toiminnan antamien mahdollisuuksien mukaan myös keväällä 2024 kokoontuneen kansalaispaneelin seitsemästä suosituksesta seuraavat:

- Kaupungin tulee kohdentaa nuorisotyönresursseja tarvelähtöisesti ja panostaa koulunuorisotyöhön, jotta koulujen ja nuorisotyön yhteistyö paranee. Tämä tukee matalan kynnyksen ennaltaehkäisevää työtä ja tukee lasten ja nuorten hyvinvointia.

Vastuutaho: nuorisopalvelut sekä kasvatuksen ja opetuksen palvelukokonaisuus

- Turun tulee panostaa jatkossakin lapsiin ja nuoriin. Erityisesti ennaltaehkäisevä ja matalan kynnyksen toiminnot tulee olla heille helposti saatavilla, jotta he integroituvat vahvasti yhteiskuntaan.

Vastuutaho: Lasten ja nuorten palvelukokonaisuus

- Kaupungin tilojen tulisi olla monipuolisesti käytössä myös harrastustoiminnassa. Esimerkiksi koulujen tiloja tulisi hyödyntää laajemmin myös koulupäivän ulkopuolella. Koulu toimisi hyvin myös lasten ja nuorten alustana osallisuuden vahvistamiselle.

Vastuutaho: Lasten ja nuorten palvelukokonaisuus (erityisesti perusopetus, liikunta, kulttuuri ja nuorisopalvelut sekä kaupunkiympäristö); Koulu alustana -kehittäminen

- Turun tulee tehdä toimia, jolla se lisää yhteisöllisyyttä kaupunkilaisten keskuudessa yhdessä eri toimijoiden kanssa.

Vastuutaho: Lasten ja nuorten palvelukokonaisuus, hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

- Harrastamisen mahdollistaminen tulee nähdä moninaisesti. Liikunnan lisäksi kulttuuri- ja muu nuorisotyöllinen harrastetoiminta tulee olla tuetua ja resursoitua. (Harrastamisen Turun mallin vahvistaminen)

Vastuutaho: liikunta, kulttuuri ja nuorisopalvelut

Nämä tavoitteet ovat osana lasten ja nuorten palvelukokonaisuuden toimintasuunnitelmaa ja niiden toteutumista seurataan yhteisesti sovitulla mittareilla.

Toiminnan tavoitteet

Pormestariohjelman toimenpiteet

Teema: Hyvinvoinnin edistäminen ja palveluiden kehittäminen – Hyvinvoiva Turku

Nro	Tavoite	Talousarvio 2025
16	Edistetään nuorisotyön ja kolmannen sektorin yhteistoimintaa ja vuoropuhelua, jotta kolmas sektori olisi aktiivisesti edistämässä nuorten oloja koronasta toipumisessa.	Varsinais-Suomen lastensuojelujärjestöjen kanssa laaditun kumppanuussopimuksen käyttöönotto lasten ja nuorten palvelukokonaisuudessa. Harrastekortin käyttöönoton edistäminen.
16	Edistetään nuorisotyön ja kolmannen sektorin yhteistoimintaa ja vuoropuhelua, jotta kolmas sektori olisi aktiivisesti edistämässä nuorten oloja koronasta toipumisessa.	Käynnistyneet nuorisojärjestöfoorumit sekä uudistunut nuorison järjestökirjettä jatketaan. Avustusten osalta järjestöjä ja tarpeita kuullaan. Yhteistyötä järjestöjen kanssa jatketaan, mm. Poikien talon käynnistynyt toiminta Vimmassa. Yökahvilalle suunnitellaan jatkoa.
18	Tavoitteena on, että jokaisella turkulaisella on mahdollisuus osallistua ja tehdä sekä kokea kulttuuria iästä tai elämäntilanteesta riippumatta.	Vuoden 2025 aikana jatketaan Harrastamisen Turun mallin ja Harrastamisen Suomen mallin toimenpiteiden toteuttamista. Harrastekorttimalli saadaan käyttöön vuoden 2025 alusta. Harrastekorttiin kytketään mahdollisuuksien mukaan liikunnan lisäksi myös kulttuurin harrastamisen mahdollisuuksia. Nuorisopalvelut tarjoaa niin alueellisesti kuin myös keskitetysti (alueellinen nuorisotyö, Vimma, bändi- ja musiikkitoiminta, Cube) harrastamisen mahdollisuuksia helposti saavutettavina ja pääosin maksuttomina palveluina. Palveluiden tuottamisessa kuullaan nuoria aktiivisesti. Nuoret ovat olleet myös mukana tuottamassa sisältöjä ja tapahtumia. Nuorten omaehtoisia harrasteryhmiä tuetaan mm. mahdollistamalla maksuttomia ja turvallisia tiloja.
21	Kulttuuri on osa hyvää elämänlaatua ja jatkuvaa oppimista, ja kulttuurilla on erityinen merkitys hyvinvoinnin edistämässä ja yksinäisyyden torjumisessa	Nuoria osallistavassa taide- ja musiikkitoiminnassa tehdään moniammatillista ennakoivaa ja ennaltaehkäisevää työtä. Nuorille ja nuorille aikuisille mahdollistetaan taiteen, kulttuurin, luovuuden ja yhteisöllisyyden kokemuksia saavutettavissa ja turvallisissa toimintaympäristöissä. Palveluja tuetaan Vimmassa, musiikkitoiminnan tilassa Auran Panimolla sekä erilaisissa tapahtumissa, nuorten toimintaympäristöissä ja yhteistyössä eri tahojen kanssa. Palvelut sisältävät kaikille avointa taide- ja musiikkitoimintaa, harrastusryhmätoimintaa, pienryhmätoimintaa sekä esitys- ja tapahtumatointaa. Nuoret ovat myös aktiivisessa roolissa palvelujen ja tapahtumien suunnittelussa ja toteutuksessa. Yhteistyötä kaupungin eri kulttuuritoimijoiden kanssa kehitetään ja lisätään. Nuorisopalvelut mukana kaupunkitasoisessa harrastamisen koordinoinnin edistämässä.
27	Vahvistetaan oppilaiden oppimisen tukea ja oppilashuoltoa. Huolehditaan ns. positiivisen diskriminaation rahoituksesta tavoitellen jatko-opinnot mahdollistavan kielitaidon oppimista kaikille. Vahvistetaan vanhempien ja oppilaiden osallisuutta koulupolkuun	Tuetaan ja edistetään osana lasten ja nuorten palvelukokonaisuuden muutoshanketta Maan paras oppimispolku -toteutumista (Osaamisen kärkihanke). Lasten ja nuorten palvelukokonaisuuden Lanu-ydinryhmä ohjaa ja yhteissuunnittelee toimenpiteitä, joilla vahvistetaan oppilaiden oppimisen tukea moniammatillisena yhteistyönä. Erityinen huomio vuonna 2025 on lukutaidon kehittämisessä ja vahvistamisessa. Yhdessä kolmannen sektorin ja hyvinvointialueen toimijoiden kanssa toteutetaan kotien ja huoltajien osallisuutta tukevia toimenpiteitä hyödyntäen esim. koulujen pihvoja (Yhteisöllisyyden kärkihanke).

Teema: Jatkuvasti parempi Turku

Nro	Tavoite	Talousarvio 2025
42	Varmistetaan, että ikäkaarimallin mukainen palveluajattelu tulee osaksi toimintaa.	Jatketaan yhteisvaikuttavan johtamis- ja palvelumallin rakentamista lasten ja nuorten palvelukokonaisuudessa sekä laajemmin uuden Turun rakenteessa. Vahvistetaan osana vuosisuunnitteluprosessia.
47	Koronan aikana olemme osoittaneet olevamme tarvittaessa nopea ja ketterä toimija	Digitaaliselle nuorisotyölle on laadittu toimintasuunnitelma, jonka tavoitteena on tehdä nuorisotyöstä entistä saavutettavampaa ja mielekästä käyttämällä digitaalisia välineitä ja alustoja, tarjota nuorille monipuolista toimintaa, joka yhdistää digitaalisen ja fyysisen maailman, auttaa kehittämään digitaalisia taitoja ja tukea nuorten osallisuutta yhteiskunnassa. Toimintaa toteutetaan sekä verkossa että nuorisotiloja kiertävä Digipajassa. Verkkotoimintoihin kuuluu mm. Turku Game Academyn Discord-serveri (Discord), jossa voidaan keskustella mm. digitaalisista peleistä ja roolipeleistä osana pelikasvatusta. Kiertävässä Digipajassa rakennetaan mm. yhteisöllisesti digitaalista Turkoa Minecraftissa ja opetellaan erilaisia digitaitoja, kuten kuva-, äänin- ja videoidintia, sekä keinoälyn hyödyntämistä. Digitaalinen toimintaympäristö on jatkuvasti muuttuvaa ja kehittyvää ja toimintaa toteutetaan nuorten tarpeista lähtien.

Talousarviolausekkeet

Toimielin	Lauseke	Vaikutus käyttötalouteen/ investointiosaan, 1 000 €
Kulttuuri- ja nuorisolautakunta, nuorisopalvelut	Haetaan yhdelle uudelle etsivälle nuorisotyöntekijälle avustusta (AVI) (kriteerit täyttyvät).	-25
Kulttuuri- ja nuorisolautakunta, nuorisopalvelut	Ulosvuokrauksen hinnastojen päivitys ja tuotemyynti, mm kohdennettu nuorisotyö.	-15
Kulttuuri- ja nuorisolautakunta, nuorisopalvelut	Toiminnan aukioloaikojen tarkastelu.	-100
Kulttuuri- ja nuorisolautakunta, nuorisopalvelut	Toimintamenojen vähentäminen.	-71
Kulttuuri- ja nuorisolautakunta, nuorisopalvelut	Henkilöstösidonnaisten erien vähennys.	-8

Talouden tavoitteet

Käyttötalouden määrärahat ja tuloarviot, 1 000 € (ulkoiset erät)

Lasten ja nuorten palvelukokonaisuus

Käyttötalousoosa	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 muutoksin	Talousarvio 2025
Toimintatulot			
Valmistus omaan käyttöön			
Toimintamenot	25	392	571
TOIMINTAKATE	-25	-392	-571
Muutos-%		1 468,0 %	45,7 %

Nuorisopalvelut

Käyttötalousosa	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 muutoksin	Talousarvio 2025
Toimintatulot	623	671	721
Valmistus omaan käyttöön			
Toimintamenot	-6 450	6 892	6 728
TOIMINTAKATE	-5 828	-6 222	-6 007
Muutos-%		6,8 %	-3,5 %

Käyttötalouden toimintatulot ja -menot yhteensä, 1 000 € (ulkoiset ja sisäiset erät)

Lasten ja nuorten palvelukokonaisuus

Käyttötalousosa	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 muutoksin	Talousarvio 2025
Toimintatulot			
Valmistus omaan käyttöön			
Toimintamenot	25	392	573
TOIMINTAKATE	-25	-392	-573
Muutos-%		1 468,0 %	46,2 %

Nuorisopalvelut

Käyttötalousosa	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 muutoksin	Talousarvio 2025
Toimintatulot	639	671	721
Valmistus omaan käyttöön			
Toimintamenot	9 157	9 511	9 390
TOIMINTAKATE	-8 519	-8 840	-8 669
Muutos-%		3,8 %	-1,9 %

Liikunnan palvelukokonaisuuden toimintasuunnitelma 2025

Liikuntalautakunta

Kuvaus toiminnasta

Liikunnan palvelukokonaisuus edistää asukkaiden hyvinvointia ja aktiivisuutta sekä kaupungin vetovoimaa ja kestävä kehitystä laissa ja asetuksissa, kaupungin strategiassa, pormestariohjelmassa ja hallintosäännössä säädettyllä tavalla.

Tausta

Liikuntalaki (390/2015) asettaa kunnan tehtäväksi yleisten edellytysten luomisen liikunnalle paikallistasolla. Laissa painotetaan eri toimialojen yhteistyötä sekä paikallisen, kuntien välisen ja alueellisen yhteistyön kehittämistä. Kunnan tulee luoda edellytyksiä kunnan asukkaiden liikunnalle:

1. Järjestämällä liikuntapalveluja sekä terveyttä ja hyvinvointia edistävää liikuntaa eri kohderyhmät huomioon ottaen.
2. Tukemalla kansalaistoimintaa mukaan lukien seura-toiminta.
3. Rakentamalla ja ylläpitämällä liikuntapaikkoja.

Kuntalain (410/2015 § 22) mukaisesti asukkaita kuullaan ja osallistetaan liikuntapalveluiden kehittämisessä. Terveystieteiden lain (1326/2010 § 12) mukaan kunnan tulee arvioida asukkaitensa liikunta-aktiivisuutta osana terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä.

Valtioneuvosto hyväksyi lokakuussa 2018 eduskunnalle annetun *liikuntapolitiikan selonteon*. Se kattaa mm. linjaukset liikunnan lisäämisestä elämän eri vaiheissa, liikuntapaikkarakentamisesta, liikunnan kansalaistoiminnasta ja huippu-urheilusta. Päämääränä on lisätä ihmisten fyysistä aktiivisuutta.

Vahva ja välittävä Suomi -hallitusohjelmassa (2023) liikunnalla on aiempaa merkittävämpi rooli kaikenikäisten liikunnallisen elämäntavan vahvistamisessa suomalaisten hyvinvoinnin lisäämiseksi. Harrastamisen merkitystä korostetaan nuorten syrjäytymisen ehkäisijänä ja yhteiskunnallisen osallisuuden edistäjänä. Jokaiselle lapselle ja nuorelle halutaan taata aito mahdollisuus mieluisaan harrastukseen koulupäivän yhteydessä.

Hallitusohjelmaan sisällytetyn Suomi liikkeelle -ohjelman toimenpiteitä ovat mm. liikunnan edistäminen poikkiallisesti kuntien ja hyvinvointialueiden strategioissa, elintapaohjauksen ja liikuntaneuvonnan vahvistaminen, kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen tarkoitettujen rahoituksen kohdentaminen, kuntien kannustaminen rakentaa päiväkotien ja koulujen pihoja monipuolisiksi liikuntapaikoiksi, koulupäivien yhteyteen liittyvien liikuntaa

lisäävien käytäntöjen kehittäminen, kävelyn ja pyöräilyn edistämishojelman päivittäminen sekä luontoliikunnan edistäminen.

Toimintaympäristön muutokset

Suurimpina ajankohtaisina muutostekijöinä ovat liikku-mattomuus kaikissa ikäryhmissä, kunnallisen liikunta-paikkaverkon supistuminen, väestörakenteen muutok-sen vaikutukset liikuntapalveluiden järjestämiseen, talou-dellisen eriarvoisuuden lisääntyminen, liikuntakäyttäyty-misen polarisoituminen ja nuorten korkea drop out seu-ratoiminnassa.

Liikkuminen sekä sen mahdollistaminen ja edistäminen on koko kunnan asia. Liikkumisen, liikunnan harrastami-sen, urheilun ja fyysisen aktiivisuuden avulla pystytään edistämään kuntalaisten hyvinvointia, yhteisöllisyyttä, ehkäisemään syrjäytymistä, sekä sitä kautta vähentä-mään sosiaali- ja terveysmenoja. **Liikkumattomuuden ja paikallaanolon** vuosikustannukset ovat Turussa UKK-instituutin laskelmien mukaan n. 104 miljoonaa eu-roa vuodessa. Jos liikkumattomien määrä vähentyisi 9 prosentilla ja paikallaan olevien 16 prosentilla, kustan-nukset vähenisivät laskurin mukaan n. 15 miljoonaa eu-roa vuodessa.

Turkulaisten liikuntakäyttäytymisen tilaa kuvaa **polar-i-soituminen**: osa kaupunkilaisista on fyysisesti aktiivisia arkiliikkujia, joilla on liikunnallisia harrastuksia, kun taas osa ei liiku arjessaan lainkaan. Harrastamisessa ja liikun-takäyttäytymisessä on havaittavissa merkittäviä alueelli-sia eroja.

Turkulaisista 5-luokkalaisista 40 %:lla ja 8-luokkalaisista 44 %:lla **fyysinen toimintakyky on mahdollisesti ter-veyttä ja hyvinvointia kuluttavalla tai haittaavalla ta-solla**, erityisesti Maaria-Paattinen, Varissuo-Lauste, Pansio-Jyrkkälä ja Nummi-Halinen suuralueilla. (Move-mittaukset 2023)

Lasten ja nuorten liikkumissuosituksen saavuttavien **määrä vähenee merkittävästi iän myötä valtakunnal-lisesti**: 7-vuotiaat 58 %, 9-vuotiaat 50 %, 11-vuotiaat 42 %, 13-vuotiaat 26 %, 15-vuotiaat 15 % ja 16–20-vuotiaat 8 % (LIITU-tutkimus 2018; 2020).

Turkulaisista 4–5-luokkalaisista 43 %, 8–9-luokkalaisista 26 %, lukiolaisista 24 % ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoista 18 % **liikkuu liikkumissuosituksen mu-kaisesti vähintään tunnin päivässä**. Vähiten liikunta-suositus saavutetaan Runosmäki-Raunistula ja Nummi-Halinen suuralueilla. (Kouluterveyskysely 2023)

7–19-vuotiaista n. 16 % ei harrasta säännöllisesti ja ohjatusti mitään, mutta haluaisivat harrastaa. Varissuo-Lausteella 23 % ja Perno-Pansiossa 28 %. Harrastamisen merkittävimminä esteinä ilmenivät harrastamisen kustannukset, tarjonnan puute kodin lähellä, harrastuspaikkojen liian kaukainen sijainti, harrastuskaverin puute sekä ajan puute. 7–15-vuotiaiden vanhemmista n. 25–30 % ja 16–19-vuotiaista n. 20 % toivoo 150–300 euron vuosittaista tukea harrastamiseen. (Turun kaupungin harrastuskysely 2021)

Turkulaisissa seuroissa harrastaa 12 730 turkulaista 7–19-vuotiaista, mikä on 73 % kaikista turkulaisissa seuroissa harrastavista 7–19-vuotiaista 17 407. Turkulaisissa seuroissa turkulaisia suhteessa ikäryhmän väestömäärään on 7–11-vuotiaista n. 79 %, 12–15-vuotiaista n. 58 % ja 16–19-vuotiaista n. 25 %. Alle 7-vuotiaita turkulaisia seuroissa 3 953 (77 % kaikista), 7–11-vuotiaita 6 722 (76 %), 12–15-vuotiaita 3 962 (70 %) ja 16–19-vuotiaita 2 927 (70 %). (Turun kaupungin avustusjärjestelmä)

20–64-vuotiaista 44 %, yli 65-vuotiaista 32 % ja yli 75-vuotiaista 27 % saavuttaa terveysliikuntasuosituksen. Yli 20-vuotiaiden osalta terveysliikuntasuositukset toteutuivat merkittävästi vähemmän Pansio-Jyrkkälä (31 %), Runosmäki-Raunistula (35 %) ja Varissuo-Lauste (36 %) suuralueilla, kuin keskimäärin koko Turussa (41 %). 20–64-vuotiaista 24 % arvioi työkykynsä niin heikoksi, ettei usko jaksavansa työskennellä. Yli 65-vuotiaista 16 % kokee vaikeuksia 500 metrin matkan kävelyssä. (Terve Suomi 2023) Eniten aikuisten liikkumista edistävät lähellä sijaitsevat luontoympäristöt, kevyen liikenteen väylien parantaminen ja viestinnän lisääminen, ikääntyneillä myös lähialueella järjestetty ohjattu toiminta. Eniten liikkumista rajoittavat laiskuus ja saamattomuus, suuret kustannukset ja liikuntapaikkojen sijainti kotiin nähden. (Aikuisten liikkumiskysely 2022)

Harrastustoimintaan osallistuminen on osa syrjäytymisen ehkäisyä. Fyysisen aktiivisuuden ylläpitämisellä ja lisäämisellä on suuri merkitys sairauksien ennaltaehkäisyssä ja syrjäytymisen ehkäisyssä. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistuksen myötä **kaupungin rooli hyvinvoinnin edistämässä korostuu.** Varsinais-Suomen hyvinvointialueen perustaminen edellyttää uusia yhteistyömuotoja sekä mallien ja toimintatapojen kehittämistä asiakkaiden palveluketjujen vahvistamiseksi liikunnan palvelukokonaisuuden ja hyvinvointialueen välillä. Turun väestörakenteen painottuessa entistä enemmän työikäisiin ja ikääntyviin myös liikuntapalveluilta vaaditaan dynaamisuutta vastata tarpeisiin tulevana vuosina.

Liikkumis- ja harrastamistottumusten ohella **Turun liikuntapaikkaverkko** on mittavien päivitysten tarpeessa. Elinkaariensa päässä olevan kahdeksan suuremman

ydinliikuntapaikan lisäksi kouluverkon dynaamiset muutokset vaikuttavat suuresti verkkoon vähentäen sisäliikuntasalien ja ulkokenttien määrää sekä näin luovat haasteita niin liikunta- ja urheiluseurojen toiminnan kuin koululiikunnan järjestämiselle.

Turun kaupungin **hiilineutraaliustavoite** haastaa Liikunnan palvelukokonaisuutta pohtimaan, miten lasten ja nuorten harrastuskuskaamiseen liittyvää yksityisautoilua voisi hillitä päästöjen vähentämiseksi.

Toiminnan kehittämissuunnitelma ja strategiset painopisteet

Kaupungin johtamisjärjestelmän muutos Pormestarien Turku vuonna 2021 sekä 1.6.2023 käyttöön otettu (kv 17.4.2023 § 73) päivitetty organisaatorakenne Uusi Turku vaikuttavat Liikunnan palvelukokonaisuuden kehittämissuunnitelmaan ja strategiaan painopisteisiin. Strategiset tavoitteet on linkitetty pormestariohjelman linjauksiin. Entisen vapaa-ajan palvelukokonaisuuden uudelleenorganisoiduttua, liikunta siirtyi omaksi palvelukokonaisuudekseen 1.6.2023, jolloin myös strategiaa tavoitteita on päivitetty.

Liikunnan palvelukokonaisuuden keskeisenä tavoitteena on kaupunkilaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen liikunnan ja liikkumisen keinoin. Järjestämme palvelut asiakaslähtöisesti, laadukkaasti ja kustannustehokkaasti sekä hyvässä kumppanuudessa kolmannen sektorin ja yritysten kanssa. Kannustamme turkulaisia aktiiviseen ja liikkuvaan arkeen. Etsimme ja kokeilemme toimintamalleja, joilla luodaan entistä tasavertaisempia mahdollisuuksia liikunnan harrastamiseen. Työskentelemme liikkumattomuuden vähentämiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

Kaupunkitasoinen kehittämistoiminta

Liikunnan palvelukokonaisuus on sitoutunut kaupunkitasoisiin kehittämiskokonaisuuksiin ja kaikille palvelukokonaisuuksille yhteisiin painopisteisiin. Näitä ovat mm. asukasbudjetointi, lapsiystävällisyys (Turku on Unicefin lapsiystävällinen kunta), osallisuuden edistäminen, kotouttaminen ja ilmastopolitiikka.

Liikuntapaikkarakentamisen kehittämiseksi suuntaa antaa pormestariohjelmassa mainitut kaupunginvaltuuston päättämät (11.4.2022 § 67) liikuntapaikkaverkon kehittämislinjaukset sekä sen toimeenpanopäätökset vuosille 2022–2024 (kh 30.5.2022 § 246). Kaupunginhallitukselle tuodaan syksyn 2024 aikana tiedoksi linjausten mukaisesti tähän asti tehdyt toimenpiteet ja esitetään liikuntapaikkaverkon kehittämissuunnitelman toimeenpanopäätös osa 2:n toteuttamista vuosille 2025–2028.

Kaupunginvaltuuston päättämä (12.12.2022 § 249) liikunnan avustusjärjestelmän ja kunnallisten liikuntatilojen

hinnoittelumallin uudistus tukee omalta osaltaan liikunta- paikkaverkon kehittymistä sekä huomioi aiempaa tasa- vertaisemmin eri taustoista tulevat lapset ja nuoret sekä eri liikuntalajeja tarjoavat seurat ja yhdistykset. Vuoden 2025 alusta käyttöön otettavan uudistuksen kokonaista- voitteena on vähentää lasten ja nuorten liikkumatto- muutta, edistää hyvinvointia liikunnan keinoin sekä hillitä harrastamisen kustannusten nousua.

Turun kaupunki ottaa 1.1.2025 uutena avustusmuotona käyttöön 7–19-vuotiaille turkulaisille jaettavan taloudelli- sen tuen (Boostii-edun). Vuosittainen tuki on 160–300 € ikäryhmästä riippuen ja se toimii taloudellisena tukena ohjatun liikunnan harrastamiseen turkulaisissa seu- roissa/ yhdistyksissä. Alle 20-vuotiaiden vuotiaiden liikun- taolosuhteiden käytön tavoitteellinen tuki nostetaan n. 50 %:sta n. 70 %:iin, jotta kunnallisten ja yksityisten liikunta- tilojen käyttö olisi nykyistä tasavertaisempaa käyttäjille. Lisäksi liikuntaolosuhteiden käytön uusi hinnasto otetaan käyttöön vuoden 2025 alusta.

Vähävaraisten lapsille ja nuorille suunnattu erillinen lisä- tukimalli luodaan vuoden 2024 aikana. Mallin yksityis- kohdista päätetään liikuntalautakunnassa vuoden 2024 loppuun mennessä. Boostii –etu tarvitsee toimiakseen sähköisen ratkaisun, joka rakennetaan Kuntien Tiera Oy:n toimesta. Rakennettavan sähköisen ratkaisun en- simmäinen versio otetaan käyttöön vuoden 2025 alusta. Sähköistä ratkaisua jatkokehitetään vuoden 2025 ai- kana, mm. tiedolla johtamisen kyvykkyyksien sekä mah- dollisen tekoälytyökalun rakentamisen osalta. Käyttöön tulee myös uusi valmennus- ja ohjaajaosaamisen kehit- tämisen malli, joka tukee liikunta- ja urheiluseuroissa sekä liikuntaa järjestävien yhdistyksissä toimivien val- mentajien ja ohjaajien osaamisen kehittymistä. Osaami- sen kehittämisen mallin tavoitteena on varmistaa val- mentajien ja ohjaajien valmiudet toimia vastuullisesti ja lapsilähtöisesti. Mallin mukaisten sisältöjen ja tavoittei- den saavuttamiseksi rakennetaan mentorointimalli sekä työkalut ja menetelmät mentoroinnin toteuttamiseksi ja arvioimiseksi. Mentorointimallin rakentaminen toteute- taan Suomen Valmentajat ry:n asiantuntija-apua hyödyn- täen. Viestinnällisiä toimenpiteitä toimeenpannaan vies- tintäsuunnitelman mukaisesti seurojen ja kotitalouksien suuntaan. Toimenpiteiden toteutuksessa hyödynnetään sidosryhmiä. Lisäksi Boostii –etuun liittyviä käyttäjäkou- lutuksia jatketaan vuonna 2025.

Uudenlaisen toimintakulttuurin systeemitason muutosta, Boostii-edun käyttöönottoa, käyttäjäkoulutuksia, viestintää kotitalouksiin ja seuroihin sekä sähköisen ratkaisun jatkokehittämistä tiedolla johtamisen ja informaatio-oh- jauksen työvälineenä edistetään Suomi Liikkeelle -inno- vaatiohausta saadulla avustuksella.

Yhteistyössä Novo Nordisk Finland:n kanssa saadulla Cities for Better Health Seed fund –hankerahoituksella

tuetaan Boostii-edun käyttöä seurayhteistyöllä sosioeko- nomisista heikoimmille suuralueille (Pansio-Jyrkkälä, Va- rissuo-Lauste, Nummi-Halinen). Hankkeessa pilotoidaan Boostii-edun ja seuratoiminnan tietoisuutta sekä Boostii- edun käyttöä lisääviä harrastuspäiviä. Lisäksi hank- keessa luodaan seurakumppanuus Boostii-etuun si- sältävää matalan kynnyksen toimintaa. Toimintaan kan- nustamiseksi tarjotaan välipaloja. Hankkeessa markki- noidaan Boostii-etua ja käynnistyvää toimintaa tapahtu- missa ja erilaisin viestinnällisin toimenpitein.

Avustusuudistusta tuetaan sulauttamalla seuratoiminnan kanssa päällekkäisiä kaupungin kerho- ja harrastusryh- miä seurojen omaksi toiminnaksi Boostii-edun piiriin. Harrastamista kehitetään uudella rakenteella yhteisövai- kuttavasti alueellisesta näkökulmasta tietoon ja analy- seihiin pohjautuen sekä luomalla vakiovuorojakoon uusi malli.

Liikunnan palvelukokonaisuus on tärkeä osa Yhteisölli- nen Turku -kärkihanketta, jossa tuetaan turkulaisten mahdollisuuksia lisätä hyvinvointiaan ja panostetaan asuinalueiden tasapainoiseen kehittämiseen. Suunnitte- lua ja toimenpiteitä tehdään yhteistyössä järjestökentän, asukkaiden ja yritysten kanssa. Keskeisiä teemoja ovat yksinäisyyden vähentäminen, mielenterveyden tukemi- nen, syrjäytymisen ehkäisy, liikkuminen ja harrastami- nen, kotouttaminen ja lähiöiden kehittäminen.

Liikunnan palvelukokonaisuuden strategiset tavoit- teet

Palvelukokonaisuuden strategiset tavoitteet ja painopis- teet pohjautuvat kaupunkistrategiaan ja linkittyvät Por- mestariohjelman linjauksiin. Kokonaisuudessa on huo- mioitu yhteisvaikuttava johtaminen ja sen edistäminen tehden yhteistyötä muiden kaupungin palvelukokonai- suuksien kanssa.

- **Liikkuminen elämäntavaksi:** Liikkuminen ja fyysi- nen aktiivisuus tarjoavat elämään sisältöä ja ovat olennainen osa hyvän elämän perustaa. Liikkuva ja aktiivinen kaupunkilainen voi hyvin. Luomme mahdol- lisuuksia ja palveluja kaikille lapsille ja nuorille mielek- kääseen liikunnan harrastamiseen.
- **Kumppanuuksia kehittämällä ja laajentamalla tuo- tetaan monimuotoisia palveluja kustannustehok- kaasti:** Tarkastelemme liikuntapalvelujen ja -paikko- jen tuottamis- ja toteutustapoja kaupungin, yksityisen ja kolmannen sektorin yhteistyönä sekä tuotamme niitä enenevästi monipuolisilla kumppanuuksilla.
- **Asiakaslähtöisen tiedolla johtamisen kehittämi- nen:** palvelujen ja toimintojen kehittämisessä tiedolla johtamisella on keskeinen rooli. Se on myös yksi kes- keinen tavoite kaupungin uudessa järjestämistoimin-

nossa asiakaslähtöisyyden ohella. Kehitämme palveluitamme ja toimintamallejamme kerättyyn tietoon perustuen sekä seuraamme vaikuttavuutta.

- **Osallistavan suunnittelun toteuttaminen:** Osallisuus on hyvinvoinnin tärkeä osatekijä, jonka tulee näkyä asukkailla konkreettisen tekemisen mahdollisuutena erityisesti asukkaiden omilla asuinalueilla. Osallistamme asukkaita ja asiakkaita sekä liikunta- ja urheiluseuroja mukaan suunnittelemaan liikuntaympäristöjä yhdessä.

Liikuntalautakunnan strategiset painopisteet:

1. Liikunta innostavana kumppanina elinvoiman ja hyvinvoinnin edistämässä
2. Aktivoiva ympäristö ja olosuhteet luovat edellytykset liikunnalliseen elämään
3. Liikunta- ja urheiluseurojen sekä liikuntaa järjestävien yhdistysten kanssa tehtävän yhteistyön kehittäminen turkulaisten liikkumisen lisäämiseksi
4. Liikkuvat lapset ja nuoret – kaikki lapset ja nuoret omaksuvat liikunnallisen elämäntavan

Toiminnan tavoitteet

Pormestariohjelman toimenpiteet

Teema: Hyvinvoinnin edistäminen ja palveluiden kehittäminen – Hyvinvoiva Turku

Nro	Tavoite	Talousarvio 2025
15	Leikkipaikkojen yhteyteen suunnitellaan aikuisten lähiliikuntaa tukevia toimintoja. Liikuntapaikkarakentamisessa huomioidaan ikäihmisten liikkumisen tarpeet.	Yhteistyössä liikuntapalveluiden ja kaupunkiympäristön kunnossapidon kanssa kehitetään leikkipaikkoja kaikenikäisten kohtaamispaikoiksi. Liikunnan ja leikin yhdistämisen kehittämiseksi perustettu poikkihallinnollinen työryhmä (projekti- ja ohjausryhmä) jatkaa toimintaansa. Muun muassa Karhunaukion monitoimitalon, Linnakaupungin monitoimitalon ja Jäkärän koulun piha-alueista on tavoitteena toteuttaa kaikenikäisiä aktiivisia ja motorisia taitoja kehittäviä kokonaisuuksia.
17	Kouluihin toteutetaan luontaiseen liikkumiseen innostavia kokeiluja, joiden suunnittelussa kuunnellaan lapsia ja nuoria.	Lasten ja nuorten liikuntapalvelutuotteiden ja harrastamisen Turun mallin kehittämistä jatketaan toiminta- ja hankesuunnitelmien mukaisesti. Koulut toteuttavat vuosittain Liikkuva koulu -nykytilan arvioinnit sekä koulukohtaiset toimintasuunnitelmat oppilaiden liikkeen lisäämiseksi liikuntapalveluiden sekä kasvatuksen- ja opetuksen palvelukokonaisuuden tuella. Arvioinnit käsitellään ja niiden pohjalta muodostetaan kaupunkitasoiset yhteiset tavoitteet sekä luodaan koulukohtaiset toimintasuunnitelmat Liikkuva koulu -toiminnalle. Toimintasuunnitelmien toimeenpanossa osallistetaan lapsia ja nuoria. Turun peruskoulujen aktiivisempaa toimintakulttuuria kehitetään saadulla Suomi Liikkeelle -avustuksella. "Pulssihetkiä perusopetukseen" -hanke lisää toiminnallisuutta ja pulssihetkiä koulupäivien sisälle sekä edistää opettajien osaamista. Hanke vauhdittaa muutosta uudenlaiseen toimintakulttuuriin kehittäen toimintamallia tukemaan kouluja Liikkuva koulu -toiminnan suunnittelussa, liikuttamisessa ja arvioimisessa. Muun muassa muokkaamalla liikuntapalveluiden koululiikunnanohjaajien työnkuvia sekä hankkimalla liikemittareita/älykelloja fyysisen aktiivisuuden ja sen kehittämisen seurantaan.
20	Valtuuston hyväksyttäväksi tuodaan liikuntaverkkoselvitys.	Liikuntapaikkaverkkoa kehitetään kaupunginhallituksen keväällä 2022 tekemän toimeenpanopäätöksen sekä syksyllä 2024 kaupunginhallitukselle vietävän liikuntapaikkaverkon kehittämislinjausten toimeenpanopäätös osa 2 mukaisesti. Kehittämislinjauksiin sisältyvän liikunnan avustusjärjestelmän ja kunnallisten liikuntatilojen hinnoittelun uudistus otetaan käyttöön vuonna 2025.
37	Liikunnan tulee olla osa lasten päivää myös kouluissa. Koulujen opetustilojen, pihojen ja koulumatkojen tulee innostaa luontaiseen liikkumiseen	Koulut toteuttavat vuosittain Liikkuva koulu -nykytilan arvioinnit sekä koulukohtaiset toimintasuunnitelmat oppilaiden liikkeen lisäämiseksi liikuntapalveluiden sekä kasvatuksen- ja opetuksen palvelukokonaisuuden tuella. Arvioinnit käsitellään ja niiden pohjalta muodostetaan kaupunkitasoiset yhteiset tavoitteet sekä luodaan koulukohtaiset toimintasuunnitelmat Liikkuva koulu -toiminnalle. Toimintasuunnitelmien toimeenpanossa osallistetaan lapsia ja nuoria. Turun

Nro	Tavoite	Talousarvio 2025
		peruskoulujen aktiivisempaa toimintakulttuuria kehitetään saadulla Suomi Liikkeelle -avustuksella. "Pulssihetkiä perusopetukseen" -hanke lisää toiminnallisuutta ja pulssihetkiä koulupäivien sisälle sekä edistää opettajien osaamista. Hanke vauhdittaa muutosta uudenlaiseen toimintakulttuuriin kehittämällä toimintamallia tukemaan kouluja Liikkuva koulu -toiminnan suunnittelussa, liikuttamisessa ja arvioimisessa. Muun muassa muokkaamalla liikuntapalveluiden koululiikunnanohjaajien työnkuvia sekä hankkimalla liikemittareita/älykelloja fyysisen aktiivisuuden ja sen kehittämisen seurantaan. Koulupihojen viihtyisyyttä ja aktivointia selvitetään lasten ja nuorten muutoshankkeen koordinoimana. Lisäksi peruskorjattavien sekä uusien koulujen ja päiväkotien piha-alueita kehitetään kaikkia kuntalaisia liikuttavina kokonaisuuksina osana lähiliikuntapaikkaverkoston kehittämistä. Lasten koulumatkapyöräilyä sekä pyöräilytaitojen kehittämistä tuetaan Scale-up-hankkeesta sen päättymiseen (5/2025) asti.

Teema: Kärkihankkeet

Nro	Tavoite	Talousarvio 2025
70	Yhteisöllisyyden, hyvinvoinnin ja asuinalueiden tasapainoisen kehityksen kärkihanke, Asetetaan liikumisen toimenpideohjelman tavoitteet yhdessä seurojen ja järjestöjen kanssa. Ohjelmaan yhdistetään kaikkien lasten harrastamismahdollisuuden tavoite ja seurojen avustusten uudistaminen lajien välisen-, sukupuolten-, ja alueiden tasa-arvon turvaamiseksi.	Tuetaan liikumisen toimenpideohjelmaa yhteistyöllä ja toimenpiteiden yhteen kokoamisella osana LaNu-muutoshankkeen kokonaisuutta. Seurojen kanssa tehtävää alueellista yhteistyötä vahvistetaan seurataapaamisten ja foorumeiden myötä synnytetyn rakenteen (mm. avustamisen ja tilahinnoittelun uudistamisen sparrausryhmä, Lasten ja nuorten harrastuspolun kehittämisen sparrausryhmä) sekä teemakohtaisten painopisteiden kautta. Liikuntapalveluiden avustusjärjestelmän kokonaisuudistuksen (1.1.2025-) keskeisenä tavoitteena on yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon parempi toteutuminen lasten ja nuorten harrastamisen kokonaisuudessa. Juurrutetaan ja resursoidaan kärkihankkeen aikana laajalla yhteistyöllä syntyneet hyvät mallit ja toimintatavat osaksi liikuntapalveluiden perustoimintaa, mm. ryhmämuotoisen liikuntaneuvonnan juurruttaminen sekä palveluohjauksen vahvistaminen, +75 VoiTas-tehoryhmien ja alueellisen Liiku lähellä-toiminnan juurruttaminen sekä lasten ja nuorten alueellisten harrastustoimintojen sulauttaminen Boostii-edun alle.

Talousarviolausekkeet

Toimielin	Lauseke	Vaikutus käyttötalouteen/ investointiosaan, 1 000 €
Liikuntalautakunta	Uudet tilahinnat 7-19v.	-1 100
Liikuntalautakunta	Liikuntalautakunnan kokouskustannuksista säästäminen.	-20
Liikuntalautakunta	Varsinais-Suomen Urheilugaalan kustannuksien vähentäminen.	-15
Liikuntalautakunta	Avantouintisaunasopimuksen tarkistaminen/ päättyminen.	-18
Liikuntalautakunta	Rajattomasti liikuntaa kuntakumppanuuden sopimuksen päättäminen / uudelleen neuvottelemine.	-15
Liikuntalautakunta	Lasten ja nuorten kerhotoiminnan uusi visio.	-40
Liikuntalautakunta	Impivaaran uimahallin aurinkopaneelit, energiakustannusten säästö.	-10
Liikuntalautakunta	Henkilöstösidoistaerien vähennys.	-9
Liikuntalautakunta	Kausituotteet ja sarjarannekkeet (myyntituottojen kasvu).	-115
Liikuntalautakunta	Lintulan voimistelutilasta luopuminen (sisäisen vuokran osuus suuri).	-5
Liikuntalautakunta	Seniorirannekkeen myynnin lisäys.	-27
Liikuntalautakunta	Lauhdelämmön hyödyntäminen (Kupittaa jäähallit – Veritas nurmen lämmitys).	-50

Toimielin	Lauseke	Vaikutus käyttötalouteen/ investointiosaan, 1 000 €
Liikuntalautakunta	Paavo Nurmi Keskus erityisavustus (jää avustettavaa 25 000 €).	-5
Liikuntalautakunta	Koulutusavustus (jää avustettavaa 59 000 €).	-14
Liikuntalautakunta	Liikunta- ja urheiluseurojen toiminta-avustus aikuiset (jää avustettavaa 111 000 €).	-30
Liikuntalautakunta	Muun yhdistystoiminnan toiminta-avustus (jää avustettavaa 38 000 €).	-2
Liikuntalautakunta	Nuoren urheilijan stipendiavustus (jää avustettavaa 12 000 €).	-2
Liikuntalautakunta	Koululiikunnanohjaus.	-5
Liikuntalautakunta	Rajattomasti liikuntaa kuntakumppanuussopimus päättäminen pois lukien seudulliseen koulutukseen osallistuminen. Keskitytään ensisijaisesti Turun kaupunkiseutuyhteistyöhön.	-15
Liikuntalautakunta	Alueurakkojen kustannusten pienentyminen.	-50
Liikuntalautakunta	Varmistetaan ulkojääkenttien jäädytys laajemmin aikatauluihin.	0

Talouden tavoitteet

Käyttötalouden määrärahat ja tuloarviot, 1 000 € (ulkoiset erät)

Liikuntalautakunta

Käyttötalousosa sitovuustaso toimintakate	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 muutoksin	Talousarvio 2025
Toimintatulot	4 996	5 606	6 553
Valmistus omaan käyttöön			
Toimintamenot	14 269	14 952	17 214
TOIMINTAKATE	-9 273	-9 346	-10 661
Muutos-%		0,8 %	14,1 %

Käyttötalouden toimintatulot ja -menot yhteensä, 1 000 € (ulkoiset ja sisäiset erät)

Liikuntalautakunta

Käyttötalousosa	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 muutoksin	Talousarvio 2025
Toimintatulot	5 157	5 606	6 553
Valmistus omaan käyttöön			
Toimintamenot	28 980	28 869	32 477
TOIMINTAKATE	-23 823	-23 263	-25 924
Muutos-%		-2,4 %	11,4 %

Investointien määrärahat ja tuloarviot, 1 000 €

Liikuntalautakunta

Investointiosa sitovuustaso brutto	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 muutoksin	Talousarvio 2025
Investointimenot	297	500	500
Rahoitusosuudet			
Luovutustulot	1	0	0
NETTO	-296	-500	-500
Muutos-%		69,1 %	0,0 %

Kaupunkiympäristön palvelukokonaisuuden toimintasuunnitelma 2025

Kaupunkiympäristölautakunta Rakennus- ja lupalautakunta Turun kaupunkiseudun joukkoliikennelautakunta Lounais-Suomen jätehuoltolautakunta

Kuvaus toiminnasta

Kaupunkiympäristön palvelukokonaisuus vastaa toimintaedellytysten luomisesta vetovoimaisen kaupungin kasvulle, kaupunkiympäristön kehittämiseksi, rakenteelliseksi toimivuudelle ja viihtyisyydelle. Tavoitteena ovat hyvinvointia edistävä ympäristö ja sujuvat liikkumiskäytännöt.

Palvelukokonaisuus vastaa myös kaupungin rakennetusta infraomaisuudesta, laadukkaan kaupunkiympäristön toteuttamisesta ja kunnossapidosta sekä terveellisten tilojen toteuttamisesta. Lisäksi palvelukokonaisuus vastaa ympäristöön ja rakentamiseen liittyvistä viranomaispalveluista, ympäristönsuojelusta, seudullisista jätehuollon viranomaispalveluista, seudullisista joukkoliikennepalveluista sekä muista liikkumisen palveluista.

Kaupunkiympäristön palvelukokonaisuudessa toimii viisi palvelualueita.

- **Kaupunkisuunnittelu ja maaomaisuus** vastaa kaupungin maankäytön ja liikenteen suunnittelusta, kaavoitustoimesta, tonttituotannosta sekä kaupungin maaomaisuuden hallinnasta.
- **Kaupunkirakentaminen** vastaa katujen, puistojen ja muiden yleisten alueiden toteutussuunnittelusta, rakennuttamisesta ja kunnossapidosta sekä kaupungin toimitilojen suunnitteluttamisesta ja rakennuttamisesta.
- **Paikkatieto ja kaupunkimittaus** vastaa tonttija-oista, kiinteistönmuodostuksesta ja kiinteistörekisterin pidosta, paikkatietoaineistojen tuottamisesta ja ylläpidosta, paikkatietojärjestelmistä sekä palvelukokonaisuuden asiakaspalvelusta.
- **Luvat ja valvonta** vastaa rakentamisen ja pysäköintinvalvonnan viranomaistehtävistä, ympäristön- ja luonnonsuojelun, ympäristöterveyden sekä seudullisen jätehuollon viranomaistehtävien valmistelusta, vesihuollon valvontatehtävistä sekä palvelualueen tehtäviin liittyvästä neuvonnasta, ohjauksesta, valvonnasta ja asiantuntijapalveluista.
- **Liikkumispalvelut** vastaa Turun kaupunkiseudun Föli-kunnissa kaikille avoimien joukkoliikennepalveluiden tuottamisesta sekä muiden liikkumisen palveluiden tuottamisesta ja kehittämisestä Turussa ja kaupunkiseudulla.

Kaupunkiympäristön palvelukokonaisuuden toimintaa kehittää, ohjaa ja valvoo neljä lautakuntaa.

- **Kaupunkiympäristölautakunta** vastaa kaupungin maankäytön, liikenteen ja yleisten alueiden suunnittelusta, liikkumispalveluiden tuottamisesta, rakennetun ympäristön sekä kulttuuri- ja luonnonympäristön tilan seurannasta, kaupungin maaomaisuuden hallinnasta sekä katujen ja muiden yleisten alueiden rakennuttamisesta ja kunnossapidosta sekä tilojen rakennuttamisesta, ellei tehtäviä ole annettu muulle toimielimelle tai viranhaltijalle.
- **Rakennus- ja lupalautakunta** vastaa kaupunkiympäristön palvelukokonaisuuden viranomaistehtävistä, ellei tehtäviä ole annettu muulle toimielimelle.
- **Turun kaupunkiseudun joukkoliikennelautakunta** toimii kuntalain 51 §:n mukaisesti osana Turun kaupungin organisaatiota seudullisena joukkoliikenteen toimivaltaisena viranomaisena Turun, Kaarinan, Liedon, Naantalın, Paimion, Raision sekä Ruskon kuntien alueella.
- **Lounais-Suomen jätehuoltolautakunta** toimii kuntalain 51 §:n mukaisesti osana Turun kaupungin organisaatiota jätelain mukaisena 18 kunnan seudullisena jätehuoltoviranomaisena.

Toimintaympäristön muutokset

Toimintaympäristössä voimakkaasti vaikuttavia ilmiöitä ovat ilmastonmuutos, kaupungistuminen, väestönkasvu, väestön ikääntyminen, maahanmuutto, eriarvoistuminen, digitalisaatio sekä lainsäädännön muutokset. Kaupunkiympäristön palvelukokonaisuus toimii aktiivisesti käynnissä olevassa muutoksessa. Tavoitteena on luoda hyvän elämän mahdollisuuksia ja kasvua niin yrityksille kuin kansalaisillekin.

Ilmastonmuutos tarkoittaa maailmanlaajuisia ilmaston lämpenemistä, joka johtuu ihmisen tuottamien kasvihuonekaasujen määrän voimakkaasta kasvusta ilmakehässä. Turun kaupungin tavoitteena on edetä ilmasto- ja ympäristöpolitiikan toimenpiteillä kohti hiilineutraaliutta vuoteen 2029 mennessä. Tämän jälkeen Turku pyrkii olemaan ilmastopositiivinen alue.

Kaupungistuminen on vahva, keskittävä ilmiö. Kaupungit kasvavat ja kehittyvät ennennäkemättömällä vauhdilla. Kasvu keskittyy jatkossa yhä harvemmille kaupunkiseuduille ja Turun seutu on yksi niistä. Kaupungistuminen on vauhdittunut koronakriisin aiheuttaman väliaikaisen notkahduksen jälkeen. Kaupunkien merkitys ja rooli kasvavat edelleen koko maan kehityksessä. Turun

kasvua vauhdittavat tällä hetkellä useat suuret kaupunkikehityksen, viihtymiseen ja liikkumiseen liittyvät suurhankkeet. Kaupungistumisprosessien kiihtyessä on löydettävä myös uudenlaisia liikkumisen ratkaisuja niin kaupunkien sisällä kuin kaupunkien välillä.

Kaupunkiseuduilla kasvu tiivistyy lähelle ydintä ja joukko-liikennereittien varrelle, jolloin tiivis kaupunkirakenne mahdollistaa kustannustehokkaan infrastruktuurin ja liikenneverkon järjestämisen. Turussa tämä tarkoittaa mm. maankäytön, palveluverkon ja joukkoliikenteen kehittämistä. Näillä toimilla edistetään myös sujuvan arjen ja palveluiden parempaa saavutettavuutta. Toteuttamalla raitiotie kokonaisvaltaisena kaupunkikehityshankkeena voidaan tukea ja nopeuttaa Tiedepuiston, keskustan ja Linnakaupungin kehittämistä. Uusi joukkoliikennetarkaisu edistää myös kaupungin ilmastotavoitteita.

Alueellinen eriytyminen on Turussa selkeästi havaittava ilmiö, joka näkyy mm. eroina asukkaiden hyvinvoinnissa ja turvallisuuden tunteessa sekä kaupungin veto-voimassa. Sosiaalisesti kestävä kaupunkikehityksen edistämiseksi ja kaupungin asuinalueiden välisen tasa-arvon kohentaminen edellyttää monitasoisia toimenpiteitä; ennaltaehkäiseviä, negatiivisia vaikutuksia rajoittavia sekä hallintaa ja positiivisia vaikutuksia tukevia välittömiä ja pitkäkestoisia toimia. Yhteisöllisyyden kärkihanke etsii myös ratkaisuja näihin haasteisiin.

Turun väestö kasvaa ja kansainvälistyy. Turun kaupungin väestönkasvu kääntyi kasvuun 2010-luvun alkupuolella ja on sen jälkeen kasvanut merkittävästi, viime vuosina lähes 4000 asukkaan vuosivauhdilla. Turun väkiluku on ylittänyt ennakkotiedoissa 200 000 asukkaan rajan elokuun 2023 alkupuolella. Luonnollinen väestönkasvu on Turussa ollut tappiollista, joten väestön kasvu johtuu täysin muuttoliikkeestä.

Kaupunki varautuu edelleen kasvu-uran jatkumiseen. Kasvulla on vaikutuksia maankäyttöön, palveluverkkoon, liikkumiseen, infrastruktuurin ja tilojen rakentamiseen, ylläpitoon ja valvontaan. Rakennetulla ympäristöllä on huomattava vaikutus taloudelliseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin. Väestön ikääntyminen ja yksin asumisen lisääntyminen vaikuttaa palvelujen järjestämiseen. Kaupungin kasvuun on varauduttava riittävin resurssein.

Väestönkasvu sekä väestön ikääntyminen asettavat haasteita koko seutukunnalle mm. asuntojen, koulutuksen, palvelujen ja liikkumisen suhteen. Tarvetta on erityisesti kohtuuhintaiselle asumiselle. Riittävä rakentaminen on ainoa lääke asuntohintojen nousun hillitsemiseksi ja sitä kautta työvoiman saatavuuden varmistamiseksi kasvukeskuksiin.

Toimistotyössä on korona-ajan jälkeen siirrytty laajasta etätyöskentelystä hybridimalliin, jossa läsnä- ja etätyö

lomittuvat. Muutoksella on edelleen vaikutuksia asunto- ja toimitilamarkkinoihin. Toimistolla on entistä tärkeämpi rooli palvelu houkuttavana kohtaamispaikkana, joka lisää modernin toimistotilan tarvetta.

Asuntojen kysyntä ja rakentaminen. Asuntotuotanto on hiipunut myös Turun seudulla vuoden 2024 aikana. Asuntotuotannossa on suuren kysynnän huippuvuosien jälkeen palattu takaisin tavanomaisemmalle tasolle. Pinta-alatarkastelun (m²) perusteella vuonna 2024 on myönnetty vajaat 30 % vähemmän rakennuslupia kahdeksan edelliseen vuoteen verrattuna (tilanne 31.7.). Sen sijaan tilavuutta (m³) tarkasteltaessa havaitaan, että kuluva vuotena on myönnetty 20 % vähemmän rakennuslupia vuoteen 2022 verrattuna. Tämä tarkoittaa, että teollisuus- ja toimitilarakentaminen on selvinnyt notkahduksesta hieman asuntorakentamista paremmin.

Rakennusvalvonnalta haettavien lupien kokonaismäärä sen sijaan ei ole pudonnut samassa suhteessa. Vuoden 2024 aikana lupahakemusten määrä on vähentynyt noin 12 % vuoteen 2023 verrattuna ja noin 20 % vuoteen 2022 verrattuna. Pudotus on maltillinen valtakunnalliseen tasoon nähden. Rakennuskohteita on pinta-alalla mitattuna (m²) aloitettu yhtä paljon kuin vuonna 2023 ja noin 14 % vähemmän kuin vuonna 2022 samaan aikaan.

Rakennuskustannusten 2020-luvun alkupuolella alkanut tuntuva kasvu näyttää nyt hidastuneen. Vuoden 2024 tammikuun rakennuskustannusindeksi oli lähes samalla tasolla, kuin vuoden 2023 tammikuun vastaava indeksin pisteluku. Vuoden 2024 aikana rakennuskustannusindeksiin ei ole tullut juurikaan muutosta. Myös maarakennusalan puolella kustannuksien kasvu on hidastunut huomattavasti vuoden 2022 kesästä lähtien. Maanrakennuskustannukset ovat tasaantuneet siten, että vuoden 2023 tammikuun ja kesän 2024 välisenä aikana, maanrakennuskustannusindeksin nousu on ollut hyvin lievä. Tällä aikavälillä kokonaisuudessaan maanrakennuskustannusindeksissä on ollut vain n. 2 %. Tällä hetkellä rakennuskustannuksiin ei ole odotettavissa merkittäviä muutoksia, eikä ole tunnistettavissa seuraavan vuoden aikana. Rakentamisen kustannukset ovat kuitenkin jääneet pandemiaa edeltävää tasoa selvästi korkeammalle tasolle.

Liikkuminen on lisääntynyt. Joukkoliikenteen käyttäjämäärät ovat tänä vuonna kasvaneet pandemiaa edeltävälle tasolle. Sen sijaan pysäköintimaksutulojen hidas palautuminen korona-ajan notkahduksesta kertoo yksityisautoilun jonkinasteisesta vähentymisestä. Syynä lienevät osittain edelleen jatkuvat etätyöt ja kaupunkilaisten siirtyminen kestävämpiin liikkumismuotoihin keskustasioinneissa.

Useat lainsäädäntömuutokset vaikuttavat toimintaympäristöön. Vuoden 2025 alusta voimaan tuleva

rakentamislaki lisää erityisesti jälkivalvontaa ja edellyttää rakennusjärjestyksen päivittämistä. Alueidenkäyttölaki, yhdyskuntarakentamislaki ja yhdyskuntakehittämislait korvaavat mm. maankäyttö- ja rakentamislain ja kunnosapitolain pykälät. Kiinteän omaisuuden lunastuslakiin ennakoitujen muutokset voivat lisätä riskiä vapaaehtoisten kauppajen loppumiseen. Laki rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä (RYTJ) edellyttää tietomallien laajaa käyttöönottoa rakennusvalvonnassa ja kaavoituksessa siirtymäajan jälkeen. Luonnonsuojelulaki mahdollistaa uutena toimenpiteenä vapaaehtoisen ekologisen kompensaaion. Myös useat muut lakimuutokset vaikuttavat kaupungin toimintaan – mm. eläinlääkintähuoltolaki, tupakkalaki sekä talousvesilainsäädäntö.

Pääministeri Orpon hallitusohjelman vaikutukset. Hallitusohjelma sisältää useita kirjauksia, jotka toteutessaan vaikuttavat merkittävästi kaupungin toimintaympäristöön tulevina vuosina. MAL-sopimusmenettely jatkuu edelleen nykyisillä MAL-kaupunkiseuduilla. Uusien asumisoikeusasuntojen rahoitus loppuu ja pitkä korkotuki vähenee. Hallituksen tekemät päätökset ovat ristiriidassa kaupungin asunto- ja maapolitiikan periaatteiden kanssa ja heikentävät asuntorakenteen monimuotoisuutta. Tilanteen parantamiseksi on valtion ja suurten kaupunkien rahoittamana tehty selvitys uudesta asumisen välimallista, joka tulee erikseen hallituksen arvioitavaksi. Rakentamislakiin on tulossa rakentamislupien käsittelytakuu ja viranomaisten käsittelyajoille sitova enimmäiskäsittelyaika. Näillä näkymin käsittelyaikatakuu tulee voimaan 1.1.2026 alkaen mutta muutokseen tulee valmistautua jo vuoden 2025 aikana. Valtiolla on lisäksi valmisteilla uusi alueidenkäyttölaki, joka voi tehdä muutoksia mm. maanomistajien aloiteoikeuteen, kumppanuuskaavoitukseen, maankäyttösopimusmuutoksiin ja valitusoikeuksien rajaamiseen.

Toiminnan kehittämissuunnitelma ja strategiset painopisteet

Kaupunkiympäristön palvelukokonaisuuden kehittämissuunnitelma ja strategiset painopisteet on johdettu kaupunginvaltuuston 23.8.2021 hyväksymästä pormestariohjelmasta vuosille 2021–2025 ja kaupunginvaltuuston 14.2.2022 hyväksymästä kaupunkistrategiasta.

Kestävän kasvun Turku

Kasvu tarkoittaa uusia asukkaita, uusia yrityksiä, uusia työpaikkoja ja investointeja. Kaupunkikehitys tarkoittaa kaupungin rakentamista ja rakentamista tukemaan kasvua, luomaan viihtyisää asuin- ja yritys ympäristöä sekä rakentamaan kestävä, energiatehokasta ympäristöä. Kaupungin ja lähialueen kuntien neuvottelemat sopimukset valtiovoimalla kanssa (mm. MAL-sopimus) linjaavat kaupunkiseudun kehitystavoitteita. Kasvun edellytyksiä ja kestävä kaupunkirakennetta edistetään laajoilla

yhdyskuntarakennetta ja liikennejärjestelmää koskevilla suunnitelmilla ja kehittämällä kaupunkia suurina aluekokonaisuuksina.

Kaupunkirakenteen toimivuutta ja elinvoimaa sekä kaupungin tulopohjaa vahvistetaan täydennysrakentamisella. Kaupungin kasvun painotus suunnataan keskustaan ja sitä kehystävälle kaupunki-uudistusalueille ja joukkoliikenteen kehityskäytävälle. Hyvinvoinnin edistämiseksi monimuotoisuudessaan ainutlaatuisen luonnonympäristön säilymistä tuetaan ja luonnon kokemisen mahdollisuuksia edistetään kestävin tavoin. Tiivistyville kaupunkialueilla korostuu rakennetun kaupunkiympäristön laatu. Tiivistyvässä kaupungissa panostetaan monipuolisiin julkisiin kaupunkitiloihin sekä viherrakentamiseen. Huolehdimme asuin- ja elinympäristöjen siisteydestä, turvallisuudesta ja viihtyvyydestä. Historiallisesti ainutlaatuinen kulttuuriympäristö ja siihen liittyvä innovatiivinen rakennusten uudiskäyttö edistävät Turun noususta kansainvälisesti johtavaksi esikuvaksi kaupunkirakentamisessa.

Alueiden suunnittelussa huolehdimme riittävästä, palveluverkkotarkasteluihin perustuvista, tonttivarauksista palveluiden järjestämiselle huomioiden myös Varsinais-Suomen hyvinvointialueen palveluverkkotarpeet. Palvelujen järjestämisen kustannustehokkuus paranee, kun voidaan tukeutua olemassa olevaan palveluverkkoon. Kunnallistekniikan investointien hyödyntäminen tehostuu, liikenteen päästöt vähenevät ja kaupunkilaisten aikaa säästyy liikkumisessa. Eheän kaupunkirakenteen ansiosta sujuva liikkuminen on Turulle vetovoimatekijä. Täydennysrakentamisessa huomioimme lähiluonnon merkityksen ihmisten hyvinvoinnille.

Monipuoliset ja vetovoimaiset asumisvaihtoehdot ovat työpaikkojen rinnalla keskeinen kilpailukykytekijä houkuttellessa osajia ja asukkaita kaupunkiin. Asemakaavoituksella ja infran toteutuksella varmistetaan monipuolisesta ja riittävästä tonttivarannosta, jolla turvataan riittävä ja kohtuuhintainen vuokra-, asumisoikeus- ja omistusasuntotuotanto. Lisäämällä pientalo-kaavoitusta pyrimme vaikuttamaan väestörakenteen myönteiseen kehitykseen. Monimuotoisella asuntotuotannolla huolehditaan eri asuntotyypeistä uusillekin asuinalueille. Kaupunkirakenteen painopistettä laajennetaan kaupunkirakenteen kehittämisen myötä kohti merta. Kuntalaisten ja asukkaiden tyytyväisyyttä asuin ympäristöön ja erilaisiin toteutuneisiin hankkeisiin selvitetään erillisin kyselyin.

Kaupungin käytöstä vapautuvaa kiinteistöomaisuutta kehitetään aktiivisesti kaupungin tulopohjan vahvistamiseksi. Kaupungin kiinteän omaisuuden luovutuksia tehostetaan kehittämällä omaisuutta houkuttelevammaksi kaavoituksella ja kumppanuusyhteistyöllä.

Kaupungin liikenteen kehittämässä painopisteet ovat kävelyssä ja pyöräilyssä, seudullisessa joukkoliikenteessä ja uusien ympäristö- ja ilmastoystävällisten teknologioiden käytön laajentamisen tukemisessa. Liikkuminen palveluna ja älykkään liikenteen ratkaisut ovat vahvasti mukana liikenteen kehittämisessä. Joukkoliikennettä kehitetään myös vastaamaan kasvavien yritysten työpaikkaliikkumisen tarpeita. Terveitä elämäntapoja edistetään kaavoittamalla lyhyiden etäisyyksien kaupunkia ja rakentamalla koulu- ja työmatkareitistöä kävelijöille ja pyöräilijöille. Huolehdimme, että kaupungissa liikkuminen on sujuvaa asukkaan elämäntilanteesta riippumatta ja että keskusta säilyy saavutettavana kaikilla liikenne- muodoilla.

Turun talousraami 2021–2025 – Vahvana 2030-luvulle

Investoinnit toteutetaan kestävästi. Sen edellytyksenä on investointien tehokas ajallinen ja taloudellinen hallinta sekä osaava ja huolellinen rakennuttaminen. Investoinneilla voidaan vauhdittaa kasvua.

Investointien lähtökohtana on palveluverkkotarkastelu (väestön ikärakenteen muutokset ja väestönkasvu) ja liikuntapaikkarakentamisen tukena liikuntaverkkoselvitys. Kaupungin palvelurakennusinvestoinnit perustuvat hyväksytyihin palveluverkkosuunnitelmiin.

Investointien aikataulutaminen tehdään kokonaisarviointien pohjalta, joissa huomioidaan tehokkuus, kannattavuus, välttämättömyys, käyttötalous ja kasvun mahdollisuudet. Infrainvestointien priorisoinnissa hyödynnetään pääoma-arvoja, jotka perustuvat kaavakohtaisiin tuloarvioihin ja aikatauluihin. Kaupunkirakentaminen osallistuu kehittämishankkeisiin, joiden tavoitteena on investointien tehokas ajallinen ja taloudellinen hallinta sekä osaava ja huolellinen rakennuttaminen esimerkkinä Prodigial-tutkimushanke ja Infrakustannuslaskentajärjestelmä ja –palveluallianssi. IHKU-hankkeessa kehitetään laskentapalvelu, jolla saadaan tuotettua luotettavat kustannusarviot infrahankkeiden eri vaiheisiin sekä luodaan tehokkaat menettelyt laskennan käyttämien ja tuottamien hinnastojen ylläpitoon sekä päästölaskenta. Kaikessa rakentamisessa huomioidaan energiatehokkuus ja kestävät ratkaisut. Rakennuskannan energiatehokkuutta ja rakennusten älykkyyttä parannetaan ja priorisoidaan investointiraamin puitteissa.

Päiväkotien ja koulujen tulee olla terveellisiä ja turvallisia. Rakennutamme peruskorjaukset ja uudiskohteet nopeutetussa aikataulussa pohjautuen hyväksytyihin hanke- suunnitelmiin.

Isoista investointihankkeista toteutamme Musiikkitalon, Kupittaaan kärjen kumppanuushankkeen ja samassa yhteydessä Taito-kampuksen, Ferry Terminal Turku infran sekä edistämme Ratapihan elämyskeskuksen

toteutumista. Uusien asuinalueiden rakentamista teemme luonnollisena osana kaupungin kasvua.

Tavoittelemme muutosta kulkutapajakaumaan parantamalla kävelyn ja pyöräilyn houkuttelevuutta laatimalla kestävästä kaupunkiliikkumisen suunnitelman, toteuttamalla pyörateitä ja käynnistämällä bussien runkolinjaston. Raitiotien kustannus- ja kannattavuusarvion pohjalta tehdään päätökset kaupunkikehityksen kannalta merkittävistä joukkoliikenneratkaisusta.

Hiilineutraali ja resurssiviisas Turku

Pidämme kiinni Hiilineutraali Turku 2029 –tavoitteesta ja toteutamme Turun kaupungin ilmastosuunnitelmaa. Huomioimme kaupungin ilmastotavoitteet erityisesti maankäyttöä, energiaa, rakentamista ja liikkumista koskevassa päätöksenteossa. Kaupungin hiilineutraaliustavoitteen saavuttaminen edellyttää energiatehokkaan, resurssiviisaan ja päästöttömän toimintatavan ulottamista kaikkeen toimintaan. Ilmastonmuutokseen varautuminen huomioidaan kaikessa kaupunkiympäristön suunnittelussa ja rakentamisessa erityisen huomion ollessa hulevesissä sekä ekologisten riskien torjumisessa.

Toteutamme tehtyjä päätöksiä luonnon monimuotoisuuden vahvistamiseksi ja kiertotalouden mukaisen siirtymän edistämiseksi Turun kaupungin ilmastosuunnitelman, LUMO-ohjelman mukaisesti sekä Kiertotalouden Tiekartan mukaisesti.

Turun kaupungin strategisia ilmastotavoitteita jalkauteetaan investointiprosessiin ilmastobudjetoinnin avulla. Ilmastobudjetin viitekehyksenä ja investointien arviointityökaluna käytetään EU:n kestävästä rahoituksen taksonomialuokitusta. Teknisten arviointikriteerien avulla tunnistetaan, mitä toimenpiteitä investointiprosessin eri vaiheissa on tehtävä, jotta taksonomian mukaisuus voidaan saavuttaa ja vihreän rahoituksen mahdollisuudet voidaan hyödyntää.

Kansainvälisyys, matkailu, saavutettavuus ja edunvalvonta

Turun logistista asemaa solmukohtana pohjoisessa kasvukäytävässä kehitetään mm. edistämällä Turun ja Helsingin välistä nopeaa junayhteyttä, Matkakeskusta, uutta satamaterminaalia ja -yhteyttä sekä Turun kehätiehankkeita. Huolehdimme osaltamme lentoaseman ja satamatoimintojen kilpailukyvyistä sekä Turun ulkoisesta saavutettavuudesta.

Kaupunki toimii aloitteellisesti Itämeren suojelussa Itämerihaasteen mukaisin toimenpitein, joiden tavoitteena on parantaa vesistöjen, pienvesien ja rannikkovesien tilaa.

Kärkihankkeet

Keskustan kehittämisen ja Tiedepuiston kärkihankkeita edistetään maankäytön hankkeilla, asemakaavoitus-, kiinteistökehitys- ja investointiohjelmilla.

Yhteisöllisyyden kärkihankkeessa alueiden välistä eriarvoisuutta vähennetään mm. aktiivisella asunto- ja maapolitiikalla. Turun lähiöitä kehitetään viihtyisiä ja hyvää elämää tukevia alueita. Lähiöiden täydennysrakentamisella elävöitetään asuinalueita, turvataan kestävä palvelurakenne ja kavennetaan alueiden välistä eriarvoisuutta. Suunnitellaan ja toteutamme liikkumiseen kannustavaa kaupunkiympäristöä.

Kulttuurin kärkihankkeessa painopiste kohdistuu Linnan- niemeen ja Kulttuurirantaan.

Kaupungin kärkihankkeiden lisäksi edistetään muita merkittäviä aluekehittämissankkeita mm. Linnakaupunki, Skanssi, Kaupunginpuutarha, Pihlajaniemi ja Pukkila.

Onnistuva ja jatkuvasti parempi Turku

Asukas- ja asiakaslähtöisyys on kantavana periaatteena kaikessa toiminnassa. Toimintaa kehitetään asukas- ja asiakaslähtöisesti asukaskyselyiden pohjalta. Tavoitteena on, että yritysten ja elinkeinoelämän edustajille tarjotaan palvelu ns. ensimmäisen luokun periaatteella. Toteutamme palvelulupauksia prosessien nopeuttamiseksi ja ennakoitavuuden parantamiseksi. Paremmalla asiakaspalvelulla tavoitellaan myös toiminnan tehostamista.

Tuottavuutta ja uudistumiskykyä kasvatetaan edistämällä innovaatioita. Suunnittelemalla toiminnan kehittämistä ja hankintoja laajalla yhteistyöllä luodaan samalla markkinoita ja kasvualustaa uusille ratkaisuille.

Huolehdimme, että maankäytön ja kiinteistökehityksen prosesseissa resurssit ovat riittävät ja lisäämme kumppanuusyhteistyötä prosessien nopeuttamiseksi kasvun luomisessa. Toimintaa tehostetaan nopeuttamalla tontti- tuotantoprosessia kaavoituksesta, kaupunki-infran rakentamiseen ja tontinluovutukseen. Tuottavuutta lisätään hankintamenettelyillä, kumppanuuksilla ja

kilpailuttamisella. Ostopalveluja käytetään toiminnan tehostamiseksi. Tekemällä asioita yhdessä kumppanien kanssa ja rohkeasti kokeilemalla toiminta uudistuu.

Hankinnoissa huolehdimme, että pienillä ja keskiuurilla yrityksillä on mahdollisuus osallistua kilpailutuksiin.

Vakiinnutamme asukkaiden osallisuuden toimintamalleja.

Hyödynnämme digitalisaation tarjoamia mahdollisuuksia toiminnan kehittämisessä. Palvelujen ja toimintojen digitalisointi mahdollistaa organisaatio- ja kustannusrakenteen keventämisen ja henkilöstön ajankäytön kohdentamisen vaativampiin tehtäviin. Asukkaille ja asiakkaille tämä tarkoittaa aikaisempaa parempia mahdollisuuksia käyttää kaupungin palveluja ajasta ja paikasta riippumatta. Hyödynnämme digitaalisuutta ja dataa myös osana kaavoitusta, luvitusta, katujen kunnossapitoa ja opastuksia. Palvelujen digitalisoinnilla tehostetaan toimintoja ja parannetaan ajasta ja paikasta riippumattomia itsepalvelu- ja osallistumismahdollisuuksia.

Lisäämme yritysvaikutusten arviointeja päätöksenteon valmistelussa, kun asia koskettaa elinkeinoelämää.

Tuloksellisuutta parannetaan hyvällä johtamisella, uusilla toimintatavoilla ja niitä tukevilla työvälineillä. Läpinäkyvällä tietoon perustuvalla johtamisella varmistetaan, että tehdään oikeita asioita oikeaan aikaan kustannustehokkaasti. Tietojärjestelmiä kehitetään siten, että toiminnan tiedot saadaan yhdistettyä ajantasaiseen taloustietoon. Noudatamme kaupungin kehittämismallia kaikessa kehittämisessä. Kehittämismalli yhtenäistää kehittämiseen liittyvät työtavat.

Osaava ja motivoitunut henkilöstö on kaupungin keskeinen voimavara. Hyvinvoiva henkilöstö jaksaa auttaa ja kehittää maa työtään. Panostamme henkilöstömme työhyvinvointiin sekä koulutukseen ja osaamisen ennakointiin.

Laadukkaat tukipalvelut tulee olla mitoitettu oikealle tasolle siten, että päivittäinen työskentely on sujuvaa.

Toiminnan tavoitteet

Pormestariohjelman toimenpiteet

Teema: Edunvalvonta

Nro	Tavoite	Talousarvio 2025
2	Saaristomeren suojelun toteuttaminen ja siihen riittävän rahoituksen saaminen, jotta maailman herkimmän, kauneimman ja saastuneimman saariston tila paranee ja jotta se säilyy myös tulevien sukupolvien ilona ja vahvistaa alueemme luonnon monimuotoisuutta.	Vuoden 2025 aikana toteutetaan hyväksytystä toimenpideohjelmasta 12 toimenpidettä, jotka jakaantuvat 4 eri vastuutaholle (ympäristönsuojelu, Itämerihaaste, kaupunkisuunnittelu- ja maaomaisuus sekä vihreä siirtymä). Toimenpiteet liittyvät mm. vedenlaadun selvittämiseen, valuma-alueyhteistyöhön, jo selvitettyjen asioiden konkreettisiin toimenpiteisiin, hulevesien hallintaan ja viestintään.
3	Tunnin junan toteuttaminen ja investointipäätös uudelle rautayhteydelle siten, että junayhteys on otettavissa käyttöön 2030	Länsiradan edellyttämä KUTU-hanke valmistuu vuoden 2025 aikana.

Teema: Hiilineutraali Turku

Nro	Tavoite	Talousarvio 2025
4	Huomioidaan kaupungin ilmastotavoitteet erityisesti maankäyttöä, energiaa, rakentamista ja liikkumista koskevassa päätöksenteossa.	Maankäytössä panostetaan hiilineutraalin kaupunkialueen saavuttamiseen vuoteen 2029 mennessä, mikä edellyttää energiatehokasta ja kestäviin liikkumismuotoihin kannustavaa yhdyskuntarakenteen kehitystä. Rakentamista ohjataan kestäväälle kaupunkirakenteen vyöhykkeelle. Tavoitteena on, että tiivistyvä kestävä kasvun vyöhykkeelle sijoittuu asemakaavoitettavasta asuinrakennusoikeudesta vähintään 90 %. Tie- ja katuliikenteen osalta tavoitteena on kasvihuonekaasupäästöjen puolittaminen vuoden 2015 tasosta vuoteen 2029 mennessä ja lisätä kestävien kulkumuotojen kulkumuoto-osuutta 66 %:n tasolle vuoteen 2030 mennessä. Kävelyn, pyöräilyn ja joukkoliikenteen edellytyksiä parannetaan erityisesti runkolinjastouudistuksen yhteydessä. Kaikissa kaavahankkeissa tehdään ilmastovaikutusten arviointi.
4	Huomioidaan kaupungin ilmastotavoitteet erityisesti maankäyttöä, energiaa, rakentamista ja liikkumista koskevassa päätöksenteossa.	Fölin runkolinjasto käynnistyy 7/25. Sähköbussiliikenteen osuus on yli puolet Fölin liikennöintikilometreistä ja kasvaa yhä kilpailutusten painotusten kautta. Yrityspalvelut on tuoteistettu ja yritysasiakkaiden määrä kasvaa. Lippujen hinnat pidetään houkuttelevina. Kaupunkipyöräjärjestelmä vastaa pyörämäärältään ja kautensa pituudelta asukkaiden tarpeisiin.
8	Toteutetaan tehtyjä päätöksiä luonnon monimuotoisuuden vahvistamiseksi (LUMO-ohjelma). Asetetaan valmistelun pohjalta luontotavoite.	Vuoden 2025 aikana keskitytään erityisesti erilaisten selvitysten tekemiseen/teettämiseen sekä jatketaan luonnonhoito- ja ennallistamistöitä.
9	Perustetaan Mälikkälän-Kuninkojan alueelle uusi luonnon-suojelualue.	Tavoite on toteutunut. Mälikkälä-Kuninkojan luonnonsuojelualueen perustamisesta on tehty päätös vuonna 2023.

Teema: Hyvinvoinnin edistäminen ja palveluiden kehittäminen – Hyvinvoiva Turku

Nro	Tavoite	Talousarvio 2025
10	Koulu- ja päiväkotitilojen tulee olla terveitä ja turvallisia. Päivitetään koulu- ja päiväkotiverkko vastaamaan asuinalueiden tarpeita ja laaditaan korjaus- ja uudisrakentamissuunnitelma väistötilararpeineen. Vahvistetaan tilojen käyttöä koulun ulkopuolella.	Kaavoitus- ja hankesuunnitteluprosessien limittäminen. Kaavoituksessa priorisoidaan koulu- ja päiväkotihankkeita. Rakennutamme uudiskohteet ja peruskorjaukset tilainvestointiohjelman mukaisesti.
15	Leikkipaikkojen yhteyteen suunnitellaan aikuisten lähiliikuntaa tukevia toimintoja. Liikuntapaikkarakentamisessa huomioidaan ikäihmisten liikkumisen tarpeet.	Suunnittelussa ja toteutuksessa ikäihmiset huomioiva toimintatapa vakiinnutetaan toimintatapana osaksi leikkipaikkojen suunnittelua.
37	Liikunnan tulee olla osa lasten päivää myös kouluissa. Koulujen opetustilojen, pihojen ja koulumatkojen tulee innostaa luontaiseen liikkumiseen	Kestävä kaupunkiliikunnan suunnitelma SUMP on hyväksytty valtuustossa. SUMP on pohjana kestävä liikunnan osuuden lisäämiselle. Pyöräilyopetus (hankkeissa) ja joukkoliikenteen käytön opetus (Ykkösten Föli) ovat osa liikumispalvelujen toimintaa.

Teema: Jatkuvasti parempi Turku

Nro	Tavoite	Talousarvio 2025
39	Luodaan Turkuun asiointitili, jota kautta on helppo hoitaa asioita sujuvasti ajasta ja paikasta riippumatta. Hyödynnetään digitaalisuutta ja dataa myös osana kaavoitusta, luvitusta, katujen ja katuverkon kunnossapitoa ja opastuksia.	Asiointi.fi-tilin (entinen ePermit) kehittäminen jatkuu Trimblen kanssa yhteistyössä. Erityisesti rasite- ja yhteisjärjestelyhakemusten sekä toimenpidepyyntöjen käsittely sähköisessä järjestelmässä.
45	Toiminnan kantavana periaatteena on asukas- ja asiakaslähtöisyys, jonka tuloksena turkulaisten ja Turussa toimivien tulee saada parempaa palvelua nopeammin.	Kaupunkiympäristön asiakaspalvelua kehitetään muuttuneiden tarpeiden pohjalta. Föli seuraa asiakastytyvyyttä ja kehittää toimintaa tulosten pohjalta. Kaavoituksessa ja rakennusvalvonnassa toimintaa kehitetään asiakastytyvyysskyselyiden perusteella. Kaupunkiympäristön kunnossapidossa toimintaa kehitetään palautteiden pohjalta.

Teema: Kestävän kasvun Turku

Nro	Tavoite	Talousarvio 2025
51	Kaupunkia tiivistetään täydennysrakentamalla hyvien joukkoliikenneyhteyksien varrelle, huomioidaan lähiluonnon ja viheralueiden merkitys ja tarkastellaan palveluverkkoa uudet asuinalueet huomioiden. Lisätään erityisesti houkuttelevilla alueilla olevien pientalo- ja kerrostalotonttien tarjontaa ja laaditaan koko kaupungin kattava täydennysrakennusselvitys.	Otetaan raitiotiehanke huomioon kaikessa maankäytön ja palveluverkon kehittämisessä. Kasvatetaan kaava- ja tonttivarantoa. Kaavoituksen tavoitteet kerrosalan lisäykselle vuonna 2025 ovat asuinpienalojen osalta 40.000 kem2, kerrostalojen osalta 135.000 kem2 ja työpaikkatonttien osalta 64.000 kem2. Pientalokaavoituksen lisäämisellä tavoitellaan seudullisen asunto- ja maapoliittisen ohjelman mukaisesti kolmen vuoden varantoa tulevina vuosina. Pientalotonttien tarjontaa parannetaan aktiivisesti täydennysrakentamisselvityksen mukaisilla toimenpiteillä ja lisäksi erillisillä kaavahankkeilla erityisesti Hirvensalossa, Skanssissa, Yli-Maariassa ja Jäkärlässä. Laaditaan asukastytyvyysskysely lähiaikoina valmistuneille asuinalueille.
52	Huolehditaan, että kaupungissa liikkuminen on sujuvaa ja että keskusta säilyy saavutettavana kaikilla liikennemuodoilla.	Keskustan liikennesuunnitelmassa esitettyjen toimenpiteiden jatkosuunnittelu. Edistetään pyöräilyn tavoiteverkon sekä kävelyn ja oleilun kehittämisohjelmien suunnittelua.
52	Huolehditaan, että kaupungissa liikkuminen on sujuvaa ja että keskusta säilyy saavutettavana kaikilla liikennemuodoilla.	Runkolinjasto alkaa 1.7.2025. Fölin CRM:ää kehitetään. Edistetään liityntäpysäköintimahdollisuuksia Föli-alueella. Toimitaan aktiivisesti skuuttiyhteistyössä ja hyödynnetään mahdollisen uuden lainsäädännön antamia mahdollisuuksia skuuttiliikenteen turvallisuuden parantamiseksi. Huolehditaan edelleen siitä, että föllarit vastaavat kysyntään keskustan alueella erinomaisesti.
53	Huomioimme kaupungin rakentamisessa turvallisuuden tärkeänä osana sekä inhimillistä kestävyttä että viihtyvyyttä.	Toteutetaan kaupungin hyväksytyin liikenneturvallisuussuunnitelman mukaista toimenpideohjelmia sekä keskustan liikenneturvallisuussuunnitelmaa.
53	Huomioimme kaupungin rakentamisessa turvallisuuden tärkeänä osana sekä inhimillistä kestävyttä että viihtyvyyttä.	Energiatsehokkuuden ja turvallisesti käytettävien toimitilojen toteuttamisen toimintamalli vakiinnutetaan osaksi toimintaa siten, että toimitilojen toteuttamisen huomioidaan laajasti myös esteettömyysnäkökulmat.
53	Huomioimme kaupungin rakentamisessa turvallisuuden tärkeänä osana sekä inhimillistä kestävyttä että viihtyvyyttä.	Parannetaan aiempien vuosien mukaisesti skuuttien pysäköintiä ja turvallista liikkumista. Turku on aktiivinen jäsen valtakunnallisessa yhteistyössä ja mikroliikkumisen lakimuutostarpeiden perustelemisessa. Mahdollinen lakimuutos voi antaa kaupungille mahdollisuudet skuuttien määrään ja toiminnan ohjaamiseen, ja tällä tavalla pystytään parantamaan kuntalaisten turvallisuutta ja viihtyvyyttä.
54	Annetaan palvelulupaus kumppanuushankkeille, kaavoitusaloitteiden käsittelylle sekä luvituksen käsittelylle. Kumppanuuskaavoituksen tulee olla pienehköissä, yksityisissä aloitteissa ensisijainen vaihtoehto. Huolehditaan, että kaavoituksen ja luvituksen resurssit ovat riittävät.	Edistetään kaupunginhallituksen helmikuussa 2023 hyväksymiä kaavoituksen sujuvoittamistoimenpiteitä. Kaavoitusaloitteet käsitellään 3 kk:n kuluessa aloitteen saapumisesta. Merkittävien asemakaavojen mediaani aloituksesta asemakaavan hyväksymiseen on enintään 24 kk ja aloitteen jättämisestä kaavan käynnistymiseen kuluva odotusaikaa lyhennetään kohti 2 vuotta. Vaikutuksiltaan vähäinen asemakaava käynnistetään 6 kk kuluessa myönteisestä esiselvityspäätöksestä. Vaikutuksiltaan merkittävien asemakaavojen läpimenoajan mediaani aloituksesta asemakaavan hyväksymiseen on jatkossa enintään 36 kk (XL) ja 24 kk (L), vaikutuksiltaan ei-merkittävien (M) enintään 18 kk ja vaikutuksiltaan vähäisten (S) asemakaavojen enintään 12 kk. Kaavahankkeista vähintään 40 %:ia valmistellaan kumppanuus/konsulttityönä.

Nro	Tavoite	Talousarvio 2025
54	Annetaan palvelulupaus kumppanuushankkeille, kaavoitusaloitteiden käsittelylle sekä luvituksen käsittelylle. Kumppanuuskaavoituksen tulee olla pienehköissä, yksityisissä aloitteissa ensisijainen vaihtoehto. Huolehditaan, että kaavoituksen ja luvituksen resurssit ovat riittävät.	Kaikkien rakennuslupien käsittelyaikatavoite (80 %) on 30 vrk.
55	Laaditaan visio Merellisen Turun kehittämisestä huomioiden erityisesti Länsi-Turun alue. Huomioidaan yleiskaavoituksessa läntisten alueiden uudet asumisviihtyvyyttä parantavat ja asumista lisäävät tavoitteet sekä merellisyyden.	Yleiskaavan päivittäminen Länsi-Turun alueelle käynnistetään visiotyön pohjalta.
56	Varmistetaan, että Turussa toteutuu alueittain asumisen monipuolisuus. Puretaan aktiivisesti segregaatiota asunto- ja maapolitiikalla.	Asunto- ja maapoliittisten periaatteiden mukaan huolehditaan vähintään kahden makuuhuoneiden asuntojen määrän toteutumisesta uusien rakennushankkeiden yhteydessä. Uusissa asemakaavoissa edellytetään vähintään 20 %:ia ARA:n korkotuettua tuotantoa. Lisäksi pyritään vähentämään kaupungin toimenpitein tuetun vuokra-asumisen osuutta alueilla, joilla määrä ylittää 15 %:ia koko suuralueen asuntokannasta. Konserniyhtiöille (TVT, TYS, Vaso) osoitetaan rakennusoikeutta vuosittain n. 30.000 k-m ² .
57	Toteutamme muutosta kulkutapajakaumaan toteuttamalla pyöräteitä, lisäämällä kävelyn houkuttelevuutta ja aloittamalla runkobussijärjestelmän toteutuksen.	Runkobussin käyttöönottoa varten tarvittavat liikenne ratkaisut toteutettu 1.7.2025 mennessä. Toteutetaan hyväksytyä investointiohjelmaan myös pyöräteiden osalta.

Teema: Kärkihankkeet

Nro	Tavoite	Talousarvio 2025
65	Tiedepuiston kärkihanke, Olemassa oleva kärkihanke jatkuu, päivitetään toimenpidesuunnitelma valtuustokaudelle.	Tiedepuiston kärkihanketta toteutetaan erillisen toimenpidesuunnitelman mukaisesti. Vuonna 2025 käynnistyy Kupitaan kärjen allianssin toteutusvaihe. Lisäksi edistetään Tiedepuiston muita kaavahankkeita. Fölin kehälinja aloittaa 1.7.2025.
66	Keskustan kehittämisen kärkihanke, Olemassa oleva kärkihanke jatkuu, päivitetään toimenpidesuunnitelma valtuustokaudelle.	Keskustan kärkihanketta toteutetaan erillisen toimenpidesuunnitelman mukaisesti. Keskustan kehittämisen toimenpiteitä toteutetaan myös kiinteistökehitys-, kaavoitus- ja investointiohjelmien mukaisesti.
69	Yhteisöllisyyden, hyvinvoinnin ja asuinalueiden tasapainoisen kehityksen kärkihanke, Lähiöiden kehittämisen ensisijaiseksi tavoitteeksi vahvistetaan segregaatian vähentäminen. Vahvistetaan kaupunkilaisten yhteisöllisyyttä ja osallistumista kaupungin kehittämiseen.	Asuinalueiden tasapainoista kehittämistä toteutetaan asunto- ja maapolitiikan periaatteiden sekä kaavoitus-, kiinteistökehitys- ja investointiohjelmien mukaisesti. Asukasviihtyvyyttä parannetaan myös investointiohjelman mukaisesti.
71	Kulttuurin kärkihanke. Valmistellaan uusi kulttuurin ja laajemmin hyvinvoinnin edistämiseen liittyvä kärkihanke, jonka toteuttamisen tueksi laaditaan toimenpideohjelma valtuustokaudelle.	Kulttuuria ja taidetta tuodaan kaupunkitiilaan, myös lähiöihin. Turun ensimmäinen purkutaideprojekti Runosmäessä valmis ja avattu yleisölle. Edistetään Linnanniemen kehittämisskonseptia ja taideohjelmaa kumppanuuksien kautta. Mahdollistetaan Linnanniemeä kehittävät väliaikaiset kokeilut, taide ja tapahtumat. Kulttuurirannan konsepti valmistuu ja toimenpiteitä edistetään yhdessä Kulttuurin kärkihankkeen ja muiden toimijoiden kanssa. Itäisen Rantakadun taideelementtien toteutussuunnittelu käynnistetään. Edistetään kestävää kulttuuria.

Teema: Matkailu ja saavutettavuus – Tapahtumien Turku

Nro	Tavoite	Talousarvio 2025
74	Turku panostaa matkailun kehittämiseen voimakkaasti ja siinä onnistumiseksi houkuttelee alan toimijoita yhteen. Lentotaseman ja satamatoimintojen kilpailukyvyistä tulee huolehtia. Kansainvälisen matkailun kasvattaminen on yksi elinkeinopolitiikan keskeisistä tavoitteista.	Satamaterminaalihankkeeseen liittyvän katuinfran toteutus käynnistyy. Satamaraitteen suunnittelua edistetään yhdessä valtion kanssa osana MAL-sopimusta. Historia ja tulevaisuuden museon asemakaava valmistuu. Raitiotien toteutussuunnitelma valmistuu Raitiotieyhtiön toimesta.

Teema: Turun talousraami 2021–2025 – Vahvana 2030-luvulle

Nro	Tavoite	Talousarvio 2025
78	Raitiotien kustannus- ja kannattavuusarvion pohjalta tehdään päätökset kaupunkikehityksen kannalta merkittävästä joukkoliikenneratkaisusta.	Raitiotien edellyttämien asemakaavanmuutoksien edistäminen. Raitiotien toteutussuunnitelma ja kannattavuusarviot valmistuvat Raitiotieyhtiön toimesta.
79	Investointien tehokas ajallinen ja taloudellinen hallinta sekä osaava ja huolellinen rakennuttaminen ovat avainasemassa, jotta investointeja voidaan toteuttaa kestävästi.	Investointien tehokasta ajallista ja taloudellista hallintaa sekä osaavaa ja huolellista rakennuttamista on kehitetty

Nro	Tavoite	Talousarvio 2025
		erityisesti Prodigial-projektin 1. vaiheessa ja sitä jatketaan hankkeen toisen vaiheen aikana vuoteen 2027 saakka.
80	Rakennamme uuden konserttitalon aikataulussa, joka mahdollistaa orkesterin siirtymisen suoraan uusiin tiloihin, tavoitteena vuosi 2025.	Fuugan rakentaminen etenee aikataulun mukaisesti siten, että se on käyttöönotettavissa syksyllä 2026.
81	Toteutamme Kupittaa kansihankkeen mahdollistamaan tiedepuiston kärkihanketta ja luomaan uuden yhdistetyn Kupittaa-Itäharjun kaupunginosan vahvan joukkoliikenteen- ja työpaikkakeskittymän äärelle. Toteutamme TAITO-kampuksen.	Vuonna 2025 käynnistyy Kupittaa kärjen allianssin toteutusvaihe Taito-kampuksen ja joukkoliikennekannan rakentamisella. Lisäksi edistetään Tiedepuiston Voimakadun ja Itäharjun liittymien kaavahankkeita.
82	Turku tavoittelee tulopohjan vahvistamiseksi merkittävää lisärakentamista.	Kaupungin käytöstä poistuvia rakennuksia ja maa-alueita kehitetään erilaisilla kiinteistönkehityshankkeilla erillisen kiinteistökehitysohjelman mukaisesti. Vuonna 2025 maanmyynnistä tavoitellaan tuloja 62,9 milj. euroa ja myyntivoittoa 18,9 milj. euroa. Yksityisen omistamia maita kehitetään kaavoituksen kautta. Vuonna 2025 maankäyttösopimusten tulotavoite on 9,0 milj. euroa. Tilaomaisuuden myynnistä (sote-kiinteistöjen myynti omalle yhtiölle 12,5 milj. euroa) ja uusien kiinteistöjen ja osakkeiden myynti (1,0 milj. euroa).

Talousarviolausekkeet

Toimielin	Lauseke	Vaikutus käyttötalouteen/ investointiosaan, 1 000 €
Kaupunkiympäristölautakunta	Henkilöstösidonnaisten erien vähennys.	-30
Kaupunkiympäristölautakunta	Pysyvä menojen vähennys - Vähäisessä käytössä olevista pysäköintimittareista luopuminen	-10
Kaupunkiympäristölautakunta	Pysyvä tulojen lisäys - Korotettua pysäköintivirhemaksua (80€) koskevan alueen laajentaminen.	-50
Kaupunkiympäristölautakunta	Uusi pysäköinnin tarkastajan virka – nettotulo.	-130
Kaupunkiympäristölautakunta	Pysyvä kunnossapitomenojen vähennys - Halisten padon siirto TSV:lle.	-100
Kaupunkiympäristölautakunta	Pysyvä kunnossapitomenojen vähennys - pakkaavien roskisten käyttöönotto, tyhjennyskertojen vähennys.	-100
Kaupunkiympäristölautakunta	Pysyvä menojen vähennys - selvitys kunnossapidon sopeuttamispotentiaalista.	-100
Kaupunkiympäristölautakunta	Pysyvä menojen vähennys - Vähäisessä käytössä olevien tai vanhentuneista Trimble-sovelluksista luopuminen.	-10
Kaupunkiympäristölautakunta	HTV-luvun sopeuttaminen, - 2,5 htv henkilöstösuunnitelmaa tarkentamalla.	-137
Kaupunkiympäristölautakunta	Maanvuokratulojen lisäys, uusien asuintonttien maanvuokrasopimukset.	-100
Kaupunkiympäristölautakunta	Kiinteistökehitysalueiden rakentamis- ja kunnossapitopalveluiden vähennys.	-30
Turun kaupunkiseudun joukkoliikennelautakunta	Joukkoliikenteen liikennöintikustannusten vähennys.	-150
Turun kaupunkiseudun joukkoliikennelautakunta	Vanhoiden föliikuntien kausikorttimatkustuksen lisäys.	-10
Kaupunkiympäristölautakunta	Suunniteltujen palvelutasoparannusten siirtäminen eteenpäin.	-60
Turun kaupunkiseudun joukkoliikennelautakunta	Suunniteltujen palvelutasoparannusten siirtäminen eteenpäin.	-65
Kaupunkiympäristölautakunta	LUMO-toimenpiteiden menoja ei kasvateta.	-100
Turun kaupunkiseudun joukkoliikennelautakunta	Koululaislipputulot ja koululaisten ilmaiset kuljetukset koulupäivän aikana, siirretään sisäiseksi eräksi.	1 000

Talouden tavoitteet

Käyttötalouden määrärahat ja tuloarviot, 1 000 € (ulkoiset erät)

Kaupunkiympäristölautakunta

Käyttötaloudenosa sitovuustaso toimintakate	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 muutoksin	Talousarvio 2025
Toimintatulot	44 384	47 063	46 790
Valmistus omaa käyttöön	1 642	1 910	1 910
Toimintamenot	59 019	65 291	63 815
TOIMINTAKATE	-12 993	-16 318	-15 114
Muutos-%		25,6 %	-7,4 %

Lounais-Suomen jätehuoltolautakunta

(Sisäisten erien käsittelystä johtuva toimintakate, ks. sisäiset erät huomioiva sitova laskelma seuraavalla sivulla)

Käyttötaloudenosa	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 muutoksin	Talousarvio 2025
Toimintatulot	422	429	487
Valmistus omaa käyttöön			
Toimintamenot	418	429	453
TOIMINTAKATE	4	0	34
Muutos-%			

Rakennus- ja lupalautakunta

Käyttötaloudenosa sitovuustaso toimintakate	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 muutoksin	Talousarvio 2025
Toimintatulot			
Valmistus omaa käyttöön			
Toimintamenot	96	109	99
TOIMINTAKATE	-96	-109	-99
Muutos-%		13,5 %	-9,2 %

Turun kaupunkiseudun joukkoliikennelautakunta

Käyttötaloudenosa sitovuustaso toimintakate	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 muutoksin	Talousarvio 2025
Toimintatulot	41 215	40 299	45 656
Valmistus omaa käyttöön			
Toimintamenot	61 348	66 446	73 871
TOIMINTAKATE	-20 133	-26 147	-28 214
Muutos-%		29,9 %	7,9 %

Käyttötalouden toimintatulot ja -menot yhteensä, 1 000 € (ulkoiset ja sisäiset erät)

Kaupunkiympäristölautakunta

Käyttötalousoosa	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 muutoksin	Talousarvio 2025
Toimintatulot	45 212	47 063	47 390
Valmistus omaa käyttöön	1 642	1 910	1 910
Toimintamenot	63 822	70 301	69 013
TOIMINTAKATE	-16 967	-21 328	-19 712
Muutos-%		25,7 %	-7,6 %

Lounais-Suomen jätehuoltolautakunta

Käyttötalousoosa sitovuustaso toimintakate	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 muutoksin	Talousarvio 2025
Toimintatulot	422	429	487
Valmistus omaa käyttöön			
Toimintamenot	418	429	487
TOIMINTAKATE	4	0	0
Muutos-%			0,0 %

Rakennus- ja lupalautakunta

Käyttötalousoosa	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 muutoksin	Talousarvio 2025
Toimintatulot			
Valmistus omaa käyttöön			
Toimintamenot	96	109	100
TOIMINTAKATE	-96	-109	-100
Muutos-%		13,5 %	-8,2 %

Turun kaupunkiseudun joukkoliikennelautakunta

Käyttötalousoosa	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 muutoksin	Talousarvio 2025
Toimintatulot	42 355	40 299	46 656
Valmistus omaa käyttöön			
Toimintamenot	61 442	66 659	74 362
TOIMINTAKATE	-19 087	-26 360	-27 705
Muutos-%		38,1 %	5,1 %

Investointien määrärahat ja tuloarvot, 1 000 €

Kaupunkiympäristölautakunta

Investointiosa sitovuustaso brutto	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 muutoksin	Talousarvio 2025
Investointimenot	68	600	363
Rahoitusosuudet		0	
Luovutustulot			
NETTO	-68	-600	-363
Muutos-%		782,4 %	-39,5 %

Turun kaupunkiseudun joukkoliikennelautakunta

Investointiosa sitovuustaso brutto	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 muutoksin	Talousarvio 2025
Investointimenot	344	700	440
Rahoitusosuudet		250	260
Luovutustulot			
NETTO	-344	-450	-180
Muutos-%		30,8 %	-60,0 %

Palvelutilaus Kh/Maaomaisuus 1602, 16020, Kh/Tilaomaisuus 1603 ja Kh/Infraomaisuus 1604, 16040, 16041, 1 000 €

Tunnusluku	Talousarvio muutoksin 2024	Talousarvio 2025	Talous-suunnitelma 2026	Talous-suunnitelma 2027	Talous-suunnitelma 2028
Pysyvien vastaavien luovutustuloista saatavat myyntivoitot (Kh/maaomaisuus)	18 000	18 909	13 500	9 000	9 000
Pysyvien vastaavien luovutustuloista saatavat myyntivoitot (Kh/tilaomaisuus)		13 500			
Maankäyttösopimuskorvaukset (Kh/maaomaisuus)	15 000	9 000	20 000	10 000	9 000
Pilaantuneiden maa-alueiden kunnostuskustannukset (Kh/maaomaisuus)	3 000	5 000	3 000	3 000	3 000
Pilaantuneiden maa-alueiden kunnostuskustannukset (Kh/Infraomaisuus)	300	3 800	300	300	300
Ruoppausmassojen vastaanottomaksut (Kh/infraomaisuus)	430	0	0	0	0
Ruoppausmassojen vastaanottomaksuja vastaavat kulut (Kh/infraomaisuus)	50	50	50	50	50

Infrainvestoinnit (Palvelutilaus Kh/Infraomaisuus 1604), 1 000 €

Tunnusluku	Talousarvio muutoksin 2024	Talousarvio 2025	Talous-suunnitelma 2026	Talous-suunnitelma 2027	Talous-suunnitelma 2028
Strategiset kärkihankkeet, kh	69 270	128 990	111 680	99 134	46 180
Kiinteistökehitys, kh	43 267	37 032	30 370	23 900	19 350
Toimintoja tukevat, kh	2 750	4 385	1 045	845	45
Korjausvelkaa alentavat, kh	13 765	16 815	13 165	13 165	14 365
Liikenteen toimivuutta ja turvallisuutta parantavat, kh	3 700	8 150	7 150	5 070	3 150
Asukasviihtyisyyttä parantavat, kh	4 560	6 900	3 150	4 600	4 250
Aikaistettu toteutussuunnittelu, kh	250	250	250	250	250
Yhteensä	137 562	202 522	167 010	147 164	87 590

Tilainvestoinnit (Palvelutilaus Kh/Tilaomaisuus 1603), 1 000 €

Tunnusluku	Talousarvio muutoksin 2024	Talousarvio 2025	Talous-suunnitelma 2026	Talous-suunnitelma 2027	Talous-suunnitelma 2028
Nimetyt investointihankkeet > 1 M€, kh	57 743	78 500	118 350	131 200	111 600
Energiätehokkuusinvestoinnit, kh	11 200	11 200	11 200	11 200	11 200
Pienet hankkeet < 1 M€, kh	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000
Yhteensä	69 943	90 700	130 550	143 400	123 800

Kiinteän omaisuuden hankinnat (Palvelutilaus Kh/Maaomaisuus 1602), 1 000 €

Tunnusluku	Talousarvio muutoksin 2024	Talousarvio 2025	Taloussuunnitelma 2026	Taloussuunnitelma 2027	Taloussuunnitelma 2028
Maaomaisuus, kh	3 500	3 500	3 500	6 400	3 500

Pysyvien vastaavien luovutustulot (Palvelutilaus Kh/Maaomaisuus 1602 ja Kh/Tilaomaisuus), 1 000 €

Tunnusluku	Talousarvio muutoksin 2024	Talousarvio 2025	Taloussuunnitelma 2026	Taloussuunnitelma 2027	Taloussuunnitelma 2028
Maanmyyntitulot, kh	19 700	62 894	15 000	10 000	10 000
Tilaomaisuuden myyntitulot, kh		13 500			

KONSERNIYHTEISÖT

Blue Industry Park Oy

Toimitusjohtaja: Tero Lahti

Yhtiön toimiala ja toiminnan pääasiallinen tarkoitus

Blue Industry Park Oy:llä on kehitysvastuu johtavan meriteollisuuden ja valmistavan teollisuuden tuotanto- ja innovaatiokeskittymän muodostamisesta Turun telakan läheisyyteen. Meriteollisuuden laaja-alaisen kiinteistökonseptin luomisen lisäksi yhtiön tehtävänä on muodostaa synergiaetuja yrityksille mahdollistamalla niille verkostomuotoisia tukipalveluita ja optimoimalla alueen fyysisiä rakenteita.

Konseptina Blue Industry Park on monimuotoinen kasvuyhteisö, jonka skaalautuvat tilat ja jaetut resurssit vastavat teollisuuden kasvutarpeisiin ja vähentävät yritysten toissijaisia investointitarpeita siten, että alueella on mahdollista harjoittaa liiketoimintaa kilpailukykyisesti pitkällä aikajänteellä.

Operatiivinen Blue Industry Park Oy aloitti strategisena yhtiönä keväällä 2022. Yhtiö hallitsee BIP-konseptia kokonaisuutena kehittämällä, vuokraamalla ja myymällä alueen tontteja konseptiin soveltuville yrityksille. Yhtiö voi toteuttaa konseptia palvelevia investointi- ja kehityshankkeita. Tarkoitusta varten Blue Industry Park Oy:lle voidaan muodostaa kumppanuuksia sekä tytär-, osakkuus- ja vähemmistöosakkuusyhtiöitä talouden ja riskienhallinnan kannalta tarkoituksenmukaisimmalla tavalla. Kaupunki ei edellytä yhtiöltä vuosittaista osinkotuloutusta, mutta varmistaa pitkällä aikajänteellä tuoton sijoittamalleen pääomalle. Yhtiö vastaa alueensa edistyksellisten energia- ja jätehuoltoratkaisujen toteutumisesta kaupungin kiertotalous- ja hiilineutraalisuustavoitteiden mukaisesti. Yhtiö toimii kilpailuilla kiinteistömarkkinoilla, eikä ole julkinen hankintayksikkö.

Toimintaympäristön muutostekijät

Yleinen korkea inflaatio sekä korkomarkkinoiden ennakoinnattomuus aiheuttaa päätöksenteossa hitautta. Yleinen rakennusteollisuuden suhdanne toimii osittain myös positiivisena sillä rakennusliikkeet hakevat muita toimitilahankkeita asuntorakentamisen vaihtoehdoksi.

Toiminnan kehittäminen – toimenpiteet ja tavoitteet

Yhtiön portfoliohallinnan kehittäminen ja seurantamittareiden luominen on käynnissä. Ilmastositomuksen suhteen yhtiö päivittää sopimusperusteita niin vuokrauksen kuin luovutuksen suhteen. Omakehitteisten hankkeiden toteutusta viedään eteenpäin

Toimitusjohtajan katsaus vuoden 2025 talousarvioon ja vuosien 2026–2028 taloussuunnitelmaan

Vuodelle 2024 latautuu odotuksia korkomarkkinan sekä yleisen hintatason suhteen. Isoja hankkeita on viety eteenpäin yhdessä pääyhteistyökumppaneiden kanssa mutta päätökset toteutuksen aloittamisesta on ottanut enemmän aikaa kuin odotuksissa niin yhtiöllä kuin kumppaneilla. Uskomme, että loppuvuonna 2024 näkymät ovat paremmat ja hankkeet ovat paremmassa asemoinnissa aloitusten suhteen. Vuoden 2024 alussa käyttöön otettu ensimmäinen kiinteistö tuo uskottavuutta alueelle ja sen vetovoimalle. Tähän hankkeeseen on jo löytänyt tiensä useat Meyerin alihankkijat sekä uusia alueen kehittämistä tukevia palvelutuottajia. Yhtiö aloittaa nyt loppuvuonna uusien omien maa-alueiden valmistelut ja uusia alueita on tulossa käytettäväksi 2025–2027 tontit kallioperusteisina. Yhtiö on aloittanut alkukesällä omakehittämiä hankkeita ja niiden suhteen suunnittelu etenee erittäin hyvin ja ne täydentävät hankekokonaisuutta hyvin.

Yhteydenotot on ollut positiivisessa nousussa ja uskomme sen johtuvan meriteollisuuden hyvistä näkymistä.

Konserniyhtiön kaupunginvaltuustoon nähden sitovat tavoitteet

Tavoite: Rakennettavissa olevien tonttien saatavuus Merilinja sekä Yard Park kaava-alueilla

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Valmiit tontit Merilinja (max. 11)	8	9	9	10	11	11
Valmiit tontit Yard Park (max. 6)	6	6	6	6	6	6

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: Yhteistyökumppaneiden kanssa sekä toteuttamalla itse.

Ilmastotavoitteet

Yhteisö toteuttaa Turun Ilmastosuunnitelmaa tavoitellen myös oman toimintansa kehittämistä hiilineutraaliksi vuoteen 2029 mennessä

Tavoite: Yhteisö kehittää liikkumisratkaisunsa ja/tai b) työmaansa hiilineutraaleiksi jo vuoteen 2025 mennessä.

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Päästötön työmaa	1	1	2	2	2	2

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: -

Ilmastotavoitteiden lisäksi yhteisö sitoutuu yhteistyössä Turun kaupungin ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa toteuttamaan mahdollisuuksien mukaan ja toimialan luonne huomioiden toimenpiteitä, jotka tukevat Turun ilmastosuunnitelmaa, LUMO-ohjelmaa, metsäsuunnitelmaa, Itämerihaastetta ja kiertotalouden tiekarttaa sekä hankintastrategiaa. Yhteisö sitoutuu Turun luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen ja vahvistamiseen sekä resurssiviisaaseen kiertotalouteen siirtymiseen tavoitevuoteen 2029 mennessä Turun kiertotalouden tiekartan mukaisesti.

Luontotavoitteet

Yhteisö sitoutuu suunnittelemaan ja raportoimaan luontotavoitteet, joiden avulla sen toiminnan, tuotteiden ja palveluiden aiheuttamat välittömät negatiiviset luontovaikutukset voidaan välttää tai niitä voidaan lieventää; ja/tai joiden avulla voidaan vahvistaa ja turvata erityisesti paikallista luonnon monimuotoisuutta.

Jos toiminnan, tuotteiden ja palveluiden aiheuttamaa merkittävää negatiivista luontovaikutusta ei ole mahdollista välttää, Yhteisö suunnittelee toimenpiteitä aiheutetun haitan hyvittämiseksi ekologisen kompensaation periaatteiden mukaisesti.

Kiertotaloustavoitteet

Yhteisö sitoutuu suunnittelemaan ja raportoimaan kiertotaloustavoitteet, joiden avulla sen toiminnassa, tuotteissa ja palveluissa resurssiviisauden periaatteet toteutuvat.

Toimenpiteet raportoidaan osavuosisikatsauksen ja tilinpäätöksen yhteydessä.

Suunnitellut toimenpiteet luonto- ja kiertotaloustavoitteiden osalta vuoden 2025 aikana
Pansion alueelle lähi-istutuksia.

Business Turku Oy

Toimitusjohtaja: Tom Palenius

Yhtiön toimiala ja toiminnan pääasiallinen tarkoitus

Business Turku -konserni tuottaa ja välittää koko seutukunnalle laadukkaita palveluita sekä yrityksen perustamiseksi että toimivan yrityksen kasvattamiseksi, kehittämiseksi ja kansainvälistämiseksi, edistää yritysten ja korkeakoulujen yhteistyötä, ja vahvistaa seutukunnan houkuttelevuutta ja valmiuksia, jotta seutumme on paras paikka vastuulliselle yritystoiminnalle, osajille ja investoinneille.

Visionamme on, että Turun seutu on Suomen dynaamisin yritys- ja innovaatiotoimintojen keskittymä, joka tarjoaa parhaat palvelut yrittäjille ja yrityksille. Toimintaamme ohjaa visioon soveltuvien osin myös Turun kaupungin strategia ja pormestariohjelma, korkeakoulujen strategia, maakuntastrategian painotukset sekä seutukuntayhteistyön tavoitteet.

Toimintaympäristön muutostekijät

Yleinen epävarmuus talouden kehityksestä näkyy yritys-kentässä vieläkin investointien ja rekrytointien lykkäämisinä, mutta toisaalta geopolitiikan muutokset ja Suomen NATO-jäsenyys lisäävät yritysten kiinnostusta länsimarkkinoille ja Yhdysvaltoihin, missä myös kiinnostus Suomea kohtaan on kasvanut.

Ulkomaisen työvoiman tarve lähivuosina on edelleen kiistaton, ja kun samalla kilpailu osajista kiristyy, on Suomea ja Turun seutua kyettävä markkinoimaan kiinnostavana opiskelu- kuin työntekomaana, huomioiden myös pitovoimatekijät maahamme jo asettuneiden ulkomaalaistaustaisten yrittäjien, työntekijöiden ja opiskelijoiden osalta.

Seutukuntatasolla seudun kuntien panostukset omien elinkeinohenkilöiden palkkaamiseen sekä kuntien oman profiilin nosto näkyvät nyt käytännössä. Kuntayhteistyö on edelleen sujuvaa, mutta sopimuskaudelle 2025–2026 kuntien päätökset tuottaa itse osa palveluista vaikuttavat myös tulokertymäämme. Vuodenvaihteesta käynnistytävä TE-uudistus heijastelee myös ammatinharjoittajayrittäjille suunnattuihin palveluihin, jotka jatkossa toteutetaan kuntien eikä Business Turun toimesta.

Toiminnan kehittäminen – toimenpiteet ja tavoitteet

Business Turun ydintehtävänä on tukea yritysten kasvua ja kehitystä tuottamalla ja välittämällä laadukkaita asiantuntijapalveluita. Tavoitteenamme on, että Business Turun toimenpiteet generoivat työpaikkoja ja verotuloja seudulle keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä. Business Turku Oy toimii myös moottorina seudun innovaatiokeskittymän kehittämisessä. Triple helix -malli on toimintamme kehiksenä, ja työkaluina korkeakouluuyhteydet ja kampusrakenteiden hyödyntäminen, elinvoimajohtoryhmä suorana linkkinä Turun kaupungin rakenteisiin ja kärkihankkeisiin, sekä tytäryhtiö Turun Seudun Kehitys Oy alustana säännölliselle yhteydenpidolle seudun kuntiin, niiden johtoon ja elinkeinohenkilöihin.

Vuodelle 2024 määritelty Business Turun uudistumisteema on viety käytäntöön fokuoimalla aiempaa selkeämmin kasvupotentiaalia omaaviin yrityksiin ja yritysaihiin sekä kasvuhakuisuuden edistämiseen perinteisillä aloilla. Uudistumisen myötä organisaatorakenteemme yksinkertaistettiin ja uudistettiin, ja vanha kärkialarakenne luoma matriisi korvattiin yhdellä Palvelut-yksiköllä. Substanssi- ja osaamisrakenne keskittyy kolmeen Euroopan tasollakin merkittävään teemaan: Vihreä siirtymä, Terveys ja hyvinvointi, sekä Digitalisaatio ja älykkäät teknologiat. Turun seudun erityispiirteet ja erottavat (kilpailukyky)tekijät kuten korkeakoulujen osaamis pohja sekä vahvat teollisuudenalat ovat edelleen vahvana perustana. Kasvun elementtejä haetaan niin näistä kuin myös täysin uusista avauksista ja teollisuuden uudistumisesta.

Vuonna 2025 keskitymme yrityksen elinkaaren mukaisiin palveluihin ja erityisesti palvelupolun digitaalisuuden tuomiin mahdollisuuksiin, tavoitteena lisätä tunnettuuttamme ja tavoitettavuuttamme. Osana tätä muutamme uusiin toimitiloihin Turun tiedepuiston alueella ElektroCity-kiinteistön katutasoon. Toisena strategisena painopisteenä on investin-toimintaan panostaminen sekä selkeän myyntifunnelin luominen. Investin-toiminta on aiempaa vahvemmin resursoitu ja kiinnittyy myös tehokkaammin Business Finlandin FDI (Foreign Direct Investment) -yksikön toimintaan, minkä tavoitteena on deal-flow kasvattaminen. Kolmas strateginen painopiste liittyy alueen TKI-panostusten konkreettiseen edistämiseen. Varsinais-Suomi on jäljessä kansallisesta keskiarvosta erityisesti yritysten TKI-investoinneissa. Maan hallituksen tavoitetaso 4 % bruttokansantuotteesta v.2031 on 1,6 prosenttiyksikön päässä, mutta kasvukeskusalueena seutumme tavoitetaso pitäisi olla mieluummin 5 % bkt:stä. Tämä tavoite tarkoittaa n. 500Meur lisäystä vuosisatasolla - mahdollisuudet löytyvät paitsi alueen isoista yrityksistä myös pk-yritysten aktivoinnista sekä ennen kaikkea uusien yritysten sijoittumisesta alueelle.

Toimitusjohtajan katsaus vuoden 2025 talousarvioon ja vuosien 2026–2028 taloussuunnitelmaan

Vuoden 2025 talousarviossa näkyvät kuluvan vuoden rakenteelliset uudistukset, kevään muutosneuvottelujen myötä pienentynyt henkilöstömäärä ja kiinteiden kulujen karsiminen, mutta myös tulopuolen pieneminen kuntien palvelumallin uudistuessa. Osa palveluistamme tuotetaan erillisrahoitetuilla projekteilla (mm. Interreg Central Baltic ja EAKR), joiden osuus v. 2025 budjetissa on pienempi kuin aiemmin. Tämä on tietoinen valinta, jolla pienennetään rahoitusriskiä (projektihakujen onnistuminen, projektirahoituksen kannattavuus). Merkittäviä investointeja ei ole näköpiirissä.

Henkilöstömäärämme on osin riippuvainen erillisrahoitettuja projekteista, joissa uudet työsuhteet ovat lähtökohdaisesti määräaikaista. Vuoden 2025 henkilöstömäärä on kuluvaa vuotta selkeästi pienempi. Tästä huolimatta toiminnalliset tavoitteet on pidetty aiempien vuosien tasolla - toki huomioiden perusneuvonnan siirtyminen pois

Business Turulta, mikä vaikuttaa erityisesti neuvontata-pahtumien ja palveluidemme kautta perustettujen yritysten määrään.

Pidemmillä aikavälillä tavoitteenamme on aiempaa parempi ennakointikyvykyys, ketteryys ja reagointikyky

muuttuviin tilanteisiin. Osana tätä olemme vähentäneet riippuvuutta erillisrahoitetuista projekteista, jotka sitovat perusrahoitusta ja resursseja usein kolmen, jopa viiden vuoden aikajänteellä. Projektitoimintaan haemme uudenlaista, kaupunkikonsernin kannalta taloudellisesti tehokkaampaa sisäistä yhteistyötä Turun AMK:n kanssa

Konserniyhtiön kaupunginvaltuustoon nähden sitovat tavoitteet

Tavoite: Toimintaympäristön kehittyminen (mittaristoa tarkennettu 2024 alkaen)

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Alueelle sijoittuneet uudet suuryritykset	1	1	1	1	1	1
Alueelle sijoittuneet pk-yritykset		15	15	15	15	15
Alueelle TScP:n tuella saatava ulkoisen rahoituksen määrä, milj. euroa	35	60	60	250	60	60

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: Invest-in toiminnan resursoinnin ja toimintatavan uudistus. Vuoden 2026 piikin taustalla on mittavien investointihankkeiden valmistelut (vetylaitos, CH Bioforce biotuotantolaitos), jotka ovat jo käynnissä mutta viivästyvät alkuperäisestä tavoitteesta (2025) – tavoitteenamme on auttaa nämä maaliin

Ilmastotavoitteet

Yhteisö toteuttaa Turun Ilmastosuunnitelmaa tavoitellen myös oman toimintansa kehittämistä hiilineutraaliksi vuoteen 2029 mennessä.

Tavoite: Yhteisö kehittää liikkumisratkaisuja ja/tai työmaansa hiilineutraaliksi jo vuoteen 2025 mennessä.

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Hiilijalanjälkemme - oman toimintamme hiilijalanjälki, tavoite pienentää 10 % edellisestä vuodesta	Ei mitattu	100 %	-10 %	-10 %	-10 %	-10 %
Hiilikädenjälkemme - seutukunnan hiilijalanjäljen pienenemistä edistävä osuus toiminnastamme	Ei mitattu	25 %	≥ 25 %	≥ 25 %	≥ 25 %	≥ 25 %

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: Vuoden 2023 aikana on määritelty yhtiön hiilijalanjälki CO₂-ekvivalenttina, jota käytetään 2024 indeksinä 100. Tavoitteena on pienentää omaa hiilijalanjälkeämme 10 % vuodessa. Toimintamme luonteen vuoksi emme tule pääsemään hiilijalanjäljessä nollassolle eikä maksullinen kompensointi ole järkevää eikä jatkossa sallittua. Hiilikädenjälkemme eli työmme tuloksena alueen yrityksissä ja yhteisöissä pienenevä hiilijalanjälki kompensoi kuitenkin omaa hiilijalanjälkeämme. Indikaattorina hiilikädenjäljelle on käytetty seutukunnan hiilijalanjäljen pienenemistä edistävän toiminnan osuus toimintamme koko volyymistä euromääräisesti vertailtuna

Tavoite: Yhteisö osallistuu investoinneillaan konsernin yhteiseen ilmastobudjetoiminnan kehitystyöhön toteut-taen Vihreää siirtymää ilmastosuunnitelman ja EU-taksonomian mukaisesti.

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Yhtiöllä ei ole suunnitelmissa mitään merkittäviä investointeja	-	-	-	-	-	-

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: -

Luontotavoitteet

Yhteisö sitoutuu suunnittelemaan ja raportoimaan luontotavoitteet, joiden avulla sen toiminnan, tuotteiden ja palveluiden aiheuttamat välittömät negatiiviset luontovaikutukset voidaan välttää tai niitä voidaan lieventää; ja/tai joiden avulla voidaan vahvistaa ja turvata erityisesti paikallista luonnon monimuotoisuutta.

Jos toiminnan, tuotteiden ja palveluiden aiheuttamaa merkittävää negatiivista luontovaikutusta ei ole mahdollista välttää, Yhteisö suunnittelee toimenpiteitä aiheutetun haitan hyvittämiseksi ekologisen kompensaation periaatteiden mukaisesti.

Kiertotaloustavoitteet

Yhteisö sitoutuu suunnittelemaan ja raportoimaan kiertotaloustavoitteet, joiden avulla sen toiminnassa, tuotteissa ja palveluissa resurssiviisauden periaatteet toteutuvat.

Toimenpiteet raportoidaan osavuosisikatsauksen ja tilinpäätöksen yhteydessä.

Forum Marinum -säätö

Toimitusjohtaja: Ulla Teräs

Yhtiön toimiala ja toiminnan pääasiallinen tarkoitus

Merikeskus Forum Marinum on merenkulun valtakunnallinen vastuumuseo, merivoimien museo sekä merihenkilöiden vierailu-, kokous- ja tapahtumapaikka. Vastuumuseona Forum Marinum on erikoisalansa toiminnan kehittäjä ja tekee kansallisesti ja kansainvälisesti yhteistyötä korkeakoulujen, museoiden sekä useiden yksityisten ja julkisten tahojen kanssa. Säätöön yleishyödyllinen toiminta sisältää merkittäviä turkulaisiin museokokoelmiin, historiallisiin aluksiin, kiinteistöihin ja jokisataman merellisen ympäristön hoitamiseen liittyviä vastuita. Kulttuuri- ja matkailuliiketoiminta sisältää mm. tilavuokrausta ja tapahtumapalveluita.

Toimintaympäristön muutostekijät

Nopeat muutokset julkisessa taloudessa ovat heikentämässä säätöön yleishyödyllisen toiminnan rahoitusta. Museoiden valtionosuuksiin on tulossa leikkauksia 2025 alkaen ja avovankiloiden työtoiminnan määrärahojen leikkaukset vaarantavat merikeskuksen osana alusta asti olleen avolaitostyömaan toiminnan. Yhteistyösopimusneuvottelut Turun kaupungin kanssa 2025 alkavalle sopimuskaudelle ovat vielä kesken.

Käyntikohteena Forum Marinumin suosio on edelleen ollut nousussa ja se on heti Turun linnan jälkeen alueen suosituin vierailukohde. Vuosi 2024 on tuomassa kolmannen peräkkäisen kävijäennätysvuoden. Merkittävän kasvun mahdollistaminen tulevaisuudessa edellyttää kuitenkin palveluportfolion päivytystä sekä tilojen uudistamista ja uudelleenjärjestelyä.

Kaupungin strategiset tavoitteet sekä Linnanniemen että laajemmin merellisyyden osalta tukevat Merikeskuksen uudistumista. Laajentuva rooli Linnanniemen Merikorttelin kaupunkikehittäjänä koordinoimalla esim. kaupunkitapahtumia ja toimimalla alustana tulevaisuudessa myös uusille kumppaneille voivat lisätä sekä vaikuttavuutta että liiketoimintaa. Turun ankkurisatamasopimus Sail Training Internationalin kanssa sekä tiivis yhteistyö Linnanniemen kulttuuri- ja taidekaupunginosan kehittäjien kanssa ovat konkreettisia välineitä edistää muutosta.

Alueen matkailun kansainvälisen vetovoiman rakentamisessa Forum Marinumilla on vahvistuva tehtävä. Saaristo-brändin juurruttaminen edellyttää konkreettisten palvelujen luomista ja kokoamista sekä yhteisen tarinan vahvistamista. Tässä Merikeskus voi toimia ympärivuotisena, elämyksellisenä ja kaikille saavutettavissa olevana porttina Saaristoon ja merelliseen Turkuun.

Saaristomeren ja Itämeren suojelun teemat tulevat myös vaikuttamaan Merikeskuksen toimintaan. Kansainvälinen mertentutkimuksen vuosikymmen ja yhteiskunnallisen merilukutaidon vahvistaminen ovat tunnistettuja tarpeita, joihin Forum Marinum on tarttumassa entistä voimallisemmin. Tuomalla eri tahoja yhteen ja toimimalla verkostomaisesti voidaan yhteiskunnallista painoarvoa kasvattaa myös valtakunnallisesti.

Toiminnan kehittäminen – toimenpiteet ja tavoitteet

Strategiansa 2023–2028 mukaisesti Forum Marinum on meren puolella. Sen tehtävänä on näyttää, mikä meressä on parasta ja ihmeellistä. Forum Marinum toimii merellisenä muistina ja verkottuneena asiantuntijana, joka tarjoaa ihmisille koskettavia kokemuksia merestä. Vuonna 2024 valmistunut kokonaiskonsepti luo pohjan toimintojen, tilojen ja palvelujen uudistumiselle tulevina vuosina.

Konsepti korostaa Forum Marinumia koko Merikorttelin kehittämisen veturina ja porttina Saaristoon ja merelliseen Turkuun. Päämääränä on tehdä merelliset tarinat, tapahtumat ja palvelut yhä useamman koettavaksi ympäri vuoden. Säätöön pysyvä, yleishyödyllinen muisti- ja tallennustehtävä säilyy, mutta nykyisyyttä ja tulevaisuutta palvelevat tilat ja palvelut uudistuvat toiminnot uudistuvat merkittävästi. Merikeskus on syntyessään ollut innovaatio ja samaan rohkeuden ja kunnianhimon tasoon halutaan jatkossakin tähdätä.

Kehittäminen tapahtuu kolmen tavoitealueen alla:

1. *Yhdessä meren puolella:* Tavoitteena on kestävyys ja ekologisuus ja sen näyttäminen kaikessa toiminnassa. Merikeskus kannustaa myös kumppaneitaan ja käyttäjiä toimimaan yhdessä meren puolesta.

Toimenpiteinä erityisesti meritoimijoiden verkoston vahvistaminen Varsinais-Suomen itämeritoimijoiden kentässä ja Itämerihaasteen kanssa, uudet kumppanuudet ja niihin kytkeytyvä systemaattinen varainhankinta. Merilukutaitoa valtakunnallisesti kehittävä hanke käynnistyy syksyllä 2024. Tulevat kiinteistöjen korjaukset suunnitellaan niin, että kestävyys on mukana kaikissa ratkaisussa.

2. *Kansainvälisen tason merimuseo:* Ainutlaatuiset maailmanluokan museolaivat ja turkulaiset merimuseokokoelmat vahvistetaan turkulaista merellistä identiteettiä.

Toimenpiteinä museolaivojen, erityisesti Suomen Joutsenen ja Sigynin tuominen

museotoiminnan keskiöön ja osaksi Linnanniemen tulevaisuutta. Päätökset Sigynin tulevaisuudesta tehdään vuonna 2025 ja jatkohanke käynnistyy. Merikorttelin kaavoitus käynnistyy 2025 ja Forum Marinumin uuden kokonaiskonseptin mukaisten tilauudistusten suunnittelu saadaan käyntiin. Kaupungin omistaman Suomen Joutsenen laaja peruskunnostus ajoittuu 2024–2028 ja sen ohella käynnistetään näyttelyn ja asiakaskokemuksen uudistus ”toiminnalliseksi museolai-vaksi” 2026. Kokoelmien pitkäaikaissäilytyksen ratkaisut tulevat työn alle. Kaupungin ja muiden tahojen omistamien kokoelmien ja alusten sekä merellisen infran arviointi sekä hoitosuunnitelmat tarkennetaan uuden yhteistyösopimuksen myötä.

3. *Kohtaamispaikka ja merellinen kaupunkitila:* Tavoitteena Forum Marinumin kokonaisuuden hahmotettavuuden ja alueen yhtenäisyyden parantaminen yhteydessä Linnanniemen kaupunginosaan. Luomme uusia edellytyksiä omalle ja kumppaneiden liiketoiminnalle.

Konseptin mukaisten hankesuunnitelmien toteutus alkaa mahdollisuuksien mukaan 2025. Investointitukea haetaan OKM:sta tavoitteena luoda tilateknisten korjausten lisäksi saavutettavat, energiatehokkaat ja muuntojoustavat puitteet palveluille ja ympärivuotisille elämyksille. Merikorttelin ulkoalueita kehitetään viihtyisänä ja kutsuvana kaupunkitilana. Tapahtumatoimintaan kehitetään taloudellisesti kestävä toimintamallit kumppanuuksia hyödyntäen. Selkeytetään brändi-identiteetti.

Toimitusjohtajan katsaus vuoden 2025 talousarvioon ja vuosien 2026–2028 taloussuunnitelmaan

Vuonna 2024 saavutettiin tasapainoinen tulos alijäämäisten vuosien jälkeen. Vuosi 2025 tasapainoa on vaikea saavuttaa johtuen monesta suunnasta tulevista leikkauksista. Tieto leikkausten kohdentumisesta saadaan vasta loppuvuonna 2024, mikä vaikeuttaa toiminnan suunnittelua. On todennäköistä, että leikkaukset vähentävät museon aukioloa ja palvelutarjontaa, joka taas pienentää tuottoja. Omien myyntituottojen lisäämisen rajat ovat näköpiirissä, sillä kasvu edellyttää sekä tilaohjelman että sisältöjen uudistamista. Liiketoiminnallista potentiaalia on tunnustettu erityisesti pidempiaikaisessa tilavuokrauksessa, tapahtumapalveluissa sekä kumppanuusmalleissa sisältöjen ja palvelujen toteutuksessa.

Ennätysvuodet ovat kasvattaneet säätiön pääsylippu- ja palvelutuottoja ja myös hankerahoituksen saamisessa on onnistuttu kohtalaisesti. Museokentän vertailussa säätiön oman palvelutoiminnan osuus rahoituksesta on kansallista kärkeä. Nykyisessä mallissa säätiölle kertyy jatkuvasti kiinteistöjen korjausvelkaa ja sisältöjen uudistamisvelkaa, sillä oman toiminnan kasvaneet tulot kuluvat nousseisiin kiinteistö- ja henkilöstökustannuksiin. Yhdessä tiukan kulukurin ja sopeuttamistoimien kanssa säätiön heikkenevää talouskehitystä on hidastettu.

Turun kaupungin toiminta-avustusten suhteellinen osuus säätiön rahoituksesta on viime vuosina edelleen pienentynyt avustuksen pysyttyä samansuuruisena yli 10 vuotta. Neuvottelut uudesta sopimuskaudesta ovat kesken, mutta säätiö toivoo yleishyödylliseen toimintaan kohdistuvan toiminta-avustuksen tarkistamista kaupungin säätiössä käyttämän omistajavallan ja nykyisen kustannustason edellyttämälle tasolle. Tämän lisäksi Forum Marinumin toiminnan laajuutta, fokusta ja palvelutarjoamaa tullaan tarkastelemaan uudelleen kestävä kokonaisuuden luomiseksi.

Konserniyhtiön kaupunginvaltuustoon nähden sitovat tavoitteet

Tavoite: Säätiön suosio ja houkuttelevuus paikallisena ja valtakunnallisena matkailukohteena

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Alueen kävijämäärä/vuosi, henkilöä	239 000	230 000	240 000	250 000	260 000	280 000
Oman tuoton osuus kaikista tuotoista, %	39	39	38	39	39	39
Pääsylipputulot, 1 000 euroa	409	400	450	500	550	575
Yhteistoimintasopimus Turun kaupungin kanssa 1 000 euroa (Kh 22.11.2021 § 524)	589	589	uusi sopimus	uusi sopimus	uusi sopimus	uusi sopimus

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: Ennätysvuoden 2024 jälkeen pyritään hyvään perustasoon ja kesäkauteen, vaikka aukioloaikoja joudutaan supistamaan. Pääsylippujen ja tilavuokrauksen hintoja korotetaan maltillisesti. Vielä neuvottelussa olevan, vuoden 2025 alussa vahvistettavan kaupungin yhteistyösopimuksen sisällöllä on vaikutus toiminnan suunnitteluun.

Ilmastotavoitteet

Yhteisö toteuttaa Turun Ilmastosuunnitelmaa tavoitellen myös oman toimintansa kehittämistä hiilineutraaliksi vuoteen 2029 mennessä.

Tavoite: Yhteisö kehittää liikkumisratkaisuja ja/tai työmaansa hiilineutraaliksi jo vuoteen 2025 mennessä.

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Kehitetään toimintaa systemaattisesti kohti hiilineutraalia yhdessä muiden museoiden ja matkailutoimialan kanssa	Toteutui suunnitellusti	Ympäristöjärjestelmän käyttöönotto alkaa	Ympäristöjärjestelmän tai ympäristösertifikaatin käyttöönotto		Matkailualan kriteerit (VTA + Visit Finland)	

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: Ekokompassi sertifiointi valmiiksi vuonna 2025.

Tavoite: Yhteisö osallistuu investoinneillaan konsernin yhteiseen ilmastobudjetoinnin kehitystyöhön toteuttaen Vihreää siirtymää ilmastosuunnitelman ja EU-taksonomian mukaisesti.

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Kiinteistöjen energiatehokkuuden parantaminen ja säästöt käyttötaloudessa	Toteutui osittain	Kaukokylmä ja aurinkopaneelit Kruununmakasiinin katolle	Energiatehokkuusinvestoinnit valmiit	Energiatehokkuus osana tilakorjausinvestointeja		

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: Energiatehokkuus on keskeinen osa tulevien rakennusten korjausten suunnittelua.

Ilmastotavoitteiden lisäksi yhteisö sitoutuu yhteistyössä Turun kaupungin ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa toteuttamaan mahdollisuuksien mukaan ja toimialan luonne huomioiden toimenpiteitä, jotka tukevat Turun ilmastosuunnitelmaa, LUMO-ohjelmaa, metsäsuunnitelmaa, Itämerihaastetta ja kiertotalouden tiekarttaa sekä hankintastrategiaa. Yhteisö sitoutuu Turun luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen ja vahvistamiseen sekä resurssiviisaaseen kiertotalouteen siirtymiseen tavoitevuoteen 2029 mennessä Turun kiertotalouden tiekartan mukaisesti.

Luontotavoitteet

Yhteisö sitoutuu suunnittelemaan ja raportoimaan luontotavoitteet, joiden avulla sen toiminnan, tuotteiden ja palveluiden aiheuttamat välittömät negatiiviset luontovaikutukset voidaan välttää tai niitä voidaan lieventää; ja/tai joiden avulla voidaan vahvistaa ja turvata erityisesti paikallista luonnon monimuotoisuutta.

Jos toiminnan, tuotteiden ja palveluiden aiheuttamaa merkittävää negatiivista luontovaikutusta ei ole mahdollista välttää, Yhteisö suunnittelee toimenpiteitä aiheutetun haitan hyvittämiseksi ekologisen kompensaaation periaatteiden mukaisesti.

Kiertotaloustavoitteet

Yhteisö sitoutuu suunnittelemaan ja raportoimaan kiertotaloustavoitteet, joiden avulla sen toiminnassa, tuotteissa ja palveluissa resurssiviisauden periaatteet toteutuvat.

Toimenpiteet raportoidaan osavuosisikatsauksen ja tilinpäätöksen yhteydessä.

Suunnitellut toimenpiteet luonto- ja kiertotaloustavoitteiden osalta vuoden 2025 aikana
<ul style="list-style-type: none"> • Ekokompassi-ohjelma ja sertifiointi. • Toimenpidesuunnitelma tuotteiden ja palvelujen kehittämiseksi. • Yhteistyö Itämerihaasteen toimenpidesuunnitelman toteutuksessa jatkuu. • Merilukutaito-hanke valtakunnallisesti verkostoa koordinoiden.

Kaarea Oy

Toimitusjohtaja: Miika Markkanen

Yhtiön toimiala ja toiminnan pääasiallinen tarkoitus

Yhtiön toimialana on ruoka-, siivous- ja kiinteistön hoito- ja kunnossapitopalveluiden tuottaminen, sekä näiden palveluiden toteuttamiseen liittyvä suunnittelu ja konsultointi; ruokatuotteiden valmistus, varastoiminen, välittäminen ja kuljettaminen; kiinteistöjen siivous, hoito, huolto, valvonta, vartiointi ja turvallisuuspalvelut sekä kiinteistöihin liittyvien laitteiden ja järjestelmien asentaminen, huolto ja korjaus. Yhtiö voi myös ostaa, myydä ja omistaa kiinteistöjä sekä osakkeita ja muita arvopapereita. Yhtiön tarkoituksena on toimia omistajiensa sidosyksikkönä julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetussa laissa (1397/2016) tarkoitettu tavoin. Yhtiö toimii liiketaloudellisin periaattein.

Toimintaympäristön muutostekijät

Varsinais-Suomen hyvinvointialueen toiminnan vakiintuminen ja yhtenäistäminen saattaa vaikuttaa yhtiön toimintaympäristöön. Suomen hallituksen hankintalakiin ja sidosyksikkötoimintaan kaavailemat lainsäädännölliset muutokset luovat epävarmuustekijöitä yhtiön toimintaympäristöön.

Toiminnan kehittäminen – toimenpiteet ja tavoitteet

Yhtiö jatkaa kehittämistyötä yhtenäistääkseen ja parantaakseen organisaation toimintoja mm. strategian päivittämisen ja jalkauttamisen avulla. Lisäksi yhtiössä on käynnistetty esihenkilövalmennus, joka jatkuu vuodelle 2025. Toimintaa kehitetään muun muassa tuottavuus- ja hiilijalanjälkimittaristojen tulosten pohjalta sekä huomioiden lainsäädännön edellytykset (mm. CSRD - Kestävyyseraportointidirektiivi). Yhtiön toiminta perustuu osakkaiden väliseen sopimukseen ja omistajapolitiikkaan.

Toimitusjohtajan katsaus vuoden 2025 talousarvioon ja vuosien 2026–2028 taloussuunnitelmaan

Yhtiö on vuodelle 2025 huomioinut Turun kaupungin kasvatuksen ja opetuksen ruokapalveluihin liittyvän alv-toimintamallin purkautumisen, jonka myötä yhtiö vastaa jatkossa ao. ruokapalveluiden materiaalien ja ostopalveluiden hankinnoista.

Ruokapalvelusopimus Uudenkaupungin kaupungin koulu- ja päiväkotiruokapalveluiden tuottamisesta päättyy toukokuun lopulla 2025. Ruoka- ja puhtauspalvelusopimukset Auran kunnan kanssa päättyvät elokuun lopulla 2025.

Konserniyhtiön kaupunginvaltuustoon nähden sitovat tavoitteet

Tavoite: Kaupungin määräaikaisten puitesopimusten tilauskannan ulkopuolinen liikevaihto kasvaa ja yhtiön sisäisen toiminnan tuottavuus paranee

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Yhtiö saa uutta liikevaihtoa uusista asiakkaista. Liikevaihto, 1 000 euroa	69 288	63 424	70 145	69 953	70 932	71 851
Liikevoitto on maltillinen. Liikevoitto, 1 000 euroa	3 868	1 578	1 768	1 754	1 774	1 801

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: Yhtiön palveluita markkinoidaan aktiivisesti nykyisille omistajille. Yhtiön tavoitteena on palvella omistaja-asiakkaitaan kustannustehokkaasti ja tuottaa lisäarvoa.

Kaupungin ostaman kouluruokailun hinnoittelu ja vertailu muihin suuriin kaupunkeihin.

Laskennallinen ruokailun hinta euroa/oppilas/päivä	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Espoon kaupunki	1,87						
Helsingin kaupunki	2,41						
Oulun kaupunki	2,01						
Tampereen kaupunki	2,88						
Turun kaupunki	2,47						
Vantaan kaupunki	1,78						

Ilmastotavoitteet

Yhteisö toteuttaa Turun Ilmastosuunnitelmaa tavoitellen myös oman toimintansa kehittämistä hiilineutraaliksi vuoteen 2029 mennessä.

Tavoite: Yhteisö kehittää liikkumisratkaisuja ja/tai työmaansa hiilineutraaliksi jo vuoteen 2025 mennessä.

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Yhtiön liikkumisratkaisuja kehitetään hiilineutraalimmiksi	Liikkumisratkaisuille on laadittu arviointi ja toimenpidesuunnitelma hiilineutraaliuden saavuttamiseksi	Liikkumisratkaisuille laadittu toimenpidesuunnitelman toteutus	Liikkumisratkaisut kehitetään hiilineutraaleiksi	Liikkumisratkaisut kehitetty hiilineutraaleiksi	Liikkumisratkaisut kehitetty hiilineutraaleiksi	Liikkumisratkaisut kehitetty hiilineutraaleiksi
Yhtiö käyttää uusiutuvaa, vähähiilistä ja biopohjaista polttoaineita	Käyttöä on jatkettu	Jatketaan käyttöä	Jatketaan käyttöä	Jatketaan käyttöä	Jatketaan käyttöä	Jatketaan käyttöä
Sähköisten ajoneuvojen osuus kaikista ajoneuvoista, %	13		18	21	24	27

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: Yhtiö uusii autokantaa tulevana vuosina hiilineutraaleilla vaihtoehdoilla, mikäli niitä on saatavissa. Polttomoottorikäyttöisissä autoissa käytetään uusiutuvaa, vähähiilistä ja biopohjaista polttoainetta. Henkilöstöä opastetaan ekologiseen liikkumiseen huomioiden mm. ajotavat ja tyhjäkäynnin välttäminen.

Tavoite: Yhteisö osallistuu investoinneillaan konsernin yhteiseen ilmastobudjetoinnin kehitystyöhön toteuttaen Vihreää siirtymää ilmastosuunnitelman ja EU-taksonomian mukaisesti.

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Veden kulutuksen vähentäminen	Korvausinvestoinneilla on päästy vähemmän vettä kuluttaviin ratkaisuihin	Korvausinvestoinneilla päästään vähemmän vettä kuluttaviin ratkaisuihin	Korvausinvestoinneilla päästään vähemmän vettä kuluttaviin ratkaisuihin	Korvausinvestoinneilla päästään vähemmän vettä kuluttaviin ratkaisuihin	Korvausinvestoinneilla päästään vähemmän vettä kuluttaviin ratkaisuihin	Korvausinvestoinneilla päästään vähemmän vettä kuluttaviin ratkaisuihin
Ilmastonmuutoksen hillintä	Korvausinvestoinneilla on päästy vähemmän energiaa kuluttaviin ratkaisuihin	Korvausinvestoinneilla päästään vähemmän energiaa kuluttaviin ratkaisuihin	Korvausinvestoinneilla päästään vähemmän energiaa kuluttaviin ratkaisuihin	Korvausinvestoinneilla päästään vähemmän energiaa kuluttaviin ratkaisuihin	Korvausinvestoinneilla päästään vähemmän energiaa kuluttaviin ratkaisuihin	Korvausinvestoinneilla päästään vähemmän energiaa kuluttaviin ratkaisuihin
Hiilijalanjäljen pienentäminen. Toteutetaan konsernin tavoitteita tukevaa päästövähennys-suunnitelmaa.	Toimintaa on kehitetty toimialakohtaisen hiilijalanjälki mittariston pohjalta	Kehitetään toimintaa toimialakohtaisen hiilijalanjälki mittariston pohjalta	Kehitetään toimintaa toimialakohtaisen hiilijalanjälki mittariston pohjalta	Kehitetään toimintaa toimialakohtaisen hiilijalanjälki mittariston pohjalta	Kehitetään toimintaa toimialakohtaisen hiilijalanjälki mittariston pohjalta	Kehitetään toimintaa toimialakohtaisen hiilijalanjälki mittariston pohjalta

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: Korvausinvestointien kilpailuttamiskriteereissä huomioidaan ympäristönäkökohdat. Toimialakohtaisen hiilijalanjälkiseurannan pohjalta tehdään toimenpiteitä hiilijalanjäljen pienentämiseksi.

Ilmastotavoitteiden lisäksi yhteisö sitoutuu yhteistyössä Turun kaupungin ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa toteuttamaan mahdollisuuksien mukaan ja toimialan luonne huomioiden toimenpiteitä, jotka tukevat Turun ilmastosuunnitelmaa, LUMO-ohjelmaa, metsäsuunnitelmaa, Itämerihaastetta ja kiertotalouden tiekarttaa sekä hankintastrategiaa. Yhteisö sitoutuu Turun luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen ja vahvistamiseen sekä resurssiviisaaseen kiertotalouteen siirtymiseen tavoitevuoteen 2029 mennessä Turun kiertotalouden tiekartan mukaisesti.

Luontotavoitteet

Yhteisö sitoutuu suunnittelemaan ja raportoimaan luontotavoitteet, joiden avulla sen toiminnan, tuotteiden ja palveluiden aiheuttamat välittömät negatiiviset luontovaikutukset voidaan välttää tai niitä voidaan lieventää; ja/tai joiden avulla voidaan vahvistaa ja turvata erityisesti paikallista luonnon monimuotoisuutta.

Jos toiminnan, tuotteiden ja palveluiden aiheuttamaa merkittävää negatiivista luontovaikutusta ei ole mahdollista välttää, Yhteisö suunnittelee toimenpiteitä aiheutetun haitan hyvittämiseksi ekologisen kompensaaation periaatteiden mukaisesti.

Kiertotaloustavoitteet

Yhteisö sitoutuu suunnittelemaan ja raportoimaan kiertotaloustavoitteet, joiden avulla sen toiminnassa, tuotteissa ja palveluissa resurssiviisauden periaatteet toteutuvat.

Toimenpiteet raportoidaan osavuosikatsauksen ja tilinpäätöksen yhteydessä.

Suunnitellut toimenpiteet luonto- ja kiertotaloustavoitteiden osalta vuoden 2025 aikana

Yhtiö käyttää tuotantoajoneuvoissa uusiutuvaa biodieseliä, jolloin kierrätetään maapallolla olemassa olevaa hiilidioksidia, ja jonka myötä ei tuoteta lisää hiilidioksidia.

Pidempiaikaisten työkohteiden jätehuolto toteutetaan suoraan kohteeseen toimitetuilla kannellisilla vaihtolavoilla työssä syntyvien lajikkeiden mukaisesti. Pienet erät kuljetetaan Kaurakadun tai Fiskarsinkadun lajittelualueille.

Yhtiö on liittynyt Portaat luomuun-ohjelmaan ja käytetään luomuna rasvatonta maitoa ja hiutaleita sekä pienissä määrissä muita luomutuotteita. Luomun käyttö säilyy portaalla 3 (=> luomua käytetään 5–10 %).

Turun kouluissa ja päiväkodeissa sekaruokalistan aterian hiilidioksidipäästöjen keskiarvo pysyy samalla tai alemmalla tasolla kuin vuonna 2024.

Täyssähköautojen osuuden lisääminen

Kaurakadun sekä Fiskarsinkadun lajittelualueen käyttöä jatketaan. Yhtiö jatkaa yhteistyötä jätealan toimiajan kanssa eri jätelajikkeiden oikeanlaiseen hyödyntämiseen tai jatkokäsittelyyn.

Korvausinvestointien kilpailuttamiskriteereissä huomioidaan ympäristönäkökohdat. Puhtauspalveluissa jatketaan laikkojen käyttöä, jotka vähentävät veden käyttöä ja työ voidaan suorittaa ilman kemikaaleja.

Kiertonetissä myydään tarpeettomia ajoneuvoja, koneita ja laitteita. Hankintoja tehdään käytettyinä mahdollisuuksien mukaan.

Kiillon pesuainepakkausten kierrättämistä Kantasairaalan potilaskeittiössä jatketaan. Puhtauspalveluissa käytössä olevaa paikallista pesuainepullojen kierrätystä jatketaan ja laajennetaan kattamaan myös pesuainesäiliöt. Puhtauspalveluissa laajennetaan ympäristömerkittyjen puhdistusaineiden käyttöä.

Ruokahävikin kirjaamista kaikissa ruokapalvelun toimipaikoissa jatketaan. Keittiöissä myydään ylijäämäruokaa ruokailun jälkeen ja hävikkiruokaa lahjoitetaan yhteistyötahoille.

Kiertotalouskeskittymää Kaurakadulla Tilapalvelukeskuksen hallinnoimalla kiinteistöllä jatketaan. Yli vuoden varastoidut tuotteet pyritään myymään Kiertonetissä tai lahjoitetaan kierrätyskeskuksille. Jatkokäyttöön kelpaamattomat tuotteet lajitellaan laadun mukaisille kierrätyslavoille.

Kuntec Oy

Toimitusjohtaja: Harri Kaunisto

Yhtiön toimiala ja toiminnan pääasiallinen tarkoitus

Yhtiön toimialana on maa- ja vesirakennustöiden, kadunrakentamistöiden, viherrakentamistöiden, metsänhoitotöiden, liikunta- ja leikkipaikkarakentamistöiden ja projektinjohtourakoinnin sekä näihin liittyvien kuljetus-, rakennus-, ylläpito- ja muiden töiden suorittaminen, suunnittelu ja konsultointi sekä toimialaan liittyvien tuotteiden valmistus ja myynti. Yhtiö voi lisäksi ostaa, myydä ja omistaa kiinteistöjä ja osakkeita sekä vuokrata kiinteistöjä ja huoneiloja.

Toimintaympäristön muutostekijät

Yhtiö toimii omistajanaan olevien, julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016) mukaisten hankintayksiköiden sidosyksikkönä sekä vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1398/2016) mukaisten hankintayksiköiden sidosyhtymisenä. Yhtiö harjoittaa toimintaansa ensisijaisesti sen omistavien hankintayksiköiden kanssa tuottaen niille edellä 2 §:ssä tarkoitettuja palveluja. Yhtiö voi tarjota palveluja muille kuin omistajinaan oleville hankintayksiköille vain siinä määrin kuin voimassa oleva hankintalainsäädäntö sen mahdollistaa vaarantamatta

yhtiön asemaa edellä mainittuna sidosyksikkönä ja -yhtiönsä.

Turun Vesihuolto Oy tuli yhtiön uudeksi osakkaaksi 15.12.2022 alkaen.

Toiminnan kehittäminen – toimenpiteet ja tavoitteet

Jatkamme sisäisen tehokkuuden parantamista. Painopisteenä edelleen johtamisen kehittäminen.

Panostamme vahvasti kaupungin ympäristöohjelman mukaisesti kalustomme uusintaan. Ympäristöystävällisempää kalustoa hankitaan tulevina vuosina erittäin merkittävästi.

Toimitusjohtajan katsaus vuoden 2025 talousarvioon ja vuosien 2026–2028 taloussuunnitelmaan

Keskitymme toiminnassamme toimintojen tehostamiseen, vastuullisuuteen ja oikean laatutason noudattamiseen yhdessä asiakkaan kanssa.

Tulostaso on ennalta sovittu omistajien kanssa ja yhtiöllä ei ole kasvuhakuisuutta.

Vuodelle 2024 ennustettu liikevoitto näyttäisi nousevan tavoitetasoa korkeammaksi. Tämä johtuu suurelta osin muutamista kertaeristä ja eri toimintojen tehostumisesta.

Konserniyhtiön kaupunginvaltuustoon nähden sitovat tavoitteet

Tavoite: Omistajien puitesopimusten tilauskannan ulkopuolinen liikevaihto pysyy alle 5 % ja yhtiön sisäisen toiminnan tuottavuus paranee

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Liikevaihto, 1 000 euroa	9 712	9 200	9 000	9 200	10 400	11 600
Liikevaihto kasvaa verrattuna edelliseen tilinpäätökseen, %	18,4	2,2	-2,2	2,2	13,0	11,5
Liikevoitto, 1 000 euroa	1 400	184	180	184	408	632

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: Ylläpidetään nykyisten sopimusten toimintoja ja kehitetään toimintaa jatkuvan parantamisen malliin.

Kalustoinvestointien vuoksi liikevaihto ja liikevoitto nousevat 2027 alkaen, jotta investointien poisto- ja rahoituskulut saadaan rahoitettua.

Ilmastotavoitteet

Yhteisö toteuttaa Turun Ilmastosuunnitelmaa tavoitellen myös oman toimintansa kehittämistä hiilineutraaliksi vuoteen 2029 mennessä.

Tavoite: Yhteisö kehittää liikkumisratkaisuja ja/tai työmaansa hiilineutraaliksi jo vuoteen 2025 mennessä.

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Käytettävien polttoaineiden muuttaminen uusiutuviksi polttoaineiksi, %	0	90	95	95	100	100
Sähkökäyttöisen kaluston ja ilmastoystävällisen materiaalin osuuden kasvattaminen, %	0,5	5	8	10	40	75

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: Seurataan markkinan kehittymistä ja huomioidaan tämä hankinnoissa. Yhteisö ei saa kehitettyä liikkumisratkaisujaan ja/tai työmaitaan hiilineutraaliksi vuoteen 2025 mennessä. Tämä johtuu siitä, että markkina ei tarjoa käyttööme sopivaa hiilineutraalia kalustoa vielä tällä hetkellä.

Tavoite: Yhteisö osallistuu investoinneillaan konsernin yhteiseen ilmastobudjetoinnin kehitystyöhön toteutuen Vihreää siirtymää ilmastosuunnitelman ja EU-taksonomian mukaisesti.

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Vähäpäästöisemmän (päästöluokitus) kaluston hankinnat, 1 000 euroa	0	600	1 500	600	5 300	5 300

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: Edetään suunnitelman mukaisesti. Seurataan tarkasti markkinan tarjoamia mahdollisuuksia vähäpäästöisemmän kaluston osalta.

Luontotavoitteet

Yhteisö sitoutuu suunnittelemaan ja raportoimaan luontotavoitteet, joiden avulla sen toiminnan, tuotteiden ja palveluiden aiheuttamat välittömät negatiiviset luontovaikutukset voidaan välttää tai niitä voidaan lieventää; ja/tai joiden avulla voidaan vahvistaa ja turvata erityisesti paikallista luonnon monimuotoisuutta.

Jos toiminnan, tuotteiden ja palveluiden aiheuttamaa merkittävää negatiivista luontovaikutusta ei ole mahdollista välttää, Yhteisö suunnittelee toimenpiteitä aiheutetun haitan hyvittämiseksi ekologisen kompensaaation periaatteiden mukaisesti.

Kiertotaloustavoitteet

Yhteisö sitoutuu suunnittelemaan ja raportoimaan kiertotaloustavoitteet, joiden avulla sen toiminnassa, tuotteissa ja palveluissa resurssiviisauden periaatteet toteutuvat.

Toimenpiteet raportoidaan osavuosikatsauksen ja tilinpäätöksen yhteydessä.

Suunnitellut toimenpiteet luonto- ja kiertotaloustavoitteiden osalta vuoden 2025 aikana
<p>Kuntec liittyi Turun kaupungin ilmastojoukkueeseen keväällä 2024.</p> <p>Hiilineutraalia kalustoa hankitaan suunnitelman mukaisesti vanhojen polttomoottoriajoneuvojen tilalle.</p> <p>Siirryimme uusiutuvien polttoaineiden käyttöön keväällä 2024.</p>

Lounais-Suomen Jätehuolto Oy (konserni) – kaupungin omistus 22,46 %

Toimitusjohtaja: Jukka Heikkilä

Yhtiön toimiala ja toiminnan pääasiallinen tarkoitus

Lounais-Suomen Jätehuolto Oy (LSJH) on kahdeksantoista kunnan omistama jätehuolto-yhtiö.

LSJH hoitaa omistajakuntiansa lakisääteiset jätehuollon palvelutehtävät osakassopimuksen, jätelainsäädännön sekä muiden määräysten ja sopimusten mukaisesti. LSJH:n toiminnan perustana on jätehuoltopoliittinen ohjelma, joka on laadittu koko yhtiön toiminta-alueelle.

LSJH järjestää seudun asukkaille, julkisille toimijoille ja muille kunnan jätehuoltovastuulla oleville toimijoille jätteiden keräys- ja vastaanottopalvelut sekä jätteiden hyötykäytön ja muun käsittelyn. LSJH tarjoaa jäteneuvontaa kunnan jätehuoltovastuulla oleville tahoille. Asukkaita ja muita toimijoita opastetaan jätteiden vähentämisessä, kestävässä kuluttamisessa ja lajittelussa sekä kustannustehokkaan jätehuollon järjestämisessä. LSJH tarjoaa myös lakisääteiset kunnan toissijaisella vastuulla järjestettävät jätehuoltopalvelut elinkeinoelämälle (TSV).

Toimintaympäristön muutostekijät

Jätehuollon toimintaympäristö on jatkuvassa muutoksessa johtuen EU:n kiristyvistä kierrätysvaatimuksista sekä mm. nykyisestä hallitusohjelmasta, joka toteutessaan sellaisenaan toisi jälleen merkittäviä muutoksia jätehuollon järjestämiseen. Jatkuvat muutokset aiheuttavat epävarmuuden lisäksi merkittävää työtä niiden täytäntöönpanossa ja aiheuttavat näin myös merkittäviä kustannuksia jätehuollon kokonaisuuteen. Vuonna 2021 voimaan astunut Jätelain muutos on edennyt kuluvan vuoden aikana bio- ja pakkausjätteiden keräyksen asteittaisella laajenemisella LSJH:n alueilla. Biojätteen keräysmäärät eivät ole vastanneet suunniteltua.

LSJH:n pitkälle viemä poistotekstiilin jalostuslaitoshanke päätettiin LSJH:n yhtiökokouksen päätöksellä jättää toteuttamatta johtuen EU:n tekstiilien jätteiden direktiivistä. Poistotekstiilin keräyksen jatkoa jätelaitoskumppaneiden alueilta LSJH:n oman alueen keräyksen lisäksi selvitetään parhaillaan.

Myös erilaiset yhteiskunnassa viime vuosina ilmenneet poikkeustilanteet vaativat huomiota toiminnan suunnittelussa ja riskeihin varautumisessa.

Toiminnan kehittäminen – toimenpiteet ja tavoitteet

Lounais-Suomen Jätehuolto Oy:n strategiset päämäärät ja keskeiset tavoitteet pohjautuvat yhtiön toimintapolitiikkaan ja strategiaan. LSJH:n hallitus hyväksyi päivitetyn strategian ja toimintapolitiikan 24.10.2023.

Toimintamme perustana ovat:
Asukkaat ja kumppanit

- Tuotamme laadukkaita palveluja
- Toimimme vuorovaikutuksessa asukkaiden ja muiden asiakkaiden, omistajien, viranomaisten ja muiden sidosryhmien kanssa kaikki ikäryhmittä huomioiden.
- Tiedotamme toiminnastamme ja sen vaikutuksista avoimesti ja ajantasaisesti.

Ympäristö ja turvallisuus

- Toimimme ihmisten terveyden, viihtyvyyden ja ympäristönsuojelun kannalta kestäväällä sekä teknisesti, turvallisesti ja taloudellisesti parhaalla tavalla.
- Edellytämme sopimusosapuolilta sitoutumista vastaaviin periaatteisiin.
- Tiedostamme toimintamme vaikutukset ympäristöön, henkilöstöön ja asiakkaisiin.
- Toimintamme huomioi tietoturvan.

Työyhteisö

- Huolehdimme työyhteisön hyvinvoinnista ja työturvallisuudesta.
- Ylläpidämme ja kehitämme organisaatiokulttuuria, jossa tieto kulkee ja jokaisen ääni kuuluu.
- Kannustamme ja autamme toisiamme kehittämään osaamistamme.

LSJH:n strategiset päämäärät ovat:

- Järjestämme asukkaille lähellä olevat monipuoliset jätehuoltopalvelut
- Edistämme resurssitehokkuutta ja alueellista kiertotaloutta ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi
- Säilytämme talouden tasapainon muuttuvassa toimintaympäristössä

Toimitusjohtajan katsaus vuoden 2025 talousarvioon ja vuosien 2026–2028 taloussuunnitelmaan

Vuosien 2025–2028 talouden suunnittelu pohjautuu LSJH:n strategiaan, jonka yhtiön hallitus vuosittain hyväksyy. Strategia toimii pohjana toimintavuoden aikana tehtävälle toimintasuunnittelulle ja talousarvion laadinnalle. Toiminnan suunnittelun lähtökohtana on tuottaa mahdollisimman laadukkaita jätehuoltopalveluita alueen asukkaille kustannustehokkaasti ja ympäristövaikutukset huomioiden. LSJH:ssa toiminnan suunnittelua tehdään pitkällä aikavälillä pitkän aikavälin investointiohjelman muodossa. Pitkän aikavälin investointiohjelma vuosille

2024–2031 hyväksyttiin LSJH:n hallituksen toimesta viime keväänä. Ohjelman avulla pyritään hallitusti toteuttamaan mm. tuleville vuosille kaavailtuja mittavia investointeja jätehuoltopalveluiden kehittämiseksi entisestään. Yhtiön hallitus tarkastelee investointiohjelmaa säännöllisesti ja hyväksyy tarkennetun suunnitelman vuosittain keväällä.

Toimintasuunnitelmien valmistuttua syksyn aikana laaditaan yhtiön alustava talousarvio ja valmistellaan jätetaksaehdotus jätehuoltolautakunnan käsittelyyn. LSJH:n hallitus hyväksyy lopullisen talousarvion vuosikellon mukaisesti joulukuussa 2024.

Talousarviossa huomioidaan toimintaympäristössä, kuten lainsäädännössä, tapahtuvat muutokset. Investointisuunnitelmassa huomioidaan tarvittavat rakentamiseen ja muihin toimintoihin liittyvät kehittämistarpeet. Investoinnit tullaan rahoittamaan mahdollisuuksien mukaan kassavaroin ja tarvittaessa ulkopuolisella rahoituslaitoksella.

Taloudellista ja toiminnallista panostusta vaatii edelleen vuonna 2021 voimaan astuneen jätelain mukanaan tuomien muutosten täytäntöönpano. Kunnan järjestämä bio- ja pakkausjätteiden kuljetus jatkaa laajenemistaan LSJH:n toimialueella. Samaan aikaan valmistaudutaan sekajätteen kunnan kilpailuttaman jätteen kuljetusten alkamiseen vuoden 2026 aikana, mikä työ vaatii toteutuakseen paljon suunnittelua. Lisäksi jätehuoltopalveluiden parantamiseksi käynnissä on merkittäviä rakennushankkeita. Parhaillaan toteutettavista hankkeista merkittävien on Topinpuiston alueelle rakennettava uusi

lajitteluasema. Samalla toteutetaan useita taloudelliselta arvoltaan pienempiä hankkeita eri toimipisteissä. Pitkän aikavälin investointiohjelmassa on myös tuleville vuosille suunnitteilla useita muita investointeja jätehuoltoinfran ja -palveluiden parantamiseksi. Lisäksi vanhojen kaatopaikkojen sulkeminen on tehtävä hallitusti.

Muun toiminnan ohella LSJH:ssa on kuluva vuotena valmistauduttu CSRD:n mukaiseen kestävyysraportointiin erillisen Kestävyysohjelman laatimisella, vaikka raportointivelvoitetta yhtiöllä ei vielä olekaan. Ohjelman rakentaminen on vielä kesken ja sen odotetaan valmistuvan kuluva syksyn aikana. Kestävyysohjelmassa kuvataan LSJH:n strategiset tavoitteet ja toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi ympäristön, ihmisten ja hyvän hallinnon näkökulmasta.

Toiminnan rahoituksen rakennetta pyritään jatkuvasti kehittämään niin, että jätehuollon peruspalvelutoiminnan kustannukset voidaan kattaa palveluiden tuottamisesta saaduilla tuloilla. Aikaisempina vuosina taksanalaiset tulot eivät ole kattaneet taksanalaisen palveluiden tuottamisesta syntyneitä kuluja, ja vajetta on katettu liitetoiminnan muilla tuloilla.

Alla olevassa taulukossa on kirjattuna toteumien lisäksi ennusteet vuosille 2025–2028. Ennusteet perustuvat LSJH:n hallituksen keväällä 2024 vahvistamaan Pitkän aikavälin toiminta- ja investointisuunnitelmaan sekä käynnissä olevaan talousarviosuunnitteluun vuodelle 2025 ja ovat alustavia. Ne voivat toteutuessaan muuttua alla olevasta.

Ilmastotavoitteet

Yhteisö toteuttaa Turun Ilmastosuunnitelmaa tavoitellen myös oman toimintansa kehittämistä hiilineutraaliksi vuoteen 2029 mennessä.

Tavoite: Yhteisö kehittää liikkumisratkaisuja ja/tai työmaansa hiilineutraaliksi jo vuoteen 2025 mennessä.

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä:

LSJH edellyttää kilpailuttamisessaan jätteenkuljetusurakoissa vaihtoehtoista käyttövoimaa mahdollisuuksien (saatavuuslogistiset alueet huomioiden) mukaan.

Työmatkaliikenne on otettu uutena kokonaisuutena mukaan LSJH:n päästövähennysohjelmaan tavoitteiden tarkentamiseksi.

Tavoite: Yhteisö osallistuu investoinneillaan konsernin yhteiseen ilmastobudjetoiminnan kehitystyöhön toteuttaen Vihreää siirtymää ilmastosuunnitelman ja EU-taksonomian mukaisesti.

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
LSJH:n järjestämän jätehuoltopalvelun hiilijalanjälki, tCO ₂ ekv/a	92 357	84 400	75 500	72 300	68 300	64 600
Syntyvän yhdyskuntajätteen kierrätysaste LSJH:n toimialueella, %	50	52	55	55	57	58

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: -

Ilmastotavoitteiden lisäksi yhteisö sitoutuu yhteistyössä Turun kaupungin ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa toteuttamaan mahdollisuuksien mukaan ja toimialan luonne huomioiden toimenpiteitä, jotka tukevat Turun ilmastosuunnitelmaa, LUMO-ohjelmaa, metsäsuunnitelmaa, Itämerihaastetta ja kiertotalouden tiekarttaa sekä hankintastrategiaa. Yhteisö sitoutuu Turun luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen ja vahvistamiseen sekä resurssiviisaaseen kiertotalouteen siirtymiseen tavoitevuoteen 2029 mennessä Turun kiertotalouden tiekartan mukaisesti.

Luontotavoitteet

Yhteisö sitoutuu suunnittelemaan ja raportoimaan luontotavoitteet, joiden avulla sen toiminnan, tuotteiden ja palveluiden aiheuttamat välittömät negatiiviset luontovaikutukset voidaan välttää tai niitä voidaan lieventää; ja/tai joiden avulla voidaan vahvistaa ja turvata erityisesti paikallista luonnon monimuotoisuutta.

Jos toiminnan, tuotteiden ja palveluiden aiheuttamaa merkittävää negatiivista luontovaikutusta ei ole mahdollista välttää, Yhteisö suunnittelee toimenpiteitä aiheutetun haitan hyvittämiseksi ekologisen kompensaation periaatteiden mukaisesti.

Kiertotaloustavoitteet

Yhteisö sitoutuu suunnittelemaan ja raportoimaan kiertotaloustavoitteet, joiden avulla sen toiminnassa, tuotteissa ja palveluissa resurssiviisauden periaatteet toteutuvat.

Toimenpiteet raportoidaan osavuosikatsauksen ja tilinpäätöksen yhteydessä.

LSJH:n toiminnan yhtenä strategisena tavoitteena on edistää resurssitehokkuutta ja alueellista kiertotaloutta ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi. Toimenpiteinä tavoitteen saavuttamiseksi LSJH pyrkii tehostamaan uudelleenkäyttöä ja laadukasta kierrätystä. Toiminnassa tähdätään mahdollisimman alhaiseen hiilijalanjälkeen sekä luonnon monimuotoisuuden huomioimiseen toimipaikkojen kehittämisessä. Lisäksi yhtiössä kehitetään kiertotaloutta konsernina aktiivisella sidosryhmäyhteistyöllä. Vuonna 2024 LSJH laatii ympäristöohjelman tukemaan em. tavoitteiden saavuttamista.

Suunnitellut toimenpiteet luonto- ja kiertotaloustavoitteiden osalta vuoden 2025 aikana

Tuotetaan alueidenhoitosuunnitelma luonnon monimuotoisuuden lisäämiseksi ja suojelemiseksi.

Sisällytetään ympäristökriteerit hankintaohjeisiin.

Päivitetään ja seurataan päästövähennysohjelmaa.

Tehostetaan kaatopaikkakaasun keräystä ja kehitetään hankeyhteistyötä kaasun jatkojalostamiseksi.

Muuntojoustava jätehuolto 2030 –projektin kautta kehitetään seudun kiinteistöjen jätehuoltopalveluja ja vastaanottoverkostoa tukemaan kierrätyksen tehostumista.

LSJH:n käynnissä olevissa rakennus- ja investointihankkeissa kiertotaloustavoitteet on otettu keskeisiksi kriteereiksi.

Turku 2029 -säätiö sr.

Säätiön asiamies: Tuomas Heikkinen

Yhtiön toimiala ja toiminnan pääasiallinen tarkoitus

Säätiön tarkoituksena on edistää Turun kaupunginvaltuuston hyväksymän Turku-strategian mukaista toimintaa sekä tapahtumia ja hankkeita, jotka lisäävät kaupunkilaisten hyvinvointia ja tukevat Varsinais-Suomen alueen koulutusta, korkeakouluysteistyötä ja elinkeinoelämää. Säätiön tarkoitus on vetovoimatekijöiden kehittämisen kautta vahvistaa Turun kaupungin kiinnostavuutta ja houkuttelevuutta matkailukaupunkina sekä luoda uusia liiketoiminnan mahdollisuuksia matkailu- ja elämysteollisuuden yritystoiminnalle. Säätiön tarkoitus on edistää uusien palveluinnovaatioiden kehittymistä.

Asiamiehen katsaus vuoden 2025 talousarvioon ja vuosien 2026–2028 taloussuunnitelmaan

Säätiön sijoitussalkun osakeallokaatiota on kevennetty merkittävästi kesällä 2023, koska noussut korkotaso mahdollistaa hyvän riskikorjatun tuoton saavuttamisen pienemmällä riskitasolla. Säätiön sijoituspääoman markkina-arvo oli noin 35 milj. euroa elokuussa 2024, mille on talousarviossa asetettu noin 4,3 %:n nimellistuotto. Tämä tarkoittaisi noin 1,5 milj. euron vuosittaista nimellistuottoa. Muilta osin säätiön toiminta jatkuu entiseen tapaan ja säädekirjan mukaisten tavoitteiden toteuttamista.

Konserniyhtiön kaupunginvaltuustoon nähden sitovat tavoitteet

Tavoite: Turku-Strategian mukaista toimintaa sekä tapahtumia ja hankkeita, jotka lisäävät kaupunkilaisten hyvinvointia ja tukevat Varsinais-Suomen alueen koulutusta, korkeakouluysteistyötä ja elinkeinoelämää.

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Jaetut avustukset ja kulut hankkeisiin, 1 000 euroa	400	450	450	450	450	450
Säätiön sijoitusvarallisuuden markkina-arvo per. 31.12, 1 000 euroa	35 272	35 000	36 000	37 000	38 000	39 000

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: -

Ilmastotavoitteet

Yhteisö toteuttaa Turun Ilmastosuunnitelmaa tavoitellen myös oman toimintansa kehittämistä hiilineutraaliksi vuoteen 2029 mennessä.

Tavoite: Yhteisö kehittää liikkumisratkaisuja ja/tai työmaansa hiilineutraaliksi jo vuoteen 2025 mennessä.

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Säätiön varainhoitajat noudattavat tiukoja ESG-kriteerejä (environment, social, governance) valitessaan säätiön sijoituskohteet	Toteutunut	Toteutuu	Toteutuu	Toteutuu	Toteutuu	toteutuu

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: -

Ilmastotavoitteiden lisäksi yhteisö sitoutuu yhteistyössä Turun kaupungin ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa toteuttamaan mahdollisuuksien mukaan ja toimialan luonne huomioiden toimenpiteitä, jotka tukevat Turun ilmastosuunnitelmaa, LUMO-ohjelmaa, metsäsuunnitelmaa, Itämerihaastetta ja kiertotalouden tiekarttaa sekä hankintastrategiaa. Yhteisö sitoutuu Turun luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen ja vahvistamiseen sekä resurssiviisaaseen kiertotalouteen siirtymiseen tavoitevuoteen 2029 mennessä Turun kiertotalouden tiekartan mukaisesti.

Luontotavoitteet

Yhteisö sitoutuu suunnittelemaan ja raportoimaan luontotavoitteet, joiden avulla sen toiminnan, tuotteiden ja palveluiden aiheuttamat välittömät negatiiviset luontovaikutukset voidaan välttää tai niitä voidaan lieventää; ja/tai joiden avulla voidaan vahvistaa ja turvata erityisesti paikallista luonnon monimuotoisuutta.

Jos toiminnan, tuotteiden ja palveluiden aiheuttamaa merkittävää negatiivista luontovaikutusta ei ole mahdollista välttää, Yhteisö suunnittelee toimenpiteitä aiheutetun haitan hyvittämiseksi ekologisen kompensaaation periaatteiden mukaisesti.

Kiertotaloustavoitteet

Yhteisö sitoutuu suunnittelemaan ja raportoimaan kiertotaloustavoitteet, joiden avulla sen toiminnassa, tuotteissa ja palveluissa resurssiviisauden periaatteet toteutuvat.

Toimenpiteet raportoidaan osavuosikatsauksen ja tilinpäätöksen yhteydessä.

Turku City Data Oy

Toimitusjohtaja: Tero Mikola

Yhtiön toimiala ja toiminnan pääasiallinen tarkoitus

Yhtiön tarkoituksena on tuottaa datan jalostamiseen liittyviä kehittämis-, analytiikka ja teknologiapalveluita kaupungeille ja niiden omistamille yhtiöille. Yhtiön pääasiallisena tuotteena on teknologia-alusta, joka hyödyntää datan verkostomaista mallinnusta sekä pitkälle automatisoituja tekoälyalgoritmeja. Palvelun tarkoituksena on auttaa kaupunkia paremmin hyödyntämään omistamaansa dataa toimintansa tehostamisessa. Valmiiksi tuotteistettu pilvipalvelu vähentää investointien ja osaamisen tarvetta, sekä mahdollistaa toimintaa tukevien ratkaisujen nopean käyttöönoton.

Yhtiön tulonlähteet koostuvat projekti- ja konsultointityöstä sekä jatkuvan palvelun sovellusten käyttöönotto- ja käyttöoikeusmaksuista.

Toimintaympäristön muutostekijät

Yleisen taloussuhdanteen ja kulujen kasvun vaikutukset julkisella sektorilla luovat merkittävän epävarmuustekijän yhtiön myyntitavoitteisiin. Toisaalta asiakaskunnan mahdolliset säästötarpeet luovat myös yhtiölle mahdollisuuksia tuottaa palveluja tiedolla johtamisen tarpeisiin esimerkiksi palveluverkkojen tilannekuva-, suunnittelu- ja optimointiratkaisuilla.

Toiminnan kehittäminen – toimenpiteet ja tavoitteet

Yhtiö on kohdistanut resurssinsa strategian mukaisesti teknologia-alustan päälle toteutettavien toimialasovellusten tuotekehitykseen. Keväällä 2024 valmistunut kaupunkien ja kuntien väestöennustamisen tarpeisiin vastaava Popula Väestöennustepalvelu on yhtiön ensimmäinen Popula-tuoteperheen ratkaisu. Vuoden 2025 aikana

yhtiön resurssit kohdistetaan Väestöennustepalvelun myyntiin sekä Popula-tuoteperhettä laajentavien, väestöennusteita hyödyntävien johtamista ja päätöksentekoa tukevien toimialasovellusten tuotekehitykseen.

Yhtiön tavoitteena on luoda strategisia kumppanuuksia valittujen toimialojen johtavien asiantuntijoiden kanssa ja vakiinnuttaa asemansa luotettavana väestöennusteita sekä niitä hyödyntävien päätöksenteon tukijärjestelmien toimittajana.

Toimitusjohtajan katsaus vuoden 2025 talousarvioon ja vuosien 2026–2028 taloussuunnitelmaan

Vuoden 2025 aikana myynti kohdistetaan erityisesti Popula-tuoteperheen valmiisiin ratkaisuihin, mutta myös kehitteillä olevien ratkaisujen ennakkomyyntiin. Kysynnän ennustetaan kasvavan vuoden 2025 aikana, kun ensimmäisten asiakkaiden positiiviset käyttökokemukset ja tietoisuus yhtiön tarjoamista palveluista tavoittavat paremmin kohdeyleisönsä.

Yhtiön kulujen odotetaan kohoavan vuonna 2025 yleisen kustannuskehityksen mukaisesti. Yhtiön kuluista yli 80 % muodostuu palkoista ja palkkioista, joiden ennustetaan kohoavan maltillisesti.

Kasvun ennustetaan jatkuvan vuosina 2026–2028 uusien toimialasovellusten valmistumisen myötä. Vuodelle 2026 ennustetaan tarvetta kasvattaa yhtiön henkilöstömäärää yhdellä henkilöllä.

Kaupunginhallitus päätti 4.2.2019 § 46 pääomittaa yhtiötä 2,2 miljoonalla eurolla. Tähän mennessä pääomitukselta on siirretty yhtiölle 1 350 000 euroa. Lisäpääomitukselle ei ole talousarvion perusteella tarvetta.

Konserniyhtiön kaupunginvaltuustoon nähden sitovat tavoitteet

Tavoite: Yhtiö kehittää teknologia-alustaan uudelleen käytettäviä sovelluskomponentteja

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Yhtiön kehittämälle teknologia-alustalle kehitetään uusia sovelluksia ja rajapintoja	Kasvatettu tarjolla olevien tuotteistettavien sovellusten ja rajapintojen määrää	Tarjolla olevien sovellusten ja rajapintojen määrä kasvaa	Tarjolla olevien sovellusten ja rajapintojen määrä kasvaa	Tarjolla olevien sovellusten ja rajapintojen määrä kasvaa	Tarjolla olevien sovellusten ja rajapintojen määrä kasvaa	Tarjolla olevien sovellusten ja rajapintojen määrä kasvaa

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: Popula-tuoteperheen perus- ja lisätoimintojen sekä uusien toimialasovellusten kehittämisellä.

Tavoite: Yhtiö kasvattaa asiakkuuksien lukumäärää

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Asiakkuuksien ja toimitettujen ratkaisujen lukumäärä kasvaa tasaisesti	Loppuasiakaiden määrä 4	Loppuasiakaiden määrä 20	Loppuasiakaiden määrä 40	Loppuasiakaiden määrä 50	Loppuasiakaiden määrä 60	Loppuasiakaiden määrä 70

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: Popula-tuoteperheen ratkaisujen kehittämällä ja myynnillä.

Tavoite: Yhtiö kehittää tuotteistettavia ratkaisuja

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Tuotteistettavien ratkaisujen lukumäärä kasvaa	Toteutettiin uusista tekoälypalveluista proof-of-concept ratkaisuja	Popula Väestöennusteen lisätoimintojen määrän kasvattaminen	Popula perus- ja lisätoimintojen määrän kasvattaminen	Popula perus- ja lisätoimintojen määrän kasvattaminen	Popula perus- ja lisätoimintojen määrän kasvattaminen	Popula perus- ja lisätoimintojen määrän kasvattaminen

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: Popula-tuoteperheen perus- ja lisätoimintojen sekä uusien toimialasovellusten kehittämällä.

Tavoite: Yhtiö kehittää toimintamallejaan ja prosessejaan

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Toimintamallit ja prosessit vastaavat liiketoiminnan tarpeisiin	Luotiin Popula Väestöennusteelle SaaS-palvelun mahdollistama alusratkaisu	Tuotteistamisen ja SaaS-palvelujen laajentaminen	Tuotteistamisen ja SaaS-palvelujen laajentaminen	Tuotteistamisen ja SaaS-palvelujen laajentaminen	Tuotteistamisen ja SaaS-palvelujen laajentaminen	Tuotteistamisen ja SaaS-palvelujen laajentaminen

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: Popula-tuoteperheen perus- ja lisätoimintojen sekä uusien toimialasovellusten kehittämällä.

Tavoite: Yhtiö kehittää kumppanuussuhteitaan

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Kumppaneiden kautta tapahtuva markkinointi ja myynti tukevat yhtiön liiketoiminnan tarpeita	Kumppaneiden kautta tapahtuva myynti laski	Kumppaneiden kautta tapahtuvan myynnin kasvattaminen	Kumppaneiden kautta tapahtuvan myynnin kasvattaminen	Kumppaneiden kautta tapahtuvan myynnin kasvattaminen	Kumppaneiden kautta tapahtuvan myynnin kasvattaminen	Kumppaneiden kautta tapahtuvan myynnin kasvattaminen

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: Popula-tuoteperheen ratkaisujen markkinointi- ja myyntiyhteistyön syventämisellä ja laajentamisella sekä osallistumalla kumppaneiden asiakasprojekteihin.

Ilmastotavoitteet

Yhteisö toteuttaa Turun Ilmastosuunnitelmaa tavoitellen myös oman toimintansa kehittämistä hiilineutraaliksi vuoteen 2029 mennessä.

Tavoite: Yhteisö kehittää liikkumisratkaisuja ja/tai työmaansa hiilineutraaliksi jo vuoteen 2025 mennessä.

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Yhtiö tuottaa palvelunsa ja käyttää omassa toiminnassaan Microsoft Azure -pilvipalvelua, joka on 100 % hiilineutraali, %	100	100	100	100	100	100

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: -

Tavoite: Yhteisö osallistuu investoinneillaan konsernin yhteiseen ilmastobudjetoinnin kehitystyöhön toteut-taen Vihreää siirtymää ilmastosuunnitelman ja EU-taksonomian mukaisesti.

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Ei investointeja	0	0	0	0	0	0

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: -

Ilmastotavoitteiden lisäksi yhteisö sitoutuu yhteistyössä Turun kaupungin ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa toteuttamaan mahdollisuuksien mukaan ja toimialan luonne huomioiden toimenpiteitä, jotka tukevat Turun ilmastosuunnitelmaa, LUMO-ohjelmaa, metsäsuunnitelmaa, Itämerihaastetta ja kiertotalouden tiekarttaa sekä hankintastrategiaa. Yhteisö sitoutuu Turun luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen ja vahvistamiseen sekä resurssiviisaaseen kiertotalouteen siirtymiseen tavoitevuoteen 2029 mennessä Turun kiertotalouden tiekartan mukaisesti.

Luontotavoitteet

Yhteisö sitoutuu suunnittelemaan ja raportoimaan luontotavoitteet, joiden avulla sen toiminnan, tuotteiden ja palveluiden aiheuttamat välittömät negatiiviset luontovaikutukset voidaan välttää tai niitä voidaan lieventää; ja/tai joiden avulla voidaan vahvistaa ja turvata erityisesti paikallista luonnon monimuotoisuutta.

Jos toiminnan, tuotteiden ja palveluiden aiheuttamaa merkittävää negatiivista luontovaikutusta ei ole mahdollista välttää, Yhteisö suunnittelee toimenpiteitä aiheutetun haitan hyvittämiseksi ekologisen kompensaation periaatteiden mukaisesti.

Kiertotaloustavoitteet

Yhteisö sitoutuu suunnittelemaan ja raportoimaan kiertotaloustavoitteet, joiden avulla sen toiminnassa, tuotteissa ja palveluissa resurssiviisauden periaatteet toteutuvat.

Toimenpiteet raportoidaan osavuosisikatsauksen ja tilinpäätöksen yhteydessä.

Turku Energia -konserni

Toimitusjohtaja: Timo Honkanen

Yhtiön toimiala ja toiminnan pääasiallinen tarkoitus

Yhtiö toimii energiatoimialalla sisältäen sähkön ja lämmön tuotannon, siirron ja myynnin kotitalouksille ja yrityksille. Turku Energia tuo energiaa asiakkaidensa elämiseen, asumiseen ja yrittämiseen.

Toimintaympäristön muutostekijät

Sähkömarkkinoiden volatiilisuuden, hintojen heilunnan, odotetaan jatkuvan voimakkaana uusiutuvan sääriippuvaisen tuotannon lisääntyessä. Matka hiilidioksidineutraaliin energiantuotantoon edistyy, mutta sähköverkkosten pullonkaulat voivat asettaa valtakunnallisesti tähän rajoitteita, kunnes sähköverkoja on saatu vahvistettua. Sähkö-, lämpö- ja vetymarkkinoiden integraatio vahvistuu.

Toiminnan kehittäminen – toimenpiteet ja tavoitteet

Jatkamme energiantuotantomme kehittämistä hiilidioksidineutraaliksi, vahvistamme ja uudistamme sähköverkkomme vastaamaan sähköistyvän yhteiskunnan vaatimuksiin, jatkamme lisäpanostuksia ei-polttavalla tekniikalla tuotettuun kaukolämpöön ja pidämme edelleen erityistä huolta huoltovarmuudesta ja varautumisesta kriiseihin.

Toimitusjohtajan katsaus vuoden 2025 talousarvioon ja vuosien 2026–2028 taloussuunnitelmaan

Vuoden 2025 odotetaan olevan vielä toiminnallisesti ja taloudellisesti kohtuullinen, mutta sähkön futuurimarkkinoiden ennustama sähkön hinnan lasku tulee asettamaan erityisesti Naantalın voimalaitoksen sähköntuotannon kannattavuuden raskaasti tappiolliseksi, jota rasittaa

lisäksi Naantalın voimalaitoksen viimeisen kivihiihikäyttöisen yksikön kertaluonteinen alaskirjaus joulukuussa 2024, ja vaikka muut sähköntuotantomme (vesi ja tuuli) ovatkin kannattavia, niin kokonaisuudessaan sähköntuotanto on Naantalın turbiinin takia tappiollista. Samaan aikaan sähköverkosta saatava sallittu tuotto tulee olemaan merkittävästi aikaisempia vuosia matalampi, koska vihreän siirtymän myötä voimakkaasti kasvava investointitarve ja Energiaviraston uusi regulaatiomalli eivät tue toisiaan, vaan aiheuttaa verkkoyhtiön velkaantumisen, jotta tarvittavat investoinnit saadaan toteutettua.

Kaukolämmön kannattavuuden odotetaan säilyvän hyvällä tasolla ja siinä piilee potentiaalia hieman parempaan, kun sähkömarkkinoiden hintaheiluntaa päästään käyttämään halpojen sähkön hintojen aikana tuottamalla kaukolämpöä myös sähköllä ja lämpöpumpuilla: uutta sähköistä tuotantokapasiteettia on saatu lisättyä 50MW viime vuonna, 20MW tulee ensi vuonna ja 50MW vielä vuonna 2026.

Investointipotentiali uusiutuvaan energiantuotantoon kannattavasti säilyy korkealla tasolla Suomen Hyötytuuli Oy:n tulevien tuulivoimapuistojen kautta, mutta niihin tarvitaan lähivuosina merkittäviä investointeja, jos niissä halutaan olla mukana. Samaan aikaan sähköverkon investoinnit ovat noin 1,5-2Xpoistot, jolloin sähköverkon vapaa kassavirta on nolla (=saatava tuotto menee sähköverkon omiin investointeihin).

Operatiivinen johto etsii keinoja kannattavuuden ja toiminnan kehittämiseksi, jotta liikevoiton lasku vuodesta 2025 alkaen saataisiin käännettyä.

Konserniyhtiön kaupunginvaltuustoon nähden sitovat tavoitteet

Tavoite: Kasvava tuloutus kaupungille

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Maksettu osinko, milj. euroa	20	20	20	20	20	20
Antolainojen korko, milj. euroa	5,0	5,2	9,4	10,4	10,9	11,2

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: -

Tavoite: Palvelukyky ja toimintavarmuus

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Sähkönsiirron toimitusvarmuus, keskim. keskeytysaika/asiakas, h:min:s (alan keskiarvo 2:05:00)	0:10:14	< 0:10:00	< 0:10:00	< 0:10:00	< 0:10:00	< 0:10:00
Lämmön toimitusvarmuus, keskim. keskeytysaika/asiakas, h:min:s (alan keskiarvo 2:01:12)	1:05:00	< 2:00:00	< 1:30:00	< 1:30:00	< 1:30:00	< 1:30:00

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: -

Ilmastotavoitteet

Yhteisö toteuttaa Turun Ilmastosuunnitelmaa tavoitellen myös oman toimintansa kehittämistä hiilineutraaliksi vuoteen 2029 mennessä.

Tavoite: Yhteisö kehittää liikkumiskäyttöä ja/tai työmaansa hiilineutraaliksi jo vuoteen 2025 mennessä.

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Lisäämme täyssähköautojen ja ladattavien hybridien osuutta yhtiön henkilö- ja pakettiautoissa, %	24	30	32	35	37	40

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä:

- Tavoite on uudessa ympäristöohjelmassamme 2024–2026: ”Jatkamme henkilöstön työajoihin uusien sähkö- ja hybridi-autojen hankintaa.” sekä ”Osallistumme Turun kaupungin Green Deal -sopimukseen tukemalla työmaiden hiilineutraaliustavoitteita.”
- Huomioitava, että markkinatarjonta ei kovin hyvin tue kunnianhimoisia tavoitteita sähköautokannan lisäämiseen tuotantokäytössä. Talven pakkaskausi toi esiin vielä puutteita sähköautojen ominaisuuksissa.

Tavoite: Hiilineutraalien energialähteiden osuus tuotannossa

Turun alueella käytettävä lämpö, kylmä, höyry ja sähkö tuotetaan hiilineutraalisti viimeistään 2029 (kompensaatit huomioiden).

- Hiilineutraalin energian osuus Turku Energian myydystä sähköstä ja lämmöstä on vähintään 95 prosenttia vuonna 2024.**

(Turun kaupungin ilmastosuunnitelma 2029, kv 11.6.2018 § 142)

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Hiilineutraalien energialähteiden osuus kaukolämmön tuotannosta, %	87	95	95	95	95	95
Hiilineutraalien energialähteiden osuus sähkön hankinnassa, %	72	95	95	95	95	95
Hiilineutraalit energialähteet: lämpö + sähkö + mekanismit, %	80,9	100	100	100	100	100

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä:

- Päivitetty hiilineutraalien energialähteiden osuus sähkön hankinnassa arviosta toteutuneeksi vuodelle 2023. Lopullinen arvo valmistuu aina vasta seuraavan vuoden heinäkuussa.

Ilmastotavoitteiden lisäksi yhteisö sitoutuu yhteistyössä Turun kaupungin ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa toteuttamaan mahdollisuuksien mukaan ja toimialan luonne huomioiden toimenpiteitä, jotka tukevat Turun ilmastosuunnitelmaa, LUMO-ohjelmaa, metsäsuunnitelmaa, Itämerihaastetta ja kiertotalouden tiekarttaa sekä hankintastrategiaa. Yhteisö sitoutuu Turun luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen ja vahvistamiseen sekä resurssiviisaaseen kiertotalouteen siirtymiseen tavoitevuoteen 2029 mennessä Turun kiertotalouden tiekartan mukaisesti.

Luontotavoitteet

Yhteisö sitoutuu suunnittelemaan ja raportoimaan luontotavoitteet, joiden avulla sen toiminnan, tuotteiden ja palveluiden aiheuttamat välittömät negatiiviset luontovaikutukset voidaan välttää tai niitä voidaan lieventää; ja/tai joiden avulla voidaan vahvistaa ja turvata erityisesti paikallista luonnon monimuotoisuutta.

Jos toiminnan, tuotteiden ja palveluiden aiheuttamaa merkittävää negatiivista luontovaikutusta ei ole mahdollista välttää, Yhteisö suunnittelee toimenpiteitä aiheutetun haitan hyvittämiseksi ekologisen kompensaation periaatteiden mukaisesti.

Kiertotaloustavoitteet

Yhteisö sitoutuu suunnittelemaan ja raportoimaan kiertotaloustavoitteet, joiden avulla sen toiminnassa, tuotteissa ja palveluissa resurssiviisauden periaatteet toteutuvat.

Toimenpiteet raportoidaan osavuosisikatsauksen ja tilinpäätöksen yhteydessä.

Suunnitellut toimenpiteet luonto- ja kiertotaloustavoitteiden osalta vuoden 2025 aikana

Ilmasto- ja ympäristöohjelmamme ulottuu vuoteen 2026 asti.

- Käytämme energiantuotannossa ainoastaan kestävästi tuotettuja biomassapolttoaineita, joiden kestävyys on osoitettu Energiaviraston hyväksymän kestävyysjärjestelmän mukaisesti.
- Jatkamme hankkeita, jotka edistävät luonnon monimuotoisuutta eri toimijoiden kanssa (esim. metsityshankkeet Turun kaupungin kanssa)
- Jatkamme lintusuojauksen asennuksia soveltuvissa kohdissa
- Jatkamme yhteisrakentamisen kulttuuria Turun kaupungin kanssa ympäristöllisesti arvokkailla alueilla luonnon monimuotoisuus huomioiden.

Kiertotaloustavoitteita:

- Kehitämme energiajärjestelmämme kiertotaloutta edistämällä teollisuuden ja asiakkaiden hukkalämpöjen hyödyntämistä kaukolämpö- ja jäähdytysverkossa.

Turun Aikuiskoulutussäätiö

Toimitusjohtaja: Tommi Forss

Yhtiön toimiala ja toiminnan pääasiallinen tarkoitus

Turun Aikuiskoulutussäätiö on merkittävä osa seudullista koulutus-, työvoima- ja elinkeinopoliittista palvelurakennetta. Säätiön oppilaitosten tavoitteena on omalta osaltaan edistää seutukunnan elinvoimaa, hyvinvointia, kansallista ja kansainvälistä kilpailukykyä sekä työmarkkinoiden toimivuutta osaamista kehittämällä. Turun Aikuiskoulutussäätiö on osa yrityspalvelurakennetta, joka tukee elinkeinoelämän toimivuutta talousalueellaan huolehtimalla osaltaan osaavan työvoiman saatavuudesta.

Tarkoituksensa toteuttamiseksi säätiö ylläpitää Turun kaupungissa Turun Aikuiskoulutuskeskusta ja Turun kesäyliopistoa itsenäisinä oppilaitoksina. Niiden tehtävänä on tarjota ja järjestää ammatillista ja yleissivistävää aikuiskoulutusta, avointa korkeakouluopetusta sekä koulutukseen läheisesti liittyvää palvelu-, tutkimus- ja työtoimintaa sekä toimia muutenkin säätiön tarkoitusta edistävällä tavalla.

Säätiö on yleishyödyllinen yhteisö eikä tavoittele voittoa, mutta pitää jatkuvana tavoitteenaan, että säätiön ylläpitämät oppilaitokset ovat taloudellisesti itsensä kannattavia.

Aikuiskoulutuksella on alueellisesti vahva elinkeinopoliittinen rooli. Säätiön tavoitteena on pystyä vastaamaan elinkeinoelämän koulutukselle asettamiin haasteisiin yhteisenä päämääränä alueen elinkeinoelämän menestyminen ja kilpailukyky.

Toimintaympäristön muutostekijät

Säätiön rahoituksesta valtaosa saadaan OKM:n myöntämänä valtionosuutena. Rahoitus perustuu volyyymiin, suoritteisiin ja vaikuttavuuteen. Sekä ammatillisen koulutuksen että vapaan sivistystyön rahoitusmalli asettaa koulutuksen järjestäjät keskinäiseen kilpailutilanteeseen, mikä vaikeuttaa oman rahoitusosuuden ennakointia. Koulutuspoliittiset linjaukset ja hallitusohjelma määrittävät koulutuksen toiminta- ja rahoitusmallia sekä rahoituksen tasoa. Heikentyneellä julkisella taloudella saattaa olla jatkossa valtionosuusrahoitusta alentava vaikutus.

Tulevan vuoden valtiontalouden talousarviovalmistelun perusteella ammatilliseen koulutukseen on tulossa yhteensä 120 milj. euron leikkaus, josta säätiölle tulevan leikkauksen ennakoitaan olevan ainakin 1,1 milj. euroa. Tuleva rahoitusleikkaus vaikuttaa merkittäväällä tavalla tarjottavan koulutuksen laajuuteen.

Alueen oppilaitosten ja erityisesti Turun ammatti-instituutin kanssa tehdään jatkuvasti ja käytännönläheisesti yhteistyötä eri koulutusten tarjonnan koordinoiminnin, koulutushankintojen ja tilojen yhteiskäytön osalta.

Venäjän jatkunut hyökkäyssota Ukrainaan vaikuttaa edelleen säätiön toimintaan välittömästi ja välillisesti. Välittömiä vaikutuksia ovat ukrainalaisten pakolaisten kouluttaminen ja koulutustarpeet kielen ja ammattiopetuksen osalta. Välilliset vaikutukset ovat näkyneet inflaationa, energian hinnan epävarmuutena sekä korkotason nousuna.

Toiminnan kehittäminen – toimenpiteet ja tavoitteet

Säätiö pyrkii kehittämään toimintaansa alueen elinkeinoelämän vaatimusten mukaan kuunnellen yrityksiä ja työelämää. Esiin tulleiden tarpeiden sekä tehtyjen koulutustarvekartoitusten pohjalta kehitetään uusia koulutus tuotteita yhdessä työelämän kanssa. Kesäyliopiston osalta seurataan koulutustarpeita ja -trendejä sekä eri koulutus tuotteiden kysyntää. Tavoitteena on ylläpitää ja lisätä eri ammattialojen osaamispääomaa ja näin varmistaa seutukunnan menestyminen myös tulevaisuudessa.

Opetusmenetelmiä kehitetään edelleen ottaen huomioon mm. pandemian aikana opitut toimintamallit.

Henkilöstön hyvinvoinnin varmistaminen on keskeinen painopiste.

Toimitusjohtajan katsaus vuoden 2025 talousarvioon ja vuosien 2026–2028 taloussuunnitelmaan

Vuoden 2025 talousarvio perustuu valtaosin vuoden 2022 ja 2023 tietoihin sekä ennakkotietoihin rahoitusleikkauksista. OKM antaa seuraavan vuoden rahoituspäätöksen hyvin myöhään eli edeltävän vuoden joulukuun puolivälissä, mikä hankaloittaa talousarvion laadintaa. Valtionosuuden ennakoitu määrä sisältää siten riskin.

Vuosien 2025–2027 taloussuunnitelman on laadittu varovaisuusperiaatetta noudattaen. Kaikki kulubudjetit sisältävät oletuksen inflaatiosta.

Artukaisten kampushanke on loppusuoralla ja edennyt suunnitellusti. Kaikkien vaiheiden ennakoitaan valmistuvan keväällä 2025. Merkittävien investointihankkeiden myötä säätiökonsernin poistopohja on kasvanut, millä on vaikutuksensa tulevien vuosien ennusteisiin.

Konserniyhtiön kaupunginvaltuustoon nähden sitovat tavoitteet

Tavoite: Aikuiskoulutuksen määrä ja vaikuttavuus

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Opiskelijamäärä, hlö	12 010	12 700	12 500	12 500	12 500	12 500
Opiskelijatytyvyisyys, asteikko 0–5	4,3	4,2	4,2	4,2	4,2	4,2

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: -

Tavoite: Säätiön toiminnan tehokkuus, taloudellisuus ja vakavaraisuus

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Muu kuin VOS rahoitus/liikevaihto, 1 000 euroa	3 178	3 200	3 340	3 400	3 500	3 600
Omatoiminen tuottojäämä (liikevoittoa vastaava erä), 1 000 euroa	1 364	600	100	150	200	300

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: -

Ilmastotavoitteet

Yhteisö toteuttaa Turun Ilmastosuunnitelmaa tavoitellen myös oman toimintansa kehittämistä hiilineutraaliksi vuoteen 2029 mennessä.

Tavoite: Yhteisö kehittää liikkumisratkaisuja ja/tai työmaansa hiilineutraaliksi jo vuoteen 2025 mennessä.

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Sähköä voimansiirtona käyttävien autojen lukumäärä		2	2	2	2	2

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: -

Tavoite: Yhteisö osallistuu investoinneillaan konsernin yhteiseen ilmastobudjetoinnin kehitysohjelmaan toteuttaen Vihreää siirtymää ilmastosuunnitelman ja EU-taksonomian mukaisesti.

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Energiatehokkuuden parantaminen	Ilmamäärien säästäminen tarpeen mukaiseksi on tehty. Atk-luokkien laitteiden automaattinen sulkeminen on tehty.	Ylläpidetään edellä mainittuja parantamismenetelmiä ja valvotaan niiden käyttöä	Ylläpidetään edellä mainittuja parantamismenetelmiä ja valvotaan niiden käyttöä	Ylläpidetään edellä mainittuja parantamismenetelmiä ja valvotaan niiden käyttöä	Ylläpidetään edellä mainittuja parantamismenetelmiä ja valvotaan niiden käyttöä	Ylläpidetään edellä mainittuja parantamismenetelmiä ja valvotaan niiden käyttöä
Aurinkoenergian hyödyntäminen	Aurinkopaneelien käyttöä 120 kW	120 kW	120 kW	120 kW	120 kW	120 kW

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: -

Ilmastotavoitteiden lisäksi yhteisö sitoutuu yhteistyössä Turun kaupungin ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa toteuttamaan mahdollisuuksien mukaan ja toimialan luonne huomioiden toimenpiteitä, jotka tukevat Turun ilmastosuunnitelmaa, LUMO-ohjelmaa, metsäsuunnitelmaa, Itämerihaastetta ja kiertotalouden tiekarttaa sekä hankintastrategiaa. Yhteisö sitoutuu Turun luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen ja vahvistamiseen sekä resurssiviisaaseen kiertotalouteen siirtymiseen tavoitevuoteen 2029 mennessä Turun kiertotalouden tiekartan mukaisesti.

Luontotavoitteet

Yhteisö sitoutuu suunnittelemaan ja raportoimaan luontotavoitteet, joiden avulla sen toiminnan, tuotteiden ja palveluiden aiheuttamat välittömät negatiiviset luontovaikutukset voidaan välttää tai niitä voidaan lieventää; ja/tai joiden avulla voidaan vahvistaa ja turvata erityisesti paikallista luonnon monimuotoisuutta.

Jos toiminnan, tuotteiden ja palveluiden aiheuttamaa merkittävää negatiivista luontovaikutusta ei ole mahdollista välttää, Yhteisö suunnittelee toimenpiteitä aiheutetun haitan hyvittämiseksi ekologisen kompensaation periaatteiden mukaisesti.

Kiertotaloustavoitteet

Yhteisö sitoutuu suunnittelemaan ja raportoimaan kiertotaloustavoitteet, joiden avulla sen toiminnassa, tuotteissa ja palveluissa resurssiviisauden periaatteet toteutuvat.

Toimenpiteet raportoidaan osavuosikatsauksen ja tilinpäätöksen yhteydessä.

Turun Ammattikorkeakoulu Oy

Toimitusjohtaja: Vesa Taatila

Yhtiön toimiala ja toiminnan pääasiallinen tarkoitus

Yhtiö toteuttaa ammattikorkeakoulutoimintaa valtioneuvoston sille antaman toimiluvan mukaisesti ammattikorkeakoululain määrittelemällä tavalla. Vuonna 2023 hyväksytyyn strategiaan mukaisesti lisäämme Varsinais-Suomen hyvinvointia ja kilpailukykyä vastuullisesti. Yhtiön ensisijaisena tehtävänä on tuottaa hyvinvoivia osaajia Varsinais-Suomen työelämän kehittämiseen. Kehitämme kumppaneidemme kanssa ratkaisuja, joiden vaikutus heijastuu laajalti myös alueemme ulkopuolelle. Yhtiön onnistuminen mitataan Turun ja koko Varsinais-Suomen hyvinvoinnilla, elämisen laadulla ja menestyksellä kansainvälisessä kilpailussa.

Toimintaympäristön muutostekijät

Keskeiset muutostekijät ovat 1) Orpon hallituksen ohjelma, joka painottaa vahvasti tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan (TKI) rahoituksen lisäämistä kansallisesti sekä 2) sopimuskaudelle 2025–2028 opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa määritelty tavoitesopimus ja 3) siihen liittyvät rahoitusmallimuutokset.

TKI-toiminnan rahoituksen osalta Turun ammattikorkeakoulu pyrkii aktiivisesti vaikuttamaan siihen, että merkittävä osuus rahoituksesta kohdentuu vaikuttavien alueellisten TKI-ekosysteemien ja infrastruktuurien vahvistamiseen etenkin kansallisten veturikaupunkien alueella. Odotettu muutos luo Turun ammattikorkeakoululle mahdollisuuden vahvistaa pitkävaikutteisesti TKI-salkkuaan.

Sopimuskauden 2025–2028 tavoitesopimus ja päivitetty rahoitusmalli antavat Turun ammattikorkeakoululle mahdollisuuden jatkaa strategiansa toteuttamista. Sopimuskauden tavoitteet ovat haastavat, mutta realistiset ja ne sopivat erinomaisesti alueelta nousseiden tarpeiden vastaamiseen.

Toiminnan kehittäminen – toimenpiteet ja tavoitteet

Turun ammattikorkeakoulu jatkaa aktiivisesti uuden strategiansa toteuttamista. Keskeiset sisältötavoitteet ovat tuottaa alueelle osaamista seuraavissa aiheissa:

- Vihreä talous
- Hyvä elämä
- Meidän Itämeremme
- Kotona hybridimaailmassa.

Sisäistä toimintaa kehitetään seuraavien kolmen ohjelman kautta:

- Vaalimme yhteisömme hyvinvointia
- Olemme hyvä kumppani
- Opimme muuttuvassa maailmassa

Strategiasta johdetaan pitkän ja lyhyen tähtäimen tavoitteet ja toimenpiteet kullekin sektorille ja osaamisalueelle/yksikölle.

Toimitusjohtajan katsaus vuoden 2025 talousarvioon ja vuosien 2026–2028 taloussuunnitelmaan

Vuosien 2025–2028 talousarviot näyttävät tällä hetkellä suhteellisen stabiileilta. Sekä valtion rahoituksen että ulkopuolisen rahoituksen arvioidaan nousevan tasaisesti. Samalla kulut vähenevät vuoden 2020-luvun alkuvuosien muuttoinvestointien aiheuttamien poistojen ja leasing-maksujen vähentyessä merkittävästi.

Turun ammattikorkeakoulun tavoitteena on jatkaa ulkopuolisen rahoituksen määrän ja osuuden aktiivista kasvattamista talousriskien vähentämiseksi. Ulkoisen rahoituksen lisäämisessä pyritään lisäämään etenkin EU:sta ja muualta ulkomailta kotiutettavaa rahoitusmäärää.

Kokonaisuutena Turun ammattikorkeakoulun toiminnan arvioidaan kasvavan TKI-toiminnan osalta noin 20–30 htv/vuosi. Koulutuksen laajuuden arvioidaan pysyvän nykyisellä tasolla.

Konserniyhtiön kaupunginvaltuustoon nähden sitovat tavoitteet

Tavoite: Yhtiön menestyminen ammattikorkeakoulujen rahoitusmalliin perustuvassa rahanjaossa

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Valtion rahoitus (sis. OKM rahoittamat lisäaloituspaikat ja strategiarahan), 1 000 euroa	63 656	63 500	66 150	68 600	71 100	73 700
Turun ammattikorkeakoulussa suoritettut AMK-tutkinnot, kpl	1 836	1 957	2 080	2 153	2180	2200
Turun ammattikorkeakoulussa suoritettut YAMK-tutkinnot, kpl	411	492	539	577	591	600
TKI-rahoituksen ulkoisen rahoituksen osuus (urah), 1 000 euroa	12 680	12 500	15 000	17 500	20 000	22 500
Opiskelijatytyväisyys, AMK ja YAMK painotettu ka.	5,27	5,3	5,35	5,4	5,5	5,6

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: -

Ilmastotavoitteet

Yhteisö toteuttaa Turun Ilmastosuunnitelmaa tavoitellen myös oman toimintansa kehittämistä hiilineutraaliksi vuoteen 2029 mennessä.

Tavoite: Yhteisö kehittää liikkumisratkaisuja ja/tai työmaansa hiilineutraaliksi jo vuoteen 2025 mennessä.

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Liikematkustaminen tCO ₂	632	650	600	500	500	500
Lentokilometri	2 909 657	3 000 000	3 200 000	3 000 000	3 000 000	3 000 000

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: -

Tavoite: Yhteisö osallistuu investoinneillaan konsernin yhteiseen ilmastobudjetoinnin kehitysohjelmaan toteuttaen Vihreää siirtymää ilmastosuunnitelman ja EU-taksonomian mukaisesti.

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Hankintojen päästöt tCO ₂	1 833	1 500	1 200	1 000	900	800

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: -

Ilmastotavoitteiden lisäksi yhteisö sitoutuu yhteistyössä Turun kaupungin ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa toteuttamaan mahdollisuuksien mukaan ja toimialan luonne huomioiden toimenpiteitä, jotka tukevat Turun ilmastosuunnitelmaa, LUMO-ohjelmaa, metsäsuunnitelmaa, Itämerihaastetta ja kiertotalouden tiekarttaa sekä hankintastrategiaa. Yhteisö sitoutuu Turun luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen ja vahvistamiseen sekä resurssiviisaaseen kiertotalouden siirtymiseen tavoitevuoteen 2029 mennessä Turun kiertotalouden tiekartan mukaisesti.

Luontotavoitteet

Yhteisö sitoutuu suunnittelemaan ja raportoimaan luontotavoitteet, joiden avulla sen toiminnan, tuotteiden ja palveluiden aiheuttamat välittömät negatiiviset luontovaikutukset voidaan välttää tai niitä voidaan lieventää; ja/tai joiden avulla voidaan vahvistaa ja turvata erityisesti paikallista luonnon monimuotoisuutta.

Jos toiminnan, tuotteiden ja palveluiden aiheuttamaa merkittävää negatiivista luontovaikutusta ei ole mahdollista välttää, yhteisö suunnittelee toimenpiteitä aiheutetun haitan hyvittämiseksi ekologisen kompensaation periaatteiden mukaisesti.

Kiertotaloustavoitteet

Yhteisö sitoutuu suunnittelemaan ja raportoimaan kiertotaloustavoitteet, joiden avulla sen toiminnassa, tuotteissa ja palveluissa resurssiviisauden periaatteet toteutuvat.

Toimenpiteet raportoidaan osavuosisikatsauksen ja tilinpäätöksen yhteydessä.

Suunnitellut toimenpiteet luonto- ja kiertotaloustavoitteiden osalta vuoden 2025 aikana

Kestävyys- ja vastuullisuuden toiminta- ja ohjausmallin avulla varmistetaan, että kestävän kehityksen ohjelman lupaukset täytetään ja sen toimenpiteet toteutetaan.

Koulutuksen osalta tavoitteisiin pääsemiseksi huolehditaan, että kaikki koulutukset edistävät kestävästä kehityksestä. Koulutuksia tuetaan konkreettisin keinoin; mm. kaikille yhteisen kestävän kehityksen perusteet-verkkokurssin sekä opetussuunnitelmatyötä tukevien työkalujen (toteutussuunnitelma, opinnäytetyösopimus) avulla. Johtamisen ja arvioinnin tueksi on otettu käyttöön laadullisia mittareita, kuten opetussuunnitelma-analyysi ja opiskelijakysely.

TKI-toiminnan strategisissa ja toiminnallisissa tavoitteissa otetaan huomioon kestävän kehityksen näkökulmat. TKI-hankkeiden hyväksymisen kriteereihin on laadittu hankkeen kestävyysarviointi.

Henkilöstön koulutussuunnitelmaan on sisällytetty kestävän kehityksen osaamistavoite ja henkilöstökyselyyn on lisätty vastuullisuuden kokemusta mittaavia kysymyksiä. Koko henkilöstö tulee saamaan kestävyys- ja vastuullisuusperheityksen.

Hankintojen hiilipäästöjä vähennetään 2023 hyväksytyä hankintapolitiikkaa noudattamalla.

Luonnon monimuotoisuutta suojellaan ja syntyneitä hiilipäästöjä hyvitetään toteuttamalla suojeltavan metsätontin hankinta ja ennallistamalla sitä.

Turun Kaupunginteatteri Oy

Toimitusjohtaja: Arto Valkama

Yhtiön toimiala ja toiminnan pääasiallinen tarkoitus

Yhtiön toimialana on yleishyödyllisellä tavalla ylläpitää ja harjoittaa teatteritoimintaa Turun kaupungissa. Yhtiö harjoittaa kahvila, ravintola-, catering-, kokous- ja kongressipalveluliiketoimintaa sekä tila- ja vuokraustoimintaa. Yhtiön toimialatarkastelu tullaan päivittämään vuoden 2025 aikana ja samalla päivitetään yhtiöjärjestyks.

Toimintaympäristön muutostekijät

Merkittävimmit muutostekijät ovat julkisen talouden heikko tilanne ja yhtiön toiminnan laajentaminen musiikkitalon operoinnilla. Kaksi näin suurta muutostekijää yhtiöaikaisesti haastavat toiminnan ja talouden mallintamisen: toiminta tulee laajentumaan merkittävästi ja samalla siihen kohdistuva tuki on varsin epävarma.

Toiminnan kehittäminen – toimenpiteet ja tavoitteet

Vuoden 2025 aikana musiikkitalon toiminta siirtyy suunnittelu- ja valmisteluvaiheesta toteutukseen. Käytännössä tämä tarkoittaa ohjelmiston suunnittelua kaudelle 2026–2027 ja kumppaniverkoston rakentamista ja

sitouttamista talon toimintaan. Samalla yhtiön strategia päivitetään uuden kokonaisuuden tarpeisiin. Strategian valmistelua tehdään syksy ja alkuvuosi niin, että tulevan pormestariohjelman tavoitteet pystytään huomioimaan ennen strategian vahvistamista. Samaan aikaan teatteritoimintaa kehitetään edelleen. Kaudella 2024–2025 huomio kiinnitetään työhyvinvointiin ja työssäjaksamiseen.

Toimitusjohtajan katsaus vuoden 2025 talousarvioon ja vuosien 2026–2028 taloussuunnitelmaan

Vuotta 2025 leimaa voimakas tukien heikkeneminen. Kirjoittamishetkellä sekä kaupungin tuki että valtion tuki ovat laskemassa merkittävästi. Vuoden 2025 talousarviossa ei ole lähdetty heikentämään toimintaa vaan tukien leikkaus esitetään vietäväksi negatiiviseen tulostavoitteeseen. Yhtiön vahva tase mahdollistaa tappion tekemisen. Taloussuunnitelmavuosissa on karkea arvio musiikkitalon toiminnan vaikutuksesta yhtiön toimintavolyymiin ja talouteen. Mallinnusta sekä toiminnasta että taloudesta tarkennetaan kuluvaan syksyn aikana. Lukuihin tulee siten suhtautua varsin alustavina.

Konserniyhtiön kaupunginvaltuustoon nähden sitovat tavoitteet

Tavoite: Pitkän aikavälin taloudellinen tasapaino

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Tilikauden tulos ennen tilinpäätössiirtoja, 1 000 euroa	798	-200	-550	0	0	0

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: -

Tavoite: Ulkoisen rahoituksen kasvattaminen ja vaikuttavuuden lisääminen

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Kaupunginteatterin omien tuottojen kehittyminen, 1 000 euroa	5 095	4 650	5 000	5 000	5 100	5 200
Musiikkitalon omien tuottojen kehittyminen, 1000 euroa				1 200	4 300	4 400

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: -

Ilmastotavoitteet

Yhteisö toteuttaa Turun Ilmastosuunnitelmaa tavoitellen myös oman toimintansa kehittämistä hiilineutraaliksi vuoteen 2029 mennessä.

Tavoite: Yhteisö kehittää liikkumisratkaisuja ja/tai työmaansa hiilineutraaliksi jo vuoteen 2025 mennessä.

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Föjlilipun käytön tehostaminen, mittarina käyttöaste tehdyt föjimatkat/katsojämäärä, %	13	14	15	15	16	17

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: -

Ilmastotavoitteiden lisäksi yhteisö sitoutuu yhteistyössä Turun kaupungin ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa toteuttamaan mahdollisuuksien mukaan ja toimialan luonne huomioiden toimenpiteitä, jotka tukevat Turun ilmastosuunnitelmaa, LUMO-ohjelmaa, metsäsuunnitelmaa, Itämerihaastetta ja kiertotalouden tiekarttaa sekä hankintastrategiaa. Yhteisö sitoutuu Turun luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen ja vahvistamiseen sekä resurssiviisaaseen kiertotalouteen siirtymiseen tavoitevuoteen 2029 mennessä Turun kiertotalouden tiekartan mukaisesti.

Luontotavoitteet

Yhteisö sitoutuu suunnittelemaan ja raportoimaan luontotavoitteet, joiden avulla sen toiminnan, tuotteiden ja palveluiden aiheuttamat välittömät negatiiviset luontovaikutukset voidaan välttää tai niitä voidaan lieventää; ja/tai joiden avulla voidaan vahvistaa ja turvata erityisesti paikallista luonnon monimuotoisuutta.

Jos toiminnan, tuotteiden ja palveluiden aiheuttamaa merkittävää negatiivista luontovaikutusta ei ole mahdollista välttää, Yhteisö suunnittelee toimenpiteitä aiheutetun haitan hyvittämiseksi ekologisen kompensaation periaatteiden mukaisesti.

Kiertotaloustavoitteet

Yhteisö sitoutuu suunnittelemaan ja raportoimaan kiertotaloustavoitteet, joiden avulla sen toiminnassa, tuotteissa ja palveluissa resurssiviisauden periaatteet toteutuvat.

Toimenpiteet raportoidaan osavuosisikatsauksen ja tilinpäätöksen yhteydessä.

Suunnitellut toimenpiteet luonto- ja kiertotaloustavoitteiden osalta vuoden 2025 aikana
Jatketaan voimassa olevan ympäristöohjelman toteuttamista ohjelman tavoitteiden mukaan.

Turun Kaupunkiliikenne Oy

Toimitusjohtaja: Juha Parkkonen

Yhtiön toimiala ja toiminnan pääasiallinen tarkoitus

Yhtiön tehtävänä on linja-autoliikenne ja sopimusliikenteen tuottaminen Turun kaupungille. Yhtiö tuottaa Joukkoliikennelautakunnalle joukkoliikennepalvelua yhtiön ja kaupungin välisen sopimuksen mukaisesti. Yhtiön tehtävänä on myös olla mukana erilaisissa joukkoliikenteen kehittämiseen liittyvissä pilotti- ja kehityshankkeissa.

Yhtiö neuvottelee Fölin kanssa parhaillaan uudesta liikennöintisopimuksesta.

Toimintaympäristön muutostekijät

Turku siirtyy runkolinjastoon kesällä 2025, mikä edellyttää normaalia suurempia kalustohankintoja sekä investointeja varikon infrastruktuuriin. Työvoiman heikko saatavuus aiheuttaa ongelmia myös tulevina vuosina.

Yhtiöllä ei ole tässä vaiheessa vielä riittäviä tietoja runkolinjaston taloudellisten muutosten tarkempaan arviointiin.

Toiminnan kehittäminen – toimenpiteet ja tavoitteet

Yhtiö sopeutuu runkolinjaston vaatimuksiin ja jatkaa sähköbussiliikenteen osuuden kasvattamista.

Toimitusjohtajan katsaus vuoden 2025 talousarvioon ja vuosien 2026–2028 taloussuunnitelmaan

Vuoden 2025 kesällä alkava runkolinjaliikenne muuttaa tuotantoa voimakkaasti ja laajentaa liiketoimintaa. Avaintekijöinä muutosprosessissa ovat investointien ja henkilöstön rekrytointien oikea-aikaisuudet.

Konserniyhtiön kaupunginvaltuustoon nähden sitovat tavoitteet

Tavoite: Linja-autoliikenteen tuottaminen sovitussa laajuudessa

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Osuus tuotetuista linjakilometreistä (koko Föli), %	~11	11	12	13	13	13

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: Uusi liikennöintisopimus vuonna 2025 alkaen.

Tavoite: Yhtiön tulo-rahoituksen riittävyys investointeihin ja tuloutus kaupungille

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Liikevoitto, 1 000 euroa	78	100	50	30	10	10
Antolainojen korko, 1 000 euroa	24	30	40	74	180	170

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: 4 sähköbussin 10 vuoden rahoitus Kuntarahoitus Oyj:n kautta.

Ilmastotavoitteet

Yhteisö toteuttaa Turun Ilmastosuunnitelmaa tavoitellen myös oman toimintansa kehittämistä hiilineutraaliksi vuoteen 2029 mennessä.

Tavoite: Yhteisö kehittää liikkumisratkaisuja ja/tai työmaansa hiilineutraaliksi jo vuoteen 2025 mennessä.

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Sähköbussiliikenteen osuus tuotetusta liikenteestä, %	30	45	25	22	43	43
Uusiutuvan polttoaineen osuus, %	0	50	100	100	100	100

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: Vanhojen sähköbussien korvaaminen uudella kalustolla vuonna 2025. Uusien sähköbussien hankinta vuonna 2027.

**Tavoite: Yhteisö osallistuu investoinneillaan konsernin yhteiseen ilmastobudjetoinnin kehitystyöhön toteut-
taen Vihreää siirtymää ilmastosuunnitelman ja EU-taksonomian mukaisesti.**

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Sähköbussien osuus hankitusta uu- desta kalustosta, %	Ei kalustohan- kintoja	100	100	-	100	-

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: Ei suunniteltuja kalustoinvestointeja vuosina 2026 ja 2028.

Ilmastotavoitteiden lisäksi yhteisö sitoutuu yhteistyössä Turun kaupungin ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa toteuttamaan mahdollisuuksien mukaan ja toimialan luonne huomioiden toimenpiteitä, jotka tukevat Turun ilmastosuunnitelmaa, LUMO-ohjelmaa, metsäsuunnitelmaa, Itämerihaastetta ja kiertotalouden tiekarttaa sekä hankintastrategiaa. Yhteisö sitoutuu Turun luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen ja vahvistamiseen sekä resurssiviisaaseen kiertotalouteen siirtymiseen tavoitevuoteen 2029 mennessä Turun kiertotalouden tiekartan mukaisesti.

Luontotavoitteet

Yhteisö sitoutuu suunnittelemaan ja raportoimaan luontotavoitteet, joiden avulla sen toiminnan, tuotteiden ja palveluiden aiheuttamat välittömät negatiiviset luontovaikutukset voidaan välttää tai niitä voidaan lieventää; ja/tai joiden avulla voidaan vahvistaa ja turvata erityisesti paikallista luonnon monimuotoisuutta.

Jos toiminnan, tuotteiden ja palveluiden aiheuttamaa merkittävää negatiivista luontovaikutusta ei ole mahdollista välttää, Yhteisö suunnittelee toimenpiteitä aiheutetun haitan hyvittämiseksi ekologisen kompensaation periaatteiden mukaisesti.

Kiertotaloustavoitteet

Yhteisö sitoutuu suunnittelemaan ja raportoimaan kiertotaloustavoitteet, joiden avulla sen toiminnassa, tuotteissa ja palveluissa resurssiviisauden periaatteet toteutuvat.

Toimenpiteet raportoidaan osavuosisikatsauksen ja tilinpäätöksen yhteydessä.

Suunnitellut toimenpiteet luonto- ja kiertotaloustavoitteiden osalta vuoden 2025 aikana

Yhtiö on valmistellut 6 kpl sähkötelibussin hankinnan kilpailutuksen. Toteuduttuaan kyseillää autoilla ajetaan vuodessa noin 600 000 kilometriä, mikä vähentää liikenteen aiheuttamia suoria hiilidioksidipäästöjä noin 550 tonnia.

Turun konservatorio Oy

Rehtori-toimitusjohtaja: Juha Järvinen

Yhtiön toimiala ja toiminnan pääasiallinen tarkoitus

Yhtiöllä on opetus- ja kulttuuriministeriöltä luvat musiikkialan ammatillisten tutkintojen ja koulutusten järjestämiseen sekä taiteen perusopetukseen musiikin laajassa oppimäärässä. Yhtiön toiminta tukee elinikäistä oppimista ja jakaa kulttuurin hyvinvointivaikutuksia.

Yhtiö toteuttaa ammatillista koulutusta opetus- ja kulttuuriministeriön rahoituksella. Taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän järjestämiseen yhtiö saa valtionosuusrahoitusta (kattaa noin 50 % kustannuksista), oppilaan kotikunnan sopimukseen perustuvaa rahoitusta (noin 30 %) ja huoltajan maksamaa lukukausimaksua (noin 20 %). Yhtiö myy taiteen perusopetusta Turun kaupungin lisäksi kahdeksalle muulle kaupungille ja kunnalle.

Yhtiöjärjestyksen mukaan yhtiöllä voi olla koulutustehtäviä tukevaa liiketoimintaa. Yhtiöllä on sopimus Turun kaupungin kanssa Taidekeskus koulussasi -toiminnan järjestämisestä.

Toimintaympäristön muutostekijät

Turun kaupungin ja seudun asukasmäärä on kasvanut viime vuosina merkittävästi. Kasvu johtuu maan sisäisestä muuttoliikkeestä ja maahanmuutosta. Yhtiön toimintaympäristön monikulttuurisuus näyttää lisääntyvän, minkä yhtiö huomioi koulutuspalveluiden yhteiskuntavastuullisessa kehittämisessä.

Yhtiön koulutusten vetovoima on hyvä. Yhtiö toivoo, että opetus- ja kulttuuriministeriö huomioisi yhtiön toimialueen asukasmäärän ja koulutuskysynnän kasvun yhtiön rahoituspäätöksissä.

Ammatillisen koulutuksen säädösohjaus ja rahoitusjärjestelmä näyttävät muuttuvan jatkuvasti. Opetus- ja kulttuuriministeriö valmistelee Orpon hallitusohjelman mukaisesti taiteen perusopetuksen lakiuudistusta.

Toimintaympäristön muutokset kansainvälisesti ja kansallisesti ovat johtaneet koetun turvallisuuden heikentymiseen. Yhtiön on keskityttävä turvallisuuskulttuurinsa parantamiseen aikaisempaa enemmän.

Toiminnan kehittäminen – toimenpiteet ja tavoitteet

Yhtiö toteuttaa vuoteen 2029 ulottuvaa strategiaansa vuonna 2025 ja koko suunnittelukaudella erityisesti seuraavissa painopistealueissa ja tavoitteissa:

Koulutustehtävien vetovoima, suoritteet ja tulokset

1. Yhtiö on molemmissa koulutustehtävissään kolmen suurimman musiikkioppilaitoksen joukossa ja saa sen mukaisen valtionrahoituksen.
2. Yhtiö kehittää nopeasti ja pitkälle etenevien oppijoiden opinpolkua yhteistyössä muiden koulutuksen järjestäjien ja toimijoiden kanssa.

Toimitilat

3. Yhtiö valmistelee strategiansa mukaisesti toimitilojen keskittämistä Linnakaupunkiin osaksi Aurajokivarren Turkua ja luopumista Mestarinkadun toimitiloista.

Ennakointikyvyn parantaminen

4. Yhtiö kehittää kykyään turvallisuusriskien tunnistamisessa ja niihin varautumisessa.
5. Yhtiön päätöksenteko ja operatiivinen johtaminen tukevat tiedon keräämiseen ja analysointiin hallinto- ja laatu järjestelmissä.

Kansainvälinen toiminta

6. Yhtiö jatkaa oppilaitosyhteistyötä ensisijaisesti Tukholmassa sekä hakee lisää partnereita Pohjoismaista ja jatkoa Erasmus+-rahoitukseen.

Koulutusjatkumon kehittäminen

7. Yhtiö kehittää musiikkialan koulutusjatkumoa koulutusasteiden yhteistyössä ja yhteyksiä muihin oppilaitoksiin erityisesti Kulttuurikampus Turun ja Turun kaupungin kanssa.

Koulutustehtäviä tukevan liiketoiminnan tavoitteet

8. Yhtiö kehittää yhdessä päävuokralaisen Turun AMK Oy:n kanssa Sigyn-salin käyttöä omissa toimintoissa ja muiden toimijoiden vuokrakäytössä.
9. Yhtiö tavoittelee Taidekeskus koulussasi -sopimukselle jatkoa Turun kaupungilta.

Toimitusjohtajan katsaus vuoden 2025 talousarvioon ja vuosien 2026–2028 taloussuunnitelmaan

Vuoden 2025 menojen ennakointiin sisältyy useita epävarmuustekijöitä. Korkealla käyneen inflaation vaikutusta yhtiön menoihin on vaikea ennakoida. Vuoden 2025 palkankorotukset eivät ole tiedossa, koska yksityisen opetusalan palkankorotukset vuonna 2025 määrittävät ventialaverrokkien perusteella. Koulutustehtävien valtionosuusrahoitusten indeksikorotuksista ei ole tietoa. Taiteen perusopetuksen tuloista noin 20 % on oppilaiden (huoltajien) maksamia lukukausimaksuja. Perheiden ostovoiman heikkeneminen voi vaikuttaa perheiden kykyyn ja haluun maksaa lasten harrastusmenoja.

Yhtiö järjestää Turun kaupungin kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti taiteen perusopetusta turkulaisille laajan oppimäärän opinto-oikeuden saaneille oppilaille. Oppilaspaikan hinta oli 1220 € vuodessa lukuvuonna 2020–2021. Hintaa korotetaan lukuvuosittain Tilastokeskuksen kuluttajahintaindeksin (2015=100) hyödykeryhmän koulutus mukaisesti. Vertailukausi on 8/2020. Oppilaspaikan hintaa ei kuitenkaan muuteta, jos indeksi laskee.

Hallitusohjelman mukaan valtioneuvosto aikoo uudistaa ammatillisen koulutuksen rahoitusmallia. Lisäksi valtioneuvosto aikoo uudistaa taiteen perusopetusta koskevan lainsäädännön. Tavoitteena on opetuksen saavutettavuuden parantaminen eri

taiteenalat huomioiden. Tavoitteen toteuttaminen myös valtionrahoituksen lisäyksenä on yhtiön kannalta keskeistä kasvavassa Turussa.

Konserniyhtiön kaupunginvaltuustoon nähden sitovat tavoitteet

Tavoite: Valtion rahoitus taiteen perusopetukseen

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Valtion rahoitus taiteen perusopetukseen, 1 000 euroa	2 880	2 970	3 032	3 032	3 032	3 032

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: Opetus- ja kulttuuriministeriö päättää yhtiön saamista valtionosuusrahoituksista. Yhtiö voi vaikuttaa tavoitteen toteutumiseen huolehtimalla edellytyksistään järjestää taiteen perusopetusta.

Tavoite: Minimiopiskelijavuosimäärä valtionrahoituksessa ammatilliseen koulutukseen

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Yhtiön ammatillisen koulutuksen minimiopiskelijavuosimäärä ministeriön myöntämässä järjestämisluvassa	79	79	79	79	79	79

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: Opetus- ja kulttuuriministeriö päättää yhtiön saamista valtionosuusrahoituksista. Yhtiö voi vaikuttaa tavoitteen toteutumiseen huolehtimalla edellytyksistään järjestää ammatillista koulutusta.

Ilmastotavoitteet

Yhteisö toteuttaa Turun Ilmastosuunnitelmaa tavoitellen myös oman toimintansa kehittämistä hiilineutraaliksi vuoteen 2029 mennessä.

Tavoite: Opetustilojen varausastetta seurataan sen varmistamiseksi, että yhtiön toimitilat ovat aktiivisessa käytössä.

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Opetustilojen varausaste, %	67,4	65	65	65	65	65

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: Yhtiö seuraa opetustilojen varausastetta. Opetustiloja käytetään opetukseen ja oppijoiden harjoittelukäyttöön. Opetustilojen täysi 100 % varausaste olisi lukuvuoden opetuspäivinä Linnankadulla ma-pe klo 9-20 ja Mestarinkadulla ma-pe klo 13-20.

Tavoite: Yhteisö osallistuu investoinneillaan konsernin yhteiseen ilmastobudjetoinnin kehitysohjelmaan toteutuksen Vihreää siirtymää ilmastosuunnitelman ja EU-taksonomian mukaisesti.

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
	0	0	0	0	0	0

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: Yhtiö ei suunnittele investointeja, joilla se voisi vaikuttaa vihreän siirtymän toteutumiseen. Yhtiö valmistautuu selvittämään mahdollisuuksia saada toimitilojen energiakäyttö hiilineutraaliksi.

Ilmastotavoitteiden lisäksi yhteisö sitoutuu yhteistyössä Turun kaupungin ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa toteuttamaan mahdollisuuksien mukaan ja toimialan luonne huomioiden toimenpiteitä, jotka tukevat Turun ilmastosuunnitelmaa, LUMO-ohjelmaa, metsäsuunnitelmaa, Itämerihaastetta ja kiertotalouden tiekarttaa sekä hankintastrategiaa. Yhteisö sitoutuu Turun luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen ja vahvistamiseen sekä resurssiviisaaseen kiertotalouden siirtymiseen tavoitevuoteen 2029 mennessä Turun kiertotalouden tiekartan mukaisesti.

Luontotavoitteet

Yhteisö sitoutuu suunnittelemaan ja raportoimaan luontotavoitteet, joiden avulla sen toiminnan, tuotteiden ja palveluiden aiheuttamat välittömät negatiiviset luontovaikutukset voidaan välttää tai niitä voidaan lieventää; ja/tai joiden avulla voidaan vahvistaa ja turvata erityisesti paikallista luonnon monimuotoisuutta.

Jos toiminnan, tuotteiden ja palveluiden aiheuttamaa merkittävää negatiivista luontovaikutusta ei ole mahdollista välttää, Yhteisö suunnittelee toimenpiteitä aiheutetun haitan hyvittämiseksi ekologisen kompensaation periaatteiden mukaisesti.

Kiertotaloustavoitteet

Yhteisö sitoutuu suunnittelemaan ja raportoimaan kiertotaloustavoitteet, joiden avulla sen toiminnassa, tuotteissa ja palveluissa resurssiviisauden periaatteet toteutuvat.

Toimenpiteet raportoidaan osavuosikatsauksen ja tilinpäätöksen yhteydessä.

Turun Satama Oy -konserni

Toimitusjohtaja: Erik Söderholm

Yhtiön toimiala ja toiminnan pääasiallinen tarkoitus

Yhtiön toimialana on sataman ylläpitäminen ja yleisen satamatoiminnan harjoittaminen ja kehittäminen sekä siihen liittyvä muu liiketoiminta. Turun Satama Oy on Turun kaupungin kokonaan omistama konserniyhtiö. Sataman toiminta jakaantuu kahteen liike-toiminta-alueeseen, jotka ovat: Matkustajaliikenne sekä rahtiliikenne lisäarvo-palveluineen.

Turun Satama konserniin kuuluu emoyhtiö Turun Satama Oy sekä sen tytäryhtiö Turun Vapaavarasto Oy.

Turun Satama palvelee tehokkaasti rahti- ja matkustusliikennettä Itämeren alueella. Turun kaupungin elinkeinopoliittisena toimijana satama vahvistaa alueen kilpailukykyä ja toimintaedellytyksiä sekä rakentaa mahdollisuuksia kasvuun. Satama on merkittävä työllistäjä sekä suoraan että välillisesti. Turun Satamakonsernissa työskentelee n. 70 henkilöä, joiden lisäksi satama-alueen muut toimijat työllistävät yli tuhat henkilöä.

Satama on Skandinavian liikenteen keskus Suomessa. Liikevaihdoltaan satama on Suomen kolmanneksi suurin satama ja matkustajamäärältään Suomen toiseksi suurin matkustajasatama. Myös yksikkötavaraliikenteessä Turku lukeutuu maan suurimpiin satamiin.

Toimintaympäristön muutostekijät

Suomen talouden näkymät ovat ensi vuodelle (2025) varovaisen positiiviset.

Inflaatioissa ja koroissa tapahtunut lasku sekä Meyer Turku Oy:n saama risteilijätalauksen vakauttavat ja parantavat talousnäkymiä, vaikka teollisuuden yleinen elpymisen taantumasta on viivästyneessä.

Inflaation arvioidaan ensi vuonna hidastuvan 1.5 %:iin ja hillitsevän hintojen nousua mutta julkisen sektorin leikkaukset ja hallituksen säästötoimenpiteiden arvioidaan yleisesti heikentävän kuluttajien ostovoimaa ja lisäävän kuluttajien varovaisuutta koko talousarviokaudelle.

Tallink Siljan liikennejärjestelyiden oletetaan jatkuvan samankaltaisina koko talousarviotarkastelukauden, ms Baltic Princessin tulevan kevään kolmen viikon telakointi huomioiden.

Toiminnan kehittäminen – toimenpiteet ja tavoitteet

Satama jatkaa matkustajaliikenteen palvelujen kehittämistä yhdessä Viking Linen, Tallink-Siljan sekä Turun kaupungin kanssa. Tavoitteena on kehittää alueen vahvaa matkustaja- ja risteilytoimintaa siten, että uudistukset vaikuttavat positiivisesti satamaan ja tuovat matkailulle huomattavaa lisäarvoa.

Matkustaja- ja rahtiliikenne ovat kaupungille erittäin tärkeitä, ja kaupunki sekä satama haluavat tarjota parhaat mahdolliset olosuhteet liiketoiminnan kehittämiseksi. Tavoitteena on uusien ratkaisujen saavuttaminen kustannushyötyjä ja laivaliikenteen toiminnallista tehostamista. Näitä tavoitellaan uuden yhteiskäyttöisen terminaalin ja siihen liittyvien yhteisten liikenne- ja pysäköintijärjestelyjen toteuttamisella. Uuden terminaalin valmistuminen vuonna 2026 tarjoaa luontevan mahdollisuuden ajanmukaiseen turvallisuuden kehittämiseen.

Satama-alueen kehittämisellä tavoitellaan lisäksi maankäytön muutoksia siten, että sataman toiminnan tehostuksessa vapautuu uusia kiinnostavia alueita kaupunkikehitykseen etenkin Turun linnan ja Aurajoen väliseltä alueelta, mutta myös laajemmin Turun Linnan ympäristössä.

Turun Satamasta on hyvät yhteydet Pohjois-Saksan ja Pohjanmeren satamiin. Näiden satamien kautta vienti- ja tuontiasiakkaille on tarjolla erinomaiset jatkoyhteydet valtamerentakaisiin kohteisiin.

Kuorma-autoliikenteen merkitys on satamalle erittäin suuri. Kuorma-autoliikenteen toiminta edellytyksiä kehitetään parantamalla sataman liikenneyhteyksiä, rekkaparkkialueita ja palveluita. Satama-alueen välittömässä läheisyydessä tulee tieverkkoa kehittää ja rakentaa edelleen paremmin henkilö- ja kuorma-autoliikennettä tukevaksi.

Satama haluaa strategian mukaisesti olla edelläkävijä ympäristö- ja turvallisuusasioissa. Satama selvittää yhdessä Turun kaupungin kanssa sopivia maaläjäytysvaihtoehtoja ruoppausmassoille. Ensimmäinen maaläjäytysalue otettiin käyttöön 2023.

Sataman on oltava kustannustehokas ja resurssiltaan oikein mitoitettu, sillä vain taloudellisesti vahvat satamat pärjäävät kilpailussa. Muutokset varustamojen toiminnassa edellyttävät nopeata reagoitua ja valmiuksia suoriutua investoinneista. Kustannustehokas toiminta edellyttää puolestaan jatkuvaa resurssien hyötykäytön tehostamista.

Satama pyrkii varmistamaan, että sillä on ammattinsa osaava henkilökunta. Avaintehtäviin koulutetaan tai rekrytoidaan tarpeen mukaan henkilöitä. Toiminnan varmistamiseksi satamalla on käytössä koko toimintaa kattava laatu- ympäristö- ja turvallisuusjärjestelmä.

Toimitusjohtajan katsaus vuoden 2025 talousarvioon ja vuosien 2026–2028 taloussuunnitelmaan

Vuoden 2025 talousarvion merkittävimmät tekijät ovat Ferry Terminal Turku- projektin uuden matkustajaterminaalin käyttöönotto vuonna 2026 sekä koko hankkeen valmistuminen uudistettuine laitureineen vuoden 2027 loppuun mennessä.

Sataman läpi kulkevan rahdin- ja matkustajamäärän arvioidaan ensi vuonna (2025) asettuvan samalle tasolle

kuin vuoden 2024 ennuste. Ferry Terminal Turku- hankkeen terminaalin valmistumisen arvioidaan kasvattavan sataman matkustajamääriä vaiheittaisen käyttöönoton myötä vuosina 2026–2028 niin että vuonna 2028 saavutettaisiin 2.8 miljoonan matkustajan kokonaismäärä.

Satama pyrkii edelleen lisäämään laivalinjojen määrää. Tärkeimpänä tavoitteena avata Turku-Gdynia liikenne.

Konserniyhtiön kaupunginvaltuustoon nähden sitovat tavoitteet

Tavoite: Yhtiön kannattavuus ennen rahoituseriä

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Liikevoitto, 1 000 euroa	5 954	5 344	4 414	4 232	2 870	1 390

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: -

Tavoite: Kasvava tuloutus kaupungille

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Maanvuokrien tuotto kaupungille, 1 000 euroa	2 373	2 539	2 508	2 559	2 612	6 794
Vaihtovelkakirjalainan (30 milj. euroa, 8 % pa) tuotto kaupungille, 1 000 euroa	2 400	2 400	2 400	2 400	0	0
Muiden rahoituserien (antolainojen (ei-VVK-lainan), osinkutulosten tai pääoman-palautusten) tuotto yhteensä kaupungille, 1 000 euroa	927	877	731	688	645	605

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: -

Ilmastotavoitteet

Yhteisö toteuttaa Turun Ilmastosuunnitelmaa tavoitellen myös oman toimintansa kehittämistä hiilineutraaliksi vuoteen 2029 mennessä.

Tavoite: Yhteisö kehittää liikkumisratkaisuja ja/tai työmaansa hiilineutraaliksi jo vuoteen 2025 mennessä.

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Hiilineutraalin ajoneuvokaluston osuus, %	34	40	60	70	80	90
Vähäpäästöisen polttoaineen osuus, %	25	50	100	100	100	100

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: -

Ilmastotavoitteiden lisäksi yhteisö sitoutuu yhteistyössä Turun kaupungin ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa toteuttamaan mahdollisuuksien mukaan ja toimialan luonne huomioiden toimenpiteitä, jotka tukevat Turun ilmastosuunnitelmaa, LUMO-ohjelmaa, metsäsuunnitelmaa, Itämerihaastetta ja kiertotalouden tiekarttaa sekä hankintastrategiaa. Yhteisö sitoutuu Turun luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen ja vahvistamiseen sekä resurssiviisaaseen kiertotalouteen siirtymiseen tavoitevuoteen 2029 mennessä Turun kiertotalouden tiekartan mukaisesti.

Luontotavoitteet

Yhteisö sitoutuu suunnittelemaan ja raportoimaan luontotavoitteet, joiden avulla sen toiminnan, tuotteiden ja palveluiden aiheuttamat välittömät negatiiviset luontovaikutukset voidaan välttää tai niitä voidaan lieventää; ja/tai joiden avulla voidaan vahvistaa ja turvata erityisesti paikallista luonnon monimuotoisuutta.

Jos toiminnan, tuotteiden ja palveluiden aiheuttamaa merkittävää negatiivista luontovaikutusta ei ole mahdollista välttää, Yhteisö suunnittelee toimenpiteitä aiheutetun haitan hyvittämiseksi ekologisen kompensaation periaatteiden mukaisesti.

Kiertotaloustavoitteet

Yhteisö sitoutuu suunnittelemaan ja raportoimaan kiertotaloustavoitteet, joiden avulla sen toiminnassa, tuotteissa ja palveluissa resurssiviisauden periaatteet toteutuvat.

Toimenpiteet raportoidaan osavuosikatsauksen ja tilinpäätöksen yhteydessä.

Turun seudun puhdistamo Oy

Toimitusjohtaja: Mirva Levomäki

Yhtiön toimiala ja toiminnan pääasiallinen tarkoitus

Turun seudun puhdistamo Oy:n (Yhtiö) toimialana on jätevesien siirto ja puhdistus sekä syntyneen lietteen hyödyntäminen. Yhtiö tuottaa jätevedenpuhdistuspalvelun lisäksi lämmöntalteenottopalvelua. Yhtiön tarkoituksena on tuottaa yhteiskunnallisia toiminnallisia palveluita omakustannushintaan omistajille. Turku omistaa Yhtiöstä 62,09 % ja Turku Energia 0,82 %.

Yhtiö tuottaa omistajilleen laadukasta palvelua kustannustehokkaasti. Palvelu on toimintavarmaa ja sitä kehitetään jatkuvasti parantaen. Resurssit optimoidaan tulokset ja varautuminen huomioon ottaen. Henkilöstön hyvinvointi, sitoutuneisuus ja ammattitaito takaavat Yhtiön menestyksellisen toiminnan.

Yhtiö operoi laitosta mahdollisimman tehokkaasti. Puhdistamon ja viemäriverkoston ohitukset minimoidaan. Yhtiön hallinnoimat kilpailutetut ostopalvelut tehostavat toimintaa.

Yhtiö toimii Itämeren hyväksi ja on sitoutunut yhteiseen ympäristöohjelmaan Turun seudun vesihuoltolaitosten kanssa, Itämerihaasteeseen, YK:n kestävä kehityksen tavoitteisiin, yhdyskuntajäteveden puhdistamisen Green deal -sopimukseen sekä Turun ilmastokaupunkisopimukseen.

Toimintaympäristön muutostekijät

Yhtiö on huoltovarmuuskriittinen laitos, jonka toiminnan jatkuvuuden varmistaminen on välttämätöntä yhteiskunnalle. Puhdistamon toiminnan jatkuvuus varmistetaan myös poikkeusolosuhteissa. Yhtiö panostaa turvallisuuden hallintaan ja kehittämiseen sekä edellyttää myös palveluntuottajiltaan riittävää turvallisuustasoa. Yhtiö ottaa huomioon digitaalisen toimintaympäristön mahdollisuudet ja riskit.

Yhtiön riskikartoituksissa merkittävimmi riskiksi ovat nousseet sääntelyn muutosten vaikutukset Yhtiön operatiiviseen tai strategiseen toimintaan, laitoksen erityisolosuhteisiin liittyvät tapaturmat, turvallisuustilanteen kiristymisestä johtuva resurssitarve, hulevesien aiheuttamat ylikuormitustilanteet sekä erittäin vakavan laiterikon aiheuttamat vahingot. Yhtiö kehittää riskienhallintaa jatkuvana prosessina. Riskienarvioinnin tulokset huomioidaan Yhtiön toimintojen suunnittelussa ja toteutuksessa.

Toiminnan kehittäminen – toimenpiteet ja tavoitteet

Puhdistamokokonaisuus palvelee Turun seudun asukkaita pitkälle tulevaisuuteen. Yhtiö kehittää palvelua jatkuvana prosessina, huomioi toimintojen hiilijalanjäljen ja

elinkaaren sekä varautuu ilmastonmuutokseen. Puhdistuskapasiteetti maksimoidaan laitoksen kaikilla osa-alueilla ja toiminnan jatkuvuus varmistetaan ennakkoimalla.

Yhtiö ylläpitää ja kehittää henkilöstön hyvinvointia, motivaatiota, sitoutuneisuutta ja ammattitaitoa. Yhtiön hankkeet selvitetään tarkoituksenmukaisesti taloudellisten ja toiminnallisten vaikutusten tehokkuuden varmistamiseksi. Suunnittelussa ja toteutuksessa huomioidaan asianmukainen mitoitus, resurssitehokkuus sekä kestävä kehitys.

Yhtiö vastaanottaa yhdyskuntajätevesiä maksimikapasiteettinsa rajoissa mahdollisimman laajalta toiminta-alueelta. Jätevesien johtaminen keskitettyyn käsittelyyn tukee seudullista puhdistusratkaisua.

Yhtiö kehittää toimintojaan yhteistyössä sidosryhmiensä kanssa ja edistää osaltaan Turun seudun vesihuollon kehittymistä. Hule- ja teollisuusjätevesien sekä viemäriverkoston hallintaa kehitetään yhteistyössä osakaskuntien kanssa.

Toimitusjohtajan katsaus vuoden 2025 talousarvioon ja vuosien 2026–2028 taloussuunnitelmaan

Turun seudun puhdistamo Oy on Turun, Kaarinan, Raision, Naantalien, Liedon, Paimion, Maskun, Mynämäen, Auran, Ruskon, Nousiaisten, Pöytyän, Oripään ja Marttilan kuntien (K-sarjan osakkaat) sekä Turku Energian (L-sarjan osakas) omistama seudullinen tukkujätevesiyhtiö. Yhtiö kuuluu Turku-konserniin.

Yhdyskuntajätevesien käsittelyn kokonaisuuden, mukaan lukien lietteen hyötykäyttö biokaasulaitoksella ja jäteveden hukkalämmön hyödyntäminen lämpöpumppulaitoksella, hiilijalanjälki on negatiivinen eli parempi kuin hiilineutraali. Lisäksi puhdistamokokonaisuus tuottaa energiaa noin kymmenen kertaa enemmän kuin se käyttää energiaa.

Jäteveden kuutiohintaan ja ohivirtauksen määrään vaikuttaa viemäriverkostoon ja puhdistamolle tulevan huleveden määrä. Puhdistamon toiminta-alueen kuntien viemäriverkostosaneeraukset pienentävät huleveden määrää ja samalla laskevat käyttökustannuksia sekä vähentävät ohivirtauksia. Veden määrän ja laadun tavanomainen vuosittainen vaihtelu on huomioitu talousarviossa, mutta poikkeuksellisten tilanteiden aiheuttamat kustannusvaikutukset voivat aiheuttaa poikkeamia talousarvioon.

Yhtiön liikevaihto muodostuu pääosin jätevedenpuhdistuspalvelumaksusta (K-sarjan osakkaat) ja pieneltä osin lämmöntalteenottopalvelumaksusta (L-sarjan osakas).

Palvelumaksut koostuvat käyttökustannuksista ja investoinnin hankintamenosta. Yhtiösopimuksen mukaan sekä K- että L-sarjan osakkaat maksavat investoinnin hankintamenon omistuosuuden mukaisessa suhteessa ja käyttökustannukset palvelun käytön mukaisessa suhteessa. Tilikauden lopussa Yhtiön tulos nolataan Yhtiösopimuksen mukaisesti arviolaskutuksen korjauksella.

Yhtiön kustannukset tulevat vuonna 2025 kasvamaan investoinnin hankintamenon osalta, mutta käyttökustannuksissa pysytään edellisen vuoden tasossa. Palvelumaksun kokonaiskasvu on 3,5 % vuoden 2024 talousarvioon verrattuna. Investoinnin hankintamenon korotus johtuu korkokustannusten noususta lainojen rahoitusjärjestelyjen muutosten johdosta.

Yhtiön merkittävänä pitkäkestoisena investointina vuonna 2025 jatkuu jälkiselkeytysaltaiden pinnoitus hiilidioksidikorroosion vuoksi. Alaita on kahdeksan kappaletta ja investoinnin kokonaiskesto ulottuu vuoteen 2026. Toisena merkittävänä hankkeena alkaa välppien saneeraus, joka jatkuu vuosittain vuoteen 2032 saakka. Kolmantena merkittävänä investointina alkaa Fleminginpuiston viemäritunnelin/Merimiehenkadun pumppaamon saneeraus, joka jatkuu vuoteen 2026. Neljäntenä merkittävänä investointihankkeena jatkuu E18 tien aiheuttamat muutokset Yhtiön jätevesiverkostoon. Muita toiminnan jatkuvuutta turvaavia ja laitoksen hyvän kunnon varmistavia investointikohteita ovat huoltovarmuus kriittisyyden, puhdistusprosessin, laitoksen rakenteiden, energiatehokkuuden, kaukovalvonnan ja laitoksen kapasiteetin kehittäminen.

Konserniyhtiön kaupunginvaltuustoon nähden sitovat tavoitteet

Tavoite: Keskitetty jätevedenpuhdistus toimii tehokkaasti. Puhdistustulokset ovat Itämeren suojelukomission suosituksen mukaisia. Ympäristömääräykset (Etelä-Suomen aluehallintovirasto 1.10.2014 nro 167/2014/2)

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Pitoisuus käsitelty vesi BOD7ATU Ympäristölupa ≤ 10 mg/l	2,8 mg/l	≤3,2 mg/l	≤3,2 mg/l	≤3,2 mg/l	≤3,2 mg/l	≤3,2 mg/l
Pitoisuus käsitelty vesi CODCr Ympäristölupa ≤ 60 mg/l	22 mg/l	≤32 mg/l	≤32 mg/l	≤32 mg/l	≤32 mg/l	≤32 mg/l
Pitoisuus käsitelty vesi fosfori Ympäristölupa ≤ 0,3 mg/l	0,12 mg/l	≤0,15 mg/l	≤0,15 mg/l	≤0,15 mg/l	≤0,15 mg/l	≤0,15 mg/l
Pitoisuus käsitelty vesi kiintoaine Ympäristölupa ≤ 15 mg/l	2,0 mg/l	≤2,9 mg/l	≤2,9 mg/l	≤2,9 mg/l	≤2,9 mg/l	≤2,9 mg/l
Puhdistusteho käsitelty vesi BOD7ATU Ympäristölupa ≥ 95 %	99 %	≥99 %	≥99 %	≥99 %	≥99 %	≥99 %
Puhdistusteho käsitelty vesi CODCr Ympäristölupa ≥ 90 %	97 %	≥95 %	≥95 %	≥95 %	≥95 %	≥95 %
Puhdistusteho käsitelty vesi fosfori Ympäristölupa ≥ 95 %	98 %	≥98 %	≥98 %	≥98 %	≥98 %	≥98 %
Puhdistusteho käsitelty vesi typpi Ympäristölupa ≥ 75 %	87 %	≥84 %	≥85 %	≥85 %	≥85 %	≥85 %
Puhdistusteho käsitelty vesi kiintoaine Ympäristölupa ≥ 95 %	99 %	≥99 %	≥99 %	≥99 %	≥99 %	≥99 %

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: Yhtiö kehittää palvelua jatkuvana prosessina, huomioi toimintojen hiilijalanjäljen ja elinkaaren sekä varautuu ilmastonmuutokseen. Puhdistuskapasiteetti maksimoidaan laitoksen kaikilla osa-alueilla ja toiminnan jatkuvuus varmistetaan ennakoimalla. Yhtiö ylläpitää ja kehittää henkilöstön hyvinvointia, motivaatiota, sitoutuneisuutta ja ammattitaitoa.

Tavoite: Laitoksen arvon säilyttäminen ja jatkuva kehittäminen, jotta tehokkaaseen puhdistustulokseen päästään myös laitoksen ikääntyessä

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Leasing-koneiden ja -laitteiden korjaus- ja muutosinvestoinnit, 1 000 euroa	389	475	435	0	0	0

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: Leasing-sopimuksen mukaan laitoksen laitekokonaisuus (31 M€) on pidettävä hyvässä toimintakunnossa. Kokonaisuuteen tehtäviin korjaus- ja muutosinvestointeihin vuokraajalla (Tsp) ei ole poisto-oikeutta ja kustannukset sisältyvät liikevaihdon kulurakenteeseen. Leasing-koneiden ja laitteiden korjaus- ja muutosinvestointien lisäksi leasingkohteen ja koko laitoksen kunnosta huolehditaan ennakoivalla kunnossapidolla. Leasing-sopimuskausi päättyy alkuvuonna 2024 + optio 2 vuotta, jäännösarvo 50 %. Vuodesta 2026 lähtien leasing-laitteisiin kohdistuva kehittäminen on sisällytetty laitoksen investointeihin.

Ilmastotavoitteet

Yhteisö toteuttaa Turun Ilmastosuunnitelmaa tavoitellen myös oman toimintansa kehittämistä hiilineutraaliksi vuoteen 2029 mennessä.

Tavoite: Turun seudun puhdistamo Oy:n ilmastovaikutuksia kuvaava hiilijalanjälki lasketaan vuosittain soveltaen kansainvälistä ohjeistusta (GHG protocol). Laskentaan sisältyy sekä suoria että epäsuoria päästölähteitä. Lisäksi lasketaan puhdistamokokonaisuuden tuottamalla energialla saavutetut vältetyt päästöt eli kuinka paljon kasvihuonekaasupäästöjä säästetään tuottamalla energiaa uusiutuvilla energianlähteillä. Puhdistamokokonaisuuden ilmastovaikutuksessa huomioidaan puhdistamon ja siihen liittyvien toimintojen päästöjen lisäksi niiden ansiosta vältetyt päästöt puhdistamotoiminnassa, lietteenkäsittelyssä Gasum Oy:n biokaasulaitoksella ja lämmöntuotannossa TSE:n lämpöpumppulaitoksella jäteveden hukkalämpöä hyödyntäen. Puhdistamokokonaisuuden hiilijalanjälki on jo negatiivinen, mikä on parempi kuin hiilineutraali.

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Puhdistamokokonaisuuden hiilijalanjälki, tonnia CO ₂ e	-115 000	≤ -32 000	≤ -100 000	≤ -100 000	≤ -100 000	≤ -100 000

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: Puhdistamoa käytetään energiatehokkaasti ja hankinnoissa huomioidaan ilmastoystävällisyys. Jäteveden hukkalämmön ja yhdyskuntalietteen hyödyntämistä biopohjaisessa energiantuotannossa sidossyhmien kanssa jatketaan, jolloin voidaan välttää vastaavien fossiilisten energialähteiden käyttöä.

Tavoite: Yhteisö osallistuu investoinneillaan konsernin yhteiseen ilmastobudjetoinnin kehitystyöhön toteuttaen Vihreää siirtymää ilmastosuunnitelman ja EU-taksonomian mukaisesti.

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Ilmastotavoitteisiin liittyvien investointien määrä, 1 000 euroa	2 570	265	1 995	17 355	1 750	1 750
josta EU:n ilmastoasetuksen (2021/2139) taksonomian mukaisia, 1 000 euroa	2 570	265	100	200	200	200
josta EU:n ympäristöasetuksen (2023/2486) taksonomian mukaisia, 1 000 euroa	-	-	1 895	17 155	1 550	1 550

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: Kaikki Yhtiön investoinnit arvioidaan sekä EU:n ilmastoasetuksen taksonomian että EU:n ympäristöasetuksen taksonomian mukaisesti vuodesta 2025 lähtien (aiemmin on arvioitu vain EU:n ilmastoasetuksen taksonomian mukaisesti). Yhtiön toimialan takia lähes kaikki puhdistamon investoinnit kuuluvat jompaan kumpaan ko. taksonomia-arviointiluokkaan.

Luontotavoitteet

Yhteisö sitoutuu suunnittelemaan ja raportoimaan luontotavoitteet, joiden avulla sen toiminnan, tuotteiden ja palveluiden aiheuttamat välittömät negatiiviset luontovaikutukset voidaan välttää tai niitä voidaan lieventää; ja/tai joiden avulla voidaan vahvistaa ja turvata erityisesti paikallista luonnon monimuotoisuutta.

Jos toiminnan, tuotteiden ja palveluiden aiheuttamaa merkittävää negatiivista luontovaikutusta ei ole mahdollista välttää, Yhteisö suunnittelee toimenpiteitä aiheutetun haitan hyvittämiseksi ekologisen kompensaaation periaatteiden mukaisesti.

Kiertotaloustavoitteet

Yhteisö sitoutuu suunnittelemaan ja raportoimaan kiertotaloustavoitteet, joiden avulla sen toiminnassa, tuotteissa ja palveluissa resurssiviisauden periaatteet toteutuvat.

Toimenpiteet raportoidaan osavuosikatsauksen ja tilinpäätöksen yhteydessä.

Suunnitellut toimenpiteet luonto- ja kiertotaloustavoitteiden osalta vuoden 2025 aikana

Turku-konserniin kuuluvilla vesihuoltoyrityksillä Turun seudun puhdistamo Oy (Tsp), Turun Seudun Vesi Oy ja Turun Vesihuolto Oy on yhteinen ympäristöohjelma paremman vaikuttavuuden saavuttamiseksi. Ympäristöohjelma sisältää myös vesihuoltoyrityksien Itämerihaasteen uuden kauden 2024–2028 toimenpiteet. Tsp:n osalta ympäristöohjelman luonto- ja kiertotaloustavoitteita ovat mm.

- toiminnan kehittäminen kestävän kehityksen periaatteiden sekä Green Deal ja ilmastositoumusten mukaisesti sekä osallistuminen kehityshankkeisiin
- määrätietoinen työ verkostoylivuotojen vähentämiseksi
- varmistaa, että puhdistamolta vesistöön johdetut kuormitukset ovat huomattavasti ympäristöluvan laskennallisia vähimmäisvaatimuksia pienempiä

Yhtiö on omalla ilmastositoumuksellaan mukana Turun kaupungin ilmastokaupunkisopimuksessa. Yhtiö kehittää investointien arviointia EU-taksonomian mukaisesti. Vuodesta 2025 lähtien Yhtiön investoinnit arvioidaan ilmastomuutoksen hillitsemisen ja ilmastomuutokseen sopeutumisen (EU:n ilmastoasetus 2021/2139) lisäksi myös vesivarojen ja merten luonnonvarojen kestävän käytön ja suojelun, kiertotalouteen siirtymisen, ympäristön pilaantumisen ehkäisemisen ja vähentämisen sekä biologisen monimuotoisuuden ja ekosysteemien suojelun ja ennallistamisen näkökulmasta (EU:n ympäristöasetus 2023/2486).

Yhtiö edistää luonnon monimuotoisuutta toteuttamalla ja ylläpitämällä pörräisniittyjä pumppaamoiden viheralueilla.

Turun Seudun Vesi Oy

Toimitusjohtaja: Aki Artimo

Yhtiön toimiala ja toiminnan pääasiallinen tarkoitus

Yhtiön tehtävänä on huolehtia sen osakkaiden vesihuollosta. Tässä tarkoituksessa yhtiö voi omistaa, suunnitella ja rakentaa vedenhankinta-, vedenpuhdistus- ja vedenjakelulaitoksia sekä harjoittaa käyttöveden valmistusta, veden siirtoa, jakelua ja myyntiä sekä muuta alaan liittyvää toimintaa. Yhtiö voi toimintaansa varten omistaa ja hallita kiinteistöjä.

Turun Seudun Vesi Oy ylläpitää ja luo kilpailukykyä toiminta-alueellaan tuottamalla jatkuvasti korkealaatuista talousvettä mahdollisimman edullisesti. Talousvesi tuotetaan kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti. Korkealaatuinen talousvesi on hyvinvoinnin ja elämänlaadun perusedellytys.

Toimintaympäristön muutostekijät

Yhtiön toimintakustannuksiin vaikuttavia muutostekijöitä on ilmaantunut nopeasti viime vuosina. Toimintakustannusten rakenne ja siihen vaikuttavat kustannustekijät ovat pitkälti sellaisia, joihin yhtiö ei voi omalla toiminnallaan vaikuttaa nykyisen kaltaisessa globaalissa talouden ympäristössä. Tilanne voisi kuitenkin olla vielä merkittävästi huonompi, mikäli yhtiö ei olisi määrättyiltä osin suojannut sähköenergian ostohintojaan ja varmistanut lainanhoidokulujen korkotasoa korkosuojausten avulla.

Toiminnan kehittäminen – toimenpiteet ja tavoitteet

Seudullisen vesihuollon toiminnan varmistaminen kaikkien yhtiön osakkaiden osalta edellyttää uuden varavelaitoksen toteutusta. Tarve varavelaitoksen rakennusurakan toteutukselle tuotiin yhtiön osakkaille päätettäväksi huhtikuussa 2023 pidetyssä yhtiökokouksessa sen jälkeen, kun varavelaitoksen toteutussuunnittelu valmistui alkuvuonna 2023. Omistajakuntien neuvottelut hankkeen kustannusjaon perusteista saatettiin loppuun, kun yhtiön yhtiöjärjestysmuutos ja osakassopimuksen täydennys-sopimus allekirjoitettiin sekä uusi varavelaitoksen F-osakesarja perustettiin kesäkuussa 2024.

Raision ja Maskun välisen uuden siirtolinjayhteyden toteutukseen liittyvät neuvottelut saatettiin myös loppuun yhtiöjärjestysmuutoksen, osakassopimuksen täydennys-sopimuksen ja uusien osakesarjojen G1- ja G2-hyväksymisten jälkeen. Siirtolinjan toteutus- ja rakentamissuunnittelu käynnistyy syksyllä 2024 ja siitä aiheutuvat kustannukset kirjataan G1-osakesarjalle.

Toimitusjohtajan katsaus vuoden 2025 talousarvioon ja vuosien 2026–2028 taloussuunnitelmaan

Yhtiö on varautunut jo aiemmin lykkäntyneiden varavelaitoksen stabilointiurakan ja Maskun siirtolinjan toteutussuunnitteluinvestointiin käynnistämiseen vuoden 2024 aikana. Yhtiö on suunnitellut myös muita siirtolinja- ja runkovesijohtoinvestointeja, mutta niiden toteutumisaikataulut riippuvat pitkälti kahden ensin mainitun hankkeen käynnistymisestä ja aikataulusta.

Konserniyhtiön kaupunginvaltuustoon nähden sitovat tavoitteet

Tavoite: Yhtiö toimittaa vettä osakkailleen suunnitellusti ja veden tuotannon määrä vastaa suunniteltua

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Veden tuotanto/tuotantotavoite, %	100	100	100	100	100	100

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: -

Tavoite: Veden toimitus on häiriötöntä ja virheitä veden laadussa ei esiinny

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Jakeluun toimitettavan veden laadussa havaitut virheet, kpl	0	0	0	0	0	0
Ennakoimattomat häiriöt veden jakelussa, kpl	0	0	0	0	0	0

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: -

Ilmastotavoitteet

Yhteisö toteuttaa Turun Ilmastosuunnitelmaa tavoitellen myös oman toimintansa kehittämistä hiilineutraaliksi vuoteen 2029 mennessä.

Tekopohjaveden tuotanto on kustannustehokas tapa tuottaa juomavettä ja pintavesilaitokseen verrattuna kemikaaleja käytetään vain murto-osa.

Yhtiössä hyödynnetään veden liike-energiaa Saramäen kalliosäiliöön rakennetun turbiinin avulla, joka säättää Virttaankankaan tekopohjavesilaitokselta tulevan veden virtausta ja tuottaa samalla päästötöntä sähköenergiaa. Turbiinin tuottama teho riittää Saramäen kalliosäiliöstä lähtevän veden verkostopumpppaukseen, jolla tuotetaan verkostopaine Turun, Naantalın ja Raision alueille.

Turun Seudun Vesi Oy:n esikäsittelylaitokselle Huittisiin on asennettu aurinkosähköjärjestelmä, joka tuottaa osan laitoksen tarvitsemasta sähköstä.

Myös juomaveden lämmöntalteenoton hyödyntämistä on selvitetty. Turku Energian kanssa tehdyn esiselvityksen mukaan lämpöenergian talteenoton edellytykset täyttyvät Halisten uuden varalaitoksen toiminnan yhteydessä. Varalaitoksen toteutussuunnittelu on tehty siten, että uusi varalaitos tullaan lämmittämään tekopohjavedestä saatavalla lämpöenergialla.

Mainittujen investointien ja toimenpiteiden lisäksi yhtiö omistaa yli 400 hehtaaria kestäväällä tavalla hoidettua metsää, jonka toiminta hiilinieluna optimoidaan metsänhoidollisilla toimenpiteillä.

Tavoite: Yhteisö kehittää liikkumisratkaisuja ja/tai työmaansa hiilineutraaliksi jo vuoteen 2025 mennessä.

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Sähköautojen latauspisteiden lukumäärä yhteensä, kpl	6	8	8	10	10	10

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: Yhtiö rakentaa riittävän määrän latauspisteitä huomioiden sekä yhtiön että työntekijöiden autokanta.

Tavoite: Yhteisö osallistuu investoinneillaan konsernin yhteiseen ilmastobudjetoinnin kehitystyöhön toteutuen Vihreää siirtymää ilmastosuunnitelman ja EU-taksonomian mukaisesti

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Vihreän siirtymän investoinnit	8	10	10	100	20	10

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: -

Ilmastotavoitteiden lisäksi yhteisö sitoutuu yhteistyössä Turun kaupungin ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa toteuttamaan mahdollisuuksien mukaan ja toimialan luonne huomioiden toimenpiteitä, jotka tukevat Turun ilmastosuunnitelmaa, LUMO-ohjelmaa, metsäsuunnitelmaa, Itämerihaastetta ja kiertotalouden tiekarttaa sekä hankintastrategiaa. Yhteisö sitoutuu Turun luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen ja vahvistamiseen sekä resurssiviisaaseen kiertotalouteen siirtymiseen tavoitevuoteen 2029 mennessä Turun kiertotalouden tiekartan mukaisesti.

Luontotavoitteet

Yhteisö sitoutuu suunnittelemaan ja raportoimaan luontotavoitteet, joiden avulla sen toiminnan, tuotteiden ja palveluiden aiheuttamat välittömät negatiiviset luontovaikutukset voidaan välttää tai niitä voidaan lieventää; ja/tai joiden avulla voidaan vahvistaa ja turvata erityisesti paikallista luonnon monimuotoisuutta.

Jos toiminnan, tuotteiden ja palveluiden aiheuttamaa merkittävää negatiivista luontovaikutusta ei ole mahdollista välttää, Yhteisö suunnittelee toimenpiteitä aiheutetun haitan hyvittämiseksi ekologisen kompensaation periaatteiden mukaisesti.

Kiertotaloustavoitteet

Yhteisö sitoutuu suunnittelemaan ja raportoimaan kiertotaloustavoitteet, joiden avulla sen toiminnassa, tuotteissa ja palveluissa resurssiviisauden periaatteet toteutuvat.

Toimenpiteet raportoidaan osavuosisikatsauksen ja tilinpäätöksen yhteydessä.

Suunnitellut toimenpiteet luonto- ja kiertotaloustavoitteiden osalta vuoden 2025 aikana

Yhtiö toteutti yhtiön 50-vuotisjuhlavuoden ympäristötekona n. 40 hehtaarin laajuisen luonnonsuojelualueen Virttaankankaalle. Suojelualue toteutettiin sekä METSO- että Natura-suojeluohjelmien puitteissa. ELY-keskus teki päätöksen alueen suojelemisesta helmikuun 2024 lopulla ympäristöministeriön lupakäsittelyn jälkeen.

Alueen perustaminen toteuttaa Turun kaupungin esittämiä luonnon monimuotoisuuden edistämisen tavoitteita. Alueen maapohja säilyy yhtiön omistuksessa, eikä sinne sijoitu tekopohjavesilaitoksen toimintoja tai rakennettua infraa.

Turun Seudun Vesi Oy, Turun seudun puhdistamo Oy ja Turun Vesihuolto Oy määrittävät ja sopivat yhteisen ympäristöohjelman, jonka mukaisesti kaikki seudun vesihuoltoyhtiöt toteuttavat ilmasto- ja ympäristötavoitteitaan tulevina vuosina.

Turun Taiteen talo Oy

Toimitusjohtaja: Jere Pensikkala

Yhtiön toimiala ja toiminnan pääasiallinen tarkoitus

Yhtiön toimialana on edistää ja tukea Turun kaupungissa tapahtuvaa kulttuuritoimintaa, taiteen ja kulttuurin ammattilaisten työllisyyttä ja elinkeinoa sekä kehittää ja organisoida Taiteen talo –konseptia Turussa. Taiteen talo on vetovoimainen eri taiteenlajeja yhdistävä kohtaamispaikka. Yhtiö tekee yhteistyötä kulttuuritoimijoiden, luovan talouden yritysten, kaupallisten yritysten ja korkeakoulujen kanssa. Yhtiö voi järjestää muutakin kehitystoimintaa ja konsultointia. Yhtiö järjestää toimintaa erityisesti Turussa, mutta myös valtakunnallisesti ja kansainvälisesti.

Toimintaympäristön muutostekijät

Vuoden 2024 aikana alueelle on avattu kolme galleriaa ja elokuvateatteri. Taiteen talon toiminta onkin laajentunut merkittävästi ja sen tapahtumamäärät ovat nousseet tulokortin tavoitteita nopeammin. Tapahtumamäärätavoitetta on nostettu osavuosikatsauksessa (8/2024) reilut 40 prosenttiyksikköä korkeammaksi kuin tulokortissa.

Ensimmäisenä laaja peruskorjaus valmistui ns. Palokuntarakennuksessa, joihin avattiin Turun päivänä 15.9.2024 Wäinö Aaltosen museon kesään 2026 asti ylläpitämä Kilta Galleria sekä 27.9. avautunut Varsinais-Suomen Elokuvakeskuksen operoima Kino Kilta. Kesän 2025 jälkeen käynnistetään seuraava laajempi peruskorjauskokonaisuus Tehdasrakennuksen 2. kerroksessa, minkä myötä Taiteen talon lyhyeksi vuokrattavien tapahtumatilojen käytettävyys ja houkuttelevuus paranevat merkittävästi. Remontti tulee toteuttaa nopealla aikajännteellä, jotta sillä ei ole vaikutusta kesäsesonkeihin 2025–2026.

Kulttuurialalle kohdennetut rahoitusleikkaukset, saattavat vaikuttaa Taiteen talon vuokralaisiin. Inflaation aiheuttama poikkeuksellinen vuokratason nousu on kuitenkin helpottanut, millä on positiivinen vaikutus toimijoille.

Toiminnan kehittäminen – toimenpiteet ja tavoitteet

Vuosien 2023–2024 aikana on ollut käynnissä Taiteen talon remonttien ensimmäinen vaihe, jossa on toteutettu ns. Palokuntarakennuksen peruskorjaus sekä pienempiä kulttuuri- ja kaupallisten tilojen muutostöitä. Vuosien 2025–2026 aikana toteutetaan ns. Tehdasrakennuksen 2. kerroksen peruskorjaus sekä siihen liittyviä muutostöitä rakennuksen 1. kerroksessa. Lisäksi toteutetaan pienempiä kulttuuri- ja kaupallisten tilojen muutostöitä. Peruskorjaushankkeisiin on saatu Opetus- ja

kulttuuriministeriön tukea kulttuuritilojen peruskorjaimiseksi yhteensä 546.000 euroa.

Syksyn 2024 aikana osaksi Taiteen talon kokonaisuutta kilpailutetaan ruokaravintolatoimija, minkä lisäksi etsitään yrittäjiä mukaan yhteiselle anniskelualueelle. Tavoitteena on, että täyden vuokravastuun siirtyessä Yhtiölle, on kaikista tiloista solmittuna vuokrasopimukset tai vähintäänkin tiedossa lopullinen käyttäjä.

Vuokralaishankinnassa, erityisesti kaupallisten toimijoiden osalta, on tärkeää osoittaa alueen liiketoimintapotentiaali, missä jo avautuneet pysyvät kulttuuritilat ovat merkittävässä roolissa. Tapahtumien määrä alueella kasvaa aiemmin arvioitua nopeammin, mikä tasaa asiakasvirtoja kesäkauden kävijähuipusta aiempaa paremmin läpi vuoden kestäväksi.

Toimitusjohtajan katsaus vuoden 2025 talousarvioon ja vuosien 2026–2028 taloussuunnitelmaan

Yhtiöllä on avustussopimukset Turun kaupungin ja Turku 2029 -säätiön kanssa vuosille 2024–2026. Kaupungin avustussopimus huomioi kulttuuritilojen peruskorjausten vaikutuksen vuokratason nousua vastaavasti. Toiminta-avustuksen lopullinen taso voidaan kuitenkin vahvistaa vasta peruskorjaushankkeiden valmistumisen jälkeen. Taloussuunnitelmakauden lopulla merkittävimmät toiminnan käynnistämisvaiheen vaatimat toimenpiteet on saatettu päätökseen, jolloin Turku 2029 -säätiön toiminta-avustuksen todennäköinen päättyminen ei aiheuta ongelmia.

Yhtiö pyrkii jatkossakin löytämään hankerahoitusta niin, että sen konseptin mukaista toimintaa voidaan toteuttaa myös hanke- ja projektimuotoisesti. Yhtiö on saanut Opetus- ja kulttuuriministeriöltä Kulttuuri- ja luovien alojen uudistumisen rakennetukea Digitaalinen Taiteen talo -hankkeelle yhteensä 292.000 euroa vuosille 2024–2025. Kokonaisuudessa kehitetään merkittäväällä tavalla Taiteen talon digitaalista kyvykkyyttä, tuotetaan parempia digitaalisia palveluita asiakkaille ja toimijoille sekä toteutetaan virtuaalisia sisältöjä. Osa toimista on suunniteltu pysyviksi, niin että niistä syntyy Yhtiölle palvelutoimintaa ja tulovirtaa.

Taloussuunnitelmakauden lopulla Yhtiön vuokrausliiketoiminnan ja muun tulonhankinnan tulee kerryttää toiminnan kehittämiseen vaadittavat resurssit, jolloin kaupungin tuki asettuu pysyväälle tasolle. Tapahtumatoimintojen synnyttämän tulonmuodostuksen kautta Yhtiö voi kerätä tuottoja myös muusta kuin tilavuokraustoiminnasta.

Konserniyhtiön kaupunginvaltuustoon nähden sitovat tavoitteet

Tavoite: Toiminnan vaikuttavuus

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Kävijöiden määrä vuodessa, kpl	81 245	90 000	100 000	100 000	110 000	110 000
Tapahtumien (ml. näyttelyt) määrä vuodessa, kpl (Turun Taiteen talo Oyn tuotamat)	159	70	30 *	30 *	30 *	30 *
Tapahtumien (ml. näyttelyt) määrä vuodessa, kpl (Turun Taiteen talossa toteutetut)	526	600 (OVK 850)	1300	1300	1400	1400

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: -

* Yhtiön oman tapahtumatuotannon määrää on mahdollista pienentää, koska vakituista tapahtumatoimintaa harjoittavien yhteisöjen määrä on noussut arvioitua nopeammin, minkä lisäksi kesän tapahtumatoiminnasta suuri osa toteutuu muiden tuottamana.

Tavoite: Pitkän aikavälin taloudellinen tasapaino

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Liikevaihto, 1 000 euroa	1 451	1 823	1 942 *	1 935 *	1 985 *	2 035
Omat tuotot (ml. vuokratulot), 1 000 euroa	594	1 062	1 007 *	1 100 *	1 200	1250

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: -

* Pääsalin peruskorjaus käynnistyy syksyllä 2025, millä on vaikutusta vuokratuloihin vuosien 2025–2026 aikana. Osakas pitää Kilta Gallerian tilat omassa käytössä Wäinö Aaltosen museon käytön aikana, millä on vaikutusta vuokratuloihin vuosien 2024–2026 aikana. Turku 2029 -säätöön kanssa toiminnan käynnistämistä varten ajaksi solmittu avustussopimus päättyy vuonna 2026, millä on merkittävä vaikutus liikevaihtoon.

Ilmastotavoitteet

Yhteisö toteuttaa Turun Ilmastosuunnitelmaa tavoitellen myös oman toimintansa kehittämistä hiilineutraaliksi vuoteen 2029 mennessä.

Tavoite: Yhteisö kehittää liikkumisratkaisuja ja/tai työmaansa hiilineutraaliksi jo vuoteen 2025 mennessä.

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Vastuullisuussuunnitelma on laadittu sidottuna Agenda 2030 tavoitteisiin	Työ käynnissä	Toteutettu (Kiinteistö Oy)	Toteutettu (Kiinteistö Oy)	Suunnitelma päivitetään		
Laaditaan ilmasto- ja ympäristösuunnitelma	Työ käynnissä	Toteutettu (Kiinteistö Oy)	Toteutettu (Kiinteistö Oy)	Suunnitelma päivitetään		

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: Kiinteistöosaakeyhtiön osalta suunnitelmien laadintaa on lykätty talousarviovuodelle 2025, jotta työn tukena on kiinteistön PTS.

Ilmastotavoitteiden lisäksi yhteisö sitoutuu yhteistyössä Turun kaupungin ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa toteuttamaan mahdollisuuksien mukaan ja toimialan luonne huomioiden toimenpiteitä, jotka tukevat Turun ilmastosuunnitelmaa, LUMO-ohjelmaa, metsäsuunnitelmaa, Itämerihaastetta ja kiertotalouden tiekarttaa sekä hankintastrategiaa. Yhteisö sitoutuu Turun luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen ja vahvistamiseen sekä resurssiviisaaseen kiertotalouteen siirtymiseen tavoitevuoteen 2029 mennessä Turun kiertotalouden tiekartan mukaisesti.

Luontotavoitteet

Yhteisö sitoutuu suunnittelemaan ja raportoimaan luontotavoitteet, joiden avulla sen toiminnan, tuotteiden ja palveluiden aiheuttamat välittömät negatiiviset luontovaikutukset voidaan välttää tai niitä voidaan lieventää; ja/tai joiden avulla voidaan vahvistaa ja turvata erityisesti paikallista luonnon monimuotoisuutta.

Jos toiminnan, tuotteiden ja palveluiden aiheuttamaa merkittävää negatiivista luontovaikutusta ei ole mahdollista välttää, Yhteisö suunnittelee toimenpiteitä aiheutetun haitan hyvittämiseksi ekologisen kompensaation periaatteiden mukaisesti.

Kiertotaloustavoitteet

Yhteisö sitoutuu suunnittelemaan ja raportoimaan kiertotaloustavoitteet, joiden avulla sen toiminnassa, tuotteissa ja palveluissa resurssiviisauden periaatteet toteutuvat.

Toimenpiteet raportoidaan osavuosikatsauksen ja tilinpäätöksen yhteydessä.

Suunnitellut toimenpiteet luonto- ja kiertotaloustavoitteiden osalta vuoden 2025 aikana

Toimintavuoden tavoitteena on aloittaa työ Taiteen talon ja sen toimijoiden hiilijalanjäljen kartoittamiseksi. Lisäksi pyritään vähentämään digitaalisen roskan määrää ja koulutetaan Taiteen talon toimijoita sekä sidosryhmiä kestävän kehityksen teemoista.

Lisäksi jatketaan vuonna 2024 aloitettuja toimenpiteitä mm. kevyen liikenteen ratkaisujen parantamiseksi, tehostetaan kierrätystä kaikissa yleisissä ja lisätään pihan vehreyttä.

Turun Teknologiakiinteistöt Oy

Toimitusjohtaja: Mikko Lehtinen

Yhtiön toimiala ja toiminnan pääasiallinen tarkoitus

Turun Teknologiakiinteistöt Oy on Turku Science Parkin alueella toimiva kiinteistösijoitusyhtiö, joka kehittää alueen kiinteistöjä ja palveluita sekä tarjoaa ensiluokkaista toimisto-, tuotanto ja laboratoriotilaa yrityksille ja yhteisöille. Yhtiön perusliiketoiminta on kiinteistöjen ja huoneistojen omistus, hallinta ja vuokraus sekä enenevässä määrin myös toimitilapalveluiden tuottaminen.

Toimintaympäristön muutostekijät

Koronan tuoma työelämämuutos etätyökäytänteineen ja hybriditoimistoinneen on merkittävä muutos, mutta yhtiön jo aiemmin omaksuma yhteisöllisyys- & virtuaalistrategia sopivat ”uuteen normaaliin” erittäin hyvin. Johto uskoo, että yhteisille kohtaamispaikoille on edelleen tarvetta myös tulevaisuudessa. Yhtiöllä on hyvin muuntautuvia tiloja, joita voidaan muokata tulevaisuuden tarpeita vastaaviksi.

Korkeampien korkojen vaikutus yleistä taloudellista toimeliaisuutta hidastavana tekijänä on jo nähtävissä toimintaympäristössä. Tilanteen pitkittyessä tällä saattaa olla vaikutuksensa erityisesti yksityissektorin vuokralaisten maksukykyyn tai haluun supistaa tilojaan kustannusten säästämiseksi. Julkisen sektorin vuokralaisten pitkät sopimukset tasapainottavat yhtiön tilannetta. Julkisen

sektorin voimakas tilamäärien vähentäminen aiheuttaa haasteita pidemmällä aikavälillä.

Toiminnan kehittäminen – toimenpiteet ja tavoitteet

Yhtiön tavoitteena on kehittää Turun tiedepuiston aluetta yhä vahvemaksi tieteen ja yrityselämän liittymäksi.

Toimitusjohtajan katsaus vuoden 2025 talousarvioon ja vuosien 2026–2028 taloussuunnitelmaan

Epävarmat näkymät eivät luo merkittävää riskiä yhtiön talousnäkyymiin. Vuokramaturiteetti on pitkä ja vuokrasopimuksissa olevat indeksikorotukset heijastelevat inflaatiota. Sähkön hinta on suurelta osin kiinnitetty tuleville vuosille. Rakennusalan nopeasti heikentynyt tilanne on johtanut aiemmin runsaasti nousseiden hintojen laskuun jota on mahdollista hyödyntää uusissa potentiaalisissa investoinneissa. Sen sijaan nousseet korkokustannukset voivat hidastaa tulevien investointipäätösten tekemistä.

Kiinteistöomaisuuden markkina-arvoa arvioitaessa on oletettu arvojen pysyvän nykyisellä tasolla ja uudet investoinnit on arvotettu investointikustannuksellaan. Yhtiön lainoitusaste on tällä hetkellä matala eikä mahdollisten markkina-arvojen lasku pitäisi aiheuttaa ongelmaa. Yhtiö ei kuitenkaan oletta kiinteistöjensä markkina-arvojen laskevan.

Konserniyhtiön kaupunginvaltuustoon nähden sitovat tavoitteet

Tavoite: Sijoitetun pääoman tuotto

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Tuottotavoite kaupungille vuodesta, 1 000 euroa	2 887	2 218	2 400	2 400	2 400	2 400

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: jatkamalla nykyistä toimintaa + uudet jo käynnissä olevat investoinnit valmistuvat.

Tavoite: Yhtiön liikevaihdon ja liikevoiton kasvattaminen tavoitellusti

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Liikevaihto, 1 000 euroa	42 424	43 419	46 000	48 000	48 500	49 000
Käyttökate, 1 000 euroa	23 147	24 140	26 000	27 500	28 000	28 500

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: jatkamalla nykyistä toimintaa + uudet jo käynnissä olevat investoinnit valmistuvat.

Tavoite: Kiinteistöomaisuuden ja vuokraustoiminnan kasvattaminen

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Vuokratut m ² (taloudellinen)	154 149	157 000	163 500	163 500	163 500	163 500
Kiinteistöomaisuuden markkina-arvo, 1 000 euroa	486 457	509 381	517 377	517 377	517 377	517 377

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: Markkina-arvo perustuu vuoden 2023 arviokirjoihin. 2025 valmistuvat uudisrakennukset Genecity ja Akvacity on huomioitu 2025 alkaen täysarvoisina.

Ilmastotavoitteet

Yhteisö toteuttaa Turun Ilmastosuunnitelmaa tavoitellen myös oman toimintansa kehittämistä hiilineutraaliksi vuoteen 2029 mennessä.

Tavoite: Yhteisö kehittää liikkumisratkaisuja ja/tai työmaansa hiilineutraaliksi jo vuoteen 2025 mennessä.

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Työmaat hiilineutraaleja						
Uusiutuvan sähkön osuus koko kiinteistökanan kulutuksesta, %	100	100	100	100	100	100
Uusiutuvan lämmön osuus koko kiinteistökanasta, %	78	75	100	100	100	100

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: Uusiutuvan lämmön osuus nousee 100 %:iin kun siirrymme käyttämään Turku Energian Ekotakuu Lämpöä 1.1.2025 alkaen kaikissa kiinteistöissämme.

Tavoite: Yhteisö osallistuu investoinneillaan konsernin yhteiseen ilmastobudjetoinnin kehitysohjelmaan toteuttaen Vihreää siirtymää ilmastosuunnitelman ja EU-taksonomian mukaisesti.

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Uudisinvestointi toteutetaan ja sertifioidaan Leed Platinum -tasoisesti, milj. euroa	13,8	19	6,3	0	0	0

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: Leed Platinum uudisinvestoinnit: Genecity ja Akvacity (valmistuvat 2025). Muita uudisinvestointeja ei ole päätetty.

Ilmastotavoitteiden lisäksi yhteisö sitoutuu yhteistyössä Turun kaupungin ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa toteuttamaan mahdollisuuksien mukaan ja toimialan luonne huomioiden toimenpiteitä, jotka tukevat Turun ilmastosuunnitelmaa, LUMO-ohjelmaa, metsäsuunnitelmaa, Itämerihaastetta ja kiertotalouden tiekarttaa sekä hankintastrategiaa. Yhteisö sitoutuu Turun luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen ja vahvistamiseen sekä resurssiviisaaseen kiertotalouteen siirtymiseen tavoitevuoteen 2029 mennessä Turun kiertotalouden tiekartan mukaisesti.

Luontotavoitteet

Yhteisö sitoutuu suunnittelemaan ja raportoimaan luontotavoitteet, joiden avulla sen toiminnan, tuotteiden ja palveluiden aiheuttamat välittömät negatiiviset luontovaikutukset voidaan välttää tai niitä voidaan lieventää; ja/tai joiden avulla voidaan vahvistaa ja turvata erityisesti paikallista luonnon monimuotoisuutta.

Jos toiminnan, tuotteiden ja palveluiden aiheuttamaa merkittävää negatiivista luontovaikutusta ei ole mahdollista välttää, Yhteisö suunnittelee toimenpiteitä aiheutetun haitan hyvittämiseksi ekologisen kompensaation periaatteiden mukaisesti.

Kiertotaloustavoitteet

Yhteisö sitoutuu suunnittelemaan ja raportoimaan kiertotaloustavoitteet, joiden avulla sen toiminnassa, tuotteissa ja palveluissa resurssiviisauden periaatteet toteutuvat.

Toimenpiteet raportoidaan osavuosisikatsauksen ja tilinpäätöksen yhteydessä.

Suunnitellut toimenpiteet luonto- ja kiertotaloustavoitteiden osalta vuoden 2025 aikana

Luontotavoitteet:

Kaikki kohteemme rakennetaan ennestään kehitetylle alueelle eivätkä ne ole YVA-velvollisia. Kaikki rakennuskohteet rakennetaan korkeisiin ympäristöstandardeihin (Leed Gold, Leed Platinum).

Kiertotaloustavoitteet:

Edistämme kiertotaloutta kierrättämällä työmaan jätteet asianmukaisesti. Sen lisäksi asiakkailamme on käytössään lukuisa määrä yhteiskäyttöisiä, varattavia tiloja, jolloin asiakkaiden oma tilantarve pienenee huomattavasti. Tarjoamme tämän lisäksi kalusteita palveluna omista varastoistamme, jolloin asiakkaiden ei tarvitse hankkia uusia kalusteita.

Turun Vesihuolto Oy

Toimitusjohtaja: Irina Nordman

Yhtiön toimiala ja toiminnan pääasiallinen tarkoitus

Yhtiön toimialana on vesihuollon ylläpitäminen ja vesihuoltoliiketoiminnan harjoittaminen ja kehittäminen sekä siihen liittyvä muu liiketoiminta. Yhtiö voi omistaa ja hallita osakkeita, osuuksia, arvopapereita ja muuta omaisuutta. Yhtiö voi lisäksi ostaa, myydä ja omistaa kiinteistöjä ja osakkeita sekä vuokrata kiinteistöjä ja huonetiloja.

Pääasiallinen tehtävä on hyvälaatuisen talousveden toimittaminen asiakkaille ja asiakkaiden jätevesien kerääminen ja toimittaminen puhdistettavaksi.

Yhtiön toiminta-ajatus on taata kustannustehokkaat vesihuoltopalvelut ja puhdas vesiympäristö turkulaisille vedenkäyttäjille kestävän kehityksen periaatteella. Paikallisuuden lisäksi yhtiö on kansainvälisesti arvostettu vesihuoltotoimija. Yhtiö huolehtii toiminta-alueellaan vesihuoltolain mukaisten palvelujen tuottamisesta arvojen mukaisesti turvallisesti, luotettavasti ja uudistuen.

Toimintaympäristön muutostekijät

Lainsäädäntö luo raamit toiminnalle. Alan keskeisin laki, Vesihuoltolaki, on uudistumassa ja hallituksen esitys on parhaillaan lausunnolla. Toimintaan vaikuttavat myös NIS2- ja CER direktiivit ja valmisteilla oleva yhdyskuntajätevesidirektiivi, vaikka sen painopiste on jätevedenpuhdistamojen toiminnan ohjaamisen ja sääntely. Kestävyyssdirektiivi vaikuttaa jo nyt asiakkaiden tarpeiden kautta ja suunnitelmakaudella myös toiminnan laajuuden vuoksi.

Vesihuollolle yleisesti asetetuissa odotuksissa näkyvät globaali vastuu ja YK:n kestävän kehityksen tavoitteet. Toimintaa ohjaa Turun kaupungin tavoitteet.

Digitalisaation kehittyminen asettaa tietosuojan ja tietoturvallisuuden entistä keskeisempään asemaan. Tekninen kehitys lisää asiakkaiden palveluodotuksia, mutta luo myös mahdollisuuksia kehittää ja tehostaa toimintaa.

Ilmastonmuutos luo haasteita erityisesti sateisuuden, sateen intensiteetin sekä meriveden pinnan nousun kautta. Nämä vaikuttavat viemäriverkkoon johdettuun tai suotautuvaan hulevesimäärään, jota yhtiön saneeraustoimenpiteillä pystytään pitämään nykytasolla, mutta ei enää vähentämään.

Koronapandemiasta alkanut kansainvälinen häiriötilanne on jatkunut Venäjän hyökättyä Ukrainaan. Tämä näkyy erityisesti yleisenä energiakustannusten nousuna, millä on kustannusvaikutuksia käytännössä kaikkiin yhtiön hankkimiin palveluihin ja tuotteisiin. Kustannuksia nostavat erityisesti tukkuvesiyhtiöiden pääomakulut, joista

Vesihuolto maksaa osakassopimusten mukaisen osuuden. Rakentamisen heikolla suhdanteella on vaikutusta yhtiön asennus- ja liittymismaksutuloihin.

Huoltovarmuus korostuu yhdyskunnan välttämättömissä palveluissa, kuten vesihuollossa. Muuttunut kansainvälinen turvallisuustilanne on lisännyt varautumisen tarvetta sekä riskienhallinnan uudelleen arviointia.

Toiminnan kehittäminen – toimenpiteet ja tavoitteet

Yhtiön palvelutarjonnalle on keskeistä toiminnan häiriöttömyys ja laatu, sekä asiakastyytyväisyys. Häiriöttömyys perustuu omaisuudenhallintaan sekä hyvään operointikykyyn. Omaisuudenhallinnan tasoa parannetaan jatkuvasti kehittämishankkeilla, joiden tarkoituksena on lisätä reaaliaikaista luotettavaa tietoa, sekä analysoimalla dataa monipuolisesti. Laatu turvataan dokumentoinnilla, tehokkaalla omavalvonnalla ja riskienhallinnalla.

Asiakastyytyväisyys perustuu selkeisiin pelisääntöihin, läpinäkyvyyteen ja tiedottamiseen.

Yhtiön maksut pidetään tasolla, joka takaa häiriöttömän ja laadukkaan toiminnan, mutta ovat kustannustehokkaita.

Toimintaa ohjaa Turun tavoite olla hiilineutraali vuoteen 2029 mennessä.

Toimitusjohtajan katsaus vuoden 2025 talousarvioon ja vuosien 2026–2028 taloussuunnitelmaan

Yhtiön tulot perustuvat nykyisen suuruiseen myydyin veden määrään sekä matalasuhdanteen mukaiseen odotukseen vuoden 2025 liittymismaksutuloissa ja maltillisiin liittymismaksutuloihin tämän jälkeen.

Tukkuuyhtiöiden kustannukset muodostavat Turun Vesihuolto Oy:n merkittävimmän kuluerän. Näiden osuus kaikista kuluista oli yhteensä yli 50 % viimeisimmässä tilinpäätöksessä. Turun Seudun Vesi Oy:n varalaitos valmistuneen suunnitelmavuosien aikana ja lisää merkittävästi kustannuksia vuoteen 2024 verrattuna. Asiakasmaksuja on kohotettava vähitellen sellaiselle tasolle, että pystytään ylläpitämään myös kohtuullista investointitasoa. Reaalinen investointitaso alenee kuitenkin vuodesta 2024, mikä on otettu huomioon toiminnallisia tavoitteita asetettaessa.

Turun Vesihuolto Oy:n omat pääomakustannukset koostuvat suunnitelman mukaisista poistoista ja omistajalainan koroista. Näiden määrä on pysynyt samalla tasolla eikä talousarvio- tai taloussuunnitelmavuosina ole odotettavissa merkittäviä muutoksia. Suunnitelmavuosina 2026–2028 muiden kuin tukkuuyhtiöidenmaksujen ja

pääomakustannusten on arvioitu nousevan keskimäärin laskennallisen inflaatiotason (1,5 %) verran.

Laskelmat sisältävät talousarviovuodelle 2025 perusmaksujen osittaisen korotuksen, minkä lisäksi myös käyttömaksuja korotetaan vuosittain. Taloussuunnitelmakaudella korotukset on laskennan yksinkertaistamiseksi tehty vain käyttömaksuihin. Korotusta voi ja tulisi ohjata taloussuunnitelmakaudella myös perusmaksuihin, jolloin käyttömaksujen korotustarve vastaavasti alenisi. Lisäksi Yhtiö on tehnyt esiselvityksiä, joiden perusteella voidaan arvioida tarvetta alueellisten perus- ja liittymismaksujen käyttöön. Todellinen maksujen korotustarve arvioidaan kuitenkin vuosittain vastaamaan tarkentuneita kustannuksia. Taloussuunnitelmakauden kustannuksiin voi tulla vielä merkittäviä muutoksia, kun tukkuyhtiöiden todelliset kulut tasataan Mankala-periaatteiden mukaisesti.

Asiakasmaksujen korotuksista huolimatta liiketoiminnan ja investointien nettokassavirta muodostuu suunnitellulla investointitasolla alijäämäiseksi viimeistä suunnitelma vuotta lukuun ottamatta.

Kaupunginvaltuuston nähden sitovat tavoitteet ovat jo nyt haasteellisella tasolla eikä niihin ole esitetty tiukennuksia. Toiminnallisten mittareiden hyvää kehitystä edistetään tutkimisella, mittauksilla ja tiedon analysoinnilla sekä tietojen perusteella oikein kohdennetuilla ja oikea-

aikaisilla saneerauksilla. Nämä toimenpiteet eivät kuitenkaan riitä viemäriverkoston laskuttamattoman jäteveden eli sinne tarkoituksella, tahallisesti tai tahattomasti johdetun hulevesimäärän vähentämiseen. Tarvittavat lisätoimenpiteet kohdistuvat erityisesti liittyjiin ja kadunpitäjään. Toimenpiteet ovat välttämättömiä, jotta hulevedet eivät aiheuttaisi viemäritulvia. Yhteistyössä kaupungin kanssa tehdään tietä hulevesien vähentämisen keinoista, aikatauluista ja kohdentamisesta talousarvio- ja suunnitelmavuosina.

Investoinnit perustuvat yhteishankkeiden osalta kaupungilta saatuun tietoon hankkeiden aikatauluista. Uudisrakentamisen ja joidenkin yhteisten saneeraushankkeiden lisäksi yhtiöllä on myös omia saneerauskohteita. Tulorahoitus eivätkä kassavarat riitä talousarvio ja - suunnitelmakaudella investointien rahoittamiseen, vaan investointeja on osittain rahoitettava ottamalla lainaa. Suunnitelmavuosien investointitasot ovat tässä vaiheessa alustavia. Mikäli investointitarve kasvaa, tarvitaan myös lisää tulo- tai lainarahoitusta. Talousarviossa ei ole otettu huomioon ELY-keskuksen vaatimusta vesihuollon toiminta-alueen laajentamisesta kaava-alueen ulkopuolelle ja siitä mahdollisesti aiheutuvia lisäkustannuksia. Niin ikään raitiotiehankkeen osalta on oletettu, että toteutuessaan hanke vastaa mahdollisista siirtokustannuksista.

Konserniyhtiön kaupunginvaltuustoon nähden sitovat tavoitteet

Tavoite: Yhtiö toimittaa vettä asiakkailleen luotettavasti ja kustannustehokkaasti

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Ennakoimattoman jakelukatkoksen pituus, min/asukas/vuosi (keskimääräinen)	4,4	< 5	< 5	< 5	<5	<5

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: Hyvällä omaisuuden hallinnalla, ennakoivalla kunnossapidolla sekä riittävällä, oikein ja oikea-aikaisesti kohdennetulla saneerauksella.

Tavoite: Veden toimitus on häiriötöntä ja virheitä veden laadussa ei esiinny

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Jakeluun toimitettavan veden laadussa havaitut poikkeamat laatuvaatimuksista, kpl	1	0	0	0	0	0
Jakeluun toimitettavan veden laadussa havaitut poikkeamat laatusuosituksista, kpl	0	0	0	0	0	0
Putkirikkojen määrä, kpl/100 vesijohtokilometriä	3,0	< 5	< 4	< 4	<4	<4

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: Hyvällä omaisuuden hallinnalla, tehostetulla reaaliaikaisella seurannalla ja ennakoivalla kunnossapidolla.

Ilmastotavoitteet

Yhteisö toteuttaa Turun Ilmastosuunnitelmaa tavoitellen myös oman toimintansa kehittämistä hiilineutraaliksi vuoteen 2029 mennessä.

Tavoite: Yhteisö kehittää liikkumisratkaisuja ja/tai työmaansa hiilineutraaliksi jo vuoteen 2025 mennessä.

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Hiilijalanjäljen pienentäminen	Toimenpiteitä toteutunut ennakoitua nopeammin pl. suunnitelman päivitys	Suunnitelman päivitys	Kohdennetut tavoitteet päivitysten perusteella	Kohdennetut tavoitteet päivitysten perusteella	Kompensatiotarpeen arviointi	Hyvien käytäntöjen jatkaminen
Toimitilojen energiatehokkuus (lämmitysenergia MWh)	2 495	< 2 300	< 1 800	< 1 000	<1000	< 1000
Työmaiden hiilineutraalius Liikkumisratkaisujen hiilineutraalius	Toteutunut	Oman kaluston uusiminen, urakkakilpailussa ja kuljetuksissa tavoitteellisenä green deal-periaatteet	Oman kaluston uusiminen, urakkakilpailu ja kuljetukset green deal-periaatteiden mukaisesti	Oman kaluston uusiminen, urakkakilpailu ja kuljetukset green deal-periaatteiden mukaisesti	Työmaat hiilineutraalit tai päästöjä kompensoitu	Hyvien käytäntöjen jatkaminen

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: Yhtiö toteuttaa yhdessä tukkuyhtiöiden kanssa vesihuollon hiilijalanjäljen laskennan kasvihuonekaasuprotokollan mukaisesti scope 3 tasolle. Tavoitteena on, että laskentaa voidaan toteuttaa vuoden 2024 päästöstä ja tämän jälkeen vuosittaisena rutiinina. Edistettävät toimenpiteet valitaan laskennan perusteella.

Toimitilojen energiatehokkuutta edistetään, kun 2025 keväällä yhtiö muuttaa uusiin LEED-Platina ympäristösertifioituihin tiloihin Itäharjulle. Mittarissa on vuoden 2024 osalta pinta-alaperusteinen arvio yhtiön osuudesta Logomon ja Kaurakadun vuokratilojen kaukolämpöenergiasta. Halistentie 4 kaukolämmönkulutus sisältää koko Halisten alueen lämmitysenergian - Turun Seudun Vesi Oy:n varalaitostilojen lämmityksen ja kaupungin muille vuokraamat tilat. Tavoitteena on aleneva ja hiilineutraalisti tuotettu lämmitysenergia.

Työmaiden hiilineutraaliutta kehitetään Green Deal -periaatteiden mukaisesti samaa tahtia kaupungin kanssa. Omien liikkumisratkaisujen hiilineutraaliutta edistetään vaihtamalla nykyistä polttomoottorikalustoa päästöttömäksi ja siirtymällä biodieselin käyttöön niiltä osin kuin se on mahdollista. Yhtiöllä on lisäksi käytössä työsuhdematkalippu ja työsuhddepolkupyöräetu, joiden tavoitteena on edistää kestävästä liikkumisesta.

Tavoite: Yhteisö osallistuu investoinneillaan konsernin yhteiseen ilmastobudjetoinnin kehitysohjelmaan toteuttaen Vihreää siirtymää ilmastosuunnitelman ja EU-taksonomian mukaisesti.

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Vesijohtoverkoston saneeraus, milj. euroa	3,9	3,2	3,0	3,0	3,2	3,3
Viemäriverkoston saneeraus, milj. euroa	3,1	4,5	4,5	4,5	4,4	4,4

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: Investoinnit osa normaalia toimintaa ja valtaosa investointikohteista on selvästi alle 1 miljoonaa euroa. Taksonomialuokitusta pyritään hyödyntämään myös pienemmissä kohteissa.

Ilmastotavoitteiden lisäksi yhteisö sitoutuu yhteistyössä Turun kaupungin ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa toteuttamaan mahdollisuuksien mukaan ja toimialan luonne huomioiden toimenpiteitä, jotka tukevat Turun ilmastosuunnitelmaa, LUMO-ohjelmaa, metsäsuunnitelmaa, Itämerihaastetta ja kiertotalouden tiekarttaa sekä hankintastrategiaa. Yhteisö sitoutuu Turun luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen ja vahvistamiseen sekä resurssiviisaaseen kiertotalouteen siirtymiseen tavoitevuoteen 2029 mennessä Turun kiertotalouden tiekartan mukaisesti.

Luontotavoitteet

Yhteisö sitoutuu suunnittelemaan ja raportoimaan luontotavoitteet, joiden avulla sen toiminnan, tuotteiden ja palveluiden aiheuttamat välittömät negatiiviset luontovaikutukset voidaan välttää tai niitä voidaan lieventää; ja/tai joiden avulla voidaan vahvistaa ja turvata erityisesti paikallista luonnon monimuotoisuutta.

Jos toiminnan, tuotteiden ja palveluiden aiheuttamaa merkittävää negatiivista luontovaikutusta ei ole mahdollista välttää, Yhteisö suunnittelee toimenpiteitä aiheutetun haitan hyvittämiseksi ekologisen kompensaation periaatteiden mukaisesti.

Kiertotaloustavoitteet

Yhteisö sitoutuu suunnittelemaan ja raportoimaan kiertotaloustavoitteet, joiden avulla sen toiminnassa, tuotteissa ja palveluissa resurssiviisauden periaatteet toteutuvat.

Toimenpiteet raportoidaan osavuosikatsauksen ja tilinpäätöksen yhteydessä.

Suunnitellut toimenpiteet luonto- ja kiertotaloustavoitteiden osalta vuoden 2025 aikana

Turku-konserniin kuuluvilla vesihuoltoyhtiöillä Turun Vesihuolto Oy, Turun seudun puhdistamo Oy (Tsp) ja Turun Seudun Vesi on yhteinen ympäristöohjelma paremman vaikuttavuuden saavuttamiseksi. Ympäristöohjelma sisältää myös vesihuoltoyhtiöiden Itämerihaasteen uuden kauden 2024–2028 toimenpiteet. Turun Vesihuollon osalta ympäristöohjelman luonto- ja kiertotaloustavoitteita ovat mm.

- toiminnan kehittäminen kestävän kehityksen periaatteiden ja ilmastositoumusten mukaisesti sekä osallistuminen kehityshankkeisiin
- määrätietoinen työ verkostoylivuotojen vähentämiseksi
- vesiyhtiöiden yhteinen hiilijalanjälki laskenta vaikuttavien toimenpiteiden kohdentamiseksi
- viestiminen veden käyttäjille ilmaston ja ympäristön kannalta vastuullisesta veden käytöstä.

Yhtiö on omalla ilmastositoumuksellaan mukana Turun kaupungin ilmastokaupunkisopimuksessa. Yhtiö kehittää investointien arviointia EU-taksonomian mukaisesti. Vuodesta 2025 lähtien Yhtiön investoinnit arvioidaan vesivarojen ja merten luonnonvarojen kestävän käytön ja suojelun mukaisesti (EU:n ympäristöasetus 2023/2486).

Tavoitteena on lisäksi edistää luonnon monimuotoisuutta parantamalla hyönteisten elinolosuhteita pumppaamoiden ja ylavesisäiliöiden läheisyydessä.

Turun Ylioppilaskyläsäätiö

Toimitusjohtaja: Risto Siilos

Yhtiön toimiala ja toiminnan pääasiallinen tarkoitus

Säätiön tehtävänä on huolehtia Turun seudulla peruskoulun jälkeisissä oppilaitoksissa opiskelevien ja opintojaan jatkavien vuokra-asuntojen saamisesta. Tarkoituksensa toteuttamiseksi säätiö rakentaa ja ylläpitää opiskelija-asuntoja sekä huolehtii maa-alueiden varaamisesta toiminnan kohderyhmän tulevaa tarvetta varten.

Toimintaympäristön muutostekijät

Toimintaympäristön muutostekijöissä nousee akuuteimmaksi rahoituksen ja investointiavustusten saatavuus (ARA) uudishankkeisiin ja peruskorjauksiin aiemmin tunnistettujen muiden tekijöiden ollessa edelleen ajankohdaisia (yleiset talouden epävarmuustekijät - kustannusten nousu, korkojen nousu, inflaatio, taloussuhdanne -, opiskelutapojen muutokset (etä-/läsnäopiskelu), ilmastonmuutos, Suomen ja Euroopan turvallisuusympäristön muutokset).

Valtion asuntorahastosta myönnettävien investointiavustusten lasku aiemmasta kokonaismäärästä 120 milj. euroa vuodessa 15 milj. euroon tarkoittaa käytännössä, että valtion investointiavustuksella tukemien opiskelija-asuntojen tuotanto loppuu. Uusia hankkeita aloitetaan vielä vanhojen myöntövaltuuksien puitteissa tai muin rahoitusjärjestelyin, mikäli kyseisen yleishyödyllisen opiskelija-asuntoyhteisön varojen ja vakuuksien tilanne sen mahdollistaa.

Vapaarahoitteinen asuntomarkkina on talouden ja rakentamisen suhdanteen myötä muuttunut enemmän vuokralaisen markkinaksi, jossa opiskelijallakin voi olla aiempaa enemmän valinnanvaraa, jos on vuokranmaksukykyä opiskelija-asuntojen vuokria korkeampaan vuokraan.

Toiminnan kehittäminen – toimenpiteet ja tavoitteet

TYS:n tavoitteena on edelleen, että sen asuntojen vuokrataso on 15–20 % alle markkinavuokrien ottaen huomioon, että vertailussa on mukana myös sähkö, vesi ja internetyhteys. Ulkopuolisen tahon ja säätiön itse tekemän vuokravertailun perusteella tähän tavoitteeseen edelleen päästään, mutta kilpailu vuokra-asuntomarkkinoilla on

kasvanut ja tavoitteeseen pääseminen on yhä haastavampaa.

Säätiön hiilineutraaliustiekartan mukaan TYS pyrkii jatkuvaan oman toimintansa päästöjen vähentämiseen siten, että oman toiminnan hiilijalanjälki vuonna 2029 on 70 % pienempi kuin vuonna 2020 ja toiminnasta aiheutuvat päästöt kompensoidaan viimeistään vuodesta 2029 alkaen. Uudisrakentamisen osalta jokaisessa kohteessa tarkastellaan mahdollisuuksia vähentää rakentamisen päästöjä. TYS myös tarkastelee mahdollisuuksiaan sitoutua vähähiilisten työmaiden green dealin mukaisiin tavoitteisiin vuoteen 2029 mennessä.

Säätiön toiminnassa on edelleen neljä olennaista vastuullisuusteemaa: läpinäkyvä ja kannattava toiminta, hyvinvoiva työyhteisö, tyytyväiset asiakkaat sekä kestävä asuminen. Vastuullisuusteemat kattavat taloudellisen vastuun ja hyvän hallinnon, sosiaalisen vastuun sekä ympäristövastuun näkökulmat. Jokaiselle vastuullisuusteemalle on määritelty mittarit ja tavoitteet, joiden toteutumista raportoidaan vastuullisuusraportissa vuosittain.

Toimitusjohtajan katsaus vuoden 2025 talousarvion ja vuosien 2026–2028 taloussuunnitelmaan

Yleisten talouden epävarmuustekijöiden (kustannusten nousu, korkojen nousu, inflaatio, taloussuhdanne) vaikutus sekä erityisesti rahoituksen saatavuus uudisrakentamiseen ja peruskorjauksiin luo edelleen normaalia enemmän epävarmuutta talousarvioon ja taloussuunnitelmaan, etenkin uudisrakentamis- ja perusparannushankkeiden toteuttamiseen.

Uudisrakentamishankkeiden mahdollisesta liikkeellelähdestä huolimatta opiskelija-asuntojen ja asukaspaikkojen määrän kasvattaminen ei toteudu tarkastelujaksolla – kasvun tavoite on sen jälkeisissä vuosissa.

Säätiön toimintasuunnitelma ja budjetti tulee vuosikellon mukaisesti vahvistettavaksi lokakuussa säätiön hallituksessa.

Konsern[yhtiön kaupunginvaltuustoon nähden sitovat tavoitteet

Tavoite: Korkea käyttöaste

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Käyttöaste, % *	97,4	97,0	97,0	97,0	97,0	97,0

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä:-

*Toiminnallinen käyttöaste.

Tavoite: Yhtiön liikevaihdon ja liikevoiton kasvattaminen tavoitellulle tasolle

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Liikevaihto, 1 000 euroa	30 652	29 881	30 167	30 930*	32 400**	33 600**
Liikevoitto, 1 000 euroa	1 538	1 597	1 463	1 980	2 130	3 020

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: -

* Oletuksena 3 %:n vuokratason nousu

** Kylänkulma

Tavoite: Opiskelija-asumisen riittävyyden varmistaminen

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Asukaspaikkojen määrä, kpl	7 157	7 020 *	6 952**	6 952	7 131***	7006****
Asukaspaikkojen määrä suhteessa kaupungissa olevien opiskelijoiden määrään, %	21	21	20	20	20	20

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: -

* v. 2024 Ironside -133 asp

** v. 2025–2028 arvio Yo-kylän lännen taloteknisen peruskorjauksen aikana -72 asp per vuosi

*** v. 2027 arvio Kylänkulma + 179 asp

**** v. 2028 Yo-kylän itäpuolen uudisrakennushankkeen aikana arvio -125 asp

Ilmastotavoitteet

Yhteisö pyrkii toteuttamaan Turun Ilmastosuunnitelmaa tavoitellen myös oman toimintansa kehittämistä hiilineutraaliksi vuoteen 2029 mennessä.

Tavoite: Yhteisö pyrkii kehittämään liikkumisratkaisuja ja/tai työmaansa hiilineutraaliksi jo vuoteen 2025 mennessä.

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
	Kyllä	Kyllä*	Kyllä*	Kyllä*	Kyllä*	Kyllä*

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: -

*Asukkailla on käytössään yhteiskäyttöautoja. Ylioppilaskylän alueella on Fölläriasema. Henkilöstöllä on käytössään yhteiskäyttöauto ja -polkupyöriä työasioiden hoitamiseen. Sähkön suosiminen käyttövoimana autohankinnoissa.

Tavoite: Yhteisö pyrkii osallistumaan investoinneillaan konsernin yhteiseen ilmastobudjetoinnin kehitystyöhön ja toteuttamaan Vihreää siirtymää ilmastosuunnitelman ja EU-taksonomian mukaisesti.

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Kiinteistöjen korjauksissa tehdään energialuokan parannuksia*	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä
Hiilijalanjälki, t CO2-ekv	2 963	2 874	2 500	2 200	1 900	1 600

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: -

* Kiinteistöjen korjaukset parantavat pääosin kiinteistöjen energiatehokkuutta.

Säätiön hiilineutraaliustiekartan tavoitteena on, että TYS käyttää ainoastaan hiilineutraalia sähköä ja lämpöä viimeistään vuonna 2029 ja selvittää mahdollisuuksiaan siirtyä hiilineutraalin energian käyttöön jo aikaisemmin. TYS pyrkii jatkuvaan oman toimintansa päästöjen vähentämiseen siten, että oman toiminnan hiilijalanjälki vuonna 2029 on 70 % pienempi kuin vuonna 2020. Toiminnasta aiheutuvat päästöt kompensoidaan viimeistään vuodesta 2029 alkaen. Uudisrakentamisen osalta jokaisessa kohteessa tarkastellaan mahdollisuuksia vähentää rakentamisen päästöjä. ARA sääntelyn vaikutusta säätiön toimintaan ja taloudellisiin mahdollisuuksiin tarkastellaan ja omalla toiminnalla pyritään vaikuttamaan toimintakentän käytänteisiin ja asenteisiin. Lisäksi TYS tarkastelee mahdollisuuksiaan sitoutua vähähiilisten työmaiden green dealin mukaisiin tavoitteisiin vuoteen 2029 mennessä. Hiilineutraaliustiekarttaa päivitetään.

Ilmastotavoitteiden lisäksi yhteisö pyrkii yhteistyössä Turun kaupungin ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa kehittämään mahdollisuuksiensa mukaan ja toimialan luonne huomioiden toimenpiteitä, jotka tukevat Turun ilmastosuunnitelmaa, luontotavoitteita ja kiertotaloustavoitteita.

Luontotavoitteet

Yhteisö sitoutuu suunnittelemaan ja raportoimaan luontotavoitteet, joiden avulla sen toiminnan, tuotteiden ja palveluiden aiheuttamat välittömät negatiiviset luontovaikutukset voidaan välttää tai niitä voidaan lieventää; ja/tai joiden avulla voidaan vahvistaa ja turvata erityisesti paikallista luonnon monimuotoisuutta.

Jos toiminnan, tuotteiden ja palveluiden aiheuttamaa merkittävää negatiivista luontovaikutusta ei ole mahdollista välttää, Yhteisö suunnittelee toimenpiteitä aiheutetun haitan hyvittämiseksi ekologisen kompensaation periaatteiden mukaisesti.

Kiertotaloustavoitteet

Yhteisö sitoutuu suunnittelemaan ja raportoimaan kiertotaloustavoitteet, joiden avulla sen toiminnassa, tuotteissa ja palveluissa resurssiviisauden periaatteet toteutuvat.

Toimenpiteet raportoidaan osavuosikatsauksen ja tilinpäätöksen yhteydessä.

Suunnitellut toimenpiteet luonto- ja kiertotaloustavoitteiden osalta vuoden 2025 aikana
<p>Säätiö muuttaa asuntokohteidensa yhteydessä olevia nurmialueita niityiksi. Tarkoituksena on tukea luonnon monimuotoisuutta ja tarjota elinympäristöjä pölyttäjiille.</p> <p>Autolatauspaikkojen lisääminen, täyssähköauton hankinta, pyöräilyn edistäminen, Ylioppilaskylän itäpuolen kaavakehitystyö ja länsipuolen taloteknisen peruskorjauksen suunnittelu, joissa otetaan huomioon luonto- ja kiertotaloustavoitteita.</p> <p>Jätteiden lajittelu kaikissa Ylioppilaskylän länsipuolen yhteiskeittiöissä.</p>

TVT Asunnot Oy -konserni

Toimitusjohtaja: Teppo Forss

Yhtiön toimiala ja toiminnan pääasiallinen tarkoitus

Yhtiö tarjoaa vastuullisena vuokranantajana asukkaalleen kohtuuhintaista turvallista asumista ja monipuolisia vuokra-asumisen vaihtoehtoja. Se on kilpailukykyinen ja laadukas asiakaslähtöinen yritys.

Yhtiö toteuttaa toimialueellaan valtakunnallista ja alueellista asuntopolitiikkaa omistamalla, hallinnoimalla ja kehittämällä kaupungin asuntokantaa huolehtien erityisesti kohtuuhintaisesta elinkeinopoliittisesta vuokra-asuntotarjonnasta ja sosiaalisesta asumisesta. Se noudattaa toiminnassaan voimassa olevaa osakeyhtiölakia, arava- ja korkotukilainsäädäntöä sekä muuta toimintaa koskevaa lainsäädäntöä.

Yhtiö omistaa ja hallinnoi yli 12 000 erilaista asuntoa ympäri Turkuja. Tämä vastaa noin 10 prosenttia kaikista asunnoista ja noin 20 prosenttia vuokra-asunnoista, mikä on tyypillinen keskuskaupunkien asuntorakenne. Yhtiöllä on noin 20 000 asukasta. Yhtiö muodostaa konsernin tytäri- ja osakkuusyhtiöineen. Merkittävimmät tytäryhtiöt ovat Turun Palvelutilat Oy, Turun Osakehuoneistot Oy ja Turun Päiväkodit Oy.

Yhtiö noudattaa lakien ja ohjeiden mukaan omakustannusperiaatetta. Asuinhuoneistojen vuokrat määräytyvät asuinhuoneistokohtaisesti, asunnon sijainnin, kunnon ja varustetason mukaan ja muodostuvat kiinteistön hoitokuluista sekä koko yhtiön asuntokannan rakentamiseen ja peruskorjaamiseen ottamien lainojen koroista ja lyhenyksistä.

Omalle pääomalle omistaja on edellyttänyt muiden yleishyödyllisten asuntotoimijoiden tuottotavoitteisiin rinnastettavaa kohtuullista tuottoa. Vuosittainen tuotto realisoituu pääosin yhtiölle myönnetyllä pääomalainalla.

Toimintaympäristön muutostekijät

Vuokra-asumiseen vaikuttavat tulot, varallisuus, tarpeet, suhdanteet, väestörakenne ja niiden kehitys. Merkittävimmät toimintaympäristön muutoksiin liittyvät riskit ovat vaihtelut asuntojen kysynnässä ja sitä kautta käyttöasteessa sekä vaihtelut rahoituksen ja hoitokulujen hinnassa.

Suuri osa yhtiön rakennetusta asuntokannasta tulee peruskorjausikänsä lähivuosina. Yhtiöllä on edessä suurten peruskorjausten aika mm. 1970-luvulla rakennetussa kannassa.

Asukkaiden toiveet ja vaatimukset palvelullisesti ja laadullisesti jatkavat kasvuaan, mikä heijastuu toimintoihin ja kustannuksiin.

Toiminnan kehittäminen – toimenpiteet ja tavoitteet

TVT Asunnot harjoittaa konsernina asuntoliiketoimintaa ensisijaisesti Turun kaupungin alueella, mutta myös Turun seudulla tytäryhtiöidensä lukuun siten, että se tehdään yhteistyössä kohteen sijaintikunnan kanssa. Tytäryhtiöissä voi olla myös toiminta-alueen muiden kuntien omistusta.

Yhtiön asuntojen kokonaismäärää kasvatetaan hallitusti siten, että yhtiön omistaman asuntokannan suhteellinen osuus koko Turun asuntokannasta ei merkittävästi muutu. Yhtiön omistamien asuntojen määrä voi vaihdella 5 %-yksikön verran suhteessa yhtiön nykyiseen osuuteen Turun kokonaisasuntokannasta.

Yhtiön erääntyvät pitkäaikaiset lainat jälleenerahoitetaan ensisijaisesti konsernin sisäisellä lainalla yhteistyössä kaupungin kanssa. Kaupungin edullista varainhankintaa kanavoidaan TVT-konsernille hillitsemään yleistä asumiskustannusten nousua ja mahdollistamaan kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen uudisinvestointien rahoitusjärjestelyt kohdekohtaisesti tarkoituksenmukaisimmalla tavalla.

Toimitusjohtajan katsaus vuoden 2025 talousarvioon ja vuosien 2026–2028 taloussuunnitelmaan

TVT Asunnot Oy ei ole pystynyt pitämään asuntokantansa osuutta Turun koko asuntokannasta valtuuston asettaman sitovan tavoitteen mukaisena. Uudistuotantoa ei ole pystytty toteuttamaan tavoitteiden mukaisesti, koska uusia asuntokohteita varten ei ole ollut riittävässä määrin rakennuskelpoisia tontteja. Tilanne on kehittynyt ja uusia rakennuspaikkoja on saatu ja niiden myötä rakentamista käyntiin.

Suuren kysynnän ja uudistuotannon vähäisyyden vuoksi TVT Asunnoilla on ollut vaikeuksia suunnitellusti luopua asunnoista, jotka sopivat huonosti kohtuuhintaiseen vuokrakäyttöön tai joissa on korkeita ylläpito- tai korjauskustannuksia. Luopumisia tarvitaan, jotta voidaan välttää kustannuksiltaan merkittävät korjausinvestoinnit kohteisiin, jotka eivät tulevaisuudessa vastaa yhtiön asunnonhakijoiden esittämää kysyntää.

Yhtiön vastaanottamien asuntohakemusten määrä on pysynyt korkealla tasolla, mikä osoittaa, että TVT:n tarjoamalle vuokra-asumiselle on kysyntää. Vaihtuvuus on lisääntynyt merkittävästi ja se on osaltaan heikentänyt asuntojen taloudellista käyttöastetta. Vaihtuvuutta on kasvattanut muun muassa yleisesti suurempi vuokra-asuntotarjonta ja sosiaaliturvaan tehdyt muutokset. Asuntohakemuksiin verrattuna vaihtuvuus on pysynyt

kuitenkin verrattain vähäisenä. Vaihtuvuuden ennakoidaan edelleen kasvavan ja käyttöasteen asettuvan aikaisempaa alemmalle tasolle.

Kaupunginvaltuuston asettama sitova tavoite on, että TVT:n suhteellinen osuus Turun koko asuntokannasta on 10,5 % (vaihteluvälillä 10,25–10,75 %). TVT:n hallinnassa vuoden 2023 lopussa ollut asuntokanta Turussa oli 9,8 % Turun koko asuntokannasta.

TVT:n asuntotuotantotavoite on noussut vaiheittain sadasta neljäänsataan asuntoon vuodessa. Tavoitteeseen pääsemiseksi tarvitaan riittävästi rakennuspaikkoja ja rakennusoikeutta. Rakennusoikeuden luovutuksesta menee 2–3 vuotta asuntojen valmistumiseen. Jos samalta alueelta luovutetaan suurempi määrä kerralla, asuntojen tuottaminen tapahtuu useamman vuoden aikana.

Uudet asunnot tuotetaan lähtökohtaisesti ja pääsääntöisesti kaupungin tuottamalle ja TVT:lle luovutetulle maalle sekä TVT:n kanssa yhdessä kehitettäville paikoille. Tätä täydennetään TVT:n maan- ja rakennuspaikkojen hankinnalla markkinoilta. 400 asunnon vuosituotanto edellyttää noin 30 000 k-m2 rakennusoikeutta vuosittain.

Uudisrakentaminen sisältää tuotannon, jolla ylläpidetään TVT:n suhteellista osuutta Turun kasvavasta asuntokannasta. Uudistuotannolla katetaan myös luopuminen kuten purettavan vanhan kannan korvaus. Asunnot, jotka eivät sovellu TVT:n tarkoitukseen kohtuuhintaisesta asumisesta, myydään ja korvataan. Lisäksi uudella tuotannolla kiritään umpeen kaupunginvaltuuston tavoitteesta jäätyä määrää.

Asuntotuotantomäärätavoite on hyvin korkea. Rakennusoikeus ja -paikat ovat erityisen kriittinen resurssi. Kehittämistyötä pitää jatkaa määrätietoisesti, jotta tontteja on käytössä koko suunnittelukauden ajan. Jatkossa

merkittävimmäksi kehittämiskohteeksi muodostuu rakennuspaikkojen taloudellinen rakentamiskelpoisuus.

Rakennustyön hinnalla on suuri vaikutus asukkaille muodostuvan vuokratason kohtuuhintaisuuteen. Rakentamisen nykyinen suhdanne on hyvä ARA-tuotannolle. Hankkeiden käynnistämistä edesauttaa se, että korkotukilainavaltuuta on kasvatettu vuosille 2024 ja 2025. Vuosina 2026 ja 2027 se on laskemassa.

Uusia erityisryhmien investointiavustuksia ei tällä hetkellä myönnetä. Tämä hankaloittaa tai jopa estää yhtiön mahdollisuuden toteuttaa ikääntyvälle väestölle välimuotoista asumista.

Rakennuskannan iän vuoksi TVT Asunnot tekee vuosittain peruskorjauksia, jotka osaltaan edellyttävät myös rahoitusta. Asuntojen tyhjentäminen peruskorjaukseen lisää vaihtuvuutta ja laskee taloudellista käyttöastetta.

Kiinteistökannan kehittäminen tavoiteltavissa määrin tarkoittaa liikevaihdon nousua 3–4 Meur vuodessa.

Asumisen kustannusten odotetaan nousevan ihmisten maksukykyä enemmän. Maksukykyyn vaikuttaa myös sosiaaliturvaan, muun muassa asumistukeen, tehdyt muutokset. Tämä koskee erityisesti osaa yhtiön asukkaista. Hoitokustannusten ja erityisesti energian hintaan liittyy epävarmuutta suunnittelukaudella.

Korot ovat nousseet eikä tilanteeseen odoteta nopeasti suuria muutoksia. Yhtiö pyrkii pitkäjänteisesti suojautumaan korkeilta koroilta. Yhtiön käyttämiin ARA- korkotukilainoihin sisältyy rakenteellinen suoja merkittävää korkojen nousua vastaan. Uusien korkotukilainojen omavastuukorko nousi 2,3 %:iin vuoden 2024 alussa. Päätyvien lainojen konvertointia jatketaan yhdessä kaupungin kanssa.

Konserniyhtiön kaupunginvaltuustoon nähden sitovat tavoitteet

Tavoite: Yhtiö tulouttaa Turun kaupungille vuosittain lainasopimusten mukaisen korkotuoton

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	2025	2026	2027	2028
Turun kaupungille pääomalinasta maksettava korko, 1 000 euroa	1 136	1 138	1 135	1 135	1 135	1 135
Turun kaupungille muista lainoista maksettava korko, 1 000 euroa	5 381	4 383	4 800	4 700	4 700	4 700

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: Pitkäjänteisellä talouden ja toiminnan suunnittelulla.

Tavoite: Yhtiön liikevaihdon ja liikevoiton kasvattaminen toivotulle tasolle

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Liikevaihto, 1 000 euroa	99 887	96 000	110 000	113 000	116 000	119 000
Liikevoitto, 1 000 euroa	12 915	20 000	16 000	17 000	18 000	19 000

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: -

Tavoite: Asuntojen käyttöaste pidetään hyvänä

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Käyttöaste, %	99	98	98	98	98	98

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: Ymmärretään asiakkaan tarpeita asunnolle ja palvelullisesti. Pidetään asunnon hinta kohtuullisena. Samaan aikaan tavoitellaan sekä riittävää tarjontaa markkinoilla että korkeaa käyttöastetta.

Tavoite: Yhtiön sosiaalisten tavoitteiden täyttyminen

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Yhtiön hallinnassa olevien asuntojen määrä/asuntojen määrä kaupungissa, % (emoyhtiö)	9,8	10,5	10,5	10,5	10,5	10,5
Uudistuotanto, kpl	340	400	400	400	400	400
Luopuminen, kpl	123	50	50	50	50	50
Erytysryhmien asuntosopimukset/ yhtiön hallinnassa oleva asuntokanta, % (emoyhtiö)	4,2	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: Asuntokannan osuus pidetään kiinteistökehityksellä vakiona vaihteluvälin 10,2–10,7 % sisällä. Asuntoja kannattaa tehdä rakennusalan suhdanteita ja tarjolla olevia rahoitusmuotoja hyödyntäen. Lisäksi luovutaan TVT:n tarjontaan sopimattomasta ja asukkaille kalliiksi muodostuvasta asuntokannasta. Asuntomäärää pyritään kasvattamaan nettomääräisesti n. 350 asunnolla vuodessa. Yhteistyö erityisryhmien asuttajien kanssa jatkuu.

Tavoite: Yhteisö edistää toiminnallaan segregaaion purkua.

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Yhtiölle rakennettavaksi luovutettavien tonttien rakennusoikeudesta vähintään puolet (kem2) sijaitsee sellaisissa kaupunginosissa, joissa yhtiön osuus olemassa olevista asunnoista on korkeintaan 10 %		>50 %	>50 %	>50 %	>50 %	>50 %

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: Pyritään saamaan tontinluovutuksia alueilta, joissa TVT:n asuntojen osuus olemassa olevista asunnoista alittaa 10 %.

Ilmastotavoitteet

Yhteisö toteuttaa Turun Ilmastosuunnitelmaa tavoitellen myös oman toimintansa kehittämistä hiilineutraaliksi vuoteen 2029 mennessä.

Tavoite: Yhteisö kehittää liikkumisratkaisuja ja/tai työmaansa hiilineutraaliksi jo vuoteen 2025 mennessä.

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Yhteiskäyttöautoja pilotointihankkeissa	1	2	2	3	3	3

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: -

Tavoite: Yhteisö osallistuu investoinneillaan konsernin yhteiseen ilmastobudjetoinnin kehitystyöhön toteuttaen Vihreää siirtymää ilmastosuunnitelman ja EU-taksonomian mukaisesti.

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Yhtiön öljylämmitteisten asuintalokohteiden määrä	1	1	0	0	0	0
Normeerattu lämmönkulutus, % (muutos vuoteen 2015 verrattuna)	-21,5	-17,0	-17,5	-18,0	-18,5	-19,0

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: Tavoitteisiin pyritään Vuokra-asuntoyhteisöjen energiatehokkuussopimuksen (VAETS) mukaisin toimenpitein.

Luontotavoitteet

Yhteisö sitoutuu suunnittelemaan ja raportoimaan luontotavoitteet, joiden avulla sen toiminnan, tuotteiden ja palveluiden aiheuttamat välittömät negatiiviset luontovaikutukset voidaan välttää tai niitä voidaan lieventää; ja/tai joiden avulla voidaan vahvistaa ja turvata erityisesti paikallista luonnon monimuotoisuutta.

Jos toiminnan, tuotteiden ja palveluiden aiheuttamaa merkittävää negatiivista luontovaikutusta ei ole mahdollista välttää, Yhteisö suunnittelee toimenpiteitä aiheutetun haitan hyvittämiseksi ekologisen kompensaation periaatteiden mukaisesti.

Kiertotaloustavoitteet

Yhteisö sitoutuu suunnittelemaan ja raportoimaan kiertotaloustavoitteet, joiden avulla sen toiminnassa, tuotteissa ja palveluissa resurssiviisauden periaatteet toteutuvat.

Toimenpiteet raportoidaan osavuosisikatsauksen ja tilinpäätöksen yhteydessä.

Suunnitellut toimenpiteet luonto- ja kiertotaloustavoitteiden osalta vuoden 2025 aikana

Yhtiön hankintoja tehdessä pyritään huomioimaan luontovaikutukset. Hankintoja pyritään tekemään resurssiviisaasti. Uudisrakentamisessa ja korjausrakentamisessa kiinnitetään huomiota uusien rakennusten energiatehokkuuteen. Asukkaille järjestetään säästökampanjoita, joiden avulla pyritään vähentämään mm. energian tai veden kulutusta.

Varsinais-Suomen Asumisoikeus Oy

Toimitusjohtaja: Maria Aspala

Yhtiön toimiala ja toiminnan pääasiallinen tarkoitus

Asumisoikeusasuntojen omistaminen, ylläpito ja tuottaminen sekä asumisoikeuksien luovuttaminen käyttäjille voimassa olevien säännösten mukaisesti Turussa ja lähikunnissa. Yhtiö toimii yleishyödyllisenä yhtiönä tavoittelematta liiketaloudellista voittoa.

Toimintaympäristön muutostekijät

Viime vuosina kasvanut asumisoikeusasuntojen kysyntä on pysynyt alkuvuonna korkealla tasolla. Epävarmuus yleisestä taloudellisesta tilanteesta ja kuluttajien epävarmuus oman talouden ja työllisyyden suhteen ohjaa kysyntää asumisoikeuden piiriin. Ikääntyvä väestö siirtyy palveluiden läheisyyteen ja asumisoikeusasunnot tarjoavat kohtuuhintaisen sekä turvatuun vaihtoehtoon esteettöntä ja uudehkoa kotia etsiville.

Inflaatio nopea nousu on taittunut ylläpito-, rakennus- ja korjauskustannusten osalta ja kustannusten ennustetaan toteutuvan talousarvion mukaisina. Syksyllä 2024 voimaantuleva arvonlisäverokannan nosto lisää asumisen kustannuksia.

Suomen hallitus myönsi lisärahoitusta uusille asumisoikeuskohteille vuosille 2024 ja 2025 niille hankkeille, joiden varaushakemukset oli jätetty Araan ennen 31.12.2023. Samalla hallitus on viestinyt pitävänsä kiinni uusien asumisoikeusasuntojen rahoituksen lopettamisesta 2026 lähtien. Epävarmuus asumisoikeusasuntojen uudistuotannon osalta jatkuu, vaikka asumisoikeusasumisen tarpeellisuus Suomen asumisen kentässä on kuitenkin tunnustettu alan toimijoiden, viranomaisten ja kaupunkien taholta. Suomen hallitus on käynnistänyt useita selvitystyöryhmiä asumisoikeuden lopettamisen vaikutusten selvittämiseksi sekä uuden välimuotoisen asumisen kehittämiseksi.

Avoimena olevasta toimintaympäristön muutoksesta johdettujen uusien asumisoikeusasuntojen rahoittamisen päättämisen suhteen Vaso on valmistellut kaksi investointibudjettia vuosille 2024–2027. Asumisoikeusasuntojen uudistuotannon jatkoon nojautuvassa investointisuunnitelmassa ennakoidaan näiden uudishankkeiden käynnistymistä siinä määrin, kun se on mm. kaavallisista syistä johtuen mahdollista. Nopeilla käynnistyksillä pyritään varautumaan tulevaisuuden epävarmuustekijöihin ja vähentämään suunnittelukustannusten jäämistä Vason kiinteistökehityksen tappioksi.

Kaikkia asuntotoimijoita koskee toimintaympäristössä merkittävä muutos, kun Suomen hallitus on tiedottanut päätöksestään lopettaa Asumisen rahoitus- ja

kehittämiskeskus eli Ara omana virastonaan sekä edelleen sen toimintojen siirtämisestä osaksi Ympäristöministeriötä. Lisäksi Valtion Asuntorahasto on päätetty sulauttaa osaksi valtion budjettia.

Suomen asuntokannan ikääntyminen ja korjaustarpeen kasvu, tulevaisuudessa kiristyvät määräykset kiinteistöjen energiatehokkuudesta pitävät korjausrakentamisen hieman paremmin pinnalla verrattuna uudisrakentamiseen. Vason rakennuskannasta huomattava osa on valmistunut 90-luvulla. Monet kiinteistöistä ovat perusparannustarpeessa tulevan vuosikymmenen aikana. Perusparannus-investointisuunnitelman toteuttamista jatketaan, kuitenkin siten, että käynnistettävät hankkeet ja hankkeiden aikataulu valikoituvat kustannusten kautta.

Toiminnan kehittäminen – toimenpiteet ja tavoitteet

Vaso on päivittänyt strategiansa vuosille 2024–2028. Tulevaisuuden suunnitelmamme sisältävät jatkuvan investoinnin asumisen innovaatioihin ja asumisen tuotekehitykseen, asiakaskokemuksen parantamiseen sekä kestävään ja vastuulliseen liiketoimintaan. Uuden strategian 2024–2028 myötä olemme sitoutuneet olemaan entistä vastuullisempi yritys, ja pyrimme jatkossakin vähentämään ympäristövaikutuksiamme ja edistämään sosiaalista ja taloudellista vastuullisuuttamme kaikilla liiketoiminta-alueillamme.

Perusparannusinvestointisuunnitelman toteuttamista jatketaan, kuitenkin siten, että käynnistettävät hankkeet ja hankkeiden aikataulu valikoituu kustannusten kautta. Tulevissa vuoden 2025 perusparannuksissa painotetaan energialähteen muutoksia vähähiilisemmiksi. Tavoittelemme öljylämmityksestä luopumista vuoden 2025 aikana.

Perusparannusinvestointien lisäksi investoimme olemassa olevaan kiinteistökantaan vuosittain n. viisi milj. euroa vuosi- ja huoneistokorjauksiin. Vuodelle 2025 on budjetoitu 5,3 milj. euroa vuosikorjaus- ja huoneistokorjauskustannuksiin. Uuden strategiamme mukaisesti investoimme kehitystoimintaan, jolla vähennämme toimintamme ja asukkaidemme ympäristövaikutuksia. Investoimme ja teemme työtä myös vähähiilisemmän uudis- ja korjausrakentamisen eteen.

Toimitusjohtajan katsaus vuoden 2025 talousarvioon ja vuosien 2026–2028 taloussuunnitelmaan

Suomen hallitus myönsi lisärahoitusta uusille asumisoikeuskohteille vuosille 2024 ja 2025 niille hankkeille, joiden varaushakemukset oli jätetty Araan ennen 31.12.2023. Samalla hallitus on viestinyt pitävänsä kiinni

uusien asumisoikeusasuntojen rahoituksen lopettamisesta 2026 lähtien. Epävarmuus asumisoikeusasuntojen uudistuotannon osalta jatkuu, vaikka asumisoikeusasumisen tarpeellisuus Suomen asumisen kentässä on kuitenkin tunnustettu alan toimijoiden, viranomaisten ja kaupunkien taholta. Suomen hallitus on käynnistänyt useita selvitystyöryhmiä asumisoikeuden lopettamisen vaikutusten selvittämiseksi sekä uuden välimuotoisen asumisen kehittämiseksi.

Asumisoikeuden ympärillä käytävästä asuntopoliittisesta keskustelusta huolimatta Vasolla on ennätysmäärä uusia koteja rakenteilla. Kuluvana vuotena Vasolla on rakenteilla 214 asuntoa, joista 77 asuntoa Turun Kirstinpuistoon ja 137 asuntoa Herttuapuistoon. Suunnitteluputkessa on Vasolla n. 300 uudisasuntoa. Vuonna 2025

ennakoimme suunnittelussa olevien hankkeiden siirtymistä rakennusvaiheeseen.

Tulevan vuoden 2025 talousarviota olemme lähteneet luonnostelevaan edelleen lähtökohtana kiinteistöjen laadukas ylläpito- ja korjaustoiminnan jatkaminen. Tulevassa talousarviossa vastikkeiden nousu on budjetoitu olevan 1,2 %. Vastikkeiden nousupainetta Vasossa on saatu vähennettyä ottamalla huomioon osassa kiinteistöissä kertynyttä ylijäämää aiemmilta vuosilta. Vason kiinteistöjen lainakannasta on huomattava osa sidottu kiinteään korkoon, jolloin korkojen nousun vaikutus tulee jakautumaan pidemmälle ajalle.

Kysynnän ennakoidaan jatkuvan korkealla tasolla väestön ikääntyessä ja kuluttajien taloudellisen epävarmuuden jatkuessa.

Konserniyhtiön kaupunginvaltuustoon nähden sitovat tavoitteet

Tavoite: Korkea käyttöaste

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Käyttöaste kpl, %	99	99	98	96	98	98

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: -

Tavoite: Yhtiön liikevaihdon ja liikevoiton kasvattaminen toivotulle tasolle

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Liikevaihto, 1 000 euroa	27 050	28 562	29 600	30 500	31 400	32 300
Liikevoitto, 1 000 euroa	3 490	4 300	4 100	4 000	4 100	4 200

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: -

Tavoite: Asumisoikeusasuntojen riittävyys

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Yhtiön hallinnassa olevien asuntojen määrä, kpl	2 974	2 974	3 084	3 382	3 466	3 466
Yhtiön hallinnassa olevien asuntojen määrä suhteessa toiminta-alueella olevien ASO-asuntojen kokonaismäärään, %	66	68,0	68,0	68,0	68,0	68,0

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: -

Ilmastotavoitteet

Yhteisö toteuttaa Turun Ilmastosuunnitelmaa tavoitellen myös oman toimintansa kehittämistä hiilineutraaliksi vuoteen 2029 mennessä.

Tavoite: Yhteisö kehittää liikkumisratkaisuja ja/tai työmaansa hiilineutraaliksi jo vuoteen 2025 mennessä.

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Sähkö- ja hybridautojen latauspisteet, kpl	813	939	1 173	1 670	2 075	2 280

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: -

**Tavoite: Yhteisö osallistuu investoinneillaan konsernin yhteiseen ilmastobudjetoinnin kehitystyöhön toteut-
taen Vihreää siirtymää ilmastosuunnitelman ja EU-taksonomian mukaisesti.**

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Öljylämmityskohteiden lukumäärä	5	5	3	0	0	0

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: -

Luontotavoitteet

Yhteisö sitoutuu suunnittelemaan ja raportoimaan luontotavoitteet, joiden avulla sen toiminnan, tuotteiden ja palveluiden aiheuttamat välittömät negatiiviset luontovaikutukset voidaan välttää tai niitä voidaan lieventää; ja/tai joiden avulla voidaan vahvistaa ja turvata erityisesti paikallista luonnon monimuotoisuutta.

Jos toiminnan, tuotteiden ja palveluiden aiheuttamaa merkittävää negatiivista luontovaikutusta ei ole mahdollista välttää, Yhteisö suunnittelee toimenpiteitä aiheutetun haitan hyvittämiseksi ekologisen kompensaation periaatteiden mukaisesti.

Kiertotaloustavoitteet

Yhteisö sitoutuu suunnittelemaan ja raportoimaan kiertotaloustavoitteet, joiden avulla sen toiminnassa, tuotteissa ja palveluissa resurssiviisauden periaatteet toteutuvat.

Toimenpiteet raportoidaan osavuosikatsauksen ja tilinpäätöksen yhteydessä.

Suunnitellut toimenpiteet luonto- ja kiertotaloustavoitteiden osalta vuoden 2025 aikana
<p>Varsinais-Suomen Asumisoikeus Oy rakennuttaa uudet kiinteistöt A-energia luokkaan ja hankkii sähkönsä ja kaukolämpönsä hiilidioksidi neutraalina.</p> <p>Vaso on asentanut ja asentaa tulevaisuudessa kiinteistöihin energiatehokkuutta lisääviä hallintajärjestelmiä. Vason kiinteistöissä on noin kolmasosassa kiinteistöjen lämmityksen hallintaa parantavia ja energiatehokkuutta lisääviä hallintajärjestelmiä. Vason kiinteistöissä neljässä on aurinkopaneelit ja n. 80 %:ssa Vason kiinteistöissä on käytössä olevat vesimittarit. Suunnitelma fossiilisten polttoaineiden lämmityskäytöstä luopumiseksi on tehty Vason kiinteistöissä.</p>

Visit Turku Archipelago Oy

Toimitusjohtaja: Kristiina Kukkohovi

Yhtiön toimiala ja toiminnan pääasiallinen tarkoitus

Yhtiön tehtävänä on laaja-alaisesti johtaa ”DMO/Destination Management Organisation”-mallilla alueellista matkailun kehittämistä. Yhtiö luo alueen matkailustrategian, toimintasuunnitelman ja tavoitteet sekä organisoii yhtiön toiminnat tehokkaasti ja läpinäkyvästi – strategian mukaisesti. Yhtiö johtaa Turun matkailubrändiä sekä kehittää uuden alueellisen brändin ”Saaristo” kansainvälisen matkailun tarpeisiin. Yhtiö koordinoi ja johtaa alueellisia strategian mukaisia kehityshankkeita ja projekteja, johtaa matkailun digitaalisia kanavia (myynti/markkinointi) sekä kehittää yhdessä verkoston kanssa alueen digitaalista löydettävyyttä sekä ostettavuutta. Yhtiö johtaa kansainvälistä matkailumarkkinointia ja myyntiä koko alueen (Turku, Naantali, Parainen/saaristo) puolesta sekä vastaa alueellisen verkostomallin rakentamisesta sekä johtamisesta. Yhtiö edistää pitkällä aikavälillä matkailuinvestointien saamista alueelle samoin kuin lentoliikennestrategian toteuttamisesta matkustajaliikenteen näkökulmasta. Yhtiö johtaa ja fasilitoi matkailun kehittämistä alueelle/alueella – mutta ei ”omista” lentoliikenteen matkustajamääriä, yöpymisiä, matkailutuloa tai muita laajoja mittareita – näistä päätökset tapahtuvat alueen matkailuyritysten sekä organisaatioiden toimesta. Yhtiö vaikuttaa siis **välillisesti** matkailun kehittämiseen alueella ja näin alueen matkailutuloon Incoming-matkailun/turismin näkökulmasta.

Toimintaympäristön muutostekijät

Matkailun toimintaympäristö on viime vuosina ollut jatkuvassa muutostilanteessa niin pandemian kuin Venäjän hyökkäyssodankin kautta. Matkailun toimintaympäristöön vaikuttavat voimakkaasti niin globaalit trendit ja muutokset kuin paikallisemmatkin muutokset mm. kulutuksessa. Matkailun ennen koronaa tehdyt strategiahankkeet vaativat päivittämistä tulevaisuuteen toimintaympäristön muutosten vuoksi. Matkailun globaaleihin trendeihin tulee kyetä vastaamaan niin alue- kuin yritystasolla; digitaalisuus, kestävä kehitys, yksilö- ja high end matkailun kasvaminen sekä asiakaskokemus ja turvallisuus- aspektit laajasti muutamia mainitaksemme.

Alueemme on hyvin riippuvainen kotimaisesta matkailusta - n.85 % on alueen matkailijoista ovat kotimaisia. Pandemiavuosien jälkeen kotimaan vapaa-ajan matkailu on kääntynyt jo laskuun – kuluttajabarometrin mukaan rahankäyttö kotimaan matkailuun tulee laskemaan merkittävästi lähiaikoina (talouden taantuma, epävarmuus). Kotimainen työmatkakysyntä on toipumassa pandemia-ajasta, mutta etätyökulttuurin jalkautuminen tulee

vaikuttamaan merkittävästi pitkän aikavälin kysyntään työmatkailun osalta. Alueemme matkailu keskittyy voimakkaasti kahteen kesäkuukauteen – markkinoinnin, myynnin sekä tapahtumakehittämisen tulee jatkossa keskittyä ympärivuotisen matkailun kehittämiseen ja vetovoimaan. Tämä ei edistä matkailun laajempaa kehittämistä sekä mm. matkailuinvestointeja tai saavutettavuutta alueella.

Kansainvälinen matkailu Suomeen on edelleen 2024 selvästi alle vuoden 2019 volyymin – 15 % ja kansainvälinen matkailukysyntä on vahvasti polarisoitunut. Lapissa tehdään ennätysvuosia ja näkymät ovat positiivisemmat kuin koskaan – muu Suomi on vahvasti takamatkalla. Helsingin matkailu on lähtenyt kasvupolulle keväällä 2024 mm. saavutettavuuden kehittymisen kautta. Kansainvälinen matkailu on koko alueemme kasvun edellytys. Alueemme tunnettuus maailmalla on erittäin heikko. Valtion taholta, rahalliset panostukset Visit Finlandin työhön tulevat puolittumaan 2025. Tällä tulee olemaan vaikutusta Suomen maabrändiin ja tunnettuuteen. Painetta jatkossa on entistä enemmän DMO/alueorganisaatiolla ja yrityksillä. Alueemme kansainvälisen matkailun kehittämistä hidastavat myös matkailuyritysten pieni määrä ja kehityspotentiaali, jakelukanava osaaminen ja hinnoittelu, digitaalinen löydettävyyttä&ostettavuus, tuotteistus sekä matkailutoiminnan voimakas kausiluonteisuus. Kansainvälisen matkailun kehittäminen on yksi VTA:n päätehtäviä. Työ on erittäin pitkäjänteistä – nopeita voitoja ei ole odotettavissa.

Toiminnan kehittäminen – toimenpiteet ja tavoitteet

Yhtiö aloitti toimintansa tammikuussa 2023. Toiminnan perusedellytykset; prosessit ja operatiivinen toiminta on rakennettu kuntoon vuoden 2023 aikana. Tulevina vuosina siirrymme toteuttamaan yhteisesti alueen kanssa luotua strategiaa, ja sen ensimmäistä vaihetta. Sisäisesti tämä vaihe on teemoitettu ”Muutos, jota tavoittelemme 2023–2026”. Samalla rakennamme edelleen uuden toimijan sisäistä toimintakulttuuria ja ”asennetta” – samoin kuin vahvistamme sisäistä yhteistyötä omistajakaupunkien matkailuorganisaatioiden kanssa. Yhteistyö Naantalien ja Paraisten kanssa on käynnistetty vuoden 2023 aikana kansainvälisen matkailun kehittämisen toimenpiteillä. Alueemme tulee katsoa matkailun kehittämistä yhteisen vision ja tavoitteiden kautta – ei sisäisen kilpailun.

Vuoden 2024 aikana organisaatio on päässyt vauhdilla toteuttamaan alkuvaiheen suunnitelmansa ja projektit etenevät lähtökohtaisesti suunnitelmien mukaisesti. Organisaatiota on vahvistettu ja ”optimoitu” tulevaisuutta ajatellen ja 2025 alussa olemme saaneet suurimmat

työkalamme kuntoon ja uudistettua - tässä viitataan matkailubrändeihin, digitaalisiin alustoihin, tiedolla johtamiseen sekä projektisuunnitteluun. Vuodesta 2025 alkaen pääsemme entistä vahvemmin mittaamaan tehokkuuttamme operoinnissa. Turku-brändityö on siirtynyt kaupungin kokonaisprojektin huomioiden aavistuksen myöhemmäksi ja vuoden 2025 aikana pääsemme uudistamaan digitaalista "presenssiä" Turun matkailun osalta.

Päänostoja strategian jalkauttamisesta:

- Saavutettavuuden kehitys – 2023 määritetyn lentoliikenteen kehittämisen tavoitteet 1. Verkostoyhtiöiden ja ympärivuotisten reittien vahvistaminen/varmistaminen 2. Destinaatio ja business case myynti lentoyhtiöille -> uusien reittien lanseeraukset 2025–2026. Lentoliikenteen kehittämisessä tulee priorisoida pitkäjänteistä yhteistyötä verkosto/hybrid-yhtiöiden kanssa. Tällä varmistamme sekä liike-elämän että vapaa-ajanmatkustuksen tarpeet sekä outbound että incoming liikenteessä.
- Vaikuttamistyö: Alueelliset matkailun kehittämishankkeet -> tukemaan yhteistä alueellista tavoitetta pitkällä aikajänteellä. Yhteistyön tiivistäminen.
- Alueellisen digivision toteuttaminen vaiheittain 2023 tehdyn työn perusteella
- Kansainvälisen, alueellisen matkailubrändin jalkauttaminen 2024->
- Turun matkailubrändin uusi aika – ympärivuotisen matkailun vetovoimaistamiseksi. Turun matkailubrändin uudistaminen 2024 syksyllä.
- Alueellisen myynnin strategian jalkautus: Kansainväliset markkinamääritykset/destinaatiomyynti, Business Events ja kongressimyynti. Yhteistyön tiivistäminen tapahtumasektorin kanssa.
- Verkostotyö alueella: Yritykset ja organisaatiot. Yhteinen visio ja strategia kohti kasvua.

- Kansallinen vaikuttamistyö mm. Visit Finland advisory boardin kautta

Toimitusjohtajan katsaus vuoden 2025 talousarvioon ja vuosien 2026–2028 taloussuunnitelmaan

Yhtiö myy matkailukehittämisen palveluita kolmelle omistajakaupungille. Yhtiön vuotuinen toimintabudjetti määrittyy palvelusopimusten kautta. Pitkäaikaiset palvelusopimukset määritettiin vuoden 2023 aikana. Turku hankkii yhtiöltä kaikki matkailukehittämisen palvelut. Naantali ja Parainen ostavat yhtiöltä vuosina 2023–2024 kansainvälisen markkinoinnin ja myynnin palveluita. Palvelusopimuksiin ei ole odotettavissa muutoksia vuoden 2025 aikana. Yhtiöllä on varsin vähän mahdollisuuksia laajentaa rahoitus pohjaa muutoin kuin omistajakaupunkien palvelutuotteistuksen kautta. Mikäli yhtiö ottaa hoidettavakseen laajempaa tehtäväkenttää, tulee tämä näkymään kustannuspuolella erityisesti henkilöstökustannusten osalta. Yhtiön kiinteiden kulujen kokonaisuus asettuu tasapainoon vuoden 2024 aikana, jolloin mm. IT-palvelut, ulkoistetun talouspalvelun sekä henkilöstökulujen kokonaisuus ovat selviä.

Yhtiön vuoden 2025 on laadittu yhtiön tavoitteiden mukaisesti siten, että yhtiö ei tavoittele merkittävää taloudellista voittoa vaan kirjanpidollista tulosta, joka on mahdollisimman lähelle nollatulosta. Yhtiön palvelusopimusten tuottaman liikevaihdon arvioidaan pysyvän vuoden 2024 tasolla. Yhtiön kiinteiden kustannusten rakenne on vuonna 2025 arvioitu olevan samanlainen kuin kuluvana 2024 vuonna. Merkittävin ennustettu euromääräinen muutos kiinteiden kulujen osalta on henkilöstökuluissa, joiden ennustetaan kasvavan organisaation koon ja tehtävien ollessa 2024 aikana suunnitellussa mallissa. Myös vuosille 2026–2028 on tässä vaiheessa ennakoitavissa, että yhtiön kiinteiden kulujen rakenne säilyy ennallaan. Yhtiön operatiivisten kehityskustannusten painopistealueet tulevat muuttumaan vuosittain sen mukaan, miten resursseja on tarvetta allokoida yhtiön strategisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

Konserniyhtiön kaupunginvaltuustoon nähden sitovat tavoitteet

Tavoite: Matkailun pitkäaikaiset, välilliset vaikutukset alueella

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Matkailutulo (välitön/kokonaisvaikutus) miljoonaa	381/561 miljoonaa	388/572	395/583	400/592	407/602	TBD
Lentoliikenteen matkustajamäärät	233 000	250 000	390 000	470 000	500 000	TBD
Yksityiset matkailuinvestoinnit alueella	n/a	Mittaristo määritetään	TBD	TBD	TBD	TBD
Liikevaihdon määrä, 1 000 euroa	3 008	3100	3 044	TBD	TBD	TBD

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: Yhtiön strategia tavoitteineen on määritetty vuonna 2023. Strategiassa "Muutos, jota tavoittelemme" keskitytään kolmen vuoden aikana (2024–2026), jonka tavoitteena on sekä luoda uusi pohja matkailun

kehittymiselle alueellamme sekä vauhdittaa erityisesti ympärivuotisemman matkailun kehittymistä. Strategia puretaan vuosittaisiin kehitysprojekteihin, joita seurataan kuukausitasolla niin projektiakataulujen onnistumisen kuin datankin avulla.

Yhtiön toiminta on välillistä ylätasen tavoitteisiin nähden, mutta strategian määrittämät tehtävämme tukevat kokonaisuudessaan matkailutulon, saavutettavuuden ja investointien kehittymistä. Huomioitavaa on, että Turun majoituskapasiteetin ollessa verrattain täynnä - mahdolliset lähitulevaisuuden hotelliremontit tulevat vaikuttamaan alueella myytävään kapasiteettiin sekä näin matkailuvolyymiin ja –tuloon. Uusia investointeja on alueelle julkaistu, mutta tällä hetkellä laajemmat vaikutukset osuvat aikaan 2028–2029. Matkailutulon kehitys on arvioitava uusien investointien kautta tuleville vuosille.

Ilmastotavoitteet

Yhteisö toteuttaa Turun Ilmastosuunnitelmaa tavoitellen myös oman toimintansa kehittämistä hiilineutraaliksi vuoteen 2029 mennessä

Tavoite: Yhteisö kehittää liikkumisratkaisunsa ja/tai b) työmaansa hiilineutraaleiksi jo vuoteen 2025 mennessä.

Arviointikriteerit tai mittarit:	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvio 2025	2026	2027	2028
Oman toiminnan periaatteiden määrittäminen		Ekokompassi	VTA Kestävyysstrategia	TBD	TBD	TBD
Yritysverkostoon vaikuttaminen (esim. STF sertifikaatti/määrät alueella/Visit Finland)	19	22/15 prosessissa	27/15 prosessissa	30/10 prosessissa	Seuraavan vaiheen tavoitteet STF polulla	TBD

Millä toimenpiteillä tavoitteeseen on tarkoitus päästä: -

Ilmastotavoitteiden lisäksi yhteisö sitoutuu yhteistyössä Turun kaupungin ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa toteuttamaan mahdollisuuksien mukaan ja toimialan luonne huomioiden toimenpiteitä, jotka tukevat Turun ilmastosuunnitelmaa, LUMO-ohjelmaa, metsäsuunnitelmaa, Itämerihaastetta ja kiertotalouden tiekarttaa sekä hankintastrategiaa. Yhteisö sitoutuu Turun luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen ja vahvistamiseen sekä resurssiviisaaseen kiertotalouteen siirtymiseen tavoitevuoteen 2029 mennessä Turun kiertotalouden tiekartan mukaisesti.

Luontotavoitteet

Yhteisö sitoutuu suunnittelemaan ja raportoimaan luontotavoitteet, joiden avulla sen toiminnan, tuotteiden ja palveluiden aiheuttamat välittömät negatiiviset luontovaikutukset voidaan välttää tai niitä voidaan lieventää; ja/tai joiden avulla voidaan vahvistaa ja turvata erityisesti paikallista luonnon monimuotoisuutta.

Jos toiminnan, tuotteiden ja palveluiden aiheuttamaa merkittävää negatiivista luontovaikutusta ei ole mahdollista välttää, Yhteisö suunnittelee toimenpiteitä aiheutetun haitan hyvittämiseksi ekologisen kompensaation periaatteiden mukaisesti.

Kiertotaloustavoitteet

Yhteisö sitoutuu suunnittelemaan ja raportoimaan kiertotaloustavoitteet, joiden avulla sen toiminnassa, tuotteissa ja palveluissa resurssiviisauden periaatteet toteutuvat.

Toimenpiteet raportoidaan osavuosisikatsauksen ja tilinpäätöksen yhteydessä.

Suunnitellut toimenpiteet luonto- ja kiertotaloustavoitteiden osalta vuoden 2025 aikana

VTA:n rooli ilmastotavoitteiden osalta jakautuu kahteen osa-alueeseen:

- Yhtiön oma toiminta
  - Yhtiön oman toiminnan ohjaaminen Ekokompassi-sertikaatin kautta. Suoritamme/Työstämme Ekokompassi-ohjelman loppuun 2024 aikana.
  - Ekokompassin lisäksi tarkennamme luonto- ja kiertotaloustavoitteet 2025 vuoden alkuun osana sisäistä projektia.
  - Järjestimme 7.8. yhteistyössä Saaristo Siistiksi ry:n kanssa siivouspäivän. Koko henkilöstömme osallistui tempaukseen. Jatkamme näitä - haastaen mukaan muita matkailutoimijoita jatkossakin.
- Yhtiön edistämä koko matkailutoimialan kestävyystyö Visit Finland Sustainable Travel Finland ohjelman kautta.
  - VTA on sitoutunut vahvasti STF-ohjelman jalkauttamiseen koko VTA-toiminta-alueella. Ohjelman kautta viemme laajasti koko matkailutoimialan kestävyysosaamista, ajattelua ja toimenpiteitä eteenpäin.
  - VTA asetti tavoitteekseen ns. Destinaatio STF-merkin saavuttamisen 2026 mennessä. Olemme kuitenkin saaneet edistettyä ohjelmaa siten, että haemme destinaatiomerkkiä jo 2024 vuoden aikana. Tulemme 2025 lanseeraamassamme kumppanuusmallissa huomioimaan kestävän matkailun/STF-ohjelman suorittaneet ja prosessissa olevat yritykset.
  - Visit Finlandin rahoitustilanteen 2025 muuttuessa, on tässä vaiheessa vielä epäselvää miten VF panostaa STF ohjelman ylläpitoon ja kehittämiseen. On mahdollista, että STF-työn osalta muutoksia on edessä.

VTA on vuoden 2024 aikana rakentamassa myös selkeää kestävän matkailun viestinnän konseptia, jolla pyritään myös edistämään matkailuyritysten kestävyysviestintään.

LASKELMAT

LUKUOHJEET:

TULOSLASKELMA

TOIMINTAKATE ilmoittaa paljonko käyttötalouden kuluista jää katettavaksi verotuloilla ja valtionosuuksilla.

VIKATE osoittaa tulo-rahoituksen, joka jää käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainan lyhennyksiin. Vuosikate on keskeinen kateluku arvioitaessa tulo-rahoituksen riittävyyttä. Perusoletus on, että mikäli vuosikate on siitä vähennettävien suunnitelmajoistojen suurin, kunnan tulo-rahoitus olisi riittävä.

TILIKAUDEN TULOS on tilikaudelle jaksotettujen tulojen ja menojen erotus, joka lisää tai vähentää kunnan vapaaehtoisia varauksia tai omaa pääomaa. Tilikauden tuloksen jälkeen esitetään poistoeron, vapaaehtoisten varausten ja rahastojen muutokset.

Tuloslaskelman tunnuslukujen laskentakaavat

Toimintatuotot/Toimintakulut, %

Määritelmä: $100 \times \text{toimintatuotot} / (\text{toimintakulut} - \text{valmistus omaan käyttöön})$

Vuosikate %:a poistoista:

Määritelmä: $100 \times \text{vuosikate} / \text{poistot}$

RAHOITUSLASKELMA

TOIMINNAN RAHAVIRTA osoittaa, missä määrin kunta on pystynyt tilikauden aikana toiminnan (käyttötalouden) avulla saamaan rahavaroja toimintaedellytysten säilyttämiseen, uusien investointien tekemiseen ja lainojen takaisinmaksuun ulkopuolisiin rahoituslähteisiin turvautumatta.

Vuosikate saadaan suoraan tuloslaskelmasta ja vuosikatteen korjaukset esitetään rivillä Tulo-rahoituksen korjaukset. Korjaukset ovat pysyvien vastaavien hyödykkeiden myyntivoitot, mikäli ne on esitetty toiminnan muissa tuotoissa sekä toiminnan muihin kuluihin merkityt pysyvien vastaavien hyödykkeiden myyntitappiot.

INVESTOINTIEN RAHAVIRTA osoittaa sen rahavarojen käytön, jonka kunta on käyttänyt palvelutuotannon edellytyksien järjestämiseen ja tulevan rahavirran kerryttämiseksi pitkällä aikavälillä.

Investoinneilla tarkoitetaan rahoituslaskelmassa pysyviin vastaaviin käytettyjä varoja tilivuoden aikana. Investointimenot ja niihin saadut rahoitusosuudet esitetään rahoituslaskelmassa bruttomääräisinä. Investointimenot ovat sekä osakkeiden ja osuuksien ostoja että aineettomia ja aineellisia pysyvien vastaavien hyödykkeiden investointeja. Investointien rahavirta -nimikkeen alla esitetään myös investointien rahoitusosuudet ja pysyvien vastaavien hyödykkeiden myyntihintaiset luovutustulot.

RAHOITUKSEN RAHAVIRTA osoittaa antolaina- ja muiden saamisten, toimeksiantojen varojen ja pääomien, vaihto-omaisuuden sekä oman ja vieraan pääoman muutokset tilikauden aikana.

Rahoituslaskelmasta tulee erikseen käydä ilmi rahoituksen rahavirta. Sitä varten rahoituksen rahavirtalaskelmassa esitetään ensin antolainojen ja lainakannan muutokset. Maksuvalmiuden muutoksiin vaikuttavat myös toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset, vaihto-omaisuuden, pitkä- ja lyhytaikaisten saamisten ja korottomien pitkä- ja lyhytaikaisten velkojen muutokset.

Toiminnan ja investointien sekä rahoituksen rahavirtojen yhteenlaskettu muutos vastaa taseesta laskettua rahavarojen muutosta.

Rahoituslaskelman tunnuslukujen laskentakaavat

Investointien tulo-rahoitus, %

Määritelmä: $100 \times \text{vuosikate} / \text{investointien omahankintamenot} (= \text{käyttöomaisuusinvestointien hankintameno} - \text{investointien rahoitusosuudet})$

Lainakanta 31.12.

Määritelmä: Vieras pääoma - (saadut ennakot + ostovelat + siirtovelat + muut velat)

Tuloslaskelma, 1 000 € (ulkoiset erät)

	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 yhteensä	Talousarvio 2025	Talous- suunnitelma 2026	Talous- suunnitelma 2027
Myyntitulot	63 773	63 006	72 010	77 208	77 208
Maksutulot	24 401	32 314	38 739	41 051	33 051
Tuet ja avustukset	29 558	25 565	20 341	20 659	20 659
Vuokratulot	60 835	59 631	62 767	66 556	63 556
Muut toimintatulot	27 379	25 031	39 033	39 526	36 526
TOIMINTATULOT	205 947	205 547	232 889	245 000	231 000
VALMISTUS OMAAN KÄYTTÖÖN	1 771	1 910	1 910	1 910	1 910
Henkilöstömenot	329 295	332 970	350 274	328 079	322 457
Palvelujen ostot	269 487	282 901	329 194	327 048	321 500
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	45 622	37 024	36 549	45 685	44 902
Avustukset	45 047	46 561	60 360	62 950	61 871
Muut toimintamenot	58 690	55 679	58 254	56 547	55 578
TOIMINTAMENOT	748 141	755 135	834 632	820 309	806 308
TOIMINTAKATE	-540 423	-547 678	-599 833	-573 399	-573 398
Verotulot ja valtionosuudet	599 994	560 353	610 283	620 000	643 625
Rahoitustulot- ja menot	37 030	19 142	28 301	12 137	3 492
VUOSIKATE	96 601	31 817	38 750	58 738	73 719
Poistot ja arvonalentumiset	66 127	57 501	58 192	63 253	70 320
Satunnaiset tulot ja menot	0	0			
TILIKAUDEN TULOS	30 474	-25 685	-19 442	-4 515	3 399
Varausten ja rahastojen muutokset	2 034	1 953	1 703	1 703	1 703
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	32 508	-23 732	-17 739	-2 812	5 102

Tuloslaskelman tunnusluvut	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 yhteensä	Talousarvio 2025	Talous- suunnitelma 2026	Talous- suunnitelma 2027
Toimintatulot - muutos-% ed. vuodesta		-0,2 %	13,3 %	5,2 %	-5,7 %
Toimintamenot - muutos-% ed. vuodesta		0,9 %	10,5 %	-1,7 %	-1,7 %
Toimintakate - muutos-% ed. vuodesta		1,3 %	9,5 %	-4,4 %	0,0 %
Toimintatuotot / toimintakulut	27,5 %	27,2 %	27,9 %	29,9 %	28,6 %
Verorahoitus - muutos-% ed. vuodesta		6,6 %	8,9 %	1,6 %	3,8 %
Vuosikate / poistot -%	146,1 %	55,3 %	66,6 %	92,9 %	104,8 %
Vuosikate / asukas	478,5	155,8	187,5	280,9	348,5
Asukasmäärä 31.12.	201 889	204 234	206 644	209 073	211 524

Tuloslaskelma, 1 000 € (ulkoiset ja sisäiset erät)

	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 yhteensä	Talousarvio 2025	Talous- suunnitelma 2026	Talous- suunnitelma 2027
Myyntitulot	83 670	85 637	73 010	77 208	77 208
Maksutulot	24 599	32 314	38 739	41 051	33 051
Tuet ja avustukset	29 558	25 845	20 341	20 659	20 659
Vuokratulot	156 903	154 434	63 367	66 556	63 556
Muut toimintatulot	27 905	25 091	39 113	39 526	36 526
TOIMINTATULOT	322 635	323 322	234 569	245 000	231 000
VALMISTUS OMAAN KÄYTTÖÖN	1 771	1 910	1 910	1 910	1 910
Henkilöstömenot	329 295	335 352	350 274	328 079	322 457
Palvelujen ostot	300 313	313 589	330 274	327 048	321 500
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	45 726	37 024	36 549	45 685	44 902
Avustukset	45 047	46 561	60 360	62 950	61 871
Muut toimintamenot	144 448	140 384	58 854	56 547	55 578
TOIMINTAMENOT	864 829	872 910	836 312	820 309	806 308
TOIMINTAKATE	-540 423	-547 678	-599 833	-573 399	-573 398
Verotulot ja valtionosuudet	599 994	560 353	610 283	620 000	643 625
Rahoitustulot- ja menot	37 030	19 142	28 301	12 137	3 492
VUOSIKATE	96 601	31 817	38 750	58 738	73 719
Poistot ja arvonalentumiset	66 127	57 501	58 192	63 253	70 320
Satunnaiset tulot ja menot	0	0			
TILIKAUDEN TULOS	30 474	-25 685	-19 442	-4 515	3 399
Varausten ja rahastojen muutokset	2 034	1 953	1 703	1 703	1 703
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	32 508	-23 732	-17 739	-2 812	5 102

Tuloslaskelman tunnusluvut	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 yhteensä	Talousarvio 2025	Talous- suunnitelma 2026	Talous- suunnitelma 2027
Toimintatulot - muutos-% ed. vuodesta		-0,2 %	-27,5 %	4,4 %	-5,7 %
Toimintamenot - muutos-% ed. vuodesta		0,9 %	-4,2 %	-1,9 %	-1,7 %
Toimintakate - muutos-% ed. vuodesta		1,3 %	9,5 %	-4,4 %	0,0 %
Toimintatuotot / toimintakulut	37,3 %	37,0 %	28,0 %	29,9 %	28,6 %
Verorahoitus – muutos-% ed. vuodesta		6,6 %	8,9 %	1,6 %	3,8 %
Vuosikate / poistot -%	146,1 %	55,3 %	66,6 %	92,9 %	104,8 %
Vuosikate / asukas	478,5	155,8	187,5	280,9	348,5
Asukasmäärä 31.12.	201 889	204 234	206 644	209 073	211 524

Verotulot ja valtionosuudet, 1 000 €

	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 yhteensä	Talousarvio 2025	Talous- suunnitelma 2026	Talous- suunnitelma 2027
VEROTULOT JA VALTIONOSUUDET	599 994	560 353	610 283	620 000	643 625
Verotulot	519 220	493 122	509 775	522 000	546 625
Kunnan tulovero	325 659	306 955	333 800	339 000	355 500
Kiinteistövero	73 263	77 000	84 975	87 500	90 125
Osuus yhteisöveron tuotosta	120 298	109 167	91 000	95 500	101 000
Valtionosuudet	80 774	67 231	100 508	98 000	97 000
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus (ilman tasausta, vuosi 2025 sisältää TE-rahoituksen)	9 307	-4 220	34 362		
Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus	-2 686	-3 017	-2 307		
Opetus- ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet	42 811	42 266	46 495		
Verotulomenetysten korvaus	31 341	32 202	21 959		

Rahoitustuotot ja -kulut, 1 000 €

	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 muutoksin	Talousarvio 2025	Kaupunki	Vahinko- rahasto
RAHOITUSTUOTOT	49 105	46 690	53 948	51 348	2 600
RAHOITUSKULUT	12 075	27 548	25 648	25 448	200
NETTO	37 030	19 142	28 301	25 901	2 400
Muutos %		-48,3 %	47,8 %		
Korkotuotot	22 027	23 660	24 622	22 222	2 400
Muut rahoitustuotot	27 078	23 030	29 326	29 126	200
Korkokulut	11 501	26 646	24 747	24 747	0
Muut rahoituskulut	574	902	901	701	200

Rahoituslaskelma, 1 000 €

	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 yhteensä	Talousarvio 2025	Talous- suunnitelma 2026	Talous- suunnitelma 2027
Vuosikate	96 601	31 817	38 750	58 738	73 719
Satunnaiset tuotot ja kulut	0	0	0	0	0
Tulorahoituksen korjauserät	17 630	18 384	32 784	13 870	9 360
TOIMINNAN RAHAVIRTA	78 971	13 433	5 966	44 868	64 359
Investointimenot	182 342	232 731	331 581	373 492	356 733
Valtionosuudet ja muut rahoitusosuudet	10 087	12 035	9 360	8 060	7 960
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	22 172	19 700	76 394	15 000	10 000
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	-150 083	-200 996	-245 827	-350 432	-338 773
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	-71 112	-187 564	-239 861	-305 564	-274 414
Antolainauksen muutokset	10 779	-39 787	-52 268	-27 838	5 227
Antolainasaamisten lisäykset, -	18 802	60 000	70 000	48 000	48 000
Antolainasaamisten vähennykset, +	29 581	20 213	17 732	20 162	53 227
Lainakannan muutokset	146 805	196 000	294 455	336 048	271 868
Pitkäaikaisten lainojen lisäys, -	130 000	200 000	265 000	288 000	220 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys, +	54 240	4 000	46 600	76 600	76 600
Lyhytaikaisten lainojen muutos	71 045	0	76 055	124 648	128 468
Muut maksuvalmiuden muutokset	-82 095				
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA	75 489	156 213	242 187	308 210	277 095
VAIKUTUS MAKSUVALMIUTEEN	4 377	-31 351	2 326	2 645	2 680

Rahoituslaskelman tunnusluvut	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 yhteensä	Talousarvio 2025	Talous- suunnitelma 2026	Talous- suunnitelma 2027
Asukasmäärä 31.12.	201 889	204 234	206 644	209 073	211 524
Investointien omahankintameno, M€	172,3	220,7	322,2	365,4	348,8
Investointien tulorahoitus, %	56 %	14 %	12 %	16 %	21 %
Lainakanta 31.12., M€	832	950	1 370	1 806	2 167
Lainat € / asukas	4 121	4 652	6 630	8 638	10 245

LIITTEET

Talousarvion noudattamista koskevat määräykset

1. Talousarvion sitovuus

Kuntalain 110 §:n mukaan talousarvioon otetaan tehtävien ja tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Kunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota. Hallintosäännön 78 §:n mukaan kaupunginvaltuusto antaa talousarvion noudattamista koskevat määräykset siitä, miten talousarvio ja sen perustelut sitovat kaupungin viranomaisia. Kaupunginhallitus antaa määräykset siitä, miten toimintasuunnitelmiin kirjatut tavoitteet ja toimenpiteet sitovat kaupungin viranomaisia.

Kaupunginvaltuustoon nähden sitovat tavoitteet

Kaupunginvaltuustoon nähden sitovia tavoitteita ovat kaikki toimintasuunnitelmakirjassa olevat lausekkeet ja toimielimen tavoitteet sekä toimintakate, ellei alla toisin ole määrätty.

Toimielinten kaupunginvaltuustoon nähden sitovat tavoitteet ovat mukana kaupunginhallituksen ja toimielimen välisissä toimintasuunnitelmissa. Ne toimintasuunnitelman tavoitteet ja kohdat, jotka eivät ole kaupunginvaltuustoon nähden sitovia, ovat kaupunginhallituksen nähden sitovia tavoitteita tai tiedoksi annettavia tietoja.

Kaupunginvaltuustoon nähden sitovia tavoitteita eivät ole kaupunginvaltuuston vahvistaman talousarvion yleisperustelut, toimielimen kokonaiskuva toimialan kehittämisen suunnasta ja palvelun tarvetta tai toimintaa kuvaavat tunnusluvut.

Kaupunginvaltuuston, keskusvaalilautakunnan ja tarkastuslautakunnan toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet esitetään palvelukokonaisuuskohtaista toimintasuunnitelmaa suppeammassa muodossa osana kaupungin toimintasuunnitelmaa. Näiden toimielinten kuvaus toiminnasta ja sen kehittamisestä sekä toimintaympäristön muutostekijät eivät ole sitovia tavoitteita.

Toimielimen käyttötalousosan määrärahat ja tuloarviot ovat nettositovia (toimintakate) ja kohdistettu talousarviossa sovittuihin käyttötarkoituksiin. Toimintakatteen positiivinen poikkeama ei anna toimielimelle oikeutta päättää uusista toiminnoista/käyttötarkoituksista, joista ei ole talousarviossa päätetty.

Nettomäärärahan korottamista tai nettotuloarvion alittamista koskeva muutospäätös on tehtävä valtuustossa riippumatta siitä, aiheutuuko poikkeama arvioitua suuremmista bruttomenoista vai arvioitua pienemmistä bruttotuloista.

Investoinneista kaupunginvaltuustoon nähden sitovia ovat talousarviokirjaan merkityt investointimenot, rahoitusosuudet ja pysyvien vastaavien luovutustulot.

Toimielimen käyttötalousosan määrärahat ja investointiosan määrärahat ovat erikseen sitovia. Määrärahan säästöä käyttötalousosassa ei voi käyttää investointiosan määrärahan ylityksen katteena tai päinvastoin.

Kaupungin tilahankkeiden tarveselvityksissä ja hanke-suunnitelmissa noudatetaan hallintosäännön määräyksiä. Hallintosäännössä on määrätty myös päätösvallasta investoinneissa ja muissa pitkävaikutteisissa menoissa.

Rahoituslaskelmaosan ainoa sitova erä on lainakannan muutos. Kaupungin tuloslaskelmaosan rahoitustulot ja -menot ovat nettositovia eriä.

Kaupunginvaltuusto asettaa talousarviossa tytäryhteisöille toiminnan ja talouden tavoitteita, jotka on johdettu kuntastrategiasta ja siihen liittyvästä omistajapolitiikasta sekä yhteisön liiketoiminnasta.

2. Toimenpiteet talousarviossa pysymiseksi

Toimielinten tulee jatkuvasti arvioida oman talouden ja toiminnan toteutumista ja esittää kaupunginhallitukselle niiden pohjalta välittömästi tai osavuositarkastusten yhteydessä toimenpiteet talousarviossa pysymiseksi.

3. Toiminnan ja talouden seuranta

3.1. Osavuositarkastukset ja tilinpäätös

Kaupunginvaltuustolle, kaupunginhallitukselle ja tarkastuslautakunnalle annetaan osavuositarkastukset toiminnan ja talouden kehittymisestä kolme kertaa vuodessa tilikauden aikana. Neljäs toiminnan ja talouden toteutumisesta annettava raportti on tilinpäätös.

Osavuositarkastukset sisältävät talouden sekä pormestariohjelman tavoitteiden ja talousarviolausekkeiden tarkastukset. Lisäksi tarvittaessa raportoidaan sopeuttamishojelman tavoitteiden toteutumisesta.

- Ensimmäinen osavuositarkastus laaditaan raportointijaksolta 1.1.–31.3. ja annetaan viimeistään kesäkuussa.
- Toinen osavuositarkastus laaditaan raportointijaksolta 1.1.–30.6. ja annetaan viimeistään syyskuussa.
  - Sisältää kärkihankkeiden tilanneraportin ja tytäryhteisöjen talousarviotavoitteiden ennusteet.

- Kolmas osavuosikatsaus laaditaan raportointijaksolta 1.1.–30.9. ja annetaan viimeistään marraskuussa.

Tilinpäätös laaditaan tilikaudelta, joka on kalenterivuosi.

- Tilinpäätökseen kuuluvat tase, tuloslaskelma, rahoituslaskelma ja niiden liitteenä olevat tiedot sekä talousarvion toteutumisvertailu ja toimintakertomus.

Kaupunginhallitus laatii tilinpäätöksen tilikautta seuraavan maaliskuun loppuun mennessä.

3.2. Pormestariohjelman seuranta

Pormestariohjelman tavoitteiden toimeenpanosta raportoidaan osana osavuosikatsauksia ja tilinpäätöstä.

3.3 Kuukausiraportointi toiminnan ja talouden kehitymisestä

Palvelukokonaisuuksista vastaavat johtajat raportoivat toiminnan ja talouden kehitymisestä kuukausiraportein omalle lautakunnalleen.

Palvelukokonaisuudesta vastaavan johtajan tulee erikseen annettavan aikataulun ja ohjeen mukaisesti raportoida toiminnasta ja taloudesta kansliapäällikölle sekä huolehtia siitä, että kansliapäälliköllä on valvontaa varten riittävät tiedot toiminnasta.

Valtuustoryhmien liite talousarvioon. Kaupunginhallituksen jatkovalmisteltavaksi ja kokonaisuutena seurattavaksi:

Talouden johtaminen - Talouden seuranta on kaikkien vastuulla

Tiedolla johtaminen on Turussa edelleen keskeinen kehittämisaikaa, ja erityistä huomiota tulee jatkossa kiinnittää talouden seurannan ja ennustamisen prosessiin ja tämä on projektoitava osaksi ensi vuoden talouden johtamista.

Tekoälyn hyödyntämistä talouden seurannassa ja raportoinnissa on tärkeää kehittää tietopohjan vahvistamiseksi ja se tulee ottaa nopeasti osaksi työtä.

Budjetin toteumaa on valvottava ja raportoitava tarkemmin virkajohdolle. Ylityksiä ei tule hyväksyä, ja poikkeamista on raportoitava heti päätöksentekijöille korjaavien toimenpiteiden esittämiseksi. Talousarvion ja toteuman seurannan työkaluja tulee kehittää. Prosessiin on rakennettava tapa, jolla mahdollisista ylityksistä saadaan nopea palaute niin talousvastuulliselle esihenkilölle, kuin palvelukokonaisuuden johtajalle ja talousvastaaville.

Henkilöstön käytön suunnittelun kehittäminen on otettava yhdeksi ensi vuoden kehityskohteeksi, samoin kuin hanke- ja projektitoiminnan talouden hallintamallin kehittäminen.

Investointien hallinta osana talouden johtamista

Suunnitelluista investoinneista jää tällä hetkellä toteutumatta jopa 30 %, mikä hankaloittaa talouden suunnittelua. Investointien suunnitteluun ja aikatauluttamiseen on kiinnitettävä tarkkaa huomiota.

Uudistetaan investointiohjelmien hallintamalli. Investointien hallintomallia on kehitettävä erityisesti niin, että investointien suunnittelun ja määrärahojen kohtaamattomuus on ratkaistava.

Segregaatio ja kotoutuminen

Käynnistetään kotoutumiskokeilu, jonka tavoitteena on ehkäistä segregaatiota tarjoamalla erityisesti vanhemmille, joilla on heikko suomen tai ruotsin kielen taito mahdollisuus osallistua varhaiskasvatus- ja peruskouluikäisten lastensa varhaiskasvatus- ja koulutyöhön. Erityisesti vanhempia, joilla on heikko suomen- tai ruotsinkielentaito, rohkaistaan osallistumaan päiväkodin ja koulun arkeen ja soveltuvien osien opetukseen lapsensa rinnalla. Kokeilun tarkoituksena on tukea vanhempien kieli- ja viestintätaitojen, matemaattisten perustaitojen sekä suomalaisessa yhteiskunnassa tarvittavien taitojen oppimista tähdäten kotoutumiseen opiskelu – ja työelämän kautta. Osana kokeilua voidaan perheiden kanssa kouluissa solmia lapsille ns. oppimissopimuksia, joiden tarkoituksena on varmistaa koko perheen sitoutuminen vuotuisiin oppimistavoitteisiin koulussa. Oppimistavoitteita seurataan yhdessä opettajan, lasten ja vanhempien kanssa.

Kiinnitetään erityistä huomiota maahanmuuttajaperheiden äitien kielenoppimisen tukemiseen. Selvitetään tarvittavat toimenpiteet heidän tavoittamiseksi ja opetukseen osallistumisensa helpottamiseksi, kuten esimerkiksi lastenhoidon järjestäminen oppituntien ajaksi.

Asetetaan seurattava tavoite muiden kuin äidinkieleltään suomen tai ruotsinkielisten lukioon hakeutumisen osalta. Tavoitetta seurataan kotouttamisohjelman osana.

Varmistetaan segregaatien ehkäisyn ja kotouttamiseen tavoitteiden osalta niiden huomiointi osana kotouttamisohjelmaa.

Kaupunkiympäristö

Remonttien aiheuttamaa haittaa kaupunkiliikumiselle tulee vähentää, esimerkiksi nostamalla remontteja varten vuokrattavien katualueiden vuokraa. Tavoitteena nopeuttaa remontteja.

Kasvatus- ja opetus

Selvitetään digilaitteiden käyttötarpeet ja yhteiskäyttölaitteiden mahdollisuudet alemmilla luokkasteilla.

Pilotoidaan maailman paras oppimispolku -hankkeen osana lukutaitotesti ja tarvittaessa laajempi taitotestaus esim. alakoulun toisen luokan jälkeen ja ennen yläkoulun siirtymistä siten, että siitä syntyy pysyvä toimintamalli.

Määritellään painopisteet ja mittaristo, joiden pohjalta arvioidaan kasvatuksen ja opetuksen laatu- ja palvelutasoa.

Tarkastellaan vaativaa erityistä tukea tarvitsevien lasten päivähoito- ja koulupolun kokonaisuus siten, että myös tilainvestoinneissa huomioidaan näiden kohderyhmien osalta eri ikäryhmien sijoittuminen palveluiden järjestämisen ja resurssienkäytön käytön kannalta parhaalla tavalla.

Työllisyys

Otetaan käyttöön digitaalisia työkaluja työllistämisen tehostamiseksi ja hyödynnetään tekoälyratkaisuja työvoiman kysynnän ja tarjonnan nopeammassa kohtaannossa. Luodaan seurannan mittarit työllisyystoimien vaikuttavuudelle.

Selvitetään välityömarkkinamallin mahdollisuuksia osatyökykyisten osalta nykyisen palkkatukimallin tilalle.

Kaupunginhallitus:

Asukasbudjetoinnin toimivuutta tarkastellaan ja otetaan ehdotusten arvioinnissa paremmin huomioon jo käynnissä olevat hankkeet eri kaupunginosissa. Nykyiset linjaukset voivat lisätä käyttökustannuksia.

Selvitetään kaupunkilaisten omaehtoisen osallistumisen mahdollisuuksia mm. luontotyössä mutta myös laajemmin.

Tutkitaan mahdollisuuksia korvata tulkkipalveluita tekoälysovellusten avulla.

Tilojen suunnitteluprosessissa tulee arvioida toiminnallisten ratkaisujen vaikutus investointikustannuksiin siten, että investoinnit tehdään oikean suuruisina ja oikealla laatutasolla.

Omistusten hallinta

Kaupunki selvittää omistusjärjestelyjä kiinteistöille, joilla voi olla tulevaisuudessa joustotarpeita, varmistaen, etteivät käyttäjän kustannukset kasva.

Kerätään kokemuksia päiväkotien vuokra- ja elinkaarihankkeista ja tutkitaan mahdollisuuksia toteuttaa tulevia hankkeita myös näinä muotoina.

Laaditaan pitkän aikavälin suunnitelma omaisuuden hallinnalle.

Kaupunginvaltuusto:

Luottamushenkilöt sitoutuvat vähentämään kokouspalkkioita tarkastelemalla kokousten määrää ja osallistumalla säästöihin kokoustamalla vuoden aikana kerran ilman palkkioita talkootyönä.

OHEISMATERIAALIT

Kärkihankkeiden toimintasuunnitelma 2025

Sisällys

Keskustan kehittäminen	2
Turun tiedepuisto	6
Osaamisen kärkihanke.....	12
Yhteisöllisyyden, hyvinvoinnin ja asuinalueiden tasapainoisen kehittymisen kärkihanke	15
Kulttuurin kärkihanke.....	17

Kaupungin kärkihankkeet

Pormestariohjelmaan nostettiin yhteensä viisi kärkihanketta: Tiedepuiston kärkihanke, Keskustan kehittämisen kärkihanke, Osaamisen kärkihanke, Kulttuurin kärkihanke sekä Yhteisöllisyyden, hyvinvoinnin ja asuinalueiden tasapainoisen kehityksen kärkihanke.

Kärkihankkeiden toimintasuunnitelmat ja toimintamallit ovat luotu rinnakkain yhteisvaikuttavan toiminnan periaatteiden mukaisesti, jotta toiminta tukisi mahdollisimman hyvin ja tehokkaasti Pormestariohjelman tavoitteita. Kärkihankkeet ovat edenneet toimintasuunnitelmien mukaisesti ja suurin osan tavoitteista on saatu valmiiksi. Valtuustokauden viimeinen vuosi on Kärkihankkeille tärkeä. Viikkaiden vuosien ja toiminnan jälkeen tavoitellaan kaikkien suunnitelmien, valmistelujen ja kokeilujen loppuun viemiseksi: Syksyllä 2024 ja talvella 2025 evaluoidaan Kärkihankkeiden toiminta, toimintamallia ja vaikutettavuutta. 2025 osallistutaan seuraavan valtuustokauden valmisteluun ja ennakoidusti myös hakemaan mahdollisimman paljon ulkoista rahoitusta tukemaan kaupungin kehitystä ja uutta Pormestariohjelman tavoitteita.

Keskustan kehittäminen

1. Kuvaus kärkihankkeen sisällöstä

Keskustan kehittäminen -kärkihanke on kaupungin strategisen johtamisjärjestelmän työkalu kaupunkistrategian keskus-taa koskevien tavoitteiden toteuttamiseksi. Strategian linjausten mukaan kaupungin ydin on näköiskuva kaupungin menestyksestä, hyvinvoinnista ja kilpailukyvyistä, ja siksi sen on koko ajan kyettävä uudistumaan. Kokonaisvaltaiseen kaupunkikehittämiseen tähtäävällä kärkihankkeella tavoitellaan Turun keskustan kilpailukyvyä ja vetovoiman vahvistamista niin liiketoiminnan ja matkailun kuin asumisen näkökulmista.

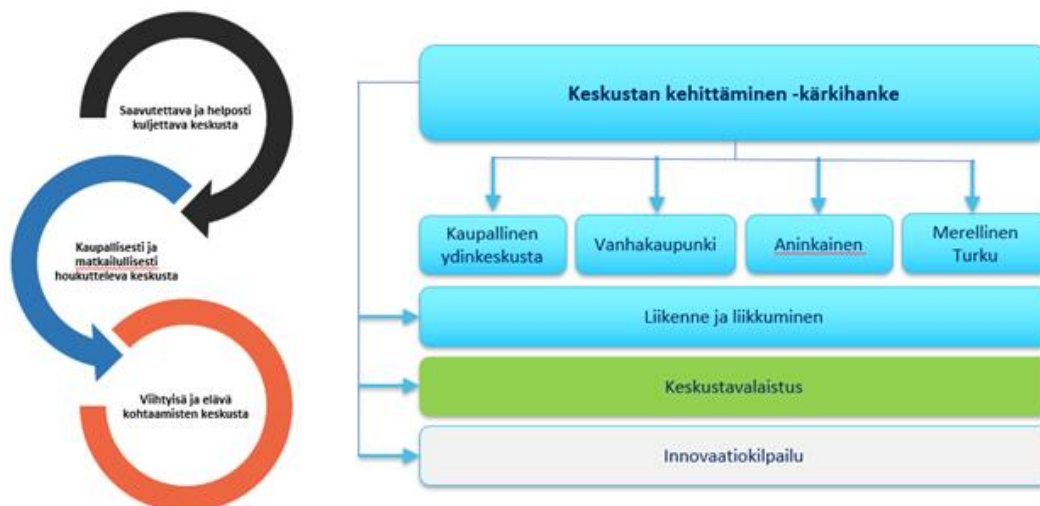
Yhtäältä tavoitteena on vahvistaa elinvoimaisen kaupunkikeskustan asemaa kaupunkilaisten yhteisenä viihtyisänä ympäristönä parantamalla julkisia kaupunkitiloja, lisäämällä ympärivuotista houkuttelevuutta sekä varmistamalla vilkkaan kulttuurielämän ja vireän tapahtumatoiminnan edellytykset kaupungin keskustatilassa. Toisaalta halutaan löytää keinoja kaupallisen keskustan elinvoiman vahvistamiseen ja uskon palauttamiseen keskustaan kohdistuviin investointeihin. Tavoitteena on lisäksi varmistaa, että keskusta on tulevaisuudessakin saavutettavissa kaikilla liikennemuodoilla niin kansainvälisesti, kansallisesti kuin seudullisestikin. Kehittämistyön suunnannäyttäjäksi on laadittu Keskustavisio 2050.

2. Kärkihankkeen rakenne ja toteutus

Keskustan kehittäminen -kärkihankkeen toteutusta ohjaa kaupunginvaltuuston päätös kymmenestä hanketta eteenpäin vievästä toimenpidekokonaisuudesta (kv 14.5.2018 § 92) sekä kaupunginhallituksen hyväksymä kärkihankkeen toimenpidesuunnitelma (kh 13.8.2018 § 288). Päätösten mukaisesti keskustan kehittäminen nojaa kolmeen tavoitteelliseen painopistealueeseen, jotka luovat pohjan elävän ja vetovoimaisen kaupunkikeskustan kehittämiselle:

- Saavutettava ja helposti kuljettava keskusta: Turun keskusta on kaikkien yhteisenä kaupunginosana saavutettavuudeltaan ainutlaatuinen, ja sen liikkumisympäristön ilme on esimerkillisen viihtyisä ja vetovoimainen ympäri vuoden.
- Kaupallisesti houkutteleva keskusta: Turun keskusta on Läntisen Suomen tärkein ja pohjoisen Itämeren kiinnostavin talouden, kaupan ja työssäkäynnin keskittymä.
- Viihtyisä ja elävä kohtaamisten keskusta: Turun keskusta on eurooppalainen asumisen, kulttuurin ja matkailun keskittymä, joka sykkii elämää ympäri vuoden.

Toiminnallisesti kärkihanke koostuu neljästä alueellisesti rajautuneesta kehittämishankkeesta: kaupallisen ydinkeskustan kehittäminen, Vanhankaupungin kehittäminen, Aninkaisten alueen kehittäminen ja Merellisen Turun (Linnanniemi ja Aurajokirannat) kehittäminen, sekä liikenteen ja liikkumisen laajasta kokonaisuudesta, joka on viiden kärkihankkeen yhteinen kehittämishanke. Lisäksi keskustan kärkihankkeeseen kuuluvat Keskustavalaistuksen kehittäminen ja Keskustan innovaatiokilpailu -projektit. Keskustan kehittämisen kärkihanke tekee tiivistä yhteistyötä muiden kärkihankkeiden kanssa, erityisesti Kulttuurin kärkihankkeen kanssa, ja edistää Pormestariohjelman mukaisia tavoitteita. Kesällä 2023 kärkihankkeet siirtyivät Elinvoiman palvelukokonaisuuden alle.

Kuva 1. Keskustan kehittämisen kärkihankkeen rakenne

Kärkihankkeen tavoitteelliset painopistealueet ovat saavutettava ja helposti kuljettava keskusta, kaupallisesti houkutteleva keskusta ja viihtyisä ja elävä kohtaamisten keskusta, läpileikkaavat kaikkia kehittämishankkeita ja -projekteja, ja ohjaavat niiden suunnittelua ja toteutusta.

3. Toteutusaikataulu

Keskustan kehittäminen on jatkuva prosessi, ja siihen liittyvät toimenpiteet täsmennetään vuosittain. Pitkäjänteisellä ja kokonaisvaltaisella kaupunkikeskustan kehittämisellä tuetaan Turun kaupungin kasvua, vahvistetaan sen brändiä ja parannetaan sen asemaa kiristyvässä kansainvälisessä kilpailussa asukkaista, osajista ja investoinneista.

4. Kärkihankkeen toimintasuunnitelma 2025

Painopistealue/ Hanke	Tuotos
Liikenne ja liikkuminen	<p>Keskustan alueella toteutetaan kestävä liikumisen ja logistiikan kokeiluja ja tuetaan keskustan saavutettavuutta opastamista kehittämällä.</p> <p>Vuonna 2024 valmistuvia SUMP ja Sulp kokonaisuuksia jalkautetaan yhdessä kaupunkiympäristön ja muiden palvelukokonaisuuksien sekä sidosryhmien kanssa. Samoin keskustan liikennesuunnitelmatyö valmistuu ja on merkittävässä roolissa ohjaamassa keskustan liikumisen ja liikenteen ohjausta, sekä tulevia kehityssuuntia.</p> <p>Kävely-ympäristöjen parantaminen kävelyn ja oleilun ohjelman mukaisesti.</p> <p>Pysäköintiratkaisut ja keskustan liikennesuunnitelma mukaan lukien pyöräilyn kehittämissuunnitelman mukaiset toimenpiteet. Pysäköintidatan kehittäminen ja ennustavan pysäköintimallinnuksen valmistelu.</p> <p>Toteutetaan logistiikan datan kehitystyö. Datan keruun kautta saadaan luotettavaa vertailutietoa, joka tukee kaupungin tavoitteita kohti vuoden 2029 hiilineutraalisuustavoitteita osoittamalla liikennemäärien vaikutuksen logistiikan kautta tavoiteltaviin liikenteen päästövähennyksiin.</p> <p>Asemapaikkojen kehitystä multimodaalisiksi liikkumisen solmukohtiksi tuetaan nojautumalla loppuvuonna 2024 valmistuneeseen Asemapaikkojen palvelutasotarkasteluun (mukaan lukien Tiedepuisto, Aninkainen / Matkakeskus ja Ferry Terminal).</p>
Merellinen Turku	<p>Edistetään Linnanniemen kehittämiskonseptia kumppanuuksien kautta. Edistetään myös taideohjelmaa sekä Merikorttelin kaavan viitesuunnitelman valmistelutyötä. Mahdollistetaan Linnanniemeä kehittävät väliaikaiset kokeilut, taide ja tapahtumat. Edistetään taidehanketta uuden yhteisterminaalin ja pysäköintilaitoksen rakentamishankkeiden yhteydessä.</p> <p>Historian ja tulevaisuuden museon arkkitehtuurikilpailun voittajaehdotuksen jatkokehittäminen aloitetaan. Maisema-arkkitehtuuri- ja taidekilpailu käynnistetään tammikuussa 2025 ja kilpailun ratkaisu on loppuvuodesta 2025. Voittajien kanssa jatketaan työskentelyä kilpailun jälkeen.</p> <p>Aurajoen työryhmän toiminta vakiinnutetaan. Työryhmää ja sen löydöksiä hyödynnetään kulttuurirannan yhteistyöverkoston perustamisessa.</p> <p>Kulttuurirannan konsepti valmistuu ja toimenpiteitä edistetään yhdessä Kulttuurin kärkihankkeen ja muiden toimijoiden kanssa. Itäisen Rantakadun taide-elementtien toteutussuunnittelu käynnistetään.</p> <p>Osallistutaan juhluvuoden 2029 valmisteluun ja käynnistetään valmistautumista Tall Ships Race tapahtumaan 2028.</p> <p>Ferry Terminalin yleisten alueiden suunnittelu etenee.</p>

Painopistealue/ Hanke	Tuotos
	Läntisen Rantakadun alajuoksun suunnittelun käynnistäminen.
Kaupallinen ydinkeskusta	Kauppahallin korttelin kehittäminen siirtyy vuodelle 2025 riippuen tilapalveluiden peruskorjaushankkeen edistymisestä. Kauppahallin väistötilahanke tarkoitus kilpailuttaa vuoden 2025 aikana. Tutkitaan aktiivisesti uudistuksen ja väistötilaratkaisun vaihtoehtoisia malleja. Jatketaan keskustan elinvoiman vahvistamista tehostamalla vuokrausta kauppatorilla ja -hallissa, ja tapahtumien järjestämistä ydinkeskustassa. Jatketaan myymäläpaviljonkien pop up-vuokrausta. Vakiinnutetaan onnistunut kahden vuoden aluevartiointipilotti ydinkeskustan turvallisuuden parantamiseksi.
Aninkainen	Aninkaisten alueen kokonaiskonseptin edistäminen elinvoiman ja palveluiden lisäämiseksi on käynnissä. Elämyskeskuksen ja Areenahankkeen Turku ratapiha -asemakaava on hyväksytty kaupunginvaltuustossa. Kaupungin ja Turun Ratapihan Kehitys Oy:n välinen kiinteistökaupan aiesopimus on voimassa 31.7.2025 saakka. Turku Ratapiha –asemakaavan kuulutus lainvoimaiseksi odottaa kaupungin ja TRK:n kiinteistökauppaan liittyvien sopimusneuvottelujen tuloksia ja TRK:n investointipäätöstä. Kupittaa-Turku (KUTU) -ratahankkeen toimenpiteet Turun ja Iso-Heikkilän ratapihalla ovat käynnissä. Väliaikaiset asemapalvelut Logomonsillan yhteydessä ovat käytössä. LogoHub -pysäköintilaitoksen rakentaminen on käynnissä. Matkakeskuksen hankekehityskilpailu käynnistyy alkuvuodesta 2025. Voittaneen kilpailuehdotuksen pohjalta valmisteltu Aninkaisten konserttitalon ja ammatti-instituutin tontin asemakaava saa lainvoiman kesään 2025 mennessä. Parkinkentän asemakaavan mukainen rakentaminen odottaa investointipäätöksiä. Parkinkentän väistötekojää Kupittaa liikuntakeskuksessa on valmis. Lisäksi Parkinkentän liikuntapaikkakäytön tarpeita osittain korvaava Mannerheimipuiston uudistaminen valmistuu syksyn 2025 koulujen lukukauden alkuun mennessä. Aninkaisten kaupunkiopastamista edistetään alueen hankkeiden valmistumisten ja mahdollisten muiden tunnistettujen tarpeiden myötä.
Vanhakaupunki	Vanhakaupungin kehittämiskonseptin pohjalta tehdyn tiekartan toimenpiteiden toteutusta yhteistyössä alueen toimijoiden kanssa keskittyen toimenpiteisiin, jotka vahvistavat alueen monimuotoista yhteisöllisyyttä, kokemuksellista historiallisuutta, elävää kaupunkikulttuuria ja vehreää ja viihtyisää ympäristöä. Vanhan Suurtorin tilojenkäytön suunnitelma: edistetään kaupunginhallituksen syksyllä 2024 tekemän päätöksen mukaisesti. Piispankadun kehittämisen hankesuunnitelma valmistuu. Vanhakaupungin alueen opasteiden suunnittelu ja toteuttaminen Tuomiokirkon ja yliopistojen alueella sekä reititys opastein Luostarinmäen museokortteliin. Kirkkopuiston terrassin uuden kilpailutuskauden valmistelu.
Innovaatiokilpailu	Sytytä Turku -keskustan kehittämiskilpailun voittajaideoiden toteuttamissuunnittelu/toteuttaminen on käynnissä yhdessä toteuttajakumppaneiden kanssa. Käynnistetään uusi Sytytä Turku -kilpailu teemana keskustan vetovoiman parantaminen lasten ja nuorten näkökulmasta, siten että samalla edistetään ilmastotavoitteita. Tapahtumamattojen omistajuus ja kehittämisen suunta ratkaistaan.
Keskusta-valaistus	Keskustan kausivalaistusta kehitetään (pysyvät valaistukset). Valon polku siirtyy tapahtumapalveluiden alaisuuteen. Suunnittelussa tähdätään juhluvuoteen 2029, jota edeltää mm. Turun palon 200-vuotismerkkipäivä 2027. Yhteistyötä tehdään mm. Kulttuurin kärkihankkeen kanssa.
Pormestari-ohjelman mukaiset läpileikkaavat teemat	Hyvinvoinnin ja luonnon monimuotoisuuden vahvistamiseksi tuetaan kaupunkivihreän lisäämistä yhteistyössä muiden kärkihankkeiden, että kaupunkiympäristön toteutussuunnittelun ja ympäristösuojelun kanssa. Mahdollistetaan liikunnan ja harrastustoiminnan ympäristöjä keskustassa eri kohde- ja ikäryhmille yhteistyössä liikuntapalveluiden kanssa. Jatkuvana asiana vahvistetaan kestävän Turun kasvua tukemalla keskusta-alueella täydennys- ja korjausrakentamista. Varmistetaan myös korjausrakentamisesta johtuvien väistötilojen riittävyys. Keskusta alueen hotellitilanteen ja tarpeen selvittäminen. Sijoittumis- ja markkinointimateriaalin laatiminen. Kaupunki kohtaa yrittäjän -konseptin vakiinnuttaminen. Ulkoisen rahoituksen hakeminen toimintasuunnitelman tavoitteiden saavuttamiseksi sekä erilaiset kumppanuudet ja niiden edistäminen on keskustan kehittämiselle aivan huipputärkeä elementti.

Käyttötalouden määrärahat, €

Keskustan kehittäminen	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvioesitys 2025
Toimintakate	-1 034 763	-1 289 484	- 805 833

Investointisuunnitelma, 1 000 €

Strateginen kärkihanke	Kustannus-arvio	Vuosi 2025	Vuosi 2026	Vuosi 2027	Vuosi 2028
Keskustan kehittäminen -kärkihanke	347 687	72 240	64 450	45 880	3 680
Aninkainen	11 217	450	4 450	1 100	1 000
Merellinen Turku	173 350	52 380	57 550	43 400	1 300
Liikenne ja liikkuminen	131 520	19 410	2 480	1 380	1 380

Turun tiedepuisto

1. Kuvaus kärkihankkeen sisällöstä

Kärkihankkeen tavoite

Turun Tiedepuisto on kaupunkiseudun merkittävin kasvua tukeva kaupunkikehityskohde. Tiedepuisto-kärkihanke on puolestaan kaupungin strategisen johtamisjärjestelmän työkalu kaupunkistrategian ja pormestariohjelman tiedepuisto-aluetta sekä niihin liittyvien osaamiseen ja elinvoimaan liittyvien tavoitteiden toteuttamiseksi. Kärkihankkeella tavoitellaan alueen kehittymistä kansainvälisesti kiinnostavana ja rohkean kokeilevana osaamiskeskittymä, joka on toiminnoiltaan monipuolinen ja logistisesti vetovoimainen. Tiedepuiston kärkihankkeen mukaisella kehittämisellä tähdätään ennen kaikkea siihen, että Tiedepuiston sijainnin poikkeukselliset lähtökohdat ja monipuolisen osaamiskeskittymän luoma kasvupotentiaali saadaan mahdollisimman täysimääräisesti hyödyntämään kokonaisvaltaista kaupunkikehitystä.

2. Kärkihankkeen suunnittelua ja toteuttamista ohjaavat periaatteet

Tiedepuisto kärkihankkeen suunnittelua ja toteuttamista ohjaa kaupunginvaltuuston päätöksen mukaisesti kehittämisen Visio sekä seuraavat periaatteet:

1. Turun Tiedepuisto on kaupunkiseudun merkittävin kehityskohde.
2. Turun Tiedepuiston kaupunkirakennetta monipuolistetaan kärkihankkeen tavoitteiden ohjaamalla tavalla. Ensisijaisena painopisteenä on työpaikkoihin ja osaamiseen perustuvan vetovoiman kasvu. Toteutus kytkeytyy vahvasti Osaamisen kärkihankkeen toteuttamiseen: Tiedepuisto tuottaa rakenteen ja infran, Osaamisen kärkihankkeen kautta rakennetaan osaamis- ja koulutuspolkuja, jotka lisäävät vetovoimaa ja tukevat alueen kehittymistä.
3. Turun Tiedepuiston kehittämisellä tuetaan tunnin junan täysimääräistä hyötyä valtakunnallisen ja seudun kasvun hyväksi.
4. Turun Tiedepuistossa liikkuminen on fiksua.
5. Turun Tiedepuisto on hyvinvoinnin kaupunginosa.
6. Turun Tiedepuistossa investoidaan innovatiivisesti.
7. Turun Tiedepuiston julkinen kaupunkitila on korkeatasoista.
8. Turun Tiedepuistoa kehitetään yhteistyössä ja kumppanuuksin Triple Helix -toimintamallin mukaisesti, julkisen ja yksityisen sektorin sekä yliopisto- ja korkeakoulumaailman jatkuvalla yhteistyöllä.
9. Turun Tiedepuiston kehittäminen ohjelmoidaan kunnianhimoisesti ja isojen kokonaisuuksien kautta.
10. Tiedepuisto -kärkihanke ohjaa yleiskaavoitusta käynnissä olevalla yleiskaavakierroksella kaupunkikehityksen uudistumisen painopisteen sijoituessa Itäharjun puolelle.

3. Kärkihankkeen rakenne

Tiedepuisto -kärkihanke rakentuu kuvan 1 mukaisista painopistealueista. Tiedepuiston kehittämisen painopistealueet toimivat kärkihankkeen toteuttamishjelman pohjana.

Kuva 2. Tiedepuisto -kärkihankkeen painopistealueet

Kehittämisen painopistealueet luovat pohjan alueen kilpailukyvyyn ja vetovoiman vahvistamiselle paitsi monipuolisena koulutus- ja tutkimuskeskittymänä myös kansainvälisesti merkittävänä osaamisintensiivisen yritys toiminnan keskuksena

ja vetovoimaisena asuinympäristönä. Painopisteistä kertova kohderyhmälähtöinen viestintä edesauttaa myös kansainvälisesti kiinnostavan Turun Tiedepuisto (engl. Turku Science Park) -brändin rakentumista.

4. Kärkihankkeen toimenpidekokonaisuudet

Rohkeasti kokeileva innovaatio- ja osaamiskeskittymä

Turun Tiedepuisto profiloituu kansainvälisesti merkittävänä ja rohkean kokeilevana innovaatio- ja osaamiskeskittymänä, ja luo kilpailukyisen toiminta- ja kasvuympäristön osaamisintensiiviselle tutkimus- ja yritystoiminnalle.

- Innovaatio- ja kokeilualustojen kehittäminen: Kehitämme määrätietoisesti temaattisia innovaatio- ja kokeilualustoja ja tuemme alueen toimijoiden kansainvälistymistä ja kasvua. Hyödynnämme kumppanuuksia ja ulkoisen rahoituksen mahdollisuuksia kehittämistoimenpiteiden rahoittamisessa.
- Laadimme suunnitelman verkostokoulun toteuttamisesta Tiedepuiston alueelle tarveselvitys- ja hankesuunniteluuhjetta uudella tavalla soveltaen. Edistämme hybridirakentamista kaavoituksen avulla.
- Toimijoiden välinen yhteistyö: Kehitämme Tiedepuiston toimijoiden välisiä yhteistoimintatapoja, -verkostoja ja -alustoja tavoitteellisesti Triple Helix -toimintamallin pohjalta alueen kilpailukyyn, vetovoiman, ja kokonaisvaltaisen kaupunkikehityksen vahvistamiseksi. Järjestämme temaattisia tilaisuuksia tavoitteellisen ja tulevaisuussuuntautuneen vuoropuhelun aktivoimiseksi alueen yritysten, opiskelijoiden, asukkaiden ja muiden toimijoiden välillä.
- Tiedepuiston tunnettuus ja brändi: Luomme Turun Tiedepuistolle alueen omaleimaiseen identiteettiin ja keskeisiin kilpailukykytekijöihin pohjautuva aluebrändi ja sen päälle rakentuva markkinoinnillinen ja myynnillinen kokonaisuus, jotka edesauttavat alueen kehittymistä merkittäväksi investointi- ja rahoituskohteeksi. Edistämme uusien toimijoiden sijoittautumista alueelle aktiivisella markkinoinnilla ja ennakoivalla tonttipolitiikalla, ja vahvistamme business-to-business myynnin resursointia yhdessä Business Turun kanssa.

Logistisesti vetovoimainen fiksun liikkumisen keskus

Turun Tiedepuisto on logistisesti vetovoimainen fiksun liikkumisen keskus, jossa saumattomasti toisiinsa kytkeytyvät kestävä liikumisen muodot ja niitä tukevat palvelut tekevät arjesta sujuvaa.

- Alueen sisäisen liikkumisen parantaminen: Kehitämme alueen liikkumisen kulkumuotojakaumaa kestävien liikkumismuotojen suuntaan. Parannamme kevyen liikenteen yhteyksiä sekä kävely- ja pyöräilyväylien viihtyisyyttä ja turvallisuutta.
- Pysäköinti: Toteutamme Kupittaaan kärjen kumppanuushankkeen osana keskitetyn pysäköintilaitoksen kaupungin investointina. Edistämme ja mahdollistamme keskitettyjen pysäköintilaitosten rakentumista Tiedepuiston laajentumisalueella.
- Joukkoliikenneyhteyksien ja -palveluiden kehittäminen: Parannamme Tiedepuiston saavutettavuutta ja joukkoliikenneyhteyksiä runkolinjastolla ja kehärunkolinjalla. Edistämme joukkoliikenteen käyttöä kehittämällä digitaalisia ratkaisuja ja liikkuminen palveluna -mallia. Kytkeämme ratikka hankkeen sekä Länsiradan toteutussuunnittelun osaksi alueen muun liikennepalveluiden sekä infran suunnittelua.
- Pääliikenneväylät: Suunnitteleme ja toteutamme Itäharjun liikenneverkon Kupittaaan kärjen kumppanuushankkeen asemakaavan pohjalta. Integroimme Länsiradan sekä sitä toteuttavat kaksoisraideratkaisut osaksi Kupittaaan kärjen kumppanuushanketta ja sen muodostamaa palvelukokonaisuutta. Toteutamme Helsinginkadun bulevardisoinnin Kupittaaan kärjen kumppanuushankkeen asemakaavan toteutukseen liittyen.
- Liikkumisen hub: Kehitämme Kupittaaan kärjen kumppanuushankkeen aluetta eri liikennevälineet toisiinsa saumattomasti kytkevänä liikumisen keskuksena ja olennaisena osana seudullista liikennejärjestelmää. Avaamme muodostuvan liikkumisen hubin yhteyteen liikkumispisteen, joka yhdistää yhteiskäyttöiset kaupunkipyörät ja yhteiskäyttöautot sekä julkisen joukkoliikenteen. Kehittämistoimilla tuemme laajasti tulevaisuuden liikenne-, logistiikka-, ja palvelutarpeita.

24/7/365 elävä kohtaamisten keidas

Turun Tiedepuisto on ympäri vuorokauden elävä ja viihtyisä kohtaamisten keidas, jossa hyvinvointia ja terveyttä edistävät alustat, ratkaisut ja palvelut nivoutuvat luontevaksi osaksi alueen asukkaiden, opiskelijoiden ja työntekijöiden arkea.

- Alueen toimivuuden ja julkisten kaupunkitilojen kehittäminen: Parannamme Kupittaaan työpaikkakeskittymän infran ja julkisen tilan toimivuutta ja viihtyisyyttä yhteistyössä alueen toimijoiden kanssa. Painotamme viihtyisyyden merkitystä uusien kaupunkitilojen, kuten Kupittaaan kärjen kumppanuushankkeen suunnittelussa ja toteutuksessa. Lisäämme puistoalueita ja kaupunkivihreää Tiedepuiston alueella.
- Tapahtumatoiminta ja palvelut: Tuemme yhteisöllisyyttä vahvistavien ja alueen toimijoita aktivoivien tapahtumien järjestämistä sekä asukkaille, opiskelijoille että työntekijöille Tiedepuistossa. Tuemme palvelutarjonnan monipuolistamista alueella. Edistämme vapaakaupunki -ajattelun mukaisia kokeiluita Kupittaaan puistoalueella (joogaa, puistokonsertteja, piknik-tapahtumia).
- Hyvinvoinnin referenssikaupunginosa: Kehitämme erilaisia hyvinvointia ja terveyttä edistäviä alustoja, ratkaisuja ja palveluja, jotka nivoutuvat luontevaksi osaksi asukkaiden, opiskelijoiden ja työntekijöiden arkea sekä monipuolista innovaatio- ja liiketoimintaa.
- Toteutamme kaupungin investointina Taito-kampuksen Kupittaaan kärjen kumppanuushankkeen alueelle sekä kytkeämme palveluverkon suunnitteluprosessin osaksi Tiedepuiston sisällön päivitysprosesseja.

Kestävästi kasvava kaupunginosa

Turun Tiedepuisto on kaupungin energiatehokkain rakennettu alue, jonka kehittämisessä painottuvat laadukkaan perusinfraan lisäksi älykkään ja kestäväen kaupungin ratkaisut ja teknologiat.

- Kupittaaan kärjen kumppanuushanke: Toteutamme Itäharjun kytkeytymisen osaksi Tiedepuistoa Kupittaaan kärjen kumppanuushankkeella ja siihen liittyvillä kaupungin investoinneilla.
- Kiertotalous, älykäs rakentaminen ja energiatehokkuus: Haemme alueen kehittämiseen liittyvissä kilpailutuksissa kokeiluita, jotka tukevat kiertotaloutta, energiatehokkuutta ja hiilineutraaliutta. Hyödynnämme huippunopean 5G-verkon mahdollisuuksia ja uusia teknologioita (IoT, sensorit, jne.) älykkään rakentamisen, yritystoiminnan ja tutkimus- ja testiympäristöjen kehittämisen tukena.
- Yhdyskuntasuunnittelu: Edistämme alueen kehittymistä kehittämissuunnitelmassa ohjeellisesti määriteltyjen isojen kokonaisuuksien kautta.
- Jakamistalouden ratkaisut: Kehitämme jakamistaloutta tukevia alustoja, ratkaisuja, palveluita ja toimintamalleja. Edistämme autojen ja pyörien yhteiskäyttöä alueella. Pyrimme yhdistämään jakamistalouden eri palveluita suuremmiksi kokonaisuuksiksi ja tätä kautta tukemaan niiden toimintaedellytyksiä.
- Lähdemme toteuttamaan Tiedepuiston kiertotalouden tiekartan kautta nousevia kehittämiskokonaisuuksia.

5. Toteutusaikataulu

Edellä esitellyt Tiedepuiston kehittämisen painopistealueiden sisällöt muodostavat kärkihankkeen pitkän aikavälin toimenpidesuunnitelman (PTS) sisällöllisen tavoitteiston. Tiedepuiston kehittämisen pitkän tähtäimen suunnitelma (PTS) on jatkuva, osallistava prosessi, koostuen alla luetelluista yhteistyöfoorumeista. Yhteistyöfoorumien kautta tarkennetaan vuosikellon mukaisesti Tiedepuiston tavoitteistoa sekä saadaan kehitysehdotuksia eri päätöksentekofoorumien priorisoitavaksi. Priorisoidut kehittämis ehdotukset hankkeistetaan ja toimeenpannaan tehtävien päätösten mukaisesti. Hankkeet ja projektit integroidaan osaksi kaupungin talouden ja toiminnan suunnittelua eli kaupungin palvelutoimintaa (esim. asemakaavoitusohjelma, investointiohjelmat, palvelutarve- ja verkkosuunnitelmat jne.) Osa hankkeista ja projekteista on mahdollista toteuttaa kaupunkiorganisaation ulkopuolisilla resursseilla tai erilaisin kumppanuuksin.

Kaupunginvaltuuston päätöksen mukaisesti kärkihanke ohjaa kulloinkin toimivaltaisen toimielimen ja viranhaltijan valmistelua ja päätöksentekoa Tiedepuiston kehittämiseen liittyen. Pitkäjänteisellä ja kokonaisvaltaisella kaupunkikehityksellä (fyysinen, digitaalinen, sosiaalinen, toiminnallinen ulottuvuus) tuetaan Turun kaupungin kasvua, vahvistetaan sen brändiä ja parannetaan sen asemaa kiristyvässä kansainvälisessä kilpailussa asukkaista, osaajista ja investoinneista.

6. Kärkihankkeen toimintasuunnitelma 2025

Tiedepuiston kärkihankkeella tuetaan vuonna 2025 Kupittaaan kärjen kumppanuushankkeen allianssin etenemistä siten että hanke ja siihen kytkeytyvät kaupungin investoinnit toteuttavat parhaalla mahdollisella tavalla kokonaisvaltaisen kaupunkikehityksen tavoitteita. Tiedepuiston kärkihankkeella resurssoidaan osaltaan Turun Teknologia ja Tiedepuisto Oy:n toimintaa kaupungin ja yhtiön välisen ostopalvelusopimuksen mukaisesti.

Tiedepuiston kärkihankkeen toimesta toteutetaan vuonna 2025 osaa alla luetelluista foorumeista. Foorumeilla eli verkostomaisella toimintamallilla tunnistetaan, päivitetään ja varmistetaan strategisten tavoitteiden toteutuminen sekä varmistetaan uusien innovaatioiden mahdollinen kytkeytyminen osaksi kaupunkirakenteen kehittämisen kokonaisuuksia ja niihin liittyviä investointeja. Foorumien määrää ja toimintaa kehitetään keskeisten Tiedepuiston sisältöjen vaatimusten mukaisesti. Foorumien toimintaa tuetaan esiselvitys- ja palveluhankinnoilla.

Taulukko alla: Foorumeiden alustava määrittely, tavoite, vuoden 2025 tarkennettu tavoite ja kytkeytyminen toteuttaviin hankkeisiin ja projekteihin.

(Yleistoiمةksianto: *Kunkin Foorumin tehtävänä on edustaa osaamisalueen parasta tietämystä, luoda itsellensä agenda ja aktiivisesti tunnistaa osaamisalueen mahdolliset vaikutukset Tiedepuiston alueen Toiminnalliselle, Digitaaliselle, Sosiaaliselle ja Fyysiselle ympäristölle sekä nostaa käsiteltäviksi em. näkökulmista osa-alueen, muiden osa-alueiden kanssa yhteensovittavia ja kehitettäviä teemoja.*

Foorumin yhteistyön tulos; *Muodostaa prosessi ja luoda agenda, joka vastaa toimeksiannon vaatimuksiin ja tuottaa eniten lisäarvoa Tiedepuiston kokonaiskehittämiselle.)*

Pitkän tähtäimen suunnitelma (PTS)		Vuosisuunnitelma 2025	Palvelutoiminta ja kehittäminen
Foorumi ja kuvaus	Foorumin tavoite	Foorumin tavoite vuodelle 2025	Tiedepuistoa toteuttavat hankkeet ja projektit, joilla tunnistettu rajapinta foorumiin
Rohkeasti kokeileva innovaatio- ja osaamiskeskittymä;			
Rajapintaorganisaatiot (TYKS, oppilaitokset, TTK, SYK) Strategisen tason keskustelufoorumi, Triple-Helix yhteistyö.	Organisaatioiden kehitysvi-sioiden yhteensovittaminen ja tätä kautta Tiedepuiston vision ja masterplanin muutostarpeiden hallinta.	Tiedepuisto yhteistyön vakinaistaminen.	<ul style="list-style-type: none"> - Tiedepuisto - Kupittaaan kärjen kumppanuushanke - Yhteys palveluverkkoon liittyviin hankkeisiin; (KV-koulu, Taitokampus, Tekniikan-kampus, Monitoimitalo) - Kumppaneiden hankkeet - Uudet kumppanuushankkeet
Innovaatiot, kehitysohjelmat ja niiden toimijat	määritetään	määritetään	- tunnistetaan
Digitaalisuus Digitaalisuus osana kokonaisvaltaista kaupunkikehitystä	Keskustella ja ymmärtää mitä digitaalisuus tarkoittaa kaikissa kokonaisvaltaisen kaupunkikehityksen ulottuvuuksissa ja kuinka digitaalisuutta voidaan toteuttaa osana Tiedepuiston kehitystä.	Kupittaaan kärjen kumppanuushankkeelle asetettavat vaatimukset ja toiminnallisuuden edellyttämät järjestelmät.	<ul style="list-style-type: none"> - Tiedepuisto - Kupittaaan kärjen kumppanuushanke - Infra- ja palveluverkkoinvestoinnit
Logistisesti vetovoimainen fiksun liikkumisen keskus;			
Liikkuminen, liikenne ja liikkumisen palvelut (joukkoliikenne / yksilötaso)	Tunnistaa ja mallintaa liikumisen kehittämiskäsitteet osaksi Tiedepuistoa. Tiedepuistoalueen liikenteen ja liikennejärjestelmän kokonaiskoordinaatio. Liikkumisen kehitystrendit, tulevaisuuskuva ja palvelutarpeet.	Tiedepuiston kannen allianssin liikkumiseen liittyvien tavoitteiden varmistaminen sekä allianssiyhteistyö kehitysvaiheissa. SUMP valmisteluun osallistuminen. Asemapaikkojen palvelutasotarkastelu.	<ul style="list-style-type: none"> - Kupittaaan kärjen kumppanuushanke - Raitiotie - Länsirata - Kaksoisraide (KUTU)

Pitkän tähtäimen suunnitelma (PTS)		Vuosisuunnitelma 2025	Palvelutoiminta ja kehittäminen
Paikointusratkaisut	määritetään	Keskitetyn pysäköintilaitoksen toteutus	- Kupittaaan kärjen kumppanuushanke - Voimakadun asemakaava
Väylävirasto	Länsirata hankkeen toteutusedellytysten varmistaminen. Palveluiden yhteiskehittäminen, suunnitelmien yhteensovitus, sopimukset, rakennuttamisen varmistaminen.	Kupittaaan kärjen kumppanuus hankkeen toteutuksen tuki. Asemapaikkojen palvelutarpeiden selvitys.	- Kupittaaan kärjen kumppanuushanke - Kupittaa-Salo kaksoisraide - Kaksoisraide (KUTU) - Tunnin Juna
Kestävästi kasvava kaupunginosa;			
Kaupunkisuunnittelu	Integroida muilta foorumeilta tulleet tavoitteet osaksi Tiedepuiston fyysistä alustaa (kaupunkirakennetta). Tiedepuiston kaavoituksen ohjelmointi.	Muiden foorumien kautta tulleiden sisältöihin liittyvien kehitysajatusten tuominen osaksi Tiedepuiston suunnittelu- ja investointiprosesseja. Tiedepuiston kansihankkeen allianssiyhteistyö. Tavoitteiden tarkennus jo käynnissä oleville käynnistettävälle asemakaavoille.	- Kupittaaan kärjen kumppanuushanke - Voimakadun asemakaava - Itäharjun liittymän asemakaava - Itäharjun monitoimitalon asemakaava - Vanhan K-raudan alueen kehittäminen - Infrainvestointiohjelma
Kaupunki-infra	Resurssitehokkaan ja kestävästä infran toteutus. Integroida muilta foorumeilta tulleet tavoitteet osaksi infrainvestointien hankinta- ja rakennuttamisprosesseja. Tiedepuiston investointien tarveselvitysten tuki ja Infrainvestointiohjelman koordinoiminen.	Tiedepuiston kannen allianssin tavoitteiden varmistaminen sekä allianssin ohjausmalli.	- Kupittaaan kärjen kumppanuushanke (kansi ja velvoitepysäköinti sekä rajapinnat) - Voimakadun asemakaavan infra - Itäharjun liittymän infra - Infrainvestointiohjelma
Kiertotalous	Tiedepuiston alueen kiertotalouden mahdollisuudet ja ratkaisut. Foorumi toiminnassa.	Tiedepuiston kiertotalouden tiekartan toimenpiteiden suunnittelu ja toteutus foorumin avulla.	- Kupittaaan kärjen kumppanuushanke - Ilmastotiimin hankkeet - Purkupilotti - Circular Tiedepuisto
Jakamistalous	Tiedepuiston alueen jakamistalouden mahdollisuudet ja ratkaisut. Mitä jakamistalous tarkoittaa Tiedepuistossa. Foorumi itse määrittelee ja konkretisoi tavoitteensa päätöksenteon vahvistettavaksi.	Toimintavan ja tavoitteiden tunnistaminen.	- Tiedepuisto - Kupittaaan kärjen kumppanuushanke
Tilojen yhteiskäyttö	Tilojen mahdollinen yhteiskäyttö Tiedepuistossa. Käydä keskustelua ja tunnistaa tilojen yhteiskäyttöön liittyvät mahdollisuudet (investointien mahdollinen optimointi).	Perusagendan ja mittareiden määrittely, hyväksyttäminen ja raportoinnin aloitus. Käynnissä olevien hankkeiden ja projektien tunnistaminen ja rajapintojen määrittely.	- Kupittaaan kärjen kumppanuushanke/Taito- Kampus - KV-koulu - Tekniikan kampus - Monitoimitalo - Liikunta
Hiilineutraalius ja ilmasto- viisaus Hiilineutraali ja ilmasto- viisaus Tiedepuisto	Mitä tarkoittaa hiilineutraalius ja ilmasto- viisaus kaikilla toiminnan tasoilla (kaupunginosa-, kortteli-, rakennus-, asunto ja henkilötasolla) sekä palveluissa ja kehitystoiminnassa.	Kehittämismahdollisuuksien tunnistaminen ja toimenpiteiden hankkeistaminen osaksi kansihanketta ja Tiedepuistoa.	- Kupittaaan kärjen kumppanuushanke - Voimakadun asemakaava - Itäharjun liittymän asemakaava - Itäharjun monitoimitalon asemakaava - Vanhan K-raudan asemakaava

Pitkän tähtäimen suunnitelma (PTS)		Vuosisuunnitelma 2025	Palvelutoiminta ja kehittäminen
24/7/365 elävä kohtaamisten keidas;			
Opiskelijakaupunki Turku	Yhteistyö verkoston kanssa	Yhteiskehittämishankkeet	- määritetään
Turku Health Kampus (Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen alusta)	määritetään	määritetään	määritetään
Kaupunkitilat	määritetään	määritetään	määritetään
Tapahtumatoiminnot / toiminta-alusta	määritetään	määritetään	määritetään
Eritysryhmät / esteettömyys / Hyvän mielen Turku	määritetään	määritetään	määritetään
Sportti-Turku / Liikkuva Turku	määritetään	määritetään	määritetään

Käyttötalouden määrärahat, €

Turun Tiedepuisto	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvioesitys 2025
Toimintakate	-729 671	-1 023 808	-944 118

Investointisuunnitelma, 1 000 €

Strateginen kärkihanke	Kustannusarvio	Vuosi 2025	Vuosi 2026	Vuosi 2027	Vuosi 2028
Turun tiedepuisto -kärkihanke	169 064	56 750	47 200	53 254	2 500

Osaamisen kärkihanke

1. Kuvaus kärkihankkeen sisällöstä

Osaamisen kärkihankkeen tarkoituksena on vahvistaa turkulaisten osaamista, houkutellessa uusia osaajia Turkuun sekä tunnistaa paremmin kaikkea sitä osaamista, mitä turkulaisilla on. Kärkihankkeen taustalla on yhdessä Turun yliopiston tulevaisuuden tutkimuslaitoksen kanssa tehty Osaamisen visio 2040: ”Vuonna 2040 vetovoimainen ja monimuotoinen Turku on globaali edelläkävijä oppimis- ja osaamisympäristönä. Kaupunki tarjoaa erinomaiset puitteet monialaiseen osaamisen uudistamiseen ja niiden kestävään hyödyntämiseen”. Tämä visio ohjaa kasvatuksen ja koulutuksen kehittämistä ja se on kaupunkikehitystyön kaltainen kehittäen alueen osaamista ja hyvinvointia sekä henkistä pääomaa.

Turku on ensimmäinen suomalainen kaupunki, joka miettii tässä mittakaavassa tulevaisuuden osaamistarpeita. Ajatus on, että käännetään koulutautumisesta osaamisen kehittämiseen ja tuodaan näkyväksi monipuolisesti sitä osaamista, mitä kaupunkilaisilla on ja joka on hankittu myös virallisen koulutuksen ulkopuolella. Osaamisen kehittämisessä keskeistä on alueen työelämästä tuleviin tarpeisiin vastaaminen ja rooli kaupungin elinkeinopolitiikan kehittämisessä on merkittävä.

Kärkihankkeen valmistelu ja toteutus on osa Pormestariohjelmää ja sen valmistelussa on kuultu laajasti niin kaupungin toimijoita kuin myös elinkeino-yhtiö Business Turku ja korkeakoulukenttää. Osaamisen kärkihankkeen toimenpiteet kohdistuvat strategisesti kaupungin johtoon sekä koko kasvatuksen ja koulutuksen kentälle varhaiskasvatuksesta korkeakouluhin että työ- ja elinkeinoelämään.

2. Toteutusaikataulu

Kärkihanke käynnistyi tammikuussa 2022 asettamis päätöksen jälkeen.

3. Kärkihankkeen toimintasuunnitelma 2025

Painopistealue/ Hanke	Tuotos
Uusien innovaatio- ja osaamiskokonaisuuksien vahvistaminen Turkuun	<p>Tunnistetaan Turun vahvat osaamiskeskittymät vuonna 2023 muotoutuneen tilannekuvan pohjalta. Osaamiskeskittymätyö jatkuu vaiheittain koko kärkihankkeen toiminta-ajan. Toimintaympäristön ollessa jatkuvassa muutoksessa, myös osaamiskeskittymien luonne ja painopisteet elävät ajassa.</p> <p>Osaamiskeskittymät yhdistävät toiminnallisesti korkeakoulut, toisen asteen lukio- ja ammatillisen koulutuksen sekä vapaa sivistystyön huippuosaamisen kokonaisuudeksi. Tieteen ja tekniikan kampukselle rakentuu tulevaisuudessa esim. ammatillisen koulutuksen Taito-kampus. Turun kehittäminen kansallisesti ja kansainvälisesti veto- ja pitovoimaisena opiskelu- ja korkeakoulukaupunkina jatkuu.</p> <ul style="list-style-type: none"> Kehitetään Kulttuurikampus Turun ja Teknoliikakampus Turun rakenteita, toimintaa ja yhteistyötä tarpeen mukaan STEAM Turku -toimintamallia kehitetään ja laajennetaan Laaditaan toimenpide-ehdotus korkeakouluhin Turun ulkopuolelta tulevien tutkijoiden, opetushenkilökunnan ja vaihto-opiskelijoiden pitovoimaan vaikuttavista asioista tehdyn selvityksen pohjalta osana kansainvälisen osaamisen palvelujen kehittämistä (ent. Talent Boost). <p>Osaamiskeskittymä- ja innovaatioverkostotyö päättyy keväällä 2025.</p>
Turun elinvoiman vahvistaminen sekä työelämän osaamistarpeisiin vastaaminen	<p>Parannetaan kyvykkyyttä reagoida joustavammin ja nopeammin työelämästä tuleviin osaamistarpeisiin. Vahvistetaan yhteistyön rakenteita ja yhteistä kehittämistä.</p> <ul style="list-style-type: none"> Toteutetaan Turun alueen elinvoiman ekosysteemin mallinnus, jonka kilpailutus ja hankintaprosessi käynnistettiin syksyllä 2023. Työ tulee valmiiksi 2024. Toteutetaan innovaatioympäristöanalyysin päivitys ja näin muodostetaan ajantasainen tilannekuva. Kytetään analyysi yhteen Turun TKI-tiekarttatyön kanssa. Työ alkoi 2023 ja tulee valmiiksi 2024. Luodaan toimintamallit yhteistyöhön työllisyyspalvelu-uudistukseen liittyen ja osallistutaan kansainvälisen rekrytoinnin ja työnvälityksen palvelumallin rakentamiseen seudullisesti. Jatketaan Alue-ennakointiohjelmää ja hyödynnetään sen tuloksia laaja-alaisesti kaupungin elinvoimaa vahvistaviin kehittämistoimenpiteisiin. Vahvistetaan ja kehitetään kansainvälisen osaamisen ja maahanmuuton yrityspalveluja.

Painopistealue/ Hanke	Tuotos
	<p>Tämä tavoitekokonaisuus päättyy sellaisenaan keväällä 2025. Tarkoitus on nostaa uusia kehittämisen aihioita tehdyn työn pohjalta jatkokehitykseen. Osa työstä on integroitavissa perustoimintaan resurssien niin salliessa.</p>
<p>Jatkuvan oppimisen kehittäminen ja osaamispotentiaalin vahvistaminen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Toimeenpannaan jatkuvan oppimisen laajaa kehittämisohjelmaa alueellisesti ja kaupunkitasoisesti keskittyen työikäisen väestön osaamistason nostamiseen. • Selvitetään toimivia käytäntöjä segregaatiokehityksen jarruttamiseksi huomioiden myös muut suuret kaupungit. Työ alkoi 2023 ja jatkuu koko kärkihankkeen ajan. • Lisätään työ- ja koulutusperäisen maahanmuuton palvelujen jatkuvan oppimisen toimenpiteitä. • Mallinnetaan Turun seudun jatkuvan oppimisen ekosysteemi ja tuetaan verkoston vuoropuhelua tarpeen mukaan. Työ alkoi 2023 ja jatkuu 2024. • Osallistutaan jatkuvan oppimisen teemoihin liittyviin hankehakuihin tavoitteena lisätä ulkoista rahoitusta kokonaisuuden kehittämiseksi. <p>Tämä toimenpidekokonaisuus on sellainen, jonka ympärillä on ilmennyt suuri tarve jatkokehittämiseen. Osaamisen kehittäminen ja osaamistason nostaminen (<i>elinikäinen oppiminen</i>) on tavoitekokonaisuus, jota jatketaan koko vuoden 2025. Toimenpiteet jakautuvat ikäryhmittäin ja sen lisäksi on temaattisia aihekokonaisuuksia, kuten vihreä siirtyminen, joiden osaamistarvekartoitus ja osaamistason nostaminen ovat erityisen kehittämisen tarpeessa. Samoin työ- ja koulutusperusteinen maahanmuutto osana uutta työllisyysaluetta ja alueen elinvoiman kasvattamista on läpileikkaava ilmiö, johon tulee jatkossakin keskittyä laaja-alaisesti. Toimintavuoden tavoitteena monikielisten turkulaisten osaamistason nostaminen, siten että väestönkasvun ohella Turun verotulo saadaan samalla kasvuun.</p> <p>Aikuisten osaamistason nostaminen</p> <p>Turun väestönkasvu pohjaa maahanmuuttajiin. Siksi toimenpidekokonaisuuksissa on keskityttävä erityisesti monikielisten turkulaisten kohderyhmään.</p> <p>Verotulot eivät tutkitusti kasva samassa suhteessa väestönkasvun kanssa, koska maahanmuuttajataustaisten henkilöiden osaamis- ja koulutustaso ja siten työllisyys eivät ole kantasuomalaisien tasolla. Tarvitaan entistä laajempaa ja vaikuttavampaa kehittämistä yhteisvaikuttavan suunnittelun ja johtamisen kautta, yhteistyössä mm. kasvatuksen ja opetuksen, työllisyyden ja maahanmuuton palvelukokonaisuudet.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tarvitaan uusia toimintamalleja ja myös ajattelutapojen uudistamista osana yhteisvaikuttavaa kehittämistä • Työnantajapalvelut lähelle työnhakijoita, polku korkeakouluopinnoista työelämään vaatii vahvistamista erityisesti kansainvälisten opiskelijoiden ja puolisoitten kohderyhmissä. • Itsenäistyvä nuori (korkeakoulusta töihin) -työskentelyyn osallistuminen integraatiotoiminnon kanssa. Tavoitteena pitovoiman kasvattaminen, nopeampi työllistyminen ja alueen verotulon kasvu. • Korkeakoulujen ja toisen asteen oppilaitosten aktivointi osaamistason nostamisessa yleisesti tärkeää mm. Opintopoluilla ammatilliselta perusasteelta kohti AMK-opintoja (yhteys segregaatioon vaikutusten vähentämisen toimintamalliin, maahanmuuttajien sosioekonomisen aseman parantamiseen) • Jatkuvan oppimisen ekosysteemyön aktivointi Turun korkeakouluissa • Työnantajapalvelut ja osaajatarpeisiin vastaaminen sekä toimintamallien skaalaaminen Turun työllisyysalueen tarpeita vastaamaan <p>Vihreän siirtymän osaajatarpeet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Selvitetään tilannekuva vihreän siirtymän osaajatarpeiden osalta Turun alueella. • Tunnistetaan mahdollisuuksia lyhytaikaisille koulutuksille ja osaamistason nostamiselle yhdessä yritysten ja oppilaitosten kanssa tavoitteena uudet työpaikat ja osaamisen päivittäminen elinkeinon elinvoiman tarpeita vastaamaan. • Hyödynnetään työssä aiemmin luotuja verkostoja ja toimintamalleja sekä ennakoivien verkostojen ja prosessien tietopohjaisen kehittämisen varmistamiseksi <p>Digitaaliset työkalut osana elinvoiman ja työllisyyden vahvistamista</p> <ul style="list-style-type: none"> • Käynnistetään tarvelähtöisesti kokeiluja, jotka tähtäävät palvelun tehostamiseen ja laadun parantamiseen digitaalisten työkalujen avulla yhteistyössä esimerkiksi Turun työllisyysalueen kanssa

Käyttötalouden määrärahat, €

Osaamisen kärkihanke	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvioesitys 2025
Toimintakate	-435 127	-346 974	-391 855

Yhteisöllisyyden, hyvinvoinnin ja asuinalueiden tasapainoisen kehittymisen kärkihanke

1. Kuvaus kärkihankkeen sisällöstä

Yhteisöllisyyden kärkihankkeella luodaan turkulaisille mahdollisuuksia vahvistaa hyvinvointiaan, tehdä ja kasvaa yhdessä omaleimaisilla asuinalueilla. Kärkihankkeen toimenpiteillä vahvistetaan Turun elinvoimaa ja ratkotaan laajalla kumppanuudella visaisia yhteiskunnallisia haasteita; yksinäisyys, mielenterveyden ongelmat, syrjäytyminen, liikkumattomuus sekä alueellinen eriytyminen. Ilmiöihin vaikuttamisella voidaan saavuttaa isoja inhimillisiä ja taloudellisia vaikutuksia. Hankkeen ydin on yhteisöllisyys, osallisuus ja hyvien väestösuhteiden edistäminen. Yhteisöllinen Turku on elinvoimainen, kaunis, kestävä ja inklusiivinen.

Kärkihanke koostuu koko kaupunkia koskevista toimista ja toteutetaan poikkihallinnollisesti yhdessä järjestökentän, asukkaiden ja yritysten kanssa. Kärkihankkeeseen on valittu toimia, jotka ovat jatkossakin kaupungin tehtäviä, tukevat perustoimintaa ja vetovoimaa. Toimenpideohjelmat kokoavat yhteiseen vuoropuheluun hankkeen kärkitoimien lisäksi myös muun perustoiminnan kehittämisen. Yhteiset mittarit ja aktiivinen viestintä tukevat kaikkia hankkeen osa-alueita.

Hanke koostuu kolmesta työpaketista: Hyvän mielen Turku, Liikkuva Turku ja Uudistuvien lähiöiden Turku.

2. Toteutusaikataulu

Kärkihanke toteutetaan vuosina 2022–2025.

3. Kärkihankkeen toimintasuunnitelma 2025

Painopistealue/ Hanke	Tuotos
Hyvän mielen Turku	<ul style="list-style-type: none"> Hyvän mielen Turun toimenpideohjelmat ovat käynnissä ja juurruttamisvaiheessa. Toimenpiteet vahvana tukena segregaaation ja segregaaation vaikutusten vähentämisessä. <ul style="list-style-type: none"> Alueolohuoneiden kokonaisuus HyTe:n aluetyön vastuulle 2025- OKM:n ja OPH:n rahoittamat jengiytymisen ja väkivallan ehkäisemisen hankkeet käynnissä 6/2025 asti. Jatkorahoituksia ja toimenpiteiden juurruttamisia hankkeille 8-/2024. Hyvinvoinnin kansalaiskoulutukset, opiskelijoiden ja koulujen henkilöstön hyvinvointia tukevat koulutukset käynnissä Kärkihankkeen arviointityö käynnistetty ja huomiota vaativien kokonaisuuksien koontia tehty ja tehdään 5-/2024. Huomiota vaativat ja jatkosuunnittelun alla olevat kokonaisuudet: <ul style="list-style-type: none"> Vanhemmuuden tuki Ikäihmisten toimintakyvyn vahvistaminen Nuoret aikuiset Yksinäisyyden vähentäminen/Syrjäytymisen ehkäiseminen Työikäisten työkyvyn ylläpito Yhteistyö hyvinvointialueen kanssa käynnissä ja yhteisiä rahoituksia haettu (mm Terveyden edistämisen määräraha (STM); katuväkivallan ja jengiytymisen ehkäisemisen toimet 6/2024) Hankkeen sisällä tehtyä ilmiölähtöistä tarkastelua osana pormestarihallinnon jatketaan. Pilottina ollut nuorten häiriökäyttäytymiseen puuttumisen toimintamalli on vakiintunut ja laajempaa nuorten ja nuorten aikuisten pahoinvoinnin tilannekuvajohtamista pilotoidaan (esimerkkinä Wimman yökahvila). Edistetään Yliopistonkadun ja muiden julkisten kaupunkitilojen turvallisuutta parantavaa toimintaa yhdessä Keskustan kehittämisen kärkihankkeen ja kaupungin turvallisuustyön kanssa. Tykkää turkulaisesta! -toimintaa kehitetään syksyn 2024 eteenpäin. Erityisenä huomiona yksinäisyyden ja syrjäytymisen ehkäisemisen vastaiset toimenpiteet.
Liikkuva Turku	<ul style="list-style-type: none"> Toimenpideohjelma kärkihankkeelle on laadittu ja sen toteuttaminen ikäryhmäkohtaisesti etenee kohti hyväksi havaittujen ja vaikuttavien toimenpiteiden jatkon varmistamista. Toimenpiteiden jatkon resurssoinnissa hyödynnetään kaupungin ulkoisia rahoituskanavia mahdollisimman kattavasti Liikuntapalveluiden avustusjärjestelmän uudistus (Boostii, 1/2025-) otetaan käyttöön 1.1.2025. Uudistuksesta viestitään kattavasti seura- ja kuntalaiskentällä koko käyttöönottoavuoden aikana. Boostii -edun (harrastekortti) sähköisen järjestelmän ensimmäinen versio julkaistaan heti vuoden 2025 alussa ja järjestelmäkehitystä jatketaan koko kalenterivuoden ajan. Kehitystyössä hyödynnetään Suomi Liikkeelle -ohjelman innovaatorahoitusta Valmennus- ja ohjausosaamisen kehittämisen malli otetaan käyttöön osana avustusjärjestelmän uudistusta. Ensimmäisen käyttöönottoavuoden aikana varmistetaan, että malli jalkautuu seura- ja yhdistyskentälle ja että, liikunta- ja urheiluseurojen valmentajat ja ohjaajat suorittavat avustusperiaatteissa

Painopistealue/ Hanke	Tuotos
	<p>mainitun valmennus- ja ohjausosaamisen kehittämisen mallin minimitason (Vastuullinen valmentaja - verkkokurssi). Mallin kehitystyö jatkuu vuoden 2025 aikana</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lasten ja nuorten Harrastamisen Suomen mallin edistäminen jatkuu valtion hankeavustuksella • Kiva loma -toimintaa vakiinnutetaan yhteistyössä muiden palvelukokonaisuuksien kanssa • Lasten ja nuorten harrastamisen edistäminen yhdessä seurojen ja yhdistysten kanssa tukemalla uusien matalan kynnyksen harrastusmahdollisuuksien syntymistä eri puolille Turkoa • Liikunnan elinvoimaohjelman valmistelu verkostoyhteistyönä (kaupunki ja yksityinen sektori) • Liikuntaneuvonnan (työikäiset, ikääntyneet ja perheet) juurruttaminen sekä palveluohjauksen vahvistaminen Varsinais-Suomen hyvinvointialueen ja työterveyshuollon palveluiden kanssa • Voitas-toiminnan ja alueellisen Liiku Lähellä -toiminnan juurruttaminen yhdessä kolmannen sektorin ja muun kumppanuusverkoston kanssa • Ikääntyneiden viestinnän lisääminen kohdennetuilla toimenpiteillä, etsivän ja jalkautuvan työn sekä printtivistinnän, mm. senioreiden hyvinvointioppaan avulla • Liikuntapaikkaverkkosuunnitelman linjaukset on päätetty (kv 11.4.2022 § 67) sekä kaupunginhallituksen toimeenpanopäätöstä (30.5.2022 § 246) koskevia toimenpiteitä edistetään resurssien mukaisesti
Uudistuvat lähiöt	<ul style="list-style-type: none"> • Vuoden 2023 alussa valmistunut lähiövisio sekä keväällä 2023 valmistunut Turun asuinalueiden paikkatietopohjainen eriytymisen tarkastelu antavat tukea segregaatian kaupunkitasoisen toimintasuunnitelman jalkauttamistyölle (KH:n hyväksymä 6/2024). Segregaatiotyötä tehdään kaupungin integraatiotoimintojen johtamana, yhdessä ohjelman painopistealueiden omistajien kanssa.. • Yksittäisten alueellisten toimenpiteiden tukeminen ja alueiden kehittämiseen tähtäävien, sekä segregaatia vähentävien toimenpiteiden valitseminen. <ul style="list-style-type: none"> ○ Varissuon palveluverkkouudistuksen tukeminen, Yhteiskäyttötilojen palvelumuotoiluprosessi ja tilojen saatavuuden parantaminen. Apuna toimenpiteiden suunnittelussa ja kohdentamisessa käytetään myös vuoden 2023 alussa valmistunutta Turun asuinalueiden eriytymisen paikkatietopohjaista tarkastelua, lähiövision tuloksia ja alueiden omia tunnistettuja vahvuuksia ja tarpeita.

Käyttötalouden määrärahat, €

Yhteisöllisyyden, hyvinvoinnin ja asuinalueiden tasapainoisen kehityksen kärkihanke	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvioesitys 2025
Toimintakate	-867 632	-1 515 187	-887 572

Kulttuurin kärkihanke

1. Kuvaus kärkihankkeen sisällöstä

Kulttuurin kärkihanke kehittää ja edistää taiteen ja kulttuurin toimintaedellytyksiä Turussa yhteistyössä alan toimijoiden kanssa. Kärkihankkeen toiminnalla tuetaan myös kaupunkilaisten hyvinvointia sekä alueen elinvoimaa.

Kulttuurin kärkihankkeen perustana toimii keväällä 2022 kaupunginhallituksessa hyväksytty Kulttuurilupaus ”Taiteen ja kulttuurin aika!”. Kulttuurilupaus on laajassa osallisuudessa laadittu strateginen ja visionäärinen näkemys kulttuurin kehittämistä Turussa. Se sisältää viisi kärkiteemaa ja niiden tavoitteet, joita konkretisoidaan toimenpiteiksi ja toiminnaksi kulttuurin kärkihankkeessa.

Kulttuurin kärkihanke toteuttaa osaltaan pormestariohjelman kirjauksia kulttuurista samalla vahvistaen kunnan lakisääteisiä tehtäviä kulttuuritoimintalain hengessä. Kärkihanke myös osaltaan tukee Turun tarinaa ja tavoitetta erottautua kulttuurin avulla. Kärkihanke suuntaa kohti Turun kaupungin 800-vuotisjuhlaa.

Kärkihankkeessa jatketaan vuoteen 2029 ulottuvan Kulttuurilupauksen tavoitteiden mukaista kehittämistyötä konkreettisilla toimenpiteillä. Kulttuurin kärkihanke vastaa toimintakentän muutosten myötä tuleviin haasteisiin ja tarpeisiin. Kulttuurin toimenpiteillä voidaan vaikuttaa esimerkiksi seuraaviin teemoihin; asuinalueiden tasapainoinen kehittäminen ja segregaaation ehkäisy, työllisyyspalvelun uudistus ja uusi kotoutumislaki, kestävyys ja kiertotalous, kulttuuri osana Turun aluekehitystä ja luova talous sekä alan kasvu ja kansainvälistyminen. Tavoitteena on jatkaa kulttuurin kehittämistä osana kaupungin elinvoimaa ja kuntalaisten hyvinvointia.

Kuva 3. Kulttuurilupaus, kärkiteemat ja tavoitteet

Kulttuurin kärkihanke on jaettu kolmeen projektiin: Kulttuurista hyvinvointia, Kulttuurista työtä ja Kulttuurista elinvoimaa.

Kulttuurin kärkihanke on jatkuva prosessi, jonka toimenpidekokonaisuudet on määritelty. Itse toimenpiteet täsmennetään vuosittain. Projekteissa toteutettavat toimenpiteet limittyvät useampaan kärkiteemaan ja tavoitteeseen ja niitä tehdään tiiviissä yhteistyössä kärkihankkeen sisällä. Useat toimenpiteet risteävät myös kaupungin muiden kärkihankkeiden kanssa.

Kulttuurista hyvinvointia: Kulttuuri edistää tutkitusti terveyttä, hyvinvointia ja osallisuutta. Kulttuurin ja taiteen hyvinvointivaikutuksia saa sekä kokijana että tekijänä. Turussa kulttuuria löytyy jokaista varten ja suuri osa kaupungin kulttuuripalveluista on suunnattu kaikille turkulaisille. Lisäksi tarjolla on räätälöityjä ja kohdennettuja matalan kynnyksen palveluja esimerkiksi lapsille, nuorille ja ikäihmisille. Kulttuurin kärkihankkeen Kulttuurista hyvinvointia -osiossa kuntalaisille tarjottavia kulttuurihyvinvointipalveluita kehitetään entisestään. Lisäksi edistetään alueellista yhteistyötä sekä

osallisuutta. Hyvinvointialueuudistuksen jälkeen kulttuurihyvinvointityön rakenteet ja Varhan välinen yhdyspintatyö ovat työn keskiössä.

Kulttuurista työtä: Elävä ja monipuolinen kulttuurikaupunki syntyy sen tekijöistä, laadukkaista taidesisällöistä sekä hyvinvoivasta ja riippumattomasta taiteen ammattilaisuudesta. Kulttuurin kärkihankkeen Kulttuurista työtä -projekti edistää taiteilijoiden toiminta- ja työllisyysedellytyksiä, toimintaympäristön rakenteita sekä eri tahojen yhteistyötä. Tavoitteena on lisätä taide- ja kulttuurikentän näkyvyyttä, rakentaa kumppanuuksia, vahvistaa osaamista sekä luoda alalle uutta ja innovatiivista toimintaa.

Kulttuurista elinvoimaa: Kulttuurin kärkihankkeessa edistetään kaupungin elinvoimaa taiteen ja kulttuurin luomalla vetovoimalla. Keskiössä ovat mm. tapahtumien ympärivuotisuus, luodut ja mahdollistetut laadukkaat ja houkuttelevat kulttuurin ja taiteen avaukset, kaupunkikulttuuri sekä Turun omaleimaisen ja kiinnostavan ruoka-, urheilu- ja liikuntakulttuurin tuki.

Kaupungin kulttuuri-investointien menestyksellä toteuttamiseen kuuluu Taiteen talon toiminnan vakiinnuttaminen, Musiikkitalo Fuuga rakentaminen, Wäinö Aaltosen museon peruskorjaus ja laajennus ja Historian ja tulevaisuuden museon suunnittelu. Kulttuurin ja keskustan kehittämisen kärkihankkeiden yhteistyönä kehitetään Turkuun ensimmäistä taidekaupunginosaa uudistuvalla Linnanniemen alueella. Lisäksi kärkihankkeiden yhteisen kehittämisen kohteena on Kulttuuriranta. Kulttuurin kärkihankkeet myös tukevat kaupungin kestävän kehityksen tavoitteita edistämällä kiertotaloutta ja kestävää kulttuuria.

Kuva 4. Kulttuurin kärkihankkeen toimenpidekokonaisuudet 2024–2025

2. Toteutusaikataulu

Kärkihankkeet toteutetaan vuosina 2022–2025.

3. Kärkihankkeen toimintasuunnitelma 2025

Projekti: Kulttuurista hyvinvointia

Kärkiteemat ja tavoitteet	Tuotos
<p>Onnelliset turkulaiset:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kasvaminen kulttuurin ja taiteen kokijaksi ja tekijäksi edistää turkulaisten hyvinvointia. • Kaikki voivat kohdata taidetta ja kulttuuria ja tulla niistä osallisiksi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kulttuurihyvinvoinnin palvelutarpeen selvityksen pohjalta jatkettu palveluiden ja tuotteiden kehittämistä. • Kulttuurihyvinvoinnin tuotekokonaisuus on palvelumuotoilun menetelmin yhtenäistetty. Tuotekokonaisuuden uusi brändi on otettu käyttöön ja viestintää vahvistettu. • Palveluohjausta ja etsivän työn yhdyspintoja vahvistettu sosiaali-, terveys- ja työllisyyspalveluihin ja kolmannelle sektorille. Etsivälle kulttuuritoiminnalle luotu toimintamalli otettu käyttöön.

Kärkiteemat ja tavoitteet	Tuotos
<p>Uudistuvat ja luovat kohtaamisen tilat:</p> <ul style="list-style-type: none"> Taiteen ja kulttuurin tekemiselle ja kohtaamiselle on tilaa. Monipuoliset kokemisen tilat törmäyttävät taiteeseen ja kulttuuriin. <p>Kutsuva ja kutkutteleva kulttuuritarjonta: (alla)</p>	<ul style="list-style-type: none"> Kulttuurin kutsuvieras -toimintamalli (kulttuurilähete 2.0) on pilotoitu neuvolan perheohjauksessa 23-24. Pilotin vaikuttavuuden arvioinnin pohjalta jatkokehitetty ja juurrutettu pysyvä pikkulapsiperheiden kulttuurilähetemalli Varhan ja kaupungin yhteistyönä. Toimintamalli jatkuu kulttuurin edistämisen yksikössä. Kulttuurin saavutettavuutta on edistetty eri kohderyhmille ja eri toimenpitein (esim. Saavutettavat kirjastoikeikat, Työpisteen hyvinvointikononaisuus). Kulttuurin esteettömyyttä edistetty erilaisin toimenpitein mm. kulttuurikuntoilureitistön jatkokehittäminen. Alueellista yhteistyötä on vahvistettu tuomalla kulttuuria ja taidetta lähioihin. Osallisuutta on edistetty eri kohderyhmissä eri toimenpitein esimerkiksi yhteisötaiteen keinoin. Kulttuuri kotoutumisen tukena -teemaa edistetty Lasten ja nuorten kulttuurin harrastamista lisätty pilotoimalla pajatilojen käyttöönottoa ja avaamalla tiloja harrastuskäyttöön. Kartoitetaan muuttuvan toimintaympäristön sekä kaupungin ja kentän tarpeesta nousevia kehittämiskohteita.

Projekti: Kulttuurista työtä

Kärkiteemat ja tavoitteet	Tuotos
<p>Taide ja kulttuuri työnä:</p> <ul style="list-style-type: none"> Turussa on toimintaedellytyksiä ja työtä ammattilaisille. Mahdollistava rahoitus lisää työtä taide- ja kulttuurialalla. <p>Rajattomat rakenteet:</p> <ul style="list-style-type: none"> Kehitetään kulttuurilaitoksia ennako-luulottomasti. Uudistetaan ja kehitetään rakenteita ja palveluita yhdessä. Eri toimijat tekevät aktiivista yhteistyötä. <p>Kutsuva ja kutkutteleva kulttuuritarjonta: (alla)</p>	<ul style="list-style-type: none"> Taiteilijoiden toiminta- ja työllisyysedellytyksiä vahvistettu sekä näkyvyyttä lisätty tuomalla taidetta kaupunkitalaan. Taidekentän työ- ja toimintaedellytyksiä edistetty kansainvälistymisen ja matkailun näkökulmasta, uusia yhteistyömuotoja kartoitettu. Taiteilijoiden toiminta- ja työskentelyedellytyksiä vahvistettu kentän tarpeesta nouseella koulutuksellisella tuella Kulttuuritoimijoiden liiketoiminta- ja johtamisosaamista edistetty. Taiteen- ja kulttuurintekijöiden työllisyyttä edistetty mm. Kulttuuripankki-verkkopalvelun avulla. Luovien alojen työllisyyttä vahvistettu verkostoyhteistyöllä ja -toiminnalla (mm. Rise-kulttuuri- ja elämysteollisuuden verkostoitumistapahtuma). Luovien alojen ja mm. elinkeinoelämän välistä vuoropuhelua edistetty ja uusia yhteistyömalleja kartoitettu. Vuotuisia yhteisfoorumeja taide- ja kulttuurikentän kanssa on jatkettu ja erilaisia verkostoitumistilaisuuksia järjestetty. Kulttuurilaitosten tilojen avaamisen kokeiluja käynnissä luovien tilaratkaisujen avulla Kulttuurikampusyhteistyötä on jatkettu Kartoitetaan muuttuvan toimintaympäristön sekä kaupungin ja kentän tarpeesta nousevia kehittämiskohteita.

Projekti: Kulttuurista elinvoimaa

Kärkiteemat ja tavoitteet	Tuotos
<p>Uudistuvat ja luovat kohtaamisen tilat:</p> <ul style="list-style-type: none"> Taiteen ja kulttuurin tekemiselle ja kohtaamiselle on tilaa. Monipuoliset kokemisen tilat törmäyttävät taiteeseen ja kulttuuriin. <p>Kutsuva ja kutkutteleva kulttuuritarjonta:</p> <ul style="list-style-type: none"> Taiteen ja kulttuurin vetovoima luo elinvoimaa koko alueelle. Alalla tehdään tiivistä kansainvälistä yhteistyötä. 	<ul style="list-style-type: none"> Linnanniemi, Turun ensimmäinen taidekaupunginosa: edistetään Linnanniemen kehittämiskonseptia ja taideohjelmia kumppanuuksien kautta. Mahdollistetaan Linnanniemeä kehittävät väliaikaiset kokeilut, taide ja tapahtumat. Kulttuurirannan konsepti valmistuu ja toimenpiteitä edistetään yhdessä Keskustan kärkihankkeen ja muiden toimijoiden kanssa. Itäisen Rantakadun taide-elementtien toteutussuunnittelu käynnistetään. Osallistutaan juhluvuoden 2029 valmisteluun. Kulttuurin välitilamalli siirtynyt ja toteutuksessa kulttuurin edistämisen yksikössä. Kärkihankkeeseen tukee toteutusta. Lasten ja nuorten kulttuurin harrastamista lisätty pilotoimalla pajatilojen käyttöönottoa ja avaamalla tiloja harrastuskäyttöön. Tuetaan kaupungin ilmastotavoitteiden saavuttamista edistämällä kestävästä kulttuurista ja osallistamalla alueen taide- ja kulttuuritoimijoita kiertotalouden edistämiseen. Käynnissä Turun ensimmäinen purkutaideprojekti Runosmäessä yhdessä asukkaiden ja taidetoimijoiden kanssa. Projekti avattu yleisölle. Kartoitetaan muuttuvan toimintaympäristön sekä kaupungin ja kentän tarpeesta nousevia kehittämiskohteita.

Käyttötalouden määrärahat, €

Kulttuurin kärkihanke	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvioesitys 2025
Toimintakate	-524 874	-737 352	-627 335

KH/ KÄRKIHANKKEET (KP 19040)

Käyttötalouden määrärahat, €

Kärkihankkeet	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024	Talousarvioesitys 2025
Toimintakate Kp 19040	-184 793	-225 720	-57 714

Kärkihankkeita tukevat ulkoisen rahoituksen projektit

Kärkihankkeiden tulosityksikölle avattiin 2023 erillinen kustannuspaikka ulkoisesti rahoitetuille projekteille. Eriyttämällä projektit erilliselle kustannuspaikalle mahdollistettiin ulkoisen rahoituksen selkeämpi talousseuranta ja niiden suorat talousvaikutukset kärkihankkeiden ja kaupungin talouteen. Hankesalkussa on tällä hetkellä 12 eri rahoituspohjan projektia vuosille 2023–2028 joista 7 jatkuu vuoden 2025 aikana.

HTV-vaikutus vuositasona on vuoden 2025 aikana hieman yli 12. Näistä 10 raportoi 100 % työajastaan projektille. Kärkihankkeiden projektien Turun yhteenlaskettu kokonaisbudjetti on noin 3,5 miljoonaa ja palkkabudjetin kokonaismäärä on 2,5 miljoonaa. Kunnallisveron tulovaikutus n 300 000 € kokonaisuudessaan. Keskimääräinen rahoitusprosentti on 82 % hyväksytyistä kuluista. Kärkihankkeisiin liittyviä hankehakuja on sisällä useita, joiden rahoituspäätökset tulee vuoden 2024 aikana vielä.

Kaikki kärkihankkeisiin liittyvä ulkoisen rahoituksen projektit ovat luonteeltaan sellaisia, joista ei kerry Turun kaupungille omarahoitusosuutta, lisäksi niillä pystytään rahoittamaan kärkihankkeiden käyttötalouden kuluja useiden tuhansien Eurojen edestä.